

Νέα Ελληνικά

Α΄ Επαγγελματικού Λυκείου

Τράπεζα Θεμάτων του
Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Το/τα θέμα/τα προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».

Περιεχόμενα

Αριθμός	Θέμα	Θεματική Ενότητα	Σελίδα
1.	12226		1
2.	12237		3
3.	12746		5
4.	12753		7
5.	12755		9
6.	12756		11
7.	12780		13
8.	12782		15
9.	12783		18
10.	12784		20
11.	12786		22
12.	14848		25
13.	14851		28
14.	14853		29
15.	14857		31
16.	14862		33
17.	14867		36
18.	14964		38
19.	15120		40
20.	15121		41
21.	15128		43
22.	15145		45
23.	15150		47
24.	15926		49
25.	15937		52
26.	15953		53
27.	15959	Βιώματα, εμπειρίες, ενδιαφέροντα των εφήβων	55
28.	17227		58
29.	17228		59
30.	17258		61
31.	17261		63
32.	17311		66
33.	17313		68
34.	17315		70
35.	19462		72
36.	19464		74
37.	19465		76
38.	19467		78
39.	19470		79
40.	19496		82
41.	19510		84
42.	19838		86
43.	26527		88
44.	26537		90
45.	26573		93
46.	26591		95
47.	32981		97
48.	33015		99
49.	14793		101
50.	14795		104
51.	14798		106
52.	14800		109
53.	14830		112

54.	14899	Βιώματα, εμπειρίες, ενδιαφέροντα των εφήβων	114
55.	14902		116
56.	12177		120
57.	12745		122
58.	14855		124
59.	14866		126
60.	14940		128
61.	14957		131
62.	14967		133
63.	15127		135
64.	15929		136
65.	15934		139
66.	15938		141
67.	17232		143
68.	17245		146
69.	17246	148	
70.	17247	149	
71.	17262	151	
72.	17312	153	
73.	17319	155	
74.	19468	157	
75.	19493	159	
76.	19506	161	
77.	26542	163	
78.	26551	166	
79.	26583	168	
80.	32971	170	
81.	14789	172	
82.	12186	176	
83.	12232	178	
84.	12752	180	
85.	12779	182	
86.	14826	184	
87.	14859	186	
88.	14864	188	
89.	14938	189	
90.	14948	191	
91.	14958	193	
92.	15144	196	
93.	15927	198	
94.	15932	201	
95.	15935	202	
96.	15939	204	
97.	17255	206	
98.	17292	208	
99.	17296	210	
100.	17314	212	
101.	19463	214	
102.	26586	216	
103.	26589	218	
104.	26590	220	
105.	32990	222	
106.	33000	224	
107.	33131	226	
108.	33383	228	
109.	33384	230	
110.	14799	232	

111.	14960	Ο άνθρωπος και η φύση	234
112.	12236		237
113.	12748		239
114.	12751		241
115.	12754		243
116.	12781		245
117.	12785		247
118.	14832		250
119.	14858		252
120.	14863		254
121.	14939		256
122.	14941		258
123.	14944		260
124.	14951		262
125.	14952		264
126.	15119	Ταξίδια	266
127.	15122		269
128.	15930		270
129.	15933		272
130.	17264		274
131.	17270		276
132.	17293		278
133.	17300		280
134.	19469		282
135.	19867		284
136.	26528		286
137.	26556		289
138.	26588		291
139.	33014		293
140.	14792		294
141.	12176		298
142.	12227		299
143.	12750		301
144.	14865		303
145.	15139	Όψεις της σύγχρονης ενημέρωσης	305
146.	15936		307
147.	15984		308
148.	17231		310
149.	17295		312
150.	12185		315
151.	12239		316
152.	12747		319
153.	12757		321
154.	14860		323
155.	15940		325
156.	15961		327
157.	15970	Πέρα από τα σύνορα...	329
158.	15971		331
159.	15972		333
160.	17290		335
161.	17294		337
162.	26593		339
163.	14796		341

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**[Η αγάπη μαθαίνεται;]**

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από το βιβλίο «Να ζεις, ν' αγαπάς και να μαθαίνεις» (εκδ. Γλάρος), που είναι από τα δημοφιλέστερα βιβλία του Λέο Μπουσκάλια, καθηγητή Παιδαγωγικής και ψυχολόγου.

Οι ψυχολόγοι, οι κοινωνιολόγοι, οι ανθρωπολόγοι μάς διδάσκουν επί χρόνια ότι η αγάπη μαθαίνεται. Δεν είναι κάτι που συμβαίνει έτσι αυθόρμητα. Νομίζω πως, επειδή έχουμε αυτή την αυταπάτη, γι' αυτό έχουμε τόσα μπλοκαρίσματα στις ανθρώπινες σχέσεις. Κι όμως, ποιος μας μαθαίνει να αγαπάμε; Βασικά η κοινωνία μέσα στην οποία ζούμε και βέβαια αυτό ποικίλλει πολύ. Οι γονείς μας μάς έμαθαν να αγαπάμε. Είναι οι πρώτοι μας δάσκαλοι, αλλά δεν είναι πάντα οι καλύτεροι. Πολλοί ζητάμε οι γονείς μας να είναι τέλειοι. Τα παιδιά πάντα απαιτούν την τελειότητα από τους γονείς, καθώς μεγαλώνουν. Κι όταν διαπιστώνουν ότι τα ταλαιπώρα αυτά ανθρωπάκια δεν είναι τέλεια, απογοητεύονται και στεναχωριούνται και θυμώνουν. Ίσως αυτό να σημαίνει η ενηλικίωση, να κοιτάξεις απέναντί σου αυτούς τους δυο ανθρώπους, αυτόν τον άνδρα και αυτή τη γυναίκα και να τους βλέπεις σαν συνηθισμένους ανθρώπους, σαν εσένα, με τα προβλήματα και τις προκαταλήψεις τους, με τρυφερότητα, με χαρά, με λύπη και με δάκρυα, καταλαβαίνοντας πως είναι απλώς άνθρωποι.

Το σημαντικό είναι πως αν έχουμε μάθει την αγάπη απ' αυτούς τους ανθρώπους και από την κοινωνία, μπορούμε να την ξεμάθουμε και να την ξαναμάθουμε από την αρχή: υπάρχει, επομένως, πολύ μεγάλη ελπίδα. Υπάρχει μεγάλη ελπίδα για όλους μας, σε κάποιο σημείο, όμως, θα πρέπει να μάθουμε ν' αγαπάμε. [...] Ας ξαναγίνουμε πάλι άνθρωποι κι ας μάθουμε πάλι να αγαπάμε την ανθρώπινη υπόσταση. Όταν ξαναρχίσουμε πάλι να λέμε «είμαι άνθρωπος» και «είσαι άνθρωπος», μπορούμε να κάνουμε τρελά πράγματα. Είμαστε ωραίοι, όμως. Είμαστε τα πιο ωραία πλάσματα της γης. Είναι καλό να είσαι άνθρωπος. [...] Οι φιλόσοφοι και οι ψυχολόγοι μάς το λένε αυτό για χρόνια: «Δεν έχεις τίποτε άλλο εκτός από τον εαυτό σου». Γίνε, λοιπόν, ο πιο όμορφος, ο πιο τρυφερός, συναρπαστικός άνθρωπος του κόσμου. Έτσι θα επιζήσεις για πάντα!».

A3. Ο Λ. Μπουσκάλια αναφέρεται στους παράγοντες που συμβάλλουν ώστε να μάθουμε να αγαπάμε. Εσύ πώς νομίζεις ότι οι άνθρωποι μπορούμε να εκπαιδευτούμε στην αγάπη; Πώς μπορούν να βοηθήσουν τους νέους οι φορείς κοινωνικοποίησης, όπως η οικογένεια και το σχολείο, αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο σ' αυτή την κατεύθυνση; Τις απόψεις σου παρουσιάζεις σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις σε μια ημερίδα του σχολείου σου με θέμα «Κοινωνία σε κρίση: η σημασία της ψυχικής ενδυνάμωσης».

B. Λογοτεχνικό κείμενο**ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ (1902-1930)****Μόνο γιατί μ' αγάπησες**

Η Μ. Πολυδούρη, ρομαντική μορφή της σύγχρονης ελληνικής ποίησης, ύμνησε με γνήσιο λυρισμό τον απόλυτο έρωτα. Το «Μόνο γιατί μ' αγάπησες» (από τη συλλογή «Οι τρίλιες που σβήνουν», 1928), θεωρείται από τα σημαντικότερα ερωτικά της ποιήματα.

Δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες
στα περασμένα χρόνια.

Και σε ήλιο, σε καλοκαιριού προμάντεμα
και σε βροχή, σε χιόνια,
δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες.

Μόνο γιατί τα μάτια σου με κοίταζαν
με την ψυχή στο βλέμμα,
περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο
της ύπαρξής μου στέμμα,
μόνο γιατί τα μάτια σου με κοίταζαν.

Μόνο γιατί όπως πέρναγα με καμάρωσες
και στη ματιά σου να περνάει
είδα τη λυγρή σκιά μου, ως όνειρο
να παίζει, να πονάει,
μόνο γιατί όπως πέρναγα με καμάρωσες.

Γιατί δισταχτικά σα να με φώναζες
και μου άπλωσες τα χέρια
κι είχες μέσα στα μάτια σου το θάμπωμα
μια αγάπη πλέρια¹,
γιατί δισταχτικά σα να με φώναζες.

Γιατί, μόνο γιατί σε σέναν άρεσε
γι' αυτό έμεινεν ωραίο το πέρασμά μου.
Σα να μ' ακολουθούσες όπου πήγαινα,
σα να περνούσες κάπου εκεί σιμά μου.
Γιατί, μόνο γιατί σε σέναν άρεσε.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα,
γι' αυτό η ζωή μου εδόθη.
Στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη
μένα η ζωή πληρώθη².
Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

¹ γεμάτη, μεστή

² ολοκληρώθηκε

1. Πώς παρουσιάζει η ποιήτρια την αγάπη στο συγκεκριμένο ποίημα; Πόσο σημαντική θεωρείς την αληθινή αγάπη για τις ανθρώπινες σχέσεις και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι η ποιήτρια ζει στην εποχή μας και αποφασίζει να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά της στον αγαπημένο της σε πεζό κείμενο. Γράψε την επιστολή που φαντάζεσαι ότι τού στέλνει με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

2. ΘΕΜΑ 12237

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Ο θεσμός της οικογένειας σε κρίση]

Το κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) αντλήθηκε από το δοκίμιο του Κώστα Τσιρόπουλου (1930-2017) «Οικογένεια και Ολοκληρωτισμοί» (1982), που περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Παιδεία Ελευθερίας» (εκδ. Εκδόσεις των Φίλων, 1985).

Η συγκρότηση της οικογένειας δεν αποτελεί μονάχα μιαν ανάγκη δομής της κοινωνίας, ούτε μόνο μια σκοπιμότητα αγωγής των νέων ανθρώπων. Είναι και ανάγκη υπαρξιακή. Αυτή η αλήθεια αναδεικνύει την οικογένεια σε έναν ιερό θεμελιακό θεσμό.

Η κρίση που επισημαίνεται σήμερα σε πολλούς θεσμούς, επομένως και στον θεσμό της οικογένειας, είναι σύνθετη και απορρέει από την κρίση του ίδιου του ανθρώπου ως ηθικής οντότητας μέσα σ' έναν κόσμο που αλλάζει. Δεν πρόκειται, επομένως, για το φαινόμενο κρίσης ενός θεσμού που σημαίνει την ανάγκη ν' αναζητηθεί ένας άλλος που να τον αντικαταστήσει, αλλά για την κρίση του ανθρώπινου προσώπου, τη δοκιμασία, δηλαδή, του πνεύματος από την εποχή μας.

Για να είναι γόνιμος πνευματικά και δυναμικός ηθικά ο θεσμός της οικογένειας και για να μπορέσει να υπερνικήσει την κρίση που απειλεί τα θεμέλιά του, πρέπει να λειτουργεί ελεύθερα. Να καθορίζει την ποιότητά του, τους προσανατολισμούς του και τους ιδιαίτερους αντικειμενικούς του στόχους ελεύθερα. Γιατί η οικογένεια δεν είναι πια στον αιώνα μας θερμοκήπιο όπου τα μέλη της ζουν και αναπτύσσονται προφυλαγμένα. Είναι ανοιχτός θεσμός στην κρίση και την προβληματικότητα των καιρών μας, επομένως θεσμός που ζει τη δοκιμασία και την αναθεωρητική μανία της εποχής.

Οι κρίσεις της εποχής μας συμπλέκουν την οικογένεια μέσα στις αναθεωρητικές θύελλες των καιρών και την αδειάζουν από το μυστηριακό και συναισθηματικό της περιεχόμενο. Μόνο μια πνευματική αναγέννηση μέσα στη θετικότητα και την ελευθερία της ζωής μπορεί, στηρίζοντας τον άνθρωπο, να τον σώσει, και μαζί να σώσει τον θεσμό της οικογένειας που είναι φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης παρουσίας στον κόσμο.

A3. Στο κείμενο, που γράφτηκε το 1982, αναφέρεται ότι η οικογένεια είναι «θεσμός που ζει τη δοκιμασία και την αναθεωρητική μανία της εποχής». Θεωρείς ότι αυτή η διαπίστωση ισχύει και στις μέρες μας; Ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζει η σύγχρονη οικογένεια ως θεσμός και πώς μπορεί να προστατευθεί; Να παρουσιάσεις τις θέσεις σου σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις σε ημερίδα που διοργανώνει στο σχολείο σου ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων με θέμα «Οικογένεια και Εφηβεία».

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΚΡΥΝΙΩΤΗ

«Ο μπαμπάς του» (απόσπασμα)

«Ο μπαμπάς του» αντλήθηκε από τη συλλογή διηγημάτων της Δ. Μακρυνιώτη, καθηγήτριας Κοινωνιολογίας στο ΕΚΠΑ, με τίτλο «Τάξε μου» (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2016). Στο απόσπασμα, ο μικρός πρωταγωνιστής αφηγείται την εμπειρία του από το διαζύγιο των γονιών του.

Στην αρχή της χρονιάς, Σάββατο βράδυ ήταν, δεν θα το ξεχάσει εκείνο το Σάββατο, ο μπαμπάς του παράγγειλε πίτσα και κόκα-κόλες και μία μεγάλη σαλάτα με σος μαγιονέζα και η μαμά δεν έβγαλε κιχ στο άκουσμα της παραγγελίας. Αυτή που άκουγε κόκα-κόλα και την έπιασε τεταρταίος³. Κάτι δεν πήγαινε καλά, αλλά τι ακριβώς, εδώ σε θέλω. Μπουκιά δεν έβαλε στο στόμα της, μόνο τη μύτη της φυσούσε συνέχεια, αλλά ο πατέρας του τού έδωσε και κατάλαβε. Αυτός κοιτούσε πότε τον ένα, πότε τον άλλο, ήπια δύο ποτήρια παρακαλώ από το απαγορευμένο ποτό και πάλι καμία αντίδραση, και τότε βεβαιώθηκε πως τα πράγματα ήταν πολύ σοβαρά.

«Ξέρεις πόσο σ' αγαπάμε κι εγώ και η μαμά σου, έτσι δεν είναι; Κι αυτό δεν θα αλλάξει με τίποτα, ακούς;» ο μπαμπάς του έκανε την εισαγωγή και τον έσφιξε στην αγκαλιά του. Άλλο και τούτο πάλι, τι τον έπιασε στα καλά καθούμενα; Και βέβαια τον αγαπούσανε. Πώς του 'ρθε τώρα αυτό; Μήπως επειδή δεν του αγόρασε το ποδήλατο και του είπε «αργότερα, αργότερα θα το πάρουμε»; Εντάξει, του κακοφάνηκε, αλλά ήταν αυτό λόγος; Δεν ήταν το ποδήλατο. Ο μπαμπάς και η μαμά του από κοντά τού ανακοίνωσαν ότι χώριζαν. Σε λίγες μέρες ο μπαμπάς θα έφευγε από το σπίτι, θα πήγαινε κάπου αλλού, αυτός θα έμενε με τη μαμά, αλλά όποτε ήθελε θα τον έβλεπε, και τα σαββατοκύριακα μαζί θα τα περνούσαν, και τις διακοπές, και θα είχε και το δικό του δωμάτιο εκεί και, και... Η πίτσα έχασε τη γεύση της και η κόκα-κόλα τού έκαψε τον ουρανίσκο. Τα γιατί τον έπνιξαν κι όσο κι αν προσπάθησε να κρατηθεί ξέσπασε σε αναφιλητά. «Σ' αγαπάω, αγόρι μου, σ' αγαπάω, τίποτα δεν θα σου λείψει», ο πατέρας του τον άγγιξε απαλά, αλλά αυτός τραβήχτηκε έξαλλος από θυμό με ένα «Άσε με, σου λέω, εσύ θα μου λείψεις» και πήγε βολίδα στο δωμάτιό του. Μήπως εκείνος έφταιγε; Μήπως έκανε κάτι και τον ανάγκασε να φύγει; Αλλά πάλι, έτσι ξαφνικά; Έστυψε το μυαλό του να βρει κάτι, δεν τα κατάφερε. Ήρθαν όμως ξανά στ' αυτιά του οι απόηχοι από τις φωνές τους, που όλο και πιο συχνά τον ξύπναγαν το βράδυ και αναγκαζόταν να σφίγγει το μαξιλάρι για να μην τις ακούει, και τα μισόλογα στο τραπέζι, και θυμήθηκε τις απουσίες του μπαμπά για δουλειές και άλλα που έπρεπε να βάλει σε σειρά. [...]

Η ζωή πήρε το ρυθμό της. Ευτυχώς είχε το σχολείο, τους φίλους του και το πιάνο. Όταν όμως γύριζε σπίτι και τύχαινε να μην τον περιμένει κανείς -η μαμά δούλευε και του είχε δώσει δικά του κλειδιά- τα δωμάτια τον έπνιγαν κι άναβε όλα τα φώτα, ακόμα και το μεσημέρι, μήπως το φως πάρει λίγη από τη μαυρίλα του.

Η Παρασκευή λοιπόν, από κείνο το Σάββατο και μετά, δεν ήταν απλά η τελευταία μέρα της εβδομάδας. Η Παρασκευή σήμαινε μπαμπάς και μία μίνι μετακόμιση. Τον έπαιρνε γύρω στις έξι και τον ξανάφερνε Κυριακή βράδυ, όσο πιο αργά γινότανε. Έτσι, από την Πέμπτη, ακόμα κι από την Τετάρτη μερικές φορές, έφτιαχνε ένα κατάλογο με όσα θα κάνανε παρέα: μπάλα βόλτες και μετά σινεμά, μακαρόνια με κιμά για βραδινό, ταινίες στο dvd ώσπου να νυστάξει στον καναπέ και να τον σηκώσει ο μπαμπάς του αγκαλιά μέχρι το δεύτερο κρεβάτι του.

³ ο επαναλαμβανόμενος πυρετός κάθε τέσσερις ημέρες

Ετοιμάζε από νωρίς το βαλιτσάκι με τα απαραίτητα, την τσάντα με τα μαθήματα της Δευτέρας, και περίμενε το χαρακτηριστικό κορνάρισμα για να φιλήσει τη μαμά στον αέρα και να χυθεί στο ασανσέρ.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες είναι οι σκέψεις και ποια τα συναισθήματα του μικρού πρωταγωνιστή κάθε Παρασκευή, όταν προετοιμάζεται για να «μετακομίσει» στο σπίτι του πατέρα του; Πώς πιστεύεις ότι αυτή η νέα εμπειρία στη ζωή του θα τον βοηθήσει να ωριμάσει και να εξελιχθεί ως προσωπικότητα;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ο μικρός πρωταγωνιστής του διηγήματος. Την επόμενη μέρα από την ανακοίνωση του διαζυγίου των γονιών σου να καταγράψεις στο ημερολόγιό σου τα συναισθήματα, τις επιθυμίες και τα σχέδιά σου για το μέλλον.

3. ΘΕΜΑ 12746

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Βελτίωση και υποβάθμιση

Το ακόλουθο διασκευασμένο άρθρο του Κώστα Μπαλάσκα, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ, τ. 176, 2021, αντλήθηκε στις 22-04-2021 από τον ιστότοπο <https://neapaideia-glossa.gr/articles>.

Η αλλαγή και η εξέλιξη είναι νόμοι της ζωής. Οι συνέπειες είναι αφενός η φθορά και ο θάνατος, αφετέρου η ανανέωση και η βελτίωση των ειδών, των συνθηκών, των θεσμών, δηλαδή των ανθρώπινων κοινωνιών, άρα και του ίδιου του ανθρώπου. Στις κοινωνίες, όμως, όπως και στον άνθρωπο, τα πράγματα είναι περίπλοκα... [...]

Αν εξετάσουμε π.χ. την περίπτωση της ελληνικής δημόσιας εκπαίδευσης, εύκολα θα διαπιστώσουμε τη βελτίωση των πάντων, σε σύγκριση με το παρελθόν, δεν θα μπορούσαμε, όμως, να υποστηρίξουμε και τη βελτίωση της ίδιας της εκπαίδευσης. Μα, θα διαφωνήσει κάποιος, αν ο αριθμός μαθητών κατά τμήμα και η αναλογία διδασκόντων-διδασκομένων μειώθηκε, αν τα μορφωτικά αγαθά εμπλουτίζονται και εκσυγχρονίζονται συνεχώς, αν τα διδακτικά βιβλία έχουν τόσο βελτιωθεί και παρέχονται όλα και σε όλους δωρεάν, αν η εκπαιδευτική τεχνολογία έχει εισαχθεί ως αρωγός⁴ της διδασκαλίας, αλλά και ως υποκατάστατο σε δύσκολες συνθήκες, αν η παιδαγωγική σχέση και η διδακτική μεθοδολογία έχουν γίνει πιο προσιτές και φιλικές, όλα αυτά δείχνουν καθαρά ότι η ελληνική εκπαίδευση έχει σαφώς βελτιωθεί. [...]

Η ελληνική εκπαίδευση, βεβαίως, επεκτάθηκε και διευρύνθηκε καταπολεμώντας τον αναλφαβητισμό, δεν αγάλιασε, όμως, με αγάπη τον λαό και κράτησε τις αποστάσεις. Απόχτησε ανέσεις και υλικοτεχνικές υποδομές, μειώθηκε όμως ο ζήλος, το ήθος και η ανθρωπιά, αυξήθηκε η αδιαφορία. Προωθήθηκαν, ασφαλώς, η δημοκρατία, οι ελευθερίες και τα δικαιώματα, παραμελήθηκαν, όμως, οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα, η πολιτική αρετή, η κοινωνική συνείδηση, ενώ η μάθηση απαξιώθηκε.

Γενικά, διαπιστώνουμε κάτι παράδοξο, ότι η δημόσια εκπαίδευση, ενώ βελτιώθηκε, συγχρόνως υποβαθμίστηκε. Πώς συμβαίνει αυτό το οξύμωρο; Συμβαίνει, διότι η κοινωνία κινείται και μεταβάλλεται συνεχώς

⁴ βοηθός

ωθούμενη από άλλες δυνάμεις, ισχυρότερες, τις δυνάμεις της αγοράς, οι οποίες ρυθμίζουν τα πάντα, άρα και την εκπαίδευση, τον ρόλο και το χαρακτήρα της. Συμβαίνει, διότι τα παρεχόμενα από την εκπαίδευση μορφωτικά αγαθά είναι αποσπασματικά, αποκομμένα και στεγανά, χωρίς αναφορά στην πραγματική ζωή, χωρίς να συνιστούν μέλη ενός οργανικού γνωστικού συνόλου και χωρίς να μπορούν να πείσουν για την αξία τους, καθώς μάλιστα διδάσκονται από εκπαιδευτικούς συχνά κουρασμένους και απογοητευμένους, αφήνοντας αδιάφορους τους πολλούς μαθητές. Συμβαίνει, διότι η βελτίωση της εκπαίδευσης συνίσταται συνήθως σε «μπαλώματα» εκσυγχρονισμού και εξωραϊσμού⁵ και όχι σε ριζικές αλλαγές ουσίας, που θα συνδέσουν την εκπαίδευση με τη ζωή του ανθρώπου και τις κοινωνικές απαιτήσεις.

A3. Στο κείμενο τονίζεται το παράδοξο της ταυτόχρονης βελτίωσης και υποβάθμισης της εκπαίδευσης. Ποιοι είναι οι λόγοι που οδηγούν σ' αυτή τη διαπίστωση; Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να συμβάλλουν μέσα από τον ρόλο τους στην ουσιαστική αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου; Να καταθέσεις τις απόψεις σου σε ομιλία 200-250 λέξεων που θα εκφωνήσεις στη Βουλή των Εφήβων.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

MARY WEBB (1881-1927)

Το ακριβό φαρμάκι (απόσπασμα)

Η Μ. Webb χαρακτηρίστηκε, μετά τον θάνατό της, ως «παραγνωρισμένη μεγαλοφυΐα». Το 1924 δημοσίευσε το βιβλίο της με τίτλο «Το ακριβό φαρμάκι» (εκδ. Νεφέλη, 1986, μετάφραση Άννας Σικελιανού).

Οι Μπεγκιντλύ ζούσαν στο Πλας και στο σπίτι τους, μισό υπόγειο και μισό κτιστό, έμαθα να διαβάζω. Θα παραξενευτείτε πώς μια γυναίκα της σειράς μου ξέρει να διαβάζει και να γράφει και να διηγείται όλα αυτά τα πράγματα μες σε βιβλίο. Κι αλήθεια, όταν ήμουν μικρή, λίγες κυρίες ήτανε άξιες να ορنيθοσκαλίσουν τίποτε άλλο πέρα από 'να ερωτικό γράμμα, άλλες πάλι μπορούσαν ίσα ίσα να γράψουν πάνω στα βάζα του γλυκού «κυδώνι ή μήλο» κι άλλες ίδρωναν ώσπου να γράψουν τ' όνομά τους στο μητρώο των γάμων. Πόσες δεν ήρθαν να με παρακαλέσουν να γράψω γράμματα για τον καλό τους και τι πικρή δουλειά να γράφεις με τη λαχτάρα της δικής σου καρδιάς, ερωτικά γράμματα γι' άλλες γυναίκες.

Χωρίς τον γέρο-Μπεγκιντλύ δεν θα τα 'βγαζα ποτέ πέρα μ' αυτή την ιστορία. Μ' έμαθε να διαβάζω, να γράφω και να μετρώ. [...] Πιστεύω σήμερα πως από μια μοναδική χάρη της Θείας Δύναμης ο Μπεγκιντλύ σκέφθηκε να με μάθει γράμματα. Μόλις έμαθα να γράφω, έφτιαξα ένα τετράδιο με πάνινο ξώφυλλο και κάθε Κυριακή έγραφα τις καλές στιγμές ή τα ευχάριστα γεγονότα της εβδομάδας, για να τα θυμάμαι. Κι αν ήρθαν μέρες δύστυχες και ταραγμένες για με, τις έγραφα κι αυτές κι αλάφρωσε η καρδιά μου. Κι όταν ο Πάστορας ακούοντας τα ψέματα που διαδίδανε σε βάρος μου με παρακάλεσε να γράψω ένα βιβλίο μ' όσα θυμόμουνα και να βάλω μόνο την αλήθεια και τίποτ' άλλο, μπόρεσα και φρεσκάρησα τις θύμησές μου, διαβάζοντας ό,τι είχα σημειώσει κάθε Κυριακή. Τέλος, όλα πέρασαν τώρα, η συμφορά καθώς κι ο αγώνας. Ο καιρός μαλάκωσε όπως σ' αυτές τις γλυκιές νύχτες που ακολουθούν τη χιονιά και το στερέωμα είναι γαλάζιο και τ' αρνάκια βελάζουν. Κάθομαι πλάι

⁵ ωραιοποίησης

στο τζάκι με τη Βίβλο κοντά μου, είμαι πια μια γριά και κουρασμένη γυναίκα που έχει ένα έργο ν' αποτελειώσει πριν καληνυχτίσει αυτό τον κόσμο.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Η ηρωίδα εκφράζει την ευγνωμοσύνη της που κατάφερε να «μάθει γράμματα». Πώς αξιοποίησε αυτές τις γνώσεις στη ζωή της; Ποια σημασία έχουν για τη δική σου ζωή τα «γράμματα»;

ή

2. Η Mary Webb υπήρξε πρωτοπόρα γυναίκα για την εποχή της, όχι μόνο γιατί έμαθε γραφή κι ανάγνωση, αλλά και γιατί κατάφερε να γίνει συγγραφέας. Αξιοποιώντας στοιχεία από το απόσπασμα, γράφεις ένα σχετικό αφιέρωμα γι' αυτήν στο προσωπικό σου ιστολόγιο, με αφορμή την «Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας». Να δώσεις τίτλο στο κείμενό σου.

4. ΘΕΜΑ 12753

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ο διάλογος μεταξύ γονέων και παιδιών

Το ακόλουθο διασκευασμένο κείμενο στηρίχτηκε στην εισήγηση της Μαρίας Μαρμασούλα, διευθύντριας του Μουσικού Γυμνασίου Αγρινίου, για τη λειτουργία της Σχολής Γονέων κατά το σχολικό έτος 2010-11. Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <http://gym-mous-agrin.ait.sch.gr> στις 25. 04. 2021.

Συχνά οι γονείς εκφράζουν παράπονα, γιατί τα παιδιά τους δεν τους μιλάνε, δεν τους λένε τα μυστικά τους ή τα προβλήματα που τα απασχολούν. Συνήθως είναι κλεισμένα στον εαυτό τους, αποφεύγουν να μοιράζονται ακόμη και απλά προβλήματα, ενώ εύκολα συζητούν με τους συνομηλίκους τους ή με κάποιους δασκάλους που εμπιστεύονται. Αν οι γονείς ανακαλύψουν ότι τα παιδιά τους εμπιστεύονται άλλους ανθρώπους και όχι αυτούς, συνήθως θίγονται, θυμώνουν, δεν το δέχονται με κανένα τρόπο. Γιατί, όμως, οι γονείς άφησαν τα πράγματα να φθάσουν εκεί; Γιατί δεν φρόντισαν να είναι κοντά στα παιδιά τους από τη μικρή ηλικία, ώστε στην εφηβεία να μην υπάρχει αυτή η απομάκρυνση; [...]

Οι γονείς δεν πρέπει να περιμένουν το παιδί να φτάσει στην εφηβεία, για να κάνουν διάλογο μαζί του. Από τη νηπιακή ηλικία πρέπει να έχουν μια σχετική επικοινωνία, που τη διατηρούν πάση θυσία, ιδίως κατά την εφηβεία. Τα θέματα προς συζήτηση πρέπει να είναι για το παιδί αφενός ενδιαφέροντα, αφετέρου ωφέλιμα. [...]

Βασικά, οι γονείς πρέπει να ξέρουν να κάνουν διάλογο. Ορισμένοι, λέγοντας ότι κάνουν διάλογο, εννοούν συνήθως ότι κάνουν υποδείξεις και δίνουν εντολές. Αυτό είναι μεγάλο λάθος. Τα παιδιά έχουν τόσο πολύ «μπουχτίσει» από διαταγές, ώστε και μόνον η σκέψη ότι οι γονείς έρχονται με τέτοιες διαθέσεις, τα κάνει να κλειστούν στον εαυτό τους και να παρακολουθούν παθητικά. Μα, το μυστικό του διαλόγου αυτό ακριβώς είναι. Να νιώθει το παιδί ελεύθερο, ώστε να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο και τα προβλήματα που το απασχολούν. Μπορεί να ακούσουμε από αυτό πράγματα που δεν τα είχαμε φαντασθεί, εάν βέβαια μιλήσει ελεύθερα και με ειλικρίνεια.

Είναι σημαντικό για τη διεξαγωγή του διαλόγου να διασφαλίσουμε έναν χώρο εξωτερικής ησυχίας και μια κατάσταση ψυχικής γαλήνης. Δεν πρέπει να κάνουμε διάλογο μετά από δυσάρεστα γεγονότα, ψυχικές ταραχές,

σχολικές δυσκολίες και εντάσεις του παιδιού ή με δική μας έλλειψη ηρεμίας, γιατί θα γίνει ένα έργο αγγαρείας και δεν θα έχει κανένα θετικό αποτέλεσμα. Ας μην αρχίζουμε διάλογο με την ψυχολογία και τη λογική ότι εμείς τα ξέρουμε όλα και το παιδί περιμένει από εμάς μόνο να μάθει. Υπάρχουν πολλά πράγματα, που οι νέοι τα ξέρουν καλύτερα από τους μεγάλους. Ας μην τα απαξιώνουμε τόσο πολύ τα παιδιά! Και από τα πιο μικρά μπορεί να ακούσουμε μια σοφή κουβέντα, να πάρουμε μια αλήθεια. Θα χρειαστεί μάλιστα για μερικά θέματα εμείς, οι μεγάλοι, να συμβουλευτούμε ειδικούς, ώστε να έχουμε στοιχεία για να τα πείσουμε. [...] Εξάλλου, πρέπει προηγουμένως να κλονίσουμε τη γνώμη του συνομιλητή μας με επιχειρήματα, προκειμένου να τον πείσουμε για την ορθότητα της αντίθετης γνώμης που εμείς έχουμε. Είναι προτιμότερο στον διάλογο πρώτα ν' ακούμε και μετά να μιλάμε. Γενικά, λόγω της αγάπης μας προς τα παιδιά και του αγαθού σκοπού που επιδιώκουμε, να σκεπτόμαστε ότι έχουμε μπροστά μας έναν σοβαρό συνομιλητή και ότι επιτελούμε ένα αξιόλογο έργο αγωγής.

A3. Η ανάγνωση του παραπάνω κειμένου προκάλεσε συζήτηση στην τάξη σου για τον τρόπο που επικοινωνούν σήμερα οι γονείς με τα παιδιά. Να καταγράψεις σε επιστολή 200-250 λέξεων που απευθύνεις στη συγγραφέα τις απόψεις που διατυπώσατε ως τμήμα, τονίζοντας ιδιαίτερα τις προτάσεις σας για ουσιαστική επικοινωνία γονέων και παιδιών.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΛΕΟ ΜΠΟΥΣΚΑΛΙΑ (1924-1998)

Άκου

Το ακόλουθο ποίημα ανώνυμου δημιουργού περιλαμβάνει στο βιβλίο του «Ν' αγαπάμε ο ένας τον άλλον» (εκδ. Γλάρος) ο Λέο Μπουσκάλια, καθηγητής Παιδαγωγικής και ψυχολόγος.

Όταν σου ζητώ να μ' ακούσεις κι εσύ αρχίζεις
να δίνεις συμβουλές,
δεν έκανες αυτό που σου ζήτησα.

Όταν σου ζητώ να μ' ακούσεις κι εσύ αρχίζεις
να μου λες γιατί
δε νιώθω και τόσο ωραία, ποδοπατείς
τα αισθήματά μου.

Όταν σου ζητώ να μ' ακούσεις
και νιώθεις υποχρεωμένος να κάνεις κάτι
για να λύσεις τα προβλήματά μου,
δεν με κατάλαβες, όσο κι αν φαίνεται παράξενο.

Ίσως γι' αυτό η προσευχή αποδίδει σε μερικούς ανθρώπους.

Επειδή
ο Θεός είναι βουβός και δεν προσφέρει συμβουλές
και δεν προσπαθεί να τακτοποιήσει πράγματα.

Ο Θεός ακούει μόνο κι εμπιστεύεται εσένα
να τα βγάλεις πέρα με τον εαυτό σου.

Γι' αυτό, σε παρακαλώ, πρόσεξε με κι άκουσέ με.

Κι αν θέλεις να μιλήσεις, περίμενε μια στιγμή,

θα 'ρθει η σειρά σου,

σου υπόσχομαι να σ' ακούσω κι εγώ προσεκτικά.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιο είναι το αίτημα του ποιητικού υποκειμένου από τον δέκτη; Εσύ τι ακριβώς θα ζητούσες σε ανάλογη περίπτωση διαλόγου από τον συνομιλητή σου;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο ποιητής είναι ένα παιδί που απευθύνεται στον γονιό του. Γράψε τον μεταξύ τους διάλογο αξιοποιώντας τα στοιχεία που σου δίνονται στο ποίημα.

5. ΘΕΜΑ 12755

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η σημασία της φιλίας στη ζωή μας

Το ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο της Έλενας Γκίκα αντλήθηκε στις 30-03-2021 από το εκπαιδευτικό ιστολόγιο του θεολόγου Αλέξανδρου Γκίκα: <https://blogs.sch.gr/alexgkikas>.

Έχετε ποτέ φανταστεί τη ζωή σας χωρίς κάποιο πρόσωπο με το οποίο να γελάτε, να περνάτε καλά, να αστειεύεστε, να μιλάτε για διάφορα θέματα, να κλαίτε μπροστά του χωρίς δισταγμό και να ακουμπάτε το κεφάλι σας στον ώμο του σε δύσκολες και όχι μόνο στιγμές; Αν αυτό ήταν ποτέ δυνατό να γίνει πραγματικότητα, η ζωή μας θα ήταν τόσο άδεια, όσο τίποτα δεν υπήρξε ποτέ σε ολόκληρο τον κόσμο. Θα ήταν όπως μια Γη χωρίς νερό, δηλαδή χωρίς κανένα σημάδι ζωής, χωρίς κανένα ζωντανό οργανισμό. Τότε, το χάος μπορεί να βασίλευε σε ολόκληρο το σύμπαν. Το νερό είναι κάτι που όλοι μας χρειαζόμαστε· κάτι το πολύ σημαντικό. Το ίδιο είναι και η φιλία.

Ωστόσο, υπάρχει ένα ζήτημα. Στη ζωή μας συναντάμε νέους ανθρώπους. Συζητάμε με αυτούς πολλά θέματα. Μοιραζόμαστε κάποιες από τις στιγμές μας μαζί τους. Έτσι, η ερώτηση είναι η εξής: «Πώς μπορούμε να καταλάβουμε αν είναι αληθινός μας φίλος και πότε μπορούμε να τους αισθανθούμε ως τους καλύτερούς μας φίλους;» Πιστεύω ότι η απάντηση κρύβεται στην καρδιά μας. Ήμουν πολύ προσεχτική στο να διαλέξω τη σωστή λέξη σχετικά με τη φιλία. Δε δημιουργούμε φίλους, όπως οι περισσότεροι από μας πιστεύουν. Τους κερδίζουμε. Οι φίλοι γεννιούνται, δε γίνονται. Είναι, όπως οι άγγελοι, δοσμένοι από το Θεό να μας ακολουθούν σε όλη μας τη ζωή. Και για να γίνω πιο συγκεκριμένη, πρέπει να πω οι «αληθινός» φίλοι.

Ο καθένας έχει φίλους. Αλλά πραγματικούς, πιστούς, έμπιστους φίλους; Οι αληθινός φίλοι είναι, όπως τα διαμάντια, ανεκτίμητοι και σπάνιοι. Οι ψεύτικοι φίλοι είναι όπως τα φύλλα, που τα βρίσκουμε παντού. Αυτός είναι και ο λόγος που ένας πραγματικός φίλος είναι δύσκολο να βρεθεί, δύσκολο να χαθεί και αδύνατο να ξεχαστεί. [...]

A3. Στο κείμενο αναφέρεται η εξής διαπίστωση: «Δε δημιουργούμε φίλους, όπως οι περισσότεροι από μας πιστεύουν. Τους κερδίζουμε. Οι φίλοι γεννιούνται, δε γίνονται.». Εσύ πώς πιστεύεις ότι χτίζονται οι

«αληθινές» φιλίες; Πόσο σημαντική είναι η φιλία για τη ζωή των εφήβων και για ποιους λόγους; Να καταθέσεις τις απόψεις σου σε άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΛΕΝΑ ΦΕΡΡΑΝΤΕ (1943-)

Η υπέροχη φίλη μου (απόσπασμα)

Η δημοφιλής Ιταλίδα συγγραφέας Έλενα Φερράντε στο πρώτο βιβλίο της «Τετραλογία της Νάπολης» (2011) με τίτλο «Η υπέροχη φίλη μου», εκδ. Πατάκης, 2016, καταγράφει την ιστορία μιας παιδικής φιλίας που χτίζεται ανάμεσα στις δύο ηρωίδες στη δεκαετία του '50 σε μια φτωχογειτονιά της Νάπολης. Το απόσπασμα αναφέρεται στην εφηβεία τους: η Έλενα συνεχίζει τις σπουδές της στο Λύκειο και η Λίλα εργάζεται στο τσαγκάρικο του πατέρα της.

Οι δύο πρώτες τάξεις του Λυκείου ήταν πολύ πιο κουραστικές από το Γυμνάσιο. Με έβαλαν σε μια αίθουσα με σαράντα δύο μαθητές, μια από τις ελάχιστες μεικτές τάξεις εκείνου του σχολείου. Τα κορίτσια ήταν ελάχιστα, δεν ήξερα ούτε ένα. [...] Τους πρώτους μήνες η καινούρια μου σχολική ζωή πέρασε μέσα στη σιωπή, με τα χέρια να πασπατεύουν το μέτωπο και τα μάγουλα, ερεθισμένα από την ακμή. Καθισμένη σ' ένα από τα τελευταία θρανία απ' όπου έβλεπα ελάχιστα όχι μόνο τους καθηγητές, αλλά και ό,τι έγραφαν στον πίνακα, ήμουν μία άγνωστη για τη διπλανή μου, όπως κι εκείνη ήταν μία άγνωστη για μένα. [...] Εφάρμοζα το πρόγραμμα που είχα μάθει από το Γυμνάσιο: μελετούσα όλο το βράδυ μέχρι τις έντεκα και ύστερα από τις πέντε το πρωί μέχρι τις επτά, όταν ερχόταν η ώρα να φύγω.

Βγαίνοντας από το σπίτι φορτωμένη με βιβλία, συναντούσα συχνά τη Λίλα που έτρεχε για να ανοίξει το τσαγκάρικο, να σκουπίσει, να σφουγγαρίσει, να συγυρίσει, προτού φτάσουν ο πατέρας της και ο αδερφός της. Με ρωτούσε τι μαθήματα είχα κάθε μέρα, τι είχα διαβάσει και ήθελε ακριβείς απαντήσεις. Εάν δεν της τις έδινα, με βομβάρδιζε με ερωτήσεις που με άγχωναν ότι δεν είχα διαβάσει αρκετά, ότι δεν ήμουν σε θέση να απαντήσω στους καθηγητές, όπως συνέβαινε τότε και μ' εκείνη. Κάποια κρύα πρωινά, όταν ξυπνούσα τα χαράματα κι έκανα επανάληψη τα μαθήματα στην κουζίνα, είχα την εντύπωση πως, ως συνήθως, θυσίαζα τον ζεστό και βαθύ πρωινό μου ύπνο όχι τόσο για να κάνω καλή εντύπωση στους καθηγητές του πλούσιου σχολείου μου, αλλά στην κόρη του τσαγκάρη. Ακόμη και το πρωινό μου το έπαιρνα βιαστικά εξαιτίας της. Έπινα μονορούφι το γάλα μου κι έτρεχα στον δρόμο μόνο και μόνο για να μη χάσω ούτε ένα μέτρο της διαδρομής που διασχίζαμε μαζί.

Περίμενα στην εξώπορτα. Την έβλεπα να καταφτάνει από την πολυκατοικία της και διαπίστωνα ότι εξακολουθούσε να αλλάζει. Ήταν πλέον πιο ψηλή από μένα. Δεν περπατούσε πια σαν εκείνο το κοκαλιάρικο κορίτσι που ήταν μέχρι πριν από μερικούς μήνες, αλλά σαν να είχε γίνει το βήμα της πιο μαλακό, τώρα που το σώμα της είχε αποκτήσει καμπύλες. Γεια, γεια, πιάναμε αμέσως την κουβέντα. Όταν κοντοστεκόμασταν στη διασταύρωση και χαιρετιόμασταν, εκείνη για να πάει στο τσαγκάρικο, εγώ στον σταθμό του μετρό, έστρεφα συνεχώς πίσω το κεφάλι για να την κοιτάζω μια τελευταία φορά. [...]

Το μετρό ήταν γεμάτο από αγουροξυπνημένα αγόρια και κορίτσια, από τον καπνό των πρώτων τσιγάρων. Εγώ δεν κάπνιζα, δεν μιλούσα με κανέναν. Τα λιγοστά λεπτά της διαδρομής ξανακοιτούσα τρομαγμένη τα μαθήματα..., με τρομοκρατούσε η σχολική αποτυχία. Κι όμως τώρα πια είχα μια και μοναδική πραγματική επιθυμία: να βρω ένα αγόρι αμέσως, προτού μου ανακοινώσει η Λίλα ότι τα έφτιαξε με τον Πασκουάλε. Κάθε

μέρα ένιωθα να φουντώνει μέσα μου η αγωνία πως δεν θα προλάβω. [...] Ορισμένες φορές, επιστρέφοντας από το σχολείο, έκανα έναν μεγάλο κύκλο για να μην περάσω μπροστά από το τσαγκάρικο. Αν πάλι την έβλεπα από μακριά, από την αγωνία μου άλλαζα δρόμο. Μόνο που ύστερα δεν άντεχα και πήγαινα να τη συναντήσω, λες και ήταν μοιραίο.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιον ρόλο παίζει στη ζωή της πρωταγωνίστριας η παιδική της φίλη, Λίλα; Τι σημασία έχει η φιλία στη δική σου ζωή;

ή

2. Να φανταστείς πώς θα κατέγραφε στο ημερολόγιό της η Λίλα την καθημερινότητα της δικής της ζωής, καθώς και τις σκέψεις και τα συναισθήματά της για τη φίλη της, Έλενα.

6. ΘΕΜΑ 12756

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Η αξία των υγιών διαπροσωπικών σχέσεων]

Το ακόλουθο διασκευασμένο κείμενο αντλήθηκε από το δοκίμιό του Κώστα Τσιρόπουλου (1930-2017) «Οι φαρμακωμένοι⁶» (1964), που περιλαμβάνεται στη συλλογή δοκιμίων «Η μαρτυρία του ανθρώπου», Οι εκδόσεις των Φίλων, 1995.

Η καθημερινή μας συμμετοχή στο ζεστό, έντονο και αγωνιώδες γεγονός της ζωής, συχνότατα μάς εμποδίζει να αντικρίσουμε τους διπλανούς μας από κάποια απόσταση, να συλλάβουμε τα εσωτερικά τους χαρακτηριστικά και να μπορέσουμε να τους δώσουμε έναν σωστό χαρακτηρισμό, να ξεκαθαρίσουμε ουσιαστικά τη σημασία της παρουσίας τους στη ζωή μας. Ζούμε όχι μονάχα τη δικιά μας αποκλειστική ζωή, αλλά, κατά ένα ποσοστό, και τη ζωή των άλλων, υιοθετούμε ένα της τμήμα, γευόμαστε γειτονικές χαρές και πικρίες, συμμετέχουμε σ' αυτή την τριβή των ανθρώπων που γίνεται πείρα και τελικά φθορά. Βυθισμένοι ως το λαιμό μέσα στα καθημερινά γεγονότα, παθιασμένοι από τη φλόγα τους, συχνά δεν καταφέρνουμε να παρατηρήσουμε προσεχτικά τους άλλους. Από μέρα σε μέρα, ο κάθε άνθρωπος συγκεκριμενοποιεί όλο και σταθερότερα τον χαρακτήρα του, νιώθει ποιοι μπορεί να είναι οι «εσωτερικοί του συγγενείς», οι φίλοι του, περνά συχνά ολόκληρη τη ζωή του αναζητώντας τους.

Ευτυχώς εκείνοι που αναζητούν ανθρώπους κι όχι πράγματα! [...] Τα πράγματα τ' αγγίζεις, τα 'χεις στην κατοχή σου –αγαθά υλικά, χρυσάφια, χτήματα- κι όλα είναι βέβαια κι απλοποιημένα. Οι άνθρωποι, όμως, είναι σαν καμωμένοι από νερό ανήσυχο, επαναστατημένο: διαρκώς σου ξεφεύγουν, είναι γεμάτοι ενδεχόμενα κι απρόοπτα. Αναζητείς σ' αυτούς τη φιλία, αναζητείς τον έρωτα, αναζητείς την αρμονική εκείνη συντροφιά που είναι ο μυστικός άρτος⁷ της καρδιάς. Πεινάς και διψάς για ανθρώπους αληθινούς. Και συχνότατα, στην αναζήτησή σου αυτή, βρίσκεις πέτρες, αγγίζεις ίσκιους φευγαλέους, αλλά όχι ανθρώπους με αίμα αληθινό, με φωτιά και ειλικρίνεια. Συναντάς ανθρώπους εύκολους σ' ενθουσιασμούς και σε υποσχέσεις που στο τέλος δεν είναι παρά

⁶ δηλητηριασμένοι, (μεταφορικά) πληγωμένοι ψυχικά, δυστυχισμένοι

⁷ ψωμί

απλά πυροτεχνήματα. Κι εσύ νομίζεις πως βρήκες το ζητούμενο κι είσαι έτοιμος να παραχωρήσεις όλο τον πλούτο της καρδιάς σου, μιας και πεινούσες και διψούσες γι' αγάπη, γι' ανθρωπιά, για τρυφερότητα.

Για πόσον καιρό, όμως; Εσύ λογαριάζεις πάνω στη διάρκεια, αλλά αιφνίδια, γίνεται φως. Η αποκάλυψη τότε είναι τρομερή. Η απογοήτευση ριζική. Ραγίζεται ο κόσμος από πάνω ως κάτω και νιώθεις φαρμακωμένος κυριολεκτικά από την απογοήτευση. Ξαφνικά, χάνεις τη γεύση της χαράς, την ικανότητα του ενθουσιασμού, βουλιάζεις με καταπικραμένα χείλη σε μια μόνιμη σκιά μελαγχολίας. [...] Ψυχές ευγενικές, ευαίσθητες, σοβαρές, αναζήτησαν το διαρκές στους ανθρώπους και συνάντησαν το επιπόλαιο και το παροδικό. Αναζήτησαν το ειλικρινές, το τρυφερό και βρήκαν τη συστηματική απάτη και την εγωιστική σκληρότητα. Τώρα πια, ό,τι και να 'ρθει, οι άνθρωποι αυτοί οι φαρμακωμένοι απ' την απογοήτευση, δυσπιστούν. Ανάμεσά τους και πολλοί νέοι, που δεν πιστεύουν πια ούτε σε φιλία, ούτε σε έρωτα, ούτε σε ανώτερες ηθικά αξίες, με μια καρδιά περιφρονημένη, τρυπημένη από ένα αγκάθι που αδιάκοπα σταλάζει μέσα της φαρμάκι. Τι μέλλον μπορούν να προετοιμάσουν αυτοί οι φαρμακωμένοι για τον παράλογο κόσμο μας;

A3. Στο κείμενο, που γράφτηκε το 1964, επισημαίνεται η απογοήτευση που βιώνουν συχνά οι άνθρωποι -και μάλιστα πολλοί νέοι- στην αναζήτηση ειλικρινών διαπροσωπικών σχέσεων. Γιατί οι σκέψεις του είναι επίκαιρες και στις μέρες μας; Σε ποιους παράγοντες οφείλεται η δυσκολία απόκτησης σταθερών και υγιών σχέσεων και η αδυναμία προσφοράς αγάπης και τρυφερότητας; Τις θέσεις σου παρουσιάζεις σε άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιεύσεις στο περιοδικό του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΝΤΗΣ(1914-2004)

Νύχτες

Ο Κύπριος ποιητής Κώστας Μόντης απεικονίζει στο έργο του την πραγματικότητα μέσα από το προσωπικό βίωμα. Το ποίημα ανήκει στη συλλογή «Τα τραγούδια της ταπεινής ζωής» (Λευκωσία 1954).

Καλά, θ' απορροφήσουν κάτι από την έγνοια σου

η μέρα, η κίνηση, η δουλειά σου, οι φίλοι,

και θα μπορέσεις ύστερα να πας

σε κάνα θέατρο ή κέντρον ή όπου αλλού.

Όμως όταν τελειώσουν όλα

τα θέατρα και τα κέντρα κλείσουν,

και πουν οι φίλοι καληνύχτα,

και πρέπει να γυρίσεις πια στο σπίτι, τι θα γίνει;

Το ξέρεις πως σκληρή, αδυσώπητη

σε περιμένει στο κρεβάτι σου η έγνοια.

Θα 'σαι μονάχος.

Και τότες θα λογαριαστείτε.

Θες ή δε θες θα μπουν κάτω όλα, να λογαριαστείτε.

Θα 'σαι μονάχος

κι ανυπεράσπιστος απ' τα θέατρα και τα κέντρα,
 κι απ' τη δουλειά σου και τους φίλους.
 Σε περιμένει στο κρεβάτι σου η έγνοια.
 Θά 'ρθεις, δεν γίνεται. Είν' τόσο σίγουρη γι' αυτό, και περιμένει.
 Είναι στο σπίτι και σε περιμένει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο ποιητής αποτυπώνει μια αγωνία του σύγχρονου ανθρώπου. Ποια είναι αυτή και πόσο αποτελεσματικοί είναι οι τρόποι στους οποίους καταφεύγει, για να την αντιμετωπίσει; Ποιες διεξόδους στα προβλήματά τους επιλέγουν οι νέοι της ηλικίας σου;

ή

2. Με αφορμή τον τίτλο του ποιήματος («Νύχτες») και τον τελευταίο του στίχο («Είναι στο σπίτι και σε περιμένει.»), να γράψεις ένα δικό σου κείμενο, ποιητικό ή πεζό, παρουσιάζοντας τις ιδέες σου. Να δώσεις τίτλο στο δημιούργημά σου.

7. ΘΕΜΑ 12780

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Διαπαιδαγώγηση των Εφήβων στη Σημερινή Κοινωνία: Ελευθερία και Περιορισμοί

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο έχει αντληθεί από την ηλεκτρονική πηγή www.paidiatros.com και υπογράφεται από την ψυχολόγο Λουΐζα Θεοφάνους. Αναφέρεται στις δυσκολίες που έχει η διαπαιδαγώγηση των παιδιών, ειδικά των εφήβων, από τους γονείς.

Το κυριότερο γνώρισμα της εφηβείας ως στάδιο ανάπτυξης είναι η αναζήτηση της ταυτότητας του ατόμου και του ρόλου του στην οικογένεια και την κοινωνία. Αναπόφευκτα, ο έφηβος βιώνει εσωτερικές συγκρούσεις, στην προσπάθειά του να γνωρίσει τον εαυτό του και τους άλλους και να διεκδικήσει περισσότερη αυτονομία, ενώ ταυτόχρονα εξακολουθεί να χρειάζεται την αποδοχή και τη στήριξη των γονιών του. Έτσι, όταν οι γονείς γίνονται υπερπροστατευτικοί ή πολύ αυστηροί, οι προσπάθειες του έφηβου για δημιουργία ταυτότητας και αυτονομία υπονομεύονται, κάτι που τον οδηγεί στη χαμηλή αυτοεκτίμηση, την ανασφάλεια και συναισθήματα όπως ο φόβος, ο θυμός, η λύπη και η απογοήτευση, καθώς επίσης και σε συναισθήματα εχθρότητας απέναντι στους γονείς.

Ο τρόπος με τον οποίο εκφράζονται και εξωτερικεύονται οι συνέπειες αυτές καθορίζεται από διάφορους παράγοντες, όπως η ιδιοσυγκρασία του παιδιού και οι σχέσεις που έχει με άλλα μέλη της οικογένειας και της κοινωνίας. Έτσι, ενώ ορισμένοι έφηβοι αντιδρούν στην υπερπροστασία επαναστατώντας κατά των γονιών τους και πολλές φορές και κατά της κοινωνίας γενικότερα, άλλοι κλείνονται στον εαυτό τους και προσπαθούν διαρκώς να ικανοποιούν τους γονείς τους σε βάρος της δικής τους προσωπικότητας και αυτονομίας.[...]

Από την άλλη, υπάρχουν γονείς οι οποίοι θέτουν ελάχιστους ή καθόλου περιορισμούς στα έφηβα παιδιά τους.[...] Υπάρχουν επίσης γονείς οι οποίοι λόγω χαρακτήρα και προσωπικών εμπειριών δυσκολεύονται να επιβληθούν, και άλλοι οι οποίοι λόγω υπέρμετρης αφοσίωσης στην εργασία τους ή και αδιαφορίας δεν αφιερώνουν τον απαραίτητο χρόνο και ενέργεια στη σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Σε αυτές και ανάλογες

περιπτώσεις, οι έφηβοι αφήνονται να αντεπεξέλθουν με μια αυτονομία που η ηλικία και οι εμπειρίες τους δεν τους επιτρέπουν συνήθως να αξιολογήσουν και να αξιοποιήσουν σωστά.[...]

Από όλα τα πιο πάνω προκύπτει ότι ο έφηβος δεν είναι πια παιδί, αλλά ούτε και ενήλικας, γι' αυτό και χρειάζεται ανάλογη συμπεριφορά από πλευράς των γονιών. Χρειάζεται οριοθέτηση που να ανταποκρίνεται στην κοινωνία στην οποία ζει, ανάλογα και με την ηλικία στην οποία βρίσκεται. Από την άλλη, έχει ανάγκη από ελευθερίες και προνόμια, το δικαίωμα να διαφωνεί με τους γονείς και η γνώμη του να λαμβάνεται υπόψη και να μπορεί να παίρνει αποφάσεις για τον εαυτό του. Κάτω από τέτοιες συνθήκες, ο έφηβος θα βοηθηθεί να ωριμάσει, να γίνει πιο υπεύθυνος, να έχει υγιείς σχέσεις και αυτοεκτίμηση και να διαμορφώσει μια προσωπικότητα ικανή για σωστή επικοινωνία με τους άλλους.

A3. Ο αρθρογράφος υποστηρίζει ότι «ο έφηβος δεν είναι πια παιδί, αλλά ούτε και ενήλικας, γι' αυτό και χρειάζεται ανάλογη συμπεριφορά από πλευράς των γονιών». Να συντάξεις επιστολή 200 – 250 λέξεων με αποδέκτες τους γονείς σου στην οποία λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές που βιώνεις ως έφηβος:

- α)** θα εξηγήεις τους λόγους για τους οποίους κάποιες φορές η σχέση σας οδηγείται σε σύγκρουση και
- β)** θα διατυπώνεις με επιχειρήματα την ανάγκη σου να ανεξαρτητοποιηθείς, καθώς αυτό βοηθά στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς σου. Μπορείς να αξιοποιήσεις και στοιχεία από το κείμενο αναφοράς.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΗΛΙΑΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ (1913 – 2015)

Εφηβεία

Το παρακάτω ποίημα είναι του Ηλία Σιμόπουλου, ποιητή με πολύχρονη παρουσία στα ελληνικά γράμματα. Μέσα από το έργο του προβάλλονται οι παγκόσμιες αξίες της πανανθρώπινης φιλίας, της αγάπης, της ελευθερίας, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης
τα κυριακάτικα πρωινά
με τις καμπάνες του Άη-Σπυρίδωνα
σε μιαν εξαίσια μουσική συναυλία-
όταν ανεβαίναμε
τα μαρμάρινα σκαλοπάτια
όταν κατεβαίναμε
τους κήπους με τις τριανταφυλλιές
όταν δεν υπήρχε χτες
ούτε σήμερα
ούτε αύριο
παρά μονάχα τα ηλιοκαμένα μας σώματα
με τα πλατιά στέρνα, τα γερά μπράτσα
τα εφηβικά μας όνειρα
που δεν υποψιάζονταν τα δόντια της φθοράς

ο δίχως σύνορα ουρανός
κι ο στρατηλάτης άνεμος
που 'φερνε τα μηνύματα
μιας άνοιξης αιώνιας
Τι όμορφο που ήτανε
το παραμύθι της άνοιξης!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς αισθάνεται το ποιητικό υποκείμενο αναπολώντας στιγμές από την άνοιξη της εφηβικής του ηλικίας; Με ποια εποχή του χρόνου ταυτίζεις τη δική σου εφηβεία και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι τηρείς προσωπικό ημερολόγιο. Να γράψεις τα συναισθήματα που βιώνεις από την καθημερινότητα της δικής σου εφηβείας.

8. ΘΕΜΑ 12782

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Πώς τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης επηρεάζουν την εικόνα του σώματος και την αυτοεκτίμηση

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο δημοσιεύθηκε στις 10 Ιουνίου 2019 στον ιστοχώρο www.athinodromio.gr από την ψυχολόγο Ιάνθη Δημητροπούλου. Αναφέρεται στον τρόπο που τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επιδρούν στην αντίληψη που έχουν οι έφηβοι για την εξωτερική εμφάνιση και την αυτοεκτίμησή τους.

Καθημερινά οι νέοι εκτίθενται σε χιλιάδες εικόνες μέσω της τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Αυτές τις εικόνες σταδιακά και ασυνείδητα αρχίζουν να τις χρησιμοποιούν σαν προσωπικά σημεία αναφοράς. Στην εφηβεία είναι δύσκολο οι νέοι να αντιληφθούν τη διαφορά μεταξύ της πραγματικής εικόνας του σώματος που αντανακλάται στον καθρέφτη και της μη ρεαλιστικής εικόνας που βλέπουν στα δημόσια/διάσημα πρόσωπα. Μπορεί γνωστικά να αντιλαμβάνονται αυτήν τη διαφορά, όμως συναισθηματικά και μετέπειτα στη συμπεριφορά φαίνεται να τους επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό. Έτσι καταλήγουν να διαμορφώνουν μια αρνητική εικόνα του σώματός τους και ψάχνουν να βρουν τρόπους, ώστε να ανταποκριθούν σε αυτά τα πρότυπα και να νιώσουν αποδεκτοί από το κοινωνικό σύνολο.[...]

Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης φαίνεται να συνδέεται με την αρνητική εικόνα σώματος στους νέους ανθρώπους. Η αρνητική αυτή αντίληψη για το σώμα οδηγεί σε συμπεριφορές, όπως αυστηρή δίαιτα, συχνή παρακολούθηση σωματικού βάρους, έντονη επιθυμία για πολύ αδύνατο σώμα και μια τάση να αντιμετωπίζεται το σώμα ως ένα αντικείμενο προς βελτίωση και όχι ως ζωντανός οργανισμός. Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν αποτελούν την αιτία που προκαλεί διατροφικές διαταραχές στους νέους. Αποτελεί σαφώς όμως παράγοντα που φαίνεται να επηρεάζει την εκτίμηση για την εμφάνισή τους και κυρίως στη δημιουργία μιας λανθασμένης εικόνας σώματος.[...]

Ιστοσελίδες, όπως το Facebook και το Instagram, δείχνουν καθημερινά στους εφήβους μια πληθώρα από εικόνες και βίντεο οι οποίες απεικονίζουν τους ανθρώπους στην καλύτερή τους, εξωραϊσμένη εκδοχή, όπου ζούνε

μια «τέλεια» ζωή, την οποία και οι έφηβοι φαίνεται να ζηλεύουν και να επιθυμούν. Αυτή η διαρκής έκθεση σε αυτήν την ηλικία μάλιστα είναι αρκετά επικίνδυνη καθώς νευροαναπτυξιακά οι νέοι παρουσιάζουν μειωμένη ικανότητα για σωστή κρίση και φαίνεται ο εγκέφαλος να αντιλαμβάνεται αυτό που βλέπει σαν πραγματικότητα, ακόμα κι αν πιστεύουν οι νέοι ότι μπορεί αυτές οι εικόνες να μην αντιπροσωπεύουν την πραγματικότητα.

Οι έφηβοι αναζητούν στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης επιβεβαίωση για την εμφάνισή τους, για τα ρούχα που επιλέγουν, ακόμα και για τους ανθρώπους που επιλέγουν να έχουν δίπλα τους. Τα λεγόμενα «likes⁸» του Facebook⁹ και του Instagram¹⁰ δημιουργούν μια επιθυμία για αποδοχή και οδηγούν τα νεαρά κυρίως άτομα να μιμούνται, να συγκρίνουν και να προβάλλουν τον εαυτό τους με βάση την προβολή διάσημων προσώπων και μοντέλων, τα οποία και θέλουν να τα μιμηθούν και να τους μοιάσουν σε επίπεδο «επιθυμητότητας» και αποδοχής.[...]

A3. Στο κείμενο προβάλλεται η άποψη ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επηρεάζουν αρνητικά την αντίληψη που έχουν οι νέοι για την εικόνα τους. Ποιοι είναι οι λόγοι που, κατά τη γνώμη σου, οδηγούν σε μια τέτοια συμπεριφορά; Θεωρείς πως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διαμορφώνουν μόνο την εμφάνιση ή και τον τρόπο που σκέφτονται και ενεργούν τα άτομα της ηλικίας σου; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε ένα άρθρο 200- 250 λέξεων που θα δημοσιευθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ANTON ΤΣΕΧΩΦ (1860- 1904)

Ο παραμορφωτικός καθρέφτης

Το απόσπασμα που ακολουθεί ανήκει στα πρώιμα έργα του Άντον Τσέχωφ, Ρώσου θεατρικού συγγραφέα και διηγηματογράφου. Δημοσιεύθηκε το 1882.

Μπήκαμε με τη γυναίκα μου στο σαλόνι. [...] Ρίξτε μια ματιά, για παράδειγμα, σε αυτή τη γριά, την προγιαγιά μου. Αυτή η άσχημη, τερατώδης γυναίκα έχει τη δική της, πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία. «Βλέπεις, - ρώτησα τη γυναίκα μου, - βλέπεις τον καθρέφτη που κρέμεται εκεί στη γωνία;»

«Αυτός ο καθρέφτης έχει μαγικές ιδιότητες: κατέστρεψε την προγιαγιά μου. Πλήρωσε γι' αυτόν ένα τεράστιο ποσό και δεν τον αποχωρίστηκε μέχρι τον θάνατό της. Κοιταζότανε σ' αυτόν μέρα και νύχτα, δεν σταματούσε να κοιτάζεται, ακόμα κι αν έπινε ή έτρωγε. Ξάπλωνε να κοιμηθεί, και κάθε φορά τον έπαιρνε μαζί της στο κρεβάτι και, πεθαίνοντας, ζήτησε να τον βάλουν μαζί της στο φέρετρο.»

«Ήταν κοκέτα;» – με ρώτησε η σύζυγος.

«Ας το υποθέσουμε. Αλλά δεν είχε άλλους καθρέφτες; Γιατί της άρεσε τόσο πολύ ο συγκεκριμένος και όχι κάποιος άλλος; Μήπως δεν είχε καλύτερους καθρέφτες; Όχι, εδώ, γλυκιά μου, κρύβεται κάποιο φοβερό μυστικό.»[...]

Καθάρισα τη σκόνη από τον καθρέφτη, κοίταξα μέσα και χασκογέλασα. Ο καθρέφτης ήταν παραμορφωτικός και η φυσιογνωμία μου αλλοιωνόταν από όλες τις μεριές: η μύτη μου κατέληγε στο αριστερό μάγουλο και το πηγούνι διπλασιασμένο σκαρφάλωνε στο πλάι. «Περίεργο γούστο είχε η προγιαγιά μου!» – είπα. Η

⁸ θετικά σχόλια

⁹ πλάτφορμα κοινωνικής δικτύωσης

¹⁰ εφαρμογή κοινωνικής δικτύωσης

γυναίκα μου πλησίασε διστακτικά στον καθρέφτη, κοίταξε κι εκείνη μέσα και την ίδια ακριβώς στιγμή συνέβη κάτι φοβερό. Χλόμιασε, άρχισε να τρέμει όλο της το σώμα και στρίγκλιξε. [...]

Πήρα τη γυναίκα μου, την αγκάλιασα και την οδήγησα έξω από το σπίτι των προγόνων μου.

Εύπνησε μόνο την άλλη μέρα το βράδυ.

– Τον καθρέφτη! Δώστε μου τον καθρέφτη! έλεγε, έχοντας συνέλθει.

– Πού είναι ο καθρέφτης;

Για μια ολόκληρη εβδομάδα δεν έπινε, δεν έτρωγε, δεν κοιμόταν και όλο ζητούσε να της φέρουν τον καθρέφτη. Έκλαιγε με λυγμούς, μάδαγε τα μαλλιά της, στριφογύριζε και, εντέλει, όταν ο γιατρός ανακοίνωσε ότι μπορεί να πεθάνει από την εξάντληση και ότι η κατάστασή της ήταν εξαιρετικά επικίνδυνη, εγώ, εξουδετερώνοντας τον φόβο μου, ξανακατέβηκα κάτω και της έφερα από εκεί τον καθρέφτη της προγιαγιάς μου. Βλέποντάς τον, έσκασε στα γέλια από ευτυχία, μετά τον άρπαξε, τον φιλούσε και άρχισε να τον κοιτάζει επίμονα. Και να που πέρασαν περισσότερα από δέκα χρόνια και εξακολουθεί ακόμα να κοιτάζεται στον καθρέφτη και δεν σταματάει ούτε μια στιγμή.

– Εγώ είμαι αυτή; ψιθυρίζει και στο πρόσωπό της μαζί με το κοκκίνισμα ακτινοβολεί μια έκφραση ευδαιμονίας και απόλαυσης. – Ναι, εγώ είμαι! Οι πάντες, εκτός από αυτόν τον καθρέφτη, ψεύδονται! Οι άνθρωποι λένε ψέματα, ο άνδρας μου λέει ψέματα! [...]

Μια φορά, καθώς στεκόμουν πίσω από τη γυναίκα μου, κοίταξα τυχαία στον καθρέφτη και ανακάλυψα το φοβερό μυστικό. Στον καθρέφτη είδα μια γυναίκα με εκθαμβωτική ομορφιά, την οποία δεν είχα γνωρίσει ποτέ στη ζωή μου. Ήταν ένα θαύμα της φύσης, μια αρμονία ομορφιάς. Αλλά τι ήταν αυτό; Γιατί η άσχημη, αδέξια γυναίκα μου στον καθρέφτη φαινόταν τόσο όμορφη; Γιατί;

Επειδή ο παραμορφωτικός καθρέφτης καμπύλωνε το άσχημο πρόσωπο της συζύγου μου σε όλες τις πλευρές και από αυτή την αλλαγή των χαρακτηριστικών, έγινε τυχαία όμορφη. Και τώρα οι δύο μας, εγώ και η γυναίκα μου, καθόμαστε μπροστά στον καθρέφτη και χωρίς να χάνουμε ούτε ένα λεπτό, τον κοιτάζουμε.[..]Και η γυναίκα μου ψιθυρίζει με σιγουριά:

– Τι όμορφη που είμαι!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο καθρέφτης είναι ένα αντικείμενο που αποκαλύπτει την αλήθεια για την εικόνα των ανθρώπων. Ποια είναι η αντίληψη που έχουν οι γυναίκες – ηρωίδες για τον εαυτό τους μέσα από αυτόν; Στις μέρες μας τι λειτουργεί ως «καθρέφτης» για την εικόνα των ατόμων της ηλικίας σου και σε ποιο βαθμό επηρεάζει την ψυχολογία και τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο σύζυγος σπάει κατά λάθος τον αγαπημένο καθρέφτη της προγιαγιάς και της γυναίκας του. Να γράψεις τον διάλογο που φαντάζεσαι ότι ακολουθεί ανάμεσα στους δύο συζύγους

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Μνημεία πολιτισμού ή εξιλαστήρια θύματα;**

Το συγκεκριμένο άρθρο αναρτήθηκε από την αρθρογράφο Άννα Artatouille, στην ιστοσελίδα <http://www.artcoremagazine.gr>, στις 08. 04. 2015 και ανακτήθηκε στις 24. 3. 2019.

Στις 19 Φεβρουαρίου στο στάδιο Olimpico της Ρώμης πραγματοποιήθηκε ο αγώνας ανάμεσα στη Ρόμα με την Ολλανδική Φέγιενορντ. Ένας αγώνας σχετικά ουδέτερης σημασίας, αφού δεν επρόκειτο για κάποιον τελικό, αλλά μόνο για τον πρώτο γύρο πρόκρισης μιας από τις δύο ομάδες για το Europa League. Ωστόσο, οι οπαδοί της ολλανδικής ομάδας θέλησαν να εκφράσουν την οργή τους, πριν ακόμα την έναρξη του αγώνα, καταστρέφοντας μνημεία στο ιστορικό κέντρο της αιώνιας πόλης, όπως το συντριβάνι Μπερνίνι.

Μια εβδομάδα αργότερα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας κατακλύζονταν από βίντεο, όπου μέλη του ISIS στην περιοχή Νιμρούντ του Ιράκ, εφοδιασμένα με πριόνια και βαριοπούλες, καταστρέφουν αγάλματα και ολόκληρα μνημεία προβάλλοντας ως επιχείρημα –για μία ακόμα φορά– τον φόβο για την επικράτηση της εικονολατρίας μέσα από προπαγανδιστικά τέχνηρα.¹¹

Και στις δύο περιπτώσεις, το μέγεθος της οργής των βανδαλιστών¹² στρέφεται εναντίον της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Από τη μια, φανατισμένοι οπαδοί μιας ποδοσφαιρικής ομάδας και από την άλλη, φανατισμένοι οπαδοί μιας θρησκείας. Κοινός παρανομαστής ο φανατισμός; Όχι μόνο.

Η εκδήλωση του φανατισμού και των δύο μέσων της βίαιης λεηλασίας αρχαιοτήτων είναι αυτό που ενώνει τις δύο φαινομενικά διαφορετικές περιπτώσεις. Το αποτέλεσμα, ωστόσο, παραμένει το ίδιο. Τέχνηρα χρονολογημένα από το 5.000 π.Χ., αντικείμενα ανεκτίμητης αξίας, ξηλώθηκαν, συλήθηκαν¹³ και εν τέλει αλλοιώθηκαν.

Στην πρώτη περίπτωση της Ρώμης, οι δυτικοευρωπαίοι οπαδοί παρασυρμένοι περισσότερο από τη μέθη παρά από τον αγώνα -ο οποίος άλλωστε έληξε με ισοπαλία, ένα ευνοϊκό αποτέλεσμα για την ολλανδική ομάδα– ξεχύθηκαν στο κέντρο της πόλης και λεηλάτησαν μνημεία που βρίσκονται σε ανοιχτό χώρο, αφύλαχτα, μιας που εδώ και αιώνες δεν απειλήθηκαν από τους περαστικούς. Ο Eric Gudde, διευθύνων σύμβουλος της Φέγιενορντ, σε δηλώσεις του μετά την επιστροφή του, διαχώρισε τη θέση της ομάδας, αλλά και των οπαδών που παραβρέθηκαν στον αγώνα και καταδίκασε τις ενέργειες μιας μερίδας φανατισμένων, οι οποίοι ντρόπιασαν, όπως ο ίδιος αναφέρει, τους εαυτούς τους και την ομάδα.

Στη δεύτερη περίπτωση, η Ουνέσκο, η Ένωση Μουσείων και οργανισμοί από όλο τον κόσμο καταδίκασαν την ενέργεια της ISIS και συσπειρώθηκαν ζητώντας να αποδοθούν ευθύνες, όχι μόνο στους ίδιους τους εγκληματίες, αλλά και σε οποιονδήποτε φορέα είναι υπεύθυνος για αυτήν τη λεηλασία.

Ενώ κατακριτέα είναι φυσικά η κακή συμπεριφορά και των δύο παραδειγμάτων, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι, μολονότι η περίπτωση των μνημείων του Ιράκ προκάλεσε το παγκόσμιο ενδιαφέρον, προβλήθηκε πολύ και κινητοποιήσε τους αρμόδιους φορείς, η περίπτωση των «χούλιγκανς» προβλήθηκε μόνο στα εγχώρια μέσα των δύο αναφερόμενων χωρών, με αποτέλεσμα η μόνη υπεύθυνη δήλωση να προέρχεται από τον

¹¹ αντικείμενα κατασκευασμένα από τον άνθρωπο, προϊόντα του τεχνικού πολιτισμού

¹² αυτοί που καταστρέφουν ολικά ή μερικά έργα τέχνης και πολιτισμού

¹³ άρπαξαν αντικείμενα από τάφους, ναούς ή αρχαιολογικούς χώρους

διευθύνοντα σύμβουλο της ολλανδικής ομάδας. Κανένας επίσημος φορέας δεν έκανε κάποιου είδους ανακοίνωση και κανένας δεν κατηγόρησε για φανατισμό εκτός χωρικών ορίων τους φιλάθλους.

Χωρίζεται, λοιπόν, η λεηλασία σε κατηγορίες; Έχει σημασία ποιος είναι αυτός που καταστρέφει μνημεία πολιτισμικής κληρονομιάς ή πώς αντικείμενα που επιβίωσαν μέσα στον χρόνο θυσιάζονται τώρα στον βωμό οποιουδήποτε είδους φανατισμού;

Το συμπέρασμα που θα έπρεπε να εξαχθεί από όλα αυτά είναι ότι οι αρχαιότητες και τα μνημεία, ανεξαιρέτως πολιτισμού, ανά πάσα στιγμή είναι εκτεθειμένα στον φανατισμό. Γίνονται στόχοι, με το ατυχές αποτέλεσμα να λεηλατούνται από ανθρώπινα χέρια που δεν μπορούν να διαχωρίσουν την ιστορία και την τέχνη από οποιαδήποτε πηγή φανατισμού.

A3. Στο πλαίσιο της Πανελλήνιας Ημέρας Αθλητισμού, ο Σύλλογος Κηδεμόνων του σχολείου σου διοργανώνει Ημερίδα για την αξία του αθλητισμού. Αποφασίζεις να εκφωνήσεις ομιλία 200-250 λέξεων, στην οποία παρουσιάζεις τις βασικότερες συνέπειες της αθλητικής βίας. Στη συνέχεια, να αναφέρεις την αξία που έχει για εσένα προσωπικά ο αθλητισμός και να προτρέψεις, με επιχειρήματα, τους συμμαθητές σου να στραφούν στον αθλητισμό.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ (1925-2005)

[Σελίδες από την ποδοσφαιρική αυτοβιογραφία μου]

Στις 28 Οκτωβρίου 1984 δημοσιεύτηκε ένα κείμενο-ωδή στη μεγάλη ομάδα του Άγιαξ, που επηρέασε όσο ελάχιστες την εξέλιξη του ποδοσφαίρου. Ο τίτλος του είναι «Άγιαξ, για πάντα Άγιαξ». Το κείμενο υπέγραφε κάποιος Α. Καμής, ψευδώνυμο που αρκετά χρόνια μετά αποδείχτηκε ότι ανήκε στον ποιητή Μανόλη Αναγνωστάκη, που ήταν απ' τους μεγαλύτερους ποδοσφαιρόφιλους του λογοτεχνικού χώρου. Πρόκειται για διασκευή του αρχικού κειμένου.

Υπάρχουν άνθρωποι μ' έναν και μοναδικό έρωτα στη ζωή τους. Έχουν γνωρίσει πολλές γυναίκες, τις αγάπησαν, η γυναίκα δεν έπαψε ποτέ να τους συγκινεί, αλλά κάποτε γνώρισαν τον μεγάλο, τον μοναδικό έρωτα – ύστερα, όλες οι άλλες τους φαίνονται... απλές οδοντόκρεμες.

«Όμορφη 'σαι και καλή 'σαι, μα Πεντάμορφη δεν είσαι...»

Γιατί η σύγκριση γίνεται με την Πεντάμορφη, τη Μοναδική!

Φίλοι του ποδοσφαίρου, όσοι τρέχετε ακόμα κάθε Κυριακή στα γήπεδα ή καθισμένοι στην αναπαυτική σας πολυθρόνα μπουχτίσατε να βλέπετε στη μικρή οθόνη τα διεθνή «μεγαθήρια», που γνωρίσαμε τον τελευταίο καιρό – βάλτε μια στιγμή το χέρι στην καρδιά, όσοι έχετε ξεπεράσει το φράγμα του φανατισμένου και τυφλού οπαδού ή του άκριτου φιλοθεάμονα και αναρωτηθείτε: μα είναι ποδόσφαιρο αυτό που βλέπω; Καλές ομάδες, δε λέω, μαχητικοί οι Βέλγοι, σταθερή η Λίβερπουλ, τεχνίτρα η Γιουβέντους, σκληροτράχηλη η Μπάγερν – αλλά, αλλά, αλλά, ποιο το διαφορετικό;

Γιατί αυτές οι αναπόφευκτες συγκρίσεις; Γιατί αυτή η αίσθηση μιας μονοτονίας, μιας επανάληψης, κάθε φορά που βλέπουμε έναν πολυδιαφημισμένο αγώνα με τις επίχρυσες βεντέτες; Γιατί αυτή η πικρή γεύση της

στασιμότητας, της έλλειψης του πρωτόγονου, η αυθόρμητη αντίδραση: «πάμε να φύγουμε, σε αυτό το σημείο είχαμε έρθει και στο προηγούμενο έργο»;

Γιατί, φίλοι, που ζήσαμε και γεράσαμε στα γήπεδα, ψάχνοντας όχι μόνο τη νίκη, όχι μόνο τους πανηγυρισμούς, όχι μόνο τη δύναμη, την τεχνική ή τον εντυπωσιασμό, αλλά πάντα το κάτι άλλο, την πνοή που μεταβάλλει ένα «ομαδικό παιχνίδι» σε έργο τέχνης, ανεπανάληπτο, όπως όλα τα γνήσια έργα τέχνης – γιατί, φίλοι, το βρήκαμε κάποτε αυτό το όνειρο και τώρα μας καταδιώκει και θέλουμε να το ξαναζήσουμε και δε γίνεται να το ξαναζήσουμε.

«Χορταίνουμε» μπάλα τώρα κάθε Κυριακή και Τετάρτες. Συγκινούμαστε, ενθουσιαζόμαστε πάλι, παρασυρόμαστε πού και πού, θαυμάζουμε τους καινούργιους γκολτζίδες. Αλλά η υπέροχη γοητεία πια δεν υπάρχει. Την πήραν μαζί τους κι έφυγε, όπως φεύγουν όλα τα μοναδικά και ανεπανάληπτα. Τώρα βασιλεύει η δυναστεία των συστημάτων, τα γκολ που μετρούν εντός και εκτός, οι υπολογισμοί και τα τεφτέρια.

Θα μας ξαναθυμίσει, άραγε, κάποιος καμιά φορά πως το ποδόσφαιρο δεν είναι πια απλώς τεχνική, δεν είναι πια απλώς δύναμη, δεν είναι άθροισμα από βεντέτες;

Θα μας θυμίσει πάλι κανείς την έμπνευση, τη γοητεία του απρόοπτου, τον αυθορμητισμό που γίνεται σοφία και τη σοφία που φαντάζει σαν αυθορμητισμός, το ότι το ποδόσφαιρο μπορεί να είναι το πιο μοντέρνο χορογραφικό έργο Τέχνης, όπως μας απέδειξαν και μας το δίδαξαν οι ποδοσφαιριστές της δεκαετίας του 70;

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια συναισθήματα τρέφει και ποιες σκέψεις φαίνεται να έχει ο συγγραφέας για το ποδόσφαιρο, όπως γίνεται φανερό από την ανάγνωση του κειμένου;

ή

2. Στο προσωπικό σου ημερολόγιο καταγράφεις την πρώτη σου εμπειρία από την παρακολούθηση αγώνα (οποιοδήποτε αθλήματος) σε αθλητικό χώρο. Ποια συναισθήματα σου δημιουργήθηκαν;

10. ΘΕΜΑ 12784

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Η αυτοεκτίμηση του παιδιού]

Η Παναγιώτα Κυπραίου είναι ψυχοθεραπεύτρια – Συντονίστρια Σχολών Γονέων. Το κείμενό της ανακτήθηκε από τον ιστότοπο www.psychotherapieia.net.gr, στις 10-04-2021.

Αυτοεκτίμηση είναι η αξία που δίνουμε στον εαυτό μας, η γνώση και αίσθηση που έχουμε για όλα όσα θεωρούμε ότι είμαστε. Καλή αυτοεκτίμηση σημαίνει ότι έχεις μια υγιή εικόνα για τον εαυτό σου, μια ήρεμη αίσθηση ότι αξίζεις, ότι είσαι ικανός, μοναδικός, ότι σε αγαπάνε και νιώθεις γενικά ικανοποιημένος με τον εαυτό σου.

Η καλή αυτοεκτίμηση είναι η προστασία του παιδιού απέναντι στις προκλήσεις της ζωής. Τα παιδιά που γνωρίζουν τις δυνατότητες και τις αδυναμίες τους και νιώθουν καλά με τον εαυτό τους, έχουν γενικά μεγαλύτερη ευκολία να διαχειριστούν συγκρούσεις και να αντισταθούν σε αρνητικές επιρροές. Συνήθως χαμογελούν πιο εύκολα, απολαμβάνουν τη ζωή, έχουν ρεαλισμό και αισιοδοξία. Αντίθετα, τα παιδιά με χαμηλή αυτοεκτίμηση

έχουν την τάση να βιώνουν τις προκλήσεις με μεγάλο άγχος και απογοήτευση και δυσκολεύονται να βρουν λύσεις στα προβλήματα. Μπορεί να σκέφτονται π.χ. «Δεν είμαι καλός» ή «Δεν μπορώ να κάνω τίποτα σωστά», οπότε γίνονται παθητικά, αποσύρονται ή παθαίνουν κατάθλιψη. Η αυτοεκτίμηση είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για μια επιτυχημένη και χαρούμενη ζωή. Ένα άτομο μπορεί να έχει εξυπνάδα και ταλέντο, αλλά λόγω χαμηλής αυτοεκτίμησης να μην πετυχαίνει τους στόχους του στην επαγγελματική ή προσωπική του ζωή.

Η αυτοεκτίμηση αρχίζει να αναπτύσσεται πολύ νωρίς στη νηπιακή ηλικία και συνεχίζει να διαμορφώνεται μέχρι την ενηλικίωση. Από νωρίς το παιδί έχει την εμπειρία της επιτυχίας μετά από προσπάθεια και επιμονή. Καθώς προσπαθεί, αποτυγχάνει, ξαναπροσπαθεί, αποτυγχάνει ξανά και τελικά τα καταφέρνει, διαμορφώνει ιδέες για τις ικανότητές του. Γι' αυτό η συμμετοχή του γονιού είναι θεμελιώδης στο να βοηθήσει το παιδί να διαμορφώσει μια σωστή και υγιή αντίληψη για τον εαυτό του. Οι γονείς μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη υγιούς αυτοεκτίμησης, δείχνοντας ενθάρρυνση και ικανοποίηση σε πολλούς τομείς. Καλό είναι να μην εστιάζουν σε έναν συγκεκριμένο τομέα, π.χ. στο να τα πάει καλά σε ένα τεστ ορθογραφίας, γιατί έτσι το παιδί μπορεί να συνδέσει την προσωπική του αξία με το βαθμό του τεστ.

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι καθοριστικά για να χτίσει την αυτοεκτίμησή του. Οι γονείς δεν μπορούν φυσικά να ελέγξουν όλα όσα βλέπει, ακούει ή σκέφτεται το παιδί, που ίσως επηρεάσουν την εικόνα που θα σχηματίσει για τον εαυτό του. Μπορούν όμως να κάνουν αρκετά πράγματα. Μπορούν να φτιάξουν ένα «αποθεματικό¹⁴ αυτοεκτίμησης», όπου το παιδί θα αποθηκεύει πολλά θετικά πράγματα για τον εαυτό του. Στα επόμενα χρόνια, αυτό το αποθεματικό θα αντισταθμίσει τις αρνητικές εμπειρίες που αναπόφευκτα θα έχει. Οι σχέσεις που θα αναπτύξει το παιδί με άλλα μέλη της οικογένειας, με δασκάλους, φίλους και άλλους ενηλίκους, θα επηρεάσουν φυσικά την αυτοεκτίμησή του περαιτέρω.

A3. Στο κείμενο τονίζεται πως οι γονείς μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη υγιούς αυτοεκτίμησης στο παιδί. Με ποιους τρόπους μπορούν να τονώσουν την αυτοεκτίμηση του παιδιού τους; Να αναφέρεις παραδείγματα, με τα οποία αποδεικνύεται ότι οι γονείς μπορούν να ενθαρρύνουν τα παιδιά τους σε διάφορους κοινωνικούς τομείς, ώστε να έχουν υγιή αντίληψη για τον εαυτό τους. Να καταθέσεις τις απόψεις σου σε άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΠΕΣΣΟΑ (1888-1935)

[Ζητώ συγγνώμη]

Το ποίημα ανήκει στον Πορτογάλο ποιητή και συγγραφέα Φερνάντο Πεσσόα και εντάσσεται στη συλλογή «Ποιήματα» (1935).

«Ζητώ συγγνώμη που δεν απαντώ
Αλλά λάθος δικό μου δεν είναι
Που δεν αντιστοιχώ
Σ' αυτόν που σε 'μένα αγαπάτε.

¹⁴ το κεφάλαιο που σχηματίζεται από τα κέρδη μιας επιχείρησης για την κάλυψη ενδεχομένων ζημιών. Στο κείμενο χρησιμοποιείται μεταφορικά.

Ο καθένας μας είναι πολλοί
Εγώ είμαι αυτός που νομίζω πως είμαι.
Άλλοι με βλέπουν αλλιώς
Και πάλι λάθος κάνουν.

Μη με παίρνετε γι' άλλον
Κι αφήστε με ήσυχο.
Αν εγώ δεν θέλω.
Να βρω τον εαυτό μου
Γιατί οι άλλοι για μένα να ψάχνουν;»

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο κάνει μια παράκληση. Ποια είναι αυτή και πόσο σύμφωνο/η σε βρίσκει; Πιστεύεις ότι στην αναζήτηση του εαυτού μας η άποψη των άλλων έχει σημαντικό ρόλο;

ή

2. Σε μια σελίδα του ημερολογίου σου, με αφορμή κριτική που σου άσκησαν συμμαθητές σου, να καταγράψεις την άποψή σου για το αν πρέπει να ανταποκρίνεσαι στην εικόνα που οι άλλοι αγαπούν σε εσένα.

11. ΘΕΜΑ 12786

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Οι απόψεις και οι προσδοκίες των νέων στην Ελλάδα]

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί έρευνα που δημοσιεύτηκε στον ηλεκτρονικό Τύπο, <http://newpost.gr>, στις 14-06-2018. Παρουσιάζονται – και σε πίνακα που ακολουθεί – οι αντιλήψεις των νέων, όπως διαμορφώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα.

Η παρουσίαση της μεγάλης έρευνας «Οι θέσεις και οι απόψεις των νέων στην Ελλάδα της κρίσης», πραγματοποιήθηκε σήμερα στο ξενοδοχείο NEW HOTEL, η οποία υλοποιήθηκε με πρωτοβουλία των Ελλήνων Προσκόπων από την εταιρεία δημοσκοπήσεων ALCO.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε πανελλαδικά σε νέους ηλικίας 17-29 ετών και είχε ως στόχο να μελετήσει ποιες είναι οι προσδοκίες που έχουν σήμερα οι νέοι, σε ποιες αξίες πιστεύουν, πως θέτουν προτεραιότητες και ποια είναι η στάση τους απέναντι στους θεσμούς.

Ο Πρόεδρος της ALCO κ. Κώστας Παναγόπουλος, παρουσίασε αναλυτικά τα ευρήματα της έρευνας. Τα σημαντικότερα ευρήματά της συνοψίζονται στα εξής:

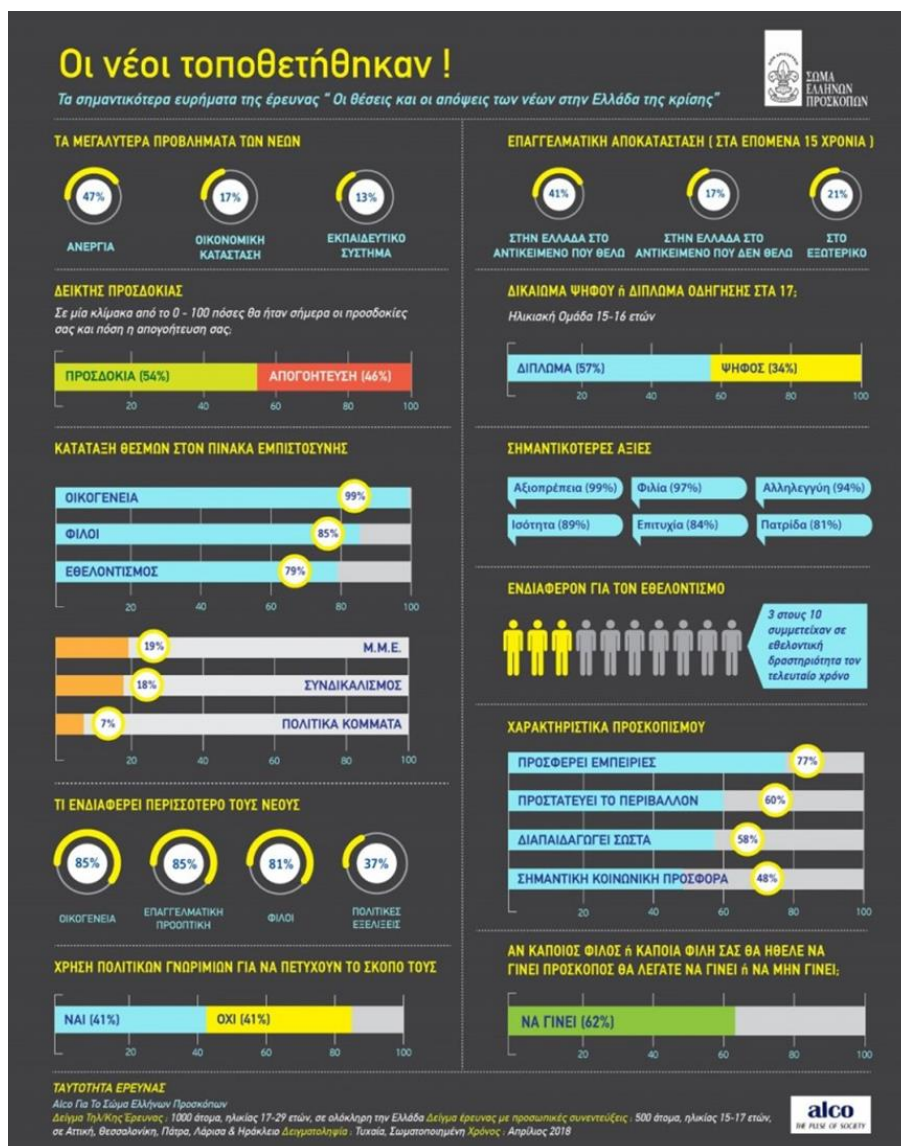
Αποτυπώθηκε η διαπάλη αντικρουόμενων συναισθημάτων στη νεολαία. Οι νέοι άνθρωποι στην Ελλάδα φαίνεται να προσπαθούν να ξεπεράσουν την ανασφάλεια και την απογοήτευση ώστε να κρατήσουν ζωντανή την ελπίδα και την αισιοδοξία. Είναι πολύ σημαντικό το ότι ο δείκτης προσδοκίας είναι θετικός (σε ποσοστό 54%) και

το ότι τα θετικά συναισθήματα υπερσχύουν των αρνητικών (ειδικά στους νέους 15-16 και 17-20 ετών), όμως η ένταση της απογοήτευσης και των αρνητικών συναισθημάτων είναι πολύ μεγαλύτερη από την επιθυμητή, για νέους ανθρώπους.

Η Ελληνική νεολαία χαρακτηρίζεται από έντονα ανθρωποκεντρική προσέγγιση / αντίληψη.

Τόσο σε επίπεδο αξιών (όπου υπερέχουν αξιοπρέπεια, φιλία και αλληλεγγύη), όσο και σε επίπεδο προτεραιοτήτων (όπου προσωπική ζωή και φίλοι υπερτερούν επαγγελματικής προοπτικής και δικαιωμάτων) φαίνεται ότι πυρήνας της κοινωνικής προσέγγισης των νέων είναι οι διαπροσωπικές σχέσεις, (πιθανότητα και ως αντίβαρο στην υψηλή ανασφάλεια και αβεβαιότητα), με την επαγγελματική προοπτική και την επιδίωξη της επιτυχίας να ακολουθούν με επίσης πολύ υψηλά ποσοστά.

Επιβεβαιώνεται, για ακόμη μία φορά, η χαμηλή εμπιστοσύνη της νεολαίας στο πολιτικό σύστημα. Μόνος θεσμός που εμπιστεύονται οι νέοι καθολικά είναι η οικογένεια, ενώ πολύ θετικά είναι τα ποσοστά και για τον εθελοντισμό και οριακά θετικά για τις ένοπλες δυνάμεις. Στον αντίποδα, πολιτικά κόμματα, Κοινοβούλιο και συνδικαλισμός βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις με πολύ υψηλά αρνητικά ποσοστά. Χαρακτηριστικό της αντίληψης των νέων για το πολιτικό σύστημα είναι ότι η πλειοψηφία όσων είναι 15-20 ετών θεωρεί πιο σημαντική την απόκτηση διπλώματος οδήγησης στα 17 από το δικαίωμα ψήφου στην ίδια ηλικία.

A3. Στο κείμενο αναφέρεται πως «Οι νέοι άνθρωποι στην Ελλάδα φαίνεται να προσπαθούν να ξεπεράσουν την ανασφάλεια και την απογοήτευση, ώστε να κρατήσουν ζωντανή την ελπίδα και την αισιοδοξία». Ποια είναι τα προβλήματα των σύγχρονων νέων; Ποιες είναι οι δικές σου ανησυχίες και ποιες οι προσδοκίες σου; Αποφασίζεις να γράψεις τους προβληματισμούς σου σε ένα κείμενο 200-250 λέξεων που θα αναρτήσεις στο ιστολόγιο του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΣΑΜΙΟΥΕΛ ΟΥΛΜΑΝ (1840-1924)

Η νιότη

Αμερικανός επιχειρηματίας, ποιητής, ανθρωπιστής και θρησκευτικός ηγέτης. Είναι γνωστός σήμερα για το ποίημά του «Νιότη», στο οποίο εκφράζει την άποψή του για τον τρόπο που γερνάει και τον τρόπο που διατηρεί τη νεότητά του ο άνθρωπος.

«Τα νιάτα δεν είναι περίοδος ζωής, είναι η κατάσταση του νου. Δεν είναι κόκκινα μάγουλα, κόκκινα χείλη και ευλύγιστα γόνατα. Είναι η διάθεση της θέλησης, ιδιότητα της φαντασίας, η δύναμη των αισθημάτων. Είναι η φρεσκάδα της βαθιάς πηγής της ζωής. Είναι η νίκη ενάντια στην ατολμία, είναι και της επιθυμίας για περιπέτεια ενάντια στο πόθο για μια ήσυχη ζωή. Αυτός ο πόθος υπάρχει συχνά σε έναν σαραντάρη. Κανένας δεν γερνάει μόνο και μόνο επειδή ζει μερικά χρόνια. Οι άνθρωποι γερνούν όταν λιποτακτούν από τα ιδανικά τους. Και τα ωραία ακόμη πρόσωπα, όταν δεν προσέξουν να μείνουν όσο γίνεται ηθικά αμόλυντα, στιγματίζονται συχνά από την αυθάδεια ή την αηδία.

Τα χρόνια μπορεί να ρυτιδώνουν το δέρμα, αλλά όταν εγκαταλείψεις τον ενθουσιασμό, τότε ρυτιδώνεται το πνεύμα. Η ανησυχία, η αμφιβολία, η έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό σου, ο φόβος και η απελπισία, αυτά τα μυσάρια¹⁵ μακρά χρόνια που γέρνουν το κεφάλι και κάνουν σκόνη το πνεύμα που γέρασε.

Και αν είναι κανείς εβδομήντα ή δεκάξι χρόνων, πάντα στην καρδιά του μπορεί να υπάρχει η αγάπη για το θαύμα, ο θαυμασμός για τα άστρα και τα πράγματα και για τις σκέψεις. Η θέληση να αντιμετωπίσει κανείς τα γεγονότα, η αδιάκοπη παιδιάστικη όρεξη για κείνο που πρόκειται να 'ρθει. Έπειτα, και η μεγάλη χαρά για το παιχνίδι ζωής.

Είστε τόσο νέοι, όση είναι η πίστη σας στη ζωή. Τόσο γέροι, όση είναι η αμφιβολία σας. Τόσο νέοι, όση είναι εμπιστοσύνη στον εαυτό σας. Τόσο γέροι, όση είναι η απελπισία σας.

Μέσα στο κέντρο της καρδιάς σας βρίσκεται ένας σταθμός ασυρμάτου. Όσα χρόνια αυτός παίρνει μηνύματα ομορφιάς, ελπίδας, χαράς, μεγαλείου, θάρρους και δύναμης από τη γη, από τους ανθρώπους και από τον Θεό, τότε είστε πάντα νέος. Όταν τα μηνύματα αυτά πάψουν να έρχονται, και το κέντρο της καρδιάς σας έχει σκεπαστεί με τα χρόνια της απαισιοδοξίας και τον πάγο της αδιαφορίας και του κυνισμού¹⁶, τότε πραγματικά μεγαλώσατε και γεράσατε».

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

¹⁵ αυτά που προκαλούν αποστροφή, μίσος

¹⁶ ωμή ειλικρίνεια

1. Ποια στοιχεία, κατά τον συγγραφέα, διατηρούν τη νεότητα στον άνθρωπο και ποια είναι εκείνα που τον οδηγούν στα γηρατειά; Να γράψεις τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου που δημιουργήθηκαν από την ανάγνωση του κειμένου;

ή

2. Να υποθέσεις ότι τηρείς προσωπικό ημερολόγιο. Σε μια σελίδα του να καταγράψεις τα όνειρα/στόχους που επιθυμείς να υλοποιήσεις κατά την ενηλικίωσή σου. Μπορείς να αξιοποιήσεις σκέψεις και συναισθήματα που παραθέτει ο συγγραφέας στο κείμενο.

12. ΘΕΜΑ 14848

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Streetart¹⁷: η έκφραση των νέων στην Αθήνα

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τις Έβη Τσαπάρα και Αλεξία Σίλια. Δημοσιεύτηκε στο ηλεκτρονικό περιοδικό Athens Voice στις 23.11.2016.

Μικρές φράσεις, λέξεις και εικόνες που δηλώνουν την αγανάκτηση για τον κόσμο, όπως έχει γίνει σήμερα. Δυσπιστία και απογοήτευση απέναντι στους κρατικούς μηχανισμούς, ιδιαίτερα στη Δικαιοσύνη. Στέλνουν μήνυμα συμπαράστασης, καλούν όλους να αφυπνιστούν και να γίνουν αυτοί οι ήρωες «Avengers»¹⁸. Προσωπικά, με προκαλούν με την ευστοχία τους και αναδεικνύουν αλήθειες που δεν θέλω να βλέπω. Τέτοιου είδους μηνύματα, που επαναλαμβάνονται σε πολλά σημεία της Αθήνας, με κάνουν να νιώθω ότι η γενιά μου δεν είναι μόνο αυτό που πολλοί θέλουν να πιστεύουν, μια γενιά χαμένη στο κόσμο των smartphones¹⁹, αλλά μια γενιά που δεν φοβάται να πάρει πολιτική θέση και να αμφισβητήσει τις αποφάσεις των μεγάλων.

Λέξεις σκόρπιες εδώ και εκεί που αποτελούν την υπογραφή ή τη δήλωση κάποιου που θέλει να συνομιλήσει με τον κόσμο. Το «βασανίζομαι...» των graffiti είναι η λέξη που κατέληξε να περάσει και στο λεξικό της καθημερινότητάς μας. Άραγε, από τι βασανίζεται ο καλλιτέχνης του συγκεκριμένου graffiti;

Αυτή η μορφή τέχνης έκανε μεγάλο «άνοιγμα» στην Ελλάδα το 1990, έχοντας ξεκινήσει το 1960 από την Αμερική. Διάφορα στυλ ξεπηδούν κάθε τόσο, καθώς οι graffitiartists²⁰ καινοτομούν καθημερινά. Τα graffiti δεν είναι μόνο μια μορφή τέχνης, αλλά και στάση ζωής. Οι διάφορες ομάδες των «γκραφιτάδων» είναι μια δεύτερη οικογένεια για τα μέλη που τις αποτελούν. Μεγαλώνοντας άκουγα γονείς και συγγενείς να κατηγορούν αυτού του είδους την έκφραση που «βρωμίζει τους τοίχους» και ποτέ δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί. Για μένα αυτή η μορφή τέχνης είναι κάτι περισσότερο από «βρωμιά». Σπάει τη μουντάδα και το γκρίζο της πόλης και αυτή η αναστάτωση που μου προκαλεί έχει στόχο να μου δείξει ότι υπάρχει κι ένας άλλος πιο «όμορφος κόσμος» εκεί έξω.

Οι πιο πολυσύχναστοι δρόμοι του ιστορικού κέντρου της Αθήνας είναι ο κυρίαρχος καμβάς. Φαίνεται πως το κέντρο είναι και το κατάλληλο καταφύγιο για νέους καλλιτέχνες να πειραματιστούν, να προκαλέσουν δέος με τις δημιουργίες τους, επιθυμώντας, ίσως, να συνδιαλλαγούν με όσο περισσότερο κόσμο γίνεται.

¹⁷ τέχνη του δρόμου

¹⁸ οι Εκδικητές είναι αμερικανική ταινία υπερηρώων βασισμένη στο ομώνυμο κόμικ

¹⁹ «έξυπνο» κινητό τηλέφωνο

²⁰ καλλιτέχνες των graffiti

Έντονα χρώματα και πολύβουες «θορυβώδεις» συνθέσεις που μπορεί κανείς να δει παντού. Στην αρχή μου προκαλούσαν αναστάτωση και μου χαλούσαν την κανονικότητα του μονότονου και ανιαρού urbanlandscape²¹. Κυκλοφορώντας, όμως, περισσότερο ανάμεσα σε αυτά τα έργα τέχνης, ανακάλυψα πόσο καλύτερα με έκαναν να αισθάνομαι δίνοντας χρώμα στην καθημερινότητά μου.

Δημιουργίες που σου παίρνει λίγο χρόνο μέχρι να καταλάβεις τι ακριβώς είναι αυτό που βλέπεις. Οι καλλιτέχνες αγαπούν τη «γεωμετρική περίοδο», καθώς τα έργα τους διακρίνονται από την επανάληψη της καμπύλης ή σχημάτων με αιχμές. Ίσως δεν έχουν γίνει με σκοπό να έχουν κάποιο συγκεκριμένο νόημα, αλλά να σε... υπνωτίσουν με την επανάληψη των μοτίβων.

Πάντα προτιμούσα την παραστατική τέχνη, αυτήν μπορώ να τη νιώσω περισσότερο. Τα αφηρημένα μοτίβα μου φαίνονται ανούσια. Όμως, κοιτάζοντάς τα περισσότερο, βυθίζομαι μέσα στον κόσμο που αναπαριστούν. Συνειδητοποιώ ότι τελικά προτιμώ τα έργα με καμπύλες. Σε μια πόλη με τόσες αιχμές και γωνίες, αυτές με κάνουν να χαμογελώ.

A3. Οι συντάκτριες του κειμένου σημειώνουν: «Για μένα αυτή η μορφή τέχνης είναι κάτι περισσότερο από «βρωμιά». Σπάει τη μουντάδα και το γκρίζο της πόλης και αυτή η αναστάτωση που μου προκαλεί έχει στόχο να μου δείξει ότι υπάρχει κι ένας άλλος πιο «όμορφος κόσμος» εκεί έξω». Ποια είναι η δική σου άποψη για την παρουσία των graffiti στους τοίχους της πόλης σου; Θεωρείς πως αποτελούν μορφή τέχνης και, ταυτόχρονα, είναι φορείς κοινωνικών μηνυμάτων; Σε ένα άρθρο έκτασης 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, να διατυπώσεις την άποψή σου, τεκμηριώνοντάς την με κατάλληλα επιχειρήματα.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΛΕΝΗ ΠΡΙΟΒΟΛΟΥ (1959 –)

Αδέσποτος

Στο παρακάτω απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Ελένης Πριοβόλου, «Φως σε μαύρο ουρανό» (Καστανιώτης, 2020), ο δεκαεξάχρονος Ντίνος, μαθηματικό μυαλό, βιώνει «δύσκολες» οικογενειακές συνθήκες.

Τον καλό καιρό οι γονείς έπρεπε να έχουν καλή εμφάνιση. «Η βιτρίνα παίζει μεγάλο ρόλο στη δουλειά μας» έλεγε η μάνα μου, που ήταν πάντα του κουτιού. Αψεγάδιαστη. Λεπτή, γυμνασμένη, ωραία. Και εγώ υπερήφανος. Όταν έρχονταν στο σχολείο, για να πάρουν βαθμούς, κορδωνόμουνα. Οι πιο ωραίοι γονείς ήταν οι δικοί μου. Μα κι αυτοί καμάρωναν, επειδή άκουγαν τα καλύτερα από τους δασκάλους μου. Ακόμα διάβαζα σε όλα τα μαθήματα. Μετά την κάθετη πτώση της οικογενειακής ευημερίας, τα φόρτωσα όλα στον κόκορα, εκτός από τα μαθηματικά που τα 'χω κάτω από το πετσί μου και με πυρώνουν.

Όταν τους πήρε και τους σήκωσε και έμειναν άνεργοι, μια μέρα ήσυχη δεν είχαμε. Η μάνα μου κατηγορούσε τον πατέρα και ο πατέρας τη μάνα. Πώς από μια κουβέντα έφταναν να αραδιάζουν όλα τα παράπονα που στοίβαζαν στον σκληρό δίσκο ο ένας για τον άλλο στα δεκαεφτά χρόνια γάμου;

«Εσύ φταις, επειδή θα μπορούσαμε να έχουμε πέντε φράγκα στην άκρη. Όλα για λούσα, στολίδια και διακοπές τα ξόδευες. Άσε τις ανανεώσεις στο σπίτι κάθε λίγο και λιγάκι, αλλαγές στα έπιπλα και στις κουρτίνες. Φάε έπιπλα και κουρτίνες τώρα».

²¹ αστικό περιβάλλον

«Κι εσύ; Εσύ που πάντα πρόβλεπες, γιατί δεν εμπόδιζες την παραφροσύνη μου; Παρέα δεν τα τρώγαμε; Μαζί δεν διασκεδάσαμε; Εσύ δεν έπαιρνες τόσα δάνεια;».

Μου γέμιζαν το κεφάλι σκουπίδια και δεν μπορούσα να κάνω μια όμορφη σκέψη. Έφτασα στην πλατεία μέσα στη μαυρίλα, όταν άκουσα τη μουσική καποείρα. Ένας χορευτής του δρόμου χόρευε στο ρυθμό της και πολύς κόσμος παρακολουθούσε με θαυμασμό. Έμεινα λίγο να δω και έπειτα συνέχισα το δρόμο μου χωρίς σαφή προορισμό. Η μουσική και ο χορός κατάφερναν κάπως να μου αλλάξουν τη διάθεση.

[...] Δεν ήξερα πού να πάω και τι να κάνω. Πιο πολύ την έβρισκα στο στέκι των γκραφιτάδων. Την μπάντα τους την ονόμαζαν Ελεύθεροι Πολιορκημένοι και μαζεύονταν για πρόβες στο εγκαταλελειμμένο παγοποιείο. Άπαιχτοι μουσικοί. Έπαιζαν, φυσικά, και τα ξενέρωτα στις γιορτές του σχολείου, αλλά αυτά τους τα επέβαλλαν οι καθηγητές. Έγραφαν και δικά τους κομμάτια. Ραπ και ροκάδικα. Ήταν πολύ δημοφιλείς. Κυρίως στα κορίτσια, που μασάνε πιο πολύ με τις διασημότητες και τέτοια. Εκείνη τη μέρα είχα ακούσει να λένε πως θα ζωγράφιζαν τους τοίχους του παγοποιείου, επειδή σε λίγες μέρες θα έδιναν στο χώρο μια συναυλία. Για εκεί τράβηξα.

Βρίσκονταν όντως στο παγοποιείο. Έριχναν το τελευταίο χρώμα στους τοίχους. Πολλά χρώματα, ακανόνιστα σχήματα, λέξεις, αριθμοί. Ένας κόμπος άλτους, αλλά ωραίος. Είναι ταλεντάρες! Η αλήθεια να λέγεται.

Η Ντόρη με είδε από μακριά και φώναξε:

«Ο Ντίνος!»

Με χαιρέτησαν. Πλησίασα αργά, κλωτσώντας τα σκουπίδια. Μέχρι να φτάσω κοντά τους, είχα ξεθαρρέψει αρκετά.

«Να ζωγραφίσω και εγώ κάτι;» ρώτησα κοιτώντας την Ντόρη.

Δεν αναρωτήθηκαν πώς και γιατί. Μου πρότειναν να διαλέξω χρώμα. Διάλεξα το μαύρο και σχεδίασα την απόλυτη εξίσωση:

$$\psi^2 = -\chi^2 + \chi - 1$$

«Είσαι φοβερός, ρε!» είπε ο Θανάσης και μου πρότεινε να μπω μόνιμα στην παρέα.

Μου άρεσε μέσα μου αυτό, αλλά δεν τους απάντησα. Τους είπα μόνο ότι θα πάω στη συναυλία τους και απομακρύνθηκα. Αν έμενα, ίσως ξεσπούσα σε εξομολογήσεις και δεν γούσταρα. Το μόνο που ήθελα ήταν να τιμωρήσω τους γονείς και να μείνω έξω από το σπίτι μια ολόκληρη νύχτα.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο απόσπασμα που διάβασες από το μυθιστόρημα της Ελένης Πριοβόλου περιγράφονται «δύσκολες» οικογενειακές συνθήκες. Ποια είναι τα συναισθήματα που βιώνει ο Ντίνος με αφορμή τους καβγάδες των γονιών του; Πώς κρίνεις τις διεξόδους που καταφεύγει, για να αποφύγει το δυσάρεστο κλίμα στο σπίτι του;

ή

2. Να γράψεις έναν υποθετικό διάλογο, στον οποίο ο Ντίνος θα παρουσιάζει σε έναν πολύ καλό του φίλο τα συναισθήματα και τις σκέψεις του σε σχέση με τα γεγονότα στο σπίτι ή/και τις διεξόδους στις οποίες έχει στραφεί.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Ο ρόλος του δασκάλου στο σύγχρονο σχολείο**

Το κείμενο αποτελεί (διασκευασμένο) απόσπασμα από την εισήγηση του Δημήτρη Δρογίδη και της Άννας Παππά στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εταιρείας Επιστημών Αγωγής Δράμας (17–19.10.2008) με θέμα «Ο Εκπαιδευτικός και το έργο του: Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον». Ανακτήθηκε στις 14.10.2021 από το ιστολόγιο:

<https://pappanna.wordpress.com/>

Για να ανταποκριθεί ο δάσκαλος στο δύσκολο έργο του σήμερα απαιτείται να είναι ολοκληρωμένος άνθρωπος, θετικός παρατηρητής και ερμηνευτής των γεγονότων. Ο νέος άνθρωπος, που προσφέρει τη φρεσκάδα του, την προθυμία του, τα χρόνια της νεανικής ηλικίας του, ζητά από τον σημερινό δάσκαλό του να είναι μια καλλιεργημένη διάνοια, ένα πνεύμα ανοιχτό και ανήσυχο. Στην εποχή της στενής επαγγελματικής εξειδίκευσης, όπου οι εμπειρικές γνώσεις δεν αρκούν, κυριαρχεί περισσότερο από κάθε άλλη στιγμή του παρελθόντος, ο άκαμπος νόμος της επιστημονικής ειδίκευσης.

Χρειάζεται, λοιπόν, επίμονη παρακολούθηση των παιδαγωγικών επιστημών και προοδευτική ολοκλήρωση της γενικής καλλιέργειας του δασκάλου, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τη σύγχρονη σχολική πραγματικότητα, να μπορέσει να μεταδώσει ιδανικά πολιτισμού και ανθρωπισμού, να οδηγήσει φυσικά και αβίαστα στην ωρίμαση τους μαθητές του, καλλιεργώντας τους τη γνωστική περιέργεια. Απαιτείται από μέρους του έρευνα και διάγνωση της παιδικής κι εφηβικής νοοτροπίας του καιρού μας, των ενδιαφερόντων, των αναγκών και ροπών²² του νέου ανθρώπου.

Με αδιάκοπη μελέτη και συνεχείς επιμορφώσεις πρέπει ασταμάτητα να διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες, για να καταφέρει να ξεφύγει από τη ρουτίνα που βασανίζει άλλους υπαλλήλους. Είναι λάθος ν' ασκεί τη διδασκαλία όπως ο δικός του δάσκαλος παλαιότερα. Τη θεωρία που είναι αποταμιευμένη στα βιβλία οφείλει να την ξεπεράσει. Να την κάνει πράξη ανανεωτική, ευεργετική και λυτρωτική στη σχολική του πρακτική. Η διδασκαλία χρειάζεται ψυχή, χρειάζεται προσωπικότητα, για να μπορούν να σε νιώσουν και να βγαίνουν οι μαθητές σου πλουσιότεροι σε γνώσεις και καλύτεροι ως άνθρωποι. Ο δάσκαλος δεν είναι διεκπεραιωτής²³ εγγράφων, δεν κάθεται σε μια καρέκλα ενός γραφείου, αντίθετα είναι δημιουργός ανθρώπων και κοινωνίας. Ο δάσκαλος δεν είναι ένας «ξερός» επαγγελματίας, έχει απέναντί του καθημερινά μάτια άδολα²⁴, αθάνα, αγνά, γεμάτα απορία και ψυχές που αναζητούν την αλήθεια. Είναι «ψυχοπλάστης».

A3. Το κείμενο καταλήγει με τον χαρακτηρισμό του δασκάλου ως «ψυχοπλάστη», δηλαδή ενός ανθρώπου που διαμορφώνει τις ψυχές των μαθητών. Σε άρθρο (200-250 λέξεων) για το σχολικό ιστολόγιο τεκμηριώνεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτόν τον χαρακτηρισμό και παρουσιάζεις τον ιδανικό εκπαιδευτικό, που, κατά την προσωπική σου άποψη, ανταποκρίνεται στις ανάγκες των σημερινών εφήβων.

²² τάσεων, κλίσεων

²³ αυτός που ολοκληρώνει με τρόπο τυπικό και απρόσωπο την εργασία του

²⁴ χωρίς δόλο / πονηριά

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Το παιδί που αγαπούσε τα πουλιά

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομότιτλο διήγημα που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Θανάση Αθανασίου «Το παιδί που αγαπούσε τα πουλιά και άλλα αφηγήματα» (εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2015).

Ο μικρός Σωτηράκης, στην Τετάρτη τάξη του δημοτικού, άντεχε μεν το ξύλο που κάθε μέρα έτρωγε από τον δάσκαλό του, που πάντα «φρόντιζε» γι' αυτό, αλλά τα δυνατά χαστούκια από τα τεράστια χέρια του δασκάλου που προσγειώνονταν σαν κερανοί, μονοκόμματα, στα μάγουλα, στ' αυτιά, στο σαγόνι και λίγο στην άκρη των ματιών του τον αποδιοργάνωναν, τον πανικόβαλλαν, τον κατέβαλλαν. Ήταν ανυπόφορα οδυνηρά ακόμη και για τον σκληραγωγημένο Σωτηράκη που, αν και είχε αναπτύξει τεχνικές προφύλαξης, δεν κατάφερε να προστατευτεί αποτελεσματικά. [...] Έσκυβε πάνω στο θρανίο, κολλούσε το πρόσωπό του στο σανίδι, κάλυπτε το κεφάλι του με τα χέρια του σφιχτά-σφιχτά ώσπου κοκάλωναν, αλλά ποτέ δεν μπόρεσε να καταλάβει την «τεχνική» του δασκάλου, πώς εύρισκε τον τρόπο να του «εφαρμόζει» τα χαστούκια και να μένουν οι σχηματισμοί της παλάμης, ακόμη και οι λεπτομέρειες των δαχτύλων του, πάνω στα μάγουλά του σαν έργο μοντέρνας γλυπτικής! Απόγνωση! «Όλα τα αντέχω, αλλά αυτά τα χαστούκια δεν αντέχονται» είχε εκμυστηρευτεί στον φίλο και συμμαθητή του, Αντώνη. Και το κακό ήταν ότι δεν μπορούσε, έστω, να τα παρατήσει, να εγκαταλείψει το σχολείο, να σωθεί από το μαρτύριο. Ήταν γείτονες, βλέπεις με τον δάσκαλο και καθημερινά τον είχε μέσα στα πόδια του. Αν δεν ερχόταν σχολείο, πάλι δεν θα γλίτωνε, γιατί ο δάσκαλος θα το θεωρούσε καθήκον του να τον δέρνει όπου και να τον εύρισκε μέχρι να τον «πείσει» να επανέλθει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Με ποιους τρόπους προσπαθούσε ο δάσκαλος του Σωτηράκη να τον κρατήσει στο σχολείο και να τον κάνει να ενδιαφερθεί γι' αυτό; Πώς κρίνεις τις «παιδαγωγικές» μεθόδους που εφαρμόζει;

ή

3. Να φανταστείς τη συνέχεια στη ζωή του Σωτηράκη και την πορεία του ως ενηλίκου. Να καταγράψεις αυτή την εξέλιξη σε ένα δικό σου διήγημα, στο οποίο θα δώσεις τίτλο.

14. ΘΕΜΑ 14853

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Πόσους ακόμα θα θάψουμε στην άσφαλτο;

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) άρθρο είναι του Θεόκριτου Αργυριάδη, φοιτητή Πολιτικής Επιστήμης στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 18-9-2021 (<https://www.efsyn.gr/>).

Κάθε φορά μπρος στον χαμό ενός νέου ανθρώπου πονάει η καρδιά μας, μαυρίζει η ψυχή μας. Πόσο μάλλον όταν αυτό γίνεται τόσο αιφνίδια, τόσο απρόσμενα που ούτε για δευτερόλεπτο δεν μπορεί να το χωρέσει ο νους μας. Μας «αποχαιρετούν» αγκαλιά με ένα τιμόνι και εμείς μένουμε πίσω κραυγάζοντας ένα τεράστιο «γιατί», κουνώντας

ταυτόχρονα το δάχτυλο στους επίδοξους «γκαζιάρηδες», «κοντράκηδες», απρόσεκτους και άλλους, φοβούμενοι πως θα αποτελέσουν το επόμενο όνομα στη μακάβρια, με πίσσα στρωμένη λίστα.

Μόνο στη χώρα μας ετησίως σκοτώνονται εκατοντάδες (701 το 2019) άνθρωποι σε αυτοκινητικά δυστυχήματα. Άτομα με ονόματα, διευθύνσεις, οικογένειες, όνειρα. Είναι ο Mad Clip (κατά κόσμο Πίτερ), ο Γιώργος, ο Παντελής, ο Νίκος, η Κατερίνα, η Ελένη, η Γεωργία. Είναι ένας φίλος μας, ένας γείτονας, ένας πατέρας, μια μητέρα. Τους θρηνούμε, μα δεν διορθωνόμαστε. Ούτε ατομικά, μα ακόμα περισσότερο ούτε ως οργανωμένη πολιτεία. Την επόμενη κιόλας μέρα υποτίπουμε στα ίδια σφάλματα που μας στέρησαν αγαπημένους συνοδοιπόρους της ζωής. Γιατί όμως;

Γιατί ως άνθρωποι είμαστε από τη φύση μας εγωιστές και αλαζόνες. Κριτικάρουμε όσους πίνουν και οδηγούν, αλλά αφαιρούμε τον εαυτό μας καθώς «εγώ είμαι ο καλύτερος οδηγός και δεν επηρεάζονται τα αντανακλαστικά μου όσο κι αν πιω». Αυτό το σύνδρομο του «καλύτερου οδηγού» σε συνδυασμό με τον παραλογισμό του τύπου «ε, καλά, σε μένα θα τύχει;» δημιουργούν μια εσφαλμένη εντύπωση ασφάλειας και σωματικής ανθεκτικότητας, τη στιγμή που κανείς δεν είναι άτρωτος²⁵ μπροστά στον θάνατο. [...]

Επίσης, ποτέ κανείς και σε καμία ηλικία δεν μας διδάσκει το πώς θα πρέπει να συμπεριφερόμαστε στο τιμόνι. Και μη μου πείτε για τις εξετάσεις στο δίπλωμα. Το θέμα είναι να μιλήσουμε στα παιδιά όταν ακόμα είναι ακατέργαστα διαμάντια. Στην παιδική τους ηλικία να τους επιμορφώσουμε σχετικά με την οδική ασφάλεια και τον σεβασμό της ζωής. Της δικής τους αλλά και των διπλανών τους.

Μας νοιάζει το παιδί μας να μάθει από μικρός να οδηγεί, αλλά δεν του μιλάμε για τη ζώνη και το κράνος ή για τη συνέπεια που οφείλει να επιδεικνύει όντας οδηγός. Αντ' αυτού σβήνουμε τα πρόστιμα που του επιβάλλονται αξιοποιώντας τις γνωριμίες μας, κάνοντας και επίδειξη δύναμης. Έτσι, ο νέος διακατέχεται από μια αίσθηση ατιμωρησίας και δεν αντιλαμβάνεται την ανάγκη τήρησης των νόμων ως προαπαιτούμενο μιας ασφαλούς οδήγησης και συνάμα της ζωής.

Τα παιδιά είναι η συνέχεια της ζωής. Πώς θα πάμε παρακάτω, εάν δεν τους συνδράμουμε με τα απαραίτητα εκείνα εφόδια για μια ασφαλή ζωή; Ναι στην Κυκλοφοριακή Αγωγή, αλλά με διαφορετικό τρόπο. Με βιβλίο ειδικά γραμμένο για παιδιά και εφήβους, με προγράμματα θεωρητικής και πρακτικής διδασκαλίας, με παιχνίδι που θα στοχεύει στην ασυναίσθητη απορρόφηση γνώσεων. [...]

Εν κατακλείδι, για να πάμε επιτέλους μπροστά, πρέπει πρώτα να κοιτάξουμε πίσω και να διορθώσουμε τα κακώς κείμενα. Κάνοντας αυτοκριτική να γίνουμε καλύτεροι, αλλιώς να πάψουμε να θρηνούμε, γιατί θρήνος δίχως επαναπροσέγγιση της δικής μας προσωπικής οδικής συμπεριφοράς μάλλον αποτελεί προϊόν υποκρισίας.

A3. Στο πλαίσιο Ημερίδας για την Κυκλοφοριακή Αγωγή, που διοργανώνει το σχολείο σου, αποφασίζεις να εκφωνήσεις ομιλία 200-250 λέξεων, στην οποία θα επισημαίνεις τους κινδύνους που εγκυμονεί η χρήση των μέσων μεταφοράς που επιλέγουν οι νέοι, όπως το ποδήλατο, το ηλεκτρικό πατίνι ή το μηχανάκι. Έπειτα, να προτείνεις τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να βοηθήσει στην Κυκλοφοριακή Αγωγή των συνομηλίκων σου.

²⁵ άτρωτος: αυτός που δεν μπορεί να νικηθεί ή να πληγωθεί

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ (1911-1996)

Η Ποδηλάτισσα

Το παρακάτω ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη προέρχεται από τη συλλογή «Τα Ρω του Έρωτα» (εκδ. Ύψιλον, 1972).

Τον δρόμο πλάι στη θάλασσα περπάτησα
που 'κανε κάθε μέρα η ποδηλάτισσα.

Βρήκα τα φρούτα που 'χε το πανέρι της,
το δαχτυλίδι που 'πεσε απ' το χέρι της.

Βρήκα το κουδουνάκι και το σάλι της,
τις ρόδες, το τιμόνι, το πεντάλι της.

Τη ζώνη της τη βρήκα σε μιαν άκρη,
μια πέτρα διάφανη που 'μοιαζε δάκρυ.

Τα μάζεψα ένα ένα και τα κράτησα
κι έλεγα «πού 'ναι;» «πού 'ναι η ποδηλάτισσα;»

Την είδα να περνά πάνω απ' τα κύματα,
την άλλη μέρα πάνω από τα μνήματα.

Την τρίτη νύχτωσε, έχασα τα χνάρια της,
στους ουρανούς ανάψαν τα φανάρια της...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο μάζεψε ένα ένα τα πράγματα της ποδηλάτισσας και τα κράτησε. Ποια συναισθηματική κατάσταση νομίζεις ότι το οδήγησε σε αυτήν την ενέργεια; Ποια συναισθήματα προκάλεσε σε σένα η αναζήτηση της ποδηλάτισσας;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι το άτομο που βρήκε τα πράγματα της ποδηλάτισσας. Να συντάξεις ένα αφηγηματικό κείμενο στο οποίο θα αφηγείσαι τι μπορεί να της συνέβη, ώστε να αναρωτιέσαι «πού 'ναι η ποδηλάτισσα;».

15. ΘΕΜΑ 14857

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Οι έφηβοι εγκαταλείπουν το σχολείο

Το κείμενο είναι διασκευασμένο άρθρο που έχει δημοσιευθεί από τη Βίκυ Κατεχάκη στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 28 Ιουλίου 2017 και αναφέρεται στους λόγους που οδηγούν τους μαθητές να εγκαταλείπουν το σχολείο, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα.

«Ένα πρωί ξεκίνησα να πάω στο σχολείο και, όσο πλησίαζα, ένιωθα τα πόδια μου να τρέμουν και την καρδιά μου να χτυπά δυνατά. Ήθελα να βάλω τα κλάματα. Δεν ήταν ότι ήμουν αδιάβαστος. Αυτό που φοβόμουν ήταν η ώρα του διαλείμματος. Εκείνη την ώρα υπάρχει πάντα ο χρόνος να συγκρίνω τον εαυτό μου με άλλους εφήβους και την οικογένειά μου με άλλες οικογένειες. Δεν άντεχα να το ζω άλλο αυτό κάθε μέρα. Με έπνιγε».

Ο 17χρονος Δημήτρης αποφάσισε να καλέσει τη Γραμμή της Μονάδας Εφηβικής Υγείας, αναζητώντας βοήθεια από τους ειδικούς. Λίγο μετά, αφότου έληξε η σχολική περίοδος, σκέφθηκε ότι θα του ήταν πιο εύκολο να μιλήσει για το πρόβλημα που αντιμετώπιζε τους τελευταίους μήνες να αρνείται το σχολείο. Η περίπτωση του, ωστόσο, δεν είναι η μοναδική, αφού σύμφωνα με τα στοιχεία της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ του Νοσοκομείου Παίδων ένα ποσοστό περίπου 10% των Ελλήνων μαθητών αποφασίζει, έστω και για κάποια περίοδο, να εγκαταλείψει το σχολείο.

«Η απόφαση αυτή συνήθως έρχεται σταδιακά. Πολύ συχνά συνδέεται με την υπερβολική ενασχόληση του μαθητή με τον υπολογιστή και το Διαδίκτυο, ενώ άλλες φορές έχει να κάνει με τον εκφοβισμό που υφίσταται στο σχολείο», αναφέρει η επιστημονική υπεύθυνη της μονάδας, τονίζοντας πως στις περισσότερες περιπτώσεις η άρνηση συνδέεται και με το οικογενειακό περιβάλλον. «Η μαθησιακή διαδικασία είναι μια συναισθηματική διαδικασία, οπότε ένα παιδί που αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα στο σπίτι έχει το μυαλό του συνεχώς εκεί. Θέλει να βρίσκεται στο σπίτι, γιατί αρχίζει να νιώθει πως μόνο έτσι θα μπορέσει να κρατήσει την οικογένεια ενωμένη».[...]

«Η σχολική άρνηση ξεκινάει συνήθως από το Γυμνάσιο, ωστόσο τα περισσότερα περιστατικά που φθάνουν εδώ αφορούν κυρίως μαθητές Λυκείου», αναφέρει ψυχολόγος που συνεργάζεται με τη μονάδα. «Συνήθως η πρώτη απάντηση στο γιατί το κάνουν είναι «βαριέμαι». Οι έφηβοι χρησιμοποιούν συχνά αυτό το ρήμα, γιατί σε αυτό συγκεντρώνουν όλα τα συναισθήματά τους. Και η θλίψη είναι «βαριέμαι» και ο θυμός είναι «βαριέμαι». Με το πέρασμα του χρόνου, συζητώντας μαζί τους, αναδεικνύονται οι πραγματικοί λόγοι για τους οποίους αρνούνται τη σχολική διαδικασία».[...]

A3. Στο κείμενο προβάλλονται ως αιτίες που οδηγούν τους εφήβους να εγκαταλείπουν το σχολείο η εξάρτηση από το διαδίκτυο και ο σχολικός εκφοβισμός. Να γράψεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα στο οποίο θα εκφράζεις τη συμφωνία ή διαφωνία σου με την παραπάνω θέση. Μπορείς να παραθέσεις και παραδείγματα από περιστατικά που έχουν υποπέσει στην αντίληψή σου, για να ενισχύσεις την επιχειρηματολογία σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Οι Επισκέπτες

Το κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημα της Διδώς Σωτηρίου (1909-2004) «Οι Επισκέπτες»: Εκδόσεις Κέδρος, 1979.

Από μικρό παιδί ένιωθα μια φλόγα να με καίει. Ήθελα να εκφραστώ, να γράψω. Πώς όμως; Γράμματα δεν ήξερα. Ως τα οχτώ μου χρόνια, όπως σου είπα, αγνοούσα και αυτό το αλφάβητο. Κανείς απ' τους υπεύθυνους για την αγωγή μου δεν είχε διάθεση να ικανοποιήσει τη λαχτάρα που ένιωθα για τα γράμματα. Παρακάλεσα κάποτε

την άλλη φυλακισμένη, τη μητέρα μου, να μου δείξει αυτή τα λίγα γραμματάκια που ήξερε. Η καημενούλα έκανε προσπάθεια ν' ανταποκριθεί. Άρχισε από το «Άγιος ο Θεός, άγιος ισχυρός ... ». Αυτό το ελάχιστο που μπόρεσε να μου δώσει το άρπαξα και από τότε μόνη μου επιδόθηκα με το ζήλο εφευρέτη, γιατί πραγματικά εφεύρισκα όσα εκείνη δεν ήξερε να μου εξηγήσει. Αυτό ήταν το πρώτο μου ξεκίνημα, μια και ο πατέρας μου και ο αδελφός μου που είχαν φοιτήσει στα μεγαλύτερα Κολέγια και Πανεπιστήμια της Ευρώπης, ούτε ήθελαν ούτε καταδέχονταν να ασχοληθούν με τη μόρφωση ενός κοριτσιού. Τους φαινόταν ανήκουστο και επιζήμιο να γυρεύει γράμματα ένα κορίτσι!

Ωστόσο, μια φορά που ζήσαμε για λίγες μέρες με τον πατέρα μου στην εξοχή και δεν είχε πώς να περάσει την ώρα του, το βρήκε διασκεδαστικό να μου δείξει να διαβάζω ιταλικά. Ήταν σίγουρος πως δε θα καταλάβαινα και πολλά πράγματα. Εγώ όμως άνοιξα μάτια και αυτιά και όλα τα πορτοπαράθυρα του μυαλού μου και ρούφηξα τη διδαχή του όπως το ξερό σφουγγάρι το νερό. Από κει και πέρα τη γλώσσα την έμαθα με τη βοήθεια μιας «Μεθόδου εκμαθήσεως της Ιταλικής γλώσσας», που την ανακάλυψα στη βιβλιοθήκη. Από τη μια σελίδα είχε το ιταλικό κείμενο και από την άλλη την ελληνική εξήγησή του. Ανασκουμπώθηκα λοιπόν και άρχισα το επίμονο και τόσο απολαυστικό έργο της αυτομόρφωσης. Η χαρά και η ικανοποίησή μου ήταν τόση, θαρρείς και είχα ανακαλύψει χρυσωρυχείο ... Έπεσα με τα μούτρα στις γραμματικές και στα συντακτικά και προχώρησα γρήγορα και στις δύο γλώσσες.

Αυτή η τόσο θερμή προσήλωσή μου στο διάβασμα φυσικό ήταν να με κάνει να παραμελώ το μισητό εργόχειρο, πράγμα που δυσαρέστησε τη μητέρα και τη γιαγιά μου. Πού ακούστηκε κορίτσι να παρατάει το εργόχειρο για διαβάσματα! [...] Έτσι τα διαβάσματα γίνονταν κρυφά σαν να έκανα κάποια κακή πράξη. [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η επιθυμία της πρωταγωνίστριας του κειμένου και ποια εμπόδια ορθώνονται στην ικανοποίησή της; Πώς κρίνεις τη λύση που επέλεξε;

ή

2. Να γράψεις έναν υποθετικό διάλογο ανάμεσα στην ηρωίδα και τον πατέρα της, ώστε να φανεί η διαφορετική οπτική τους στο θέμα της εκπαίδευσής της.

16. ΘΕΜΑ 14862

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Εμείς και οι νέοι ή οι νέοι και εμείς...

Το κείμενο είναι διασκευασμένο και συντομευμένο άρθρο που έχει δημοσιευθεί από τη Ρίτσα Μασούρα στην εφημερίδα Καθημερινή στις 5 Σεπτεμβρίου 2010 και αναφέρεται στον τρόπο που αντιμετωπίζουν οι γονείς τα παιδιά.

Δύσκολα γράφεις για τους νέους. Ακόμη πιο δύσκολα μιλάς για λογαριασμό τους. Δεν θυμάσαι παρά λίγα από τα δικά σου νεανικά χρόνια και τις περισσότερες φορές τα θωρείς²⁶ με την απόσταση και την πιθανή ωριμότητα που σε χωρίζει από αυτά. Όχι, δεν είναι σημερινή αυτή η δυσκολία. Υπήρχε και στο παρελθόν, όταν οι

²⁶ βλέπεις, αντιλαμβάνεσαι

κοινωνίες αντιμετώπιζαν άλλου είδους προβλήματα και η αυταρχική ιεραρχία δεν άφηνε χώρο για να προβληθεί και να αναπτυχθεί η νεανική σκέψη. Τότε ένας ήταν ο κανόνας: «Όλα όταν θα 'ρθει η ώρα!» Και η ώρα ερχόταν, αλλά στο μεταξύ η τρελή νιότη είχε πετάξει και τα πρώην παιδιά, με γκρίζους πια τους κροτάφους μετρούσαν αντίστροφα τον χρόνο.

Παρ' όλα αυτά, ακούω συχνά τους ανθρώπους να μιλούν με μεγάλη ευκολία για τους νέους. Να τους απαξιώνουν, να τους ισοπεδώνουν ή να τους θεοποιούν. Πολλοί γονείς έχουν άποψη για τα πάντα. Για το μέγλωμα των παιδιών τους, για το σχολείο, για τις ξένες γλώσσες, για το τένις! Τι είδους ανατροφή θα πρέπει να πάρουν, αν έχουν δικαίωμα να χαζολογούν στον δρόμο ανάμεσα στο σχολείο και το σπίτι, αν δικαιούνται να αφήνονται στους φόβους της εφηβείας, αν μπορούν να καπνίζουν, να κατεβαίνουν σε διαδηλώσεις, να δηλώνουν επαναστάτες...

Προφανώς ο γονιός, έχοντας διανύσει τη δική του τεθλασμένη, έχει κάθε λόγο να οραματίζεται για το παιδί του ευθεία πορεία. Ενοχλούμαι, όμως, όταν οι γονείς τα θεωρούν δικά τους, κτήμα τους και με στόχο –όπως είτε ο Σκωτσέζος συγγραφέας Άντριου Ο' Χέιγκαν – «την απόκτηση τέτοιων εφοδίων που θα τους φέρουν χρήμα και πλούτο». Ίσως γιατί, μέσα από τις δικαιολογημένες αγωνίες τους, ξεχνούν ότι αυτή η μύηση²⁷ καταλήγει σε ανθρώπους λιγότερο ανθρώπινους.

Και είναι αληθινό αυτό που λέει ο Χέιγκαν. Αν και οι εξαιρέσεις είναι πολλές, δύσκολα αναλαμβάνουμε το κόστος να μυήσουμε²⁸ τους νέους στο πεδίο της ουσιαστικής γνώσης. Στη λογοτεχνία, την αισθητική, την ηθική ή την πολιτική (εδώ, αντίθετα, τους μαθαίνουμε να την απαξιώνουν, καθώς δύσκολα διαχωρίζουμε τον πολιτικό από την πολιτική). Δεν τους διδάσκουμε την αυθεντικότητα της πράξης γενικότερα. Ασφυκτικά εγκλωβισμένοι στον εγωκεντρισμό μας, εμφυσούμε²⁹ στον νέο την ιδέα για τη δόξα, το χρήμα και τον έρωτα.

A3. Στο κείμενο αναφέρεται πως οι γονείς θεωρούν συχνά τα παιδιά κτήμα τους και προσδιορίζουν με αυστηρότητα τη μελλοντική τους πορεία. Να γράψεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα στο οποίο να αναλύεις τους λόγους που δημιουργούν το φαινόμενο. Μπορείς να παραθέσεις παραδείγματα από περιστατικά που έχουν υποπέσει στην αντίληψή σου, για να ενισχύσεις την επιχειρηματολογία σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΣΑΜΙΟΥΕΛ ΟΥΑΜΑΝ (1840 - 1924)

Νιότη

Ο Σάμιουελ Ούλμαν ήταν Αμερικανός επιχειρηματίας, ποιητής, ανθρωπιστής και θρησκευτικός ηγέτης. Είναι γνωστός σήμερα για το ποίημά του «Νιότη». Ανακτήθηκε από το διαδίκτυο (<https://www.o-klooun.com/>) στις 16.10. 2021.

Τα νιάτα δεν είναι περίοδος ζωής, είναι η κατάσταση του νου.

Δεν είναι κόκκινα μάγουλα, κόκκινα χείλη και ευλύγιστα γόνατα.

²⁷ εισαγωγή σε μια τέχνη ή επιστήμη / εδώ: εισαγωγή σ' αυτόν τον τρόπο σκέψης

²⁸ εισάγουμε

²⁹ εμπνέουμε, υποβάλλουμε

Είναι η διάθεση της θέλησης, η ιδιότητα της φαντασίας, η δύναμη των αισθημάτων.

Είναι η φρεσκάδα της βαθιάς πηγής της ζωής.

Είναι η νίκη ενάντια στην ατολμία, είναι και της επιθυμίας για περιπέτεια ενάντια στον πόθο για μια ήσυχη ζωή.

Αυτός ο πόθος υπάρχει συχνά σε έναν σαραντάρη.

Κανένας δεν γερνάει μόνο και μόνο επειδή ζει μερικά χρόνια.

Οι άνθρωποι γερνούν όταν λιποτακτούν από τα ιδανικά τους.

Και τα ωραία ακόμη πρόσωπα, όταν δεν προσέξουν να μείνουν όσο γίνεται ηθικά αμόλυντα, στιγματίζονται συχνά από την αυθάδεια ή την αηδία.

Τα χρόνια μπορεί να ρυτιδώνουν το δέρμα, αλλά όταν εγκαταλείψεις τον ενθουσιασμό, τότε ρυτιδώνεται το πνεύμα.

Η ανησυχία, η αμφιβολία, η έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό σου, ο φόβος και η απελπισία, αυτά τα μυσάρια μακρά χρόνια που γέρνουν το κεφάλι και κάνουν σκόνη το πνεύμα που γέρασε.

Και αν είναι κανείς εβδομήντα ή δεκάξι χρόνων,

πάντα στην καρδιά του μπορεί να υπάρχει η αγάπη για το θαύμα, ο θαυμασμός για τα άστρα και τα πράγματα και για τις σκέψεις.

Η θέληση να αντιμετωπίσει κανείς τα γεγονότα, η αδιάκοπη παιδιάστικη όρεξη για κείνο που πρόκειται να 'ρθει.

Έπειτα, και η μεγάλη χαρά για το παιχνίδι της ζωής.

Είστε τόσο νέοι, όση είναι η πίστη σας στη ζωή.

Τόσο γέροι, όση είναι η αμφιβολία σας.

Τόσο νέοι, όση είναι η εμπιστοσύνη στον εαυτό σας.

Τόσο γέροι, όση είναι η απελπισία σας.

Μέσα στο κέντρο της καρδιάς σας βρίσκεται ένας σταθμός ασυρμάτου.

Όσα χρόνια κάποιος παίρνει μηνύματα ομορφιάς,

ελπίδας, χαράς, μεγαλείου, θάρρους και δύναμης από τη γη, από τους ανθρώπους και από το θεό, τότε είναι πάντα νέος.

Όταν τα μηνύματα αυτά πάψουν να έρχονται, και το κέντρο της καρδιάς σας έχει σκεπαστεί με τα χρόνια της απαισιοδοξίας και τον πάγο της αδιαφορίας και του κυνισμού³⁰, τότε πραγματικά μεγαλώσατε και γεράσατε.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 - 150 λέξεων.

1. Ποια χαρακτηριστικά ή συναισθήματα του ανθρώπου τον διατηρούν για πάντα νέο, ανεξάρτητα από την πραγματική του ηλικία, σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο; Ποια απ' αυτά θεωρείς ότι είναι τα σημαντικότερα;

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου ποίημα ή πεζό στο οποίο να εκφράζεις τις προσωπικές σου σκέψεις για το τι σημαίνει να είσαι νέος σήμερα. Μπορείς να αρχίσεις με τη φράση: «Νέος σημαίνει να . . .».

³⁰ ωμή ειλικρίνεια, χωρίς ευγένεια και ευπρέπεια.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Η ώρα των Zoomers**

Το παρακάτω απόσπασμα αποτελεί διασκευή του άρθρου της Κορίνας Σαμάρκου που δημοσιεύθηκε στην Καθημερινή στις 18/10/2021.

Υπήρχε ζωή και πριν από το Google; Για την Generation Z, πάντως, όχι. Τους λένε Zoomers, γενιά του Tik Tok³¹ ή και παιδιά του κορωνοϊού και είναι όσοι γεννήθηκαν από το 1996 έως το 2016. Για την ακρίβεια, λοιπόν, οι μεγαλύτεροι από αυτούς ήταν μόλις δύο ετών, όταν ο Λάρι Πέιτζ και ο Σεργκέι Μπριν ίδρυσαν την Google σε ένα γκαράζ του Μένλο Παρκ στην Καλιφόρνια. Γι' αυτό και οι Zoomers είναι γέννημα-θρέμμα του διαδικτύου, «ψηφιακοί ιθαγενείς» όπως χαρακτηρίζονται, αφού ο κόσμος πριν από την εποχή των «έξυπνων» κινητών τηλεφώνων είναι γι' αυτούς σαν να μην υπήρξε ποτέ.

Η γενιά Z θεωρεί την τεχνολογία αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής, προέκταση του εαυτού της. Γι' αυτό, άλλωστε, και το 58% από όσους ανήκουν σε αυτή τη γενιά δηλώνουν ότι δεν αντέχουν περισσότερες από τέσσερις ώρες χωρίς διαδίκτυο. Έρευνες έχουν δείξει ότι εννέα στους δέκα Zoomers θεωρούν αποδεκτό να χρησιμοποιούν το τηλέφωνό τους ακόμα και μέσα στο μπάνιο. Κάθε ένας από αυτούς θα περάσει σχεδόν έξι χρόνια της ζωής του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφού αυτή η δραστηριότητα απορροφά περισσότερο χρόνο από ό,τι το φαγητό, το διάβασμα και η κοινωνικοποίηση μαζί. Σε μια γενιά που είναι πάντα σε σύνδεση στο διαδίκτυο, οι τέσσερις στους δέκα δεκαεξάρηδες παραδέχονται ότι προτιμούν να βρίσκονται με τους φίλους τους μέσω κάποιας συσκευής παρά από κοντά. Αλλά και όταν βρεθούν στον ίδιο χώρο, τουλάχιστον οι μισοί ομολογούν ότι αυτό που κάνουν είναι να κάθονται σιωπηλοί, καθώς ο καθένας κοιτάζει την οθόνη του κινητού του. Οι Zoomers περνούν τόσο πολύ χρόνο σκρολάροντας³², ώστε αυτό επηρεάζει πλέον την ίδια τους τη φύση. Έχει διαπιστωθεί, για παράδειγμα, ότι οι φοιτητές της Ιατρικής σήμερα δυσκολεύονται με τα ράμματα, αφού δεν έχουν συνηθίσει να χρησιμοποιούν τα χέρια τους στην καθημερινότητα, παρά κυρίως για να χειριστούν τη δισδιάστατη οθόνη.

Οι μελέτες δείχνουν ότι οι γενιές καθορίζονται από τις κοινές εμπειρίες που μοιράζονται κατά τη διάρκεια των κρίσιμων, διαπλαστικών χρόνων³³ της ζωής τους. Με αυτό το σκεπτικό, λοιπόν, η Generation Z είναι σίγουρα η γενιά του Tik Tok. Εγκλωβισμένοι μέσα στους τέσσερις τοίχους του σπιτιού τους και με άπλετο χρόνο στα χέρια τους, οι «quaranteens», όπως αλλιώς έχουν χαρακτηριστεί, δέθηκαν μεταξύ τους –έστω και ψηφιακά– όσο καμία άλλη γενιά τις τελευταίες δεκαετίες και το έκαναν σε μεγάλο βαθμό μέσω του Tik Tok. Η πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης με τα σαγλά βιντεάκια των 15 δευτερολέπτων έκανε έτσι κι αλλιώς θραύση στα σχολεία και πριν χτυπήσει ο κορωνοϊός. Σήμερα, μετρά 1 δισεκατομμύριο χρήστες τον μήνα σε όλο τον κόσμο, με το 60% εξ αυτών να ανήκει στη γενιά Z.

A3. Το νέο τεύχος του ηλεκτρονικού περιοδικού του σχολείου σου περιλαμβάνει ένα αφιέρωμα, με θέμα «Έφηβοι και κινητό τηλέφωνο». Αναλαμβάνεις να γράψεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων, στο οποίο αναφέρεσαι στον

³¹ δημοφιλές στους εφήβους μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

³² μετακινώ προς τα πάνω ή προς τα κάτω μια σελίδα στην οθόνη για να δω το προηγούμενο ή επόμενο τμήμα του περιεχομένου της.

³³ τα χρόνια που διαμορφώνεται η προσωπικότητα κάποιου.

τρόπο που επηρεάζουν τη δική σου καθημερινότητα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επισημαίνεις τους κινδύνους που παραμονεύουν, κατά τη γνώμη σου, από την υπερβολική ενασχόληση με αυτά.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΚΗ ΖΕΗ (1923-2020)

Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο (απόσπασμα)

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη «Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο», το οποίο δημοσιεύθηκε το 2013 (εκδόσεις Μεταίχμιο).

Σαν βολίδα μπήκε στο σπίτι η Ζωρζ. Δεν την περίμενα. Εκείνη βέβαια μπορούσε να εμφανιστεί ξαφνικά και πάντα είχε κάτι συγκλονιστικό να ανακοινώσει. Ήτανε αναμυροκκινισμένη. Μ' άρπαξε από τη μέση και μ' έφερε βόλτες.

– Έγινε, έγινε αυτό που περιμέναμε. Η ΕΠΟΝ³⁴.

Κι ύστερα, έτσι όπως έκανε πάντα όταν ενθουσιαζότανε –και τότε δεν ενθουσιαζότανε, είτε φλερτ ήτανε αυτό είτε παράσταση είτε... επανάσταση– τα έλεγε τόσο απανωτά και τόσο μπερδεμένα που δεν έβγαζες άκρη.

– Σιγά σιγά, της λέω, να καταλάβω.

Πήγαμε και καθίσαμε στο κρεβάτι μου κι αφού είδα κι έπαθα να τη σταματήσω να χοροπηδάει, άρχισε να μου λέει πως έπρεπε εγώ κι η Λενούλα να λείψουμε ένα ολόκληρο βράδυ από το σπίτι. Γινόντανε στην Κατοχή πάρτι ολονύχτια γιατί οι Γερμανοί επέτρεπαν την κυκλοφορία τότε ως τις εννιά και τότε ως τις δέκα το βράδυ. Έτσι μαζευόντανε παρέες σε κάποιο σπίτι που ήτανε διαθέσιμο και περνούσαν όλη τη νύχτα χορεύοντας, διαβάζοντας ποιήματα, φλερτάροντας. Τα ξέραμε μόνο από διηγήσεις γιατί για μας ήτανε ο απαγορευμένος παράδεισος.

– Τώρα, ξεκαθαρίζει η Ζωρζ, θα μαζευτούμε σ' ένα σπίτι αλλά πια δεν θα είναι μόνο για διασκέδαση. Και θα χορέψουμε βέβαια και θ' ακούσουμε ποιήματα, αλλά θα οργανωθούμε στην ΕΠΟΝ. Της είπαν να ειδοποιήσει και μένα και τη Λενούλα κι άλλες συμμαθήτριες που τις είχε εμπιστοσύνη –αυτό το τόνισε–, που τις είχε εμπιστοσύνη. Δεν τη ρώτησα βέβαια ποιος της μίλησε, όμως τη Ζωρζ την πίστευα [...].

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη αναφέρεται στην περίοδο της Κατοχής. Ποιες διαφορές σε σχέση με το σήμερα παρατηρείς στον τρόπο με τον οποίο οι έφηβοι επέλεγαν να περάσουν τον ελεύθερο χρόνο τους την περίοδο της Κατοχής; Πού οφείλονται, κατά τη γνώμη σου, αυτές οι διαφορές; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από το κείμενο.

ή

2. Πώς θα αφηγούνταν την ιστορία η Ζωρζ; Γράψε μια σελίδα από το προσωπικό της ημερολόγιο.

³⁴ Η Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων (Ε.Π.Ο.Ν.) ήταν αντιστασιακή οργάνωση νέων που ιδρύθηκε κατά τη διάρκεια της Κατοχής.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Η συμπεριφορά των γονιών και η επίπτωσή της στους εφήβους**

Το κείμενο είναι διασκευή από την ομιλία τού Γεράσιμου Φράντζιου στον Δήμο Υμηττού στις 26.4.1991 και αντλήθηκε από το διαδίκτυο (<https://www.gerasimosfrantzios-psychotherapy.com>).

Η διαδικασία του αποχωρισμού και της εξατομίκευσης με στόχο τη διαμόρφωση μιας προσωπικής ταυτότητας αφορά όλα τα μέλη της οικογένειας και προϋποθέτει μια αμοιβαία κίνηση με την οποία ο έφηβος απομακρύνεται από τους γονείς του και αυτοί από τον έφηβο.

Σ' αυτή την πορεία, οι γονείς βρίσκονται αντιμέτωποι με την εφηβική φαντασία που βρίσκεται στο απόγειό³⁵ της, τη στιγμή κατά την οποία οι ίδιοι είναι συμβιβασμένοι με την πραγματικότητα της ζωής. Βρίσκονται αντιμέτωποι με την ανάδυση της σωματικής ρώμης³⁶ των εφήβων, ενώ οι ίδιοι βιώνουν το τέλος της ακμής της. Επιχειρούν να κατανοήσουν τα οράματα των εφήβων για το μέλλον, ενώ οι ίδιοι έχουν κυρίως παρελθόν και το μέλλον τους μοιάζει με «άδεια φωλιά». Καλούνται να διαχειριστούν την απώλεια του «προστατευτικού» και «παντοδύναμου» τους ρόλου με τον οποίο εξιδανικευτικά τους έβλεπαν ως τότε τα παιδιά τους, ενώ τώρα αυτός ο ρόλος όχι μόνο είναι περιττός, αλλά και «εμποδιστικός». Και τέλος, σε όλα αυτά προστίθεται πολύ συχνά και ο θάνατος των δικών τους γονιών.

Είναι απόλυτα φυσικό, συνεπώς, αυτές οι αλλαγές να τους δημιουργούν αρνητικά συναισθήματα, όπως ζήλια, ανησυχία, έχθρα, θλίψη, που πολύ συχνά τους οδηγούν να αντιμετωπίζουν την εφηβική ηλικία με αρνητικές φαντασιώσεις, οι οποίες ξεπηδούν είτε από τις αναμνήσεις της δικής τους εφηβείας, είτε από ιστορίες τρόμου και φρίκης για καταχρήσεις από τους εφήβους. Παρόμοιες συμπεριφορές είναι συχνά τόσο δραματικές, ώστε δημιουργούν λανθασμένες εντυπώσεις για την πραγματικότητα.

Αν, λοιπόν, οι γονείς κυριεύονται από τέτοιους φόβους για τον αποχωρισμό των παιδιών και δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν ώριμα, δηλαδή με κατανόηση και ενσυναίσθηση, αυτή την εξελικτική πορεία της οικογένειας, είναι πολύ πιθανό οι έφηβοι να υιοθετήσουν ακραία πρότυπα συμπεριφοράς.

Ας πάρουμε ως παράδειγμα τον γονιό που ως έφηβος είχε αναγκαστεί να καταπνίξει όλες του τις επιθυμίες και την ανάγκη του για ανεξαρτησία, φαινόμενο αρκετά συχνό στις προηγούμενες γενεές. Αντιμετωπίζοντας την εφηβεία των δικών του παιδιών, αναπολεί αυτή την «τόσο ωραία εποχή» («τι καλά που ήταν τότε!» λέει και ξαναλέει), μεταβάλλει την τότε παθητική του στάση σε ενεργητική και τα βάζει με το παιδί του που προσπαθεί τώρα με τη σειρά του να ανεξαρτητοποιηθεί. Υιοθετώντας, όμως, αυταρχική συμπεριφορά, πυροδοτεί έναν φαύλο κύκλο συγκρούσεων με απρόβλεπτες συνέπειες.

A3. Στο κείμενο τονίζονται οι επιπτώσεις της συμπεριφοράς των γονέων προς τους εφήβους. Με αφορμή τα στοιχεία που παρατίθενται στο κείμενο, να αναφερθείς στα θέματα που συχνά προκαλούν συγκρούσεις των εφήβων με τους γονείς στο οικογενειακό περιβάλλον και να προτείνεις τρόπους με τους οποίους μπορούν να αποφευχθούν οι εντάσεις. Να καταθέσεις τις απόψεις σου σε ομιλία 200-250 λέξεων που θα εκφωνήσεις σε ημερίδα που διοργανώνει το σχολείο σου με θέμα «Γονείς και έφηβοι: η αιώνια σύγκρουση».

¹ (μτφ) αποκορύφωμα

² δύναμης

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΧΑΛΙΛ ΓΚΙΜΠΡΑΝ (1883-1931)

«Για τα παιδιά»

Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή του Λιβανέζου ποιητή «Ο προφήτης», που δημοσιεύθηκε το 1923, η οποία αποτελεί το διασημότερο έργο του και μεταφράστηκε σε πάνω από 40 διαφορετικές γλώσσες. Το ποίημα αντλήθηκε από τον ιστότοπο: <https://antikleidi.com>.

Τα παιδιά σου δεν είναι παιδιά σου.

Είναι οι γιοι και οι κόρες της λαχτάρας της Ζωής για τη Ζωή.

Δημιουργούνται διαμέσου εσένα, αλλά όχι από σένα.

Κι αν και βρίσκονται μαζί σου, δε σου ανήκουν.

Μπορείς να τους δώσεις την αγάπη σου, αλλά όχι τις σκέψεις σου.

Αφού ιδέες έχουν δικές τους.

Μπορείς να δίνεις μια στέγη στο σώμα τους, αλλά όχι και στις ψυχές τους.

Αφού οι ψυχές τους κατοικούν στο σπίτι του αύριο,

που εσύ δεν πρόκειται να επισκεφτείς ούτε και στα όνειρά σου.

Μπορείς να προσπαθήσεις να τους μοιάσεις,

αλλά μη γυρέψεις να τα κάνεις σαν εσένα.

Αφού η ζωή δεν πάει προς τα πίσω, ούτε ακολουθεί στο δρόμο του το χτες.

Είσαι το τόξο από το οποίο τα παιδιά σου,

ωσάν ζωντανά βέλη ξεκινάνε για να πάνε μπροστά.

Ο Τοξότης βλέπει στόχο στη γραμμή του Αλείρου
και σε λυγίζει με τη δύναμή Του, ώστε οι σαΐτες Του
να φύγουν γοργά και να φτάσουν μακριά.

Δεχτείτε το λύγισμά σας στα χέρια Του με χαρά.

Γιατί αυτός, όπως αγαπά τη σαΐτα που εκτοξεύεται,
αγαπά και τόξο που είναι σταθερό.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Μολονότι ο πρώτος στίχος του ποιήματος περιέχει μια παραδοξολογία (δηλ. μια διατύπωση που φαίνεται παράξενη εκ πρώτης όψεως), το ποιητικό υποκείμενο προσπαθεί να την επιβεβαιώσει χρησιμοποιώντας επιχειρήματα-προτροπές προς τους γονείς. Αφού τα εντοπίσεις, να εξηγήσεις αν τα επιχειρήματα αυτά έχουν ισχύ, κατά τη γνώμη σου, και για τους γονείς της εποχής μας.

ή

2. Στο ποίημα «Για τα παιδιά» ο Χαλίλ Γκιμπράν, με προτρεπτικό λόγο, απευθύνεται στους γονείς και τους κατευθύνει για τον τρόπο αντιμετώπισης των παιδιών τους. Σε μια επιστολή προς τους συνομηλικούς σου, να διατυπώσεις συμβουλές σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζουν οι ίδιοι τους γονείς τους. Στην επιστολή σου μπορείς να αξιοποιήσεις ιδέες του ποιήματος.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Τείχος προστασίας στη διαδικτυακή αποπλάνηση**

Το κείμενο είναι (διασκευασμένο) άρθρο της Βασιλικής Χρυσοστομίδου που δημοσιεύτηκε στις 06.03.2021 στον ιστότοπο της εφημερίδας «Καθημερινή» (προσπέλαση 10.10.2021) με θέμα την ασφαλή περιήγηση των εφήβων στο διαδίκτυο.

Ένα στα δύο παιδιά συνομιλεί με αγνώστους στο Διαδίκτυο. Ένα στα πέντε θα προχωρήσει και σε συνάντηση. Και αυτό, όταν μόλις τρεις στους δέκα γονείς ανησυχούν για τις επαφές του παιδιού τους με κάποιον άγνωστο στο Ίντερνετ. Τον τελευταίο μήνα καταγράφεται αύξηση στον αριθμό όσων επικοινωνούν με τη Γραμμή Βοήθειας του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου του ΙΤΕ³⁷. [...]

Πώς είναι δυνατόν, όμως, οι σημερινοί έφηβοι, οι οποίοι έχουν γεννηθεί μέσα στην τεχνολογία, να πέφτουν τόσο εύκολα στην παγίδα; «Οι έφηβοι αισθάνονται παντοδύναμοι. Επιπλέον, θεωρούν πως είναι προστατευμένοι βρισκόμενοι στο σπίτι τους, ενώ νομίζουν ότι συνομιλούν με κάποιον συνομήλικό τους. Υπάρχει εμπιστοσύνη, έχει προηγηθεί πλήση εγκεφάλου».

Ποιες είναι οι ενδείξεις ότι «κάτι δεν πάει καλά»; Σύμφωνα με την ψυχολόγο, «για τους εφήβους, όταν διαπιστώσουν πως εισπράττουν «ξαφνικό» ενδιαφέρον από κάποιον, όταν τους υπόσχονται δώρα, όπως κινητά τηλέφωνα ή εισιτήρια για εκδηλώσεις. Κυρίως, όμως, όταν αρχίσουν τα «μην πεις σε κανέναν για τη συνομιλία μας», «αυτό θα είναι το μυστικό μας». Για τους γονείς, οποιαδήποτε αλλαγή στη συμπεριφορά του».

Όσο για την πρόληψη, αλλά και την προστασία των παιδιών από τη διαδικτυακή παρενόχληση, η κυρία Δάρα αναφέρει: «Από την αρχή εξηγούμε στα παιδιά πως δεν πρέπει να μιλούν με αγνώστους στο Διαδίκτυο ούτε να τους συναντούν. Να κρατούν το προφίλ τους ιδιωτικό. Να μπλοκάρουν ή να αναφέρουν τον δράστη, αν γίνει δυσάρεστος. Κρατάμε ανοιχτό τον δίαυλο επικοινωνίας, ώστε το παιδί να αισθάνεται άνευ όρων αποδοχή, ασφάλεια, εμπιστοσύνη – ακόμη κι αν έχει γίνει κάτι λάθος. Δεν ενοχοποιούμε ποτέ το παιδί-θύμα. Καταγγέλλουμε στους αρμόδιους, ενώ δεν παραλείπουμε να κρατήσουμε αποδεικτικά στοιχεία (print screen³⁸ και αποθήκευση εικόνας)». Η αντιμετώπιση, ωστόσο, οφείλει να είναι συνολική. Όπως ενημερώνουν οι ειδικοί: «Η εισαγωγή του μαθήματος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, της παιδείας γενικότερα, είναι βασικό ζητούμενο. Να μάθουν τα παιδιά να αντιλαμβάνονται το σώμα τους, να ξεχωρίζουν τις κακοποιητικές συμπεριφορές. Να μπλοκάρεται η πρόσβαση στα κοινωνικά δίκτυα σε παιδιά μικρότερα των 15 ετών». Χρειάζεται όμως προσοχή, ώστε να μην υπερισχύσει ο φόβος. [...]

A3. Στο κείμενο προβάλλονται οι κίνδυνοι που διατρέχουν οι έφηβοι κατά την περιήγησή τους στο διαδίκτυο και οι τρόποι προστασίας τους. Να γράψεις ένα άρθρο απάντηση που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα (200-250 λέξεις), στο οποίο θα παρουσιάσεις τη θετική όψη του διαδικτύου με επιχειρήματα για το πόσο μπορούν να ωφεληθούν από αυτό οι έφηβοι. Μπορείς να παραθέσεις παραδείγματα, για να ενισχύσεις την επιχειρηματολογία σου.

³⁷ ΙΤΕ:Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας

³⁸ αντιγραφή περιεχομένων του παραθύρου ή της οθόνης Η/Υ ή κινητού τηλεφώνου

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΚΗ ΖΕΗ (1925-2020)

Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το μυθιστόρημα για παιδιά της Άλκη Ζέη «Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου» (εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1987).

[...] Ο παππούς λέει πως οι αγώνες θέλουν θυσίες και οι νίκες πόδια και χέρια. Η Ρίτα κλαίει για το χαμένο πόδι του αδελφού της, τα δελτάρια³⁹ από τον θείο Άγγελο δεν έρχονται και οι νίκες σταμάτησαν: Θαρρείς και δεν κουνάνε πια, έλεγε ο μπαμπάς. Η Αντιγόνη και η Ρίτα εξακολουθούν να πλέκουν κάλτσες για τους στρατιώτες και τις μαζεύουν σ' ένα άδειο χαρτονένιο κουτί απ' αυτά του Εγγλέζου, που το είχε πετάξει η κυρία Λεβέντη στο αυλιδάκι του φωταγωγού. Δυο μέρες τώρα τρανταζόταν ο κόσμος από τους βομβαρδισμούς, μα δεν ήτανε ν' ανέβει πια κανείς, με την κατσαρόλα στο κεφάλι, στην ταράτσα. Πήγαιναν μονάχα απάνω, σα χτυπούσαν λήξη οι σειρήνες, έτσι, για να δούνε, και βρίσκανε τις πλάκες στρωμένες με θραύσματα. Πέρα, κατά την Καστέλλα ο ουρανός ήτανε κατακόκκινος. Έμοιαζε να καίγεται ολόκληρος ο Πειραιάς. Ο Πέτρος ανησυχούσε για το φίλο του το Σωτήρη, γιατί είχε κατέβει από την προηγούμενη με τη μητέρα του στον Πειραιά να βρουνε κάποιον συγγενή που τους είχε τάξει μισό τενεκέ λάδι.

Δεν είχανε γυρίσει τη νύχτα κι η γιαγιά του κατέβηκε πρωί πρωί και τους χτύπησε την πόρτα. Έτρεμε ολόκληρη, κι η μαμά του Πέτρου την καθισούχαζε πως θα 'χανε συκοινωνία να γυρίσουν κι έβαλε να της ψήσει ένα χαμομήλι. [...]. Δεν πρόλαβε να φύγει η γιαγιά του Σωτήρη και κατέφθασε η Ρίτα, που έπεσε με κλάματα στην αγκαλιά της Αντιγόνης.

-Αντιγονούλα χαθήκαμε, μας κήρυξαν και οι Γερμανοί τον πόλεμο. Εμάς τους Εβραίους, λέει η μαμά, θα μας σκοτώσουν όλους.

-Ο Πέτρος τα 'χασε. Τόσο καιρό γνώριζε τη Ρίτα κι ούτε είχε ακούσει πως ήτανε Εβραία. [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Οι έφηβοι ήρωες του κειμένου ζουν στις δύσκολες συνθήκες του πολέμου. Ποια είναι τα θέματα που τους απασχολούν; Κατά τη γνώμη σου, από ποιους κινδύνους απειλούνται τα παιδιά σε περίοδο πολέμου;

ή

2. Να γράψεις ένα κείμενο (πεζό ή ποιητικό) με τίτλο «Παιδιά σε κίνδυνο», που θα έχει ως θέμα τις δυσκολίες και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι έφηβοι στη σύγχρονη εποχή.

20. ΘΕΜΑ 15121

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο σύγχρονο σχολείο

Το κείμενο αποτελεί (διασκευασμένο) απόσπασμα από την ομότιτλη εισήγηση του Νικόλαου Ντούσκα σε εκπαιδευτικό συνέδριο. Ανακτήθηκε στις 14.10.2021 μέσω του διαδικτυακού ιστότοπου:

<http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/>

³⁹ έντυπο από λεπτό χαρτόνι, συνήθως μικρού σχήματος, που μπορεί να ταχυδρομηθεί χωρίς φάκελο

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωπικότητας του εκπαιδευτικού στη σύγχρονη εποχή πρέπει να είναι η ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών, η ευγένεια, η υπομονή και η επιμονή, η καταδεχτικότητα, η ειλικρίνεια, η αντικειμενικότητα, η κοινωνικότητα, η δικαιοσύνη, η αισιοδοξία, ο ενθουσιασμός, το κέφι, το χιούμορ και, κυρίως, ο σεβασμός στα δικαιώματα του παιδιού και γενικότερα η αγάπη προς το παιδί. Οφείλει ο ίδιος να αποτελεί ολοκληρωμένη προσωπικότητα, καθώς δεν προσφέρει απλώς γνώσεις και μάθηση, αλλά διαμορφώνει και τον χαρακτήρα των μαθητών. Με το σκεπτικό αυτό, λοιπόν, επιχειρήθηκε η σκιαγράφηση της εικόνας του «ιδανικού» δασκάλου, στην οποία θα πρέπει να αποσκοπεί κάθε εκπαιδευτικός, στα πλαίσια των δυνατοτήτων, των δυνάμεών του και της προσωπικότητάς του, ώστε να συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία του σχολείου ως κοινωνικού οργανισμού.

Εκείνο που η σύγχρονη κοινωνία απαιτεί επιπλέον από τον εκπαιδευτικό είναι να είναι «ανανεωτής», να έχει δηλαδή συνεχή ενημέρωση στις νέες εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα τόσο σε ψυχολογικό, παιδαγωγικό, κοινωνικο-πολιτισμικό επίπεδο, όσο και σε τεχνολογικό και, κυρίως, να διαθέτει ευστροφία, ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής σε νέους ρόλους. Το ερώτημα που τίθεται είναι με ποιο τρόπο ο εκπαιδευτικός θα δώσει θετική κατεύθυνση σε όλους τους παράγοντες που αναφέρθηκαν, ώστε να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες για δημιουργική και ουσιαστική μάθηση, που είναι και το επιδιωκόμενο. Όσες γνώσεις κι αν διαθέτει ο εκπαιδευτικός, η προετοιμασία πριν μπει στην τάξη αποτελεί σημαντικό κομμάτι της διδακτικής πράξης. Οφείλει, λοιπόν, να προετοιμάζεται πολύπλευρα, προκειμένου να παρουσιάσει τη νέα γνώση, να ενισχύσει την εκμάθησή της και να καλλιεργήσει τις ικανότητες και τις δεξιότητες των μαθητών του. Η προετοιμασία αυτή είναι αναγκαία και απαιτεί συνεχή επιστημονική ενημέρωση. Παράλληλα, οφείλει να λάβει υπόψη τόσο το μαθησιακό επίπεδο όσο και τους ρυθμούς και το προσωπικό στυλ μάθησης του κάθε μαθητή της τάξης του.

Συγχρόνως, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να προσανατολίσει τους μαθητές στον στόχο (ή στους στόχους) της διδακτικής ενότητας. Δεν αρκεί να γνωρίζει μόνο ο ίδιος τον στόχο της εκάστοτε ενότητας, είναι απαραίτητο να έχει προσανατολιστεί σ' αυτόν κι ο μαθητής, διότι ο μαθητής είναι εκείνος ο οποίος καλείται να πετύχει αυτόν τον στόχο, οπότε η επιτυχία ή αποτυχία του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις δικές του προσπάθειες και δυνάμεις.

A3. Στο κείμενο επιχειρείται η σκιαγράφηση της εικόνας του «ιδανικού» δασκάλου. Σε επιστολή σου (200-250 λέξεων) προς τον κειμενογράφο διατυπώνεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την εικόνα που παρουσιάζει, παραθέτοντας τις δικές σου θέσεις για τον «ιδανικό» εκπαιδευτικό και τα κυριότερα γνωρίσματά του. Μπορείς να αντλήσεις παραδείγματα από την ως τώρα σχολική σου πορεία, για να ενισχύσεις τις απόψεις σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Το παιδί που αγαπούσε τα πουλιά

Τα αποσπάσματα προέρχονται από το ομότιτλο διήγημα που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Θανάση Αθανασίου «Το παιδί που αγαπούσε τα πουλιά και άλλα αφηγήματα» (εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2015).

Ο Σωτηράκης, φτωχόπαιδο, ορφανός από πατέρα, που είχε σκοτωθεί ψαρεύοντας με δυναμίτη, από πολυμελή πάμφτωχη οικογένεια, με τα περισσότερα παιδιά να είναι κορίτσια, δηλαδή «βάρους», προίκα, δεν είχε προστάτη, εκτός από τη μάνα του τη μαυροφορεμένη και αγέλαστη που αγωνιζότανε με νύχια και με δόντια να τα

μεγαλώσει και σε σιωπηρή συναίνεση⁴⁰ είχε αφήσει την «κηδεμονία» του στο δάσκαλο. Ο δάσκαλος είχε αποδεχτεί την οιονεί⁴¹ κηδεμονία και είχε κάνει στόχο ζωής να «συνετίσει» τον Σωτηράκη. Δηλαδή, τι να τον συνετίσει; Το παιδί δεν ήταν «κακό», δεν ενοχλούσε κανένα, απλώς δεν διάβαζε ιδιαίτερα, δεν τον «τραβούσε» το σχολείο και, επομένως, μοιραία, δεν ήταν καλός μαθητής. Αλλού ήταν η ζωή για τον Σωτηράκη. Έξω, στο ύπαιθρο, στους γκρεμούς και στα δέντρα να ψάχνει για φωλιές πουλιών, ζώων, φιδιών... Μικρόσωμος και αδύνατος όπως ήταν, άφοβος και τεχνίτης στην αναρρίχηση ακόμη και στα πιο απότομα και επικίνδυνα γκρεμνά, εύρισκε ελευθερία και νόημα ζωής σ' αυτό. [...]

[Ο Σωτήρης μετά από πολλά χρόνια] έγινε ένας ευυπόληπτος⁴² πολίτης. Όμως ο «κύκλος» δεν μπορούσε να κλείσει. Έλειπε κάτι σπουδαίο, αυτό που μικρός λαχταρούσε, τα πουλιά, τα ζώα, τα σκυλιά, για τα οποία έτρωγε ξύλο από τον δάσκαλο... Δημιούργησε, λοιπόν, μια τεράστια φάρμα, πλήρωσε όσο-όσο γι' αυτό, έναν παράδεισο με ό,τι άγριο πουλί και ζώο αγαπούσε, γεράκια, γλάρους, κοράκια, πέρδικες, αγριοπερίστερα, τριγόνια, φασιανούς, λαγούς και, φυσικά, κυνηγόσκυλα! Όλα αυτά, βέβαια, τον ικανοποιούσαν, του έδιναν χαρά και ισορροπία, αλλά πάλι δεν ηρεμούσε. Τότε μονάχα θα ησύχαζε, όταν θα έβλεπε ο δάσκαλος με τα ίδια του τα μάτια την ήττα του. Μόλις, λοιπόν, έμαθε ο Σωτήρης ότι ο δάσκαλος είχε έρθει από την Καβάλα, πήγε τον πήρε λέγοντάς του «δάσκαλε, θέλω να σου δείξω κάτι!». Ο δάσκαλος απόρησε, ανυποψίαστος όπως ήταν, αλλά δέχτηκε να πάει μαζί του. Μόλις έφτασαν στη φάρμα, τον οδήγησε στο εσωτερικό με τα πουλιά να τον κυκλώνουν από παντού, τα κοράκια και οι γλάροι να κρίζουν, οι πέρδικες και οι λαγοί να μπερδεύονται στα πόδια του, τα σκυλιά να γαβγίζουν και ο Σωτήρης να λέει θριαμβευτικά στον δάσκαλό του: δάσκαλε, σε νίκησα!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Για ποιους λόγους ο Σωτήρης ήθελε να αποδείξει την αξία του στον πρώτο του αυταρχικό δάσκαλο; Πώς κρίνεις τον τρόπο με τον οποίο αισθάνθηκε ότι πήρε δικαίωση;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ο Σωτήρης και να αφηγηθείς σε μια σελίδα ημερολογίου τι συνέβη ακριβώς την ημέρα που οδήγησε τον πρώτο του δάσκαλο στη φάρμα του.

21. ΘΕΜΑ 15128

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Φίλοι ή «φίλοι»;

Το κείμενο αποτελεί (ελαφρώς διασκευασμένο) απόσπασμα από το ομότιτλο κείμενο, που γράφτηκε από έναν/μία αναγνώστη/στρια και δημοσιεύτηκε στις 11.03.2014 στη στήλη «Αναγνώστες» του διαδικτυακού ιστότοπου <https://www.protagon.gr> (ανακτήθηκε στις 14.10.2021).

Η φιλία αναμφίβολα είναι παρεξηγημένη έννοια. Ίσως επειδή είναι τόσο επιθυμητή και σημαντική, πολλοί προσπαθούν να τη βάλουν στο λεξιλόγιό τους, χωρίς, ωστόσο, να υπάρχει πραγματικά στην καθημερινότητά τους. Δημιουργούν μια ψευδαίσθηση, μια εικόνα που ονομάζουν φιλία και τοποθετούν σ' αυτήν πρόσωπα που απλώς

⁴⁰ συμφωνία

⁴¹ κάτι σαν, κατά κάποιον τρόπο

⁴² αξιοσέβαστος, που έχει καλή υπόληψη/ φήμη στον κοινωνικό περίγυρο

συμπαθούν ή τα χρειάζονται, για να γεμίσουν τον χώρο. Όλοι μας το κάνουμε κάποιες φορές. Γιατί; Επειδή η αληθινή φιλία είναι δυσεύρετη, δύσκολη, ιδεατή και απόμακρη. Ίσως πάλι επειδή η «φιλία» είναι ευχάριστη και φαίνεται να κατακτιέται εύκολα, χωρίς κόπο. Κάπως έτσι, η έννοια της φιλίας έχει αλλοιωθεί, εκλαϊκευτεί, έχει χάσει την ουσία της.

Φίλος δεν είναι εκείνος που σε κάνει να περνάς καλά, να γελάς, να ξεχνιέσαι, να διασκεδάζεις. Όχι, η φιλία δεν είναι τόσο εύκολη. Φίλος είναι αυτός που ενδιαφέρεται ειλικρινά για σένα, που σου συμπαραστέκεται στις δυσκολίες, που σου λέει ευθέως τα λάθη σου, που σε επικρίνει, αλλά και σε επιβραβεύει. Είναι ο άνθρωπος που μπορείς να εμπιστευτείς, να θυμώσεις μαζί του κι ύστερα να το ξεχάσεις σαν να μην έγινε ποτέ, να γελάσεις μαζί του μέχρι δακρύων, να κλάψεις στην αγκαλιά του, να έχεις καιρό να τον δεις και να του μιλήσεις και, όμως, να νιώθεις σαν να μην πέρασε μια μέρα. Είναι ο άνθρωπος που μπορείς να συγχωρήσεις, αν αξίζει την αγάπη σου.

Οι καλύτεροι φίλοι είναι τα μικρά παιδιά. Γιατί οι μόνες λέξεις που ξέρουν είναι: χαρά, παιχνίδι, αγάπη, φίλος. Το συμφέρον δεν υπάρχει στο «τετράδιό» τους. Όταν ρωτούν αθώα «θες να γίνουμε φίλοι;», παρόλο που δεν το καταλαβαίνουν, εκφράζουν την αληθινή και ανόθευτη έννοια της φιλίας.

Η φιλία δεν είναι ένα όνομα σε μια λίστα, δεν μετριέται σε like ούτε σε post, δεν γράφεται σε τοίχους και θρανία. Είναι ένα ταξίδι εμπειριών που δοκιμάζεται στον χρόνο, περνά από όμορφα μέρη, από πελώρια κύματα, από καταιγίδες, όμως μέσα απ' αυτό μαθαίνουμε τον εαυτό μας, τους άλλους, τη δύναμη των ανθρώπινων σχέσεων και την ίδια τη ζωή. Αν ανακαλύψεις ότι το ταξίδι δεν είχε τον σωστό προορισμό, μην απογοητευτείς. Μην τα παρατήσεις. Συνέχισε να ψάχνεις για φίλους. Μπορεί να είναι λίγες οι θέσεις, αλλά πάντα θα υπάρχουν συνταξιδιώτες. Αρκεί κι εσύ να προσπαθήσεις. Να είσαι ανοιχτός με τους γύρω σου, να υποχωρείς και να δίνεις προτεραιότητα και στους άλλους πέρα από τον εαυτό σου. Εξάλλου, αυτό δεν είναι το νόημα της φιλίας; Να είσαι εκεί για κάποιον.

Γι' αυτό, την επόμενη φορά που θα πείτε τη λέξη «φίλος», φροντίστε να την εννοείτε.

A3. Στο κείμενο αναφέρεται ότι «οι καλύτεροι φίλοι είναι τα μικρά παιδιά». Σε επιστολή σου (200-250 λέξεων) προς τον/την κειμενογράφο διατυπώνεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την άποψη του/της, παρουσιάζοντας δύο χαρακτηριστικά που θέλεις να έχουν οι φίλοι/ες σου και τεκμηριώνοντας τις θέσεις σου με παραδείγματα από την καθημερινή ζωή ή/και την προσωπική σου εμπειρία.

B. Λογοτεχνικό κείμενο
ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑ ΔΙΑΒΑΘΗ
Χωρίς τον ξενοδόχο

Το ποίημα της Αρχοντούλας Διαβάτη προέρχεται από την ποιητική συλλογή «Όπως η Μπερλίνα» (εκδ. Νησίδες, 2017).

Αν αυτές είναι φιλίες ζωής

Φιλίες αναλώσιμες ποιες είναι.

Στο τέλος θα κάνεις τον λογαριασμό –

Αν σου έχει μείνει σπίθα μυαλό.

(Αλλά το τέλος ποτέ δεν είναι.)

Θα λογαριάσεις τότε τα συν

Το καθρέφτισμα του εαυτού σου
Στην εγκαρδιότητα του «εμείς»
Που έμοιαζε αιώνιο
Να που λογάριάζες χωρίς τον ξενοδόχο.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια συναισθήματα βιώνει το ποιητικό υποκείμενο από φιλίες που αποδείχτηκαν «αναλώσιμες», δηλαδή σχέσεις ευκαιριακές, που δεν έχουν διάρκεια; Ποια χαρακτηριστικά έχουν για τους εφήβους της ηλικίας σου οι «φιλίες ζωής»;

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου κείμενο (πεζό ή ποιητικό) με τίτλο «Χωρίς τον ξενοδόχο», στο οποίο θα αναφέρεσαι σε κάποια διαπροσωπική σχέση που σε απογοήτευσε.

22. ΘΕΜΑ 15145

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η εξάρτηση από τα social media⁴³ και οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) άρθρο είναι του Δημήτρη Γαλανού, δημοσιευμένο στις 10/1/2018 στην εφημερίδα «Το Βήμα» (ανακτήθηκε 14/10/2021).

Σε πόσες πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης διατηρείτε ένα προφίλ; Πόσες ώρες ξοδεύετε συνολικά την ημέρα για να «σερφάρετε» σε αυτές; Πώς αισθάνεστε μετά από πολύωρη χρήση του Facebook, του Twitter, του Instagram, του Snapchat⁴⁴ κ.λπ.; Τι επιπτώσεις έχουν τα κοινωνικά μέσα στην ψυχολογία μας ή στη διάθεσή μας; Είναι τελικά τα socialmedia ένας τρόπος επαφής με τους ανθρώπους ή ένας τρόπος αποξένωσης από αυτούς;

Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης εξαπλώνεται με γεωμετρικούς ρυθμούς. Υπολογίζεται ότι το 40% του παγκόσμιου πληθυσμού, περίπου 3 δισ. άνθρωποι, είναι χρήστες σε κάποιο από τα κοινωνικά μέσα και σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες κάθε χρήστης ξοδεύει περίπου δύο ώρες την ημέρα σε ένα από αυτά. Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι κάθε λεπτό δημοσιεύονται 500.000 tweets στο Twitter και φωτογραφίες στο Snapchat. Όπως αναφέρει το BBC, επειδή η τόσο εκτεταμένη χρήση των κοινωνικών μέσων είναι σχετικά πρόσφατο γεγονός, δεν έχουν ακόμα γίνει μεγάλες έρευνες για την επίπτωση που μπορεί να έχει η δραστηριότητα αυτή στην ψυχική υγεία των χρηστών.

Παρ' όλα αυτά από περιορισμένες έρευνες έχουν αρχίσει να διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια ότι η ανεύθυνη χρήση των κοινωνικών μέσων μπορεί και να έχει άμεσες επιπτώσεις στην ψυχολογία όσων δραστηριοποιούνται σε αυτά. Μάλιστα οι επιπτώσεις αυτές μπορεί να είναι διαφορετικές ανάμεσα στα δύο φύλα. Για παράδειγμα, όπως προκύπτει από έρευνα του κέντρου Pew που έχει έδρα στην Ουάσιγκτον των ΗΠΑ, οι γυναίκες δηλώνουν πιο

⁴³ Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

⁴⁴ Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat: πολύ δημοφιλή μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία επιτρέπουν την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων, ομάδων ή κοινοτήτων. Στα δύο πρώτα η επικοινωνία γίνεται με λόγο και εικόνα ενώ στα δύο τελευταία περισσότερο με την εικόνα.

στρεσαρισμένες από τους άνδρες μετά τη χρήση κοινωνικών μέσων, ενώ σημειώνουν ότι το πιο στρεσογόνο μέσο είναι το Twitter.

Σε έρευνα που έγινε στην Αυστρία οι περισσότεροι δήλωσαν ότι η ψυχολογία τους είχε πέσει ύστερα από 20 λεπτά στο Facebook. Μάλιστα ανέφεραν ότι ο λόγος για τον οποίο αισθάνονταν πεσμένοι ψυχολογικά ήταν το γεγονός ότι θεωρούσαν την ώρα που πέρασαν στο Facebook σαν χάσιμο χρόνου. Επίσης από έρευνα που έκανε το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας προκύπτει ότι η καλή ή η κακή διάθεση μπορεί να μεταδοθεί από τον έναν χρήστη στους άλλους, ενώ οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι, όταν επικρατούν κακές καιρικές συνθήκες, οι αρνητικές αναρτήσεις αυξάνονται. Σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Υπολογιστές και ανθρώπινη συμπεριφορά», οι χρήστες δήλωσαν ότι όσο πιο πολλές είναι οι πλατφόρμες στις οποίες δραστηριοποιούνται, τόσο πιο αγχωμένοι αισθάνονται. Όσον αφορά στην κατάθλιψη, υπάρχουν έρευνες που δείχνουν ότι τα social media μπορεί να έχουν κάποια σχέση με την εμφάνιση καταθλιπτικών συμπτωμάτων. [...]

Η χαμηλή αυτοεκτίμηση είναι ίσως μια από τις πιο σοβαρές επιπτώσεις που μπορούν να έχουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στον χρήστη. Αντιμέτωποι με τις selfies άλλων χρηστών που φαίνονται να τα περνούν υπέροχα, οι περισσότεροι χρήστες δηλώνουν ότι νιώθουν ότι δεν αξίζουν πραγματικά και πολλά πράγματα. Τα συμπτώματα αυτά είναι πιο έντονα στις γυναίκες, οι περισσότερες από τις οποίες δηλώνουν ότι νιώθουν κατώτερες των φωτογραφιών που ανεβάζουν οι φίλες τους. [...]

Η χρήση των κοινωνικών μέσων συνδέεται, επίσης, με φαινόμενα όπως ο ανήσυχος ύπνος. Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι ένας καλός, βαθύς ύπνος είναι απαραίτητος για την ψυχική και σωματική μας υγεία. Η ακτινοβολία την οποία παράγουν ηλεκτρονικές συσκευές όπως το κινητό τηλέφωνο ή τα τάμπλετ έχουν άμεση επίδραση στην ποιότητα του ύπνου μας. Με λίγα λόγια, αν ξαπλώνετε για να κοιμηθείτε τσεκάροντας τα προφίλ σας στα διάφορα social media, υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες να έχετε ανήσυχο ύπνο με συχνές διακοπές.

A3. Ο Δημήτρης Γαλανός αναφέρεται σε έρευνες που μελετούν τις επιπτώσεις της ανεύθυνης χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Για ποιους λόγους θεωρείς ότι οι νέοι αφιερώνουν τόσο χρόνο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Πώς μπορούν οι φορείς κοινωνικοποίησης, όπως η οικογένεια και το σχολείο, να βοηθήσουν τους νέους, ώστε να τα χρησιμοποιούν με σωστότερους τρόπους; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΖΩΗ ΚΑΡΕΛΛΗ (1901-1998)

Μοναξιά

Το ακόλουθο ποίημα είναι από τη συλλογή της Ζωής Καρέλλη «Της μοναξιάς και της έπαρσης» (1951) η οποία συμπεριλαμβάνεται στο «Τα Ποιήματα», τ. Α' (2000), Εκδόσεις των Φίλων.

Πού θα πάμε, ψυχή, μ' όλη τούτη
την εξορία που μέσα μας φέρνουμε;
Μαζί μας κανένας κι η μοναξιά
έγινε τόσο παράξενη, που είναι ίδια
με τη συντροφιά των πολλών ανθρώπων.
Μιλάς και σωπαίνεις και τα πράγματα

μένουν αδιάλλαχτα⁴⁵, σα να μην υπάρχει
θέληση καμιά, να τα κυβερνήσει.
Αστειότερες, οι θλιβερές προσπάθειες,
γιατί τόση απαισιοδοξία;... Σαν το τίποτα
να μεγάλωσε, να φούσκωσε αλλόκοτα,
δείχνει ένα πρόσωπο παράφορο⁴⁶ δίχως μορφή,
έτοιμο να σκάσει, να βγάλει απ' το νου,
όλα τα πλήθη που το κρατούν
και τώρα διασπώνται, σαν το τίποτα
να γίνετ' ένα μυρμήγκιασμα.

Α, τι αθλιότητα περιέχουν
τα μάτια τής μοναξιάς!
Φύγετε τόσο μακριά,
που ποτέ να μη συναντήσετε πια
την μονάχην εικόνα σας,
καθώς φαίνεται, σήμερα, ολόκληρη.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς παρουσιάζει τη μοναξιά η ποιήτρια στο συγκεκριμένο κείμενο; Θεωρείς ότι η μοναξιά στην εποχή μας μπορεί να «είναι ίδια με τη συντροφιά των πολλών ανθρώπων», όπως αναφέρει;

ή

2. Να υποθέσεις ότι η ποιήτρια ζει στην εποχή μας και αποφασίζει να εκφράσει τις σκέψεις της για τη μοναξιά στο προσωπικό της ιστολόγιο, σε πεζό κείμενο. Γράψε το κείμενο της ανάρτησής της, όπως φαντάζεσαι ότι θα είναι.

23. ΘΕΜΑ 15150

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τα ατίθασα νεανικά μυαλά

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα της εφημερίδας Ελευθεροτυπία, enet.gr, το Νοέμβριο του 2009 και προσπελάστηκε το Δεκέμβριο του 2020. Έχει αναρτηθεί στη στήλη «Επιστήμη-Νευρολογία» του ιστότοπου της εφημερίδας.

Αυθόρμητοι, αντισυμβατικοί, διαρκώς έτοιμοι να μπλέξουν στους πιο απίστευτους μελάδες· με τέτοιους αρνητικούς χαρακτηρισμούς περιγράφουν συνήθως οι ενήλικοι την «ανώριμη» συμπεριφορά των εφήβων.

⁴⁵ χωρίς να γίνονται συμβιβασμοί ή υποχωρήσεις.

⁴⁶ ορμητικό, ασυγκράτητο.

Πέρα όμως από αυτή την κοινότοπη γονεϊκή γκρίνια, η οποία επιβαρύνεται και ενισχύεται από απλοϊκές ηλικιακές προκαταλήψεις, θα άξιζε ίσως να αναρωτηθούμε με ποιον τρόπο οι πρόσφατες μελέτες των νεανικών εγκεφάλων επιχειρούν στις μέρες μας να διαφωτίσουν -και ενδεχομένως να «εξηγήσουν»- τη φαινομενικά επιπόλαιη, ανεύθυνη και ενοχλητικά αντισυμβατική συμπεριφορά των ατόμων που βρίσκονται στην εφηβική ηλικία.

Η συνήθης στάση των ενηλίκων απέναντι στους εφήβους παραμένει αμετάβλητη εδώ και αιώνες: με περισσή ευκολία τούς ψέγουν⁴⁷ και τους καταδικάζουν, επειδή έχουν την τάση να μπλέκουν σε μελάδες που, σύμφωνα με τους ενηλίκους, θα «μπορούσαν» κάλλιστα ή θα «όφειλαν» να αποφεύγουν. Είναι όμως η ανευθυνότητα ή η επιπολαιότητα, που συχνά επικαλούνται γονείς και δάσκαλοι, μια επαρκής, ή έστω ικανοποιητική, εξήγηση της εφηβικής παραβατικής συμπεριφοράς;

Πλήθος κοινωνιολογικών, ψυχολογικών και ψυχαναλυτικών μελετών έχουν κατά καιρούς δοκιμάσει, χωρίς επιτυχία, να εξηγήσουν και να αιτιολογήσουν την αντικοινωνική συμπεριφορά πολλών νέων. Ωστόσο, όπως υποδεικνύουν ορισμένες πρόσφατες νευροψυχολογικές έρευνες, η συνήθης αντισυμβατική συμπεριφορά των εφήβων ίσως θα μπορούσε να γίνει περισσότερο κατανοητή, και ενδεχομένως να εξηγηθεί, αν επικεντρώναμε το ενδιαφέρον μας όχι αποκλειστικά σε εξωγενείς παράγοντες, όπως η κοινωνία, η οικογένεια ή το σχολείο, αλλά και σε ενδογενή⁴⁸ βιολογικά αίτια, όπως είναι η ανάπτυξη και οι ιδιαιτερότητες της λειτουργίας των νεανικών εγκεφάλων καθώς πασχίζουν να προσαρμοστούν σε ένα άγνωστο και εν πολλοίς εχθρικό κοινωνικό περιβάλλον!

Πάντως, θα έπρεπε να είναι απολύτως σαφές σε γονείς και εκπαιδευτικούς ότι η κατανόηση των δυνατοτήτων και των ορίων που εμφανίζει ο ανθρώπινος εγκέφαλος στις διάφορες φάσεις της ανάπτυξής του -από την παιδική ηλικία μέχρι την ωριμότητα- είναι ένα ζήτημα ζωτικής σημασίας, αφού από αυτήν εξαρτώνται τόσο η εκπαιδευτική πολιτική που επιλέγουμε όσο και τα κριτήρια αξιολόγησης των νεαρών ατόμων.

A3. Με αφορμή το παραπάνω κείμενο που διαβάσατε στην τάξη, αποφασίζεις να πάρεις τον λόγο και σε μία σύντομη ομιλία (200-250 λέξεις) παρουσιάζεις παραδείγματα από την προσωπική σου ζωή, με τα οποία δείχνεις τη διαφοροποίησή σου από τον κόσμο των ενηλίκων και εκθέτεις τον σημαντικότερο λόγο που σε ωθεί να αντιδράς στις παρατηρήσεις των ενηλίκων.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΘΕΩΝΗ ΚΟΤΙΝΗ (1967-)

Μπάμιες

Το κείμενο που ακολουθεί είναι μία μικροαφήγηση (ιστορία μπονσάι) της Θεώνης Κοτίνη που δημοσιεύτηκε στις 11-02-2018 στον ιστότοπο <https://bonsaistoriesflashfiction.wordpress.com/2018/02/11/theoni-kotini-mpamies/>. Η Θεώνη Κοτίνη είναι συγγραφέας και εργάζεται ως φιλόλογος στη Μέση Εκπαίδευση.

Σήμερα στο μεσημεριανό έχουνε μπάμιες. Δεν του αρέσανε ποτέ. Σκαλίζει το πιάτο ξεφλουδίζοντας με το πιρούνι τη σάρκα, αποκαλύπτει τα σπόρια γυμνά. Μέσα σαρδόνια⁴⁹ οδοντοστοιχία, σαν τη γκριμάτσα της συνάθροισης γύρω από το τραπέζι. Σκυθρωποί, μαλωμένοι ή έτοιμοι να μαλώσουν σε λίγο, μάνα πατέρας παιδιά.

⁴⁷ ψέγω: επικρίνω, κατακρίνω, μέφομαι

⁴⁸ ενδογενή: αυτά που δημιουργούνται από εσωτερικά αίτια

⁴⁹ σαρδόνια (μόνο στην έκφραση σαρδόνιο γέλιο): εκφράζει μια διάθεση χλευαστική και χαιρέκακη

Λαδερές με φρέσκια ντομάτα, κόκκινη όπως η αιματοχυσία γύρω απ' το στρωμένο τραπέζι. Πράγματι, δεσμοί αίματος. Τόσο που σου 'ρχεται να πάρεις το μαχαίρι του ψωμιού και να διαρρήξεις όλα ετούτα τα δεσμά, να το βυθίσεις στην καρδιά αυτού του λάκκου που είναι γεμάτος γεύματα κυριακάτικα και αιτιάσεις και παράπονα και ξεχασμένες τώρα ήδη εκδρομές στη θάλασσα.

Η μάνα του τις φτιάχνει με κοτόπουλο. Ανάμεσα στα ξεδοντιάρικα ούλα του λαχανικού η μυρωδιά εκείνη. Σφαγμένου ζώου όπως της μάνας του τα μάτια, όταν για όλα μετανιώνει, σαν του πατέρα του τα μάτια, όταν στριμώχνεται να αρθρώσει κάποια αλήθεια. Όπως τα μάτια τα δικά του, όταν σηκώνει το κεφάλι από το πιάτο να απαντήσει γιατί δεν του αρέσει το φαΐ, τι διάβολος τον πιάνει κάθε μέρα και δεν μιλάει κι όλο θυμώνει και κλειδώνεται.

Σκαλίζει αμίλητος τις μπάμιες. Μέσα όχι δόντια μα σφυριά, πολλά πολλά σφυριά, όπως εκείνα που στα δώδεκα του αυλάκωναν το πρόσωπο, κι όποτε γύριζε να δει κατά τον κόσμο, άνοιξαν σαν ντροπή που αδέξιος υπήρχε. Μπάμιες όπως η γλίτσα⁵⁰ της στοργής που για να σου δοθεί, πρέπει να καταπιείς όλο το σάλιο της υποταγής, της ενοχής που είσαι εσύ και δεν τους μοιάζεις, που θες αλλού να πας, να είσαι γυμνός και να πεινάς δική σου πείνα. Μπάμιες, κουμπωμένος καρπός του θυμού που δεν ωριμάζει μα σαπίζει σε μαλακή γλοιώδη αυτολύπηση.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο αφηγητής περιγράφει μια σκηνή της καθημερινότητάς του με την οικογένειά του. Να παρουσιάσεις τους προβληματισμούς και τα συναισθήματα που βιώνει ως νέος σε σχέση με το οικογενειακό κλίμα. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η σχέση που έχει με τον πατέρα και τη μητέρα του;

ή

2. Στο κείμενο ο αφηγητής βιώνει αρνητικά συναισθήματα μέσα στην οικογένειά του. Να υποθέσεις ότι είσαι ο αφηγητής της ιστορίας και να γράψεις ένα σύντομο διάλογο με τον πατέρα ή τη μητέρα σου, στον οποίο εκμυστηρεύσαι όλα τα συναισθήματά σου για τη στάση του/της απέναντι σου.

24. ΘΕΜΑ 15926

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Εφηβικός έρωτας: Ο δικός σου γονιός πώς το πήρε;

Το (διασκευασμένο) κείμενο του Ηλία Βασιλειάδη, ψυχολόγου, αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: www.askitis.gr.

Εφηβικός έρωτας... Η διαμόρφωση και ανάπτυξη θετικών συναισθηματικών σχέσεων με τους γονείς και τους φίλους είναι θεμελιώδης για την ψυχολογική και σωματική υγεία του ανθρώπου καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Έχει αποδειχτεί, εξάλλου, και ερευνητικά ότι η υποστήριξη από γονείς και συνομηλίκους συνδέεται με μεγαλύτερη κοινωνική προσαρμογή και ευημερία. Παράλληλα, η ποιότητα και η εμπλοκή του ατόμου στις ερωτικές σχέσεις δεν θα μπορούσε να μην επηρεαστεί, καθώς η υποστήριξη από το στενό κοινωνικό περιβάλλον προς την εκάστοτε ερωτική σχέση έχει συσχετιστεί και με μεγαλύτερη ικανοποίηση εντός της σχέσης.

⁵⁰ στρώμα λιπαρούς βρομιάς

Όσο οι έφηβοι πλησιάζουν προς την ενηλικίωση, οι σχέσεις με την οικογένεια, αλλά κυρίως τους συνομηλίκους, γίνονται ολοένα και πιο σημαντικές. Αν και στην εφηβεία οι φίλοι είναι τα πρόσωπα αναφοράς τόσο ως προς την καθοδήγηση όσο και ως προς τη συναισθηματική κάλυψη, με την ενηλικίωση του ατόμου οι γονείς λαμβάνουν σταδιακά έναν ρόλο αντίστοιχο με εκείνον των φίλων.

Η «έγκριση» των φίλων για την ερωτική σχέση του ατόμου έχει συνδεθεί με την ικανότητα δέσμευσης και άντλησης ικανοποίησης από αυτήν. Οι νέοι ενήλικοι έχουν την ανάγκη ταύτισης με την ομάδα των συνομηλίκων και τείνουν να απευθύνονται σε αυτούς για συναισθηματική υποστήριξη και καθοδήγηση. Καθώς η οικειότητα μαζί τους είναι από τα βασικά ζητούμενα για τους ίδιους, τείνουν συχνά να βασίζονται στους στενούς φίλους για να «επικυρώσουν» την επιλογή του ερωτικού συντρόφου. Για τους νέους ενήλικους έχει φανεί πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της υποστήριξης των φίλων και του βαθμού στον οποίο οι σύντροφοι «επενδύουν» συναισθηματικά στην εκάστοτε σχέση.

Η γονεϊκή υποστήριξη, από την άλλη, έχει συσχετιστεί θετικά με τη δέσμευση, την ικανοποίηση αλλά και τη συναισθηματική επένδυση του ατόμου στη σχέση του. Παλαιότερες έρευνες δείχνουν ότι, καθώς τα άτομα περνούν από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή, η έννοια της δέσμευσης αυξάνεται όλο και περισσότερο μέσα σε μια σχέση με μεγαλύτερη συντροφικότητα και μελλοντικό προσανατολισμό. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι γονείς είναι κεντρικά στοιχεία για την ανάπτυξη και την αίσθηση της ασφάλειας του ατόμου. Σε μια σταθερή και μακροχρόνια σχέση οι ενήλικοι μπορούν να αναζητήσουν την έγκριση και την αλληλεπίδραση του συντρόφου με τους γονείς τους, ώστε βαθμιαία εκείνος να ενταχθεί στο οικογενειακό δίκτυο. Ως εκ τούτου, ο σύντροφος γίνεται όλο και περισσότερο μέρος της οικογένειας και αρχίζει να μοιράζεται κοινό χώρο και χρόνο (π.χ. οικογενειακές συγκεντρώσεις).

Στο βαθμό, λοιπόν, που η οικογένεια και οι φίλοι υποστηρίζουν την παρούσα ερωτική σχέση και αυτό που ονομάζουμε «εφηβικό έρωτα», τίθενται αναπόφευκτα εμπόδια σε παράγοντες που θα μπορούσαν να φέρουν τη διάλυσή της. Φαίνεται, επομένως, ότι γονείς και φίλοι έχουν στα χέρια τους μια σημαντική ευθύνη ως προς τη διαχείριση της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τον νεαρό ενήλικο, καθώς μπορούν να επηρεάσουν σημαντικές πλευρές της ζωής του.

A3. Αποφασίζεις να αναρτήσεις ένα κείμενο (200- 250 λέξεων) στο προσωπικό σου ιστολόγιο, επιλέγοντας την κατάλληλη αφόρμηση. Να επικεντρωθείς στο ακόλουθο ερώτημα: Σε ποιο βαθμό εσύ προσωπικά υπολογίζεις τη γνώμη που έχουν η οικογένεια και οι φίλοι σου για το άτομο με το οποίο επέλεξες να συνάψεις ερωτική σχέση; Να τεκμηριώσεις τη θέση σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ (1890/1892-1969)

Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια

Απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Στρατή Μυριβήλη (1890/1892-1969). Ο Λεωνής Δρίβας, πολεμιστής στο μικρασιατικό μέτωπο, επιστρέφοντας με την αδελφή του Αδριανή στη Λέσβο, έχει αναλάβει την υποχρέωση να παραδώσει τα αναμνηστικά του νεκρού φίλου του, Στρατή Βρανά, στη χήρα του και μητέρα του ανάπηρου παιδιού τους, τη νεαρή δασκάλα, Σαπφώ.

- Δεν τον αγαπούσα, ομολόγησε θαρρετά η δασκάλα, κι ένα πορφυρό κύμα απλώθηκε ως τις άκριες των αυτιών της. Είτανε μια ομολογία ξαφνική, σχεδόν πειστωμένη, που τινάχτηκε ξαφνικά, ορμητικά, σαν καταπιεσμένη πολύν καιρό. Τ' αδέρφια κοιτάχτηκαν. Κείνη παρακολουθούσε με ησυχία αυτή τη ματιά τους. [...]

- Θαρῶ, λέει, πως μπορώ να μιλήσω σε σας έτσι. Καταλαβαίνω τώρα πια πως είναι ανάγκη να σας μιλήσω. Έχω ανάγκη να μη με περιφρονείτε σεις οι δυο... Να. Σε τέσσερους μήνες, λέει, κλείνω τα εικοσιδυό μου χρόνια. Λοιπόν μέσα σ' αυτά τα εικοσιδυό χρόνια είναι η πρώτη φορά που ανοίγω την καρδιά μου σε άνθρωπο. Ξαίρετε τι θα πει εικοσιδυό χρόνια μοναξιά της ψυχής; Πρέπει να σας τα πω απ' την αρχή. Θα μου είναι μια ξαλάφρωση. [...]

Τότες με γύρευε ο δάσκαλος ο Βρανάς. Είπα το «ναι» σα νάπαιζα τις κουμπάρες... Δεν ήξαιρα... Δεκαεφτά χρονώ είμουνα σα με πήρε κ' είταν εικοσιέξη. Αυτός μ' αγάπησε. Αλήθεια. Είταν ένα είδος αγάπη βαριά. Σχεδόν βάρβαρη. Με τσάκιζε σαν ένας βράχος. Τον έπιασε όπως σε πιάνει μια αρρώστια. Προσπάθησα να τον αγαπήσω και γω. Πολέμησα μ' όλη μου την καρδιά. Θαρείς και μεγάλωσα μονομιάς. Μέσα σ' ένα χρόνο η ψυχή μου είτανε κιάλας γριά. Έκανα προσευχές και γύρευα να μου δώσει η Παναγία αγάπη για τον άντρα μου. Έκανα ό,τι μπορούσα να του δώσω δυο παραδιών⁵¹ ευτυχία... Δε βαριέσαι. Τίποτα δεν έκανα... Αισθανόταν αδιάκοπα πως δεν τον αγαπώ... Πως δεν τον θέλω... Απλωνε το χέρι του απάνω μου, και το πετσί μου τραβιόταν πίσω... Αυτό τον εξαγρίωνε μαζί μου. Προσπαθούσα. Όμως μου είταν κάτι αποτροπιαστικό και ακατανίκητο. Είτανε μία αγάπη που τη μπούκωνα με το ζόρι στον οργανισμό μου, κι αυτός την έβγαζε πίσω. Τότες άρχισε να ζηλεύει. Μου φερνότανε σκληρά. Μια μέρα σήκωσε το χέρι του απάνω μου.

Ο Δρίβας άκουγε σαστισμένος.

-Τόκαμε αυτό;

Κούνησε το κεφάλι της απάνω- κάτω.

-Ναι. Μ' έδειρε... Μ' έδερνε... Κατόπι μετάνιωνε... Έκλαιγε σαν το μωρό, αυτός που μπορούσε να πεθάνει από το πείσμα του για να μην ταπεινωθεί. Έψαχνε τις χτυπησιές, να τις φιλήσει. Αγκάλιαζε τα πόδια μου και με χάιδευε... Και δεν αργούσε να ξαναγίνει ο ίδιος. Αποτραβήχτηκα από τον κόσμο, γιατί ζήλευε όλον τον κόσμο και τους υποψιαζόταν όλους. Έγειρα τα παράθυρα, κλείστηκα μέσα στο σπίτι και δεν έβγαίνα. Εδώ είναι, έλεγα, η θέση σου. Πρέπει να στυλώσεις το σπίτι σου. Προσπαθούσα να μαντέψω από πού μπορεί να γεννηθεί μια παρεξήγηση, για να την προλάβω. Τίποτα. Όλο τα ίδια. Υπόφερνε περισσότερο σα δεν έβρισκε τίποτα να μου ψεγαδιάσει⁵². Δε μου συχωρνούσε ούτε τη θλίψη μου. «Αυτός ο ρόλος του θύματος!» έλεγε. Μια ζωή φριχτή. Έφτασα να συλλογιστώ την αυτοχτονία. Ένα μαγκάλι κάρβουνα... Τη θάλασσα. Όλο εκεί ο νους μου...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πού οφειλόταν κατά τη γνώμη σου η συμπεριφορά του Βρανά απέναντι στη σύζυγό του; Πώς θα αντιδρούσες εσύ στη θέση του;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο ίδιος ο Βρανάς αφηγείται στον φίλο του τον τρόπο που βίωνε τη σχέση του με τη σύζυγό του. Γράψε σε ένα συνεχές κείμενο τι θα έλεγε στον συνομιλητή του.

⁵¹ μικρής, ασήμαντης αξίας

⁵² να μου προσάψει κατηγορίες

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Φιλίες που ελεύθερα κυλούν...**

Το (διασκευασμένο) κείμενο της Κυριακής Μπεϊόγλου δημοσιεύτηκε στις 22.04.2018 στον διαδικτυακό ιστότοπο <https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/>.

Είναι δύσκολο να κάνεις έναν φίλο. Φίλο σταθερό, όχι επαφή, ούτε γνωστό και, σε κάθε περίπτωση, όχι φίλο εποχικό. Μιλώ για τον άνθρωπο εκείνο που δεν τον αναζητάς, αλλά είναι δίπλα σου σε άνδρα⁵³ καλοκαίρια και παγωμένους χειμώνες.

Είναι δύσκολο· μεγαλώνοντας δεν έχεις χρόνο για φίλιες. Γι' αυτό κι αισθάνεσαι πιο φίλους τους παιδικούς φίλους ή της πρώτης νεότητας έστω. Μαζί «σκοτώνετε τον χρόνο». Για να δημιουργηθεί μια φιλία πρέπει να 'χεις «σκοτώσει» πολύ χρόνο με τον άλλον, να 'χεις περάσει άπειρες «ώρες πτήσης» κοινής συναναστροφής. Και, οπωσδήποτε, να έχεις διανύσει μαζί του τεράστιες σιωπές.

Αυτά σκεφτόμουν, καθώς διάβαζα στο λογοτεχνικό περιοδικό «Έντευκτήριο» το εξαιρετικό κείμενο - εξομολόγηση της Ζυράννας Ζατέλη⁵⁴ για την αγαπημένη φίλη της Λούλα Αναγνωστάκη⁵⁵, στην οποία είναι αφιερωμένο το τεύχος του Μαρτίου. Σε ένα σημείο γράφει η Ζ. Ζατέλη:

«...Κι άλλοτε σωπαίναμε, δεν λέγαμε τίποτα, καμιά ιστορία, καμιά θύμηση, έτεινε απλώς το χέρι της γυρεύοντας το δικό μου -είχε τόσο ντελικάτο χέρι, ζεστό και τρεμάμενο, και τόσο γλυκά με χαιρετούσε όταν έφευγα, όπως τα πολύ μικρά παιδιά όταν τους ζητάς να κάνουν με το χέρι "γεια σου, γεια σου..."».

Το ψιθύριζε κιόλας, "γεια σου, γεια σου...". Α, κάτι στιγμές μου έλειπε τρομερά η Λούλα που πρωτογνώρισα, μέσα στο τυρκουάζ φόρεμα, με τη θαρρετή μπάσα φωνή (όποτε ήθελε μπάσα, όποτε ήθελε χαδιάρικη, λεπτή σαν τρίχα), [...] αλλά και πάλι αποδεχόμεν, εξ ανάγκης, την τωρινή φιγούρα της, ασάλευτη σχεδόν στην άκρη του καναπέ, ευάλωτη, αισθαντική, μισοχαμένη, σαν να της κύκλωναν τον νου εικόνες και λέξεις που δεν προφέρονταν.»

Ναι. Φίλος ή φίλη είναι ο άνθρωπος που δεν δυσανασχετεί στις σιωπές σου, δεν εκβιάζει τον λόγο σου και μπορεί να σε αγαπά τόσο ώστε να σε θυμάται όπως ήσουν την πρώτη φορά που σε πρωτογνώρισε. Και κυρίως δεν σε παρατά όταν παραιτείσαι.

Θυμήθηκα με αφορμή το κείμενο της Ζ. Ζατέλη έναν στίχο από εκείνο το εμβληματικό ποίημα του Τζέιμς Καβάνο⁵⁶ που ανταλλάσσαμε στο σχολείο:

«Δεν περιμένω απάντηση καμία έξω από την παρουσία σου, τα μάτια σου, εσένα. Η φιλία είναι λεύτερη, κυλάει, είναι σπάνια. Δεν θέλει ερεθισμούς, είναι ερεθισμός η ίδια. Εμπιστεύεται, καταλαβαίνει, αναπτύσσεται, εξερευνά, χαμογελάει και κλαίει. Δεν κρεμιέται, ούτε εξουθενώνει, δεν περιμένει, ούτε απαιτεί...».

Ως παιδιά ήταν ευκολότερο να πούμε στους φίλους μας λόγια της καρδιάς. Μεγαλώνοντας τα θεωρούμε αυτονόητα, ανακαλύπτοντας αργότερα -πολλές φορές πικρά- πως καθόλου αυτονόητα δεν είναι. Κι έτσι οι «ψημένοι στη ζωή» κι οι μεγαλύτεροι χαμογελούν συγκαταβατικά και μας καλωσορίζουν στην αληθινή ζωή.

⁵³ χωρίς νερό, ζεστά

⁵⁴ Ζυράννα Ζατέλη (1951 -): σύγχρονη Ελληνίδα συγγραφέας λογοτεχνικών βιβλίων

⁵⁵ Λούλα Αναγνωστάκη (1928-2017): η σημαντικότερη Ελληνίδα θεατρική συγγραφέας

⁵⁶ Τζέιμς Καβάνο (1892-1967): Αμερικανός τραγουδοποιός

Όμως να, πέφτει στα χέρια σου ένα κείμενο και αυτός ο αποχαιρετισμός σου θυμίζει πως δεν υπάρχει πολυτιμότερη σχέση απ' αυτή. Μια σχέση που μπορείς να βγάλεις τα μαύρα γυαλιά που φοράς πάντα (Λούλα) και να επιτρέψεις στον φίλο ή στη φίλη (Ζυράννα) να δει τα μάτια σου, «ορφανά κι απορημένα».

A3. Η κειμενογράφος υποστηρίζει πως είναι πιο δύσκολο να κάνεις φίλιες, όταν μεγαλώνεις, γι' αυτό «αισθάνεσαι πιο φίλους τους παιδικούς φίλους». Οι σκέψεις της σε προβληματίζουν και απευθύνεις σε έναν παιδικό φίλο ή σε μια παιδική φίλη σου μια επιστολή (200-250 λέξεων) όπου καταθέτεις τις απόψεις σου για τους παράγοντες που εμποδίζουν τον άνθρωπο να συνάψει ουσιαστικές φιλικές σχέσεις στη σύγχρονη εποχή.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ (1945 -)

Κάποιος να σε περιμένει

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή μικρών πεζών της Μαρίας Στασινοπούλου «Ασκήσεις αντοχής στον χρόνο» (εκδ. Κίχλη, 2021).

Δύσκολα της τα 'φερε η ζωή της Δανάης. Χωρισμοί, αρρώστιες, θάνατοι. Πριν από δύο μήνες έθαψε τον πατέρα της· ένας Θεός ξέρει πόση αδυναμία τού είχε! Τώρα τρέχει με την ανοϊκή⁵⁷ μάνα, που, ενώ βρίσκεται στο σπίτι της, ζητάει να πάει στο σπίτι της και που δεν την αναγνωρίζει, το μυαλό της αρνείται να τη δει ως κόρη της· ούτε το όνομά της δεν θυμάται. Σαν να μην έφταναν αυτά, το μεγάλο της παιδί, δύο μέτρα παλικάρι, προσπαθεί να κρατηθεί με ψυχοφάρμακα. Μάνα και κόρη και γυναίκα η Δανάη και φροντιστής όλων. Την έπεισα να έρθει ένα βράδυ να ξεσκάσει λίγο, να φύγει απ' της αρρώστιας την ανάσα. Ήρθε, μιλήσαμε, εκτονωθήκαμε πέντε ώρες. «Πάρε με τηλέφωνο όταν φτάσεις», της είπα καθώς έφευγε, «για να ησυχάσω» -τόσα γίνονται στις μέρες μας. Σε ένα τέταρτο η φωνή της γλυκιά στο ακουστικό: «Έλλη, έφτασα». Και ύστερα από ολιγόλεπτη σιωπή: «Δεν θυμάμαι πόσα χρόνια έχω να πάρω τηλέφωνο κάποιον για να του πω ότι έφτασα... Καληνύχτα. Σ' ευχαριστώ».

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί η Δανάη ευχαριστεί τη φίλη της Έλλη στο τέλος του διηγήματος; Ποια θεωρείς ότι πρέπει να είναι η στάση ενός αληθινού φίλου σε δύσκολες συνθήκες;

ή

2. Να φανταστείς ότι είσαι η Δανάη και αφηγείσαι σε μια σελίδα ημερολογίου τη βραδιά που μοιράστηκες με τη φίλη σου Έλλη. Να καταγράψεις τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για όσα σου προσέφερε.

26. ΘΕΜΑ 15953

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το δύσκολο άθλημα της φιλίας

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο δημοσιεύθηκε στο www.tovima.gr στις 18 Ιουλίου 2020. Υπογράφεται από τον Αλέξη Σταμάτη και αναφέρεται στη φιλία την εποχή του διαδικτύου.

⁵⁷ με άνοια

Ο Μαρσέλ Προύστ⁵⁸ έλεγε πως δεν υπάρχει τίποτα πιο τρυφερό από την αλληλογραφία φίλων που δεν επιδιώκουν να συναντηθούν. Αν ζούσε φυσικά στην εποχή των σόσιαλ μίντια⁵⁹, ίσως να ισχυριζόταν το ακριβώς αντίθετο.

Η φιλία την εποχή του Διαδικτύου δεν έχει καμία σχέση με αυτό που εννοούσαμε παλιά. Ο ενσώματος εαυτός αντικαθίσταται από τον ψηφιακό, ο οποίος είναι μια κατασκευή, μια σκηνοθετημένη επιλογή του τι θέλουμε κάθε φορά να προβάλλουμε. Τι φιλίες μπορεί να συνάψει αυτός ο ψηφιακός εαυτός; Κι ακόμη σε περιόδους «σοσιαλμιντιακής» κρίσης, μακροχρόνιες φιλίες (ηλεκτρονικές ή μη) μπορεί να διαταραχτούν για ένα αιμοβόρο post⁶⁰ ή ένα «λάθος» like⁶¹. Αυτά ακούγονται κωμικοτραγικά, αλλά είναι η θλιβερή πραγματικότητα που ανέτρεψε την έννοια της φιλίας.[...]

Δεν είναι τυχαίο ότι όσο μεγαλώνουμε μένουμε με δυο-τρία άτομα που θεωρούμε ουσιαστικά φίλους μας. Συνήθως είναι με άτομα που έχουμε γνωρίσει στην εφηβική ή μετεφηβική ηλικία και για κάποιον λόγο, ο οποίος ίσως να είναι η ανάμνηση της καθαρότητας του αισθήματος, έχουν παραμείνει στη ζωή μας.

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανάκλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική τους εικόνα έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι. Ζούμε στην εποχή των γνωριμιών. Της αμοιβαιότητας, της ανταλλαγής. Της φιλίας του Διαδικτύου.

Επιστρέφοντας στο πόσο δύσκολο και απαιτητικό είναι το αίσθημα της φιλίας είναι γεγονός ότι οι αληθινές φιλίες χαρακτηρίζονται από μια σταθερή δοκιμασία. Η σχέση, για να είναι νοηματοδοτημένη⁶², θα δοκιμαστεί. Θα δοκιμαστεί στη σιωπή, θα ακονιστεί στη διαφωνία, θα σφυρηλατηθεί⁶³ στη διεκδίκηση. Θα βιωθεί στη βιωμένη πνευματικότητα και την προσωπική αναζήτηση, στο άνοιγμα της ψυχής. Η επικράτησή της έναντι όλων των δοκιμασιών θα είναι και η τελική σφραγίδα της.

A3. Με αφορμή το παραπάνω κείμενο που διαβάσατε στην τάξη σου αποφασίζεις να δημοσιεύσεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων στην εφημερίδα του σχολείου σου. Στο κείμενό σου αξιοποιώντας και τα προσωπικά σου βιώματα να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη γνώμη σου σχετικά με το αν στην εποχή μας δοκιμάζονται ή όχι οι φιλικές σχέσεις μεταξύ των εφήβων.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ (1902-1930)

Στη φίλη μου

Το ποίημα ανήκει στη Μαρία Πολυδούρη από τη συλλογή «Ανέκδοτα Ποιήματα», 1918 - 1920.

⁵⁸ Μαρσέλ Προύστ : Γάλλος συγγραφέας, δοκιμογράφος και κριτικός

⁵⁹ μέσα κοινωνικής δικτύωσης

⁶⁰ ανάρτηση

⁶¹ θετικό σχόλιο

⁶² να έχει νόημα

⁶³ διαμορφωθεί

Όλα τα άνθη τ' αγαπώ
μεθώ στο άρωμά των

το βλέμμα να βυθίζεται
ποθώ στα χρώματά των.

Υπάρχει όμως εν λεπτόν⁶⁴
πολύ ευώδες άνθος

που δεν μαραίνεται ποτέ
και τ' αγαπώ με πάθος.

Αυτό δεν θάλλει⁶⁵ στους αγρούς
στους κήπους δεν υπάρχει
και τα αβρά⁶⁶ του πέταλα
ο ήλιος δεν θάλπει⁶⁷.

Έδαφος έχει δι' αυτό η τρυφερή καρδιά
με θέρμην απaráμιλλον⁶⁸ και λέγεται Φιλία!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η άποψη του ποιητικού υποκειμένου για τη φιλία; Σε ποια σημεία συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή την άποψη;

ή

2. Να γράψεις ένα γράμμα στον/στη φίλο/η σου στο οποίο θα εκφράζεις τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για τη φιλία σας αξιοποιώντας στοιχεία του ποιήματος.

27. ΘΕΜΑ 15959

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Έρωτας στα χρόνια της εφηβείας

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο άρθρο του Χρήστου Κοροβίλα. Ανακτήθηκε από το ιστολόγιό του στις 05-12-2020.

⁶⁴ ένα λεπτό

⁶⁵ ανθίζει

⁶⁶ απαλά, τρυφερά

⁶⁷ ζεσταίνει

⁶⁸ ασύγκριτη, ασυναγώνιστη

Τι ακριβώς συμβαίνει, όταν οι έφηβοι ερωτεύονται; Η απάντηση είναι η εξής: εμπλέκονται σε μια εμπειρία φροντίδας του άλλου η οποία είναι πιο περίπλοκη και συναρπαστική από οτιδήποτε έχουν γνωρίσει μέχρι τώρα.

Ο τρόπος που αλλάζει η ζωή ενός εφήβου φαίνεται και από το πώς βιώνεται ο έρωτας στα χρόνια της εφηβείας, μια αίσθηση πολύ πιο συγκινητική και συναρπαστική από οτιδήποτε έχει βιώσει ένας έφηβος μέχρι τώρα. Μοιάζει με μια εμπειρία «κατανάλωσης» – ο ένας είναι συνεχώς στην σκέψη του άλλου. Εκείνος/η είναι το πρόσωπο με το οποίο ο έφηβος θέλει να περνάει όσο περισσότερο χρόνο μπορεί – συχνά ο χρόνος που περνά με καλούς φίλους περιορίζεται. Πρόκειται για μια συγχωνευμένη σχέση – ο ένας αισθάνεται κομμάτι του άλλου και δεν αισθάνεται αρκετά «ολόκληρος» όταν δεν βρίσκεται μαζί του. Ο ένας μοιάζει να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοποιημένος προς τον άλλο – έτσι και οι δύο βρίσκονται σε εγρήγορση δίνοντας ιδιαίτερη σημασία σε λεπτά διαπροσωπικά «σινιάλα» και μηνύματα, ενώ και οι δύο πληγώνονται εύκολα από μικρές ενδείξεις παραμέλησης ή συμπεριφορές που εύκολα ερμηνεύονται ως σημάδια ελλιπούς ενδιαφέροντος. Η οικειότητα είναι βαθύτερη από ό, τι με οποιονδήποτε άλλο. Αυτή η αίσθηση βαθιάς γνώσης του άλλου, αλλά και η αίσθηση ότι ο άλλος γνωρίζει τον έφηβο σε βάθος, κάνει όλες τις άλλες σχέσεις να φαίνονται συγκριτικά πιο ρηχές.

Μπορεί να υπάρχει μια αίσθηση «απελπισμένης» συναισθηματικής σύνδεσης – έτσι η χαρά του να έχει ο ένας τον άλλο συνοδεύεται από τον φόβο ότι ο ένας θα χάσει τον άλλον. Οι συγκρούσεις μοιάζουν οδυνηρές καθώς οι έφηβοι παλεύουν με ζητήματα ελευθερίας και κτητικότητα, ειλικρίνειας και εξαπάτησης, εμπιστοσύνης και ζήλιας, ευχαρίστησης και θυσίας, ζητήματα τύπου «είμαστε μαζί» και «είμαστε χώρια».

Είναι σημαντικό για τους γονείς να είναι ενήμεροι όσον αφορά τέτοιου είδους εντάσεις, προκειμένου να μπορέσουν να καταλάβουν και να αισθανθούν την πολυπλοκότητα των ζητημάτων που αντιμετωπίζει ο γιος ή η κόρη τους. Ο έρωτας στην εφηβεία έχει το δικό του τίμημα καθώς προκύπτουν διαστήματα μεγάλης θλίψης (όταν προσωρινά χάνεται η αίσθηση αρμονίας) ή όταν εμφανίζονται εμπόδια.

Συχνά οι γονείς δυσκολεύονται να εκτιμήσουν την αξία και τα οφέλη που προέρχονται από τις εφηβικές σχέσεις αγάπης. Ωστόσο, με το να έχει ο έφηβος την εμπειρία ενός ουσιαστικότερου βαθμού φροντίδας που είναι πιο βαθύς από αυτόν μιας περιστασιακής σχέσης, το ζευγάρι στην εφηβεία μοιάζει να ωριμάζει κοινωνικά με τρόπους όπου συνομήλικοι που εμπλέκονται λιγότερο σε ζητήματα σχέσεων δεν γνωρίζουν. Προσπαθώντας να σεβαστούν το συναίσθημα αγάπης που νιώθουν, αντιμετωπίζοντας τον άλλο με ευαισθησία και τρυφερότητα, εξασκούνται σε «δεξιότητες σχέσεων, φροντίδας και συντροφικότητας» τις οποίες θα αξιοποιήσουν σε επόμενες σχέσεις τους στο μέλλον και στην ενήλικη ζωή.

A3. Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου σου διοργανώνει Ημερίδα στο σχολείο με θέμα «Έφηβοι και Διαπροσωπικές σχέσεις». Αποφασίζεις να εκφωνήσεις ομιλία (200-250 λέξεων), για να εκφράσεις ως έφηβος/η την άποψή σου για την στάση που θα ήθελες να τηρούν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί, ώστε να βοηθούν τους εφήβους σε ζητήματα διαπροσωπικών σχέσεων.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ (1944 -)

Προσωπικό

Το ποίημα που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από το έργο «Προσωπικό» του Μιχάλη Γκανά. Ανήκει στην ποιητική συλλογή «Γυάλινα Γιάννενα», που εκδόθηκε το 1989.

Επειδή η ζωή μας μοιάζει να φυραίνει⁶⁹
μέρα τη μέρα, δε θα πει πως η ζωή
δεν αξίζει τον κόπο.

Επειδή σ' αγάπησα και σ' αγαπώ ακόμη
κι ας μην είναι όπως παλιά,
δε θα πει πως πέθανε η αγάπη,
κουράστηκε ίσως σαν καθετί που ανασαίνει.

Επειδή είναι δύσκολο ν' αγαπάς
και δυσκολότερο ν' αγαπάς τον ίδιο άνθρωπο
για καιρό, κάνοντας σχέδια και παιδιά
και καβγάδες, εκδρομές, έρωτα, χρέη
κι αρρώστιες, Χριστούγεννα, Κυριακές
και Δευτέρες, νόστιμα φαγητά
και καμένα, θέλοντας ο καθένας
να 'ναι ο άλλος γεφύρι και δέντρο
και πηγή, κατά τις περιστάσεις
ή και όλα μαζί στην ανάγκη,
δε θα πει πως εγώ δεν μπορώ
να γίνω κάτι απ' αυτά ή και όλα μαζί,
κι αν είναι να περάσω
μια ζωή στη σκλαβιά –έτσι κι αλλιώς–
ας είμαι, λέω, σκλάβος της αγάπης.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να περιγράψεις τις δυσκολίες - όπως προβάλλονται από το ποιητικό υποκείμενο - που αντιμετωπίζει το ζευγάρι στην καθημερινότητά του, εκφράζοντας παράλληλα την προσωπική σου άποψη για το αν μπορούν να διατηρηθούν στην εποχή μας οι μακροχρόνιες διαπροσωπικές σχέσεις.

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ο/η αποδέκτης/τρια του ποιήματος. Αντλώντας στοιχεία από αυτό, αποφασίζεις να απαντήσεις με μία επιστολή στο πρόσωπο που σου έστειλε το ποίημα, για να εκφράσεις και τα δικά σου θετικά συναισθήματα, παρά τις δυσκολίες της διαπροσωπικής σας σχέσης.

⁶⁹ φυραίνει: μειώνεται, γίνεται μικρότερη, συρρικνώνεται, μαζεύει

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Ζωή – πατίνι» με τη νέα μόδα στην Ευρώπη

Το κείμενο που ακολουθεί, δημοσιεύθηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 17/8/2019.

Είναι βέβαιο ότι η είδηση που ακολουθεί θα λυπήσει τους λάτρεις των ηλεκτρικών πατινιών, που έχουν πλέον καταλάβει τους δρόμους της Ευρώπης, και όχι μόνον. Οι δημοτικές αρχές του Μιλάνου αποφάσισαν να βάλουν οριστικό τέλος σε αυτήν τη νέα μάλιστα, δίνοντας στις εταιρείες που τα εκμεταλλεύονται προθεσμία τριών ημερών για να τα απομακρύνουν. Ειδικότερα, οι αρμόδιοι αντιδήμαρχοι για την ασφάλεια, Άννα Σκαβούτσο, και Μεταφορών, Μάρκο Γκρανέλι, εξέδωσαν διαταγή για να αποσυρθούν τα ηλεκτρικά πατίνια από τους δρόμους του Μιλάνου έως ότου ο δήμος καταρτίσει και δημοσιεύσει σχετικό διαγωνισμό για την ανάθεση της ενοικίασής τους, και τοποθετηθούν οι σχετικές σημάνσεις με τις οδηγίες χρήσης και τις απαγορεύσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία. Σήμερα στο Μιλάνο λειτουργούν επτά εταιρείες ενοικίασης ηλεκτρικών πατινιών, ενώ δεν είναι λίγοι οι ντόπιοι που, αποφασίζοντας να εξοικονομήσουν χρήματα μακροπρόθεσμα, αγόρασαν το δικό τους. Σύμφωνα με τους παρόντες κανονισμούς, η χρήση τους επιτρέπεται μόνο σε πεζόδρομους και η μέγιστη ταχύτητά τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τα έξι χιλιόμετρα την ώρα. Ωστόσο, οι αναβάτες τους δεν φαίνεται να το βάζουν κάτω και εφορμούν και στους δρόμους. Ήδη έχουν καταγραφεί πολλά μικροατυχήματα, αλλά και μία παράσυρση πεζού, ο οποίος κατέληξε στο νοσοκομείο με πολλαπλά κατάγματα.

Όμως, τα ηλεκτρικά πατίνια συνιστούν πανευρωπαϊκή μάλιστα, που έχει εξοργίσει πολλούς κατοίκους, εποχούμενους⁷⁰ και πεζούς των ευρωπαϊκών μητροπόλεων.

Οι λάτρεις του μέσου, βέβαια, θεωρούν ότι πρόκειται για ένα πραγματικό άλμα στο μέλλον των μεταφορών κι έναν καταπληκτικό τρόπο για να μετακινηθείς με ταχύτητα, από το Λούβρο στον Πύργο του Άιφελ, χωρίς να παραγάγεις ατμοσφαιρική ρύπανση. Οι επικριτές του, ωστόσο, διαφωνούν, επισημαίνοντας τον διαρκή αυξανόμενο αριθμό των τραυματισμών, αλλά και των θανάτων από συγκρούσεις με ηλεκτρικά πατίνια καταγγέλλοντας ταυτόχρονα την τρομερή ενόχληση που προκαλούν σε πεζούς, ποδηλάτες και αυτοκινητιστές, οι οποίοι διεκδικούν και αυτοί μία θέση σε δρόμους και πεζοδρόμια. [...]

A3. Έχει διατυπωθεί από πολλούς η άποψη ότι η τεχνολογία και οι εφαρμογές της μπορεί να οδηγήσουν σε μέσα μαζικής μεταφοράς με φιλικότερο και προς τους ανθρώπους και προς το περιβάλλον χαρακτήρα. Με αφετηρία την παραπάνω θέση και με βάση το κείμενο που διάβασες, αλλά και τα προσωπικά σου βιώματα, να γράψεις ένα άρθρο 200 – 250 λέξεων για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα καταθέτεις την άποψή σου σχετικά με την αναγκαιότητα χρήσης εναλλακτικών μέσων μεταφοράς στην καθημερινή ζωή.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ (1943 – 2011)

Το ποδήλατο

Το ποίημα που ακολουθεί ανήκει στη συλλογή «Στο υπόγειο», (εκδ. Νεφέλη, 2004).

⁷⁰ αυτοί που διανύουν μία απόσταση μέσα σε όχημα

Το παιδικό ποδήλατό μου, ο άλλοτε απαστράπτων Πήγασος
που απογειωνόταν μόλις τον καβάλαγα, έχει για πάντα
τώρα υπογειωθεί. Κι ας λέω ψέματα, αδιάκοπα,
στον εαυτό μου και σ' εκείνο, πως, κάποια μέρα
θα του αλλάξω λάστιχα, απ' τη σκουριά του θα το γδύσω,
θα το λαδώσω και θα το γυαλίσω κι όλο τον κόσμο
μαζί του θα γυρίσω· το παιδικό ποδήλατό μου έχει για πάντα
υπογειωθεί· το ξέρω και το ξέρει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

1. Στο ποίημα του Αργύρη Χιόνη το ποιητικό υποκείμενο διαπιστώνει ότι το ποδήλατό του βρίσκεται πια παρατημένο στο υπόγειο («το παιδικό ποδήλατό μου έχει για πάντα υπογειωθεί»). Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, η συγκεκριμένη παραδοχή;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο ποιητής αποφασίζει να εκφράσει τις σκέψεις του στο προσωπικό του ιστολόγιο, σε πεζό κείμενο. Γράψε το κείμενο της ανάρτησής του, όπως φαντάζεσαι ότι θα ήταν.

29. ΘΕΜΑ 17228

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η «τραπεζική» και η «προβληματίζουσα» αντίληψη της εκπαίδευσης

Ο Πάουλο Φρέιρε (1921- 1997) είναι Βραζιλιάνος παιδαγωγός που διαμόρφωσε την εκπαιδευτική σκέψη μεταπολεμικά. Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το βιβλίο του «Η αγωγή του καταπιεζόμενου» (μετάφραση Γιάννης Κρητικός, εκδ. Κέδρος, 1977) και αποτελεί βασικό έργο για την κριτική και απελευθερωτική εκπαίδευση μέχρι σήμερα.

Η εκπαίδευση υποφέρει από την αρρώστια της αφήγησης. Ο δάσκαλος μιλάει για την πραγματικότητα σαν αυτή να ήταν στατική, ακίνητη, χωρισμένη σε στεγανά και προβλεπτή με πλήρη ακρίβεια. Έκθετεί ένα θέμα που είναι τελείως ξένο στην υπαρξιακή εμπειρία των μαθητών. Σκοπός του είναι «να γεμίσει» τους μαθητές με την ύλη της αφήγησης — μια ύλη που είναι αποσπασμένη από την πραγματικότητα, αποσυνδεδεμένη από το σύνολο που τη γέννησε, και που θα μπορούσε να της δώσει νόημα. Οι λέξεις αδειάζουν από τη συγκεκριμένη σημασία τους και καταντούν κούφια αλλοτριωμένη και αλλοτριωτική πολυλογία.

Το κυριότερο χαρακτηριστικό αυτής της αφηγηματικής παιδείας είναι επομένως η ηχηρότητα των λέξεων, όχι η μεταμορφωτική τους δύναμη. Ο μαθητής καταγράφει, αποστηθίζει και επαναλαμβάνει φράσεις, όπως: «τέσσερες φορές το τέσσερα μας κάνουν δεκαέξι» ή «η πρωτεύουσα του νομού Αχαΐας είναι ή Πάτρα», δίχως ν' αντιλαμβάνεται τι πραγματικά σημαίνει τέσσερες φορές το τέσσερα ή τι ακριβώς σημαίνει «πρωτεύουσα» στη φράση «η Πάτρα είναι πρωτεύουσα του νομού Αχαΐας», δηλαδή τι σημαίνει η Πάτρα για την Αχαΐα και τι η Αχαΐα για την Ελλάδα.

Η αφήγηση (με αφηγητή το δάσκαλο) έχει σαν αποτέλεσμα να βάζει τον μαθητή να αποστηθίζει το αφηγηθέν περιεχόμενο. Ακόμα χειρότερα: μετατρέπει τους μαθητές σε δοχεία που τα γεμίζει ο δάσκαλος. Η εκπαίδευση γίνεται έτσι μια πράξη αποταμίευσης, όπου οι μαθητές είναι τα ταμειυτήρια κι ο δάσκαλος ο καταθέτης. Στη θέση της επικοινωνίας ο δάσκαλος εκδίδει ανακοινώσεις και «κάνει καταθέσεις», που οι μαθητές τις δέχονται, τις αποτυπώνουν στη μνήμη τους και τις επαναλαμβάνουν υπομονετικά. Αυτή είναι η «τραπεζική» αντίληψη της εκπαίδευσης, όπου η σφαίρα δράσης που επιτρέπεται στους μαθητές περιορίζεται στο να δέχονται, να καταχωρούν και να αποταμιεύουν τις καταθέσεις του δασκάλου.

Είναι αλήθεια ότι τους δίνεται η ευκαιρία να γίνουν καλοί συλλέκτες ή καλοί καταγραφείς των ειδών που αποταμιεύουν. Σε τελευταία ανάλυση, όμως, οι άνθρωποι είναι εκείνοι που σιγά-σιγά χάνονται, εξαιτίας της έλλειψης δημιουργικότητας, αλλαγής και γνώσης που χαρακτηρίζει τούτο το πλανερό (στην καλύτερη περίπτωση) σύστημα. Γιατί, έξω από την έρευνα, έξω από την πράξη, οι άνθρωποι δεν μπορούν να γίνουν σωστοί άνθρωποι. Η γνώση γεννιέται μόνο με την ανακάλυψη και την ξαναανακάλυψη κι αυτή πετυχαίνεται μέσω της ασίγαστης, ανυπόμονης, συνεχούς, γεμάτης ελπίδες, αναζήτησης που οι άνθρωποι κάνουν στον κόσμο, μαζί με τον κόσμο και ο ένας με τον άλλον.

Δεν είναι παράξενο το ότι η τραπεζική αντίληψη της εκπαίδευσης θεωρεί τους ανθρώπους προσαρμόσιμα, ευκολοδοικούμενα όντα. Όσο πιο πολύ εργαζονται οι μαθητές για την αποταμίευση των καταθέσεων που τους εμπιστεύθηκαν, τόσο λιγότερο αναπτύσσουν την κριτική τους συνείδηση, που θα προέκυπτε από την επέμβασή τους στον κόσμο σαν μεταπλάστες αυτού του κόσμου. Όσο πληρέστερα αποδέχονται τον παθητικό ρόλο που τους επιβλήθηκε, τόσο περισσότερο τείνουν απλώς να προσαρμόζονται στον κόσμο, όπως αυτός είναι, και στην αποσπασματική άποψη της πραγματικότητας που έχει κατατεθεί μέσα τους.

A3. Με αφετηρία το κείμενο του Πάουλο Φρέιρε και λαμβάνοντας υπόψη τις δικές σου εμπειρίες και γνώσεις, να γράψεις ένα άρθρο (200 – 250 λέξεων) για την ηλεκτρονική εφημερίδα της τάξης σου, όπου θα διατυπώνεις την άποψή σου για τη σημασία της καλλιέργειας της κριτικής σκέψης στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος. Θεωρείς πως το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα προωθεί την κριτική σκέψη του μαθητή;

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΖΑΚ ΠΡΕΒΕΡ (1900 – 1977)

Ο κακός μαθητής

Το ποίημα που ακολουθεί, ανήκει στην ποιητική συλλογή του Ζακ Πρεβέρ, «Κουβέντες» (μτφρ. Μιχάλης Μεϊμάρης, εκδ. Καστανιώτη, 1994).

Ο κακός μαθητής

Λέει όχι με το κεφάλι

Μα λέει ναι με την καρδιά

Λέει ναι σε όσους αγαπάει

Λέει όχι στον καθηγητή

Είναι όρθιος

Τον ρωτούν

Και όλα τα προβλήματα έχουν δοθεί

Ξαφνικά τον πιάνουν ακατάσχετα γέλια

Και τα σβήνει όλα

Τα ψηφία και τις λέξεις

Τις ημερομηνίες και τα ονόματα

Τις φράσεις και τους γρίφους

Και παρά τις φοβέρες του καθηγητή

Κάτω από τα γιουχαΐσματα⁷¹ των καλών μαθητών

Με κιωλίες όλων των χρωμάτων

Πάνω στον μαυροπίνακα της δυστυχίας

Ζωγραφίζει το πρόσωπο της ευτυχίας.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

1. Ποιο είναι το όνομα του πρωταγωνιστή στο ποίημα; Πιστεύεις ότι ο δημιουργός του το «ξέχασε» ή είναι μια σκόπιμη επιλογή και γιατί; Τελικά εσύ θεωρείς ότι η αιτία για την «απειθαρχία» του μαθητή απέναντι στον καθηγητή είναι η έλλειψη σεβασμού προς το πρόσωπό του;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ο κακός μαθητής του Ζακ Πρεβέρ. Να αφηγηθείς σε μια σελίδα ημερολογίου τι συνέβη στην τάξη σου τη μέρα στην οποία αναφέρεται το ποίημα.

30. ΘΕΜΑ 17258

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Εφηβικός έρωτας: Ο δικός σου γονιός πώς το πήρε;

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα προέρχεται από κείμενο του Ηλία Βασιλειάδη, ψυχολόγου, που δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα [www. askitis.gr](http://www.askitis.gr).

Όσο οι έφηβοι πλησιάζουν προς την ενηλικίωση, οι σχέσεις με την οικογένεια, αλλά κυρίως τους συνομηλίκους, γίνονται ολοένα και πιο σημαντικές. Αν και στην εφηβεία οι φίλοι είναι τα πρόσωπα αναφοράς τόσο ως προς την καθοδήγηση όσο και ως προς τη συναισθηματική κάλυψη, με την ενηλικίωση του ατόμου οι γονείς λαμβάνουν σταδιακά έναν ρόλο αντίστοιχο με εκείνον των φίλων.

Η «έγκριση» των φίλων για την ερωτική σχέση του ατόμου έχει συνδεθεί με την ικανότητα δέσμευσης και άντλησης ικανοποίησης από αυτήν. Οι νέοι ενήλικες έχουν την ανάγκη ταύτισης με την ομάδα των συνομηλίκων και τείνουν να απευθύνονται σε αυτούς για συναισθηματική υποστήριξη και καθοδήγηση. Καθώς η οικειότητα μαζί τους είναι από τα βασικά ζητούμενα για τους ίδιους, τείνουν συχνά να βασίζονται στους στενούς φίλους για να «επικυρώσουν» την επιλογή του ερωτικού συντρόφου. Για τους νέους ενήλικες έχει φανεί πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της υποστήριξης των φίλων και του βαθμού στον οποίο οι σύντροφοι «επενδύουν» συναισθηματικά στην εκάστοτε σχέση.

⁷¹ εκδήλωση έντονης αποδοκιμασίας

Η γονεϊκή υποστήριξη, από την άλλη, έχει συσχετιστεί θετικά με τη δέσμευση, την ικανοποίηση αλλά και τη συναισθηματική επένδυση του ατόμου στη σχέση του. Παλαιότερες έρευνες δείχνουν ότι, καθώς τα άτομα περνούν από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή, η έννοια της δέσμευσης αυξάνεται όλο και περισσότερο μέσα σε μια σχέση με μεγαλύτερη συντροφικότητα και μελλοντικό προσανατολισμό. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι γονείς είναι κεντρικά στοιχεία για την ανάπτυξη και την αίσθηση της ασφάλειας του ατόμου. Σε μια σταθερή και μακροχρόνια σχέση οι ενήλικες μπορούν να αναζητήσουν την έγκριση και την αλληλεπίδραση του συντρόφου με τους γονείς τους, ώστε βαθμιαία εκείνος να ενταχθεί στο οικογενειακό δίκτυο. Ως εκ τούτου, ο σύντροφος γίνεται όλο και περισσότερο μέρος της οικογένειας και αρχίζει να μοιράζεται κοινό χώρο και χρόνο (π.χ. οικογενειακές συγκεντρώσεις).

Στο βαθμό, λοιπόν, που η οικογένεια και οι φίλοι υποστηρίζουν την παρούσα ερωτική σχέση και αυτό που ονομάζεται «εφηβικός έρωτας», τίθενται εμπόδια σε παράγοντες που θα μπορούσαν να φέρουν τη διάλυσή της. Φαίνεται, επομένως, ότι γονείς και φίλοι έχουν στα χέρια τους μια σημαντική ευθύνη ως προς τη διαχείριση της επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τον νεαρό ενήλικο, καθώς μπορούν να επηρεάσουν σημαντικές πλευρές της ζωής του.

A3. Ο συντάκτης του κειμένου εκτιμά ότι «γονείς και φίλοι έχουν στα χέρια τους μια σημαντική ευθύνη» ως προς τις ερωτικές σχέσεις των νέων. Με αφορμή αυτή τη θέση, σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου, εξηγήσεις ποια συμπεριφορά θεωρείς υποστηρικτική και υπεύθυνη εκ μέρους γονέων και φίλων απέναντι σε ένα ερωτευμένο νεαρό άτομο και γιατί.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ (1966 -)

Νίκη (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Χρήστου Χωμενίδη «Νίκη» (εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2021).

Το εικοστό απόγευμα που ανηφόρισα την Αρτάκης (μετρούσα τις συναντήσεις μας τραβώντας συνθηματικές γραμμές στο ημερολόγιό μου), τον αντίκρισα να με περιμένει με ένα ποδήλατο. Ένα μεγάλο ποδήλατο, «επαγγελματικά» τα έλεγαν τότε, επειδή τα είχανε οι μπακαλόγατοι και οι χασαπόγατοι⁷² για να διανέμουν τα ψώνια. Μου χαμογέλασε πλατιά, με άφησε να προχωρήσω πέντε βήματα κι έπειτα το καβάλησε και με πλησίασε με αργό πεντάλι. Η καρδιά μου πετάριζε πιο έντονα από ποτέ, διαισθανόμουν ότι κάτι θα συνέβαινε. Άσε που ξανασφύριζε τον «Αμαξά», όπως στην αρχή της γνωριμίας μας -αδύνατον να το έκανε τυχαία.

Συνήθως περπατούσαμε μέχρι την πλατεία Σκατζουράκη κι εκεί στρίβαμε προς τα πίσω, για να κατηγορήσουμε την Αρτάκης και να χωριστούμε στη διασταύρωση με την Κασαμπά. Αυτή όμως τη φορά, το αγόρι ανέτρεψε τα δεδομένα: Με μια ορθοπεταλιά βρέθηκε εμπρός μου, έστριψε το τιμόνι και μου έκοψε τον δρόμο. «Ανέβα πάνω!» μου είπε βραχνά -θα 'χε στεγνώσει, σκέφτομαι, ο λαιμός του από το τρακ. Δε με κοιτούσε καν στα μάτια, είχε το πρόσωπο κατεβασμένο σαν να τον τύφλωνε ο ήλιος και ας σουρούπωνε. «Ανέβα πάνω, να σε πάω μια βόλτα!» μου έδειξε το οριζόντιο σίδερο του ποδηλάτου, όπου μπορούσε εύκολα να κάτσει ένας επιβάτης -εάν ήταν γυναίκα με φούστα, κρέμαγε τα πόδια από τη μία μεριά και ισορροπούσε γέρνοντας τον κορμό της απ' την

⁷² υπάλληλοι μπακάλικου και κρεοπωλείου αντιστοίχως

άλλη. «Ανέβα πάνω!» επανέλαβε και μες στη νευρικότητά του χτύπησε το κουδουνάκι. [...].

Έτρεμα ολόκληρη. Ήξερα -ήμουν σίγουρη, κανείς δε θα μπορούσε να με πείσει για το αντίθετο όσα λογικά επιχειρήματα και να έφερνε-, ήξερα ότι, αν ανέβαινα στο ποδήλατο, δε θα επέστρεφα ποτέ στον μέχρι τότε κόσμο μου. [...] Λαχαρούσα να τον αγκαλιάσω, να κολλήσω πάνω του, να γίνω ένα μαζί του.

Και τότε το αγόρι έκανε τη λάθος κίνηση. «Θα ανέβεις;» μου ξανάπε ανυπόμονα και με έπιασε από τους ώμους σαν για να με τραβήξει. Ακαριαία -δίχως να καταλάβω ακριβώς το γιατί- τα μάγια λύθηκαν. Κάλλιστα θα μπορούσε το άγγιγμά του να ήταν ό,τι χρειαζόταν ώστε να ξεπεράσω και την ύστατη αμφιβολία μου και να πάω μαζί του. Λειτουργήσε όμως ανάποδα. Τινάχτηκα, τον έσπρωξα με δύναμη και το 'βαλα στα πόδια. Με την ψυχή στο στόμα, τρέχοντας μέσα στα στενά της Νέας Σμύρνης, έφτασα στο σπίτι μου.

Βρισκόμουν σε απερίγραπτη ταραχή. Οι γονείς μου ευτυχώς δεν πήραν τίποτα χαμπάρι -η μάνα μου έκανε ως συνήθως δουλειές και ο μπαμπάς μου, σκυμμένος πάνω από το βιβλίο της Άλγεβρας, προετοίμαζε το μάθημα της επομένης. Άρπαξα την ποιητική ανθολογία [...]. Βρήκα το ποίημα του Καβάφη που μιλάει για το «Μεγάλο Ναι και το Μεγάλο Όχι». Το διάβασα πολλές φορές, κλαίγοντας με αναφιλητά. Ύστερα έκοψα τη σελίδα, την έσκισα σε κομματάκια, [...].

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί η αφηγήτρια-ηρωίδα καταλήγει στο τέλος του αποσπάσματος να κλαίει με αναφιλητά, διαβάζοντας το ποίημα του Καβάφη που μιλάει για το «Μεγάλο Ναι και το Μεγάλο Όχι»; Τι θα τη συμβούλευες, αν ήταν φίλη σου;

ή

2. Να γράψεις ένα κείμενο που θα έχει ως τίτλο «Το Μεγάλο Ναι και το Μεγάλο Όχι», το οποίο θα έχει ως θέμα ένα δίλημμα που αντιμετωπίζει ένα πρόσωπο (φανταστικό ή πραγματικό) εφηβικής ηλικίας και την τελική του απόφαση.

31. ΘΕΜΑ 17261

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ένα προβλέψιμο ποδόσφαιρο

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα προέρχεται από άρθρο του Χρήστου Κοντού, που δημοσιεύτηκε στις 26.12.2021 στον ενημερωτικό ιστότοπο <https://www.kathimerini.gr/athletics/>.

Αθλημα που γιγαντώνεται με την πάροδο των χρόνων, τρώγοντας τις ίδιες του τις σάρκες, χαρακτηρίζει εν ολίγοις το ποδόσφαιρο έρευνα με επίκεντρο τις πιθανότητες πρόβλεψης των αποτελεσμάτων των αγώνων. Η έρευνα ξεκίνησε με αφορμή τη δήλωση του Μάνουελ Νόιερ, ότι «μπορείς να προγραμματίσεις, αλλά ό,τι συμβαίνει σε ένα γήπεδο ποδοσφαίρου δεν μπορεί να προβλεφθεί». Με τη σκέψη ότι αυτός ο απρόβλεπτος χαρακτήρας του καθιστά το ποδόσφαιρο τόσο δημοφιλές παγκοσμίως, αναλύθηκαν χιλιάδες παιχνίδια των τελευταίων 26 χρόνων για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει πιο ασφαλής τρόπος πρόβλεψης των αποτελεσμάτων στη σύγχρονη εποχή σε σχέση με παλαιότερα χρόνια.

Στο μικροσκόπιο μπήκαν 88.000 αγώνες από 11 κορυφαία ευρωπαϊκά πρωταθλήματα από το 1993 έως το 2019, με ένα πρόγραμμα ανάλυσης όχι τόσο πολύπλοκο όσο τα υπερσύγχρονα προγνωστικά μοντέλα που χρησιμοποιούν οι μεγάλες στοιχηματικές εταιρείες, για να καθορίσουν τις αποδόσεις των αγώνων. Παρότι η απλότητα του προγνωστικού μοντέλου δεν το καθιστά τόσο ακριβές όσο τα υπερσύγχρονα σημερινά, το ποσοστό επιτυχίας του ήταν εντυπωσιακό: με ανάλυση όλων των εντός και εκτός έδρας αγώνων για διάστημα 26 χρόνων, η επιτυχία του ξεπέρασε το 75% · μπορούσε να προβλέψει σωστά κατά 60% τα αποτελέσματα παιχνιδιών της δεκαετίας του '90, ενώ στα σύγχρονα η επιτυχία του ξεπερνάει το 80%!

Η μελέτη αποδίδει την πιο εύκολη πρόβλεψη σε δύο κομβικά στοιχεία. Το πρώτο είναι η διαπίστωση ότι η οικονομική γιγάντωση καθιστά τις πλούσιες ομάδες πλουσιότερες, διευρύνοντας κατά 70% το χάσμα με τους ασθενέστερους οικονομικά συλλόγους. Η ανισότητα αντανακλάται και στα αποτελέσματα, καθώς όταν κερδίζεις περισσότερα χρήματα, επενδύεις πιο εύκολα και πιο συχνά στην αγορά καλύτερων παικτών που δημιουργούν ισχυρότερες ομάδες.

Το δεύτερο κομβικό στοιχείο είναι η αποδυνάμωση της έδρας, που ήταν παλαιότερα το ανάχωμα⁷³ των μικρότερων ομάδων. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι γηπεδούχοι είχαν 30% μεγαλύτερες πιθανότητες νίκης ακόμη και κόντρα σε πιο ισχυρούς αντιπάλους. Στο σύγχρονο ποδόσφαιρο, το πλεονέκτημα αυτό έχει μειωθεί στο 15%, καθώς η ποιότητα των πιο ακριβών ομάδων τις θωρακίζει περισσότερο στην πίεση που δημιουργεί η έδρα του αντιπάλου.

Το συμπέρασμα της έρευνας προειδοποιεί ότι το ποδόσφαιρο κινδυνεύει να πληγωθεί ανεπανόρθωτα απ' αυτό που μοιάζει να το γιγαντώνει, δηλαδή το χρήμα. Όσο αυξάνονται οι αποστάσεις μεταξύ των πιο πλούσιων ομάδων με τις υπόλοιπες, τόσο πιο προβλέψιμα θα γίνονται τα αποτελέσματα. Και όταν εκλείψει το στοιχείο της έκπληξης, που θρέφει διαχρονικά το ποδόσφαιρο παγκοσμίως, μοιραία θα ξεφτίσει η λάμψη του και θα περιορισθεί το ενδιαφέρον του κόσμου. Σύμφωνα με την έρευνα, για να μη γίνει η επιτυχία του αθλήματος η αιτία της παρακμής του, βασικό ανάχωμα είναι η θέσπιση αυστηρότερων κανονισμών σχετικά με τα έσοδα, τις δαπάνες και τους μισθούς των παικτών, όπως και η πιο ορθολογική διαχείριση των κεφαλαίων.

A3. Ποια είναι τα δύο κομβικά στοιχεία που ανέδειξε η έρευνα για το ποδόσφαιρο, η οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το άθλημα κινδυνεύει από το χρήμα που επενδύεται σε αυτό; Να παρουσιάσεις τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου, παρουσιάζοντας επιπλέον φαινόμενα που θεωρείς ότι συνιστούν κίνδυνο για το δημοφιλές αυτό άθλημα.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ

[Χαμένο πέναλτι]

Τα αποσπάσματα προέρχονται από το μυθιστόρημα του συγγραφέα **Βαγγέλη Γεωργάκη** «Ο Αγαπημένος ήρωας των Παιδιών» (εκδ. **Oasis**, 2014), που έχει ως καμβά το ποδόσφαιρο. Πρωταγωνιστής ο Κώστας Κ., ένας ανερχόμενος ποδοσφαιριστής που αγωνίζεται με όχημα το ταλέντο και τις αξίες του να επιβιώσει στην Ελλάδα της πολυεπίπεδης κρίσης.

⁷³ μέσο προστασίας

...ένα ξερό και νευρικό σουτ, το χειρότερο ίσως που είχε κάνει ποτέ, ξέφυγε από το δεξί του πόδι. Η μπάλα πήρε μια περίεργη τροχιά σαν να ήταν ζαλισμένη. Ο τερματοφύλακας, ο Μίκυ, άνοιξε το στόμα και την κατάπιε σαν να ήταν καραμέλα, αυτό ήταν όλο. Μετά πήρε το απαίσιο, εκείνο το απαίσιο στατικό χαμόγελό του και έμεινε ακίνητος σαν άγαλμα, παίρνοντας ξανά τη μορφή του τερματοφύλακα της Φλόγας, ενώ ο διαιτητής περιχαρής σφύριζε τη λήξη ενός επικίνδυνου να εκτροχιαστεί αγώνα.

Ο Κωστής επιτέλους μπόρεσε και είδε, αλλά ήταν πλέον αργά. Είχε πετάξει την μπάλα με ένα αδύναμο πλασέ⁷⁴ στην αγκαλιά του τερματοφύλακα και τώρα όλο το γήπεδο τον έβριζε εν χορώ, είχε πάψει πλέον να είναι ο αγαπημένος της κερκίδας, ντεφορμέ θα μπορούσες άνετα να πεις, αλλά τώρα άντε να εξηγήσει σε κάποιον τι του συνέβαινε...

[...]

- Ίσως όμως είναι η κατάλληλη στιγμή Κώστα Κ. να σας ρωτήσω τι γνώμη έχετε, μετά από τόσα χρόνια ενασχόλησης, ολόκληρη ζωή, τελικά, για το ποδόσφαιρο, είτε ο παρουσιαστής μετά.

Σιγή υποδέχτηκε την ερώτησή του για μερικά δευτερόλεπτα. Μετά, ο Κώστας Κ. πήρε ένα ονειροπόλο ύφος και είπε:

- Το ποδόσφαιρο... Το ποδόσφαιρο δεν είναι απλή υπόθεση, το ποδόσφαιρο είναι τα πάντα, μπορεί η ίδια η ζωή. Το ποδόσφαιρο είναι επικίνδυνο, η ζωή είναι επικίνδυνη, το ποδόσφαιρο είναι συναρπαστικό, η ζωή είναι συναρπαστική. Η ζωή είναι ένας αγώνας λέγαν οι παλιοί, ή παλαιότερα ρωτούσαν: Πώς πάει; Αγώνας, απαντούσαν πολλοί, πάρα πολλοί, ίσως οι περισσότεροι και συμφωνώ, φυσικά η ζωή είναι ένας αγώνας, θα μπορούσε να είναι κάλλιστα ένας ποδοσφαιρικός αγώνας, το έχω ζήσει καλά, μέσα και έξω από το γήπεδο.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιον παραλληλισμό του ποδοσφαίρου κάνει ο Κώστας Κ., απαντώντας στο ερώτημα του δημοσιογράφου για την γνώμη του σχετικά με το άθλημα που υπηρέτησε τόσα χρόνια; Να απαντήσεις λαμβάνοντας υπόψη και στοιχεία που δίνονται στο προηγούμενο απόσπασμα και αφορούν σε μια ατυχή στιγμή στην αθλητική του σταδιοδρομία. Ποια είναι η προσωπική σου άποψη για το ποδόσφαιρο και την αγάπη του κοινού σ' αυτό;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι δημοσιογράφος και παίρνεις συνέντευξη από έναν δημοφιλή ποδοσφαιριστή (δικής σου επιλογής). Ποιες ερωτήσεις θα του υπέβαλες και τι πιστεύεις ότι θα απαντούσε; Να καταγράψεις το κείμενο της συνέντευξης (ερωτήσεις και απαντήσεις).

⁷⁴ τεχνικό χτύπημα της μπάλας με το εσωτερικό του ποδιού, προκειμένου να μεταβιβαστεί σε άλλο παίκτη με μικρή ταχύτητα

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Έφηβοι στην πρίζα**

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που έχει δημοσιεύσει ο Άθως Δημουλάς στην ιστοσελίδα <https://www.kathimerini.gr> στις 28 Ιανουαρίου 2019 και αναφέρεται στη σχέση εξάρτησης που έχουν αναπτύξει οι έφηβοι με το κινητό τους τηλέφωνο.

Πριν από περίπου δέκα με δώδεκα χρόνια, ο κόσμος άλλαξε. Ο κόσμος των κινητών τηλεφώνων, έστω. Κυκλοφόρησαν τα iPhone και το σύστημα Android⁷⁵, η οθόνη αφής αντικατέστησε τα παραδοσιακά πλήκτρα, η σύνδεση στο ίντερνετ έγινε δεδομένη πολυτέλεια και τα social media ⁷⁶ εξελίχθηκαν σε ένα παγκόσμιο σπίτι. Κάπως έτσι τα 122 εκατ. τηλέφωνα που πουλήθηκαν το 2007 έφτασαν μία δεκαετία αργότερα στο 1,5 δισεκατομμύριο. Είναι τα χρόνια που τα παιδιά που γεννήθηκαν στην αυγή της νέας χιλιετίας αποκτούσαν την πρώτη τους προσωπική συσκευή.

Είναι η γενιά των σημερινών εφήβων, την οποία οι κοινωνιολόγοι ονομάζουν Generation Z ⁷⁷ (ως συνέχεια της Generation Y⁷⁸, των περιβόητων Millennials) ή i Generation, με το «i» να λειτουργεί για προφανείς λόγους ως σύμβολο αυτής της εποχής. Είναι η πρώτη γενιά που δεν έχει μνήμες από έναν κόσμο χωρίς ίντερνετ, είναι τα παιδιά που έμαθαν από νωρίς πώς είναι να χτυπάει ένα κινητό τηλέφωνο στο σπίτι, που εξοικειώθηκαν από μικροί με τις οθόνες και σήμερα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους μέσα από τα προφίλ τους στα social media.

Την ίδια ακριβώς στιγμή που τα «έξυπνα» τηλέφωνα άρχισαν να εξαπλώνονται, ας πούμε στο τέλος της προηγούμενης και στην αρχή της τρέχουσας δεκαετίας, άρχισε να παρατηρείται και μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά των εφήβων. Μια αμερικανική έρευνα, που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και δεκαετίες εξετάζοντας τις συνήθειες και τα χαρακτηριστικά αυτών των ηλικιών, παρουσίασε μια σειρά από πολύ εντυπωσιακά ευρήματα. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι σημερινοί έφηβοι βγαίνουν έξω πολύ λιγότερο, δεν επιδιώκουν τις κοινωνικές συναναστροφές, αλλά ούτε και την ανεξαρτησία τους από την πατρική οικογένεια, ενώ εμφανίζονται απρόθυμοι να εμπλακούν συναισθηματικά μεταξύ τους.[...]

Εν τω μεταξύ, η ζωή έχει μεταφερθεί στα smartphones⁷⁹ σε όλα τα επίπεδα. Το bullying⁸⁰ που παρατηρούνταν ως μάστιγα στα σχολεία τις προηγούμενες δεκαετίες συμβαίνει πλέον στα social media: cyberbullying⁸¹, η εκδοχή του εκφοβισμού προσαρμοσμένη στις οθόνες. Μια πρόσφατη αμερικανική έρευνα (Pew Research Center) κατέδειξε ότι το 59% των εφήβων έχουν υποστεί έστω και μία φορά κάποιου είδους bullying στο διαδίκτυο – συχνότερες είναι οι λεκτικές επιθέσεις και η διάδοση ψευδών φημών. Είναι μάλλον αυτονόητο τι μπορεί να προκαλέσει κάτι τέτοιο σε ένα παιδί: από ένα επιφανειακό αίσθημα μειονεξίας μέχρι κοινωνικό αποκλεισμό.[...]

⁷⁵ Το Android είναι το πιο ευρέως διαδεδομένο λογισμικό στον κόσμο. Εφαρμόζεται σε συσκευές κινητής τηλεφωνίας.

⁷⁶ social media: Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

⁷⁷ Generation Z: όσοι είναι γεννημένοι μεταξύ 1996-2012

⁷⁸ Generation Y: όσοι είναι γεννημένοι μεταξύ 1981-1995

⁷⁹ smartphones: έξυπνα τηλέφωνα

⁸⁰ bullying: εκφοβισμός

⁸¹ cyberbullying: διαδικτυακός εκφοβισμός

A3. Υπόθεσε ότι συμμετέχεις σε συζήτηση σε γνωστή σελίδα κοινωνικής δικτύωσης με θέμα τη σχέση των εφήβων με τα κινητά τους τηλέφωνα. Σε 200- 250 λέξεις να αναπτύξεις την άποψή σου σχετικά με το αν η σχέση αυτή επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τις κοινωνικές συναναστροφές των εφήβων αναφέροντας και παραδείγματα από τη δική σου εμπειρία. (Μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από το κείμενο αναφοράς)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΖΩΗ ΚΑΡΕΛΗ (1901 – 1998)

Νεότητα Δύσκολων Χρόνων

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στη Ζωή Καρέλη από τα Ποιήματα, Ερμής 1996

Τι θα κάνουν οι νεότατοι, οι ωραίοι,
 με την τραγικήν εφηβεία,
 ραγισμένο κρύσταλλο της ψυχής,
 αφανισμένο λουλούδι, άγουρο χαλασμένο καρπό,
 κίτρινο της αυγής χρώμα μελαγχολικό;
 Αρχίζει μέρα συννεφιασμένη,
 μ' αδιέξοδον ουρανό, βαρύ, φορτωμένο
 καταγιγίδες φανερές κι ύπουλες.

Τι θα κάνουν εκείνοι, που έχουν
 τα ωραία, τα φοβερά εκείνα μάτια
 της νεότητας καθαρά κι αμετάπειστα;

Τι θα κάνουν οι έφηβοι,
 όταν τόσο πολύ γνωρίζουν

και δεν μπορούν να ελπίζουν,
 καθώς αρχινούν τη ζωή;
 Λαχταράν ουρανό, καθαρό φως
 και στον γαλάζιο πόντο ν' αρμενίσουν
 ελεύθεροι, να πιστέψουν ζητούν
 στην ανθρώπινη δύναμή τους ακέρια.

Τι ξέρουν οι μεγάλοι και δεν μιλούν;
 Ποια σκληρότητα έμαθαν;
 Ο Αχιλλέας κι ο Οδυσσέας
 δεν ξεκινούν στους πολέμους, πιστεύοντας
 στους ωραίους, κοντά στους ανθρώπους, θεούς.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε

ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. «Τι θα κάνουν οι έφηβοι, όταν τόσο πολύ γνωρίζουν και δεν μπορούν να ελπίζουν, καθώς αρχινούν τη ζωή;»: Ποιο είναι το νόημα αυτών των στίχων, αν λάβεις υπόψη το θέμα του ποιήματος; Ποια απάντηση θα έδινες εσύ σε αυτό το ερώτημα;

ή

2. Αποφασίζεις να στείλεις επιστολή προς έναν/μία φίλο/η, για να μοιραστείς μαζί του/της τους προβληματισμούς και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος.

33. ΘΕΜΑ 17313

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το θαύμα της εφηβείας

Το παρακάτω κείμενο έχει δημοσιευθεί από τη Ρόζα Τζιγκουνάκη στις 4.11.2019 στην εφημερίδα «Χανιώτικα Νέα».

Οι έφηβοι του 21ου αιώνα είναι πιο έξυπνοι και σαφώς καλύτεροι από αυτούς των προηγούμενων γενεών, επιμένουν οι έρευνες των τελευταίων 15 ετών. «Έρευνα του πανεπιστημίου Stanford δείχνει ότι τα παιδιά της «Γενιάς Z» (γέννηση από 1990-2000) είναι πιο έξυπνα, διακατέχονται από στέρεες ερευνητικές δεξιότητες, ψάχνουν και βρίσκουν εύκολα όποια πληροφορία επιθυμούν, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν οξύτερη κριτική σκέψη. Οι ερευνητές συνέκριναν σύντομες εκθέσεις, μικρά δοκίμια - σε φάσμα που εκτείνεται χρονικά από το 1917 έως και το 2006 - και, ενώ προσδοκούσαν τα πιο μοντέρνα γραπτά να είναι πιο απλά και «τεμπέλικα», διαπίστωσαν ότι είχαν πολύ καλύτερη τεκμηρίωση και ήταν απείρως πιο σύνθετα και πιο περίπλοκα από τα παλιότερα.».

Χαρακτηριστικά των εφήβων, όπως η έντονη ψυχοσωματική ανάπτυξη, η ονειροπόληση, η ιδεολογία, ο οραματισμός, η πίστη σε υψηλές αξίες και ιδανικά, το όραμα ενός καινούριου καλύτερου κόσμου, οι επαναστατικές τάσεις, ο αντικοφορμισμός, η ευαισθησία στα κοινωνικά θέματα, η προσαρμοστικότητα, η ανάγκη για ουσιαστική συντροφικότητα, ο αυθορμητισμός, η αμφισβήτηση, το πείσμα στην εκπλήρωση των στόχων τους, η αγωνιστικότητα, οι πνευματικές ανησυχίες και τέλος η ελπίδα είναι όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που θα έπρεπε να μένουν και να μας διακατέχουν όλους και για όλη τη ζωή μας.

[...] Εάν, λοιπόν, οι νέοι επιλέξουν να αυτοδημιουργηθούν κρατώντας όλα τα παραπάνω και ακολουθώντας τη δική τους πνοή, τη δύναμη της ψυχής τους, το δικό τους χτυποκάρδι, τότε, μόνο θαύματα θα βρίσκουν στο δρόμο τους.

Δεν είναι ένας ή περισσότεροι οι στόχοι που θα βάλετε, μπροστά σας στέκεται η απεραντοσύνη. Ανακαλύψτε αυτό το μοναδικό που είναι και έχει ο καθένας από σας.

Είστε αυτοί που αναπνέετε αστρικό αέρα και από θλιμμένοι και μόνοι μπορείτε να γίνετε σπουδαίοι, όπως σπουδαίοι γεννηθήκατε. Θεωρείστε τον εαυτό σας διακεκριμένο, σπουδαίο, επιλεγμένο, γιατί έχετε όλα τα χαρακτηριστικά και τα χαρίσματα που χρειάζονται. Όχι, όμως, επιλεγμένο για τούτο και για εκείνο, για κυριαρχία, για εμπόριο ή για πολιτική, αλλά επιλεγμένο για ελευθερία, για γνώση και δημιουργία, αναγνωρίζοντας το ποιο πραγματικά είστε.

Εάν πιστά ακολουθήσετε τα χαρακτηριστικά της εφηβείας σας, τότε θα μάθετε να αντέχετε περισσότερο, να ελπίζετε περισσότερο και να περιμένετε το θαύμα που βρίσκεται ήδη δίπλα σας και σας περιμένει.

Όσο στενά κι αν είναι τα σύνορα της χώρας σας, εκεί υπάρχει χώρος για κάθε αρετή, για κάθε ανδρεία, για κάθε μεγαλοπρεπή εκπλήρωση των στόχων σας.

A3. Με αφορμή τα γνωρίσματα της εφηβικής ηλικίας που αναφέρονται στο παραπάνω κείμενο να αναρτήσεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων στον ιστοχώρο του σχολείου σου. Σε αυτό να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη γνώμη σου σχετικά με τα χαρακτηριστικά της εφηβικής ηλικίας που θεωρείς σημαντικότερα για τη μετέπειτα εξέλιξη σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ (1872 – 1958)

Κι ήτανε μια βραδιά

Το κείμενο προέρχεται από τα Άπαντα του Δημοσθένη Βουτυρά, εισαγωγή-επιμέλεια: Βάσις Τσοκόπουλος, 1995, Αθήνα: εκδ. Δελφίνι, τόμ. Β', σ.σ. 129-130

Η γνωριμία του Κώστα Λαρδά με την Κική Γεωργαλά ήταν από καιρό, προ δυο, δυόμισι χρόνων – ούτε αυτός δεν μπορούσε να ορίσει.

Νόμιζε ότι τον αγαπούσε η ψηλή και μελαχρινή κόρη. Κι αυτό, για να το πιστέψει, είδε πολλά δείγματα αγάπης, καθώς έλεγε στον εαυτό του και κάποτε στους φίλους του. Κι ότι τον αγαπούσε ήταν αλήθεια. Η μελαχρινή Κική, αν κάποτε έστρεφε το κεφάλι της και κοίταζε κάποιον άλλον, ήτανε για μια ματιά μόνο.

Μια μέρα ο Κώστας πήρε απόφαση και τη ζήτησε. Ο χοντροπλούσιος του απάντησε με περιφρόνηση πως δεν είχε σκεφτεί ακόμα να την παντρέψει, γιατί ήτανε μικρή!

Η μελαχρινή Κική, που αγαπούσε με τα σωστά της τον Κώστα και που από πολύν καιρό πίστευε πως ήταν αρκετά μεγάλη για παντρεία, θύμωσε κι έκλαψε. Ύστερα προσπάθησε να δώσει καρδιά και υπομονή στον Κώστα, που τον φαντάστηκε και τον είδε απ' το παράθυρο λυπημένο, συντριμμένο.

Ο καιρός όμως περνούσε. Ήρθε το καλοκαίρι. Ο χοντροπλούσιος, ο πατέρας της Κικής, δεν κοιμότανε, αγρυπνούσε.

Αυτός, παλιός κυνηγός γυναικών, καυχότανε ότι γνωρίζει τις γυναίκες και σκεπτότανε πώς να πολεμήσει την αγάπη της κόρης του.

Με τη βία; Όχι. Πάει πολύ βαθιά. Με το καλό; Όχι. Και είναι κίνδυνος να πειστείς αντί να πείσεις. Υπάρχουν άλλα και άλλα μέσα!

Έτσι είπε σε κάποιον πολύ φίλο του.

Κι ο Χοντρογιωργούλας σκεπτότανε να βρει το μέσο που θα έβγαζε την αγάπη της κόρης του που είχε στο φτωχό, καθισμένος κοντά στο παράθυρο του γραφείου του και κοιτάζοντας τα σύννεφα, που σα βουνά, βράχοι χιονισμένοι, τρέχανε στον ουρανό. Όταν άκουγε ότι η κόρη του είχε πονοκέφαλο και δεν μπορούσε να πάει στο τραπέζι, έλεγε με το νου του:

- Κι αυτή αγαπά θερμά σαν και μένα!... Είναι ο ίδιος εγώ!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε

ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς κρίνεις την αντίδραση της κόρης στην άρνηση του πατέρα της να παντρευτεί τον αγαπημένο της;
Ποια γνωρίσματα της εφηβείας διαφαίνονται στο απόσπασμα;
- ή
2. Να γράψεις την ιστορία σύντομα από την οπτική γωνία της κόρης, Κικής Γεωργαλά.

34. ΘΕΜΑ 17315

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Πού πήγε ο ελεύθερός μας χρόνος;

Το κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τον Θωμά Καραγκιοζόπουλο και δημοσιεύθηκε στον ιστοχώρο prosoporapiros.blogspot. στις 30 Μαρτίου 2015.

Δεν έχω ελεύθερο χρόνο. Το ακούς, το λες όλο και πιο συχνά. Συχνότερα πλέον κι από την καλημέρα. Από καταβολής κόσμου, όμως, ο χρόνος που διαρκεί μια ημέρα δεν έχει μειωθεί. Ο λόγος που μας φαίνεται όλο και λιγότερος, είναι επειδή προφανώς περισσεύουν οι ασχολίες και οι υποχρεώσεις μας.

Στον σύγχρονο κόσμο ο ελεύθερος χρόνος αποτελεί σοβαρό και χαρακτηριστικό στοιχείο του βιοτικού επιπέδου μιας κοινωνίας, μικρής ή μεγάλης, αλλά και στοιχείο ατομικής συγκρότησης και ολοκλήρωσης κάθε ατόμου. Οι περισσότεροι άνθρωποι τον δαπανούν σε ψυχαγωγία και ειδικότερα σε μεταμεσονύχτιες απολαύσεις. Ένα μέρος των ανθρώπων τον δαπανά στις κερκίδες των σταδίων, παρακολουθώντας τα αθλητικά δρώμενα. Ένα άλλο μέρος τον αφιερώνει σε ψυχαγωγία πιο γνήσιας μορφής, σε άθληση και απόλαυση του χρόνου με την ψυχή του. Υπάρχουν και κάποιοι, οι οποίοι πράγματι δημιουργούν το δικό τους «είναι» μέσα στον ελεύθερο χρόνο τους και το βγάζουν προς τα έξω. Κάνουν τέχνη, γράφουν ποίηση, μουσική, λογοτεχνία, θέατρο, ζωγραφική και διαμορφώνουν την πολιτισμική πορεία της κοινωνίας, στην οποία ζουν. Αυτοί αναζητούν την αναγέννησή τους μέσω της ενασχόλησής τους με τα πράγματα που τους αρέσουν και θέτουν την δική τους σφραγίδα στις σχέσεις τους με τον στενότερο κοινωνικό περίγυρο. Βρίσκουν τι χρειάζονται και πώς μπορούν να το πλησιάσουν.[...]

Ο ελεύθερος χρόνος είναι στοιχείο καθοριστικό της ζωής, της χαράς, της ψυχαγωγίας, απλώς οι άνθρωποι δε μάθαμε να τον αξιοποιούμε προς την πλευρά της ολοκλήρωσής μας. Αξιοποίηση του χρόνου δε σημαίνει απαραίτητα εργασία ασταμάτητη. Είναι αναγκαίος και ο ελεύθερος χρόνος, στα πλαίσια μίας ημέρας, πού φέρνει χαλάρωση στην ένταση και ένα διάλειμμα στη ρουτίνα.[...]

Σκέψου πόσο επιπλέον χρόνο, από αυτόν που χρειάζεσαι πραγματικά, ξοδεύεις στα social media. Πόσες φορές δεν έχεις κάνει συνεχόμενες ανανεώσεις της σελίδας σου στο Facebook ή στο Twitter, μόνο και μόνο επειδή δεν έχεις τι άλλο να κάνεις εκεί μέσα; Κι όμως, παραμένεις συνδεδεμένος συνεχώς. Πόσες φορές δε διαπίστωσες ότι πέρασες μέχρι και τρεις ώρες μπροστά στην παιχνιδοκοινότητα σου και μετά καταριόσουν τη μέρα επειδή δεν έχεις 40 ώρες για να προλαβαίνεις τις δουλειές σου; Κι όμως, την επόμενη μέρα έφαγες μπροστά της άλλο τόσο χρόνο.

Αυτό που περιορίζει το χρόνο μας ουσιαστικά είναι ο τρόπος που διαχειριζόμαστε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της τεχνολογίας και όχι η τεχνολογία αυτή καθαυτή. Επιλέγουμε όμως να την αφορίζουμε στο σύνολο της, για να μπορούμε να καταναλώνουμε χωρίς τύψεις τα εύπεπτα υποπροϊόντα της. Ο χρόνος που σπαταλάμε άσκοπα στις πιο πάνω ή και σε άλλες δραστηριότητες κενές ουσιαστικού ενδιαφέροντος, μας φτάνει ίσως για να τελειώσουμε τις δουλειές μας με περισσότερη ηρεμία και να ασχοληθούμε με πιο δημιουργικές

δραστηριότητες, που θα κάνουν την ψυχή και το πνεύμα μας ικανά να φιλτράρουν και να απορρίπτουν τα αρνητικά της τεχνολογίας. Πολλές φορές ξεχνάμε ότι υπάρχουν δύο όψεις σε κάθε νόμισμα. Μπορεί η μία όψη, αυτή που δεν έχουμε κοιτάξει μέχρι τώρα, να μας ανοίξει τα μάτια σε νέες δυνατότητες.

A3. Με αφορμή το παραπάνω κείμενο αποφασίζεις να δημοσιεύσεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σου. Σε αυτό παρουσιάζεις τις συνέπειες από την έλλειψη ελεύθερου χρόνου σε άτομα της ηλικίας σου και προτείνεις τρόπους καλύτερης διαχείρισής του, ώστε να έχετε περισσότερο χρόνο στη διάθεσή σας.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

XENPY BAN NTAÏK (1852 – 1933)

Για το ηλιακό ρολόι της Κατρίνα

Το ποίημα ανήκει στον Αμερικανό μυθιστοριογράφο Χένρυ Βαν Ντάικ και περιλαμβάνεται στην ποιητική του συλλογή «Μουσική και άλλα ποιήματα», 1904.

Οι ώρες πετούν,
τα λουλούδια ξεψυχούν'
νέες μέρες,
νέες ιδέες'
περνούν!
Η αγάπη μένει.

Ο χρόνος είναι
πολύ αργός γι' αυτούς που περιμένουν,
πολύ γρήγορος γι' αυτούς που φοβούνται,
πολύ μακρύς γι' αυτούς που θρηνούν,
πολύ σύντομος γι' αυτούς που ευτυχούν,
μα γι' αυτούς που αγαπούν,
χρόνος δεν υπάρχει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να ερμηνεύσεις την έννοια του χρόνου αξιοποιώντας τα επίθετα που αποδίδονται από το ποιητικό υποκείμενο. Ποια πιστεύεις ότι είναι η επιδίωξη του;

ή

2. Με αφορμή το ποίημα να γράψεις ένα δικό σου κείμενο (πεζό ή ποιητικό) με τίτλο «Χρόνος δεν υπάρχει» περιγράφοντας τον προσωπικό σου χρόνο.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Πόσο σημαντικό και πόσο δύσκολο είναι να είσαι δάσκαλος**

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα αντλήθηκε από άρθρο του ψυχιάτρου Κώστα Κογιόπουλου, που δημοσιεύτηκε στο ιστολόγιο <https://kostaskogiopoulos.wordpress.com/> στις 13.09.2019.

Αν η γνώση είναι η συνεχής μετεξέλιξη του νου από την επαφή με το περιβάλλον, η εκπαίδευση είναι οι στοχευμένες δραστηριότητες του σχολείου, που σκοπό έχουν την επίδραση με συγκεκριμένο τρόπο στη σκέψη, στον χαρακτήρα και στη σωματική αγωγή του ατόμου. Στη σχολική εκπαίδευση δύο είναι οι κύριοι παράγοντες που αλληλεπιδρούν: οι μαθητές και ο δάσκαλος.

Ο παράγοντας δάσκαλος είναι σημαντικός, διότι μέσω αυτού περνάει το μήνυμα της εκπαίδευσης. Η στάση και η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού είναι βασικά στοιχεία, ώστε να μπορεί να πείσει τους μαθητές, αλλά και τους γονείς για την αξία της διδασχής του. Οι παλιές εποχές, που η αυθεντία του εκπαιδευτικού δεν υπήρχε περίπτωση να αμφισβητηθεί, πέρασαν. Σήμερα ο δάσκαλος χρειάζεται καλή επιστημονική κατάρτιση, καλή γνώση της διδακτέας ύλης και σωστά επιχειρήματα, για να μπορεί να πείθει. Να έχει ενσυναίσθηση, να μην είναι μεροληπτικός, να σέβεται τη διαφορετικότητα και να σκέφτεται συνεχώς τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να παρακινήσει τους μαθητές του. Για τον λόγο αυτό, ο σημερινός εκπαιδευτικός καλείται να αναλάβει ένα δύσκολο ρόλο.

Η διαδικασία της εκπαίδευσης είναι επικοινωνία μεταξύ ανθρώπων. Ο δάσκαλος, εκτός των τεχνικών γνώσεων και των πιστοποιήσεών του, πρέπει να κατέχει καλή γνώση του ψυχισμού του. Η αυτογνωσία και η ψυχική του ωριμότητα είναι απαραίτητα. Άλλωστε, ο τρόπος διδασκαλίας είναι και τέχνη, θέμα ταλέντου και προσωπικής ικανότητας. Η γνώση του δασκάλου δεν σταματά στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Όσο περισσότερη κοινωνική εμπειρία έχει, τόσο καλύτερα θα βοηθήσει στην κοινωνικοποίηση των μαθητών του.

Ο δάσκαλος, όπως και οι γονείς, δεν είναι αλάνθαστοι, όπως θεωρούν πολλά παιδιά στην προεφηβική ηλικία. Το πόσο ώριμος είναι ένας εκπαιδευτικός εξαρτάται από το πόσο αποδέχεται τις αδυναμίες του. Διότι ο δάσκαλος δεν είναι μια αυθεντία, αλλά ένας άνθρωπος με αδυναμίες, που μπορεί να τις διορθώσει. Ο εκπαιδευτικός, ως σύμβολο εξουσίας, προκαλεί στον μαθητή συναισθήματα ανάλογα των πατρικών· έτσι, ο δάσκαλος γίνεται αποδέκτης ισχυρών θετικών και αρνητικών συναισθημάτων. Γι' αυτό δεν πρέπει να παίρνει προσωπικά τις συμπεριφορές των μαθητών, έτσι ώστε να προστατεύει τον ίδιο και τους μαθητές.

Ανάλογα με τις πεποιθήσεις του και τις επιδιώξεις του, μπορεί να επηρεασθεί σοβαρά από την επαφή του με τους μαθητές και τους γονείς τους. Μπορεί εύκολα να νιώθει άλλοτε ικανοποιημένος, άλλοτε απογοητευμένος. Μπορεί να υποκύψει σε κολακείες ή, αντιθέτως, να απογοητευθεί. Αν φοβάται τα εχθρικά συναισθήματα των μαθητών του, αποφεύγει σιγά-σιγά να έχει απαιτήσεις απ' αυτούς, για να μην τους δυσαρεστήσει. Η βάση της αντίληψης του δασκάλου για το πώς τον βλέπουν οι μαθητές είναι τα βιώματά του, όταν ήταν στην ηλικία τους. Οι σχέσεις που είχε με τους γονείς και τους δασκάλους του. Το πώς εκείνος βίωσε την παιδική και εφηβική του ηλικία. Οι συνειδητές και οι ασυνειδήτες επιθυμίες και προκαταλήψεις του. Γι' αυτό είναι πολύ σημαντικό να έχει επίγνωση των ατομικών προκαταλήψεων και αδυναμιών του. Όσο πιο ώριμος είναι ένας εκπαιδευτικός, τόσο πιο ώριμοι θα γίνουν και οι μαθητές του.

- A3.** Ποια χαρακτηριστικά παρουσιάζει ο συντάκτης του άρθρου ως απαραίτητα για έναν σύγχρονο εκπαιδευτικό; Θεωρείς ότι ο εκπαιδευτικός επηρεάζει τη διαμόρφωση των προσωπικοτήτων των μαθητών του και σε ποιο βαθμό; Να παρουσιάσεις τις θέσεις σου σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ (1945 -)

Ο δάσκαλος

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή μικρών πεζών της **Μαρίας Στασινοπούλου** «Ασκήσεις αντοχής στον χρόνο» (εκδ. Κίγλη, 2021).

Ο ΠΕΤΡΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΣ ήταν ο καλύτερος καθηγητής από όσους είχα στη ζωή μου. Άνθρωπος ευγενής και γλυκομίλητος. Είχε τεράστιες χωνεμένες γνώσεις, που αναδύονταν όταν και όπου και έπρεπε. Με πολύχρονες σπουδές στα παιδαγωγικά και στη λογοτεχνία. Υπήρξε για τρία χρόνια μαθητής του Ρολάν Μπαρτ στο Παρίσι και μόνον αυτός το ήξερε. Δεν το εκμεταλλεύτηκε ποτέ. Τον θεωρώ δάσκαλό μου, όχι για τις γνώσεις που μου πρόσφερε, αλλά κυρίως γιατί με έκανε να συνειδητοποιήσω την αξία της πειθαρχίας και γιατί μου έμαθε πώς να μαθαίνω.

Όταν πρωτοδιορίστηκε στο χωριό μου, ένα ορεινό χωριό της Θεσσαλίας, εκείνη τη μακρινή δεκαετία του '50, έμεινε στο σπίτι μας. Έφτασε με δυο αλλαξιές ρούχα και τέσσερις χιλιάδες βιβλία, τα οποία έθεσε εξαρχής στη διάθεση των παιδιών του σχολείου. «Δεν με ενδιαφέρει να είστε πρώτοι μαθητές», συνήθιζε να λέει, «εκείνο που έχει σημασία είναι να είστε πάντα ο εαυτός σας». Μία ευεργετική για μένα εξέλιξη ήταν ότι, διακρίνοντας αμέσως τη φιλομάθειά μου, έπεισε τους γονείς μου να με αφήσουν να ξαναπάω σχολείο. «Όλη μέρα θα διαβάζεις, ό,τι σε ενδιαφέρει εξωσχολικό και το πρωί θα ξυπνάς δυο ώρες νωρίτερα και θα ετοιμάζεσαι για το σχολείο», μου είπε.

Πολλές φορές τον φέρνω στο μυαλό μου -τι λέω;- , τον κουβαλάω μέσα μου, και ξέρω ότι θα καμάρωνε για μένα, αν γινόταν να δει τη διεθνή αναγνώρισή μου στην ιατρική επιστήμη.

- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί ο αφηγητής-ήρωας ξεχώρισε τον Πέτρο Ευαγγελινό ως δάσκαλο και, αναφερόμενος σε αυτόν, χρησιμοποιεί τη χαρακτηριστική φράση «τον κουβαλάω μέσα μου»; Ποια από όλες τις πτυχές της ζωής, της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του συγκεκριμένου δασκάλου θεωρείς σημαντικότερη για τους μαθητές του και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο αφηγητής ανακαλύπτει πως ο αγαπημένος του δάσκαλος ζει ακόμη και αποφασίζει να του στείλει μια επιστολή. Να γράψεις αυτή την επιστολή, στην οποία θα αποτυπώνεις τις αναμνήσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Σχολείο και Ζωή**

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα αντλήθηκε από το κείμενο του Μίλτου Κουντουρά «Σχολείο και ζωή (εκπαιδευτικός δημοτικισμός)», το οποίο είναι αναρτημένο στον ιστότοπο <http://ebooks.edu.gr/>.

[...] Η νέα γενεά έχει μέσα της όλα τα στοιχεία για την ωραία της εξέλιξη, έχει την ορμή και τη δύναμη, έχει μ' ένα λόγο τη βούληση για την αυτοδημιουργία της. Οι τάσεις και η θέλησή της είναι συνεπείς με την εποχή της, γιατί η εποχή της έχει δράση και κίνηση, και τα νιάτα άλλο δεν είναι κι αυτά παρά δράση και κίνηση.

Άλλο δε θέλουν λοιπόν τα νιάτα αυτά παρά ελευθερία ενέργειας προς τα ιδανικά που ζουν και υπάρχουν μέσα τους, ελευθερία που ξέρει πάντα να υποτάσσεται στις πανίσχυρες αυθεντίες των ιδανικών τους αυτών, κι ουδέποτε στις αυθεντίες που κ' εμείς οι ίδιοι πια δεν τις πιστεύουμε. Τότε μόνο τα νιάτα αυτά θα ζουν αρμονικά με τον εαυτό τους, και η ελευθερία τους δε θα πέφτει σε βλαβερή αναρχία, και η απόδοσή τους θα είναι πράγματι δημιουργική. Αντ' αυτών όμως ο δάσκαλος παρουσιάζει στο παιδί μια ψυχή περιτυλιγμένη σαν τις μούμιες σε χίλιους παλαιικούς παπύρους, την ψυχή εκείνη που είπα παραπάνω ότι βρίσκεται σε αντίφαση με τη σύγχρονη σκέψη και ζωή, επομένως βρίσκεται σε αντίφαση και με την ψυχή της σημερινής νιότης, και δημιουργεί ένα σχολείο θεατρισμού και υποκρισίας.

Κ' εδώ έγκειται η μεγαλύτερη τραγωδία της σημερινής εκπαιδευσεώς μας. Στάση και σκέψη του δασκάλου προς το παιδί, οργάνωση και πρόγραμμα, τρόπος διδασκαλίας και σχολική ζωή είναι γεμάτα από παλαικό ακόμα διδασκαλισμό και υποκρισία. Δάσκαλος και παιδιά άλλο δεν είναι παρά θεατρίνοι. Θεατρίνοι μιας κωμωδίας που κι ο ένας κι ο άλλος έμαθαν και μαθαίνουν κάθε μέρα αριστοτεχνικά να την παίζουν. Ο ένας γελά τον άλλο και μένουν κ' οι δύο τόσο ευχαριστημένοι όσο επιτηδειότερα⁸² παίζουν την κωμωδία αυτή.

Και δάσκαλο λέγοντας δεν εννοώ μονάχα τον επαγγελματία δάσκαλο. Εννοώ και τον γονιό και τον εκπαιδευτικό σύμβουλο και τον καθηγητή του πανεπιστημίου και το κράτος, που τους έχει από πολλού διαποτίσει η ψυχή του παλιού δασκάλου, και όλους εκείνους που από τις σκέψεις ή τις πράξεις τους λείπει το νόημα της ζωής.

Μέσα στην αλληλοσύγκρουση αυτή αξιών, διδαγμάτων, δειγματισμών, τιμωριών, εξετάσεων, παιδικού φόβου και εφηβικής ορμής, τι να σου κάμει ο μαθητής που με βάση τις φυσικές ιδιότητες του ζητά με ολάνοιχτα τα μάτια της ψυχής του την οριστική φόρμα του; Η ελεύθερη σκέψη του καταπνίγεται μόλις ζητήσει να εκδηλωθεί. Οι υποψίες των μεγάλων τον βαραίνουν απ' όλες τις μεριές. Η υποσυνείδητη ζωή του βλέπει, και το νιώθει αυτό καλύτερα κι από μας τους μεγάλους, ότι μια υποκριτική αντίφαση υπάρχει μεταξύ των όσων λέγονται και των όσων γίνονται στη ζωή μας, και την αντίφαση αυτή δεν του επιτρέπεται να τη θίξει ή να την επικρίνει. Οφείλει να πιστέψει τη θέληση όλων αυτών των παιδαγωγών, έως ότου σχηματιστεί και σ' αυτόν η παρδαλή ατομικότητα του ηλικιωμένου, για να επαναλάβει κι αυτός τις ίδιες αδικίες στην ερχόμενη γενεά.

Ύστερ' απ' όλον αυτόν τον αέρα της υποκρισίας που διαπνέει πέρα ως πέρα τις ψυχές και την εκπαίδευσή μας, πώς είναι δυνατό ν' ανοιχτεί η ψυχή του εφήβου προς ελεύθερη και ειλικρινή δράση και μάθηση; [...] Πώς είναι δυνατόν πια έτσι να κινήσουμε προς τα εμπρός και προς εξέλιξη τις πλούσιες δημιουργικές δυνάμεις που κρύβονται μέσα σε κάθε παιδί;

⁸² πιο επιτυχημένα, επιδέξια

A3. Ο συντάκτης του κειμένου προσεγγίζει κριτικά την εκπαίδευση της εποχής του. Θεωρείς ότι τα χαρακτηριστικά των δασκάλων και γενικότερα των ενηλίκων -που αποτελούν πρότυπα για τους νέους- τα οποία επισημαίνει αποτελούν αποκλειστικά στοιχεία του παρελθόντος ή ισχύουν ακόμη και σήμερα σε ένα βαθμό; Σε προφορική εισήγηση (200-250 λέξεων) που απευθύνεις στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριές σου, να απαντήσεις στο παραπάνω ερώτημα και να παραθέσεις τα στοιχεία που, κατά τη γνώμη σου, πρέπει να διαπνέουν τις σχέσεις μαθητών και δασκάλων.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ (1861-1920)

Όταν ήμουν δάσκαλος (απόσπασμα)

Το απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Ιωάννη Κονδυλάκη που γράφτηκε το 1916 προέρχεται από το βιβλίο «Όταν ήμουν δάσκαλος και άλλα διηγήματα» (εκδ. Νεφέλη, Αθήνα, 1988).

– ... Δεν είμαι από τους δασκάλους τους οποίους εγνωρίσατε μέχρι τούδε⁸³. Θέλω να γίνω φίλος σας και όχι τύραννος, να σας φανώ ωφέλιμος και όχι να σας κάμω δειλούς και ταπεινούς· να με σέβεσθε και να με αγαπάτε και όχι να με τρέμετε. Μερικοί από σας άλλως τε κοντεύει να έχετε την ηλικία μου. Έως χθες ήμουν και εγώ μαθητής και δεν επιθυμώ να με μισήσετε, όπως εμίσησα εγώ μερικούς από τους δασκάλους μου. Δεν θ' απαιτώ να μαθαίνετε μεγάλα πράγματα, τα οποία να μη σας αφήνουν καιρόν να παίζετε, ως απαιτεί η ηλικία σας. Αλλά τα ολίγα αυτά εννοώ να τα μαθαίνετε καλά. Φρονώ⁸⁴ ότι με το γλυκύ θα κάμωμεν καλύτερα την εργασίαν μας, ενώ οι άλλοι δασκάλοι νομίζουν απαραίτητον το ξύλον και τας ύβρεις. Σας παρακαλώ, μη με αναγκάσετε να πιστεύσω ότι έχω άδίκον και ότι έχουν δίκαιον οι άλλοι δασκάλοι.

Οι μαθηταί μου ήκουσαν τους λόγους μου με έκπληξιν, ήτις επί τέλους μετεβλήθη εις ακτινοβόλημα χαράς.

– Λοιπόν είσθε σύμφωνοι; τους ηρώτησα.

– Σύμφωνοι, απήντησαν.

Και ετήρησαν την υπόσχασίν των, όπως ετήρησα και εγώ την ιδικήν μου.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιους στόχους έχει θέσει ο δάσκαλος για τη σχέση με τους μαθητές του; Ποιον από τους στόχους αυτούς θεωρείς σημαντικότερο και για ποιους λόγους;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ένας από τους μαθητές του δασκάλου-αφηγητή. Σε επιστολή προς ένα φιλικό ή συγγενικό σου πρόσωπο αποτυπώνεις τις εντυπώσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσαν τα λόγια του.

⁸³ τώρα

⁸⁴ πιστεύω

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Φέρνοντας τα παιδιά κοντά στο βιβλίο**

Το κείμενο του Κυριάκου Αθανασιάδη είναι δημοσιευμένο στον ιστότοπο Φέρνοντας τα παιδιά κοντά στο βιβλίο – Αντικλειδί (antikleidi.com) στις 20.02.2019 (ανάκτηση 14.3.2022). (διασκευή για τις ανάγκες της εξέτασης)

«Πώς θα μάθουμε στα παιδιά μας να διαβάζουν βιβλία, πώς θα τα φέρουμε κοντά στη λογοτεχνία;»

Είναι ένα θεμελιώδες και εξαιρετικά κρίσιμο θέμα. Κρίσιμο μάλιστα όχι γενικά και αόριστα, επειδή το βιβλίο είναι «καλό». Αλλά κρίσιμο για τη χώρα — για την ποιότητα της χώρας, για την παραγωγική, καλλιτεχνική, πολιτιστική άνθησή της, για την οικονομία της (ναι, για την οικονομία της), για τις δυνατότητές να σταθεί με επάρκεια στο ανταγωνιστικό περιβάλλον, όπου καλείται καθημερινά να παρίσταται και να μάχεται.

Ένα παιδί που θα αγαπήσει πραγματικά το βιβλίο είναι ένας αυριανός αναγνώστης, και μάλιστα, απαιτητικός. Αυτό είναι κάτι που θεωρούμε αξιωματική αλήθεια. Μολονότι προσωπικά πιστεύω ότι η εισαγωγή ενός νέου ανθρώπου στη λογοτεχνία ενηλίκων δεν γίνεται μέσω της Παιδικής Λογοτεχνίας αλλά μέσω της Young Adult Λογοτεχνίας (αυτού που στα ελληνικά λέμε συνήθως Λογοτεχνία για Εφήβους — μια λογοτεχνική κατηγορία που στην Ελλάδα απουσιάζει, ενώ σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες είναι η Νο1 σε πωλήσεις...), μολονότι δηλαδή ένα παιδί δεν θα περάσει απευθείας από τα βιβλία που διαβάζει, όταν είναι δέκα ετών, στα βιβλία που θα διαβάζει στα είκοσί του, είναι περισσότερο από βέβαιο ότι το παιδί που θα αγαπήσει τα βιβλία από μικρό, δεν θα απιστήσει ποτέ στην αγάπη του. Θα συνεχίσει ομαλά με την Εφηβική Λογοτεχνία και θα καταλήξει στη Λογοτεχνία Ενηλίκων (και στο δοκίμιο, ασφαλώς). [...]

«Πώς θα βάλουμε τα παιδιά να διαβάζουν βιβλία;» αναρωτιέται ένας σχολιαστής του ιστότοπου, και συνεχίζει: Μια πολύ καλή και έγκυρη ερώτηση. Η απάντηση δεν είναι απλή. Πρέπει να διαβάζουμε βιβλία μπροστά στα παιδιά, να επαινούμε πράγματα που βρήκαμε ή μάθαμε από και χάρη στα βιβλία, να παραπέμπουμε τα παιδιά να μαθαίνουν να ψάχνουν σε βιβλία (τα λεξικά και οι εγκυκλοπαίδειες είναι βιβλία), να τους εξηγούμε ότι δεν χρειάζεται να απογοητεύονται, αν δεν τα καταλαβαίνουν όλα με τη μια, και να μην τα παρατούν, να έχουμε άποψη κι εμείς για τα βιβλία που διαβάζουν (τι λένε, πότε και γιατί γράφτηκαν κλπ.), για να μπορούμε να συζητάμε μαζί τους τι τους άρεσε και τι όχι. Αλλά, κυρίως, δεν πρέπει ποτέ να βάζουμε με το ζόρι τα παιδιά να διαβάσουν βιβλία. Δεν πρέπει να επιμένουμε να διαβάσουν με το στανιό κάποιο βιβλίο επειδή, για κάποιον λόγο, «πρέπει στην ηλικία τους» να διαβάσουν τον συγκεκριμένο συγγραφέα ή να «ξεστραβωθούν». Τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν να διαβάζουν βιβλία, επειδή μαθαίνουν να τα αγαπούν. Να αγαπούν τα βιβλία και τις γνώσεις και τις απολαύσεις που προσφέρουν από τις σελίδες τους. Και, όπως κάθε αγάπη που θα διαρκέσει ολόκληρη ζωή, η αγάπη για τα βιβλία θέλει δουλειά πολλή. Όμως, είναι άφθονα και πολλά τα αντίδωρα που μας προσφέρει. [...]

A3. Σε ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σου να προβληματιστείς για τα ενδιαφέροντα τα δικά σου και των συνομήλικών σου. Ποιες ενασχολήσεις τραβούν το ενδιαφέρον σας και πώς θα τους έπειθετε ότι είναι συναρπαστικό να διαβάζουν βιβλία; Μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από το κείμενο, την εμπειρία σου και την σχολική ζωή. (200-250 λέξεις)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΚΗ ΖΕΗ (1925-2020)

Το καπλάνι της βιτρίνας

Η Άλκη Ζέη έγραψε μυθιστορήματα για παιδιά και εμπνεύστηκε το «Καπλάνι της βιτρίνας» (1963) από τα παιδικά της χρόνια στη Σάμο. Το απόσπασμα παρακάτω είναι από την 238η χιλιάδα, εκδόσεις Κέδρος, 2007.

[...] Η Κυριακή τον χειμώνα είναι η πιο βαρετή μέρα. Θα 'θελα να ξέρω αν όλα τα παιδιά του κόσμου περνούνε τόσο βαρετά, όσο η Μυρτώ κι εγώ. Το απόγευμα μάλιστα, όταν αρχίζει να σκοτεινιάζει νωρίς νωρίς, δεν ξέρουμε τι να κάνουμε. Από το πρωί έχουμε παίξει, έχουμε τσακωθεί, ύστερα ξαναμονοιάσει, έχουμε διαβάσει – εγώ το «Δαβίδ Κόπερφηλδ» και η Μυρτώ τον «Τζακ»- και δεν μένει πια τίποτα, μα τίποτα να κάνεις.

Ο μπαμπάς και η μαμά τις Κυριακές παίζουν χαρτιά στο σπίτι του κυρίου Περικλή, που είναι διευθυντής του μπαμπά στην Τράπεζα. Η θεία Δέσποινα, η αδελφή του παππού, πάει επίσκεψη στις φίλες κι η Σταματίνα, η υπηρέτρια, έχει έξοδο. Έτσι μένουμε τα κυριακάτικα απογεύματα στο σπίτι μόνες με τον παππού. Αν είναι καλός καιρός, ο παππούς μας πάει περίπατο κι ύστερα, μόλις σκοτεινιάσει, γυρνάμε πίσω. Τότε αρχίζει η μεγάλη βαρεμάρα. Ο παππούς κλείνεται στο γραφείο του με τους «αρχαίους» του. Έτσι λέμε, με την αδελφή μου τη Μυρτώ, τα βιβλία του παππού, γιατί είναι όλα αρχαία ελληνικά.

Εμείς πάμε στην τζαμωτή βεράντα και κοιτάμε τη θάλασσα. Όταν έχει τρικυμία, τα κύματα σπάνε στους βράχους, πιτσιλάνε τα τζάμια κι έτσι όπως κυλάνε οι στάλες απάνω μοιάζουν με δάκρυα. Τότε είναι που συλλογιζόμαστε τις πιο θλιβερές ιστορίες. Τάχατες πως πέθανε ο μπαμπάς, η μαμά ξαναπαντρεύτηκε κι ο πατριός μας είναι πιο κακός και από τον Δαβίδ Κόπερφηλδ.

Η, πάλι, σκεφτόμαστε πως ο παππούς είναι ένας φτωχός ζητιάνος και εμείς, ντυμένες κουρέλια, γυρίζουμε μαζί του μέσα στο κρύο και ζητιανεύουμε, από πόρτα σε πόρτα, ψωμί. Καθετί που συλλογιόμαστε τού δίνουμε και τίτλο, λες και είναι ολόκληρο παραμύθι. [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο κείμενο οι δύο ηρωίδες περνούν βαρετά τα κυριακάτικα απογεύματα και επινοούν μια πρωτότυπη ενασχόληση, φαντάζονται ιστορίες, στις οποίες συμμετέχουν. Ποια είναι η γνώμη σου για την ιδέα αυτή που έχουν τα παιδιά; Θα σου άρεσε να εντάξεις στις ενασχολήσεις σου μια τέτοια δραστηριότητα;

ή

2. Να φανταστείς πως είσαι ένα από τα δύο κορίτσια του κειμένου. Τι θα πρότεινες στην αδερφή σου να κάνετε το κυριακάτικο απόγευμα, ώστε να μην είναι βαρετό;

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Σχέσεις μεταξύ γονέων και εφήβων: Η ανάγκη για αυτονομία**

Άρθρο της Ε. Καρακίτσου από την ιστοσελίδα www.maxmag.gr (2019) το οποίο έχει συντομευτεί.

Οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των εφήβων και των γονέων τους μεταβάλλονται σε σημαντικό βαθμό κατά τη διάρκεια της εφηβείας, λόγω των αλλαγών που βιώνουν οι έφηβοι και της ανάγκης επαναπροσδιορισμού της ταυτότητάς τους. Η οικογενειακή ζωή δεν είναι πάντα εύκολη κατά την περίοδο της εφηβείας, τόσο για τους γονείς όσο και για τους εφήβους. Η αυτονομία, ως ζήτημα, βρίσκεται στο επίκεντρο των σχέσεων γονέα-εφήβου και παραμένει κρίσιμο για τους εφήβους.

Ο έφηβος εξακολουθεί να χρειάζεται την αγάπη και την υποστήριξη των γονιών του, αλλά επιδιώκει και την αυτονομία του. Σε αυτό το πλαίσιο, οι αντιπαραθέσεις ή οι ρήξεις⁸⁵ είναι για τον έφηβο ένας τρόπος να επιβεβαιώσει την ταυτότητά του και τη διαφορετικότητά του. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι ενήλικες να βρίσκονται δίπλα στους εφήβους, να τους ακούνε και να ορίζουν τα σωστά όρια, φροντίζοντας πάντα για την ασφάλειά τους.

Αυτή η επιθυμία για αυτονομία θα αποτελέσει πηγή συζήτησης, διαπραγμάτευσης και σύγκρουσης μεταξύ των γονέων και των εφήβων. Αν και ο έφηβος αναζητά με κάθε τρόπο την αυτονομία του, αναρωτιέται πάντα αν το έχει παρακάνει και αν η συγκρουσιακή του συμπεριφορά δε θα τον κάνει να “χάσει” την αγάπη των γονιών του.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι, ακόμα κι αν επιδιώκεται η αύξηση της αυτονομίας από τους εφήβους, ιδιαίτερα από την ηλικία των 12 έως 18 ετών, η συναισθηματική απόσπαση από τους γονείς τους δεν είναι επιθυμητή για τους εφήβους.

Η έλλειψη σημαντικών σχέσεων, η γονική παραμέληση ή η παρουσία μεγάλων συγκρούσεων βρίσκονται στην καρδιά των πιο σοβαρών προβλημάτων που απειλούν τους νέους, όπως της εγκληματικότητας, των αποπειρών αυτοκτονίας, της κατάχρησης ουσιών. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το εκπαιδευτικό στυλ που υιοθετούν οι γονείς θα έχει σημαντικό αντίκτυπο⁸⁶ στην ανάπτυξη του εφήβου.

Το ζήτημα της αυτονομίας θέτει και το θέμα του διαχωρισμού. Σύμφωνα με τους ψυχαναλυτές, ο έφηβος πρέπει να “θρηνήσει” την παιδική του ηλικία, καθώς και όλα όσα συνδέονται με αυτή. Πρέπει να δει τους γονείς του διαφορετικά από ότι τους έβλεπε με τα μάτια ενός παιδιού. Ο έφηβος επιδιώκει να διαχωρίσει τον εαυτό του από τους άλλους και εν προκειμένω⁸⁷ τους γονείς του και να είναι ένα άτομο με δική του ευθύνη, που ενεργεί και σκέφτεται για τον εαυτό του.

Ο έφηβος, λοιπόν, δεν χρειάζεται μόνο να αισθανθεί αυτόνομος, αλλά έχει ανάγκη παράλληλα να αισθάνεται ασφαλής και «δεμένος» με την οικογένειά του.

A3. Αποφασίζεις να γράψεις μια επιστολή 200-250 λέξεων προς τους γονείς/κηδεμόνες σου, η οποία θα δημοσιευτεί στο σχολικό περιοδικό. Σε αυτή θα υποστηρίξεις με επιχειρήματα την ανάγκη να σου αφήνονται από τους γονείς/κηδεμόνες σου περιθώρια αυτονομίας. Με δεδομένο ότι πρόκειται για κείμενο προς δημοσίευση, φρόντισε να έχει φροντισμένο ύφος και προσφώνηση.

⁸⁵ συγκρούσεις

⁸⁶ επίδραση

⁸⁷ στην περίπτωση αυτή

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Αδέσποτα σκυλιά

Ποίημα του Αργύρη Μαρνέρου. Ποιητική συλλογή «Οι Άρχοντες» (1985)

Ξέρετε τι τιμή τα κάνουνε
Όταν τα ζώα αυτά
Τα ονομάζουμε αδέσποτα
Είναι χωρίς κυρίους
Χωρίς αφεντικά το νιώθετε
Αυτό δεν είναι πια τιμή
Αυτό είναι προνόμιο
Γι' αυτό και κάθε εξουσία
Τους ρίχνει φόλα με ευχαρίστηση

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο αποδίδει θετικό ή αρνητικό περιεχόμενο στη λέξη «αδέσποτος»; Για ποιο λόγο; Ποιες είναι οι δικές σου σκέψεις σχετικά με την έννοια της ανεξαρτησίας; Στην απάντησή σου να βασιστείς σε στοιχεία του ποιήματος.

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου ποίημα, όπως αυτό που σου δόθηκε, στο οποίο θα δώσεις την οπτική των ίδιων των αδέσποτων σκυλιών (η ποιητική φωνή πλέον θα ανήκει στα σκυλιά). Πρέπει να προσθέσεις δικά σου στοιχεία προσαρμόζοντας το θέμα στις δικές σου ανησυχίες, χωρίς όμως να ξεφύγεις από τη γενική θεματική («αδέσποτος»).

39. ΘΕΜΑ 19470

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Έρευνα: Η GenZ αποκαλύπτεται – Τι απασχολεί τους νέους

Το ακόλουθο συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο άρθρο της Λίνας Γιάνναρου δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» στις 30.03.2022 <https://www.kathimerini.gr/society/561784423/ereyna-i-gen-z-apokalypytetai-ti-apascholei-toys-neoys/> (προσπελάστηκε στις 31.03.2022).

Είναι αυτοί που με το πάτημα ενός κουμπιού στο έξυπνο τηλέφωνό τους μπορούν να έχουν ένα νέο ζευγάρι παπούτσια στην πόρτα τους σε λίγες ώρες. Ή ένα νέο πατίνι. Είναι αυτοί που δεν ξέρουν τι σημαίνει να βαριέσαι, αφού πάντα θα βρουν στο κινητό τους κάτι ενδιαφέρον να τους απασχολήσει. Αυτοί που δεν θυμούνται τον κόσμο χωρίς Ιντερνέτ και ταυτόχρονα χωρίς κάποιου είδους κρίση. Είναι η **Gen Z**, τα παιδιά που γεννήθηκαν κάπου ανάμεσα στο 1995 και το 2010 και διεκδικούν τη δική τους θέση στη δημόσια ζωή.

Η έρευνα που παρουσιάζεται σήμερα αποτελεί την πρώτη στην Ελλάδα που εστιάζει αποκλειστικά στη συγκεκριμένη γενιά (πραγματοποιήθηκε σε δείγμα νέων 16-25 ετών), ανοίγοντας ένα παράθυρο στον μυστηριώδη

κόσμο της. Μυστηριώδη γιατί αναπτύσσεται σε μεγάλο βαθμό μπροστά σε μια οθόνη. Σύμφωνα με την έρευνα, το 51,6% των νέων αυτής της γενιάς περνάει 5-10 ώρες καθημερινά στο Διαδίκτυο, με ένα 10,6% να περνάει περισσότερες από 10 ώρες.

Τα στοιχεία πάντως διαλύουν μια μεγάλη παρανόηση. Η «αποσύνδεση» από την πραγματικότητα δεν σημαίνει αδιαφορία. Οι νέοι και οι νέες της Gen Z σε ποσοστό 55% δηλώνουν ότι παρακολουθούν πολύ ή πάρα πολύ την επικαιρότητα. Όπως αναμενόταν, βασικές πηγές ενημέρωσης αναδεικνύονται τα ενημερωτικά σάιτ και τα κοινωνικά δίκτυα. «Δύο από τους βασικότερους λόγους για αυτό είναι, πρώτον, η δυνατότητα που τους δίνει η τεχνολογία να εξατομικεύσουν την κατανάλωση των ειδήσεων, και δεύτερον, ο πρακτικός χαρακτήρας των κινητών συσκευών», **σχολιάζει** η αναπληρώτρια καθηγήτρια στο τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ στο Πανεπιστήμιο Bournemouth και μέλος της ερευνητικής ομάδας, Αναστασία Βενετή. Ένας ακόμα λόγος είναι και η πολλαπλάσια αποτυπωμένη δυσπιστία αυτής της γενιάς απέναντι στα παραδοσιακά ΜΜΕ. [...]

Ωστόσο, οι νέοι παραμένουν επιφυλακτικοί ως προς τις διαδικτυακές πηγές ενημέρωσης. «Ως πιο εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο είναι και πιο προσεκτικοί με τη χρήση του». Την εμπιστοσύνη τους σε θέματα επικαιρότητας κερδίζουν οι ειδικοί επιστήμονες (61,8%), η οικογένεια (49,4%) και οι φίλοι (39,5%). Σε μεγάλο ποσοστό (74,7%) θεωρούν ότι έχουν την ικανότητα να εντοπίζουν μια ψευδή είδηση.

Μολονότι σε ποσοστό 75% αποφεύγουν τις αναρτήσεις πολιτικού περιεχομένου, παίρνουν θέση για τα θέματα που τους απασχολούν. Για παράδειγμα, σε ποσοστό 60% δηλώνουν ότι ανησυχούν πολύ για την κλιματική αλλαγή, ενώ το 86,9% αναφέρει ότι συμφωνεί με τη λογική και τους στόχους του ελληνικού # Me Too. Σε συντριπτικό ποσοστό (84%), τέλος, δηλώνουν ότι θα ψηφίσουν στις επόμενες εκλογές.

A3. Στο άρθρο της η Λίνα Γιάνναρου αναφέρει ότι οι περισσότεροι νέοι 16-25 ετών περνούν τον χρόνο τους «μπροστά σε μια οθόνη». Συμφωνείς με τη διαπίστωσή της; Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, τα ενδιαφέροντά τους; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις στο σχολείο σου στο πλαίσιο ημερίδας με θέμα «Τα ενδιαφέροντα των νέων». Μπορείς να αξιοποιήσεις πληροφορίες από το κείμενο.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ (1905-1966)

Αργώ (απόσπασμα)

Το μυθιστόρημα Αργώ του Θεοτοκά συνιστά μια τοιχογραφία της Ελλάδας του μεσοπολέμου. Το πρώτο μέρος κυκλοφόρησε το 1933, το έργο όμως ολοκληρώθηκε το 1936 με την έκδοση και του δεύτερου τόμου. Το απόσπασμα προέρχεται από τον πρώτο τόμο (Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1998, σσ. 121-123).

Ο Αλέξης και ο Λίνος καθίσανε σ' έναν πάγκο, κάτω από τη φοινικιά. Ο Λίνος άναψε ένα τσιγάρο, αφού βεβαιώθηκε πως κανείς δεν τον έβλεπε εξόν από τον αδελφό του, και φύσηξε βίαια τον καπνό του προς το φεγγάρι.

– Δεν κάνεις καλά που καπνίζεις, είτε ο Αλέξης, που δεν κάπνιζε ποτέ.

– Ωχ αδερφέ! αποκρίθηκε ο άλλος και φύσηξε τον καπνό του με περισσότερη δύναμη. [...]

– Είσαι δεκάξι χρονώ και καπνίζεις ένα πακέτο τη μέρα, εξακολούθησε ο Αλέξης. Θα χαλάσεις την υγεία σου.

– Και τι μ' αυτό; Σε τι μου χρησιμεύει η υγεία μου;

– Μη λες ανοησίες. Σου χρησιμεύει, για να ζήσεις. Εγώ που δεν είμαι γερός ξέρω καλύτερα τι αξίζει η υγεία.

– Ζωή είναι αυτή που ζούμε; ρώτησε ο Λίνος.

Ο Αλέξης γέλασε.

– Και τι ήθελες να κάνεις στην ηλικία σου; ρώτησε. Πηγαίνεις σχολείο και διαβάζεις τους αρχαίους. Δε σου φτάνει;

– Όχι, δε μου φτάνει.

– Όταν πάνεις να είσαι μαθητής, θα σκεφτούμε να κάνεις άλλα πράγματα πιο συναρπαστικά.

– Ω, σας βλέπω και σας που δεν είστε μαθητές, τι ωραία που ζείτε! είπε ο Λίνος με θυμό. Καμώνεστε τάχατες πως δε βλέπετε τον κόσμο σαν τον πατέρα, μα κατά βάθος είστε ίδιοι κι απαράλλαχτοι, Νοταράδες, ως το κόκαλο, καλαμαράδες, γραφιάδες, βιβλιοφύλακες. Δεν μπορείτε να απομακρυνθείτε ούτε μια μέρα από τα βιβλία και τα γραψίματα. Γεννηθήκατε μουντζουρωμένοι μελάνι. Ο μόνος σκοπός του Νίκη είναι να γράφει βιβλία. Κι εσύ εκεί πας, σε βλέπω καλά. Να τυπωθεί το όνομά σας και να κάνετε τους σπουδαίους, αυτό είναι το μεγάλο όνειρο της ζωής σας, να εκθέσουν τις φωτογραφίες σας στις προθήκες των βιβλιοπωλείων, να σταματά ο κόσμος και να σας θαυμάζει τάχατες. Όλο βιβλία, βιβλία, βιβλία! Δεν αναπνέω καλά μες σ' αυτό το περιβάλλον. Με πνίγει η σκόνη. [...]

– Τις μόνες στιγμές ευτυχίας που γνώρισα τις χρωστώ στα βιβλία, μουρμούρισε αργά ο Αλέξης.

Ο Λίνος ξέσπασε.

– Όχι! Όχι! φώναξε. Χίλιες φορές όχι! Παρεξηγήσατε τη ζωή όλοι σας. Ή μάλλον την καταργήσατε. Ο πατέρας δεν υποπεύτηκε ποτέ τι είναι η ζωή. Εσείς οι δυο παρηγοριέστε διαβάζοντας τη ζωή που δε ζείτε ή γράφοντάς την. Μα ο μόνος σκοπός της ζωής είναι να τη ζει κανείς όσο μπορεί, όσο βαστά πιο δυνατά και πιο πλούσια.

Μιλούσε με θέρμη, με αγανάκτηση. Ο Αλέξης κοίταζε τον όμορφο επαναστατημένο έφηβο με τρυφερότητα και με κάποιο κρυφό καμάρι. Τον αγαπούσε πολύ κι ίσως να τον θαύμαζε, σε ορισμένες στιγμές, για την απειθάρχητη ορμή του, για το ξεχείλισμα της νεανικής του ζωντάνιας.

– Πες, Λίνο, τι θες να κάνεις με τη ζωή σου, με τη νιότη σου;

– Θέλω ηρωισμό! αποκρίθηκε ο έφηβος αδίσταχτα, με παθιασμένη φωνή.

Σωπάσανε.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Τα δύο αδέρφια, ο Αλέξης και ο Λίνος, γοητεύονται από μια διαφορετική στάση ζωής. Τι προτιμά ο καθένας τους; Ποια είναι η δική σου άποψη για τον σκοπό της ζωής;

ή

2. Να μεταφέρεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα του Λίνου στο ημερολόγιό του, υιοθετώντας τη δική του οπτική γωνία.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Οδικά τροχαία ατυχήματα. Επιδημιολογία, παράγοντες κινδύνου και μέτρα πρόληψης**

Το κείμενο που ακολουθεί είναι, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα από άρθρο των Μ. Καρδαρά, Α. Παπαζαφειροπούλου και Σ. Παππά στο επιστημονικό περιοδικό Αρχαία Ελληνικής ιατρικής, 2009, 26(6), σελ. 751-758.

Οι παράγοντες που εμπλέκονται σε ένα τροχαίο ατύχημα είναι τρεις: ο οδηγός, το όχημα και ο δρόμος. Η σωματική και η ψυχική υγεία των οδηγών, η ηλικία, το διανοητικό επίπεδο, η ικανότητα του οδηγού και ο σεβασμός, από μέρους του, του κώδικα οδικής κυκλοφορίας παίζουν σημαντικό ρόλο στην πρόκληση τροχαίων ατυχημάτων. Αναφορικά με το όχημα, διάφορες μηχανικές παράμετροι αυτού, όπως η ποιότητα της κατασκευής και της συντήρησης του συστήματος οδήγησης και πέδησης, το ανένδοτο των θυρών και η ανάρτηση, διαδραματίζουν σοβαρό ρόλο στη συχνότητα και τη βαρύτητα των τροχαίων ατυχημάτων. Οι ειδικοί αποδίδουν ευθύνες και στους δρόμους, όπως αυτούς που είναι άσχημα σχεδιασμένοι, έχουν κακό φωτισμό ή η σηματοδότησή τους δεν είναι καλή.

Η έρευνα υποδεικνύει ότι ο ανθρώπινος παράγοντας είναι υπεύθυνος για την πρόκληση των περισσότερων τροχαίων ατυχημάτων και έχει βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της σχέσης μεταξύ χαρακτηριστικών της συμπεριφοράς και ψυχολογικών χαρακτηριστικών των οδηγών και του κινδύνου πρόκλησης τροχαίου ατυχήματος. Υπάρχουν τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες ανθρώπινων παραγόντων που θεωρούνται υπεύθυνοι για τον αυξημένο κίνδυνο πρόκλησης τροχαίου ατυχήματος: (α) η επιδεξιότητα, (β) η εμπειρία, (γ) το ατομικό επίπεδο ανάπτυξης και η ωριμότητα και (δ) η κοινωνική κατάσταση και ο τρόπος ζωής. Η γενική ιδέα είναι ότι ο τρόπος που ένας οδηγός ζει, τα ενδιαφέροντά του και η προσωπικότητά του θα μπορούσαν να επηρεάσουν τον κίνδυνο τροχαίου ατυχήματος που διατρέχει, καθώς επίσης και τις αντιλήψεις του για την κίνηση και την οδήγηση. Η τάση των οδηγών να δημιουργούν παραβάσεις, η γρήγορη οδήγηση και η έλλειψη συγκέντρωσης κατά τη λήψη απόφασης έχουν βρεθεί να συνδυάζονται με αυξημένο κίνδυνο τροχαίου ατυχήματος. Για παράδειγμα, οδηγοί που ανέφεραν ένα σχετικά μεγάλο αριθμό παραβάσεων αντιπροσωπεύονταν περισσότερο στα τροχαία ατυχήματα απ' ό,τι οι οδηγοί που διέπραξαν σφάλμα. [...]

Τα υπάρχοντα δεδομένα σχετικά με την επίδραση της ηλικίας στην πρόκληση τροχαίου ατυχήματος είναι αντικρουόμενα. Σε μια μελέτη βρέθηκε ότι οι οδηγοί μεγάλης ηλικίας παρουσιάζουν μικρότερη πιθανότητα να εμπλακούν σε τροχαίο ατύχημα. Αντίθετα, σε άλλη μελέτη διαπιστώθηκε ότι η ηλικία αποτελεί βασικό παράγοντα πρόκλησης ατυχήματος και μάλιστα η ηλικία >60 ετών συσχετίζεται με υψηλό κίνδυνο θανατηφόρου τραυματισμού. Οι νεαρότεροι οδηγοί είναι πιθανότερο να τραυματιστούν θανάσιμα σε τροχαίο ατύχημα με ένα εμπλεκόμενο όχημα, ενώ οι πιο ηλικιωμένοι με δύο ή περισσότερα εμπλεκόμενα οχήματα. Αυτό συμβαίνει επειδή οι νεαρότεροι οδηγοί έχουν την τάση να οδηγούν με μεγαλύτερες ταχύτητες, ενώ οι πιο ηλικιωμένοι παρουσιάζουν έλλειψη συγκέντρωσης και αδυναμία παρατήρησης. Ένα άλλο συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν αρκετές μελέτες είναι το γεγονός ότι οι νέοι οδηγοί έχουν πολύ υψηλή αναλογία οδικών τροχαίων ατυχημάτων επειδή διανύουν περισσότερα χιλιόμετρα. Μελέτη στη χώρα μας έδειξε ότι για τα οδικά τροχαία ατυχήματα στα άτομα νεαρής ηλικίας ευθύνεται κυρίως η επιθετική συμπεριφορά, που έχει ως αποτέλεσμα την πραγματοποίηση παραβιάσεων και την απροσεξία από μέρους του οδηγού.

A3. Οι αρθρογράφοι αναφέρονται, αρκετά λεπτομερώς, στα αίτια που προκαλούν τα τροχαία ατυχήματα, με ιδιαίτερη αναφορά στους νέους. Αξιοποιώντας αυτά τα στοιχεία ποια πιστεύεις ότι είναι τα κατάλληλα μέτρα πρόληψης των οδικών ατυχημάτων; Πώς αυτά μπορούν να ενισχυθούν από την εκπαίδευση; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Κώστας Μουρσελάς (1932 –2017)

Βαμμένα κόκκινα μαλλιά (Απόσπασμα)

Το ομώνυμο μυθιστόρημα κυκλοφόρησε, για πρώτη φορά, το 1990 από τις εκδόσεις Κέδρος. Το παρακάτω απόσπασμα είναι από τις εκδόσεις Πατάκη, 2014.

Σου μίλησα πριν για το απερίγραπτο μηχανάκι που καβάλησε ο Λούης. Απερίγραπτο, γιατί από τα πολλά τρακαρίσματα και τις πολλές καταράκυλες, δε νομίζω να υπάρχει επάνω του ένα εξάρτημα από τη μάνα του. Και πρέπει να ξέρεις ότι αν ζει ακόμα ο Λούης, είναι μόνο από τα επαναλαμβανόμενα θαύματα. Όσες φορές το καβαλά, κανονικά, άλλες τόσες θα έπρεπε να έχει αποδημήσει εις Κύριον. Και όμως, πάνω στην κρίσιμη στιγμή επεμβαίνει πάντα κάποιος φύλαξ άγγελος και τον σώζει. Αγνοεί το όνομα του αγγέλου του, τις αιτίες που τον κάνουν και επεμβαίνει, αλλά είναι βέβαιος πια πως κάτι το μυστηριώδες συμβαίνει. Δεν μπορεί, αγαπητέ μου, να του φεύγει ολόκληρη η μπροστινή ρόδα, να γκρεμοτσακίζεται και στο τέλος να σηκώνεται σαν κύριος, λες και είχε σκύψει να πάρει κάτι που του 'πεσε. Δεν μπορεί πάλι να χτυπά η μπροστινή ρόδα πάνω στο ρείθρο κάποιου πεζοδρομίου, να εκτινάσσεται ο Λούης σαν πύραυλος, να πέφτει πάνω σε πλατφόρμα νταλίκας που προπορευόταν φορτωμένη καρπούζια, γιατί έγινε κι αυτό, και να βλέπεις το κωμικοτραγικό θέαμα, αντί να σκάσει κάτω σαν καρπούζι αυτός, να σκάνε τα καρπούζια. Και όλα αυτά, σημείωσε, τα παθαίνει όχι γιατί είναι κακός οδηγός, όχι, αλλά γιατί μόνο πάνω στο μηχανάκι του ο Λούης συλλαμβάνει ιδέες, καταστρώνει σχέδια, παίρνει αποφάσεις, ονειρεύεται. Γενικά η ταχύτητα του δίνει τους ισχυρότερους ερεθισμούς, τον απογειώνει. Έχει συμβεί να έχει ξεκινήσει από Πέραμα, να έχει φτάσει Ραφήνα, να έχει ξεκαβαλικέψει το μηχανάκι και τότε μόνο να ανακαλύπτει ότι πάνω από δυόμισι ώρες οδηγούσε χωρίς να το ξέρει.

— Ναι, ξάδερφε, απίστευτο. Μόλις έφτασα, τότε το κατάλαβα. Ιδέα δεν είχα ότι ταξίδευα δυο ώρες.

Αυτός, σ' αυτές τις δυο ώρες, είχε οργανώσει στη φαντασία του ένα μπαρ, είχε βρει κεφάλαια, συνεταιίρους, για λογιστή τη γυναίκα του αδελφού του, την Ελενίτσα, την επονομαζόμενη και Τουίγκι, την είχε άλλωστε πάντα στο μάτι... Μεγάλη ιστορία. Άκου για να καταλάβεις: Ενώ ταξίδευε, είχε βρει το χώρο του μπαρ – ένα παλιό εγκαταλειμμένο σπίτι –, την ιδιοκτήτρια – μια πανύψηλη γοητευτική γυναίκα που δεν ήθελε μάλιστα να του το νοικιάσει –, άκου να δεις, μέχρι πού είχε φτάσει το όνειρο. Μισή ώρα, λέει, από Καλλιθέα μέχρι Στάδιο, του πήρε για να την πείσει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο Λούης συχνά παθαίνει ατυχήματα με το μηχανάκι του. Για ποιους λόγους συμβαίνει αυτό, σύμφωνα με το κείμενο; Πώς κρίνεις την οδική του συμπεριφορά;

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ένας περαστικός που βλέπει κάποιο από τα ατυχήματα του Λούη. Σε μια σελίδα του ημερολογίου σου, καταγράφεις το περιστατικό, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου δημιουργήθηκαν.

41. ΘΕΜΑ 19510

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η συμπεριφορά των γονιών και η επίπτωσή της στους εφήβους

Το κείμενο είναι διασκευή από την ομιλία τού Γ. Φράντζιου στον Δήμο Υμηττού στις 26.4.1991 και αντλήθηκε από το διαδίκτυο.

Η διαδικασία του αποχωρισμού και της εξατομίκευσης με στόχο τη διαμόρφωση μιας προσωπικής ταυτότητας αφορά όλα τα μέλη τής οικογένειας και προϋποθέτει μια αμοιβαία κίνηση με την οποία ο έφηβος απομακρύνεται από τους γονείς του και αυτοί από τον έφηβο.

Σ' αυτή την πορεία, οι γονείς βρίσκονται αντιμέτωποι με την εφηβική φαντασία που βρίσκεται στο απόγειό⁸⁸ της, τη στιγμή κατά την οποία οι ίδιοι είναι συμβιβασμένοι με την πραγματικότητα τής ζωής. Βρίσκονται αντιμέτωποι με την ανάδυση τής σωματικής ρώμης⁸⁹ των εφήβων, ενώ οι ίδιοι βιώνουν το τέλος της ακμής της. Επιχειρούν να κατανοήσουν τα οράματα των εφήβων για το μέλλον, ενώ οι ίδιοι έχουν κυρίως παρελθόν και το μέλλον τους μοιάζει με «άδεια φωλιά». Καλούνται να διαχειριστούν την απώλεια τού «προστατευτικού» και «παντοδύναμου» τους ρόλου με τον οποίο εξιδανικευτικά τους έβλεπαν ως τότε τα παιδιά τους, ενώ τώρα αυτός ο ρόλος όχι μόνο είναι περιττός, αλλά και «εμποδιστικός». Και τέλος, σε όλα αυτά προστίθεται πολύ συχνά και ο θάνατος των δικών τους γονιών.

Είναι απόλυτα φυσικό, συνεπώς, αυτές οι αλλαγές να τους δημιουργούν αρνητικά συναισθήματα, όπως ζήλια, ανησυχία, έχθρα, θλίψη, που πολύ συχνά τους οδηγούν να αντιμετωπίζουν την εφηβική ηλικία με αρνητικές φαντασιώσεις, οι οποίες ξεπηδούν είτε από τις αναμνήσεις της δικής τους εφηβείας, είτε από ιστορίες τρόμου και φρίκης για καταχρήσεις από τους εφήβους. Παρόμοιες συμπεριφορές είναι συχνά τόσο δραματικές, ώστε δημιουργούν λανθασμένες εντυπώσεις για την πραγματικότητα.

Αν, λοιπόν, οι γονείς κυριεύονται από τέτοιους φόβους για τον αποχωρισμό των παιδιών και δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν ώριμα, δηλαδή με κατανόηση και ενσυναίσθηση⁹⁰, αυτή την εξελικτική πορεία τής οικογένειας, είναι πολύ πιθανό οι έφηβοι να υιοθετήσουν ακραία πρότυπα συμπεριφοράς.

Ας πάρουμε ως παράδειγμα τον γονιό που ως έφηβος είχε αναγκαστεί να καταπνίξει όλες του τις επιθυμίες και την ανάγκη του για ανεξαρτησία, φαινόμενο αρκετά συχνό στις προηγούμενες γενεές. Αντιμετωπίζοντας την εφηβεία των δικών του παιδιών, αναπολεί αυτή την «τόσο ωραία εποχή» («τι καλά που ήταν τότε!» λέει και ξαναλέει), μεταβάλλει την τότε παθητική του στάση σε ενεργητική και τα βάζει με το παιδί του που προσπαθεί τώρα με τη σειρά του να ανεξαρτητοποιηθεί. Υιοθετώντας, όμως, αυταρχική συμπεριφορά, πυροδοτεί έναν φαύλο κύκλο συγκρούσεων με απρόβλεπτες συνέπειες.

⁸⁸ απόγειο: (μτφ) αποκορύφωμα

⁸⁹ δύναμης

⁹⁰ η κατανόηση του άλλου, η ικανότητα του ατόμου να κατανοήσει τη θέση του άλλου.

A3. Στο κείμενο τονίζονται οι επιπτώσεις της συμπεριφοράς των γονέων προς τους εφήβους. Με αφορμή τα στοιχεία που παρατίθενται στο κείμενο, να αναφερθείς στα θέματα που συχνά προκαλούν συγκρούσεις των εφήβων με τους γονείς στο οικογενειακό περιβάλλον και να προτείνεις τρόπους με τους οποίους μπορούν να αποφευχθούν οι εντάσεις. Να καταθέσεις τις απόψεις σου σε ομιλία 200-250 λέξεων που θα εκφωνήσεις σε ημερίδα που διοργανώνει το σχολείο σου με θέμα «Γονείς και έφηβοι: η αιώνια σύγκρουση».

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΧΑΛΙΑ ΓΚΙΜΠΡΑΝ

«Για τα παιδιά»

Το ποίημα ανήκει στην ποιητική συλλογή του Λιβανέζου ποιητή «Ο προφήτης» (1923), η οποία αποτελεί το διασημότερο έργο του και μεταφράστηκε σε πάνω από 40 διαφορετικές γλώσσες.

Τα παιδιά σου δεν είναι παιδιά σου.

Είναι οι γιοι και οι κόρες της λαχτάρας της Ζωής για τη Ζωή.

Δημιουργούνται διαμέσου εσένα, αλλά όχι από σένα.

Κι αν και βρίσκονται μαζί σου, δε σου ανήκουν.

Μπορείς να τους δώσεις την αγάπη σου, αλλά όχι τις σκέψεις σου.

Αφού ιδέες έχουν δικές τους.

Μπορείς να δίνεις μια στέγη στο σώμα τους, αλλά όχι και στις ψυχές τους.

Αφού οι ψυχές τους κατοικούν στο σπίτι του αύριο,

που, εσύ δεν πρόκειται να επισκεφτείς ούτε και στα όνειρά σου.

Μπορείς να προσπαθήσεις να τους μοιάσεις,

αλλά μη γυρέψεις να τα κάνουν σαν εσένα.

Αφού η ζωή δεν πάει προς τα πίσω, ούτε ακολουθεί στο δρόμο του το χτες.

Είσαι το τόξο από το οποίο τα παιδιά σου,

ωσάν ζωντανά βέλη ξεκινάνε για να πάνε μπροστά.

Ο Τοξότης βλέπει στόχο στη γραμμή του Απείρου
και σε λυγίζει με τη δύναμή Του, ώστε οι σαΐτες Του

να φύγουν γοργά και να φτάσουν μακριά.

Δεχτείτε το λυγισμό σας στα χέρια Του με χαρά.

Γιατί αυτός, όπως αγαπά τη σαΐτα που εκτοξεύεται,

αγαπά και τόξο που είναι σταθερό.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Μολονότι ο πρώτος στίχος του ποιήματος περιέχει μια παραδοξολογία, δηλ. μια διατύπωση που φαίνεται παράξενη εκ πρώτης όψεως, το ποιητικό υποκείμενο προσπαθεί να την επιβεβαιώσει χρησιμοποιώντας επιχειρήματα-προτροπές προς τους γονείς. Αφού τα εντοπίσεις, να εξηγήσεις αν τα επιχειρήματα αυτά έχουν ισχύ, κατά τη γνώμη σου, και για τους γονείς της εποχής μας.

ή

2. Στο ποίημα «Για τα παιδιά» ο Χαλίλ Γκιμπράν, με προτρεπτικό λόγο, απευθύνεται στους γονείς και τους κατευθύνει σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των παιδιών τους. Σ' ένα κείμενο που θα αναρτηθεί στο προσωπικό σου ιστολόγιο, να διατυπώσεις συμβουλές προς τους συνομηλίκους σου σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζουν τους γονείς τους.

42. ΘΕΜΑ 19838

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η εφηβική επαναστατικότητα

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο άρθρο της ψυχολόγου Εύης Μεσσαριτάκη. Αναρτήθηκε στον ιστότοπο efiveia.gr, στις 22.11.2017, με σκοπό την αντιμετώπιση εφηβικών προβλημάτων και τη συμβουλευτική των γονέων και των εφήβων.

Πρόκειται για ένα από τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της εφηβείας και για έναν από τους μεγαλύτερους πονοκεφάλους των γονέων: η επαναστατικότητα. Ταυτόχρονα, δεν είναι όλες οι μορφές επαναστατικότητας ίδιες. Υπάρχει η επαναστατικότητα ενάντια στην κοινωνική συμμόρφωση και εκείνη ενάντια στη γονεϊκή εξουσία. Και στις δύο περιπτώσεις βέβαια, ο έφηβος κερδίζει με αυτόν τον τρόπο την προσοχή των ενηλίκων.

Το νεαρό άτομο μπορεί ν' αναζητά την προστασία της ατομικότητάς του και την ανεξαρτησία από τις επιθυμίες των γονιών του και αυτό να οδηγεί στην κριτική και τη δυσαρέσκεια από μέρους τους. Αυτό μπορεί να γίνεται είτε γιατί αμφισβητείται η γονεϊκή εξουσία είτε γιατί τα παιδιά μπορεί όντως να κινδυνεύσουν.

Ένας επαναστατημένος έφηβος μπορεί να σαμποτάρει τον εαυτό του εγκαταλείποντας δραστηριότητες που τον ευχαριστούσαν, γιατί πια τις καταγράφει ως παιδικές. Μπορεί να εκδηλώσει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και να πέσουν οι επιδόσεις του στο σχολείο ή ακόμα και να εμπλακεί σε ρισκοκίνδυνες δραστηριότητες. Οι γονείς όμως πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν πότε εξεγείρονται λόγω της έκθεσης του παιδιού τους σε κίνδυνο ή για ναρκισσιστικούς λόγους, επειδή δηλαδή πλήττεται ο ρόλος της αυθεντίας που μέχρι πρότινος κατείχαν.

Η δεύτερη περίπτωση είναι ανθρώπινη και αναμενόμενη ως ένα βαθμό. Αντιστοιχεί δηλαδή στο γονιό να δυσαρεστείται και να δυσφορεί μπροστά σ' αυτή τη νέα τάξη πραγμάτων που διεκδικεί ένας έφηβος για την οικογένεια. Και ο γονιός άνθρωπος είναι άλλωστε που του αντιστοιχεί να σαστίζει μπροστά σε τέτοιες αλλαγές. Οποιαδήποτε μεγάλη αλλαγή ακολουθείται από μία περίοδο αποσταθεροποίησης και απαιτείται χρόνος για να βρεθεί ξανά η ισορροπία. Και η εφηβεία είναι μία μεγάλη αλλαγή για την οικογένεια αφού πρόκειται για τη μετάβαση ενός ατόμου από την παιδικότητα στην ενήλικη ζωή.

Δεν είναι σπάνιο οι γονείς ν' αντιστέκονται σε αυτή τη μετάβαση συνειδητά ή ασυνείδητα. Η εφηβεία προετοιμάζει το έδαφος για την ενηλικίωση και την προετοιμασία του ατόμου ν' ανοίξει τα φτερά του και πιθανόν ν' αφήσει πίσω του την οικογενειακή εστία. Πολλές φορές οι γονείς δεν είναι πρόθυμοι να το αποδεχτούν αυτό. Ειδικά αν δεν είναι ενεργοποιημένοι και δεν έχουν φροντίσει τη σχέση τους.

Το τελευταίο είναι πολύ σημαντικό ώστε να επιτραπεί στον έφηβο να εκδηλώσει την επαναστατικότητά του με υγιή τρόπο και να διαφοροποιηθεί από τους γονείς του. Η εφηβεία συνεπάγεται πολλές φορές αμφισβήτηση για τους γονείς και τη σχέση τους. Το παιδί είναι πια πολύ πιθανό να μιλήσει ανοιχτά για πράγματα που δεν έχουν ειπωθεί μέσα στην οικογένεια ή για συναισθήματα που κρατούσε καιρό για τον εαυτό του. Πολλές φορές με θυμό

και ακατέργαστο τρόπο. Οι γονείς τότε πρέπει να έχουν εφεδρείες⁹¹ σε προσωπικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο ζευγαριού ώστε ν' απορροφήσουν τους οικογενειακούς κραδασμούς. Και ίσως αυτή να είναι η μεγαλύτερη πρόκληση για την οικογένεια όταν έχει παιδιά σ' εφηβική ηλικία.

A3. Αφορμώμενος/η από το κείμενο της ψυχολόγου που προηγήθηκε, αποφασίζεις να γράψεις άρθρο στο ιστολόγιο του σχολείου σου (200-250 λέξεων), για να εκφράσεις την άποψή σου σχετικά με την εφηβική επαναστατικότητα και να προτείνεις τρόπους ώστε το σχολείο να αξιοποιήσει δημιουργικά την επαναστατικότητα των εφήβων.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΖΩΗ ΚΑΡΕΛΛΗ (1901-1998)

«Νεότητα δύσκολων χρόνων»

Το ποίημα που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα του ευρύτερου ομώνυμου ποιήματος της ποιήτριας Ζωής Καρέλλη. Ανήκει στην ποιητική συλλογή «Της Μοναξιάς και της Έπαρσης», που εκδόθηκε το 1951.

Τι θα κάνουν οι νεώτατοι, οι ωραίοι,
με την τραγικήν εφηβεία,
ραγισμένο κρύσταλλο της ψυχής,
αφανισμένο λουλούδι, άγουρο χαλασμένο καρπό,
κίτρινο της αυγής χρώμα μελαγχολικό;
Αρχίζει μέρα συννεφιασμένη,
μ' αδιέξοδον ουρανό, βαρύ, φορτωμένο
καταιγίδες φανερές κι ύπουλες.

Τι θα κάνουν εκείνοι, που έχουν
τα ωραία, τα φοβερά εκείνα μάτια
της νεότητας καθαρά κι αμετάπειστα;

Τι θα κάνουν
οι έφηβοι, όταν τόσο πολύ
γνωρίζουν και δεν μπορούν να ελπίζουν,
καθώς αρχινούν τη ζωή;

Άγγελος δεν φαίνεται κανείς,
της πικρίας το ποτήρι να του προσφέρει.
Μονάχος ο έφηβος θα το φέρει
στα πικρά, σιωπηλά χείλη του,

⁹¹ Εφεδρείες: (μεταφορικά) ό, τι βάζουμε στην άκρη, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί όταν το χρειαστούμε, το απόθεμα, η παρακαταθήκη

όπου κανένας λόγος προσευχής,
προσφυγής δεν ανθεί, δεν καλεί τον πατέρα,
τη στιγμή της φριχτής δοκιμής,
της αμείλιχτης μοναξιάς, της απιστίας,
της πιο μεγάλης δοκιμασίας του ανθρώπου.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο αντιμετωπίζει τη νεότητα ως μια δύσκολη περίοδο της ανθρώπινης ζωής. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από το ποίημα. Συμφωνείς ή διαφωνείς με την απαισιόδοξη στάση του ποιητικού υποκειμένου; Να αιτιολογήσεις την προσωπική σου τοποθέτηση.

ή

2. Γράφεις μια επιστολή προς ένα φιλικό σου πρόσωπο νεαρής/εφηβικής ηλικίας που αντιμετωπίζει προβλήματα, για να το εμψυχώσεις και να το πείσεις πως η εφηβική περίοδος στην ανθρώπινη ζωή προσφέρει ευκαιρίες και δυνατότητες.

43. ΘΕΜΑ 26527

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Καλλιέργεια Παιδείας Οδικής Ασφάλειας]

Απόσπασμα από την εισήγηση της Ευσταθίας Γεωργοπούλου – Σαλτάρη στη Β' Σύνοδο της ΙΖ' περιόδου της Βουλής των Ελλήνων με τίτλο «Η Κυκλοφοριακή Αγωγή, ως Υποχρεωτικό Μάθημα σε όλες τις Βαθμίδες της Εκπαίδευσης και η Οδική Ασφάλεια» και αντλήθηκε από τα πρακτικά της Έκθεσης της ειδικής μόνιμης επιτροπής οδικής ασφάλειας (2017).

Στις συνεδριάσεις της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Οδικής Ασφάλειας της Βουλής έχει κατ' επανάληψιν τεθεί και είναι κοινή διαπίστωση στις τοποθετήσεις των Βουλευτών και των επιστημονικών φορέων και όλων όσοι εμπλέκονται με τα μεγάλα ζητήματα της Οδικής Ασφάλειας ότι η πρόληψη των τροχαίων ατυχημάτων είναι σημαντικότερη. Εκτός από την ενημέρωση των πολιτών, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην αναγκαιότητα ενημέρωσης και καλλιέργειας Παιδείας Οδικής Ασφάλειας στους μαθητές και στις μαθήτριες των σχολείων της χώρας. Το ζητούμενο δεν είναι μόνο να μάθουν από αυτήν την τρυφερή ηλικία πώς θα γίνουν ως ενήλικες καλοί ως οδηγοί και ως πεζοί, αλλά και να προστατεύουν τον ίδιο τους τον εαυτό.

Αδιάσειστα είναι τα παρακάτω στατιστικά στοιχεία που αφορούν στα παιδιά και στους νέους – θύματα τροχαίων ατυχημάτων: Κάθε χρόνο χάνουν τη ζωή τους περίπου 30 παιδιά ηλικίας 0-14 ετών (80% των νεκρών είναι επιβάτες και 7% οδηγοί), 39 έφηβοι, ηλικίας 15-17 ετών (46% επιβάτες και 51% οδηγοί), και 186 νεαροί, ηλικίας 18-24 ετών (26% επιβάτες και 72% οδηγοί). Αυτό σημαίνει ότι περίπου 1 στους 5 νεκρούς τροχαίων ατυχημάτων είναι παιδιά και νέοι ως 24 ετών και εκ των οδηγών 9 στους 10 είναι αγόρια, ως επί το πλείστον οδηγοί δίτροχων (όταν η ηλικιακή αυτή ομάδα, αποτελεί μόλις το 1/3 του πληθυσμού της χώρας με περίπου

ισοκατανομή
αρρένων και θηλέων).

Γίνεται απολύτως κατανοητό ότι η καλλιέργεια Παιδείας Οδικής Ασφάλειας αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα και πρέπει να αποτελέσει στρατηγικό στόχο μεταξύ του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, για περισσότερο σταθερά και διαρκή αποτελέσματα.

Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της ένταξης της εκπαίδευσης Οδικής Ασφάλειας στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτέλεσε η απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, το 2010, για την ένταξη του μαθήματος της κυκλοφοριακής αγωγής στο ωρολόγιο πρόγραμμα της τρίτης τάξης των 800 ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων της Χώρας. Οι δράσεις κυκλοφοριακής αγωγής στα σχολεία εντάχθηκαν στα πλαίσια των προγραμμάτων αγωγής υγείας της ευέλικτης ζώνης. Τα προγράμματα αυτά ετοιμάστηκαν για μαθητές και μαθήτριες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μπορούν να υλοποιηθούν από εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων, ενώ δεν εστιάζονται μόνο σε διαδικασίες μετάδοσης γνώσεων, αλλά σε πολλαπλές μεθόδους ευαισθητοποίησης, αλληλεπίδρασης και βιωματικής προσέγγισης των θεμάτων υγείας. Παρόλα αυτά, το βήμα αυτό συνιστούσε μια αναιμική προσπάθεια, μικρή, μπροστά στο μέγεθος της πραγματικής ανάγκης.

Τα τελευταία χρόνια αναγνωρίστηκε ευρέως πως η διαπαιδαγώγηση των μαθητών σχετικά με την οδική ασφάλεια από τα πρώτα σχολικά χρόνια είναι απολύτως απαραίτητη. Το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ανταποκρινόμενο στην ανάγκη αυτή εξέδωσε πρόσφατα εγκύκλιο, με την οποία ορίζει τον τρόπο εισαγωγής του μαθήματος της Κυκλοφοριακής Αγωγής και της Οδικής Ασφάλειας, υποχρεωτικά στο Ωρολόγιο πρόγραμμα όλων των τάξεων των Δημοτικών Σχολείων. [...]

Για την επίτευξη του στόχου της «Ανάπτυξης Παιδείας Οδικής Ασφάλειας» στη χώρα μας, το μάθημα της Κυκλοφοριακής Αγωγής και Οδικής Ασφάλειας θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συνεχούς και αδιάλειπτης εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες, ξεκινώντας ήδη από την προσχολική και συνεχίζοντας στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι για την επίτευξη του στόχου αυτού, μαζί με όλες τις σχετικές διεργασίες εντός του σχολικού περιβάλλοντος, θα πρέπει να υπάρχει και μια παράλληλη και αμφίδρομη διαβούλευση με τους εκπαιδευτικούς φορείς, που θα κληθούν να εφαρμόσουν στην πράξη, στην καθημερινότητα του σχολείου, τα προγράμματα Κυκλοφοριακής Αγωγής και Οδικής Ασφάλειας.

A3. Γεγονός είναι ότι τις τελευταίες δεκαετίες οι Έλληνες πληρώνουν βαρύ φόρο αίματος στην ασφαλτο. Να αναφερθείς στα αίτια του φαινομένου και στο «πώς» το σύγχρονο ελληνικό σχολείο μπορεί να συμβάλλει στην ανατροπή του σε ομιλία 200 – 250 λέξεων που θα εκφωνήσεις στη Βουλή των Εφήβων.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ (1953 -)

[... γλίτωσε σαν από θαύμα]

Απόσπασμα από το διήγημα του Γιώργου Σκαμπαρδώνη «Η καντάδα» που περιλαμβάνεται στη συλλογή «ΠΡΟΣΟΧΗ: εποχιακή διέλευση βατράχων» (εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2021).

Ο Τάκης ήταν άνεργος χρόνια, επίσημα αλκοολικός, με κομμένο φως και νερό από καιρό. Ψευτοζούσε από κεράσματα ή από ευκαιριακές δουλειές, αν και ήταν καλό μαστόρι, το καλύτερο της περιοχής, ίσως και σε όλη την Κοζάνη: ηλεκτρολογικά, υδραυλικά, χτισίματα, τα ήξερε απέξω και τα έφτιαχνε γρήγορα, έξυπνα, σε χρόνο μηδέν, στο φτερό, γι' αυτό του είχαν κολλήσει το παρατσούκλι Πεταλούδας. Όμως είχε πέσει στο πιτό μετά το ατύχημα στην επαρχιακή, πριν από τρία χρόνια -και τότε έπινε, αλλά με μέτρο, δούλευε πολύ κι έβγαζε καλά λεφτά: οδηγούσε αυτός το «Peugeot» και δίπλα του συνοδηγός ήταν η αρραβωνιαστικιά του, η πανέμορφη Νατάσα, με την οποία ετοιμάζονταν να παντρευτούν. Η Νατάσα ήταν από το διπλανό χωριό, τη Χτενούσα, όπως και η μάνα του, η κυρία Ευθυμία. Έμεναν και οι δύο γυναίκες εκεί. Νύχτα, λοιπόν, προς ξημερώματα και ήταν αρκετά πιωμένος -είχαν πάει σε κάτι βαφτίσια στη Νάουσα και στο γλέντι που ακολούθησε. Έτρεχε με εκατόν είκοσι επιστρέφοντας. Ένωθε αυτοπεποίθηση γιατί ήξερε καλά τον επαρχιακό δρόμο, τις στροφές και τα επικίνδυνα σημεία. Αλλά για λίγα δευτερόλεπτα τον πήρε ο ύπνος, το αυτοκίνητο λοξοδρόμησε, βγήκε εκτός και καρφώθηκε σε μια κολόνα της ΔΕΗ με το αριστερό φανάρι. Η αρραβωνιαστικιά του, που πάντα αρνούσαν να φορέσει ζώνη, εκτινάχθηκε μέσα απ' το τζάμι δεκαπέντε μέτρα και πήγε κι έπεσε πάνω σ' ένα δέντρο. Το χειρότερο ήταν πως από τη σύγκρουση ξεκόλλησε η μηχανή, σφεντονίστηκε και κυνήγησε, τηλεκατευθυνόμενη θαρρείς, σαν πεπρωμένο, τη Νατάσα και πήγε και καρφώθηκε επάνω της, την έλιωσε στον κορμό του δέντρου. Οι Τροχαίοι που ήρθαν μετά και είδαν το θέαμα, είπαν ότι δεν είχαν ξαναδεί ποτέ να έχει συμβεί κάτι τέτοιο.

Ο Τάκης, που φορούσε ζώνη, σώθηκε, έκανε κάποιους μήνες στο νοσοκομείο, με πολλά τραύματα, όμως γλίτωσε σαν από θαύμα. Από τότε, έχοντας βαριές ενοχές και τη μοιραία αγάπη, το πάθος του με τη Νατάσα, έπεσε στην απελπισία και χάθηκε στο πιτό. Έπινε νυχθημερόν, δεν μπορούσε πια να ξεφύγει, έβγαλε όνομα αλκοολικού, στιγματίστηκε, κι απ' το τροχαίο και μετά δεν τον φωνάζανε πια στις δουλειές.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιο γεγονός ανέτρεψε την πορεία της ζωής του πρωταγωνιστή και πού τον οδήγησε; Αν τον γνώριζες, ποια συμβουλή θα του έδινες, προκειμένου να συνεχίσει τη ζωή του με τρόπο τέτοιο ώστε να συνέλθει από την περιπέτειά του και να την ξεπεράσει;

ή

2. Να γράψεις σε μια σελίδα ημερολογίου τις σκέψεις και τα συναισθήματα του Τάκη, λίγους μήνες μετά από το μοιραίο ατύχημα που έζησε.

44. ΘΕΜΑ 26537

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Τα προβλήματα της εφηβικής ηλικίας]

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο άρθρο του παιδίατρου Ελευθέριου Μουτσάνα που έχει αντληθεί από την ιστοσελίδα του Ιατρικού Συλλόγου Καρδίτσας παρουσιάζοντας τα πολλαπλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι έφηβοι.

Εκτός από τα προβλήματα που έχουν σχέση με την ανάπτυξη, ο έφηβος μπορεί να αντιμετωπίσει, όπως όλοι μας, και διάφορα άλλα, σωματικής ή ψυχικής υγείας. Η εφηβεία και χωρίς ασθένεια, είναι μια δύσκολη περίοδος

της ζωής, καθώς οι έφηβοι πρέπει να προσαρμοστούν στις ραγδαίες αλλαγές που συμβαίνουν στο σώμα τους. Έτσι, ακόμα και απλά προβλήματα, όπως είναι η ακμή, τους δημιουργούν μεγάλη αναστάτωση, γιατί έχουν σχέση με την εμφάνιση και απειλούν τη «γοητεία» τους, στην οποία οι ίδιοι δίνουν πολύ μεγάλη σημασία. Ωστόσο, μπορούμε να παρατηρήσουμε και το αντίθετο, ορισμένες φορές να αρνούνται τη σοβαρότητα κάποιου προβλήματος στην υγεία τους, εξαιτίας της κυρίαρχης στους εφήβους αίσθησης ότι είναι άτρωτοι.

Οι περισσότεροι έφηβοι με χρόνια προβλήματα υγείας έχουν πολλά κοινά σημεία στη συμπεριφορά τους, γιατί αντιμετωπίζουν τις ίδιες αγωνίες. Το άγχος που συνοδεύει τη χρόνια αρρώστια αντιστρατεύεται στη φυσιολογική συναισθηματική και κοινωνική προσαρμογή τους. Οι έρευνες δείχνουν ότι 20% περίπου των εφήβων παρουσιάζουν διάφορες μορφές ψυχικών διαταραχών και ότι τα κορίτσια παρουσιάζουν πιο συχνά ψυχολογικά προβλήματα σε σχέση με τα αγόρια, σε αναλογία 4:1. Το βασικότερο πρόβλημα εντοπίζεται στο ότι μόνο λίγοι αναζητούν ιατρική βοήθεια.

Γενικότερα, η εφηβεία θεωρείται ως περίοδος καλής υγείας. Οι απότομες αλλαγές, όμως, που συμβαίνουν στο σώμα και στην προσωπικότητα των εφήβων τους δημιουργούν προβλήματα και τους κάνουν ευάλωτους σε ορισμένους κινδύνους (τροχαία ατυχήματα, χρήση αλκοόλ, ναρκωτικών, κ.ά.). Τα 2/3 των θανάτων εφήβων είναι βίαιοι θάνατοι από τροχαία ατυχήματα, ανθρωποκτονίες και αυτοκτονίες. Θεωρητικά οι δύο στους τρεις θανάτους θα μπορούσαν να αποφευχθούν με την παροχή ψυχολογικής βοήθειας και καθοδήγησης προς τους εφήβους.

Τα «ειδικά προβλήματα υγείας της εφηβείας», σχετίζονται κυρίως με: τη διατροφή (παχυσαρκία, νευρογενής ανορεξία και βουλιμία), τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών (οινοπνευματώδη, τσιγάρο και ναρκωτικά), τις διαταραχές του συναισθήματος και της διάθεσης (άγχος, κατάθλιψη και αυτοκτονία), τη μάθηση, τη συμπεριφορά (επιθετικότητα, εθισμός στο Διαδίκτυο), κ.ά.[...]

Τα προβλήματα των εφήβων έχουν ψυχολογική, κοινωνική και οικονομική διάσταση. Είναι σίγουρο ότι για τη λύση τους χρειάζεται από τη μεριά του κράτους κεντρικός σχεδιασμός, χρηματοδότηση του τομέα της παιδείας και της υγείας και συνεχής προσπάθεια. Επειδή όμως οι αρχές και οι προσδοκίες των γονιών «μετράνε» πολύ για τους εφήβους, θα πρέπει οι γονείς, να αναλάβουν πρωτοβουλίες, ώστε να αυξήσουν τις γνώσεις τους γύρω από την εφηβεία, για να μπορέσουν να βοηθήσουν καλύτερα τα παιδιά τους.

A3. Ποιο ή ποια από τα προβλήματα που περιγράφει το κείμενο συμβαίνουν κυρίως στη ζωή των εφήβων; Να γράψεις μια ομιλία (200 – 250 λέξεων) προς τους/τις συμμαθητές/-τριες σου που θα εκφωνήσεις σε εκδήλωση του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου σου, στην οποία θα παρουσιάζεις την άποψή σου για το θέμα προτείνοντας συγκεκριμένες ενέργειες στις οποίες οφείλουν να προβούν οι γονείς ώστε να βοηθήσουν τους εφήβους.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ (1877-1962)

Ντέμιαν

Πρωταγωνιστής είναι ο Έμιλ Σίνκλερ, ένας έφηβος που αναζητά τον πραγματικό του εαυτό και την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του μέσα από μια δύσκολη πορεία αυτογνωσίας, σύγκρουσης και, τελικά, συμφιλίωσης με τον κόσμο των ενηλίκων. Συμπαραστάτη στην προσπάθειά του αυτή θα έχει τον Μαξ Ντέμιαν, έναν μεγαλύτερο φίλο του, ο οποίος θα αναλάβει να μυήσει τον ήρωα στις αντιφάσεις και τις αθέατες πλευρές της ζωής. μτφρ. Κώστας Προκοπίου, Νεφέλη, Αθήνα 1982.

Είχα λίγο ύπνο με πολλούς πόνους και σαν ξύπνησα και είδα την κατάσταση μου ένιωσα μια παράλογη θλίψη. Καθόμουν πάνω στο κρεβάτι μου, φορώντας ακόμα το πουκάμισό μου, ενώ τα ρούχα και τα παπούτσια μου ήταν πεταμένα ανάκατα στο πάτωμα: ανάδιδαν μια μπόχα ανακατωμένη με μυρωδιά από καπνό και εμετό. Με πονοκέφαλο, αηδία και μια φοβερή δίψα είχα μια εικόνα μπροστά μου, που άλλοτε δεν την αναπολούσα. Είδα την πατρίδα μου, το πατρικό σπίτι, τον πατέρα, τη μητέρα, τις αδελφές και τον κήπο· έφερνα μπροστά μου το ήσυχο υπνοδωμάτιό μου, το σχολείο, την πλατεία, τον Ντέμιαν, την τάξη, όπου ακούγαμε κατήχηση κι όλα αυτά ήταν φωτεινά, με μια λάμψη τριγύρω, θαυμάσια, θεία και καθαρά. Όλα αυτά προχθές, πριν από λίγες ώρες μου ανήκαν και τώρα πια δεν ήταν δικά μου, με έβλεπαν με αηδία. Ό,τι είχα ζήσει στα μακρινά χρυσά περιβόλια της παιδικής μου ηλικίας, την αγάπη των γονέων μου, την τρυφερότητα, κάθε φιλή της μάνας, τα Χριστούγεννα, τα φωτεινά και θεϊκά κυριακάτικα πρωινά, τα λουλούδια του κήπου, όλα τα ερήμωσα, τα σκόρπισα και τα ποδοπάτησα άγρια! Αν έρχονταν οι άνθρωποι του νόμου και με έδεναν, οδηγώντας με στην κρεμάλα σαν ιερόσυλο, θα έσκυβα το κεφάλι μου και θα 'βρισκα δίκαιη την τιμωρία μου.

Έτσι λοιπόν έβλεπα τον εαυτό μου! Εγώ, που τριγύριζα εδώ κι εκεί και περιφρονούσα τον κόσμο! Εγώ, ο περήφανος, ο έξυπνος που καταλάβαινε τη σκέψη του Ντέμιαν και στοχαζόταν μαζί του! Έτσι έβλεπα τον εαυτό μου, ένα έκτρωμα κι ένα γουρούνι, ένα άγριο κτήνος, δέσμιος σε ποταπά ένστικτα! Εγώ, που ήλθα από τόσα όμορφα περιβόλια, όπου βασιλεύαν η καθαριότητα, η λάμψη και η τρυφερότητα, εγώ λοιπόν, που αγαπούσα την μουσική του Μπαχ και τα ωραία ποιήματα! Άκουγα με αηδία και αναστάτωση το γέλιο μου· το γέλιο ενός μέθυσου, ενός καθυστερημένου· ήταν ένα ακράτητο και ηλίθιο γέλιο. Εκεί είχα καταντήσει.[...]

Στο μεταξύ εξωτερικά τουλάχιστο και με μια επιδεξιότητα πήρα τον κατήφορο. Το πρώτο μεθύσι ακολούθησαν άλλα. Στο σχολείο μας είχαν συνηθίσει πολλά παιδιά να κάνουν μια τέτοια ζωή· ήμουν ο πιο μικρός που έπαιρνα μέρος σε τέτοιες διασκεδάσεις και συνάμα από καιρό έπαψα να είμαι ο μικρός και υπομονετικός μαθητής, αλλά ένας αρχηγός και πρωταγωνιστής, ένας ξακουστός θαμώνας των ταβερνών. Ανήκα πια στον σκοτεινό κόσμο, [...] και στον κόσμο αυτό περνούσα για πολύ σπουδαίος.

Την ίδια στιγμή ένιωθα όμως και βαθύ πόνο. Κι ενώ ζούσα σ' ένα όργιο αυτοκαταστροφής και στα μάτια των συμμαθητών μου ήμουν ένας αρχηγός, ένα διαβολόπαιδο, ένα καταραμένο παλικάρι έξυπνο και σπιρτόζο, εγώ στο βάθος ήμουν μια ψυχή γεμάτη αγωνία και σπαραγμό. [...]

Το ότι ποτέ δεν είχα καμιά στενή φιλία με τους άλλους της παρέας κι έμεινα μόνος ανάμεσά τους, αυτό είχε μια αιτία. [...] Όσο περισσότερο ένιωθα πως διέφερα από τους άλλους, τόσο πιο δύσκολο ήταν για μένα να τους εγκαταλείψω. Δεν ξέρω πραγματικά αν το μεθύσι και το όνομα που πήρα μου έδιναν κάποια ικανοποίηση. Άλλωστε ποτέ δεν συνήθισα το οινόπνευμα κι έτσι πάντοτε ένιωθα τις καταστρεπτικές του συνέπειες. Ήταν για μένα ένας αναγκασμός. Έκανα μια τέτοια ζωή, γιατί δεν ήξερα τι άλλο να κάνω. Φοβόμουν να ζω στη μοναξιά, φοβόμουν τις πολλές κρίσεις τρυφερότητας και ντροπής, που μέσα μου φούντωναν απεριόριστα, φοβόμουν τέλος την τρυφερή σκέψη του έρωτα, που ερχόταν συχνά.

Ένα πράγμα μου έλειπε πολύ πάντοτε· ένας φίλος.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Προσπάθησε με βάση τα νοήματα του κειμένου να σκιαγραφήσεις την ψυχосύνθεση του ήρωα, προσπαθώντας να εξηγήσεις πού οφειλόταν η συμπεριφορά του.

ή

2. Να γράφεις σε μια σελίδα ημερολογίου τις σκέψεις σου για τα δικά σου εφηβικά αδιέξοδα.

45. ΘΕΜΑ 26573

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο 1

Ψυχική ανθεκτικότητα παιδιών και εφήβων: Ποιος ο ρόλος του σχολείου

Το ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από το κείμενο της Βασιλικής Πρεμέτη και της Βάσιας Τζανέτου, ψυχολόγων, είναι δημοσιευμένο στον ιστότοπο Ψυχική ανθεκτικότητα παιδιών και εφήβων: Ποιος ο ρόλος του σχολείου – Mothers blog.gr (προσπέλαση στις 22/8/2022).

Στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα, η κοινωνία μας βιώνει ποικίλες κρίσεις σε επίπεδο αξιών και θεσμών, κοινωνικό και οικονομικό. Γύρω μας επικρατεί η προβολή αρνητικών γεγονότων που πυροδοτούν αρνητικά συναισθήματα σε βάρος θετικών που είναι η αγάπη, η χαρά, η ευγνωμοσύνη, η γαλήνη, το ενδιαφέρον, η έμπνευση, η ελπίδα, η υπερηφάνεια. Η σημασία των συναισθημάτων αυτών δεν είναι ότι αποτυπώνονται μόνο σε λέξεις ή σε ένα χαμόγελο, αλλά αλλάζουν και καθορίζουν τη βιοχημική ισορροπία του σώματός μας. Τα θετικά συναισθήματα συμβάλλουν στη δεξιότητα του ατόμου να ανακάμψει από στρεσογόνες⁹² καταστάσεις, καθώς διευκολύνει την προσαρμοστικότητα και αυξάνει την προσωπική ευημερία.

Ίσως ο σημαντικότερος ψυχολογικός παράγοντας που αναπτύσσεται με τη θετικότητα είναι η ψυχική ανθεκτικότητα, το κυριότερο «αντίδοτο» στις επιπτώσεις που έχει η αρνητικότητα στη ζωή μας. Ο όρος «ψυχική ανθεκτικότητα» συναντάται με ποικίλες ερμηνείες. Σύμφωνα με την Αμερικάνικη Ψυχολογική Εταιρεία, αφορά στη διαδικασία καλής προσαρμογής στις αντιξοότητες, τις τραυματικές εμπειρίες ή ακόμα και στις σημαντικές πηγές στρες, όπως οικογενειακά προβλήματα ή προβλήματα σχέσεων, σοβαρά προβλήματα υγείας ή εργασιακές και οικονομικές στρεσογόνες καταστάσεις.

[...] Η ενδυνάμωση των μαθητών με τα στοιχεία εκείνα που θα τους καταστήσουν ικανούς να αντεπεξέρχονται στις υποχρεώσεις τους στο σχολείο αρχικά, αλλά και ως μέλη της κοινωνίας αργότερα, κρίνεται περισσότερο αναγκαία από ποτέ. Το σχολείο αποτελεί το πιο κατάλληλο πλαίσιο προαγωγής της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών και των εφήβων, γιατί εξασφαλίζει το περιβάλλον εκείνο που προάγει τις συμπεριφορές που χαρακτηρίζουν την ψυχική ανθεκτικότητα. Επίσης, μπορεί να προωθήσει την εφαρμογή εκπαιδευτικών προσεγγίσεων με στόχο την ανάπτυξη ατομικών προστατευτικών παραγόντων των μαθητών. Η σχολική κοινότητα μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην προώθηση λύσεων για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ως προς τη σχολική επιτυχία. Μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο και για τους εκπαιδευτικούς που βιώνουν μαζί με τους μαθητές τους τις αλλαγές που συμβαίνουν και είναι αποκαρδιωμένοι από την τρέχουσα κατάσταση στα σχολεία.

Ένα αποτελεσματικό σχολείο θα πρέπει να εξασφαλίζει στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς ένα περιβάλλον μάθησης και δημιουργίας κοντά στην καθημερινή πραγματικότητα. [...] Το θετικό σχολικό κλίμα, που προάγει την ψυχική ανθεκτικότητα και ενισχύει την αυτοεκτίμηση των μαθητών, αποθαρρύνει φαινόμενα σωματικής και ψυχολογικής βίας και δημιουργεί αίσθημα ασφάλειας στους μαθητές. [...]

⁹² Καταστάσεις που προκαλούν στρες, άγχος.

A3. Στο κείμενο τονίζεται πως «το σχολείο αποτελεί το πιο κατάλληλο πλαίσιο προαγωγής της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών και των εφήβων». Να γράψεις ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα (200-250 λέξεις) όπου θα εξηγήεις την έννοια «ψυχική ανθεκτικότητα», όπως την αντιλαμβάνεσαι εσύ σύμφωνα με το κείμενο, και στη συνέχεια θα προτείνεις τρόπους ή δράσεις που μπορεί να αναλάβει το σχολείο, για να πετύχει αυτόν τον στόχο.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΣΟΦΙΑ ΚΟΛΟΤΟΥΡΟΥ (1973-)

Παράκληση για μια μικρή κουφή

Το ποίημα της Σοφίας Κολοτούρου προέρχεται από τη συλλογή «Η Τρίτη Γενιά», εκδ. ΤΥΠΩΘΗΤΩ/ΔΑΡΔΑΝΟΣ, Αθήνα: 2015.

Κι όταν η μάνα του, του λέει: «Γιατί
δεν πας να παίζεις όπως τ' άλλα τα παιδιά; »

« Βαριέμαι...» απαντάει αυτός σιγά
και τον περνούνε για ιδιότροπο πολύ.

Νίκος Χάγερ-Μπουφίδης
Παράκληση στο Θεό για έναν μικρό καμπούρη

Στο διάλειμμά της πάντα μόνη. Ένα βιβλίο
στα χέρια της, μικρή να το 'χει συντροφιά.
Κι ο δάσκαλος όλο να λέει μες το σχολείο:
«γιατί δεν παίζεις όπως τ' άλλα τα παιδιά;»

Στην τάξη πάνω, τα κορίτσια συμμαορία
έχουνε φτιάξει κι είναι όλα τους σκληρά.
Συλλέγουνε φακέλους γι' αλληλογραφία
και αυτοκόλλητα ωραία, γυαλιστερά.

Καμία όμως δεν της δίνουν σημασία.
Πρώτο θρανίο – έν' αγόρι ο διπλανός.
Η Κάτια, η Θάλεια, η Νικολέττα κι η Μαρία
δεν της μιλάνε, ούτε η Μίνα, η αρχηγός.

Παίζει ποδόσφαιρο και μπάσκει με τ' αγόρια.
Πιο εύκολο είναι – γιατί δεν μιλάν πολύ.
Έχουν κανόνες ορισμένους, έχουν όρια
και είν' ακόμη – για τα μέτρα τους – ψηλή.

Κάποια φορά η Νικολέττα κι η Μαρία
την πλησιάζουν μ' ενδιαφέρον, ξαφνικά.
Δήθεν ρωτούν κάτι για γλώσσα, ορθογραφία,
κοιτώντας έντονα, να δουν τι έχει στ' αυτιά.

Ύστερα εκείνη, όλο τ' απόγευμά της κλαίει.
Μα ο κόσμος έξω αδιάφορος, μακριά.
«Έγραψα ένα ποίημα, διάβασε», μου λέει
κι έχ' η φωνή της μια παράξενη χροιά.

Τη βλέπω τώρα στην παλιά φωτογραφία
και μ' όλη μου τη θερμή πάλι της μιλώ.
Οκτώ χρονών παιδάκι, λέγεται Σοφία.
Τριάντα χρόνια πίσω, ξέρω, ήμουν εγώ.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο ποίημα, το πρόσωπο που κυριαρχεί είναι ένα κορίτσι, η Σοφία, που βιώνει στο σχολείο την απόρριψη από τις συμμαθήτριάς της. Μπορείς να εντοπίσεις δύο σημεία στο κείμενο όπου επιβεβαιώνεται αυτή η συμπεριφορά των συμμαθητριών της; Θα μπορούσες να εξηγήσεις γιατί έχουν αυτή τη συμπεριφορά τα κορίτσια απέναντι στη Σοφία;

ή

2. Να φανταστείς πως είσαι η Σοφία και γράφεις στο ημερολόγιό σου τους προβληματισμούς, τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για την απορριπτική συμπεριφορά των συμμαθητριών σου στο σχολείο.

46. ΘΕΜΑ 26591

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Rutger Bregman, *Ανθρωπότητα*. Μια απροσδόκητα αισιόδοξη ιστορία, Κλειδάριθμος, 2020, σελ. 250-253.

[...] Πάρτε για παράδειγμα τη φιλία. Αν αμφιβάλλετε διαρκώς για τους άλλους, θα φέρεστε με τρόπο που θα σας κάνει σίγουρα αντιπαθητικούς. Πράγματα όπως η φιλία, η αγάπη, η εμπιστοσύνη και η αφοσίωση γίνονται πραγματικά, ακριβώς επειδή πιστεύουμε σ' αυτά.

[...] Η χρονιά είναι το 1963, [...] στο Κέμπριτζ της Μασαχουσέτης, ο νεαρός ψυχολόγος Μπομπ Ρόζενθαλ αποφασίζει ένα μικρό πείραμα στο εργαστήριό του στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ. Δίπλα σε δύο κλουβιά με ποντίκια τοποθετεί δύο διαφορετικές ταμπέλες που προσδιορίζουν τα τρωκτικά, στο ένα ως ειδικά εκπαιδευμένα ευφυή δείγματα, και στο άλλο ως ανόητα. Αργότερα, εκείνη την ημέρα, ο Ρόζενθαλ λέει στους φοιτητές του να βάλουν τους αρουραίους σ' ένα λαβύρινθο και να καταγράψουν πόσο χρόνο χρειάζεται ο καθένας για να βρει την έξοδο. Αυτό που δεν λέει στους φοιτητές είναι ότι στην πραγματικότητα κανένας από τους αρουραίους δεν είναι

ξεχωριστός σε κάτι- είναι κοινοί αρουραίοι εργαστηρίου. Ύστερα όμως συμβαίνει κάτι περίεργο. Οι αρουραίοι για τους οποίους πιστεύουν οι φοιτητές ότι είναι πιο έξυπνοι και γρήγοροι, τα πηγαίνουν όντως καλύτερα. Είναι σαν μαγικό κόλπο. Οι «ευφυείς» αρουραίοι, αν και ολόιδιοι με τους «ανόητους», τα πηγαίνουν δύο φορές πιο καλά.

Στην αρχή κανείς δεν πίστεψε τον Ρόζενθαλ. «Ήταν δύσκολο να δημοσιεύσω κάτι απ' όλα αυτά», ανακάλεσε δεκαετίες αργότερα. Ακόμη κι ο ίδιος δυσκολεύτηκε αρχικά να καταλάβει. [...] Αυτό που συνειδητοποίησε τελικά ο Ρόζενθαλ ήταν ότι οι φοιτητές μεταχειρίζονταν τους «ευφυείς» αρουραίους- αυτούς από τους οποίους είχαν μεγαλύτερες προσδοκίες – πιο ζεστά και ευγενικά. Αυτή η αντιμετώπιση άλλαξε τη συμπεριφορά των αρουραίων και βελτίωνε τις επιδόσεις τους.

Στον απόηχο αυτού του πειράματος, μια ριζοσπαστική ιδέα ρίζωσε στο μυαλό του Ρόζενθαλ: η πεποίθηση ότι είχε ανακαλύψει μια αόρατη και εντούτοις θεμελιώδη δύναμη. «Αν οι αρουραίοι έγιναν ευφυέστεροι όταν το περίμεναν απ' αυτούς», είκασε ο Ρόζενθαλ στο περιοδικό American Scientist, «τότε δεν πρέπει να θεωρηθεί παρατραβηγμένο το να πιστέψουμε ότι και τα παιδιά θα μπορούσαν να γίνουν ευφυέστερα αν οι δάσκαλοί τους το περιμένουν απ' αυτά».

[...] Όταν ξεκίνησε η νέα σχολική χρονιά, οι δάσκαλοι στο Δημοτικό Σχολείο του Σπρους έμαθαν ότι ένας καταξιωμένος επιστήμονας ονόματι δρ Ρόζενθαλ θα έδινε ένα τεστ στους μαθητές τους. Αυτό το «Τεστ καμπυλωμένης μάθησης» θα έδειχνε ποιοι επρόκειτο να κάνουν τη μεγαλύτερη πρόοδο στο σχολείο εκείνη τη χρονιά.

Στην πραγματικότητα δεν ήταν παρά ένα κοινό τεστ νοημοσύνης και, με το που βγήκαν οι βαθμολογίες, ο Ρόζενθαλ και η ομάδα του τις άφησαν όλες στην άκρη. Έριξαν κορόνα γράμματα, για να ξεχωρίσουν τα παιδιά για τα οποία θα έλεγαν στους δασκάλους ότι ήταν υψηλών δυνατοτήτων. Στα παιδιά, εν τω μεταξύ, δεν ειπώθηκε απολύτως τίποτε. Και, φυσικά, η δύναμη της προσδοκίας άρχισε γρήγορα να επιδρά με τον μαγικό της τρόπο. Οι δάσκαλοι έδωσαν στην ομάδα των «έξυπνων» μαθητών μεγαλύτερη προσοχή, ενθάρρυνση και επιδοκιμασία, αλλάζοντας έτσι επίσης και τον τρόπο που έβλεπαν τα ίδια τα παιδιά τον εαυτό τους. [...] Η μεγαλύτερη αύξηση ήταν στα αγόρια που έδειχναν λατινοαμερικανικής καταγωγής, στην ομάδα δηλαδή από την οποία οι προσδοκίες είναι κατά κανόνα οι χαμηλότερες στην Καλιφόρνια.

Ο Ρόζενθαλ βάρφτισε την ανακάλυψή του «φαινόμενο του Πυγμαλίωνα» από τον μυθολογικό γλύπτη που ερωτεύτηκε τόσο βαθιά μία από τις δημιουργίες του, ώστε οι θεοί αποφάσισαν να ζωντανέψουν το άγαλμα. Οι πεποιθήσεις στις οποίες είμαστε αφοσιωμένοι – είτε είναι πραγματικές είτε φανταστικές- μπορούν παρόμοια να ζωντανέψουν, επιφέροντας μια πραγματική αλλαγή στον κόσμο. [...]

A3. Στο κείμενο υποστηρίζεται πως «Οι πεποιθήσεις στις οποίες είμαστε αφοσιωμένοι – είτε είναι πραγματικές είτε φανταστικές- μπορούν παρόμοια να ζωντανέψουν, επιφέροντας μια πραγματική αλλαγή στον κόσμο.» Σε ένα άρθρο σου στην εφημερίδα του σχολείου σου αναπτύσσεις τα επιχειρήματά σου για τη σκέψη αυτή του κειμένου. Μπορείς να αναφέρεις παραδείγματα από την εμπειρία σου. 200-250 λέξεις

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ (1945-)

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της Ευγενίας Φακίνου, Στο αντί της αλεπούς, μυθιστόρημα, εκδόσεις Καστανιώτη, 2016, σελ 142-145

1951, Κυψέλη

[...] Η κυρία Μπεμπέκα, δασκάλα στο 26ο Δημοτικό Σχολείο <πού ήταν> άτεκνη στα σαράντα πέντε της, είχε συμφιλιωθεί με την ιδέα ότι δε θ' αποκτούσε δικά της παιδιά, κάτι που προσπαθούσε να παρηγορήσει με την αγάπη και την τρυφερότητα που έδειχνε στους μαθητές και στις μαθήτριάς της. Ήταν η πιο αγαπητή δασκάλα του σχολείου, κι αυτό οφειλόταν τόσο στη συμπεριφορά και στην εμφάνισή της όσο και στ' όνομά της. Οι μαθητές της, κυρίως τα ζωντανά αγόρια, τη φώναζαν δυνατά «κυρία», και πολύ χαμηλά, ώστε να μην μπορεί να τους ακούσει, συμπλήρωναν «Μπεμπέκα», κάτι που τους έφερνε ένα σκανταλιάρικο χαμόγελο στα χείλη, που εκείνη απέδιδε στην αγάπη που της είχαν.

Η εμφάνισή της εξάλλου διέφερε από των άλλων γυναικών δασκάλων. Φορούσε το χειμώνα μια μπλε φούστα πλισέ κι από πάνω τις χρωματιστές ζακέτες που είχε πλέξει η Αννέζω, ενώ οι άλλες δασκάλες ασφυκτιούσαν μέσα στα σκοτεινού χρώματος ταγέρ, που προέρχονταν από τα παλιά κουστούμια των συζύγων τους «γυρισμένα» μέσα έξω, όπως ήταν η συνήθεια της ανάγκης εκείνων των χρόνων. Ταγέρ μαύρα με λεπτή ρίγα ή καφέ σκούρα καρό, τούντ σε απόχρωση καπνού, προπολεμικά υφάσματα ανδρικών ενδυμάτων, τα παντελόνια μετατρέπονταν σε φούστες και τα ανδρικά σακάκια σε γυναικεία. Μια καταθλιπτική παλέτα χρωμάτων.

Τα καλοκαιρινά εμπριμέ φουστάνια της κυρίας Μπεμπέκας, με τα κόκκινα μεγάλα πουά, τις κίτρινες μαργαρίτες ή τα χελιδόνια που κυνηγιούνταν σε γαλάζιο φόντο, μπορεί να μην ήταν καλόγουστα για τις άλλες δασκάλες, που τα σχολίαζαν πίσω από την πλάτη της, αλλά για τα παιδιά ήταν χαρά Θεού, φυσική ιστορία και ζωολογία μπροστά στα μάτια τους.

Επιπλέον, τα ξανθά της μαλλιά, κατσαρωμένα με περμανάντ, τα γαλάζια ματάκια της, το κόκκινο κραγιόν, που τόνιζε ακόμη περισσότερο το σχεδόν μόνιμο χαμόγελό της, της έδιναν μια ζωντάνια εφηβική, κι έκαναν τα κοριτσάκια- κι όχι μόνο της τάξης της- να σχηματίζουν σμάρι γύρω της και να τιτιβίζουν χωρίς φανερό λόγο, έτσι, μόνο από ευχαρίστηση που την έβλεπαν.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Η ηρωίδα του κειμένου είναι αφοσιωμένη σε έναν σκοπό. Ποιος είναι αυτός και με ποιον τρόπο επιδιώκει να τον επιτύχει; Θεωρείς πως τα καταφέρνει, σύμφωνα με το κείμενο (να κάνεις τρεις κειμενικές αναφορές).

ή

2. Να φανταστείς πως είσαι ένας/μία μαθητής/μαθήτριά της κυρίας Μπεμπέκας και γράφεις στο ημερολόγιό σου τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για την δασκάλα σου.

47. ΘΕΜΑ 32981

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Η φιλία]

Το παρακάτω άρθρο (απόσπασμα) υπογράφεται από την Ναθαναηλίδου Φανή και δημοσιεύθηκε στον ιστοχώρο psychologicalnotions.blogspot.gr.

Ένα μεγάλο και πολύ σημαντικό μέρος της ζωής μας είναι οι φίλοι. Παντελώς άγνωστοι άνθρωποι μεταξύ τους, χωρίς παρελθόν, χωρίς συγγένεια συναντιούνται και αποκτούν ισχυρούς δεσμούς φιλίας. Αλήθεια, τί είναι η φιλία;

Θαρρώ πως ο κάθε ένας μας αποδίδει διαφορετικά νοήματα στην έννοια γεγονός που δείχνει την πολυδιάστατη και σύνθετη όψη που έχει και κατ' επέκταση την τρομερή αξία της. Λέω τρομερή διότι αν το σκεφτεί κανείς είναι όντως τρομερό δύο άγνωστοι να συναντηθούν και να παλεύουν να μάθουν ο ένας τον άλλον αλληλεπιδρώντας σε διάφορους τομείς. Θέλει κότσια και μαγκιά να δημιουργήσεις μια αληθινή φιλία. Θέλει θάρρος και θράσος για να φτάσεις να γνωρίσεις έναν άνθρωπο και μέσα από αυτόν να αντικρίσεις όψεις του εαυτού σου. Λέω τρομερή διότι ακόμη και όταν βρεις έναν άνθρωπο και συνάψεις φιλική σχέση μαζί του είναι δύσκολο να διατηρήσεις αυτή την σχέση αναλλοίωτη· ως γνωστόν ο χρόνος φθείρει τα συναισθήματα. [...]

Θαρρώ πως στις μέρες μας είναι σπάνια η αυθεντική φιλία. Όχι πως είναι δύσκολο να πλάσεις μια υγιή σχέση με ισχυρά θεμέλια. Αντιθέτως είναι δύσκολο να βρεις έναν άνθρωπο πρόθυμο να κάνει πίσω τον εγωισμό του, να ακούσει τι έχεις να πεις, να καταλάβει, να ρισκάρει για σένα, να σου δείξει με έργα τι νιώθει, να σου σταθεί στα δύσκολα, να νιώθει πλήρης παρά την ασυμφωνία χαρακτήρων σας, να κατανοεί τον διαφορετικό τρόπο σκέψης και να σέβεται το είναι σου κτλ. Μπορώ να γράφω σελίδες για το τι είναι δύσκολο να κάνει ένας άνθρωπος, αλλά δε θα το κάνω γιατί είναι λίγο τρομακτικό έτσι. Και η αλήθεια είναι ότι όσο τρομακτικό κι αν είναι, όταν βρεις τον κατάλληλο άνθρωπο όλα γίνονται απλά και εύκολα. Αρκεί να είσαι πρόθυμος να γνωρίσεις το καινούριο και το διαφορετικό χωρίς να κριτικάρεις ή να σνομπάρεις. Για να είσαι πρόθυμος λοιπόν να κάνεις μια γνωριμία οφείλεις πρώτα να είσαι φίλος με τον εαυτό σου. Μόνον έτσι οι πιθανότητες δημιουργίας μια ισχυρής φιλίας θα αυξηθούν δραματικά. Επομένως, για να είναι μια φιλία αληθινή και να αντέξει στο χρόνο χρειάζεται γερές βάσεις και ανιδιοτελή κίνητρα. Η διαδικασία αυτή έχει μεγάλη χρονική διάρκεια μέχρι να φτάσει κανείς στο επιθυμητό αποτέλεσμα, γι' αυτό πρέπει να διέπεται από υπομονή, μεθοδικότητα και αργά-σταθερά βήματα. [...]

A3. Ποιο ή ποια από τα χαρακτηριστικά της φιλίας που περιγράφει το κείμενο θεωρείς πιο σημαντικό; Να γράψεις ένα άρθρο(200 – 250 λέξεων) που θα δημοσιευθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σου στο οποίο θα παρουσιάζεις την άποψή σου για το θέμα αναφέροντας και τους λόγους που ενδεχομένως σε εμποδίζουν να συνάψεις μια ουσιαστική σχέση φιλίας.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Σπύρος Πλασκοβίτης (1917 – 2000)

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Σπύρου Πλασκοβίτη Η κυρία της Βιτρίνας, εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 1990

Όταν ο Νικίας Ζαβόλης έπιανε μια καινούρια ιδέα, το 'βλεπες αμέσως στα μάτια του. Είχαν μια έξαψη, μια φλογίτσα μυτερή στη μέση της κόρης, σαν εκείνη της γάτας. Η Αγγελίνα το πρόσεξε πάλι σήμερα, πριν ακόμα ο ξενοδόχος καβαλήσει ανάποδα την απέναντί της καρέκλα με την ψηλή νησιώτικη ράχη και σέρνοντάς την έρθει έτσι πολύ κοντά στην Αγγελίνα κι ακουμπήσει το πηγούνι του στη ράχη της καρέκλας με μια έκφραση οικειότητας κι εμπιστοσύνης για την υπάλληλό του.

-Να, ότι είχα δίκιο που σου έλεγα πως μας χρειάζεται η μικρή! άρχισε. Εννοώ τη μουλάτρα του κυρίου Χαιρέτη. Σαν να το προαισθανόμουν... Αυτός, πιστεύω, θα είναι κι ο λόγος που της έγινες κολλητή αυτές τις μέρες – κάτι θα μάντεψες κι εσύ... ή κάνω λάθος; Καλά, καλά, μη με διακόπτεις! Έστω κι αν δεν είναι αυτός ο λόγος, η φιλία μας έρχεται στην ώρα της.

- Δεν ξέρω τι νόμισες, διαμαρτυρήθηκε η Αγγελίνα, αλλά δε μ' αρέσει να μου μιλούν έτσι.

- Εντάξει, το παίρνω πίσω! Τότε λοιπόν; Θα υπάρχει κάποια άλλη εξήγηση που τα παράτησες όλα με την πρώτη, για ν' αφοσιωθείς στη σοκολατένια κούκλα του κύριου κυβερνητικού. Μα δεν το λέω για να σε θίξω...

- Εσύ δε με παρακάλεσες;

- Κι έδειξες αμέσως τόση προθυμία! Φυσικό δεν ήταν λοιπόν να υποθέσω πως με είχες καταλάβει; Αν όχι, θα πρέπει να υπήρχε κάποιο δικό σου ενδιαφέρον, γιατί να σ' ενοχλεί;

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να ερμηνεύσεις τα κίνητρα της φιλικής σχέσης για την οποία γίνεται λόγος στο απόσπασμα. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η επικαιρότητα των νοημάτων του κειμένου;

ή

2. Να γράψεις σε μια σελίδα ημερολογίου τις σκέψεις σου για μια φίλια που δεν ευωδόθηκε.

48. ΘΕΜΑ 33015

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Postcrossing θα πει... ανταλλαγή καρτ ποστάλ

Τα ακόλουθα αποσπάσματα είναι από το ομώνυμο άρθρο της Μαρίας Κωβαίου, δημοσιευμένο στις 27/082021 στην εφημερίδα «Καθημερινή» (ανακτήθηκε 14/11/2022).

Πάντα μου άρεσε να στέλνω και να λαμβάνω καρτ ποστάλ. Με την επικράτηση όμως του email και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, σταδιακά σταμάτησα να το κάνω και τελικά σταμάτησαν και οι άλλοι. Υπήρξαν βέβαια και κάποιοι που το συνέχισαν. Μεταξύ αυτών, ο Πορτογάλος Paulo Magalhães, ο οποίος το 2005 (όταν το Facebook μόλις άρχιζε να γίνεται γνωστό) αποφάσισε να δημιουργήσει το δικό του ψηφιακό μέσο κοινωνικής δικτύωσης που, ωστόσο, σε αντίθεση με όλα τα άλλα, θα έφερνε τους ανθρώπους κοντά με τρόπο εντελώς αναλογικό.

Κάπως έτσι γεννήθηκε το Postcrossing (postcrossing.com), μια πλατφόρμα που χρησιμοποιούν σήμερα πάνω από 800.000 άνθρωποι από 208 χώρες για να στέλνουν και να λαμβάνουν καρτ ποστάλ. Στο Postcrossing ο χρήστης (ας τον πούμε Α) δημιουργεί ένα προφίλ, στο οποίο αναφέρει μερικά λόγια για τον εαυτό του και, αν θέλει, τι είδους κάρτες θα προτιμούσε να λαμβάνει. Κατόπιν, ζητά να στείλει μία καρτ ποστάλ και το σύστημα επιλέγει για αυτόν μία τυχαία διεύθυνση κάποιου άλλου χρήστη (ας τον πούμε Β) κάπου στον κόσμο μαζί με έναν μοναδικό κωδικό (postcard ID) που ο Α καλείται να αναγράψει πάνω στην κάρτα που θα στείλει. [...] Με αυτόν τον τρόπο «ταξιδεύουν» ανά τον κόσμο αυτή τη στιγμή περίπου 373.000 καρτ ποστάλ, ενώ μέχρι σήμερα έχουν καταχωρηθεί στο σύστημα πάνω από 63.000.000. [...] Η Ελλάδα έχει μια μικρή, αλλά ενθουσιώδη, κοινότητα με 584 εγγεγραμμένα μέλη τα οποία μέχρι σήμερα έχουν στείλει κάπου 74.000 καρτ ποστάλ. Πριν από την πανδημία, μάλιστα, οι πιο ενεργοί Έλληνες Postcrossers διοργάνωναν συχνά συναντήσεις (τα λεγόμενα meetups), όπως είθισται να συμβαίνει και σε άλλες χώρες, μέσα από τις οποίες γνωρίζονταν μεταξύ τους και μοιράζονταν την αγάπη τους για τον αναλογικό αυτό τρόπο επικοινωνίας. [...]

Για τη Μαρία, επίσης βετεράνο, το Postcrossing είναι «μια διέξοδος από την καθημερινότητα, ένα ταξίδι χωρίς ταξίδι», αλλά πρωτίστως ένας τρόπος διαπολιτισμικής επικοινωνίας που ξεπερνά τα όρια μιας καρτ ποστάλ και συνεχίζεται διαδικτυακά – είτε μέσω του φόρουμ που λειτουργεί στην πλατφόρμα είτε μέσω προσωπικών μηνυμάτων. «Φέτος ένας 13χρονος από τη Γερμανία μου έστειλε μήνυμα γιατί είχαν ένα πρότζεκτ στο σχολείο με χριστουγεννιάτικα έθιμα από άλλες χώρες. Οπότε του έγραψα για τα δικά μας. Έπειτα από έναν μήνα μου έστειλε ευχαριστήρια κάρτα. Μια άλλη κοπέλα από την Ινδία ζητούσε στο φόρουμ να στείλουμε κάρτες στους παππούδες της που λόγω κορονοϊού ήταν απομονωμένοι σε κάποιο χωριό και δεν μπορούσαν να δουν τα εγγόνια τους. Εννοείται πως τους έστειλα και εγώ! Ένωσα σαν να ήταν δικοί μου παππούδες».

A3. Η αρθρογράφος αναφέρεται σε μία παραδοσιακή μορφή αλληλογραφίας -την ανταλλαγή καρτ ποστάλ – η οποία ανανεώθηκε με τη συνδρομή της ψηφιακής τεχνολογίας. Για ποιους λόγους θεωρείς ότι πέτυχε η συγκεκριμένη ενέργεια; Ποιες ανάγκες θεωρείς ότι καλύπτει; Αξιοποιώντας, δημιουργικά, τις ιδέες του κειμένου να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

VICTORIA HISLOP (1959 -)

Καρτ Ποστάλ

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο μυθιστόρημα το οποίο κυκλοφορεί στα ελληνικά σε μετάφραση Φωτεινής Πίπη, από τις εκδόσεις Ψυχογιός (2021).

Έφταναν με κάποια γωνιά τους τσακισμένη, πάντα με κάποιο σκισιματάκι κάπου, με γραφή συχνά τόσο δυσδιάκριτη, σαν να είχαν ταξιδέψει σε όλη την Ευρώπη μέσα σε κάποια κωλότσεπη. Μια δυο φορές το μελάνι έμοιαζε σαν ξεβαμμένο από βροχή, κρασί ή ίσως δάκρυα. Άλλοτε ήταν ξασπρισμένες από τον ήλιο και τα ξεθωριασμένα γραμματόσημα μαρτυρούσαν πως το ταξίδι τους είχε διαρκέσει πολλές εβδομάδες.

Η πρώτη τέτοια καρτ ποστάλ είχε καταφθάσει τέλη Δεκέμβρη και από τότε ακολούθησαν κι άλλες, με αυξανόμενη συχνότητα. Η Έλι Τόμας άρχισε να τις περιμένει με λαχτάρα και αδημονία. Αν περνούσε μια βδομάδα ή και παραπάνω χωρίς να λάβει κάρτα, περνούσε ξανά από κόσκινο την αλληλογραφία της, μήπως και είχε έρθει αλλά παράπεσε. Η γραμματοθυρίδα της – μία από τις δώδεκα στην κοινόχρηστη είσοδο της πολυκατοικίας – περιείχε κυρίως λογαριασμούς, ή υπενθυμίσεις για ανεξόφλητους λογαριασμούς, κι ένα σωρό διαφημιστικά για μαζική εστίαση. Μεγάλο μέρος της αλληλογραφίας που έφτανε στη θυρίδα της απευθυνόταν σε προηγούμενους ενοίκους που είχαν μετακομίσει προ πολλού, κι έτσι η Έλι υπέθεσε ότι ο ή η «Σ. Ίμποτσον», το άτομο στο οποίο απευθύνονταν οι καρτ ποστάλ, ήταν ένας ή μία από αυτούς.

Με εξαίρεση τις πολύχρωμες καρτ ποστάλ με εικόνες πάντα από την Ελλάδα, όλα τα υπόλοιπα αδέσποτα γράμματα η Έλι τα έριχνε στο ταχυδρομικό κουτί στη γωνιά του οικοδομικού τετραγώνου, αφού πρώτα ορنيθοσκάλιζε πάνω τους τις λέξεις «Να επιστραφεί στον αποστολέα» - αν και το ταχυδρομείο σίγουρα τα προωθούσε στον σκουπιδοτενεκέ.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η συναισθηματική ανταπόκριση της πρωταγωνίστριας του κειμένου απέναντι στις καρτ-ποστάλ; Ποια θα ήταν η δική σου στάση αν τις λάμβανες εσύ;

ή

2. Να υποθέσεις ότι η πρωταγωνίστρια αποφασίζει να απευθύνει μία επιστολή σε μία φίλη της στην οποία θα της αναφέρει το περιστατικό με τις καρτ ποστάλ και τα συναισθήματα που της έχουν δημιουργηθεί εξαιτίας τους. Να γράψεις το κείμενο της επιστολής της, όπως φαντάζεσαι ότι θα είναι.

49. ΘΕΜΑ 14793

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Έφηβοι στην πρίζα

Το ακόλουθο διασκευασμένο άρθρο του Άθω Δημουλά δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Κ» της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 28-01-2019 και αντλήθηκε από τον ιστότοπο:

www.kathimerini.gr/k/k-magazine/1006702/efivoi-stin-priza

Η γενιά των σημερινών εφήβων είναι η πρώτη γενιά που δεν έχει μνήμες από έναν κόσμο χωρίς ίντερνετ, είναι τα παιδιά που έμαθαν από νωρίς πώς είναι να χτυπάει ένα κινητό τηλέφωνο στο σπίτι, που εξοικειώθηκαν από μικροί με τις οθόνες και σήμερα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους μέσα από τα προφίλ τους στα social media⁹³. «Για εμένα και τα παιδιά της ηλικίας μου το κινητό μας είναι σαν προέκταση του χεριού μας», είπε στο «Κ» ο Γιώργος, μαθητής Γ΄ Λυκείου, ο οποίος απέκτησε το πρώτο του τηλέφωνο, όταν ήταν 12 ετών.

Την ίδια ακριβώς στιγμή που τα «έξυπνα» τηλέφωνα άρχισαν να εξαπλώνονται, ας πούμε στο τέλος της προηγούμενης και στην αρχή της τρέχουσας δεκαετίας, άρχισε να παρατηρείται και μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά των εφήβων. Μια αμερικανική έρευνα («Monitoring the Future»⁹⁴) που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και δεκαετίες, εξετάζοντας τις συνήθειες και τα χαρακτηριστικά αυτών των ηλικιών, παρουσίασε μια σειρά από πολύ εντυπωσιακά ευρήματα. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι σημερινοί έφηβοι βγαίνουν έξω πολύ λιγότερο, δεν επιδιώκουν τις κοινωνικές συναναστροφές, αλλά ούτε και την ανεξαρτησία τους από την πατρική οικογένεια, ενώ εμφανίζονται απρόθυμοι να εμπλακούν συναισθηματικά μεταξύ τους.

Η έρευνα έδειξε επίσης ότι μετά το 2007 (ημερομηνία κυκλοφορίας του πρώτου iPhone) οι έφηβοι σαν να άλλαξαν ξαφνικά γνώμη και άρχισαν να απαντούν όλο και συχνότερα καταφατικά στην ερώτηση αν νιώθουν μοναξιά. Προφανώς ένιωθαν. Κι ας αντάλλασσαν όλη τη μέρα μηνύματα. Γιατί τελικά βρίσκονταν μόνοι στο δωμάτιό τους. Η αίσθηση που προσφέρει η επαφή δεν αναπληρώνεται.

«Η μόνιμη ανάγκη να αποτυπώσουμε και να αναρτήσουμε κάθε στιγμή και κάθε εμπειρία μας αποζητώντας κάποιου είδους επιβεβαίωση και θαυμασμό από τους ακολούθους μας, η βασανιστική σύγκρισή μας με μοντέλα και μη κάθε φορά που ανοίγουμε το Instagram, αλλά και η έλλειψη ανάγκης για πραγματική επαφή αποτελούν μόνο την κορυφή του παγόβουνου για τις επιπτώσεις στην ψυχική μας υγεία», αναφέρει στο «Κ» η Άννα, 18 ετών, πρωτοετής φοιτήτρια Ψυχολογίας. Και καταλήγει: «Η τραγική ειρωνεία είναι ότι έχω απόλυτη συνείδηση της κατάστασης, αλλά εξακολουθώ να είμαι ένα με το κινητό μου!». Ο Γιώργος αναφέρει κάτι αντίστοιχο: «Αν έχω

⁹³ Social media : μέσα κοινωνικής δικτύωσης

⁹⁴ Monitoring the Future : Κοιτάζοντας το μέλλον

πέντε λεπτά ελεύθερα, θα μπω να χαζέψω στο Instagram και πριν το καταλάβω θα έχει περάσει μία ώρα. Ξέρω ότι χάνω τον χρόνο μου και ότι αυτό που κάνω δεν είναι ενδιαφέρον, αλλά συνεχίζω να το κάνω, γιατί είναι εθιστικό».

Είναι εθιστικό, πράγματι. Σύμφωνα με μια πρόσφατη βρετανική έρευνα («A decade of Digital Dependency⁹⁵»), άτομα ηλικίας από 15 έως 24 ετών περνούν κατά μέσο όρο τέσσερις ώρες τη μέρα στο κινητό τους. Με άλλα λόγια, κοιτάζουν το τηλέφωνό τους κάθε οκτώ λεπτά.

Για τους σημερινούς εφήβους το κινητό σπάνια κλείνει. Ή και ποτέ. Οι περισσότεροι κοιμούνται δίπλα του. Η μέρα τους τελειώνει με μια ματιά στην οθόνη και αρχίζει με τον ίδιο τρόπο. Αλλά δεν είναι μόνο το βράδυ. Ακόμα και όταν οι έφηβοι βρίσκονται μεταξύ τους, τα τηλέφωνα τους δεν κρύβονται στις τσέπες ή στις τσάντες τους. Στο τραπέζι της καφετέριας τα smartphones είναι ακουμπισμένα δίπλα στο ποτήρι του καθενός και πολλές φορές μάλιστα χρησιμοποιούνται, γιατί υπάρχει σε εξέλιξη μια παράλληλη συζήτηση σε κάποια εφαρμογή ανταλλαγής μηνυμάτων ή γιατί κάποιος έκανε μια ανάρτηση που απαιτεί σχολιασμό ή και απλή παρατήρηση. Μια μόνιμη πηγή διάσπασης της προσοχής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Να παρουσιάσεις τις χρήσεις του κινητού τηλεφώνου, όπως τις επισημαίνουν οι νεαροί χρήστες που έδωσαν συνέντευξη στο περιοδικό «Κ» και παρουσιάζονται στις 3 τελευταίες παραγράφους του κειμένου. (50-60 λέξεις)
- A2.** Να ερμηνεύσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις:
- των εισαγωγικών (1η παράγραφος) «Για εμένα και τα παιδιά της ηλικίας μου το κινητό μας είναι σαν προέκταση του χεριού μας»
  - των εισαγωγικών (2η παράγραφος) «Monitoring the Future»
  - της παρένθεσης (3η παράγραφος) το 2007 (ημερομηνία κυκλοφορίας του πρώτου iPhone)
  - των εισαγωγικών (4η παράγραφος) αναφέρει στο «Κ» η Άννα
  - του θαυμαστικού (4η παράγραφος) Η τραγική ειρωνεία είναι ότι έχω απόλυτη συνείδηση της κατάστασης, αλλά εξακολουθώ να είμαι ένα με το κινητό μου!
- A3.** Το άρθρο του κ. Δημουλά παρουσιάζει αρκετούς κινδύνους που συνδέονται με τη χρήση των κινητών τηλεφώνων από τους εφήβους. Σε ένα άρθρο (200-250 λέξεων) για το ιστολόγιο της τάξης σου να καταγράψεις τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες που σου προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου αναφορικά με τη σχέση τη δική σου και των συνομηλίκων σου με τα κινητά τηλέφωνα.

⁹⁵ A decade of Digital Dependency: μια δεκαετία ψηφιακής εξάρτησης

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΩΣΤΑΣ ΛΟΓΑΡΑΣ (1950-)

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΜΕ ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΚΟΛΑΡΟ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Κώστα Λογαρά «Τα πουλιά με το μαύρο κολάρο» εκδ. Καστανιώτη 2017. Ο Μαρίνος μόλις έχει αποφυλακιστεί μετά από 30 χρόνια κάθειρξης και παλεύει να προσαρμοστεί στη νέα πραγματικότητα. Η δράση τοποθετείται το 2011.

Σ' αυτή την περιοχή του λιμανιού, κέντρο απόκεντρο, ζει μόνος του. Δίχως επαφές ή φίλους. Ό,τι μαθαίνει για τον κόσμο φτάνει στ' αφτιά του μέσα απ' το γυαλί, ή απ' όσα μπορεί να δει και να καταλάβει ο ίδιος. Μένει μονάχος του σχεδόν. Ένα σκυλί, Ραμόν τον λέει, είναι μαζί του νύχτα μέρα. Διασταύρωση λαμπραντόρ με τσοπανόσκυλο. Βλέμμα ζωηρό και ήρεμο, σώμα ρωμαλέο και στο στέρνο σχηματίζονται δυο μωβές δυνατοί σαν γυμνασμένου αθλητή. Έξυπνο ζώο. [...]

Του μιλάει ο Μαρίνος, του λέει λόγια που δεν έχει πει ποτέ σε άνθρωπο, εκείνο έρχεται κοντά του, τρίβεται πάνω του και παραδίνεται στα χάρδια του. Τον παρακολουθεί με το βλέμμα, αθόρυβα. Όταν μετακινείται, όταν διαβάζει χαμένος στα βιβλία του, όταν στήνεται μπροστά στην τηλεόραση. Πολλές φορές ξαπλώνει δίπλα του και κλείνει τα μάτια του νοχελικά. Ο Ραμόν είναι η παρέα του εδώ και πολύ καιρό.

Πρέπει να ξαναφτιάξω τη ζωή μου, συλλογίζεται ο Μαρίνος, καθώς κοιτάζει έξω από το παράθυρο, κάτι να κάνω. Να βρω κάποια δουλειά, οτιδήποτε. Φτάνει να μη ζητήσουν τίποτα χαρτιά, μη σκαλίσουνε το παρελθόν... Παίρνει τη ματιά του απ' το γκριζό απομεινάρι, αναζητώντας μια διέξοδο στα ανοίγματα της θάλασσας. Αν έφαγα κάποιον απ' τους παλιούς γνωστούς; αναρωτιέται, χωρίς να ενθουσιάζεται και πολύ με την ιδέα. Το μυαλό του πηγαίνει μονάχα στον Λεωνίδα. Δεν είχε κρατήσει με κανέναν επαφές. Τους είχε σβήσει όλους απ' τα κατάστιχα.

Τινάζεται ο Μαρίνος νευρικά κι ο Ραμόν τεντώνοντας τα αφτιά του τον παρακολουθεί δίχως να σαλεύει, ακίνητος. Ανοίγει το παράθυρο, έξω η λεπτή ομίχλη θολώνει τα νερά, ένα σεντόνι διάφανο σκεπάζει τη θάλασσα.

Για λίγο, μόνο για λίγο, μπαίνει στη σκέψη του από κάποια χαραμάδα μια γυναικεία φιγούρα. Που τη θυμήθηκε; Δεν ξέρει καν που βρίσκεται, λες κι άνοιξε ένα κενό και την κατάπια.

B1. Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ήρωα της ιστορίας και πώς αυτή δικαιολογείται; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου.

B2. α) Να αντιστοιχίσεις τα στοιχεία της στήλης Α με αυτά της στήλης Β:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. ...δυο μωβές δυνατοί σαν γυμνασμένου αθλητή.	α) μεταφορά
2. Όταν μετακινείται, όταν διαβάζει χαμένος στα βιβλία του, όταν στήνεται μπροστά στην τηλεόραση.	β) προσωποποίηση
3. Ένα σεντόνι διάφανο σκεπάζει τη θάλασσα.	γ) παρομοίωση
4. Το μυαλό του πηγαίνει μονάχα στον Λεωνίδα.	δ) επανάληψη
5. ζει μόνος του.... Μένει μονάχος....	ε) ασύνδετο σχήμα

β) Από τα παραπάνω εκφραστικά μέσα να ερμηνεύσεις τη λειτουργία της επανάληψης στο κείμενο.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο ήρωας στο παραπάνω απόσπασμα είναι η μοναξιά. Πώς επιλέγει ο ήρωας να ξεπεράσει αυτό το πρόβλημα και πώς αντιμετωπίζεις εσύ τη μοναξιά στη σύγχρονη εποχή της τεχνολογικής προόδου;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο ήρωας έχει στα χέρια του ένα κινητό. Να δώσεις μια άλλη εκδοχή της ιστορίας, προσπαθώντας να μην αλλάξεις τις συνθήκες και την ψυχосύνθεση του ήρωα. Η ιστορία σου θα ξεκινά ως εξής: «Ο Μαρίνος πήρε γρήγορα το κινητό και με τρεμάμενο χέρι πάτησε ...».

50. ΘΕΜΑ 14795

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Προτερήματα και ελαττώματα

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Πιντέρη «Συντροφικότητα και Αυτονομία στις Σχέσεις του Ζευγαριού» (1989, εκδ. Θυμάρι) – με ελάχιστες αλλαγές.

Σε σχέση με τις προδιαγραφές που θέτουμε για τους συντρόφους μας, ας ρίξουμε μια ματιά στο θέμα των προτερημάτων και των ελαττωμάτων ενός ανθρώπου.

Πιστεύω ότι ένας άνθρωπος έχει ορισμένα χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά του αυτά θα μπορούσαν να θεωρηθούν και σαν προτερήματα και σαν ελαττώματα, ανάλογα με την περίπτωση και τον άνθρωπο που τα κρίνει. Φέρνω ένα παράδειγμα από τον εαυτό μου: Οι περισσότεροι φίλοι μου με θεωρούν άνθρωπο με «ζωντάνια». Πραγματικά, μερικές φορές απορώ κι εγώ ο ίδιος με την ενεργητικότητά μου. Γενικά στις συντροφίες είμαι από τους πρωταγωνιστές στην πλάκα, το γλέντι, το κέφι και έχω μία σχετική ευκολία να ξεσηκώνω και τους άλλους. Ας υποθέσουμε, λοιπόν, τώρα ότι εσύ θέλεις έναν σύντροφο που να έχει αυτό το χαρακτηριστικό. Για σένα η «ζωντάνια» αυτή θα είναι προτέρημα. Αν όμως είσαι ένας άνθρωπος που δεν του αρέσει η πολλή φασαρία, θα θεωρήσεις αυτό μου το χαρακτηριστικό σαν ελάττωμα. Στην περίπτωση αυτή δεν θα διαλέξεις τη λέξη «ζωντανός» ή «ενεργητικός» για να με περιγράψεις, αλλά θα βρεις κάποια άλλη που ν' ακούγεται σαν ελάττωμα, όπως για παράδειγμα «νευρόσπαστο», «φωνακλάς» ή κάποιο άλλο κοσμητικό επίθετο, από εκείνα που κατά καιρούς ακούω.

Ένα χαρακτηριστικό μας δεν είναι μόνο προτέρημα ή ελάττωμα ανάλογα με τον άνθρωπο που το κρίνει, αλλά και ανάλογα με τη διάθεση αυτού του ανθρώπου. Έτσι, ακόμη και όταν σου αρέσει ένας άνθρωπος ζωντανός, πάλι θα χρησιμοποιήσεις άλλη λέξη για το ίδιο χαρακτηριστικό, κάποια φορά που δεν θα έχεις πολλή διάθεση για φασαρία και θα θέλεις να ηρεμήσεις. Κάτι τέτοιες στιγμές, πίστεψέ με, δεν θα ήμουν ο άνθρωπος που θα 'θελες να έχεις κοντά σου.

Κάθε χαρακτηριστικό μας έχει δύο όψεις: η μία είναι τα προτερήματα αυτού του χαρακτηριστικού και η άλλη τα ελαττώματά του. Πρόσεξε που σκόπιμα μιλάω για προτερήματα και ελαττώματα του χαρακτηριστικού και όχι του ανθρώπου. Για μένα κάθε χαρακτηριστικό περιέχει και καλά και κακά. Άλλωστε, υπάρχει και το γνωστό ρητό: «Ουδέν κακόν ἀμιγές καλού⁹⁶». Φυσικά ισχύει και το αντίστροφο. Σκέψου και αυτό: αυτό που συνήθως σε τραβάει σ' έναν άνθρωπο δεν αποκλείεται να γίνει αργότερα και ο μεγάλος μελάς σου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Πώς αντιλαμβανόμαστε τα προτερήματα και τα ελαττώματα του ανθρώπου που θέλουμε να γίνει σύντροφός μας; Να συνοψίσεις σε 50 – 60 λέξεις τι αναφέρει ο συγγραφέας για το ζήτημα αυτό.
- A2.** Να βρεις δύο από τα τέσσερα ρηματικά πρόσωπα που χρησιμοποιούνται στην 3η παράγραφο του κειμένου και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους.
- A3.** Σε συζήτηση που έγινε στην τάξη σου, με θέμα τη φιλία, ακούστηκαν πολλές και διαφορετικές απόψεις για τα κριτήρια επιλογής φίλων από τους νέους σήμερα. Εσύ αποφασίζεις να εκφωνήσεις μία ομιλία (200-250 λέξεις), στην οποία θα παρουσιάσεις ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει κάποιος / κάποια για να γίνει φίλος / φίλη σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ (1890-1953)

Ταξίδι στα Κύθηρα

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στη συλλογή «Νοσταλγίες» και παρατίθεται στον τόμο «Ποιήματα» (2009², Βιβλιοπωλείον της Εστίας).

Τ' ωραίο καράβι, έτοιμο στο χαρωπό λιμάνι, γιορταστικά με γιασεμιά και ρόδα στολισμένο, με τις παντιέρες ⁹⁷ του αλαφριές στην ανοιζιάτικη αύρα και τ' Όνειρό μας στο χρυσό πηδάλιο καθισμένο,	1
μας πήρε για τα Κύθηρα , τα θρυλικά, όπου μέσα σε δέντρα και σε λούλουδα και γάργαρα νερά υψώνεται ο μαρμάρινος ναός για τη λατρεία της Αφροδίτης – του έρωτα θριαμβική θεά. Μα το ταξίδι ήταν μακρύ κ' η χειμωνιά μας βρήκε ! ...	5
Οι φανταχτές ⁹⁸ κι ανάλαφρες παντιέρες μουσκευτήκαν, Τα χρώματα ξεβάψανε και τ' άνθη εμαραθήκαν και, κάτου από τους άξενους ⁹⁹ τους ουρανούς, το πλοίο	10

⁹⁶ Δεν υπάρχει κακό που να μην κρύβει κάτι καλό

⁹⁷ Σημαίες

⁹⁸ Φανταχτερές, πολύχρωμες

απόμεινε ακυβέρνητο στο κύμα τ' αφρισμένο

με το φτωχό μας Όνειρο στην πρύμνη πεθαμένο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, «το Όνειρό μας» και γιατί οι ταξιδιώτες του ποιήματος επέλεξαν για προορισμό τα Κύθηρα; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου με στοιχεία από τους στίχους 4 και 7-8.
- B2.** Να γράψεις τρεις φράσεις που περιγράφουν την αρχή και τρεις που περιγράφουν το τέλος του ταξιδιού. Ποια σχέση αναπτύσσεται μεταξύ τους;
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Ποια είναι η ιστορία του ποιήματος; Να την αναδιηγηθείς με δικά σου λόγια εστιάζοντας στο σύμβολο του καραβιού που ξεκινά για τα Κύθηρα, αλλά δεν φτάνει ποτέ.
- ή
2. Γράψε ένα πεζό κείμενο, στο οποίο να αφηγείσαι την ιστορία μιας σχέσης ανάμεσα σε δύο ανθρώπους, όπως αυτή που περιγράφεται στο ποίημα.

51. ΘΕΜΑ 14798

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Ο θεσμός της οικογένειας σε κρίση]

Το (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από το δοκίμιο του Κώστα Τσιρόπουλου (1930-2017) «Οικογένεια και Ολοκληρωτισμοί» (1982), που περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Παιδεία Ελευθερίας» (Εκδόσεις των Φίλων).

Η συγκρότηση της οικογένειας δεν αποτελεί μονάχα μιαν ανάγκη δομής της κοινωνίας, ούτε μόνο μια σκοπιμότητα αγωγής των νέων ανθρώπων. Είναι και ανάγκη υπαρξιακή. Αυτή η αλήθεια αναδεικνύει την οικογένεια σε έναν ιερό θεμελιακό θεσμό.

Η κρίση που επισημαίνεται σήμερα σε πολλούς θεσμούς, επομένως και στον θεσμό της οικογένειας, είναι σύνθετη και απορρέει από την κρίση του ίδιου του ανθρώπου ως ηθικής οντότητας μέσα σ' έναν κόσμο που αλλάζει. Δεν πρόκειται, επομένως, για το φαινόμενο κρίσης ενός θεσμού που σημαίνει την ανάγκη ν' αναζητηθεί ένας άλλος που να τον αντικαταστήσει, αλλά για την κρίση του ανθρώπινου προσώπου, τη δοκιμασία, δηλαδή, του πνεύματος από την εποχή μας.

Για να είναι γόνιμος πνευματικά και δυναμικός ηθικά ο θεσμός της οικογένειας και για να μπορέσει να υπερνικήσει την κρίση που απειλεί τα θεμέλιά του, πρέπει να λειτουργεί ελεύθερα. Να καθορίζει την ποιότητά του,

⁹⁹ Αφιλόξενους

τους προσανατολισμούς του και τους ιδιαίτερους αντικειμενικούς του στόχους ελεύθερα. Γιατί η οικογένεια δεν είναι πια στον αιώνα μας θερμοκήπιο όπου τα μέλη της ζουν και αναπτύσσονται προφυλαγμένα. Είναι ανοιχτός θεσμός στην κρίση και την προβληματικότητα των καιρών μας, επομένως θεσμός που ζει τη δοκιμασία και την αναθεωρητική μανία της εποχής.

Οι κρίσεις της εποχής μας συμπλέκουν την οικογένεια μέσα στις αναθεωρητικές θύελλες των καιρών και την αδειάζουν από το μυστηριακό και συναισθηματικό της περιεχόμενο. Μόνο μια πνευματική αναγέννηση μέσα στη θετικότητα και την ελευθερία της ζωής μπορεί, στηρίζοντας τον άνθρωπο, να τον σώσει, και μαζί να σώσει τον θεσμό της οικογένειας που είναι φυσιολογική έκφραση της ανθρώπινης παρουσίας στον κόσμο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Τι ακριβώς ισχυρίζεται ο συγγραφέας στις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου;
- Η εξέλιξη του πολιτισμού απαιτεί την αντικατάσταση της οικογένειας με έναν πιο σύγχρονο θεσμό.
  - Στη σύγχρονη εποχή η οικογένεια λειτουργεί ως θερμοκήπιο για τα παιδιά.
  - Η οικογένεια, ως θεσμός, πρέπει να αναγεννηθεί, για να αντιμετωπίσει τις σύγχρονες προκλήσεις. Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση και να εξηγήσεις σε μία παράγραφο 50 περίπου λέξεων από ποιες θέσεις καταλήγει σε αυτό τον ισχυρισμό.
- A2.** Να αναλύσεις τις ακόλουθες λέξεις στα συνθετικά τους μέρη και να γράψεις μία νέα λέξη σύνθετη με το α΄ συνθετικό: οικογένεια, υπερνικήσει, θερμοκήπιο, συμπλέκουν, αναθεωρητικές.
- A3.** Στο κείμενο, που γράφτηκε το 1982, αναφέρεται ότι η οικογένεια είναι «θεσμός που ζει τη δοκιμασία και την αναθεωρητική μανία της εποχής». Θεωρείς ότι αυτή η διαπίστωση ισχύει και στις μέρες μας; Ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζει η σύγχρονη οικογένεια ως θεσμός και πώς μπορεί να προστατευθεί; Να παρουσιάσεις τις θέσεις σου σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις σε ημερίδα που διοργανώνει στο σχολείο σου ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων με θέμα «Οικογένεια και Εφηβεία».

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΚΡΥΝΙΩΤΗ

«Ο μπαμπάς του» (απόσπασμα)

Το απόσπασμα αντλήθηκε από τη συλλογή διηγημάτων της Δήμητρας Μακρυνιώτη, καθηγήτριας Κοινωνιολογίας στο ΕΚΠΑ, με τίτλο «Τάξε μου» (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2016).

Στην αρχή της χρονιάς, Σάββατο βράδυ ήταν, δεν θα το ξεχάσει εκείνο το Σάββατο, ο μπαμπάς του παράγγειλε πίτσα και κόκα-κόλες και μία μεγάλη σαλάτα με σος μαγιονέζα και η μαμά δεν έβγαλε κιχ στο άκουσμα της παραγγελίας. Αυτή που άκουγε κόκα-κόλα και την έπιανε τεταρταίος¹⁰⁰. Κάτι δεν πήγαινε καλά, αλλά τι ακριβώς, εδώ σε θέλω. Μπουκιά δεν έβαλε στο στόμα της, μόνο τη μύτη της φυσούσε συνέχεια, αλλά ο πατέρας του τού έδωσε και κατάλαβε. Αυτός κοιτούσε τότε τον ένα, τότε τον άλλο, ήπιε δύο ποτήρια παρακαλά από το απαγορευμένο ποτό και πάλι καμία αντίδραση, και τότε βεβαιώθηκε πως τα πράγματα ήταν πολύ σοβαρά.

¹⁰⁰ ο επαναλαμβανόμενος πυρετός κάθε τέσσερις ημέρες

«Ξέρεις πόσο σ' αγαπάμε κι εγώ και η μαμά σου, έτσι δεν είναι; Κι αυτό δεν θα αλλάξει με τίποτα, ακούς;» ο μπαμπάς του έκανε την εισαγωγή και τον έσφιξε στην αγκαλιά του. Άλλο και τούτο πάλι, τι τον έπιασε στα καλά καθούμενα; Και βέβαια τον αγαπούσανε. Πώς του 'ρθε τώρα αυτό; Μήπως επειδή δεν του αγόρασε το ποδήλατο και του είπε «αργότερα, αργότερα θα το πάρουμε»; Εντάξει, του κακοφάνηκε, αλλά ήταν αυτό λόγος; Δεν ήταν το ποδήλατο. Ο μπαμπάς και η μαμά του από κοντά τού ανακοίνωσαν ότι χώριζαν. Σε λίγες μέρες ο μπαμπάς θα έφευγε από το σπίτι, θα πήγαινε κάπου αλλού, αυτός θα έμενε με τη μαμά, αλλά όποτε ήθελε θα τον έβλεπε, και τα σαββατοκύριακα μαζί θα τα περνούσαν, και τις διακοπές, και θα είχε και το δικό του δωμάτιο εκεί και, και... Η πίτσα έχασε τη γεύση της και η κόκα-κόλα τού έκαψε τον ουρανίσκο. Τα γιατί τον έπνιξαν κι όσο κι αν προσπάθησε να κρατηθεί ξέσπασε σε αναφιλητά. «Σ' αγαπάω, αγόρι μου, σ' αγαπάω, τίποτα δεν θα σου λείψει», ο πατέρας του τον άγγιξε απαλά, αλλά αυτός τραβήχτηκε έξαλλος από θυμό με ένα «Άσε με, σου λέω, εσύ θα μου λείψεις» και πήγε βολίδα στο δωμάτιό του. Μήπως εκείνος έφταιγε; Μήπως έκανε κάτι και τον ανάγκασε να φύγει; Αλλά πάλι, έτσι ξαφνικά; Έστυψε το μυαλό του να βρει κάτι, δεν τα κατάφερε. Ήρθαν όμως ξανά στ' αυτιά του οι απόηχοι από τις φωνές τους, που όλο και πιο συχνά τον ξύπνιαγαν το βράδυ και αναγκαζόταν να σφίγγει το μαξιλάρι για να μην τις ακούει, και τα μισόλογα στο τραπέζι, και θυμήθηκε τις απουσίες του μπαμπά για δουλειές και άλλα που έπρεπε να βάλει σε σειρά. [...]

Η ζωή πήρε το ρυθμό της. Ευτυχώς είχε το σχολείο, τους φίλους του και το πιάνο. Όταν όμως γύριζε σπίτι και τύχαινε να μην τον περιμένει κανείς -η μαμά δούλευε και του είχε δώσει δικά του κλειδιά- τα δωμάτια τον έπνιγαν κι άναβε όλα τα φώτα, ακόμα και το μεσημέρι, μήπως το φως πάρει λίγη από τη μαυρίλα του.

Η Παρασκευή λοιπόν, από κείνο το Σάββατο και μετά, δεν ήταν απλά η τελευταία μέρα της εβδομάδας. Η Παρασκευή σήμαινε μπαμπάς και μία μίνι μετακόμιση. Τον έπαιρνε γύρω στις έξι και τον ξανάφερνε Κυριακή βράδυ, όσο πιο αργά γινότανε. Έτσι, από την Πέμπτη, ακόμα κι από την Τετάρτη μερικές φορές, έφτιαχνε ένα κατάλογο με όσα θα κάνανε παρέα: μπάλα βόλτες και μετά σινεμά, μακαρόνια με κιμά για βραδινό, ταινίες στο dvd ώσπου να νυστάξει στον καναπέ και να τον σηκώσει ο μπαμπάς του αγκαλιά μέχρι το δεύτερο κρεβάτι του. Ετοίμαζε από νωρίς το βαλιτσάκι με τα απαραίτητα, την τσάντα με τα μαθήματα της Δευτέρας, και περίμενε το χαρακτηριστικό κορνάρισμα για να φιλήσει τη μαμά στον αέρα και να χυθεί στο ασανσέρ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Ποια γεγονότα παρουσιάζονται στις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου και πώς αντιδρά το παιδί σε αυτά; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου αξιοποιώντας χωρία του κειμένου.
- B2.** Στα ακόλουθα χωρία να εντοπίσεις τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούνται και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους στο κείμενο:
- α.** «Τα γιατί τον έπνιξαν κι όσο κι αν προσπάθησε να κρατηθεί ξέσπασε σε αναφιλητά.»
- β.** «τα δωμάτια τον έπνιγαν κι άναβε όλα τα φώτα, ακόμα και το μεσημέρι, μήπως το φως πάρει λίγη από τη μαυρίλα του.»
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες είναι οι σκέψεις και ποια τα συναισθήματα του μικρού πρωταγωνιστή κάθε Παρασκευής, όταν προετοιμάζεται για να «μετακομίσει» στο σπίτι του πατέρα του; Πώς πιστεύεις ότι αυτή η νέα εμπειρία στη ζωή του θα τον βοηθήσει να ωριμάσει και να εξελιχθεί ως προσωπικότητα;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ο μικρός πρωταγωνιστής του διηγήματος. Την επόμενη μέρα από την ανακοίνωση του διαζυγίου των γονιών σου να καταγράψεις στο ημερολόγιό σου τα συναισθήματα, τις επιθυμίες και τα σχέδιά σου για το μέλλον.

52. ΘΕΜΑ 14800

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το χάσμα των γενεών

Το (διασκευασμένο) κείμενο στηρίχτηκε σε άρθρο που δημοσίευσε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 31.03.1985 ο Μανόλης Ανδρόνικος (1919-1992), καθηγητής Πανεπιστημίου.

Είναι κοινός τόπος στους ανθρώπους της ώριμης ηλικίας να επικρίνουν τη συμπεριφορά των νεότερων και να επιχειρούν συγκρίσεις με τη δική τους νεότητα, όταν όλα, κατά τη γνώμη τους, ήταν καλύτερα και η ζωή και τα ήθη και ο πολιτισμός, ακόμα και η φύση. [...]

Η ίδια η βιολογική διαφορά των δύο οργανισμών, του παλιού και του νέου, τους οδηγεί σε διαφορετική θεώρηση του κόσμου και σε ανταγωνιστική στάση μέσα στη ζωή. Ο νέος κινείται προς τα εμπρός, ο ηλικιωμένος, όταν δεν γυρίζει πίσω, προσπαθεί να συγκρατήσει το παρόν, αυτό που του εξασφαλίζει την ύπαρξή του, να συντηρήσει όσα κατόρθωσε να αποκτήσει. Η συντηρητική στάση είναι αυτονόητη για τον άνθρωπο μιας κάποιας ηλικίας, αφού με τα χρόνια έχει εξαντλήσει πολλές από τις πιο ζωτικές δυνάμεις του και προχωρά προς την αναπόφευκτη φθορά. Είναι απόλυτα κατανοητή η στροφή των ώριμων προς το παρελθόν, προς την περίοδο εκείνη της ζωής τους «που είχαν και δύναμη και λόγο και ομορφιά». Η νοσταλγία των χρόνων εκείνων δεν αποτελεί συναισθηματική κατάσταση φευγαλέα και ρομαντική· αποτελεί ανάγκη βιολογική, για να δικαιώσει ολόκληρη την ανθρώπινη ζωή, που τώρα μόλις διαπιστώνει ο ώριμος πως είναι τρομακτικά σύντομη και αφάνταστα ωραία.

Και ενώ ο ώριμος άνθρωπος κινείται προς τα περασμένα, ωραιοποιώντας καθετί που συνδέεται με τη δική του ωραία περίοδο της νιότης, ο νέος ατενίζει μπροστά, το μέλλον, και πιστεύει πως μπορεί και πρέπει να το κάνει καλύτερο από το παρόν. Ο νέος, με ακέραιες όλες τις δυνάμεις του, πιστεύει πως έχει τη δύναμη και την υποχρέωση να κατακτήσει τον κόσμο που ανοίγεται μπροστά στα έκπληκτα μάτια του. Και, προπάντων, νιώθει πως μπορεί και πρέπει να ζήσει αυτό που λέγεται ζωή, πρώτα και κύρια να ερωτευθεί...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

A1. Ποιο είναι το κεντρικό θέμα του κειμένου; Ποια είναι η κύρια θέση του συγγραφέα; Να απαντήσεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων.

A2. Να αντιγράψεις τις ακόλουθες περιόδους λόγου αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις/ φράσεις με συνώνυμες:

Είναι κοινός τόπος στους ανθρώπους της ώριμης ηλικίας να επικρίνουν τη συμπεριφορά των νεότερων και να επιχειρούν συγκρίσεις με τη δική τους νεότητα...

Και ενώ ο ώριμος άνθρωπος κινείται προς τα περασμένα, ωραιοποιώντας καθετί που συνδέεται με τη δική του ωραία περίοδο της νιότης

- A3.** Πώς ερμηνεύεται η συμπεριφορά των μεγαλύτερων σε ηλικία προς τους νέους, σύμφωνα με το κείμενο; Ποιες είναι οι προσδοκίες των σύγχρονων νέων από τους μεγαλύτερους; Να παρουσιάσεις τις θέσεις σου σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις στη Βουλή των Εφήβων.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΕΔΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ (1898-1936)

Το σπίτι της Μπερνάντα Άλμπα (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το θεατρικό έργο «Το σπίτι της Μπερνάντα Άλμπα» (1936) του Ισπανού συγγραφέα Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα (Θέατρο και Ποίηση, εκδ. Ίκαρος, μτφρ. Ν. Γκάτσος). Στη σκηνή, τέσσερις από τις πέντε κόρες της Μπερνάντα Άλμπα (η 30χρονη Μαγδαλένα, η 27χρονη Αμέλια, η 24χρονη Μαρτίριο κι η 20χρονη Αδέλα), επέστρεψαν από την κηδεία του πατέρα τους και συζητούν για τη φήμη πως η 39χρονη ετεροθελής αδελφή τους, Ανγκούστιας, θα παντρευτεί έναν 25χρονο νέο που αγαπούν κρυφά η Αδέλα κι η Μαρτίριο.

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Α! Το χωριό δεν έχει άλλη κουβέντα! Το 'χουνε κάνει βούκινο! Ο Πέπε Ρομάνο θα παντρευτεί την Ανγκούστιας – αυτό λένε! Χτες όλη τη νύχτα τριγύριζε έξω από το σπίτι! Μου φαίνεται πως δε θ' αργήσει να στείλει προξενιτή!

ΜΑΡΤΙΡΙΟ: Εγώ χαίρομαι! Καλός άνθρωπος είναι!

ΑΜΕΛΙΑ: Κι εγώ το ίδιο! Μια χαρά θα ταιριάζουνε!

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Λέτε ψέματα! Καμιά σας δε χαίρεται!

ΜΑΡΤΙΡΙΟ: Τρελάθηκες;

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Αν ήθελε την Ανγκούστιας γιατί του άρεσε σα γυναίκα, τότε κι εγώ θα χαιρόμουνα! Αλλά τη θέλει μονάχα για τα λεφτά! Βέβαια, η Ανγκούστιας είναι αδερφή μας, αλλά, εδώ που τα λέμε, είναι αρρωστιάρα και γριά κι η ασκημότερη του σπιτιού! Γιατί αν τότε που ήταν είκοσι χρονών έμοιαζε με ομορφοντυμένο σκουπόξυλο, σκεφτείτε με τι μοιάζει τώρα που κοντεύει σαράντα!

ΜΑΡΤΙΡΙΟ: Μη μιλάς έτσι! Η τύχη γελάει καμιά φορά σ' αυτούς που την περιμένουν λιγότερο...

ΑΜΕΛΙΑ: Η Μαγδαλένα έχει δίκιο! Τι να κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας; Τώρα που πέθανε ο πατέρας μας, η περιουσία θα μοιραστεί! Η Ανγκούστιας όμως θα πάρει όλα τα λεφτά του δικού της πατέρα και θα 'ναι η μόνη πλούσια εδώ μέσα! Οι γαμπροί θα 'ρχονται αράδα να τη γυρεύουνε!

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Ο Πέπε Ρομάνο είναι είκοσιπέντε χρονών και τ' ομορφότερο παλικάρι του τόπου. Σωστό θα ήταν να παντρευτεί εσένα, Αμέλια, ή την Αδέλα μας, που είναι είκοσι χρονών, κι όχι την ασκημότερη του σπιτιού που μιλάει με τη μύτη σαν τον πατέρα της.

ΜΑΡΤΙΡΙΟ: Μπορεί εκείνου να του αρέσει!

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Ποτέ μου δεν μπόρεσα να χωνέψω την υποκρισία σου!

ΜΑΡΤΙΡΙΟ: Ω, Θέ μου! Εγώ υποκρισία; (Μπαίνει η Αδέλα.)

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ (στην Αδέλα): Σε καμαρώσαν οι κόττες;

ΑΔΕΛΑ: Μα τι θέλατε να κάμω;

ΑΜΕΛΙΑ: Αν σ' έβλεπε η μάνα μας, θα σου ξερίζωνε τα μαλλιά, κακομοίρα μου.

ΑΔΕΛΑ: Να 'ξερες τι όνειρα είχα κάνει γι' αυτό το φόρεμα. Έλεγα να το βάλω στη γιορτή μου... Δε θα φορούσε άλλη καλύτερο! [...]

ΜΑΡΤΙΡΙΟ: Το καλύτερο που 'χεις να κάνεις είναι να το βάψεις μαύρο.

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Μπα! Το καλύτερο είναι να το χαρίσεις στην Ανγκούστιας, όταν θα παντρευτεί τον Πέπε Ρομάνο.

ΑΔΕΛΑ (με συγκρατημένη συγκίνηση): Τον Πέπε Ρομάνο;

ΑΜΕΛΙΑ: Τι; Δεν το 'ξερες;

ΑΔΕΛΑ: Όχι.

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Να που το 'μαθες!

ΑΔΕΛΑ: Μα αυτό δεν μπορεί να γίνει!

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Με τα λεφτά όλα γίνονται. [...]

ΜΑΡΤΙΡΙΟ: Τι συλλογιέσαι, Αδέλα;

ΑΔΕΛΑ: Συλλογιέμαι πως ο πατέρας μας διάλεξε τη χειρότερη εποχή της ζωής μου για να πεθάνει!

ΜΑΓΔΑΛΕΝΑ: Έννοια σου και θα το συνηθίσεις.

ΑΔΕΛΑ (ξεσπάει σε οργισμένο κλάμα): Δε θα το συνηθίσω! Δεν μπορώ να μείνω κλεισμένη εδώ μέσα! Δε θέλω να σας μοιάσω! Δε θέλω το πρόσωπό μου να γίνει σαν το δικό σας! Δε θέλω να μαραζώσω μέσα σε τούτο το σκοτεινό σπίτι! Αύριο θα βάλω το πράσινο φουστάνι μου και θα βγω να περπατήσω στους δρόμους! Θέλω να φύγω, να φύγω από δω! Να φύγω!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Ποια είναι τα πρόσωπα που συμμετέχουν στην παραπάνω σκηνή και ποια η μεταξύ τους σχέση; Πώς αντιμετωπίζουν το πρόσφατο γεγονός που καθορίζει τη ζωή τους;
- B2.** Να εντοπίσεις στο κείμενο δύο εκφραστικά μέσα και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους.
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Γιατί η Αδέλα ξεσπώντας σε οργισμένο κλάμα διατυπώνει την επιθυμία της να φύγει από το σπίτι; Πώς θα αντιδρούσε, κατά τη γνώμη σου, μια σύγχρονη νέα στη θέση της (αν δηλαδή ζούσε σε καταπιεστικό οικογενειακό περιβάλλον);

ή

2. Να αφηγηθείς την δική σου εκδοχή για την εξέλιξη της πλοκής. Να δώσεις το δικό σου τέλος στην ιστορία.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Είναι στο χέρι σου»

Το παρακάτω κείμενο είναι το δελτίο τύπου που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.synigoros.gr στις 29 Απριλίου 2010. Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Με αυτό το κεντρικό σύνθημα διοργανώνονται φέτος εκδηλώσεις με αφορμή την 30ή Απριλίου, Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών στη Θεσσαλονίκη, από το Κέντρο Ενταξιακής Πολιτικής της Παιδαγωγικής Σχολής του ΑΠΘ, σε συνεργασία με το Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά και τον Συνήγορο του Παιδιού. Στις εκδηλώσεις περιλαμβάνονται: εικαστικό εργαστήριο ευαισθητοποίησης, θεατρικά δρώμενα, έκθεση αφισών, εργαστήριο βιωματικής εμπειρίας για μαθητές, στρογγυλό τραπέζι με θέμα «Από τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών χωρίς βία σε μια κοινωνία χωρίς βία».

Παράλληλα, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας, το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων διακίνησε Εγκύκλιο σε όλα τα σχολεία της χώρας με την οποία προτείνεται, την 30ή Απριλίου, οι δύο τελευταίες διδακτικές ώρες να αφιερωθούν σε εκδηλώσεις και εκπαιδευτικές δράσεις με το θέμα αυτό.

Οι φετινές εκδηλώσεις έρχονται σε συνέχεια παρόμοιων εκδηλώσεων, συζητήσεων στα σχολεία και επιμορφωτικών ημερίδων που διοργανώνονται τα τελευταία χρόνια από το Δίκτυο και τα μέλη του. Σκοπός των δράσεων αυτών είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών και κυρίως των γονέων και των εκπαιδευτικών, για τις αρνητικές συνέπειες της χρήσης βίας στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών και τη διαιώνιση του κύκλου της βίας που συνεπάγεται.

Πρόσφατες έρευνες στην Ελλάδα δείχνουν ότι, παρά τη ρητή νομοθετική απαγόρευση της χρήσης της σωματικής τιμωρίας των παιδιών (ν. 3500/06, άρθρο 4), οι γονείς εξακολουθούν σε μεγάλο ποσοστό να την χρησιμοποιούν ως μέθοδο σωφρονισμού.

Το Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας καλεί τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, όλους τους επαγγελματίες που ασχολούνται με το παιδί και την οικογένεια, αλλά και τα ίδια τα παιδιά να δραστηριοποιηθούν ενάντια στη σωματική τιμωρία, να εναντιωθούν σ' αυτήν και να ενισχύσουν τη διάδοση τους μη βίαιης διαπαιδαγώγησής τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Ποιος είναι ο βασικός στόχος για τον οποίο οργανώνονται οι δράσεις που περιγράφει το κείμενο, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών και ποιους αφορά; Να απαντήσεις σε 50-60 λέξεις.
- A2.** Στην πρώτη και στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου ο συντάκτης του χρησιμοποιεί αντίστοιχα τα εισαγωγικά και την παρένθεση. Ποια είναι η λειτουργία τους μέσα στο κείμενο;
- A3.** Σε εκδήλωση που γίνεται στο Δημαρχείο της περιοχής σου με θέμα την ενδοοικογενειακή βία συμμετέχεις ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας του σχολείου σου. Σε εισήγηση 200-250 λέξεων να εκθέσεις τεκμηριωμένα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι έφηβοι που βιώνουν αντίστοιχες συμπεριφορές και να

διατυπώσεις συγκεκριμένες δράσεις/ενέργειες που πρέπει να γίνουν εκ μέρους του σχολείου και των αρμόδιων φορέων, για να τους βοηθήσεις.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΔΕΛΤΑ (1874-1941)

Πρώται ενθυμήσεις

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από τον πρώτο τόμο του αυτοβιογραφικού έργου της Πηνελόπης Δέλτα «Πρώτες ενθυμήσεις» (εκδ. Ερμής, 2008).

Θυμούμαι ένα μεσημεριανό γεύμα, πρέπει να ήμουν πολύ μικρή, όπου με σήκωσε από το τραπέζι ο πατέρας, με φώναζε κοντά του, και με το μεγάλο μαχαίρι που έκοβε το ροζμπίφ φοβέριζε πως θα μου κόψει το δάκτυλο. Είχα φάγει το νύχι μου, και το να τρώγει κανείς τα νύχια του ήταν, με το ψέμα, τα δύο πράγματα που αγρίευαν το περισσότερο τον πατέρα μας. Θυμούμαι το σηκωμένο μαχαίρι, τα σουρωμένα φρύδια του πατέρα, τα μαύρα του μάτια που βγάζαν φωτιές, τις στριγγλιές μου, και θυμάμαι ακόμα το αίσθημα του πανικού, που μου έκοψε τη φωνή σα νόμισα πως πέφτει το μαχαίρι στο αιχμαλωτισμένο μου δάκτυλο στο χέρι του πατέρα μου. Πώς «με συγχώρεσε» και γιατί, δε θυμούμαι πια. Θυμούμαι μόνο πως μου είπε να πάγω στη θέση μου και πως ήθελα να πάγω και δεν μπορούσα, τόσο έτρεμαν τα πόδια μου, και πως φοβόμουν που ήμουν κοντά του, και πάσχιζα να φύγω, και δεν μπορούσα. Και ύστερα θυμούμαι πως σκαρφάωνα στην καρέκλα¹⁰¹ μου και μου είπαν να φάγω και δεν μπορούσα να καταπιώ, από τα αναφιλητά που μου ανέβαιναν όλην την ώρα. Και τα αδέρφια μου τα μεγάλα τρομαγμένα με κοίταζαν, κι εγώ ντρεπόμουν φοβερά.

Αυτό το φάγωμα των νυχιών στάθηκε αιτία να φάγω πολύ ξύλο. Ήμουν τόσο μικρή που δεν το θυμούμαι, όταν μ' έδειρε ο πατέρας μου με το καμτσί¹⁰² του του αλόγου, και γέμισαν τα πόδια μου σπυριά. Μου το διηγήθηκε η μητέρα μου σα μεγάλωσα. [...]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Χρησιμοποιώντας κειμενικές αναφορές να χαρακτηρίσεις τον πατέρα της ηρωίδας.
- B2.** Ποιο ρηματικό πρόσωπο επιλέγεται ως κυρίαρχο για την αφήγηση της ιστορίας και πώς η επιλογή αυτή σχετίζεται με τα συναισθήματα που εκφράζει η ηρωίδα;
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
- 1.** Η ηρωίδα αποδέχεται τη σωματική τιμωρία ως κάτι αυτονόητο. Σε ποιες στερεότυπες αντιλήψεις για τη συμπεριφορά των παιδιών και τον τρόπο διαπαιδαγώγησής τους εκείνης της εποχής θεωρείς πως ταιριάζει η αντίδραση της; Ποια θα ήταν η δική σου αντίδραση σε αντίστοιχη περίπτωση;

ή

¹⁰¹ καρέκλα

¹⁰² καμτσίκι, μαστίγιο

2. Να γράψεις μια επιστολή της κόρης μετά την ενηλικίωσή της στον πατέρα με την οποία θα εκφράζει πόσο την πλήγωσε αυτή του η συμπεριφορά στη διάρκεια της παιδικής της ηλικίας.

54. ΘΕΜΑ 14899

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Οι φίλοι που χρειάζεται να έχουμε στη ζωή μας

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το άρθρο της Άννας Δάλλα, το οποίο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Vita (τεύχος 48 Νοεμβρίου 2021).

Το γεγονός ότι η φιλία είναι αξία ανεκτίμητη το γνωρίζουμε όλοι. Την αξία της φιλίας εξαίρει και η επιστήμη πλέον, υπογραμμίζοντας ότι οι γερές φιλίες μπορεί να αποτελέσουν δείκτη της προοπτικής της μακροζωίας μας. Όπως αποδεικνύεται από σχετικές έρευνες, η φιλία μπορεί να μας «προστατέψει» από την κατάθλιψη, να βελτιώσει την καρδιαγγειακή μας υγεία, να μειώσει την αίσθηση της μοναξιάς και να μας αυξήσει την αυτοπεποίθηση. Μάλιστα, οι ειδικοί που μελετούν την αξία της φιλίας, μας δίνουν πιο συγκεκριμένες οδηγίες σχετικά με τους φίλους μας, επισημαίνοντας ότι η ποιότητα των φίλων που έχουμε είναι πιο σημαντική από τον αριθμό των φίλων μας. Αρκούν, όπως τονίζουν, λίγοι καλοί φίλοι, ώστε να ζούμε μια γεμάτη ζωή.

Έρευνα από το Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης ανέδειξε πρόσφατα τη σημασία να έχουμε φίλους που ξέρουν να ακούνε. Εξίσου σπουδαία είναι η συμβολή των δυνατών παιδικών ή εφηβικών φιλιών, καθώς επηρεάζουν θετικά την ενήλικη ζωή μας. Έρευνα που δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Child Development» παρακολούθησε 169 συμμετέχοντες στην ηλικία των 15, των 16 και των 25 ετών. Από την έρευνα φάνηκε ότι όσοι είχαν φιλίες καλύτερης ποιότητας, όταν ήταν παιδιά ή έφηβοι, είχαν λιγότερο συχνά κοινωνικό άγχος και υψηλότερη αυτοπεποίθηση.

Όπως ξέρουμε όλοι, ο καλός φίλος είναι ο έμπιστος φίλος που βρίσκεται δίπλα μας κάθε φορά που τον χρειαζόμαστε. Την άποψη αυτή επιβεβαιώνει πλέον και η επιστήμη. Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι η ύπαρξη έμπιστων φίλων συνδέεται με την ευζωία μας. Μάλιστα, έρευνα που ανακοινώθηκε στο επιστημονικό έντυπο «Social Indicators Research» αποκαλύπτει τη σύνδεση μεταξύ της πρόσωπο με πρόσωπο επαφής με τη μείωση του άγχους. Οι ειδικοί συστήνουν να βλέπουμε τους κοντινούς μας φίλους, τουλάχιστον, μια φορά την εβδομάδα, ώστε να διατηρήσουμε τη σχέση μας δυνατή και την ψυχολογία μας θετική. Οι φιλίες, όπως άλλωστε και όλες οι σχέσεις, χρειάζονται να επενδύσουμε χρόνο, προκειμένου να γίνουν γερές και να αποδώσουν καρπούς.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Με βάση το μη λογοτεχνικό κείμενο, να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο απαντητικό σου φύλλο δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο:
- Οι καλές φιλίες μπορεί να μας βοηθήσουν να ζήσουμε περισσότερο.
  - Χρειάζεται να έχουμε πάρα πολλούς φίλους.
  - Οι παιδικοί και εφηβικοί μας φίλοι δεν ασκούν καμία επίδραση στην υπόλοιπη ζωή μας.

δ. Είναι σημαντικό τόσο για τη φίλια μας όσο και για την ψυχολογία μας να συναντούμε τους φίλους μας από κοντά.

ε. Για να είναι εποικοδομητική μια φίλια, πρέπει ο καθένας μας να αφιερώσει χρόνο σε αυτήν.

A2. να μας «προστατέψει» από την κατάθλιψη (1η παράγραφος)

«Child Development» (2η παράγραφος)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των εισαγωγικών στις παραπάνω περιπτώσεις.

A3. Στην εποχή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι άνθρωποι ενδιαφέρονται περισσότερο για το πλήθος των διαδικτυακών τους «φίλων» παρά για την ποιότητα των φιλικών τους σχέσεων. Λαμβάνοντας υπόψη σου το κείμενο που διάβασες, ποιο από τα δύο έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον, κατά τη γνώμη σου, να επιδιώξεις και γιατί; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε ένα άρθρο για την ιστοσελίδα του σχολείου σου, αξιοποιώντας στοιχεία του μη λογοτεχνικού κειμένου (200-250 λέξεις).

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΣ (1959-)

Φίλοι

Το απόσπασμα, κατάλληλα τροποποιημένο για τις ανάγκες της εξέτασης, ανήκει στον Βαγγέλη Ραπτόπουλο, ο οποίος, αφού σπούδασε παιδαγωγικά και δημοσιογραφία, ασχολείται με τη Λογοτεχνία και το γράψιμο, ενώ από το 2017 διδάσκει Δημιουργική Γραφή σε μεταπτυχιακό επίπεδο (ΕΑΠ, ΠΔΜ). Το έργο «Φίλοι» δημοσιεύτηκε σε Α΄ Έκδοση το 2006 και σε Ειδική Έκδοση το 2011, εκδ. Κέδρος, σς 13-16.

Ο Καρφίτσας ήταν μεγάλοςωμος και συνήθιζε να τσιμπάει, από καθαρό σαδισμό τα μικρότερα παιδιά με μια καρφίτσα. Εξ ου και το παρατσούκλι του. Ο δε υπασπιστής του (ο Καμπουράκης) ήταν ένας ξινός ψηλέας με κόκκινα μαλλιά και φακίδες, που σε φυλάκιζε μες στα μπράτσα του, δίνοντας στον Καρφίτσα την ευκαιρία να επιδοθεί στο θεάρεστο έργο του. Εκείνη την ημέρα κατευθυνόμαστε με τον Αντρέα προς τις βρύσες (του σχολείου), όταν τους είδαμε να έχουν στριμώξει ένα πιτσιρίκι της τρίτης με γυαλιά και να το βασανίζουν. [...] «Ε, έι! Τι έγινε; Ψιτ! Αφήστε τον!» ξεφώνισε αυθόρμητα ο Αντρέας πριν ακόμη φτάσουμε κοντά τους. [...] Ο Καρφίτσας αφού κοίταξε πρώτα για λίγα δευτερόλεπτα τον Αντρέα, άγρια και επιθετικά, μετά στράφηκε κι έκανε νόημα στον Καμπουράκη, ο οποίος υπάκουσε πειθήνια και παράτησε το θύμα τους [...].

[...] Κάπως έτσι άρχισε η φίλια μας. [...]

Ο Ηλίας ήταν μικρόσωμος και ασθενικός, με γυαλάκια από τότε, και κατάμαυρα πυκνά κατσαρά μαλλιά, που κάθονταν σαν φωλιά πουλιού από πλεγμένα κλαδάκια ή σαν ένα μαξιλαράκι από αφρολέξ πάνω από το κεφάλι του. Αυτό όμως που πρόσεχες αμέσως ήταν τα πελώρια άδολα μάτια του. Ήταν μαύρα κι αυτά σαν τα μαλλιά του, και τα θυμάμαι να σπιθίζουν έξυπνα τις περισσότερες φορές. Και μόνο σε κάποιες έκτακτες περιπτώσεις που τύχαινε να βρεθεί σε τρομερό αδιέξοδο, το βλέμμα του Ηλία σε σημάδευε λυπημένο και ιδρυματικό, στα όρια της απελπισίας. Έτσι όπως μας πλησίαζε εκείνο το μεσημέρι στο προαύλιο, ενώ ήταν σχεδόν καμπουριασμένος, ύψωσε τα μάτια προς τον Αντρέα κι εμένα, και μας έριξε ένα σκυλίσιο βλέμμα. Ένιωθε φυσικά ευγνωμοσύνη, αλλά δεν ήξερε εάν έπρεπε να μας τη δείξει. Από ό,τι μας είπε αργότερα, αυτό ήταν εκείνη τη στιγμή το πρόβλημα του. Χάρη στην παρέμβασή μας είχε γλιτώσει από τους βασανιστές του, αλλά μήπως εμείς έμελλε να

αποδειχτούμε χειρότεροι; Αν υπάρχει κανόνας που λέει ότι όπως αρχίζει μία σχέση έτσι θα συνεχιστεί, στη φιλία μας βρήκε την ιδανική του εφαρμογή. Μ' εκείνο το βλέμμα, ο Ηλίας μάς ζητούσε να τον προστατεύσουμε, πράγμα που είχαμε ήδη κάνει από μόνοι μας και συνεχίσαμε να κάνουμε ως το τέλος... Παραμείναμε φίλοι επιστήθιοι φίλοι, κολλητοί, επί όλα αυτά τα χρόνια, σχεδόν μέχρι σήμερα, που ο μεγαλύτερος από τους τρεις μας, ο Αντρέας, θα πρέπει να έχει μπει στα σαράντα οκτώ. Μιλάμε για μισή ζωή όχι αστεία. Και μολονότι η τριάδα μας συνεχίστηκε με βάση την προστασία του Ηλία, στο τέλος κατάλαβα ότι ήταν αυτός που μας προστάτευε και συγκρατούσε τη φιλική μας εταιρεία ενωμένη και αδιάσπαστη. Η παθητικότητα του Ηλία εμπόδιζε τον εγωισμό μου να συγκρουστεί με τον εγωισμό του Αντρέα, μας αφόπλιζε και μας συσπείρωσε γύρω του, όπως τους πρωτόγονους η φωτιά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Ποια εντύπωση σου δημιουργεί η περιγραφή του Ηλία ως προς την εξωτερική του εμφάνιση, αλλά και τον εσωτερικό του κόσμο; Να στηρίξεις την απάντησή σου, αναλύοντας τα στοιχεία που σχετίζονται μ' αυτόν στο κείμενο και κάνοντας αναφορές σε κατάλληλα χωρία του αποσπάσματος.
- B2.** Να εντοπίσεις στο Κείμενο δύο (2) παρομοιώσεις και δύο (2) μεταφορές και να ερμηνεύσεις τη λειτουργία των εκφραστικών αυτών μέσων στο συγκεκριμένο απόσπασμα.
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Ποια χαρακτηριστικά έχει η φιλική σχέση για την οποία γίνεται λόγος στο λογοτεχνικό κείμενο; Πώς, σύμφωνα με το κείμενο, λειτούργησε ο Ηλίας στη δημιουργία και εξέλιξη αυτής της σχέσης με τον Ανδρέα και τον αφηγητή και γιατί;
- ή
2. Σε μορφή επιστολής να αναδιηγηθείς τα γεγονότα από την οπτική γωνία του Ηλία, προκειμένου να εκφράσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου σχετικά τόσο με τον εκφοβισμό και την παρενόχληση που αυτός ο ίδιος υπέστη όσο και με τη συμπεριφορά του Αντρέα και του αφηγητή, των δύο πραγματικών του φίλων.

55. ΘΕΜΑ 14902

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Για τους Χούλιγκανς και τη Βία στα Γήπεδα]

Το διασκευασμένο απόσπασμα προέρχεται από άρθρο του Θάνου Ηλ. Γιαννόπουλου, που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Τα Νέα στις 7-2-1986.

[...] Ο όρος χούλιγκανς, συνώνυμος στη χώρα μας με τη βία στα γήπεδα, χρησιμοποιείται για να διακρίνει ορισμένα άτομα, συνήθως νεαρής ηλικίας, που ο τρόπος ζωής και η κοσμοθεωρία τους γενικά και ειδικότερα ορισμένες ενέργειές τους, που συχνά ξεφεύγουν από τα πλαίσια της νομιμότητας, προκαλούν την αρνητική αντίδραση της μεγάλης μάζας του κοινωνικού συνόλου.

Αν ο όρος χούλιγκανς παρθεί τοις μετρητοίς, σκιαγραφεί το νεαρό ταραξία των γηπέδων που με εκδηλώσεις βίας, συχνά αξιόποινες, ενσαρκώνει έναν αντικοινωνικό τύπο.

[...] Οι αιτίες είναι διάφορες. Θα μπορούσε να πει κανείς σε πρώτη φάση κακές οικονομικές συνθήκες και συνακόλουθο συχνά χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των ατόμων αυτών. [...] Κακές οικονομικές συνθήκες και ειδικά υποαπασχόληση και ανεργία γεννούν συναισθήματα πικρίας και οδηγούν μερικές φορές σε μια μοιρολατρική αντιμετώπιση της ζωής [...], συχνά όμως και σε επιθετικότητα, αφού τα αποθέματα ενέργειας που στραγγίζει καθημερινή εργασία στον άνθρωπο μένουν ανεκμετάλλευτα και αναζητούν μία διέξοδο. Δυστυχώς μία τέτοια διέξοδος είναι συχνά οι αξιόποινες πράξεις βίας.

Πέρα όμως από ορισμένα standardείδη εγκληματικότητας στα οποία υπό προϋποθέσεις οδηγεί ορισμένα άτομα η οικονομική ανέχεια, η βία στα γήπεδα και στους χώρους γύρω απ' αυτά είναι αναμφισβήτητα μία μορφή εκτόνωσης που **υπερβαίνει** κατά πολύ τα όρια του αποδεκτού.

Κι αυτό γιατί ανέκαθεν τα γήπεδα ήταν χώρος **εκτόνωσης** των απωθημένων των εργαζομένων όλων των κοινωνικών τάξεων, εκτόνωσης που ήταν **αναγκαίο** αντιστάθμισμα μιας κοπιαστικής εβδομάδας. Το πέρασμα όμως από την απλή εκτόνωση στη βία δείχνει ότι ο χώρος του γηπέδου αξιολογείται και βιώνεται από ορισμένα άτομα εντελώς διαφορετικά απ' ό,τι απ' τη συντριπτική πλειοψηφία των φιλάθλων. Ο λόγος ίσως πρέπει να αναζητηθεί και στην υπερβολική, κατά κάποιον τρόπο, προβολή και προώθηση του ποδοσφαίρου από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Έτσι, ορισμένα άτομα φτάνουν στο σημείο να ανάγουν την ομάδα της οποίας είναι οπαδοί σε υπέρτατη αξία, για την οποία προβαίνουν και σε δαπάνες, συχνά δυσανάλογες με τις δυνατότητές τους. Η **προσήλωσή** τους αυτή μεγιστοποιείται στα πλαίσια του group εν αναμονή τελέσεως του αγώνα και η (συχνά περισσή) ενέργειά τους εκτονώνεται με τους γνωστούς σε όλους μας τρόπους [...]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Να αναφέρεις μία παράγραφο 50-60 λέξεων τις αιτίες, οι οποίες, σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου, προκαλούν την παραβατική συμπεριφορά των νέων στα γήπεδα.
- A2. διακρίνει, υπερβαίνει,εκτόνωσης,αναγκαίο, προσήλωσι:** Να γράψεις ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις.
- A3.** Διάβασες το κείμενο και προβληματίστηκες για τη βία στους αθλητικούς χώρους. Αποφασίζεις να αναρτήσεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων στο προσωπικό σου ιστολόγιο, στο οποίο αναφέρεσαι στον ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η οικογένεια και το σχολείο στον περιορισμό της βίας κάθε μορφής στη σημερινή εποχή.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΤΣΟΥΛΙΑΣ

Η Μαγεία του Ποδοσφαίρου

(απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομότιτλο αφήγημα που δημοσιεύτηκε στις 17.8.2011 στον ιστότοπο του συγγραφέα και εκπαιδευτικού Νίκου Τσούλια «Παιδείας Εγκώμιον»

Μια μπάλα και ένας έστω μικρός χώρος... Τίποτα άλλο. Και μπορείς να ανακαλύψεις τη μαγεία του ποδοσφαίρου. Να φανταστείς συμπαίκτες και αντίπαλους, γήπεδα και εξέδρες, να επινοείς κάθετες πάσες και ασίστ, να ανατρέπεις το σκορ που σε φέρνει πίσω, να μπαίνεις αλλαγή και να αλλάζεις το κλίμα, να μιλάνε για σένα... [...]

Μια πλαστική μπάλα – τι και αν δεν ήταν ολοστρογγυλή, αφού στο ένα της μέρος ήταν βαθουλωμένη –, ήταν πάντα πηγή ευτυχίας [...], γιατί ποτέ δεν περίμενα ούτε και στα όνειρά μου να αγοράσω μπάλα ούτε καν τολμούσα να το πω στον εαυτό μου, πόσο μάλλον στον πατέρα μου [...].

Στο λιοστάσι,¹⁰³ ο ιερός τόπος του παιδόκοσμου, το καλοκαίρι η μπάλα ακουγόταν όλη μέρα. Κάθε φορά που πήγαινα στο χωριό για κάποια δουλειά – αλλιώς δεν γινόταν – έτρεχα για να κερδίσω χρόνο για να παίξω το αγαπημένο του παιχνίδι έστω για λίγο. Αν άκουγα τα χτυπήματα της μπάλας πριν ακόμα δω το γήπεδο, ένιωθα σκιρτήματα χαράς που θα απολάμβανα να παίξω έστω κλεφτά. [...]

Και όταν το νερό του ποταμού έγινε νερό της λίμνης, παντού ξεφύτρωναν γήπεδα. Όλα τα εξωλίμνια¹⁰⁴ χωράφια πρόσφεραν γήπεδα που δεν τα είχαμε ποτέ φανταστεί. Αλλά ήταν αργά πλέον, οι οικογένειες έφευγαν για την πόλη – για κάνα θυρωρείο οι γονείς, για να κατακτήσουμε τη ζωή μας εμείς, το χωριό ρήμαζε... Περίμενα με αγωνία κάθε Κυριακή απόγευμα να αρχίσει το ποδόσφαιρο, [...], έβαζα το ραδιοφωνάκι να ακούσω την αγαπημένη μου ομάδα, έκοβα και τα ξύλα καμιά φορά εκείνη την ώρα, ήθελα να τρώω και τη σούπα που έμενε από το μεσημέρι. Στο χωριό, η Κυριακή ξεχώριζε από την σούπα και από το ποδόσφαιρο...Κυριακή χαρά Θεού...

Κάθε φορά που έβλεπα ένα χωράφι ποτιστικό σκεπτόμουνα πως θα μπορούσε να είναι ένα ωραίο γήπεδο, χωρίς να χτυπάμε στο χώμα όπως συνέβαινε με το λιοστάσι. Έτρεχα μόνος και κλώτσαγα και έβαζα γκολ ανάμεσα σε ό,τι έδινε την εικόνα του τέρματος (δυο ξύλα, ένα ξύλο και μια συστάδα¹⁰⁵ από μεγαλωμένο χορτάρι, μια πέτρα και ένα γυάλινο ή πλαστικό μπουκάλι), ένιωθα αγαλλίαση σαν να είχα κόψει το σκοινί που με έδενε και δε με άφηνε να πάω παραπέρα, κάθε φορά που έβαζα γκολ το είχε σουτάρει κάποιος παίκτης της ομάδας μου, [...] και κάθε φορά έλεγα το όνομά του, διαλέγοντας τους πιο καλούς ανάλογα με το πόσο όμορφο ήταν το γκολ [...].

Με τούτα και με τα άλλα τρεφόταν η παιδική σκέψη μου. Φανταζόμουνα το «Καραϊσκάκη»¹⁰⁶ ψηλό μέχρι τον ουρανό και όταν βρέθηκα εκεί για πρώτη φορά, φοιτητής πλέον, μου φάνηκε τόσο μικρό το γήπεδο σαν να ήμουνα ψηλότερος εγώ. Ποιος μπορεί να τα βάλει με την παιδική φαντασία; [...] Λάτρεψα το ποδόσφαιρο που δίνει τόσο απλόχερα την αγαλλίαση, που σου φτιάχνει διαρκώς νέους τόπους νοσταλγίας.

Κράτησα στην ψυχή μου τη «μπάλα» που σου δίνει τη δυνατότητα να θυμάσαι ένα γκολ που ήταν το νικητήριο σε ένα κρίσιμο παιχνίδι με “εκείνο” το χωριό, που σου θρέφει την ακόρεστη επιθυμία να βλέπεις κάθε μέρα ποδόσφαιρο και να συνδέεσαι με την παιδική σου ηλικία, με την πραγματική σου πατρίδα, και να συντρίβεις τον χρόνο που νομίζει ότι είναι των πάντων ολετήρας,¹⁰⁷ των πάντων κριτής, να συνδέεις την πραγματικότητα με τη φαντασία και να μεταπλάθεις τις μικροχαρές σε μικρονοήματα της ζωής... [...]

¹⁰³ ελαιώνας

¹⁰⁴ τα εκτός της λίμνης

¹⁰⁵ πυκνό σύνολο

¹⁰⁶ το στάδιο «Γεώργιος Καραϊσκάκης» στο Νέο Φάληρο Αττικής

¹⁰⁷ καταστροφέας, εξολοθρευτής

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Για ποιους λόγους ο αφηγητής του λογοτεχνικού κειμένου «λάτρευε» το ποδόσφαιρο; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα αντλώντας στοιχεία από το κείμενο χωρίς, όμως, να το αντιγράψεις.
- B2.** Στην πέμπτη παράγραφο του λογοτεχνικού κειμένου («Κάθε φορά που έβλεπα... ήταν το γκολ [...]»), όπως και σε άλλες παραγράφους, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί κατά κύριο λόγο το α' ενικό πρόσωπο. Γιατί πιστεύεις ότι κάνει αυτή την επιλογή και τι προσφέρει αυτή στο κείμενο;
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Σύγκρινε τις παιδικές βιωματικές εμπειρίες τού συγγραφέα τού λογοτεχνικού κειμένου με δικές σου εμπειρίες που έχουν σχέση με μια δημιουργική απασχόληση στον ελεύθερό σου χρόνο.
- ή
2. Ο συγγραφέας τού λογοτεχνικού κειμένου καταγράφει τις βιωματικές εμπειρίες της παιδικής του ηλικίας, που είναι συνυφασμένες με το ποδόσφαιρο. Γράψε μια επιστολή στον συγγραφέα, στην οποία καταθέτεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η εκ βαθέων εξομολόγησή του.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Απεξάρτηση από τα κινητά για εφήβους**

Το παρακάτω κείμενο έχει δημοσιευθεί στην εφημερίδα «Καθημερινή», στην ενότητα «Κοινωνία» στις 22.10.2019 και αποτελεί αναδημοσίευση είδησης από το ειδησεογραφικό δίκτυο CNN.

ΣΕΟΥΛ. Κατασκηνώσεις απεξάρτησης από τη χρήση κινητών τηλεφώνων λειτουργούν στη Νότια Κορέα, όπου ο εθισμός των εφήβων στα κινητά τηλέφωνα έχει λάβει διαστάσεις επιδημίας. Η 16χρονη Γιο Τσάε Ριν κατάλαβε ότι έπρεπε να μπει σε μια τέτοια κατασκήνωση μια νύχτα, γύρω στις 4, όταν σήκωσε το κεφάλι της από το κινητό και συνειδητοποίησε ότι το χρησιμοποιούσε ασταμάτητα τις τελευταίες 13 ώρες.

Στην κατασκήνωση, σε μια όμορφη εξοχική τοποθεσία γεμάτη πράσινο, η Γιο και οι υπόλοιποι έφηβοι άφησαν τελείως τα κινητά τους και ασχολήθηκαν με δραστηριότητες στη φύση και ομαδικά παιχνίδια. Κάθε ημέρα συνομιλούσαν με ειδικούς, ώστε να καταλάβουν τις ρίζες του εθισμού τους και να βρουν τρόπους να τον υπερβούν, ενώ η ημέρα έκλεινε με διαλογισμό. Εξετάζοντας το πρόβλημα, κάποια παιδιά ανέφεραν ότι ο φόρτος των μαθημάτων τους προξενεί άγχος και χρησιμοποιούν το κινητό ως αγχολυτικό. «Όταν πιάνω το κινητό, ξεχνάω προσωρινά το άγχος», είπε η 16χρονη Λι Γουό Ριν. «Αλλά τη στιγμή που το αφήνω, μου ξανάρχονται αυτά που με στενοχωρούσαν. Είναι φαύλος κύκλος».

Ο διευθυντής της κατασκήνωσης, Γιο Σουν Ντουκ, λέει ότι τις πρώτες ημέρες χωρίς τις συσκευές, τα παιδιά έχουν «μια όψη αγωνίας» στο πρόσωπο. Αγωνία γι' αυτά που «χάνουν» αποσυνδεδεμένα από τη μόνιμη ροή επικοινωνίας με τους φίλους τους και τη μόνιμη αλληλεπίδραση με τις αγαπημένες τους εφαρμογές. «Έπειτα από δύο-τρεις ημέρες γαληνεύουν», προσθέτει. Στη χώρα που κατασκευάζει μερικές από τις γνωστότερες μάρκες κινητών, το 30% των παιδιών κάνει υπερβολική χρήση τους. Μετά την επιστροφή της από την κατασκήνωση, η Γιο είναι πλέον ικανή να περιορίσει τη χρήση του κινητού στις δύο με τρεις ώρες καθημερινώς. Κυρίως, έχει ανακτήσει τον έλεγχο της ζωής της. «Πριν, ακόμη και αν σκεφτόμουν ότι έπρεπε να σταματήσω, δεν μπορούσα. Τώρα, αν θέλω να σταματήσω, σταματάω αμέσως», λέει, αλλά προσθέτει ότι οι επιδράσεις του προγράμματος απεξάρτησης δεν ήταν εξίσου θετικές για όλα τα παιδιά.

Όσα είχαν πάει στην κατασκήνωση έπειτα από πίεση των γονιών τους και χωρίς να το θέλουν πραγματικά, δεν έβλεπαν την ώρα να επιστρέψουν στα ίδια. «Όταν ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα, μία από τις συγκατοίκους μου ούτε καν χαιρέτησε», λέει η Γιο. «Έφυγε τρέχοντας για να πάρει στα χέρια το κινητό της».

A3. Στο κείμενο προβάλλεται ότι ο φόρτος των μαθημάτων προξενεί άγχος σε κάποια παιδιά και χρησιμοποιούν το κινητό ως αγχολυτικό. Με αφορμή την παραπάνω διαπίστωση και αξιοποιώντας την εμπειρία σου να συντάξεις ένα άρθρο (200- 250 λέξεων) για το ιστολόγιο του σχολείου σου στο οποίο θα εξηγείς τους λόγους που οι έφηβοι δημιουργούν σχέσεις εξάρτησης με το κινητό τους τηλέφωνο και θα προτείνεις τρόπους, για να περιορίσουν τη χρήση του.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΗ (1952 -)

Το φυλλάδιο(απόσπασμα)

Το παρακάτω απόσπασμα ανήκει σε «επιστολικό διήγημα» της Ιωάννας Καρυστιάνη. Σε αυτό μια ηλικιωμένη γυναίκα γράφει στην αδελφή της, στο χωριό, για να γεμίσει τα μοναχικά βράδια της στην πόλη.

Αγαπημένη μου αδελφή Ουρανία.

Έχω να γράψω ολόκληρο γράμμα από την εποχή που ο συγχωρεμένος ο Ιάκωβος ήταν στρατιώτης, στα χρόνια του Κωνσταντίνου Καραμανλή και της Φρειδερίκης.

Τότε, επί είκοσι οκτώ μήνες έκανα καθημερινή εξάσκηση. Του έγραφα τι κεντώ, πού πάω, πόσα εξοικονομώ, πόσο τον αγαπώ και να προσέχει με τα πολυβόλα του πυροβολικού.

Αυτά στη γνωστή μας, τότε, δίφυλλη με ρίγες κόλλα, σύνολον τέσσερις σελίδες τη φορά.

Η κυρία Σοφία διαβάζει και ξαναδιαβάζει αυτές τις γραμμές. Είναι ικανοποιητικές ως αρχή; Πώς θα έπρεπε να ξεκινήσει την επιστολή μετά από την πολύχρονη αποχή από αλληλογραφίες; Και μήπως στη σημερινή εποχή είναι εντελώς άσκοπη η όλη ιστορία με φακέλους, γραμματόσημα και ταχυδρομεία;

Υπάρχει το τηλέφωνο.[...]Στρέφει το κεφάλι της προς τη συσκευή, στο επιπλάκι του χολ. Την κοιτάζει για κάμποσο. Και ξαναπιάνει το μπικ.

Ουρανία μου, μέσα στο φάκελο, εκτός από τα χρήματα για να πάρεις ένα μούλι πολυμίξερ, το δωράκι μου για την εορτή σου, σου εσωκλείω και το φυλλάδιο της ψησταριάς. Τα σουβλάκια του Παρασκευά. Όταν ανέβαινες, μία στα τρία, στα τέσσερα χρόνια στον Πειραιά, εκεί σε πήγαινα για τα μπιφτεκάκια και τη μία μπίρα στα δύο. Τότε λεγόταν Τα σουβλάκια του Περικλή. Ο Παρασκευάς είναι γιος του, πρώην πατωματζής. Ανέλαβε την επιχείρηση μόλις επέστρεψε από τη Θεσσαλονίκη, διαζευγμένος, κακήν κακώς, όπως ακούστηκε.

Νέα διακοπή. Σκέφτεται πως η Ουρανία αποκλείεται να έχει ξεχάσει το στέκι. Ήταν και στα εγκαίνια, το '74. Ο Ιάκωβος, με το που γύρισε από την επιστράτευση για την Κύπρο, εκεί έπιασε δουλειά [...]

Η πρώτη σελίδα γέμισε, δίχως την παραμικρή μουντζούρα, γιατί η κυρία Σοφία λέει από μέσα της δυο και τρεις φορές την κάθε πρόταση πριν τη βάλει στο χαρτί. [...]Πεντέμισι σελίδες. Ρεκόρ. Τις ξαναδιαβάζει. Κοιτάζει το ρολόι, εννιά και είκοσι. Άλλη μια ματιά στις σελίδες, άλλη μια ματιά στο ρολόι, εννιάμισι νταν.

Τι περιμένει; Αυτή η ησυχία βασιλεύει επίτηδες, για να γράψει και τα υπόλοιπα.

Ουρανία μου, θα έχεις ξεσυνηθίσει να διαβάζεις μεγάλα γράμματα, αλλά απόψε περνώ κι εγώ την ώρα μου γράφοντας, πρώτον διότι βρήκα αυτές τις παλιές λευκές κόλλες να μου παραπονούνται άγραφες, δεύτερον διότι δε θα ήταν φρόνιμο να βγω, λόγω ελαφρού κρυολογήματος ...[...]

Αυτά είναι τα πραγματικά νέα μου. Όλα τα υπόλοιπα κυλούν όπως εδώ και χρόνια, όπως τα συνοψίζουμε τηλεφωνικώς.

Φτάνει, το γράμμα κινδυνεύει να γίνει βιβλίο. Η κυρία Σοφία φαντάζεται τα μάτια της μεγάλης της αδελφής, πίσω από τα γυαλιά, να το καταφέρνουν γραμμή-γραμμή.[...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, η ηρωίδα Σοφία αισθάνεται την ανάγκη να γράψει στην αδελφή της; Ο τρόπος επικοινωνίας με σύγχρονα μέσα στις μέρες μας καλύπτει τη ζωτική επιθυμία για ανθρώπινη επαφή;

2. Να γράψεις έναν υποθετικό διάλογο ανάμεσα στις δύο αδελφές, στον οποίο η Ουρανία επιχειρεί να πείσει τη Σοφία να αλλάξουν τρόπο επικοινωνίας και να προσαρμοστούν στα νέα τεχνολογικά δεδομένα.

57. ΘΕΜΑ 12745

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Εφηβεία σε «καραντίνα»

Το κείμενο αποτελεί μέρος συνέντευξης της αναπληρώτριας καθηγήτριας Παιδικής – Εφηβικής Ιατρικής και υπεύθυνης στη Μονάδα Εφηβικής Υγείας του ΕΚΠΑ, Άρτεμις Τσίτσικα. Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό GEO τον Ιανουάριο του 2021.

- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνέβαλαν θετικά στην «κοινωνικοποίησή» μας την περίοδο αυτή. Όμως, καταναλώσαμε πολλές ώρες μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή, για να επικοινωνήσουμε, να παρακολουθήσουμε μαθήματα, να ενημερωθούμε, να ψυχαγωγηθούμε, να παίξουμε. Τι θα μπορούσε να ανταγωνιστεί την οθόνη στην καθημερινότητα των νέων;

«Αυτή την περίοδο, σίγουρα οι έφηβοι χρειάζονται περισσότερη κατανόηση. Είναι σημαντικό, όμως, να μη χαθεί η σαφήνεια των ορίων της γονεϊκότητας και να ενισχυθούν η υποστήριξη και η επικοινωνία. Υπάρχουν δραστηριότητες που μπορούν να αντιρροπήσουν¹ τον χρόνο της οθόνης: καθημερινή επαφή με τη φύση, καλή επικοινωνία και κοινές δραστηριότητες εντός του σπιτιού (φαγητό, παρακολούθηση ταινιών, επιτραπέζια παιχνίδια κ.ά.). Η καλλιέργεια τέτοιων συνηθειών μπορεί να βοηθήσει, όπως και η ανάπτυξη προσωπικών επιλογών, ιδιαίτερων κλίσεων, ταλέντων κ.λπ. Μπορούν, επίσης, να συμμετέχουν με δημιουργικές ιδέες, διεκδικώντας διακρίσεις σε διάφορα ψηφιακά προγράμματα.»

- Ήταν μια χαμένη χρονιά για τους νέους το 2020; Είτε αφορά τη γνωστική κατάρτισή τους είτε την ωρίμασή τους μέσα από διαδικασίες συναναστροφής και ανταλλαγής;

«Σαφώς και όχι! Ο τρόπος που θα αξιοποιήσουμε αυτές τις εμπειρίες εξαρτάται από εμάς. Ο περυσινός χρόνος ήταν διαφορετικός, υπήρξαν –και συνεχίζουν να υπάρχουν– υπαρκτοί κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία και μεταβολές στη ζωή μας, σίγουρα όμως υπήρξαν και ευκαιρίες. Ευκαιρίες ενδυνάμωσης, καλλιέργειας δεξιοτήτων, ενίσχυσης της προσαρμοστικότητας. Δόθηκε χρόνος, για να σκεφτούμε και να συνειδητοποιήσουμε πολλά. Παιδιά κινητοποιήθηκαν και συνεισέφεραν με πολλούς τρόπους σε ευάλωτες ομάδες, καλλιέργησαν ταλέντα, ανακάλυψαν νέες ισορροπίες. Παράλληλα, εκτιμήσαμε όσα θεωρούσαμε δεδομένα και η ζωή συνεχίζεται με νέα ορμή...» [...]

- Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η όλη κατάσταση αποτέλεσε ένα «διάλειμμα» από τη συνεχή πίεση της απόδοσης στο σχολείο, αλλά και από τις ποικίλες εξωσχολικές δραστηριότητες. Σε έρευνα του Πανεπιστημίου του Μπρίστολ, στην Αγγλία, μεγάλο δείγμα μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δήλωσε ότι τους δόθηκε μια μοναδική ευκαιρία να ασχοληθούν με τις τέχνες, να παίξουν με τα κατοικίδια τους, να κοιμηθούν περισσότερο. Μπορούμε να μιλάμε για «παράπλευρα οφέλη»;

«Κάθε κατάσταση, όσο δύσκολη και αν είναι, ενέχει και μία θετική πλευρά. Όπως ήδη ειπώθηκε, η κρίση αυτή «κρύβει» ευκαιρίες για επαναπρογραμματισμό μας. Είναι μία δύσκολη συνθήκη, η οποία απαιτεί υπομονή,

¹ εξισορροπήσουν

επιμονή, πειθαρχία και θετική σκέψη που, ωστόσο, μας βελτιώνει, καλλιεργεί την προσαρμοστικότητα μας και προικίζει τη νέα γενιά με μοναδικές ποιότητες. Οι ευκαιρίες χαλάρωσης και ανάδειξης δεξιοτήτων ήταν, επίσης, μία θετική πλευρά της κατάστασης και η αξιοποίησή τους εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το κλίμα της οικογένειας, η προσωπικότητα του παιδιού, η κουλτούρα της χώρας διαβίωσης κ.ά.».

A3. Με αφορμή την παραπάνω συνέντευξη γίνεται στην τάξη σου συζήτηση για τον ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη ζωή των νέων και τη σημασία της δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου τους. Να υποστηρίξεις τις προσωπικές σου απόψεις με προφορική εισήγηση 200-250 λέξεων που απευθύνεις στους συμμαθητές σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΘΑΝΑΣΗΣ ΓΚΑΪΦΥΛΛΙΑΣ (1947-)

Κι όλο σερφάρω

Το τραγούδι «Κι όλο σερφάρω» έγραψε ο συνθέτης και στιχουργός Θ. Γκαϊφύλλιας για τον τελευταίο δίσκο του Λαυρέντη Μαχαιρίτσα «Ψέμα στο Ψέμα» (2019).

Πάνε τρεις μέρες που έχω χάσει τα μυαλά μου,
εγώ, το πρότυπο λατίνου εραστή...

Βρε, πως την πάτησα και βρήκα τον μπελά μου
για δυο ματάκια κι ένα θεϊκό κορμί!

Πήρα τηλέφωνο το φίλο μου τον Πάνο,
που σπούδασε στα ξένα ιατρική.
Του λέω χάνομαι, δεν ξέρω τι να κάνω...
Κι αυτός μου λέει «μπες στη νέα εποχή!»

Κι όλο σερφάρω πάνω στα κύματα...
Στέλνω email, στέλνω μηνύματα...
Και ψάχνω, σαν τους χάκερς, να σπάσω το δικό σου κωδικό!

Γράφω τραγούδια, γράφω ποιήματα.
Σε κάθε τοίχο γράφω συνθήματα.
Κι ελπίζω πως μια μέρα θα διαβάσεις τον μικρό μου τον καημό...

Η ελπίδα λένε πως πεθαίνει τελευταία...
Κι εγώ θα βγω στη γύρα να σε βρω,
με μια λαχτάρα, μια φωνή και μια κεραία,
μες στον ανθρώπων το βαθύ ωκεανό [...]

Κολύμπι ξέρω κι αν δεν ξέρω θα το μάθω

Για το χατήρι σου θα γίνω βουτηχτής
Όλα τα ξέρω μα δεν ξέρω τι θα πάθω
απ' τη ζωή μου αν για πάντα θα χαθείς

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο αφηγητής δέχεται από τον φίλο του, Πάνο, τη συμβουλή «μπες στη νέα εποχή!». Πώς αξιοποιεί αυτή τη συμβουλή; Εσύ πώς θα ενεργούσες σε μια ανάλογη περίπτωση;

ή

2. Να μετατρέψεις το τραγούδι σε διήγημα. Να δώσεις τίτλο στο δημιούργημά σου.

58. ΘΕΜΑ 14855

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ρομποτικοί διασώστες με έλληνα «προπονητή»

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) άρθρο του Βαγγέλη Πρατικάκη δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Το Βήμα στις 10 Οκτωβρίου 2021.

Θυμίζει τον διαγωνισμό του Survivor, μόνο που εδώ οι παίκτες είναι μηχανές: αυτόνομα ρομπότ από όλον τον κόσμο αναμετρήθηκαν στην εξερεύνηση σκοτεινών, υπόγειων χώρων, στο πλαίσιο ενός ασυνήθιστου διαγωνισμού που διήρκεσε τρεις σεζόν. Η αναμέτρηση της «Υπόγειας Δοκιμασίας», την οποία οργάνωσε το ερευνητικό σκέλος του αμερικανικού υπουργείου Άμυνας, ανέδειξε νικητή στις 23 Σεπτεμβρίου τη διεθνή ομάδα CERBERUS, με επικεφαλής τον Κώστα Αλέξη, απόφοιτο του Πανεπιστημίου Πατρών και σήμερα καθηγητή του Νορβηγικού Πανεπιστημίου Επιστήμης και Τεχνολογίας. Η ομάδα του θα λάβει ως έπαθλο πρόσθετη χρηματοδότηση δύο εκατομμυρίων δολαρίων με απώτερο στόχο την ανάπτυξη μηχανών που αναζητούν επιζώντες σε ερείπια, βόμβες στο μετρό ή αγνοούμενους σε στοές ορυχείων και σπήλαια.

«Για να κερδίσεις πόντους, τα ρομπότ έπρεπε να αναγνωρίσουν σωστά μια σειρά από αντικείμενα και να αναφέρουν τη θέση τους με ακρίβεια 5 μέτρων» εξηγεί στο ΒΗΜΑ-Science ο Δρ Αλέξης, του οποίου η ομάδα ανέπτυξε 12 ρομπότ, έναν συνδυασμό τετράποδων και μικρών drones. Διαγωνίστηκαν σε τρεις ετήσιες δοκιμασίες, στις οποίες κλήθηκαν να εξερευνήσουν σπηλιές, ορυχεία και προσομοιώσεις υποδομών όπως σήραγγες του μετρό.[...]

Οι τρεις δοκιμασίες πραγματοποιήθηκαν σε σπήλαια του Πίτσμπουργκ, ένα ανενεργό πυρηνικό εργοστάσιο στην Πολιτεία της Ουάσιγκτον και ένα παλιό ορυχείο στο Κεντάκι. Σημείο αφετηρίας ήταν μια πόρτα που οδηγούσε στο άγνωστο, και μόνο ένας χειριστής από κάθε ομάδα μπορούσε να επικοινωνεί με τα ρομπότ.[...]

Η ομάδα CERBERUS εντόπισε 23 από τα 40 αντικείμενα, όσα και η ομάδα του αυστραλιανού οργανισμού CSIRO, κέρδισε όμως το μεγάλο βραβείο επειδή ανέφερε πρώτη τη θέση του τελευταίου αντικειμένου. Ο Δρ Αλέξης αποδίδει τη νίκη σε μια σειρά από παράγοντες: το κύριο ρομπότ της ομάδας, το Anymal-C, πέτυχε εξαιρετικές επιδόσεις σε δύσβατους χώρους και στενές περιοχές [...]. Το σύστημα μηχανικής όρασης, το οποίο περιλάμβανε κάμερες, υπέρυθρους αισθητήρες και LIDAR (ένα περιστρεφόμενο λέιζερ που σκανάρει τον χώρο μετρώντας αποστάσεις), δεν τυφλώθηκε από τα σύννεφα καπνού, όπως άλλα ρομπότ. «Ένας άλλος λόγος είναι ότι

η ομάδα μας δούλεψε και τα τρία χρόνια στην ίδια ιδέα, τη συνεργασία τετράποδων και ιπτάμενων ρομπότ» προσθέτει ο αρχηγός των CERBERUS. Ήταν όμως και θέμα στρατηγικής, επισημαίνει: «Όταν εξερευνάς μια τοπολογία που μοιάζει με δέντρο, υπάρχουν δύο τρόποι να χαρτογραφήσεις τα κλαδιά. Η πρώτη προσέγγιση είναι να αρχίσεις από τον κορμό και να συνεχίσεις στα περιφερειακά κλαδιά, ο δεύτερος είναι να ακολουθήσεις πρώτα τα κεντρικά κλαδιά όσο πιο βαθιά γίνεται, πριν προχωρήσεις στην περιφέρεια». Η ομάδα των CERBERUS επέλεξε τη δεύτερη προσέγγιση και απέφυγε να στείλει εξαρχής τα ρομπότ στα βαθύτερα σημεία, όπου το δίκτυο Wi-Fi θα μπορούσε να κοπεί. «Αυτό μας επέτρεψε να μη χάνουμε τα δεδομένα των ρομπότ και να σκοράρουμε μέσα στον διαθέσιμο χρόνο» λέει.

A3. Με αφορμή τη βράβευση του Κώστα Αλέξη και της ομάδας του αναλαμβάνεις να γράψεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων), που θα αναρτηθεί στον ιστότοπο του σχολείου σου, στο οποίο θα παρουσιάζεις συνοπτικά την επιτυχία της ρομποτικής ομάδας και θα αναπτύσσεις τεκμηριωμένα τις απόψεις σου για την επίδραση της τεχνολογίας στη ζωή των νέων.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΣ (1943-2015)

Η μνήμη των κομπιούτερς

Το ποίημα «Η μνήμη των κομπιούτερς» του Γιάννη Κοντού, βασικού εκπροσώπου της γενιάς του 1970, ανήκει στην ποιητική συλλογή *Ο αθλητής του τίποτα* (εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1997).

Το χαδάκι στο λαιμό σου
 δεν το πιάνει το πεδίο ενεργείας
 του κομπιούτερ. Δεν μπαίνει στο
 πρόγραμμά του. Αρνείται αυτές
 τις λεπτομέρειες. Ούτε τις κάλτσες σου
 πιάνει, γιατί τις έχεις στο χέρι
 και ακουμπάει στον ώμο μου.
 Τα φιλιά σου τα μεταγράφει
 ως θερμότητα. Δεν βλέπει τον
 αποχαιρετισμό, το φως που κάνει
 ρίγες στη φούστα σου. Ούτε το μολύβι
 που γράφει τις παραγγελίες
 για τον μπακάλη. Κάνει ένα μονότονο
 θόρυβο, σαν ανεμιστήρας, και βγάζει
 ταινίες με στοιχεία για πολύ σοβαρά πράγματα.
 Την τετραγωνική ρίζα της λύπης
 δεν θα τη βρει ποτέ. Ούτε
 το ενδιαφέρει. Θα ανακαλύψει
 πολλά και διάφορα, αλλά
 τα μικρά, τα μισοσβησμένα,

θα τα έχει σε κενό στις καταγραφές
με τα αθροίσματά του.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο αναφέρεται σε όσα μπορεί και όσα δεν μπορεί να κάνει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής του. Ποιες δυνατότητες του ηλεκτρονικού υπολογιστή αναφέρει; Ποια θέση έχει στη δική σου ζωή ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ή το τάμπλετ;

ή

2. Να μεταφέρεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου για το κομπιούτερ στο ημερολόγιό του, υιοθετώντας τη δική του οπτική γωνία και μετατρέποντας τον ποιητικό του λόγο σε πεζό.

59. ΘΕΜΑ 14866

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Για τη μαγεία του ραδιοφώνου]

Το κείμενο αποτελεί συνέντευξη του Παναγιώτη Ορφανίδη, ραδιοφωνικού παραγωγού, καταχωρισμένη στον ιστότοπο www.parallaximag.gr.

Από μικρός άκουγα συνέχεια και παντού ραδιόφωνο. Στο σπίτι, σε όλα τα δωμάτια υπήρχε από ένα και όλα μαζί στον ίδιο σταθμό. Καμιά φορά καθόμουνα στο χωλ και απολάμβανα τον ήχο να έρχεται από παντού. Είναι μία συνήθεια, που συνεχίζεται.

Το ραδιόφωνο πάντα δημιουργούσε πολύχρωμες εικόνες. Κι όταν ήρθε το διαδίκτυο μπήκαν περισσότερες εικόνες. Κάποτε ανοίγαμε μικρόφωνα και στέλναμε καλημέρες μέχρι εκεί που έφτανε το ραδιοφωνικό σήμα, σήμερα μας έρχονται καλημέρες απ' όλο τον κόσμο. Από την κρύα λίμνη στο Σικάγο με ζεστό καφέ, μέχρι έναν ατελείωτο δρόμο στην έρημο του Κατάρ. Από τον Μάνο, ο οποίος κάνει τζόκιγκ στη Χαβάη, μέχρι το Βέλγιο. Κάποια στιγμή μία ακροάτρια μας έστειλε ένα μήνυμα στο chat από κάποια πόλη του Βελγίου και την ίδια στιγμή απάντησε μία άλλη κοπέλα που άκουγε κι αυτή από το Βέλγιο. Την άλλη μέρα μας έστειλαν καλημέρα από τον ίδιο υπολογιστή πίνοντας καφέ μαζί, καθώς ήταν γειτόνισσες και γνωρίστηκαν μέσα από το ραδιόφωνο που εξέπεμπε από τα Χανιά.

Ξεκίνησα να κάνω ραδιόφωνο όταν τελείωσα από τον στρατό και είχα μάθει ότι ο Μύθος στα Fm έψαχνε να βρει παραγωγούς. Ξεκίνησα ως αντικαταστάτης σε μία εκπομπή και έμεινα. Θυμάμαι πάντα το άγχος όλων των πρώτων εκπομπών, θυμάμαι να γράφω ακόμη και τα επιφωνήματα στο χαρτί, μη και τα ξεχάσω. Θυμάμαι να ζηλεύω τον Άκη Σακισλόγλου, ο οποίος άνοιγε μικρόφωνο και ξεκινούσε να μιλάει με άνεση κοιτώντας απλά τον τοίχο. Θυμάμαι το θράσος μου να καλέσω για πρώτη συνέντευξη τη Σωτηρία Λεονάρδου. Αλλά θυμάμαι και τη Χρύσα Σάμου να μου κάνει ιδιαίτερα για το πώς γίνεται σωστά μία συνέντευξη, τονίζοντάς μου πάντα ότι πρέπει συνέχεια να διαβάζεις.

Και βεβαίως θυμάμαι όλη την αγάπη από τους ακροατές, γιατί το ραδιόφωνο είναι όλη αυτή η αγάπη, όλο αυτό το νοιάξιμο. Καθημερινά μπαίνεις μέσα σε τόσα σπίτια, τις δουλειές και τις συνήθειες τόσων πολλών ανθρώπων. Καταλαβαίνεις ότι σε κάνουν μέρος της καθημερινότητάς τους. Αυτό προσπαθώ να σκέφτομαι όσες μέρες βαριέμαι να πάω στη δουλειά. Γιατί εν τέλει μια δουλειά είναι, αλλά μια δουλειά, που σου δίνει τόση αγάπη

και απ' όπου πάντα βγαίνεις κερδισμένος μέσα από τις κουβέντες με τους καλλιτέχνες και τους ακροατές. Το ραδιόφωνο είναι το μοναδικό μέσο, που σε ακολουθεί παντού..., όταν μαγειρεύεις, όταν οδηγείς, όταν δουλεύεις και κυρίως όταν κάνεις μπάνιο και καταλαβαίνει όλη η γειτονιά ποιον ραδιοφωνικό σταθμό ακούς! Στο πέρασμα του χρόνου όλα άλλαξαν, αλλά το ραδιόφωνο έχει τη δική του θέση και μάλιστα σταθερή (σύμφωνα με έρευνα της Focus Bari). Το ραδιόφωνο μάς ταξιδεύει κι απ' ό,τι όλα δείχνουν αυτό το ταξίδι θα κρατήσει για πολλά ακόμη χρόνια. Καλή μας ακρόαση λοιπόν!

A3. Ποια πλεονεκτήματα έχει, κατά τη γνώμη σου, το σύγχρονο Ραδιόφωνο, το οποίο εκπέμπει μάλιστα πλέον (και) διαδικτυακά; Να αναπτύξεις τις ιδέες σου σε άρθρο 200–250 λέξεων, που πρόκειται να δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα. Μπορείς να αντλήσεις ιδέες και από το δοθέν κείμενο.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Το πρώτο μου ραδιόφωνο

Το κείμενο αποτελεί αφήγημα του Νίκου Τσουλία από το βιβλίο του «Παιδείας εγκώμιον», δημοσιευμένο στη διαδικτυακή πύλη www.timesnews.gr, στις 26 Αυγούστου 2019. Δίνεται συντομευμένο.

Πάντα κοιτάζαμε προς τη μεριά του λαγκαδιού όταν έλειπε κανένας από τους γονείς μας, όταν είχε κατέβει προς το δικό μας χωριό για να πάρει εφόδια και προμήθειες. Ήταν η νοσταλγία για το χωριό μας έντονη, νιώθαμε σαν τον Οδυσσέα. Μόνο που εμείς δεν είχαμε καμιά επιλογή, δεν μπορούσαμε να ξεκινήσουμε το ταξίδι μας για την επιστροφή. Έπρεπε να περιμένουμε το φθινόπωρο και μάλιστα το προχωρημένο φθινόπωρο για να επιστρέψουμε με όλα τα ζώα στο χωριό μας. Κάθε καλοκαίρι η ίδια ιστορία. Φεύγαμε για το χωριό του πατέρα μας, εκεί στην άλλη περιουσία μας με τα στάρια και τα γεννήματα που ήταν θερισμένα και είχαν γίνει βοσκοτόπια, μιας και στο δικό μας χωριό οι ελιές, οι σταφίδες και τα αμπέλια δεν «ζητούσαν» τίποτα αυτή την περίοδο, εκτός από τον τρύγο της σταφίδας κατά τον Δεκαπενταύγουστο.

Και κοιτάζαμε προς τα κάτω γιατί όλο και κάτι ευχάριστο θα ερχόταν ή σταφίδες στο καλάθι ή τα ξεχωριστά βασιλάπιδα ή τα μελισσόσκα ή κανένα γλυκό από κανένα κέρασμα. Και κόλλαγε το μάτι προς τα εκεί. Έβλεπες όλο σταροχώραφα θερισμένα και οι καλαμιές να αναδύουν τις δικές τους μυρωδιές που μόνο η μεγάλη ζέστη του καλοκαιριού μπορεί να φανερώσει. Έβλεπες τις σταριές να χρυσοκιτρινίζουν περιτριγυρισμένες από την πρασινάδα του πευκοδάσους, τις ανακατωμένες με τα μπαλώματα της πρασινάδας των λόγκων της κουμαριάς, του σκίνου και του πουρναριού.

Εκείνη την ημέρα το άλογο με τη μάνα μας επάνω ερχόταν και πιο γοργά. «Κάτι καλό έρχεται», είπαμε και κοιτάζαμε όλο και πιο έντονα όσο η φιγούρα του αλόγου και της μάνας μας μαζί μεγάλωνε. Τρέξαμε να ξεφορτώσουμε. Δεν ρωτήσαμε τίποτα. Είμαστε σίγουροι ότι κάτι συνέβαινε. Μας έδωσε μια σακούλα ξεχωριστή, ξεχώριζε και από τα γράμματα που είχε απέξω και από τις ζωγραφισμένες εικόνες.

«Είναι ραδιόφωνο», ίσα που πρόλαβε να το πει. Το είχαμε βουτήξει. Το ανοίξαμε. Η εικόνα μαγική. Τρανζίστορ, ήταν η νέα μόδα στα ραδιόφωνα. Στο χωριό υπήρχαν μερικά παλιά ραδιόφωνα, μεγάλα, με μπαταρία μεγάλη σαν αυτοκινήτου, με κεραία που έβγαине έξω, σαν τα σύρματα που άπλωναν τα ρούχα. Εμείς πού τέτοια τύχη... Δεν είχαμε μεγάλο ραδιόφωνο. Και να τώρα η τύχη είναι μαζί μας. Παραλληλόγραμμο το σχήμα του, η βελόνα κόκκινη μεγάλη, οι σταθμοί έπιαναν όλο το πάνω και δεξιά μέρος και το χερούλι και αυτό μεγάλο. Το βουτήξαμε και βγήκαμε λίγο έξω από το καλύβι που μέναμε για να είμαστε μόνα μας τα παιδιά.

Το πρώτο άνοιγμα στο κουμπί και μετά μουσική, μουσική μέσα στα χωράφια, κάτι αδιανόητο, κάτι ασύλληπτο. Μεγαλώσαμε τη φωνή στα άκρα. Αρχίσαμε να χοροπηδάμε σαν κατσίκια. Πόσο εύκολο ήταν να χαρείς στα χρόνια της στέρησης! Η ζωή μας άλλαξε. Κάθε φορά κοιτάζαμε το πώς θα πάμε μια ώρα αρχύτερα στο καλύβι για να απολαύσουμε τη μαγεία των τραγουδιών. Και περιμέναμε το πότε θα έλθει το φθινόπωρο να αρχίσει το ποδόσφαιρο και να ακούμε την αναμετάδοση από το δικό μας ραδιόφωνο και να μην μαζευόμαστε στο ένα και στο άλλο σπίτι, να καθόμαστε έξω στη δική μας αυλή, να μην ξηνοακούμε τους αγαπημένους μας παίκτες και έτσι να τους κάνουμε πιο δικούς μας...

Χάθηκε το ραδιόφωνο χωρίς να το καταλάβουμε. Φύγαμε και μικροί από το σπίτι για να πάμε Γυμνάσιο και μετά Πανεπιστήμιο και εκείνες τις εποχές, σε εκείνες τις ηλικίες δεν δίνεις σημασία στο παρελθόν, κοιτάς μόνο το μέλλον. Κανένας μας δεν κατάλαβε τι απέγινε. Αρχισαν να μπαίνουν διάφορα μικρά τρανζιστοράκια στο σπίτι και όλο και πιο νέα ραδιόφωνα. Το πρώτο τρανζίστορ το έφαγε η σκόνη του χρόνου. Ξαναβγήκε στην επιφάνεια χρόνια πολλά μετά, όταν η νοσταλγία πλημμύριζε σχεδόν κάθε σκέψη. [...]

Υποτάσσεσαι στις παραξενιές της ζωής χωρίς να το πολυκαταλαβαίνεις, χωρίς να ξέρεις αν το θέλεις ή αν σύρεσαι από κάτι ανεξήγητο. Και ψάχνω χρόνια τώρα μήπως βρω την εικόνα σε κάτι απτό², να κάνω την εικόνα μια πραγματική ιστορία, να ξαναβρώ έστω κάτι παραπλήσιο, κάτι που θα καταλαγιάζει³ τη χαμένη πραγματικότητα, να αγγίξω ένα όνειρο της μνήμης και της νοσταλγίας.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο αφηγητής επιλέγει να κλείσει το κείμενό του («Υποτάσσεσαι ... νοσταλγίας») με μια προσωπική εκμυστήρευση. Για ποιους λόγους πιστεύεις ότι συσχετίζει στα λόγια του τις παιδικές του αναμνήσεις με την πραγματικότητα της ώριμης ζωής του;

ή

2. Με αφορμή το συμβάν που περιέχεται στο κείμενο, τη γνωριμία δηλαδή των παιδιών με το τρανζιστοράκι που έφερε η μητέρα, να υποδυθείς ένα από αυτά τα παιδιά και να γράψεις μία σελίδα στο προσωπικό σου ημερολόγιο που να σχετίζεται με την εντύπωση που σου προκάλεσε το συγκεκριμένο γεγονός.

60. ΘΕΜΑ 14940

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Πειράζει που φρικάρω με το Instagram;

Το ακόλουθο (διασκευασμένο) κείμενο της Βίβιαν Στεργίου αντλήθηκε από τον διαδικτυακό ιστότοπο της Lifo στις 20.02. 2020 (ανάκτηση στις 14.10.2021).

Έχω έναν κανόνα: δεν ανοίγω ποτέ το Instagram⁴ το πρωί. Η αποσπασματικότητα των εικόνων, η εναλλαγή των άσχετων πληροφοριών, οι «ό,τι να 'ναι» ειδοποιήσεις δημιουργούν στο μυαλό την ανάγκη να αναζητά το άσχετο

² χειροπιαστό

³ ηρεμώ, ησυχάζω

⁴ δημοφιλές μέσο κοινωνικής δικτύωσης

και το αποσπασματικό όλη μέρα. Και επειδή το να μην μπορώ να συγκεντρωθώ είναι η κόλασή μου, δεν το διακινδυνεύω. Οτιδήποτε μπορεί να κάνει κανείς το πρωί, αντί γι' αυτή την εθελοντική δουλειά στο κινητό, να τρέξει έξω ή να χαζεύει τα αυγά να γίνονται ομελέτα, όλα, μα όλα νομίζω ότι τα προτιμώ απ' το Instagram.

Αντιστέκομαι στην παρόρμηση να κλικάρω πάνω σε ό,τι μου «πετάει». Κρατιέμαι ένα δευτερόλεπτο και ρωτάω: τι βλέπω τώρα; Και δεν είναι περίεργο να βλέπω γνωστούς μου να βγαίνουν βίντεο, ενώ τρώνε; Γιατί να δω το φαγητό τους; Δεν είναι κάτι πολύ προσωπικό; Μετά μου «πετάγονται» γνωστοί μου, γυμνοί ή ημίγυμνοι. Γιατί;

Μέσα στο Instagram κοιτάμε τα παρελθόντα των άλλων και σκεφτόμαστε το μέλλον μας με την αγωνία να το μετατρέψουμε γρήγορα σε παρελθόν: να πάω εκεί, να βγάλω φωτογραφία, να ανεβάσω. Με αυτοματοποιημένο σχεδόν τρόπο τραβάμε φωτογραφίες στις οποίες έχει πλέον πρόσβαση και η κουτσή Μαρία και φερόμαστε κάπως σαν να δουλεύουμε για την εφαρμογή. Δουλειά μας είναι να καταναλώνουμε γρήγορα γρήγορα το «τώρα» και να αφήνουμε πίσω μας εικόνες. Το Instagram με τις γυαλιστερές εικόνες από (πιθανόν ανύπαρκτα) τοπία και τέλεια σώματα αγαπά το παρελθόν, μισεί το «τώρα».

Δημιουργούμε «μνημόσυνα» στα περασμένα, αφού τα θυμόμαστε ως υπερβολικά καλά, με τεχνητό τρόπο (αυτό το κάνει και το fb⁵, στο οποίο, σημειωτέον, ανήκει το Instagram). Δαγκωνόμαστε συνέχεια με νοσταλγία, μελαγχολία και τρομακτικές συνειδητοποιήσεις του στυλ «πέρασαν κιόλας 5 χρόνια απ' όταν ήμασταν εκεί». Παίρνουμε καρδούλες από ανθρώπους που έχουμε να δούμε αιώνες, έρχονται μηνύματα «σε βρήκα» από άτομα που για κάποιον λόγο δεν θα 'θελες να σε βρουν, το «τώρα» παραδίνεται στο «τότε» του κινητού.

Όταν κοιτάς τα πάντα γύρω σου σαν να είναι το μάτι η μηχανή του iPhone, τα βλέπεις ήδη σαν φωτογραφίες. Σκέφτεσαι ήδη σε ένα ιδιότυπο μέλλον που βιάζεται να γίνει παρελθόν. Έτσι, η στιγμή βιώνεται απ' την εμφάνισή της ως φωτογραφία του εαυτού της, ως περασμένη. Ταυτόχρονα, όσα την περιβάλλουν γίνονται αδιάφορα, δεν βιώνονται καν, περνάνε και χάνονται χωρίς κανείς να τους δώσει σημασία, σβήνουν, καθώς ασχολείσαι με τη φωτογραφία σου και μασκαρεύεσαι, για να βγάλεις άλλη μία. Ο φυσικός κόσμος γίνεται ντεκόρ, δεν έρχεστε σε επαφή. Ως καταναλωτής εικόνων, θέλεις μόνο ν' αρπάξεις τη φωτογραφία σου.

Μπορούμε να απολαύσουμε τη στιγμή αν δεν την καταγράψουμε; Μπορούμε να δούμε όντως κάτι χωρίς να τοβάλουμε αμέσως μέσα στο κινητό μας; Επεξεργαζόμαστε κι αλλιώς (π.χ. ήρεμα, σε ένα ήσυχο δωμάτιο, με απαλή μουσική) τις εμπειρίες μας ή μόνο με τα φίλτρα που ρίχνουμε στις στιγμιαίες καταγραφές τους; Καλές, κακές, στραβές, όμορφες, αυτές είναι οι στιγμές μας και είναι η ζωή μας. Πρέπει να τη δούμε και αλλιώς.

A3. Η κειμενογράφος επισημαίνει ότι οι χρήστες του Instagram έχουν διαρκώς την αγωνία να τραβάνε φωτογραφίες από την προσωπική τους ζωή, για να τις αναρτήσουν, συμπεριφέρονται δηλαδή «σαν να δουλεύουν για την εφαρμογή». Καταλήγει, μάλιστα, στο συμπέρασμα ότι γενικά οι χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν καταντήσει «καταναλωτές εικόνων», που δεν απολαμβάνουν το παρόν, αν δεν το φωτογραφίσουν. Σε επιστολή σου (200-250 λέξεων) προς την κειμενογράφο διατυπώνεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με τις απόψεις της, τεκμηριώνοντας τις θέσεις σου με παραδείγματα από την καθημερινή ζωή ή/και την προσωπική σου εμπειρία.

⁵ Fb: συντομογραφία του facebook, δημοφιλούς μέσου κοινωνικής δικτύωσης

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΜΑΝΤΖΙΟΣ

Εθελουσία έξοδος

Το ποίημα του Νίκου Μάντζιου προέρχεται από το βιβλίο του με τίτλο «Βλέπε οπισθόφυλλο» (εκδ. Απόπειρα, 2018).

Το μήνυμα που ακολουθεί δεν είναι κατάλληλο για όλους
Μένετε στη γραμμή με δική σας ευθύνη
Μέρα Μαγιού τρέχοντας έτους, ώρα πρωινή. Αρχή μηνύματος:

Ο θάνατος είναι σε αναμονή
Η ζωή προωθείται άνευ λόγου
Ο λίγος χρόνος που απομένει είναι οδυνηρός
Μπορώ να αγοράσω επιπλέον λεπτά κάνοντας ένα τσιγάρο
(κανείς δεν θα το αρνούταν σε έναν μελλοθάνατο ακόμα κι εδώ μέσα)
Παρακαλώ ξαναπροσπαθήστε, όχι αργότερα αλλά τώρα!
Για την καλύτερη εξυπηρέτηση όλων, σας ικετεύω τραβήξτε την μπρίζα
Μετά τον χαρακτηριστικό ήχο του μόνιτορ, κλάψτε ελεύθερα. Μα όχι τώρα
Τώρα είμαι κατειλημμένος από φόβο
Παρακαλώ μην περιμένετε
Η αξιοπρέπεια εξαντλείται

Η συσκευή είναι απενεργοποιημένη
Ο συνδρομητής που καλείτε, απολυτρώθηκε
Η σύνδεση μαζί του δεν είναι πλέον εφικτή
Μέρα Μαγιού τρέχοντας έτους, ώρα πρωινή. Τέλος μηνύματος

(Το μήνυμα αποσιωπήθηκε.)

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο σταματά οριστικά και με τη θέλησή του την ηλεκτρονική επικοινωνία. Ποια χαρακτηριστικά αυτού του τύπου επικοινωνίας παρουσιάζει; Γιατί, κατά τη γνώμη σου, αποφασίζει να «τραβήξει την μπρίζα», να διακόψει την επαφή του με τον ψηφιακό κόσμο και να επιστρέψει στον πραγματικό κόσμο;

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου κείμενο (πεζό ή ποιητικό) με αφορμή την ακόλουθη φράση του ποιήματος: «...σας ικετεύω τραβήξτε την μπρίζα». Μπορείς να την αξιοποιήσεις όπως και όπου επιθυμείς (στον τίτλο ή στο υπόλοιπο κείμενο).

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Έφηβοι στην πρίζα**

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τον Άθω Δημουλά. Δημοσιεύτηκε στο ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "Κ" της ηλεκτρονικής εφημερίδας Η Καθημερινή στις 28.01.2019.

Πριν από περίπου δέκα με δώδεκα χρόνια, ο κόσμος άλλαξε. Ο κόσμος των κινητών τηλεφώνων, έστω. Κυκλοφόρησαν τα iPhone⁶ και το σύστημα Android⁷, η οθόνη αφής αντικατέστησε τα παραδοσιακά πλήκτρα, η σύνδεση στο ίντερνετ έγινε δεδομένη πολυτέλεια και τα social media⁸ εξελίχθηκαν σε ένα παγκόσμιο σπίτι. Κάπως έτσι τα 122 εκατ. τηλέφωνα που πουλήθηκαν το 2007 έφτασαν μία δεκαετία αργότερα στο 1,5 δισεκατομμύριο. Είναι τα χρόνια που τα παιδιά που γεννήθηκαν στην αυγή της νέας χιλιετίας αποκτούσαν την πρώτη τους προσωπική συσκευή. Είναι η γενιά των σημερινών εφήβων, η πρώτη γενιά που δεν έχει μνήμες από έναν κόσμο χωρίς ίντερνετ, είναι τα παιδιά που έμαθαν από νωρίς πώς είναι να χτυπάει ένα κινητό τηλέφωνο στο σπίτι, που εξοικειώθηκαν από μικροί με τις οθόνες και σήμερα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους μέσα από τα προφίλ τους στα social media.

Την ίδια ακριβώς στιγμή που τα «έξυπνα» τηλέφωνα άρχισαν να εξαπλώνονται, άρχισε να παρατηρείται και μια σημαντική αλλαγή στη συμπεριφορά των εφήβων. Σύμφωνα, λοιπόν, με μια αμερικανική έρευνα (“Monitoring the Future”⁹) φαίνεται ότι οι σημερινοί έφηβοι βγαίνουν έξω πολύ λιγότερο, δεν επιδιώκουν τις κοινωνικές συναναστροφές, αλλά ούτε και την ανεξαρτησία τους από την πατρική οικογένεια, ενώ εμφανίζονται απρόθυμοι να εμπλακούν συναισθηματικά μεταξύ τους. Η έρευνα έδειξε, επίσης, ότι μετά το 2007 (ημερομηνία κυκλοφορίας του πρώτου iPhone) οι έφηβοι σαν να άλλαξαν ξαφνικά γνώμη και άρχισαν να απαντούν όλο και συχνότερα καταφατικά στην ερώτηση αν νιώθουν μοναξιά. Προφανώς ένιωθαν. Κι ας αντάλλασσαν όλη τη μέρα μηνύματα. Γιατί τελικά βρίσκονταν μόνοι στο δωμάτιό τους.

Σύμφωνα με μια άλλη έρευνα (“A decade of Digital Dependency”¹⁰), άτομα ηλικίας από 15 έως 24 ετών περνούν κατά μέσο όρο τέσσερις ώρες τη μέρα στο κινητό τους. Με άλλα λόγια, κοιτάζουν το τηλέφωνό τους κάθε οκτώ λεπτά. Αυτή η διαπίστωση δεν διαφέρει από εκείνη που είχε δημοσιοποιήσει η Apple, σύμφωνα με την οποία οι χρήστες των iPhone ξεκλειδώνουν τη συσκευή τους 80 φορές τη μέρα ή αλλιώς έξι με επτά φορές κάθε ώρα.

Για τους σημερινούς εφήβους το κινητό σπάνια κλείνει. Ή και ποτέ. Οι περισσότεροι κοιμούνται δίπλα του. Η μέρα τους τελειώνει με μια ματιά στην οθόνη και αρχίζει με τον ίδιο τρόπο. Ακόμα και όταν οι έφηβοι βρίσκονται μεταξύ τους, τα τηλέφωνα τους δεν κρύβονται στις τσέπες ή στις τσάντες τους. Στο τραπέζι της καφετέριας τα smartphones¹¹ είναι ακουμπισμένα δίπλα στο ποτήρι του καθενός και πολλές φορές μάλιστα χρησιμοποιούνται, γιατί υπάρχει σε εξέλιξη μια παράλληλη συζήτηση σε κάποια εφαρμογή ανταλλαγής μηνυμάτων ή γιατί κάποιος έκανε μια ανάρτηση που απαιτεί σχολιασμό ή και απλή παρατήρηση. Ταυτόχρονα, ο φόβος τού να χάνεις τις εξελίξεις και να νιώθεις ότι αποκόπτεσαι από όσα συμβαίνουν αποτελεί ένα κοινωνικό άγχος της εποχής των social media που

⁶ Προϊόν της Apple, κατασκευάστριας εταιρείας συσκευών κινητής τηλεφωνίας

⁷ Λειτουργικό σύστημα για συσκευές κινητής τηλεφωνίας

⁸ Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

⁹ Παρακολουθώντας το μέλλον

¹⁰ Μια δεκαετία ψηφιακού εθισμού

¹¹ «Έξυπνα» κινητά τηλέφωνα

βασανίζει τους χρήστες του διαδικτύου ανεξαρτήτως ηλικίας, αλλά μπορεί να γίνει εξαιρετικά επώδυνο ειδικά στις πιο ευαίσθητες προσωπικότητες ή στις νεαρές ηλικίες.

Ωστόσο, παρά τις ενδείξεις για τον επιζήμιο χαρακτήρα της εμμονικής σχέσης των εφήβων με τα κινητά τους τηλέφωνα, αλλά και τα ιατρικά προβλήματα που προκαλεί η συχνή τους χρήση (ακτινοβολία, πονοκέφαλοι, ζαλάδες, δυσκολία στον ύπνο κ.ά.), το τελευταίο που χρειάζεται είναι να φτάσουμε σε σημείο δαιμονοποίησης¹². Το καινούργιο δυσκολευόμαστε να το αποδεχτούμε. Και παραγνωρίζεται το γεγονός ότι από τα κινητά τηλέφωνα οι έφηβοι έχουν επίσης πολλά να κερδίσουν. Το ζήτημα είναι προφανώς, και ως συνήθως, να βρεθεί ισορροπία. Πώς θα περιοριστεί η ανεξέλεγκτη χρήση αυτής της πανίσχυρης συσκευής. Η ουσία, όμως, είναι ότι τα κινητά τηλέφωνα δεν έχουν για την ώρα καταστρέψει καμία γενιά. Τη διαμορφώνουν. Την έχουν αλλάξει. Όπως έχουν αλλάξει τα πάντα.

A3. Με αφετηρία τις απόψεις του συντάκτη και λαμβάνοντας υπόψη τις δικές σου εμπειρίες και γνώσεις, να γράψεις ένα άρθρο (έκτασης 200–250 λέξεων) για την ηλεκτρονική εφημερίδα της τάξης σου, όπου θα διατυπώνεις προτάσεις στους συνομηλίκους σου για τον περιορισμό της ανεξέλεγκτης χρήσης του κινητού τηλεφώνου. Πώς μπορεί, κατά τη γνώμη σου, να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση η οικογένεια και το σχολείο;

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ (1912 – 1991)

Το βάθος της φωνής

Στην ποιητική συλλογή «Το βάθος του κόσμου» (εκδ. Ματαράγκας, 1961), ο Βρεττάκος πειραματίζεται σε μια νέα ποιητική φόρμα που στηρίζεται στη λεγόμενη οπτική ποίηση, η οποία δημιουργείται για να «βλέπεται» και όχι μόνο για να διαβάζεται, ώστε να μετατρέπει το γλωσσικό μήνυμα σε οπτικό.

Κλείσε μου μια φωνή σ' ένα φάκελο
να την έχω μαζί μου –

Η φωνή σου

είναι ένα δέντρο από τίμιο ξύλο.

Δεν την άκουσα χτες ούτε σήμερα κι' είναι
γλυκύτερη ακόμη κι απ' τη φλόγα που άνθιζε
του τζακιού μας το κούτσουρο το χειμώνα.

Ξημερώνει η φωνή σου.

Ανάβει

το φάρο στη θάλασσα, τον έσπερο πάνω
στον ουρανό.

Αύριο είναι

Κυριακή και δεν ξέρω πώς να κάμω γιατί' είναι
τα καλά μου η φωνή σου.

¹² Αποδίδω αδικώς σε έναν παράγοντα την ευθύνη για κάτι

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο ποίημα που διάβασες, το ποιητικό υποκείμενο εκφράζεται με τρόπο που προκαλεί συγκίνηση σε μια εποχή που δεν υπήρχαν κινητά τηλέφωνα. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το (συν)αίσθημα που πυροδότησε τη συγγραφή του έργου; Σε ποιον βαθμό μπορεί ένας έφηβος της εποχής σου να καλύψει την ανάγκη για ανθρώπινη επαφή, όπως αυτή εκφράζεται στο ποίημα, μέσα από μια συσκευή κινητού τηλεφώνου;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι το πρόσωπο για το οποίο γράφτηκε το ποίημα. Απαντώντας στον δημιουργό του, να γράψεις ένα γράμμα για τα συναισθήματα που βίωσες από την ανάγνωσή του.

62. ΘΕΜΑ 14967

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Έρευνα: ένας στους τέσσερις νέους έχει σχεδόν εθισμό με το κινητό τηλέφωνό του

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στις 29.11.2019 στον ιστότοπο:

<https://www.protothema.gr/technology/article/950443> (διασκευή)

Σχεδόν ο ένας στους τέσσερις νέους (το 23%) είναι τόσο εξαρτημένος από το κινητό τηλέφωνό του που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχει εθισμό σε αυτό, σύμφωνα με μια νέα διεθνή μελέτη Βρετανών ψυχιάτρων, τη μεγαλύτερη του είδους της μέχρι σήμερα. Η εξάρτηση γίνεται πιο αισθητή, όταν για κάποιο λόγο ο νέος χάσει το κινητό του ή δεν μπορεί να το χρησιμοποιήσει, οπότε μπορεί να εκδηλώσει άγχος, μέχρι και συμπτώματα πανικού.

Οι ερευνητές του Ινστιτούτου Ψυχιατρικής, Ψυχολογίας και Νευροεπιστήμης του Βασιλικού Κολλεγίου του Λονδίνου (King's), με επικεφαλής τη δρα Σαμάνθα Σον, που έκαναν τη σχετική δημοσίευση στο βρετανικό περιοδικό ψυχιατρικής «BMC Psychiatry» [...], ανέλυσαν στοιχεία από 41 έρευνες που συνολικά αφορούσαν περίπου 42.000 νέους έως 20 ετών. Οι εννέα έρευνες είχαν γίνει στην Ευρώπη, οι δύο στις ΗΠΑ και οι υπόλοιπες στην Ασία.

Η μελέτη [...] επιβεβαιώνει ότι ένα σημαντικό ποσοστό των νέων (23% κατά μέσο όρο) κάνει «προβληματική» χρήση του κινητού του. Μεταξύ άλλων, αδυνατεί να ελέγξει το χρόνο που περνάει με το τηλέφωνό του, χρησιμοποιώντας το τόσο πολύ που αυτό γίνεται σε βάρος άλλων δραστηριοτήτων. Η εθιστική αυτή συμπεριφορά συχνά συνδέεται με άλλα προβλήματα, όπως το άγχος, η καταθλιπτική διάθεση, η έλλειψη ύπνου και η μειωμένη απόδοση στις σπουδές του.

«Δεν είμαστε βέβαιοι αν φταίει το ίδιο το κινητό που γίνεται εθιστικό ή οι εφαρμογές που οι άνθρωποι χρησιμοποιούν. Σε κάθε περίπτωση, χρειάζεται δημόσια επίγνωση του προβλήματος της χρήσης κινητών από παιδιά και νέους, ενώ οι γονείς πρέπει να γνωρίζουν πόσο χρόνο τα παιδιά τους περνάνε με τα τηλέφωνα τους», δήλωσε η ερευνήτρια Νικολά Καλκ. «Οι εθισμοί μπορούν να έχουν σοβαρές συνέπειες για την ψυχική υγεία και την καθημερινή λειτουργία, συνεπώς είναι ανάγκη για περαιτέρω μελέτη της προβληματικής χρήσης των smartphones», ανέφερε η Σον.

Αν και την τελευταία δεκαετία έχουν εμφανίσει αύξηση τόσο η χρήση των κινητών από τα παιδιά και τους νέους, όσο και οι ψυχικές διαταραχές, δεν έχουν πάντως πειστεί ακόμη όλοι οι επιστήμονες ότι υπάρχει πράγματι σχέση αιτίου-αποτελέσματος ανάμεσα στη συχνή χρήση κινητού και σε ψυχικές διαταραχές όπως η κατάθλιψη.

A3. Το σχολείο σου οργανώνει μία ενημερωτική εκδήλωση με θέμα «Νέοι και κινητά τηλέφωνα» και εσύ είσαι ένας από τους ομιλητές. Στην ομιλία σου, έκτασης 200-250 λέξεων, να παρουσιάσεις τους κινδύνους της υπερβολικής χρήσης των κινητών τηλεφώνων από τους νέους και να προτείνεις τρόπους περιορισμού της.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΙΡΗ ΠΕΣΤΡΟΒΑ (1968-)

Όχι, δεν χτυπά το τηλέφωνο

Το ποίημα δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.fractalart.gr/apoplous/> στις 14.6.2017.

Δεν χτυπά το τηλέφωνο
 δεν σπάει η ησυχία με κρότο
 αγέρωχη στέκεται στο παράθυρο
 μονάχη να κοιτά τον δρόμο
 κόσμος πάει έρχεται
 ως φαίνεται δεν έχουν ανάγκη τηλεφωνήματος
 ή μπορεί να 'γινε το τηλεφώνημα
 και να ξεκαθαρίστηκαν καταστάσεις
 σκέψεις, κλάματα, αγγίγματα
 το πώς πέφτει το χέρι στο μπράτσο της πολυθρόνας
 για ποιο ταξίδι ξεκίνησε ο καπνός απ' το τσιγάρο
 πόσες φορές ακούμπησαν τα χείλη στο ποτό
 κι αφού γι' αυτούς δεν χτυπά το τηλέφωνο
 αποφάσισα να δώσω ένα τέλος κι εγώ
 τραβώντας το καλώδιο απ' την πρίζα...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να ερμηνεύσεις τη στάση του κόσμου στο ποίημα σχετικά με τα τηλεφωνήματα σε αντίθεση με αυτή του ποιητικού υποκειμένου. Ποια είναι η δική σου γνώμη για την τηλεφωνική συνομιλία; Την θεωρείς αποτελεσματικό τρόπο επικοινωνίας ή όχι και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι το ποιητικό υποκείμενο και ότι τηρείς προσωπικό ημερολόγιο. Σε μια σελίδα του να καταγράψεις τι έκανες αφού τράβηξες το καλώδιο του τηλεφώνου στο σπίτι σου. Η απόδοση της συνέχειας να στηρίζεται στην αξιοποίηση των στοιχείων του ποιήματος.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Νόμπελ Ιατρικής 2021: Μάθαμε επιτέλους πώς «χαίρονται οι άνθρωποι»**

Το ακόλουθο (διασκευασμένο) άρθρο του Γιάννη Σκάνδαλου δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας «Έθνος» στις 23.10.2021.

Η αντίληψη του περιβάλλοντος κόσμου γίνεται με τις αισθήσεις. Το ζήτημα αυτό απασχόλησε από την αρχή της ανθρώπινης ιστορίας τον απλό άνθρωπο, τον φιλόσοφο, τον καλλιτέχνη, τον επιστήμονα. Το ανθρώπινο σώμα έχει διαφορετικά κανάλια μετάδοσης για διαφορετικές αισθήσεις. Για την όραση, την ακοή, τη μυρωδιά και τη γεύση έχουμε τα μάτια, τα αυτιά, τη μύτη και τη γλώσσα· τι γίνεται όμως με την αίσθηση της θερμοκρασίας, του πόνου και των μηχανικών αισθήσεων (τρίψιμο, χάιδεμα, πίεση), για τα οποία δεν υπάρχει σαφές αισθητήριο όργανο, αλλά τα αισθανόμαστε με το δέρμα μας, αλλά και με τα εσωτερικά μας όργανα;

Πριν από πολύ καιρό οι νευροεπιστήμονες ανακάλυψαν ότι υπάρχουν διαφορετικά νεύρα για ερεθίσματα διαφορετικής έντασης (Βραβείο Νόμπελ 1944). Το ερώτημα, όμως, παρέμεινε σχετικά με το πώς ακριβώς τα νεύρα αντιλαμβάνονται τέτοια ερεθίσματα ή, με άλλα λόγια, πώς ένα ερέθισμα -όπως η πίεση ή η αλλαγή θερμοκρασίας- μετατρέπεται σε ηλεκτροχημικό νευρικό ερέθισμα. Το βραβείο Νόμπελ Ιατρικής και Φυσιολογίας για το 2021 δόθηκε σε δύο ερευνητές που αφιέρωσαν τη ζωή τους κι έδωσαν απάντηση στο παραπάνω ερώτημα: τον Αμερικανό David Julius, που ασχολήθηκε με το ερώτημα μετατροπής των ερεθισμάτων θερμοκρασίας σε ηλεκτροχημικό νευρικό ερέθισμα και τον Αμερικανολιβανέζο Ardem Pataputyan, που επικεντρώθηκε στους μηχανικούς υποδοχείς πίεσης.

Το δέρμα είναι το σημαντικότερο όργανο που σχετίζεται με την αίσθηση της αφής, καθώς πάνω σε ολόκληρη την επιφάνειά του απλώνονται νευρικά σωματίδια ευαίσθητα στην πίεση, στον πόνο, στη ζέστη και στο κρύο. Το δέρμα σκεπάζει την εξωτερική επιφάνεια του σώματος, αποτελώντας τα σύνορά του με τον έξω κόσμο. Στο εξωτερικό του μέρος το δέρμα είναι εκτεθειμένο στο φως, στον αέρα, στην υγρασία, στην ξηρασία, στη ζέστη και στο κρύο, καθώς έρχεται σε επαφή με όλα τα στοιχεία του περιβάλλοντος. Στο εσωτερικό του μέρος το δέρμα έρχεται σε επαφή με έναν υδάτινο κόσμο, που είναι θερμός και αφώτιστος και όπου τα κύτταρα των ιστών και των οργάνων ζουν σαν ζώα του βυθού. Το δέρμα παίζει για το σώμα τον ρόλο ενός «προσεκτικού φύλακα», αφήνοντας ή εμποδίζοντας να περάσουν ορισμένα στοιχεία του φυσικού και ψυχολογικού κόσμου. Είναι η «πόρτα» του κεντρικού νευρικού συστήματος που είναι μεν ανοικτή, αλλά υπό επιτήρηση.

Πράγματι, η φετινή βράβευση με Νόμπελ της έρευνας πάνω στο αντικείμενο της αίσθησης της αφής είναι σπουδαία, καθώς αποκάλυψε πώς νιώθουμε ζεστασιά και αγκαλιές, δηλαδή τον τρόπο «να χαίρονται οι άνθρωποι».

A3. Ο δημοσιογράφος χαρακτηρίζει την απονομή του βραβείου Νόμπελ Ιατρικής 2021 ως «σπουδαία, καθώς αποκάλυψε πώς νιώθουμε ζεστασιά και αγκαλιές, δηλαδή τον τρόπο “να χαίρονται οι άνθρωποι”». Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα αναρτήσεις στο σχολικό ιστολόγιο παρουσιάζεις την είδηση αυτή και τεκμηριώνεις τη σημασία των συγκεκριμένων επιστημονικών ανακαλύψεων με παραδείγματα από την επικαιρότητα, την καθημερινή ζωή ή/και την προσωπική σου εμπειρία.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ (1925-2021)

Ένα δειλινό

Το τραγούδι «Ένα δειλινό» σε μουσική και στίχους του Μίκη Θεοδωράκη και ερμηνεία του Γρηγόρη Μπιθικώτση περιλαμβάνεται στο άλμπουμ «Το τραγούδι του νεκρού αδελφού» (1962).

Ένα δειλινό, ένα δειλινό

ένα δειλινό σε δέσαν στο σταυρό

Σου κάρφωσαν τα χέρια σου, μου κάρφωσαν τα σπλάχνα

Σου δέσανε τα μάτια σου, ω, ω, μου δέσαν την ψυχή μου

Ένα δειλινό, ένα δειλινό

ένα δειλινό με τσάκισαν στα δυο

Μου κλέψανε την όραση, μου πήραν την αφή μου

Μόν' μου 'μεινε η ακοή, ω, ω, να σ' αγρικώ¹³, παιδί μου

Ένα δειλινό, ένα δειλινό

ένα δειλινό σαν τον σταυραετό

Χίμηξε, πα¹⁴ στις θάλασσες, χίμηξε, πα στους κάμπους

Κάνε ν' ανθίσουν τα βουνά, ω, ω, και να χαρούν οι ανθρωποι

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο (: η μητέρα που θρηνεί για το νεκρό παιδί της) εκδηλώνει τον βαθύτατο πόνο ψυχής που νιώθει για τον άδικο χαμό του αγαπημένου προσώπου. Με ποιες χαρακτηριστικές φράσεις περιγράφει την ψυχική οδύνη του, ώστε να γίνεται αντιληπτή μέσω των αισθήσεων; Ποιο (συν)αίσθημα σου δημιουργεί η ανάγνωση των στίχων του τραγουδιού;

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου κείμενο (πεζό ή ποιητικό) με αφορμή τη φράση του ποιήματος «...να χαρούν οι ανθρωποι». Μπορείς να την αξιοποιήσεις όπως και όπου επιθυμείς (στον τίτλο ή στο υπόλοιπο κείμενο).

64. ΘΕΜΑ 15929

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ωδή στον ποντικό

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τον κ. Στυλιανό Αντωνάκη, ομότιμο καθηγητή Γενετικής Ιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Γενεύης, μέλος της Ελβετικής Ακαδημίας Επιστημών και πρώην πρόεδρο του

¹³ ακούω, αφουγκράζομαι

¹⁴ πάνω

Διεθνούς Οργανισμού Ανθρωπίνου Γονιδιώματος (HUGO). Δημοσιεύτηκε στη στήλη «Κοινωνία» της ηλεκτρονικής εφημερίδας «Η Καθημερινή» στις 18.10.2021.

Πριν από αρκετά χρόνια είχα επισκεφθεί στο σπίτι του έναν εξαιρετικό επιστήμονα που είχε περισσότερα από 40 χρόνια ερευνητικής πορείας. Ήταν άρρωστος από μια αθεράπευτη νόσο και ήξερε καλύτερα από κάθε άλλον την πορεία της και την κατάληξή της. Μου έκανε εντύπωση ένας πίνακας που είχε στο σαλόνι του που έδειχνε έναν ποντικό! Είδε την απορία μου και είπε: «Ο ποντικός είναι η ελπίδα και ο καλύτερος φίλος μου. Χάρη σε αυτόν μπορεί να βρεθεί θεραπεία στην αρρώστια μου!».

Σκέφτηκα πόσο αληθινά ήταν τα λόγια του. Αν δεν υπήρχε ο ποντικός για πειράματα, δεν θα μπορούσε με άλλο τρόπο να βρεθεί ο μοριακός μηχανισμός της αρρώστιας και να δοκιμαστούν διάφορες θεραπείες, που μπορεί μία από αυτές να εφαρμοστεί αποτελεσματικά στον άνθρωπο. Ο ποντικός είναι ένας από τους καλύτερους φίλους και βοηθούς του ανθρώπου στην αέναη¹⁵ μάχη για τη θεραπεία των νόσων για τις οποίες δεν υπάρχουν ακόμα θεραπείες.

Οι αρρώστιες που έχουν διαλευκανθεί και οι θεραπείες που έχουν δοκιμαστεί με τη χρήση του ποντικού είναι πάμπολλες. Μου είναι δύσκολο να βρω μία νόσο που να μην έχει μελετηθεί στον ποντικό. Μάλιστα, πολλά βραβεία Νομπέλ ιατρικής έχουν δοθεί για σημαντικές ανακαλύψεις που έγιναν χρησιμοποιώντας τον ποντικό. Γιατί η αιτιολογία των διαφόρων καρκίνων, τα γενετικά σύνδρομα, οι αιματολογικές ασθένειες, οι ανοσολογικοί μηχανισμοί, οι νευρολογικές ασθένειες, οι ενδοκρινικές ανωμαλίες, οι μέθοδοι τεχνητής γονιμοποίησης, οι βιοχημικές και μεταβολικές διαταραχές, οι αναπτυξιακές δυσλειτουργίες και τόσες άλλες καταστάσεις έχουν διαλευκανθεί χάρη στα πειράματα σε ποντικούς.

Δεν είναι υπερβολή να προσθέσω πως κάθε χρόνο στα τελευταία 50 χρόνια όλα σχεδόν τα βιοϊατρικά Νομπέλ (και τα φετινά) έχουν σχέση με ανακάλυψη που έγινε με τη βοήθεια του ποντικού. Έτσι, πολλές ελπίδες έχει η ανθρωπότητα βασισμένες στον μικρό και συχνά παρεξηγημένο ποντικό. Νόσοι όπως το Αλτσχάιμερ, η σκλήρυνση κατά πλάκας, οι γενετικές μονογονιδιακές αρρώστιες, διάφορες λοιμώξεις, αρκετοί καρκίνοι, ελπίζουμε ότι χρόνο με τον χρόνο, άλλες αργά κι άλλες πιο γρήγορα, θα μας ξεκλειδώσουν τα μυστικά τους και θα μας δείξουν δρόμους για θεραπείες χάρη στους ποντικούς.

Ωστόσο, η έρευνα με τη βοήθεια των ποντικών δεν είναι στις μέρες μας ανεξέλεγκτη. Κάθε άλλο. Η έρευνα στα ποντίκια είναι ελεγχόμενη από επιτροπές βιοηθικής¹⁶ και δεοντολογίας¹⁷ που καθορίζουν τη μεταχείριση και την υγεία των ποντικών. Τα κτήρια που στεγάζουν ποντικούς είναι ειδικά φτιαγμένα και η καθημερινή περιποίησή τους γίνεται με προδιαγραφές που επιτρέπουν μια διαβίωση καθαρή, χωρίς συνωστισμό, απαλλαγμένη από μικροβιολογικές μολύνσεις, με σεβασμό στον πόνο και με αποφυγή της κακομεταχείρισης.

¹⁵ διαρκή, αιώνια

¹⁶ επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με τα ηθικά προβλήματα που προέκυψαν από τις νέες ανακαλύψεις της Βιολογίας και τις εφαρμογές της Γενετικής Μηχανικής και συνίσταται στην προσπάθεια αποφυγής μη αντιστρεπτών καταστάσεων που σχετίζονται με τον χειρισμό του γενετικού υλικού

¹⁷ α. επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με το τι είναι καλό και τι είναι κακό, καθώς και με τα ηθικά καθήκοντα και τις υποχρεώσεις

β. το σύνολο των ηθικών αρχών ή αξιών συμπεριφοράς που διέπουν ένα άτομο ή μια ομάδα

Την επόμενη φορά, λοιπόν, που θα επισκεφθείτε έναν άρρωστο σε νοσοκομείο, σκεφτείτε αυτόν τον πολύτιμο ποντικό που είναι η πιο μεγάλη ελπίδα και ο πιο σημαντικός βοηθός για την κατανόηση της αρρώστιας και την εφαρμογή νέων θεραπειών.

A3. Με αφορμή την παραπάνω συνέντευξη, αποφασίζεις να συντάξεις και να εκφωνήσεις μια ομιλία (200–250 λέξεις) στο πλαίσιο Ημερίδας που διοργανώνεται στο σχολείο σου για την Παγκόσμια Ημέρα Ζώων. Να υποστηρίξεις με επιχειρήματα τις προσωπικές σου απόψεις για τη χρήση πειραματόζωων στην έρευνα.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΙΡΗ ΣΕΛΛΕΪ (1797 – 1851)

Φράνκενσταϊν

Το κείμενο που ακολουθεί (μετάφραση Θάνος Σακκέτας, εκδ. Στοχαστής, 1995) είναι απόσπασμα από τη νουβέλα «Φράνκενσταϊν ή Ο Σύγχρονος Προμηθέας». Αφορά την ιστορία ενός νεαρού φοιτητή ανατομίας και χειρουργικής, ο οποίος ξεσηκώνοντας ιδέες από αλχημιστές¹⁸ του παρελθόντος κατασκευάζει έναν άνδρα εμφυσώντας του ζωή.

Το πλάσμα σταμάτησε να μιλάει και κάρφωσε τα μάτια του πάνω μου, περιμένοντας μian απάντηση. Εγώ όμως ήμουν ζαλισμένος, συγχυσμένος και ανήμπορος να βάλω σε μια ικανοποιητική σειρά τη σκέψη μου ώστε να μπορέσω να καταλάβω όλη την έκταση της πρότασής του. Συνέχισε:

«Πρέπει να πλάσεις μια γυναίκα για μένα που μαζί της να μπορώ να ζω και ν' ανταλλάσσω εκείνα τα συναισθήματα που είναι απαραίτητα στην ύπαρξή μου. Αυτό μονάχα εσύ μπορείς να το κάνεις· και το απαιτώ αυτό από σένα σαν ένα δικαίωμα που δεν μπορείς ούτε πρέπει να μου αρνηθείς την παραχώρησή του».

Το τελευταίο μέρος της διήγησής του ξαναφούντωσε μέσα μου τον θυμό, που είχε καταλαγιάσει όσο διηγόταν την ειρηνική του ζωή ανάμεσα στους χωρικούς· την ώρα, λοιπόν, που τον άκουγα να συνεχίζει να μιλάει, δεν μπορούσα να συγκρατήσω πια τη λύσσα που είχε ξεσπάσει μέσα μου.

«Κάτι τέτοιο το αρνιέμαι», απάντησα· «και κανένα βασανιστήριο δε θα μπορέσει ποτέ να αποσπάσει μια συγκατάθεση από μένα. Μπορείς να με κάνεις τον πιο δυστυχισμένο άνθρωπο, μα ποτέ δε θα με καταφέρεις να νιώσω ποταπός¹⁹. Να δημιουργήσω κι άλλον σαν και σένα που η ενωμένη μοχθηρία²⁰ σας θα μπορούσε να ερημώσει τον κόσμο; Φύγε! Σου απάντησα· μπορεί να με βασανίσεις, μα ποτέ δε θα με κάνεις να συγκατατεθώ²¹».

«Έχεις λάθος», απάντησε ο δαίμονας· αντί να σε απειλώ, προτιμώ να συζητήσω λογικά μαζί σου. Είμαι μοχθηρός γιατί είμαι δυστυχισμένος. Δε με αποφεύγουν και δε με μισούν όλοι οι άνθρωποι; Εσύ, ο δημιουργός μου, θα μ' έκανες κομμάτια κι ύστερα θα θριαμβολογούσες· θυμήσου αυτό και πες μου γιατί θα έπρεπε εγώ να λυπάμαι τον άνθρωπο περισσότερο απ' ό,τι λυπάσαι εσύ εμένα; [...] Γιατί θα πρέπει να σεβαστώ τον άνθρωπο, όταν εκείνος με περιφρονεί; Αν γινόταν να ζήσει μαζί μου και η επικοινωνία μας ρυθμιζόταν από ένα πνεύμα αντίστοιχης καλοσύνης, τότε αντί να τον βλάψω, θα του χάριζα το καλύτερο που γινόταν, με δάκρυα μάλιστα ευγνωμοσύνης στα μάτια [...]

¹⁸ αυτοί που ασχολούνται με την αλχημεία (απόκρυφη τέχνη και ψευδοεπιστήμη που βασίζεται σε μη επιστημονικές θεωρίες)

¹⁹ ελεεινός, μικροπρεπής

²⁰ κακία

²¹ να συμφωνήσω

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

1. Στο κείμενο που διάβασες, ο νεαρός επιστήμονας από υπερβολική φιλοδοξία φτάνει σε μια ακραία ανακάλυψη. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, αποστρέφεται το δημιούργημά του; Ποια είναι η δική σου άποψη για τα όρια των επιστημονικών ανακαλύψεων;

ή

2. Να υποθέσεις πως συναντάς το δημιούργημα του νεαρού επιστήμονα. Τι θα του έλεγες, για να δικαιολογήσεις την εχθρική στάση των ανθρώπων απέναντί του; Να γράψεις την απάντησή σου σε μορφή διαλόγου μαζί του.

65. ΘΕΜΑ 15934

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Οι τεχνολογικές εξελίξεις που άλλαξαν την καθημερινότητα των Ελλήνων τη δεκαετία του '10

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από άρθρο του Δημήτρη Μάλλα, που δημοσιεύτηκε στο www.cnn.gr στις 30 Δεκεμβρίου του 2019 και ανακτήθηκε στις 6/10/2021.

Η δεκαετία του '10 (2010 – 2019) ήταν αυτή που έφερε στο προσκήνιο τις ψηφιακές τεχνολογίες αλλά και την «περίφημη» πλέον 4^η βιομηχανική επανάσταση. Παράλληλα, όμως, ήταν και μία δεκαετία όπου ακόμη και οι Έλληνες - παρά την οικονομική κρίση - άρχισαν να κάνουν εκτενή χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών. Τα ποσοστά διείσδυσης του Διαδικτύου και των smartphones, ειδικά στις ηλικίες έως 45 ετών, κινούνται σε επίπεδα άνω του 90%, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ιδιαίτερα δημοφιλή και γενικότερα οι ψηφιακές τεχνολογίες αποτελούν βασικό κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Ποιες ήταν όμως οι τεχνολογικές εξελίξεις εκείνες που επηρέασαν περισσότερο από οτιδήποτε άλλο την καθημερινότητα των Ελλήνων πολιτών;

Αρχικά, θα πρέπει να ξεκινήσουμε με το **smartphone**, και γενικότερα τις φορητές υπολογιστικές συσκευές, στις οποίες πρέπει να περιλάβουμε και τα **tablets**, τα οποία στα μέσα της τρέχουσας δεκαετίας ήταν ιδιαίτερα δημοφιλή. Απλά, τώρα η «μεγέθυνση» των οθονών των smartphones έχει ως αποτέλεσμα τα tablets να μην είναι απαραίτητα. Σε κάθε περίπτωση, οι φορητές συσκευές και ειδικά τα smartphones, άλλαξαν άρδην την καθημερινότητα των Ελλήνων, οι οποίοι περνούν περισσότερες από 2 ώρες ημερησίως μπροστά στην οθόνη του «έξυπνου» κινητού τηλεφώνου τους. Και χρησιμοποιούν το smartphone κυριολεκτικά για τα πάντα: για να ενημερωθούν, για να ψυχαγωγηθούν, για να μπου στα social media, για να δουν ταινίες, για να ακούσουν μουσική, για να κλείσουν εισιτήρια για τον κινηματογράφο ή το θέατρο, για να παραγγείλουν φαγητό ή ταξί, ακόμη και για να κλείσουν ξαπλώστρα στην παραλία!

Οι εφαρμογές και οι υπηρεσίες ή απλά τα apps που έκαναν την εμφάνισή τους τη συγκεκριμένη δεκαετία άλλαξαν κυριολεκτικά τον τρόπο με τον οποίο κάνουμε διάφορα πράγματα στην καθημερινότητά μας. Πλέον, δεν χρησιμοποιούμε χάρτες, αλλά το Google Maps, αγοράζουμε εισιτήρια για τα ταξίδια μας online, κλείνουμε δωμάτια μέσω Διαδικτύου, παραγγέλνουμε φαγητό μέσα από διάφορα apps που είναι διαθέσιμα και γενικότερα περνούμε πολλές ώρες online. Επιπλέον, το ηλεκτρονικό εμπόριο άρχισε να παρουσιάζει εντυπωσιακή άνοδο και να έχει φθάσει πλέον να αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό κομμάτι των πωλήσεων λιανικής αλλά και χονδρικής με το

Διαδίκτυο να αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κανάλια διανομής για τις επιχειρήσεις. Συν ότι πλέον υπάρχουν επιχειρήσεις που έχουν το Διαδίκτυο ως αποκλειστικό κανάλι για τις πωλήσεις τους.

Ένας λόγος που περνούμε πολλές ώρες online είναι και οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης (social media), οι οποίες τη δεκαετία του '10 έγιναν ιδιαίτερα δημοφιλείς στην Ελλάδα. Είναι μάλλον είδηση να βρεις Έλληνα που να μην έχει λογαριασμό στο Facebook, το οποίο πλέον είναι ιδιαίτερα δημοφιλές και στις μεγαλύτερες ηλικίες, σε σημείο μάλιστα που οι νεαρές ηλικίες να το αποφεύγουν και να χρησιμοποιούν περισσότερο το Instagram. Το Twitter ήταν ιδιαίτερα δημοφιλές πριν από μερικά χρόνια και έφθασε στο σημείο να αποτελέσει και πεδίο πολιτικής αντιπαράθεσης αν και πλέον η δημοτικότητά του έχει πέσει. Γενικότερα, πάντως, τα social media χρησιμοποιήθηκαν εκτενώς στο χώρο της πολιτικής τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό σε σημείο που οι έννοιες των trolls και των fake news να μην είναι πλέον άγνωστες στο ευρύ κοινό.

Μία άλλη εξέλιξη που άλλαξε την καθημερινότητά μας και στην Ελλάδα ήταν οι εφαρμογές άμεσων μηνυμάτων (instant messaging). Η δημοτικότητα των σύντομων γραπτών μηνυμάτων (SMS) έχει μειωθεί σημαντικά, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι έχει περιοριστεί η γραπτή επικοινωνία (texting). Απλά, οι Έλληνες προτιμούν να μιλούν μέσω του Facebook Messenger, του Viber και του Whats App, που είναι οι τρεις πιο δημοφιλείς υπηρεσίες τέτοιων μηνυμάτων. Η δυνατότητα να επικοινωνείς δωρεάν -αρκεί να έχεις πρόσβαση στο Διαδίκτυο- άλλαξε αρκετές συνήθειες των Ελλήνων, ενώ είναι ενδιαφέρον ότι το Whats App και το Viber χρησιμοποιούνται αρκετά και για φωνητική επικοινωνία κυρίως με ανθρώπους που είναι εκτός Ελλάδας καθώς το κόστος της επικοινωνίας κινείται σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα.

A3. Ποια από τις νέες τεχνολογίες που παρουσιάζονται στο κείμενο θεωρείς ότι έχει επηρεάσει την καθημερινότητά σου σε μεγαλύτερο βαθμό; Ποια θεωρείς ότι είναι τα οφέλη που αποκομίζεις από αυτήν και ποιοι οι πιθανοί κίνδυνοι; Να εκθέσεις τις σκέψεις σου σε 200-250 λέξεις σε επιστολή που στέλνεις σε φίλο/η σου με αφορμή το παραπάνω κείμενο που διάβασες και σου προκάλεσε εντύπωση.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ (1947 -)

[Τα καλοκαίρια στο χωριό]

Το απόσπασμα είναι από το βιβλίο του Γιάννη Ξανθούλη: «Την Κυριακή έχουμε γάμο» (Εκδόσεις Διόπτρα, 2015) και παρουσιάζει τις καλοκαιρινές αναμνήσεις του ήρωα Ιορδάνη από την παιδική του ηλικία στο χωριό Μακρινή.

Ο Ιορδάνης όμως δεν ξέχασε ποτέ αυτούς τους καλοκαιρινούς φίλους που έτρωγαν τις καταλήξεις των λέξεων, σύμφωνα με το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα. Μαζί τους είχε μάθει να περπατά ξυπόλυτος στους χωμάτινους δρόμους, χωρίς να πτοείται από τα τριβόλια που χώνονταν στα πέλματά του. Είδε τους μεγαλύτερους να σκοτώνουν οχιές κι εξασκήθηκε να κλέβει ζουμερά σύκα, χωρίς να πολυνοιάζεται για το γάλα τους που, όπου έσταζε στα χέρια του, του προξενούσε φαγούρα και σήκωνε φουσκάλες που πονούσαν. Ατρόμητοι φίλοι, που ορκίζονταν να μη μαρτυρήσουν ποτέ τα μυστικά που αντάλλασαν μεταξύ τους και αφορούσαν συνήθως άλλα μυστικά, κλεμμένα από τον δυσανάγνωστο κόσμο των μεγάλων. [...]

Θάλασσες, φύκια περιπλανώμενα από κύμα σε κύμα, φωνές αξεδιάλυτες, μπλεγμένες με αεράκι καλοκαιρινό και τσιτσιρισμα λαδιού σε τηγάνι με αφρόψαρα και καλαμαράκια, αντικατοπτρισμοί βράχων με πόδια αχινού και πεταλίδας, σύννεφα σαν γιγάντια χρυσάνθεμα... Ώρες συμπυκνωμένες σε μία και μόνο στιγμή παρήλαυναν απανωτά

σε όνειρα – αστραπή. Στη μέση όλων αυτών ο Ιορδάνης, ηλιοκαμένος, με αλάτια στα φρύδια και τα μαλλιά, άμμο στο μέσα μέρος των νυχιών και τα πόδια χαραγμένα από τα κελύφη – λεπίδες των μυδιών, χωρίς να του περνά καν από τον νου ότι ζωή είναι μονάχα είναι «τώρα» και τίποτ' άλλο. [...]

Οι δρόμοι είχαν χόμα, αλλά από τα πολύ παλιά χρόνια στη Μακρινή περίσσευαν οι πέτρες, γι' αυτό και το αγαπημένο παιχνίδι ήταν ο πετροπόλεμος. Άπειρες μάχες με πέτρες δόθηκαν και από μικρούς και από μεγάλους στους δρόμους της. Αποτέλεσμα, να μην υπάρχει κεφάλι ασημάδευτο, χώρια πέντε μονόφθαλμοι, θύματα του πετροπόλεμου. [...]

Για τον Ιορδάνη, ο πετροπόλεμος, αν και δεν γινόταν με το παλιό μένος, αποτελούσε μεγάλη ατραξιόν. Από την προηγούμενη φορά, μάλιστα, του είχαν μείνει σημάδια. Πιτσιρίκος τότε, πολέμησε πετροβολώντας, νίκησε, ηττήθηκε και απέκτησε επαξίως δυο παράσημα στο πίσω μέρος του κεφαλιού του.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο ήρωας έζησε τα παιδικά του χρόνια μια εποχή κατά την οποία η τεχνολογία δεν είχε εισβάλει στη ζωή του ανθρώπου. Ποιο παιχνίδι – δραστηριότητα της εποχής εκείνης σου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση και γιατί;

ή

2. Να γράψεις μια σελίδα από το προσωπικό σου ημερολόγιο στην οποία θα περιγράφεις πώς πέρασες το φετινό σου καλοκαίρι παρέα με τους φίλους σου. Μπορείς να ξεκινήσεις έτσι: «Δε θα ξεχάσω ποτέ τους καλοκαιρινούς μου φίλους, μαζί τους...»

66. ΘΕΜΑ 15938

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Παιδιά και οθόνες: Ποιο είναι το «όριο κατανάλωσης»

Το κείμενο του Χαράλαμπου Νικολόπουλου δημοσιεύτηκε στις 8.2.2019 στον ιστότοπο ygeiamou.gr | Το site για την καλή Υγεία, την σωστή Διατροφή και την Ευεξία ([προσπέλαση](http://prospealash.gr) στις 5.4.2021). Εξετάζει τη σχέση των εφήβων με τον κόσμο της τεχνολογίας και αναζητά τη χρυσή τομή στο ημερήσιο χρονικό όριο ενασχόλησής τους με αυτή. (διασκευή)

Αλιεύουμε τίτλους από γνωστές εφημερίδες και περιοδικά του πλανήτη που περιγράφουν ικανοποιητικά το θέμα. «Γιατί τα μέσα ενημέρωσης μπορεί να είναι κακά για την υγεία του παιδιού σας», έγραψε το Time. «Τα παιδιά γίνονται πιο παχύσαρκα, πιο άρρωστα: οι ειδικοί κατηγορούν το έτοιμο φαγητό αλλά και τα βιντεοπαιχνίδια», ήταν το θέμα των Sunday Times. Ενώ, οι Times της Νέας Υόρκης επεσήμαναν ότι «οι οθόνες επιβαρύνουν τον εγκέφαλο των παιδιών». [...]

Δεν υπάρχει αμφιβολία! Η λελογισμένη χρήση²² των νέων τεχνολογιών είναι απαραίτητη και βοηθάει στην ανάπτυξη των παιδιών ως μελών μιας κοινωνίας και ενδεχομένως επιδρά θετικά στην καλλιέργεια της ευφυΐας τους. Όμως, η υπερβολική χρήση τεχνολογικών μέσων υπονομεύει την υγεία και των παιδιών και των εφήβων. Ξεκάθαρα. Κάθε ηλικία έχει τις δικές της προτιμήσεις, όλες, όμως, λειτουργούν επιβαρυντικά στη σωματική και ψυχική υγεία,

²² λογική χρήση, με μέτρο χωρίς υπερβολές

όταν υπερβαίνουν τα όρια. Τα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο τάμπλετ και παιχνιδιομηχανές, οι έφηβοι κοιμούνται και ξυπνούν με το κινητό τους δίπλα τους, οι νέοι (εκεί γύρω στα 18) περνούν άπειρες μπροστά στο λάπτοπ βλέποντας σειρές. [...]

Ποια είναι, λοιπόν, η εναλλακτική πρόταση; Σίγουρα δεν είναι να πετάξετε την κονσόλα και να αποσυνδέσετε τα πάντα. Ούτε να κατασκοπεύετε τα παιδιά σας, αλλά ούτε να παρακολουθείτε κρυφά τη σελίδα τους στο Facebook ή στο Instagram. Η δαιμονοποίηση²³ της τεχνολογίας μπορεί να επιφέρει τα αντίθετα αποτελέσματα στη ζωή τους.

Η πρόταση είναι να υπάρχει ισορροπία μεταξύ του χρόνου που περνάνε μπροστά σε μια οθόνη και του χρόνου που δαπανούν για άλλες δραστηριότητες. Ας θεωρήσουμε αυτόν τον λόγο 1:2. Δηλαδή δύο ώρες εκτός για κάθε μια ώρα εντός. Το εκτός δεν είναι υποχρεωτικό να είναι εκτός σπιτιού. Μπορεί να είναι ένα οικογενειακό δείπνο, στο οποίο τα παιδιά θα παρακινούνται να μιλήσουν. Μπορεί να είναι το διάβασμα ενός βιβλίου ή η ακρόαση ραδιοφώνου ή η ένα επιτραπέζιο παιχνίδι. Θυμηθείτε, αυτά τα παιδιά περνούν πολλές ώρες την ημέρα συνδεδεμένα και βρίσκονται σε συνεχή επαφή με φίλους μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, γραπτών μηνυμάτων κ.λπ. Αυτή είναι η κοινωνική ζωή τους και δεν μπορείτε να τους την αρνηθείτε. Μπορείτε όμως να βάλετε κάποια όρια και ταυτόχρονα να τους δείξετε τις εκπαιδευτικές όψεις της τεχνολογίας. Όπως για παράδειγμα, πώς μπορούν να κάνουν καλύτερα και πιο διασκεδαστικά μια σχολική εργασία. Κρατήστε, όσο ακόμη είναι μικρά, αυτήν τη χρυσή σταθερά. Θα αποδώσει καρπούς, όταν θα μεγαλώσουν και θα είναι μπροστά σε μια οθόνη υπολογιστή 8 και 10 ώρες εκ των πραγμάτων (στο γραφείο λ.χ.).

- A3.** Στο κείμενο προτείνεται να ασχολούνται οι έφηβοι με ποικιλία δραστηριοτήτων και όχι μόνο με την τεχνολογία. Σε συζήτηση που γίνεται στο σχολείο σου στο πλαίσιο Ημερίδας με θέμα «Νέοι και Τεχνολογία» να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την παραπάνω θέση. Με ποιες δραστηριότητες θα ήθελες εσύ να ασχοληθείς; (200-250 λέξεις)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΒΟΥΛΑ ΜΑΣΤΟΡΗ (1945-2016)

Η Βούλα Μάστορη έγραψε λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά και εφήβους, πολλά από τα οποία έχουν μεταφραστεί στα αλβανικά, στα σερβικά, στα τουρκικά και στα κορεατικά. Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από το μυθιστόρημα «Μικροί χρονοταξιδιώτες, Μελλόντια, το κορίτσι που γεννήθηκε στο μέλλον», εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2005.

[...] Η μόνη τους ελπίδα να βρουν κάποια απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα ήταν η εντεκάχρονη Ροζέτα, που θα έμπαινε το επόμενο πρωί μέσα στο χρονοκενόχωρο.

Την άλλη μέρα το πρωί η Ροζέτα, έχοντας τελειώσει την απαραίτητη εκπαίδευση, βρισκόταν μπροστά στο χρονοκενόχωρο φορώντας διαστημική στολή. Εκεί είχαν στηθεί διάφορα ηλεκτρονικά μηχανήματα, που θα την παρακολουθούσαν βήμα προς βήμα. Κονσόλες με οθόνες, μικρόφωνα, ασύρματοι... [...]

Μόλις η Ροζέτα χάθηκε πίσω από τον αόρατο τοίχο, τα βλέμματα όλων έπεσαν στη γιγαντοοθόνη, όπου μεταδιδόταν μέχρι τότε η κάθοδός της, περιμένοντας να δουν ό,τι εικόνα θα τους έστελνε η φορητή κάμερα που ήταν ενσωματωμένη στο κράνος της. [...]

-Ροζέτα, μ' ακούς; Ρώτησε ο χειριστής του ασυρμάτου.

²³ η απόδοση υπερβολικά αρνητικών και αβάσιμων ιδιοτήτων σε πρόσωπα, ιδέες, φαινόμενα.

-Ναι! Ήρθε η απάντηση της μικρής γεμάτη έξαψη²⁴. Είναι απίθανο! Συνέχεια πέφτω!

-Πέφτεις;

-Ναι. Πώς να το πω; Να, γλιστρώ μέσα στο χρονοκενόχωρο. Πηγαίνω όλο και πιο μέσα...

Οι επιστήμονες κοίταξαν το κορδόνι με το οποίο ήταν συνδεδεμένη η Ροζέτα. [...]

-Βλέπω στο βάθος κάτι φώτα... πολλά φώτα... φως... φως δυνατό! Είπε και έκλεισε τα μάτια της θαμπωμένη. Όμως η περιέργειά της την έκανε να τ' ανοίξει σχεδόν αμέσως πάλι. Χρώματα! Φώναξε. Χιλιάδες χρώματα κυλούν ολόγυρά μου!

Οι επιστήμονες απ' έξω αλληλοκοιτάχτηκαν. [...]

-Ένα χρώμα ροζ ήρθε κάτω από τα πόδια μου. Ουχ! Αχ! Με γαργαλάει! Με τραβάει! [...]

Η Ροζέτα ήταν συνέχεια πάνω στη ρόδινη λουρίδα, η οποία, σαν ονειρικό καράβι, αρμένιζε μέσα στα φώτα και στα άλλα αστραφτερά χρώματα. Ξαφνικά αυτά άρχισαν να μεταλλάσσονται σε εικόνες! Όπως εκείνες που μετέδιδε η τρισδιάστατη τηλεόραση σπίτι της... Ήταν ολοζώντανες εικόνες από γαλαξίες, που την τραβούσαν με μια παράξενη δύναμη να μπει μέσα τους και να γίνει μέρος της εικόνας και αυτή! [...] Μόλις πλησίασαν τη Γη, εικόνες παράξενες άρχισαν να περνούν σαν αστραπή από μπροστά της. Δεινόσαυροι, ηφαίστεια, πιθηκάνθρωποι, πλημμύρες... και αυτή να μπαινοβγαίνει στις εικόνες... Ήταν ένα τρελό παιχνίδι μέσα... μέσα...

-Μέσα στο χρόνο! Φώναξε η Ροζέτα ενθουσιασμένη. Ταξιδεύω μέσα στο χρόνο! [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Η ηρωίδα του μυθιστορήματος, η Ροζέτα, κάνει ένα ταξίδι στο χρόνο χάρη στην επιστημονική γνώση. Μπορείς να εξηγήσεις τον ενθουσιασμό της; Εσύ θα ήθελες να ήσουν στη θέση της και να κάνεις ένα τέτοιο ταξίδι;

ή

2. Να φανταστείς πώς θα ήταν η συνέχεια αυτής της ιστορίας επιστημονικής φαντασίας. Τι θα έβλεπε η Ροζέτα στον πλανήτη γη σε αυτό το ταξίδι στον χρόνο; Να γράψεις το κείμενό σου με μορφή ημερολογίου, υιοθετώντας τη φωνή της Ροζέτας.

67. ΘΕΜΑ 17232

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Ο ναρκισσισμός της αυτοφωτογράφισης]

Το ακόλουθο διασκευασμένο άρθρο του Στέλιου Παπαθανασόπουλου, καθηγητή στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του ΕΚΠΑ, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» στις 23.06.2014.

Στις ημέρες μας όλοι πλέον «αυτοφωτογραφίζονται» και αναρτούν τις φωτογραφίες τους στις ιστοσελίδες τους είτε είναι πλανητάρχες, πρόεδροι ή πρωθυπουργοί, πολιτευτές ή διασημότητες, απλοί άνθρωποι, ακόμη και τα κατοικίδια τους. Ο όρος «selfie» ανακηρύχθηκε η λέξη της χρονιάς το 2013 από το αγγλικό λεξικό της Οξφόρδης και ορίζεται ως «μια φωτογραφία που κάποιος έχει τραβήξει για τον εαυτό του, συνήθως με ένα έξυπνο κινητό,

²⁴ ενθουσιασμός

υπολογιστή-τάμπλετ ή κάμερα, και την έχει ανεβάσει σε μια ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης». Ως «δραστηριότητα» τη συναντά κανείς έως και στις κηδείες! Πρόκειται τελικά περί εθισμού, ναρκισσισμού, ανοησίας ή αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου κοινωνικού φαινομένου;

Οι φωτογραφίες αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως ματαιοδοξία ή ναρκισσισμός, αλλά ως δραστηριότητα δεν είναι κάτι το νέο. Αντίθετα, ως συμπεριφορά καταγράφεται με μια διαφορετική μορφή εδώ και εκατοντάδες χρόνια, ξεκινώντας από τα πορτρέτα και τις αυτοπροσωπογραφίες. Η διαφορά είναι ότι παίρνει τις διαστάσεις μόδας και συνδέεται με τις σύγχρονες εμμονές των ανθρώπων να προβάλλουν με έναν ευπαρουσίαστο τρόπο τους εαυτούς τους στους άλλους.

Μπορεί να μοιάζει αστείο, αλλά μπορεί να είναι και επικίνδυνο. Αστεία, ας πούμε, μπορεί να μοιάζει η αφέλεια του προέδρου Ομπάμα να χαριεντιστεί με την πρωθυπουργό της Δανίας στην κηδεία του Μαντέλα. Αστείο, έως βλακώδες, μπορεί να χαρακτηριστεί αυτό που έκανε ένας θεατής του Ποδηλατικού Γύρου του Δουβλίνου που, αντί να βοηθήσει τον πεσμένο και εξαντλημένο νικητή του αγώνα Μαρσέλ Κίτελ να σηκωθεί από το έδαφος, τράβηξε μια φωτογραφία μαζί του χαμογελώντας με τον καταπονημένο ποδηλάτη.

Ωστόσο, το μεγάλο πρόβλημα με τη διάδοση του ψηφιακού ναρκισσισμού είναι ότι ασκεί τεράστια πίεση στους ανθρώπους να επιτύχουν ανέφικτους στόχους χωρίς να το αντιλαμβάνονται. Ο ένας παρουσιάζει τον εαυτό του ως ποδοσφαιριστή, η άλλη ως τραγουδίστρια, αναμένοντας όσο το δυνατό περισσότερο «likes»²⁵ και τα καλά σχόλια από τους φίλους στο διαδίκτυο. Σε μια δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε πέρυσι για λογαριασμό κάποιου κατασκευαστή έξυπνων κινητών διαπιστώθηκε ότι οι αυτοφωτογραφίες αποτελούν το 30% των φωτογραφιών που λαμβάνονται από άτομα ηλικίας 18 έως 24 ετών.

Οι αυτοφωτογραφίες σε ατομικό επίπεδο αποτελούν ένα ακόμη παράδειγμα της κατάρρευσης των ορίων μεταξύ της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής. Σε κοινωνικό επίπεδο ίσως να συνδέονται με την εμμονή των ανθρώπων να συσσωρεύουν αρχεία των εμπειριών τους μέσω εικόνων, που χρησιμοποιούν για να προβάλλουν μια εικόνα του εαυτού τους προς τον έξω κόσμο. Μια εικόνα που μπορούμε να την επεξεργαστούμε ή να τη φιλτράρουμε, αλλά έχουμε και την αίσθηση ότι μπορούμε και να τη διαγράψουμε. Σε τελική ανάλυση, συνδέεται με την έλευση μιας νέας μορφής ορατότητας που συσχετίζεται άμεσα με την ψηφιακή εποχή. Έχει κυρίως να κάνει με την ανάγκη των απλών πολιτών στην εποχή της εικόνας να αποδράσουν από την ανωνυμία, να γίνουν έστω «ολίγον γνωστοί», να αποκτήσουν το μερίδιο της δημοσιότητας που τους αναλογεί στη ζωή.

A3. Στο κείμενό του ο Στέλιος Παπαθανασόπουλος αναφέρει ότι «στις ημέρες μας όλοι πλέον “αυτοφωτογραφίζονται” και αναρτούν τις φωτογραφίες τους στις ιστοσελίδες τους». Γιατί, κατά τη γνώμη σου, συμβαίνει αυτό; Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα την άποψή σου σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις στο σχολείο σου στο πλαίσιο ημερίδας με θέμα «Ο νέος ψηφιακός κόσμος». Μπορείς να αξιοποιήσεις πληροφορίες από το κείμενο.

²⁵ Δήλωση επιδοκμασίας, θαυμασμού, αποδοχής για μια φωτογραφία, δημοσίευση, σχόλιο κ.λπ., στο διαδίκτυο (συνήθως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook).

Φωτογραφία

Το ποίημα «Φωτογραφία» περιλαμβάνεται στη συλλογή Ποιητικά Έργα (1890) του Επτανήσιου Γεράσιμου Μαρκορά (Ποιήματα, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα, 1988, σ. 193), <https://selidodeiktes.greek-language.gr/lemmas/1395/1248>

Όχι· ανθρώπινο κοντύλι²⁶
Δε σε ιστόρησε,²⁷ Θεά!
Πνέουν, ταραάζονται τα χείλη,
Κυματίζουν τα μαλλιά.

Λέει καθένας οπού βλέπει
Τέτοιο πλάσμα του φωτός:
Για ζωγράφος δεν της πρέπει
Παρ' ο Ήλιος μοναχός.—

Τον εμάγεψες, και τόση
Φλόγα αισθάνθη ερωτική,
Οπού εδώ να σε τυπώση
Μία δεν έκαμε στιγμή.

Τα ματάκια σου, Θεά μου,
Σαν τον ήλιο θαυμαστά!
Όμοια εικόνα στην καρδιά μου
Ξάφνου εχάραξαν και αυτά.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο βλέπει τη φωτογραφία μιας νέας γυναίκας και θαυμάζει την ομορφιά της. Πώς εκφράζει τον θαυμασμό του; Πιστεύεις ότι σήμερα μία φωτογραφία μπορεί να προκαλέσει ανάλογα συναισθήματα;

ή

2. Να μεταφέρεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου για τη νέα γυναίκα της φωτογραφίας στο ημερολόγιό του, υιοθετώντας τη δική του οπτική γωνία και μετατρέποντας τον ποιητικό του λόγο σε πεζό.

²⁶ όργανο γραφής από καλάμι

²⁷ ζωγραφίζω

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**[Επιστημονική γνώση και ψευδοεπιστήμη: μια αναγκαία διάκριση]**

Διαβάζουμε την άποψη του Στέφανου Τραχανά για το πώς διαφοροποιείται η επιστημονική γνώση από την ψευδοεπιστήμη (από την συνέντευξή του στον Σπύρο Μανουσέλη).

Ερώτηση: Σχεδόν οι πάντες συμφωνούν ότι στις μέρες μας είναι ζωτική ανάγκη να διαφοροποιείται η επιστημονική γνώση από την ψευδοεπιστήμη. Υπάρχουν, ωστόσο, αυστηρά αντικειμενικά ή, έστω, κοινά αποδεκτά κριτήρια για το τι είναι και τι δεν είναι επιστημονικό; Και αν ναι, ποια είναι αυτά;

Απάντηση: Η διαφοροποίηση είναι εύκολη, τουλάχιστον για τις επιστήμες της φύσης που είναι εμπειρικές. Για να γίνει κάτι αποδεκτό –π.χ. ένας βιολογικός μηχανισμός ή ένας φυσικός νόμος– δημοσιεύεται σε κάποιο επιστημονικό περιοδικό με κριτές και υποβάλλεται σε εξονυχιστικό πειραματικό έλεγχο από πολλούς ανεξάρτητους επιστήμονες και, αν κανείς δεν μπορέσει να το καταρρίψει, τότε γίνεται μέρος της καθιερωμένης γνώσης και συμπεριλαμβάνεται βαθμιαία –αν πρόκειται για κάτι σημαντικό– στη διδασκόμενη ύλη και στα διδακτικά εγχειρίδια από το Λύκειο έως το Πανεπιστήμιο.

Η διάκριση μεταξύ επιστήμης και ψευδοεπιστήμης είναι λοιπόν αναμφίβολη: επιστήμη και επιστημονική γνώση είναι οτιδήποτε έχει περάσει την παραπάνω ανοιχτή διαδικασία ελέγχου και έχει αποτυπωθεί στα έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και τα προγράμματα σπουδών των Πανεπιστημίων ή στα καθιερωμένα πανεπιστημιακά συγγράμματα. Οτιδήποτε αρνείται να υποβληθεί σε αυτήν τη διαδικασία και μετράει μόνο προβολές στο You Tube ανήκει σίγουρα στην άλλη όχθη. Είναι η επιστήμη του... διαδικτύου ή απλώς ψευδοεπιστήμη, για να χρησιμοποιήσουμε τον καθιερωμένο όρο.

Ερώτηση: Είναι όμως εύκολο για τον πολίτη που εκτίθεται σε καταγισμό «επιστημονικών» πληροφοριών μέσω διαδικτύου να διακρίνει τι από αυτά είναι έγκυρη επιστημονική γνώση και τι ψευδοεπιστήμη;

Απάντηση: Δεν είναι εύκολο, αλλά μπορούμε να τον βοηθήσουμε να το κάνει. Απευθυνόμενος, λοιπόν, στον πολίτη που μας διαβάζει, θα του έδινα μία πολύ πρακτική συμβουλή μέσα από το εξής παράδειγμα: Ας πούμε ότι παρακολουθεί μια ομιλία και ο ομιλητής ισχυρίζεται ότι η θεωρία της εξέλιξης –ο «αγαπημένος εχθρός» πολλών– είναι λάθος και επικαλείται διάφορα «ατράνταχτα» στοιχεία για να το στηρίξει.

Δεν έχει παρά να κάνει στον ομιλητή μία πολύ απλή ερώτηση: «Σε ποιο επιστημονικό περιοδικό έχουν δημοσιευτεί όλα αυτά που λέτε και πού διδάσκονται;». Διότι μία τόσο ριζοσπαστική ανατροπή της θεωρίας της εξέλιξης δεν μπορεί να έχει κρατηθεί μυστική. Σίγουρα θα έχει δημοσιευτεί στο πιο έγκυρο περιοδικό του κλάδου και σίγουρα θα διδάσκεται σε όλα τα τμήματα Βιολογίας του κόσμου, μεταξύ αυτών και στα ελληνικά.

Και αν η απάντηση που θα πάρετε, αγαπητέ αναγνώστη, δεν είναι συγκεκριμένη, αλλά είναι αοριστίες και λεκτικά πυροτεχνήματα, τότε ξέρετε ότι αυτό που ακούσατε δεν είναι επιστημονικός λόγος αλλά ψευδοεπιστήμη.

A3. Σε εισήγησή σου προς τους συμμαθητές σου σε εκδήλωση που οργανώνεται από το δεκαπενταμελές μαθητικό συμβούλιο του σχολείου σου με θέμα την επιστήμη στην εποχή μας, να παρουσιάσεις πόσο έχει βελτιωθεί η ζωή των ανθρώπων χάρη στην επιστημονική γνώση. Μπορείς να επιλέξεις όποιους τομείς της ανθρώπινης ζωής κρίνεις εσύ και να χρησιμοποιήσεις παραδείγματα από την εμπειρία σου. (200-250 λέξεις)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΈΝΤΓΚΑΡ ΑΛΑΝ ΠΟΕ (1809-1849)

Σονέτο – Στην επιστήμη

Ο Έντγκαρ Άλαν Πόε, το 1829, δημοσίευσε τη δεύτερη ποιητική του συλλογή, την *Al Aaraaf, Tamerlane, and Minor Poems*, η οποία περιείχε κάποιες αναθεωρημένες εκδόσεις μερικών ποιημάτων του που είχαν δημοσιευτεί στον «Ταμερλάνο», καθώς και επτά νέα ποιήματα. «Το Σονέτο- Στην Επιστήμη» (Sonnet—To Science), το πιο γνωστό ποίημα του Πόε για την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ επιστήμης και ποίησης, βρίσκεται στην αρχή του βιβλίου.

Επιστήμη! Γνήσια κόρη της παλιάς εποχής είσαι!
Που τ' αλλάζεις όλα με τα περίεργα μάτια σου.
Γιατί ορμάς έτσι πάνω στην καρδιά του ποιητή,
Όρνιο που οι φτερούγες του είναι βαρετή πραγματικότητα;
Πώς μπορεί να σ' αγαπήσει αυτός; Ή πώς να σε πει σοφή;
Να ψάξει για θησαυρούς στους διαμαντοστόλιστους ουραμούς,
Μολονότι πέταξε ψηλά μ' ατρόμητα φτερά;
Εσύ δεν είσαι που έσυρες την Άρτεμη από το άρμα της βίαια
Και την Αμαδρυάδα²⁸ από τα δάση έδιωξες
Να βρει καταφύγιο σε ευτυχέστερο αστέρι;
Εσύ δεν έδιωξες τη Ναϊάδα²⁹ απ' την κρήνη της
τη Συλφίδα³⁰ από το χλωρό χορτάρι της, κι' από εμένα
Το όνειρο του καλοκαιριού κάτω απ' τον κόκκινο ταμάρινδο³¹;

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς παρουσιάζεται ο ποιητικός κόσμος στο ποίημα; Ποια επίδραση αντιλαμβάνεσαι ότι ασκεί στον ποιητικό κόσμο η επιστήμη, σύμφωνα με το περιεχόμενο του ποιήματος;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ποιητής και σε μια συνέντευξη πρέπει να απαντήσεις στην ερώτηση «ποιος είναι ρόλος της ποίησης στη ζωή των ανθρώπων».

²⁸ νύμφη του δάσους που γεννιέται με τις βελανιδιές (δρυς) και άλλα δέντρα.

²⁹ νύμφη των ποταμών, των λιμνών, των πηγών.

³⁰ νεράιδα της κέλτικης μυθολογίας.

³¹ είδος δέντρου.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**[Η επικοινωνία στην εποχή του διαδικτύου]**

Το άρθρο είναι της Σωτηρίας Μακαρώνη, δημοσιευμένο στις 7 Ιουλίου 2011, στον ιστότοπο <https://www.queen.gr>.

Αναμφίβολα, το διαδίκτυο έφερε μια επανάσταση στις ζωές των ανθρώπων, εκμηδενίζοντας τις αποστάσεις και προσφέροντας άμεση και εύκολα προσβάσιμη την πληροφόρηση και την επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους παγκοσμίως.

Παρόλο που υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα, αρκετοί ερευνητές επισημαίνουν τα μειονεκτήματα που μπορεί να παρουσιάσει μια κοινωνία βασισμένη στο διαδίκτυο. Πολλά από αυτά τα μειονεκτήματα σχετίζονται με την μειωμένη διαπροσωπική επαφή «δια ζώσης» και την ικανότητα να «δραπετεύει» κανείς από την ταυτότητά του.

Σε ότι αφορά στην επικοινωνία, μελέτες δείχνουν πώς επηρεάζεται αυτή μέσα στην οικογένεια, καθώς ο χρόνος που δαπανάται στο διαδίκτυο έχει συσχετιστεί με μετέπειτα μείωση της επικοινωνίας των μελών της οικογένειας και με μείωση φίλων και γνωστών που διατηρεί κανείς στον έξω κόσμο. Αυτό οδηγεί με την σειρά του σε ένα άλλο πρόβλημα, αυτό της μοναξιάς, αφού πάλι από μελέτες προκύπτει ότι υπάρχουν υψηλές συσχετίσεις ανάμεσα στην αυξημένη χρήση διαδικτύου, μοναξιάς και κατάθλιψης.

Επιπλέον, η επικοινωνία μέσω διαδικτύου αφαιρεί τη δυνατότητα για μια φυσιολογική σύγκρουση. Και γιατί είναι αυτό πρόβλημα; Για παράδειγμα, αν κάποιος θυμώσει ή μια συζήτηση γίνει πολύ έντονη, είναι εύκολο κάποιος απλά να αποσυνδεθεί και να μην αντιμετωπίσει το ζήτημα. Όμως, η επίλυση της σύγκρουσης είναι μέρος της ζωής και το να την αποφεύγουμε διαρκώς δεν είναι καλό για την ψυχική μας υγεία μακροπρόθεσμα.

Το διαδίκτυο, επομένως, μπορεί να ωφελήσει σημαντικά την επικοινωνία μας, αλλά χρειάζεται να είμαστε προσεκτικοί, γιατί μπορεί να λειτουργήσει σε βάρος των κοινωνικών και συναισθηματικών μας σχέσεων και εν τέλει στην ψυχολογική ευεξία μας.

A3. Σε άρθρο που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου αναπτύσσεις τον προβληματισμό σου για την απόλυτη αφοσίωση των συνομήλικών σου στο διαδίκτυο. Αφού επισημάνεις τους κινδύνους αυτής της αφοσίωσης, να προτείνεις τρόπους, ώστε να απεγκλωβιστούν οι έφηβοι από την πολύωρη ενασχόλησή τους με το διαδίκτυο. (200-250 λέξεις)

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ (1931-2008)

Παιδιά των ασανέρ

Το ποίημα του Χρίστου Λάσκαρη (1931-2008) έχει αντληθεί από τη συλλογή ποιημάτων του, εκδόσεις Γαβριηλίδης, 2009.

Τραυματισμένα μου πουλιά παιδιά των ασανέρ
μ' ακίνητα τα μάτια σας μπρος στις τηλεοράσεις
με κοιμισμένο το μυαλό και τις ψυχές νωθρές
καθώς γλυκά βουλιάζετε στις κεντρικές θερμάνσεις.

Κι όταν ξάφνου την άνοιξη βρεθείτε σε πλαγιές
μένετε να κοιτάζετε στις ίδιες νεκρές στάσεις
καθώς στα διαμερίσματα μπροστά στις τηλεοράσεις
και δε μεταλαβαίνετε τις θείες ομορφιές.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 - 150 λέξεων.

1. Ποια χαρακτηριστικά έχουν «τα παιδιά των ασανσέρ» στο ποίημα; Με ποια διάθεση, κατά τη γνώμη σου, το ποιητικό υποκείμενο απευθύνει την προσφώνηση «Τραυματισμένα μου πουλιά» προς τα παιδιά αυτά;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο ποιητής αποφασίζει να εκφράσει τις σκέψεις του στο προσωπικό του ιστολόγιο, σε πεζό κείμενο. Γράψε πώς φαντάζεσαι ότι θα είναι το κείμενο της ανάρτησής του.

70. ΘΕΜΑ 17247

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Μέσα και Facebook

Το κείμενο δημοσιεύτηκε από τη Βάλια Καϊμάκη στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 27.6.2015.

Πριν από χρόνια (την εποχή του λίθου) αγοράζαμε μια εφημερίδα από το περίπτερο. Κατόπιν, στην εποχή του χαλκού διαβάζαμε την εφημερίδα μας μέσα από την ιστοσελίδα της. Τέλος, στην εποχή του σιδήρου που διανύουμε, εγκαταλείψαμε το μέσο που μας εκφράζει και διαβάζουμε αυτά που ανεβάζουν οι φίλοι μας στο Facebook ή στο Twitter ανεξάρτητα από το πού προέρχονται. [...]

Μέχρι σήμερα, τα μέσα ενημέρωσης έβαζαν τους δεσμούς προς τα άρθρα τους στο Facebook: τίτλος, φωτογραφία, δυο περιγραφικές γραμμές, το link... κι έφυγε. Όταν ο αναγνώστης έκανε κλικ επάνω τους, μεταφερόταν στη σελίδα του μέσου. Η κίνηση (και άρα και η διαφήμιση παρέμενε στο μέσο). Με ένα καινούργιο σύστημα τα άρθρα θα δημοσιεύονται απ' ευθείας στο Facebook. Τι κερδίζουμε; Κυρίως χρόνο, ιδιαίτερα στα κινητά τηλέφωνα, όπου μέχρι να φορτώσει ο δεσμός προς το άρθρο, το Facebook έχει υπολογίσει ότι χρειάζονται 8 δευτερόλεπτα (κι αυτό για γρήγορες συνδέσεις). Με το «Instant Articles» η ταχύτητα πολλαπλασιάζεται επί 10, εξ ου και το όνομα. Έτσι λοιπόν, από τη μία το Facebook κρατάει τους αναγνώστες και, από την άλλη, οι εταίροι που συμμετέχουν κερδίζουν σε αναγνωσιμότητα σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους. [...]

Όμορφα! Το τυρί το είδαμε; Η φάκα, όμως; Η φάκα είναι το ίδιο το Facebook και η εξάρτηση απ' αυτό. Η δημοσιογραφία οφείλει να είναι ανεξάρτητη και να βασίζεται αποκλειστικά στους αναγνώστες της. Αυτός είναι και ο λόγος, άλλωστε, που η πτώση της διαφήμισης παγκοσμίως οδήγησε έντυπα και κανάλια στον μαρασμό. Και τώρα που η κατάσταση αρχίζει να βρίσκει μια ισορροπία, ψάχνουν ξανά τη διαφήμιση και μάλιστα μέσω μιας πλατφόρμας κοινωνικής δικτύωσης. Η οποία –εκτός από το ότι έχει και φανατικούς εχθρούς, και μάλιστα ανάμεσα στους καλύτερους μέχρι τώρα αναγνώστες- έχει τον δικό της τρόπο να εμφανίζει το περιεχόμενο στο timeline των χρηστών. Για παράδειγμα, ευνοεί τα βίντεο αντί για τα γραπτά άρθρα. Ένας αλγόριθμος θα καθορίζει, λοιπόν, τι θα βρούμε μπροστά μας για να διαβάσουμε.

Χμμμμμ!

A3. Σε ένα άρθρο σου στην εφημερίδα του σχολείου σου να αναπτύξεις, με αφορμή το παραπάνω κείμενο, τα επιχειρήματά σου για τους κινδύνους των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τους νέους και να προτείνεις τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν οι νέοι να προστατευτούν από αυτούς τους κινδύνους. Μπορείς να αναφέρεις παραδείγματα από την εμπειρία σου. (200-250 λέξεις)

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ (1946-)

Τα μαγικά μαξιλάρια

Το βιβλίο του Ευγένιου Τριβιζά Μαγικά μαξιλάρια εκδόθηκε το 1992 (1η έκδοση), εκδ. Πατάκη, Αθήνα, σελ. 20 -24.

Η εφεύρεση του Σαυρίλιου

Όπου ο Σαυρίλιος Βρισελιέ παρουσιάζει στον Αρπατίλαο την εφεύρεσή του, η οποία γίνεται δεκτή αρχικά με δυσπιστία και στη συνέχεια με μεγάλο ενθουσιασμό.

Επτά εβδομάδες κι επτά μέρες δούλεψε ο Σαυρίλιος στο μυστικό του εργαστήρι. Είχε τριπλοκλειδώσει την πόρτα και είχε βουλώσει την κλειδαρότρυπα με βουλοκέρι. Μια δυο φορές που ο Αρπατίλαος ανέβηκε κρυφά και κρυφοκοίταξε να δει τι κάνει, είδε μόνο σκοτάδι και έφυγε απογοητευμένος.

Όσπου ένα πρωί ο Σαυρίλιος εμφανίστηκε στην αίθουσα του θρόνου, όπου τον περίμενε ο Αρπατίλαος και οι άλλοι αυλικοί. Φορούσε μαύρη ρόμπα με πράσινα κεντίδια και στα χέρια του κρατούσε ένα μαξιλάρι!

-Ιδού, Μεγαλειότατε! Είπε με μια φωνή τόσο ύπουλη και σφυριχτή, που σου πάγωνε το αίμα. Ορίστε η εφεύρεσή μου. Επιτρέψτε μου να σας παρουσιάσω το εφιαλτικό μαξιλάρι!

Ο Αρπατίλαος πήρε στα χέρια του με δυσπιστία το μαξιλάρι και το κοίταξε καλά καλά. Το κοίταξε από πάνω, από κάτω και από τα πλάγια. Το ζούληξε με το δάχτυλό του και μια έκφραση απορίας απλώθηκε στο πρόσωπό του.

-Αυτό είναι ένα συνηθισμένο μαξιλάρι, είπε τέλος. Με κοροϊδεύεις, Σαυρίλιε;

-Ποτέ δε θα τολμούσα να κοροϊδέψω έναν άρχοντα σαν κι εσάς, Μεγαλειότατε. Σφάλλατε, όμως. Τα φαινόμενα απατούν! Δεν είναι συνηθισμένο μαξιλάρι. Έτσι δείχνει, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι! Τα συνηθισμένα μαξιλάρια έχουνε πούπουλα.

-Αυτό τι έχει;

-Πάντως, όχι πούπουλα!

-Δηλαδή;

-Θέλετε να σας πω;

-Ναι, ντε. Λέγε! Μας έπρηξες!

Στα μάτια του Σαυρίλιου Βρισελιέ άστραψαν δυο μικρές πράσινες σπίθες. Ο Αρπατίλαος, ο Βουλίμιος και ο Ξεφτίλιος κρέμονταν από το στόμα του. Ο Αρχιμάγος τούς άφησε να περιμένουν λίγο ακόμη απολαμβάνοντας την αγωνία τους, και μετά μίλησε:

-Έχει τρίχες από ουρά καλικάντζαρου, είπε. Έχει φύκια από τη Θάλασσα της Θλίψης, σκόνη από τύψεις και ιστό αράχνης σβησμένου φάρου. Έχει λουρίδες από σεντόνια φαντασμάτων, μαντίλια δακρυσμένα και στεναγμούς μελλοθανάτων. Έχει σκιά προδότη, πουκάμισα οχιάς φαρμακερής και ανάσα καταδότη. [...]

Ο άρχοντας και οι αυλικοί είχαν μείνει άναυδοι.

-Όποιος κοιμάται σ' αυτό το μαξιλάρι, συνέχισε ο Σαυρίλιος, βλέπει μόνο εφιάλτες. Φριχτούς. Αποτρόπαιους, απαίσιους εφιάλτες! Καταλάβετε, Μεγαλειότατε; Αν αναγκάσουμε τους Ουρανοπολίτες να κοιμούνται σε τέτοια μαξιλάρια, η καθημερινή τους ζωή θα τους φαίνεται παράδεισος σε σύγκριση με τους εφιάλτες που θα τους τυραννούν τα βράδια! Έτσι, μ' αυτό τον τρόπο, μ' αυτή τη μέθοδο, θα πάψουν να σας ενοχλούν!

Ο Αρπατίλαος δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τον ενθουσιασμό τους.

-Περίφημα! Φώναξε. Βάλε αμέσως μπροστά τη μαζική παραγωγή εφιαλτικών μαξιλαριών! [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο κείμενο παρουσιάζεται μια εφεύρεση. Μπορείς να εξηγήσεις αν είναι επικίνδυνη ή ωφέλιμη για τους ανθρώπους, σύμφωνα με το κείμενο; Ποια είναι η γνώμη σου για τη δύναμη της επιστήμης, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο;

ή

2. Να φανταστείς πως είσαι ένας από τους ανθρώπους που άκουσε την παρουσίαση του μαγικού μαξιλαριού. Να γράψεις τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου στο ημερολόγιό σου.

71. ΘΕΜΑ 17262

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ο «Βαθυγάλανος»

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί άρθρο του Θ. Π. Λιανού που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 15 Μαΐου 1997. (διασκευή).

Η είδηση ήταν εντυπωσιακή. Ο Βαθυγάλανος, υπολογιστής της IBM, εφοδιασμένος με πρόγραμμα για σκάκι και με ταχύτητα διακοσίων εκατομμυρίων κινήσεων το δευτερόλεπτο, νίκησε σε παιχνίδι έξι αγώνων τον μεγαλύτερο σκακιστή της εποχής μας Κασπάροφ με σκορ 3,5 προς 2,5. Όλα τα τηλεοπτικά κανάλια του κόσμου, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί, οι εφημερίδες και τα περιοδικά ανακοινώνουν το θλιβερό γεγονός, ενώ οι σχολιαστές, ειδικοί και μη, χύνουν μαύρο δάκρυ για την ήττα του ανθρώπου και ανησυχούν για το μέλλον του και την αυξανόμενη νοημοσύνη των μηχανών. Στην πραγματικότητα, αν είναι κάτι για το οποίο πρέπει να ανησυχούν, είναι η δική τους νοημοσύνη.

Για όσους έχουν χάσει τον ύπνο τους από την ήττα του Κασπάροφ, αρκεί να υπενθυμίσω ότι την ίδια ήττα έχει γευθεί ο άνθρωπος στο παρελθόν σε πολλές περιπτώσεις. Κανένας άνθρωπος ως σήμερα δεν μπορεί να τρέξει τόσο γρήγορα και με τόση αντοχή όσο το αυτοκινητάκι σας. Κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να κάνει αριθμητικούς υπολογισμούς τόσο γρήγορα και με τόση ακρίβεια όσο η πιο απλή αριθμομηχανή. Κανένας δεν μπορεί να σκάψει τη γη τόσο βαθιά όσο όταν έχει τη βοήθεια μιας τσάπας ή ενός τρακτέρ. Όλα αυτά τονίζουν αυτό που παρατηρούμε καθημερινά: ο άνθρωπος με τις μηχανές που ο ίδιος επινόησε και κατασκεύασε έχει πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες από ό,τι χωρίς αυτές.

Το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση του ηλεκτρονικού υπολογιστή: Ο επινοητής του Βαθυγάλανου κατασκεύασε ένα μηχάνημα που με τη βοήθειά του μπορεί να νικήσει ακόμη και τον Κασπάροφ.

Η ιστορία του πολιτισμού μας, τουλάχιστον ως προς τα τεχνολογικά του επιτεύγματα, δεν είναι παρά η ιστορία μιας σειράς επινοήσεων και ιδεών με έναν απλό σκοπό, δηλαδή να διευκολύνουν τη ζωή του ανθρώπου και να αυξήσουν τις δυνατότητες του. Βέβαια σε πολλές περιπτώσεις οι τεχνολογικές εξελίξεις χρησιμοποιήθηκαν για καταστροφικούς σκοπούς, αλλά αυτό δεν αποτελεί επιχείρημα εναντίον των τεχνολογικών εξελίξεων. Με το μαχαίρι μπορεί κανείς να σκοτώσει άνθρωπο, αλλά μπορεί να κόψει και ψωμί. Αυτός όμως δεν είναι λόγος για να απαγορεύσουμε την κατασκευή μαχαιριών.

Συμπεραίνουμε ότι η νίκη του Βαθυγάλανου δεν είναι ούτε ανησυχητικό ούτε θλιβερό γεγονός. Αντίθετα είναι ευχάριστο γεγονός, διότι βεβαιώνει για μια ακόμη φορά την ικανότητα του ανθρώπου να επινοεί και να κατασκευάζει μηχανές που αυξάνουν τις δυνατότητες του.

- A3.** Να γράψεις μία ομιλία (200-250 λέξεων), στην οποία θα υποστηρίζεις ότι τα σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα λειτουργούν προς όφελος της ανθρώπινης κοινωνίας, παραθέτοντας και παραδείγματα. Η ομιλία σου θα εκφωνηθεί στο πλαίσιο ημερίδας για την προβολή των ειδικοτήτων που προσφέρονται για παρακολούθηση στο σχολείο σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΛΟΥΙΣ ΣΕΠΟΥΛΒΕΔΑ (1949-2020)

«Γκάσφιτερ»

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή «Χρονικά του περιθωρίου» (2000) και παρατίθεται σε μετάφραση του Α. Κυριακίδη (Αθήνα: opera).

Έτσι λένε στη Χιλή τον υδραυλικό, κι ο μαστρο-Κορέα ήταν ένας γκάσφιτερ που καμάρωνε για το επάγγελμά του. «Όλα επιδιορθώνονται, εκτός από τον θάνατο» είχε γράψει πάνω στο παλιό βαλιτσάκι με τα εργαλεία του, κι έτσι, συνεπής με αυτό το αξίωμα, ανεβοκατέβαινε τους δρόμους του Σαν Μιγκέλ, της Σιστέρνα και της Γκράνχα³², επισκευάζοντας σωληνώσεις, ρυθμίζοντας τις βρύσες να μη στάζουν και να προκαλούν νύχτες και νύχτες αϋπνίας, συγκολλώντας τις ρωγμές της ζωής με το καμινέτο του.

Σχεδόν όλοι οι γκάσφιτερ έβγαιναν ξημερώματα απ' τις φτωχογειτονιές τους και, στριμωγμένοι σε γεμάτα λεωφορεία, τραβούσαν για τη γειτονιά των πλουσίων, σε μιαν άλλη, ξένη και απόμακρη Χιλή. Εκεί περίσσευε η δουλειά, κι όλο και κάποιο γενναιόδωρο αφεντικό τους άφηνε κανένα φιλοδώρημα.

Ο μαστρο-Κορέα, όμως, μισούσε τη λέξη «αφεντικό» και γι' αυτό δε βγήκε ποτέ απ' τη γειτονιά του. Έλεγε πως εκεί ήταν πραγματικά απαραίτητος, γιατί, όταν κάτι χαλούσε στο σπίτι ενός πλουσίου, απλώς το αντικαθιστούσαν, ενώ στα σπίτια των δικών του έπρεπε να παρατείνει την ωφέλιμη ζωή των συσκευών, κι αυτό ήταν και το μυστικό του λειτουργήματός του.

Με μάτι σίγουρο εξέταζε μια βρύση που έσταζε όπως ήθελε εκείνη, κι όταν η κυρία του σπιτιού τον ρωτούσε αν κατά τη γνώμη του έπρεπε να αλλάξει βρύση, εκείνος απαντούσε πλέκοντας το εγκώμιο των κατασκευαστών της βρύσης κι αναφέροντας τις ευγενείς ιδιότητες του μετάλλου και την τελειότητα των ανταλλακτικών, στα οποία έβρισκες πάντα λεπτομέρειες του Bauhaus ή της artdeco³³. Στο τέλος, με ακρίβεια χειρουργού, έπιανε να ξεβιδώνει τη βρύση, αποφαινόμενος: «Όλα επιδιορθώνονται, εκτός από τον θάνατο».

³² Συνοικίες στην πρωτεύουσα της Χιλής, το Σαντιάγο, όπου ζουν οι φτωχοί.

³³ Σημαντικά κινήματα των αρχών του 20ού αιώνα στην αρχιτεκτονική και τη διακόσμηση.

- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Ποια είναι η στάση του ήρωα του κειμένου απέναντι στο αντικείμενο και στο περιεχόμενο της δουλειάς του; Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σου προκαλεί η στάση αυτή;
  2. Να μετατρέψεις το πεζογράφημα σε θεατρικό μονόλογο, στον οποίο ο μαστρο-Κορέα να εξηγεί ο ίδιος, σε πρώτο πρόσωπο, πώς δουλεύει, με ποιον τρόπο και για ποιους ανθρώπους.

72. ΘΕΜΑ 17312

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Εφηβικά δράματα στον κυβερνοχώρο]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο του Ηλία Νικολαΐδη στο ΒΗΜΑgazino στις 31 Οκτωβρίου 2014. Αναφέρεται στα νέα δεδομένα που έχουν διαμορφώσει στη ζωή και την ιδιωτικότητα των εφήβων οι νέες τεχνολογίες.

Η έκφραση «εφηβικό δράμα» χρησιμοποιείται ευρέως, τόσο στον επιστημονικό όσο και στον «κανονικό» κόσμο, για να περιγράψει εξαιρετικά εύστοχα την αντάρα της εφηβικής ηλικίας. Και αν οι τσακωμοί ή οι εξάρσεις αγάπης των εφήβων αποτελούν λόγια του αέρα προορισμένα να ξεχαστούν με την ενηλικίωση, τι γίνεται όταν αυτά παραμένουν καταγεγραμμένα σε προφίλ στο Facebook³⁴, σε βίντεο στο YouTube³⁵; Τι συμβαίνει όταν οι βραδιές της παρόρμησης αποτελούν σημεία ενός παγκόσμιου αφηγήματος, το οποίο γράφεται κάθε δευτερόλεπτο και μπορεί κάποιος να αναζητήσει και να βρει στο Google³⁶;

«Το Διαδίκτυο είναι ένα συναρπαστικό μέσο, το οποίο έχει καταστεί πραγματικά απαραίτητο στη σύγχρονη ζωή. Είναι όμως και σκληρό» σημειώνει η Άρτεμις Τσίτσικα, επιστημονική υπεύθυνη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών [...]. «Η δεύτερη ευκαιρία η οποία δίνεται στον πραγματικό κόσμο με το να ζητήσει κάποιος συγγνώμη και να προχωρήσει είναι δύσκολο να δοθεί στο Internet. Εφόσον ανεβάσεις κάτι, σε πολλές περιπτώσεις αυτό θα παραμείνει online³⁷ για πάντα. Τα αποτελέσματα αυτής της πραγματικότητας τα έχουμε δει σε παιδιά που τραυματίζονται πάρα πολύ, ακριβώς επειδή, για παράδειγμα, έχει φτάσει ένα «silly video»³⁸ σε εκατομμύρια χρήστες σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να το ελέγξουν».

Η αντανάκλαση του εφηβικού δράματος στον ψηφιακό χώρο είναι αναμενόμενη σε έναν διασυνδεδεμένο κόσμο. Ωστόσο, η Ντέινα Μπόιντ, κοινωνιολόγος, κωδικοποιεί στο βιβλίο της «It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens» («Είναι περίπλοκο: Η κοινωνική ζωή των διασυνδεδεμένων εφήβων», εκδ. Yale) τα χαρακτηριστικά των δημοσιευόμενων στο Διαδίκτυο πληροφοριών. Αυτές είναι «επίμονες» (δηλαδή έχουν διάρκεια και μένουν στον χρόνο), «εμφανείς» (το κοινό που μπορεί να τις δει είναι μεγάλο), «διαδιδόμενες» (μπορούν εύκολα

³⁴ πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης

³⁵ ιστότοπος που επιτρέπει την κοινοποίηση, αποθήκευση, αναζήτηση και αναπαραγωγή ψηφιακού υλικού

³⁶ μηχανή αναζήτησης των πληροφοριών του διαδικτύου

³⁷ σε σύνδεση

³⁸ το ανόητο, βλακώδες, γελοίο.

να μοιραστούν) καθώς και «αναζητήσιμες» (μέσω των μηχανών αναζήτησης). Όλα τα παραπάνω στοιχεία γεννούν απορίες για τα θέματα ιδιωτικότητας που προκύπτουν.

Ειδικά στην περίπτωση των εφήβων, η ιδιωτικότητα, πέρα από ανθρώπινο δικαίωμα, αποκτά και άλλη σημασία. «Πρόκειται για μια αντίληψη, η οποία πρώτα από όλα βοηθάει στην αυτονόμησή τους» σημειώνει η κυρία Τσίτσικα. «Έχοντας ιδιωτικότητα, αναπτύσσεται μια προσωπικότητα ξέχωρα από την οικογένεια. Αυτό συμβάλλει στην απομυθοποίηση των γονέων, τους ρίχνει από το βάθρο όπου βρίσκονταν ως τότε και οι σχέσεις με τους συνομηλικούς αποκτούν ιδιαίτερη σημασία. Η ιδιωτικότητα βοηθά αναπτυξιακά στο να κατακτηθεί η ενηλικίωση, η οποία αποτελεί ζητούμενο. Είναι σημαντική στην εφηβεία, μαζί όμως με την επικοινωνία, την άνευ όρων αγάπη από τους γονείς. Η εφηβεία είναι μια ηλικία που «αντικειμενικά» είναι αρκετά δύσκολη και πρέπει να υπάρχουν οι βάσεις της εμπιστοσύνης, ώστε τα όρια να σημαίνουν προστασία, ασφάλεια και κατεύθυνση – όχι τιμωρία, περιορισμό ή αντίδραση. Τότε πραγματικά τα παιδιά οδηγούνται στο να ζήσουν σε έναν άλλο κόσμο, παράλληλο με εκείνο των γονιών, και ενδέχεται να προκύψουν δυσκολίες που μπορούν να θέσουν σε πραγματικό κίνδυνο τα παιδιά αυτής της ηλικίας».

A3. Με αφορμή το παραπάνω κείμενο να συντάξεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων που πρόκειται να δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου. Σε αυτό να εκθέσεις τεκμηριωμένα τη γνώμη σου για τον τρόπο - θετικό ή αρνητικό - που το διαδίκτυο και τα νέα τεχνολογικά μέσα επηρεάζουν την ιδιωτικότητά σου. Στην επιχειρηματολογία σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από το κείμενο αναφοράς ή και παραδείγματα από τις προσωπικές σου εμπειρίες.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΟΥΛΑ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ (1953 -)

Μηνύματα στον Οδυσσέα

Το ποίημα (απόσπασμα) ανήκει στην Κούλα Αδαλόγλου, από τη συλλογή Οδυσσέας, τρόπον τινά, εκδ. Σαιξπηρικό, 2013.

Αγαπημένε μου Οδυσσέα,
γράφω στο λάπτοπ που μου πήρες.
Ξεγλιστράς, δεν χάνεις ευκαιρία.
Όμως
ήσουν εδώ σαν ξέσπασε η μπόρα.
Το τεθλασμένο σώμα μου το λάτρεψες
τη σουρεαλιστική μορφή μου ασπάστηκες
αξιέπαινα συντήρησες τον πόθο.
Γι' αυτό σε συγχωρώ.
Βαθιά χρωστώ ευγνωμοσύνη.
(Έγινε άβολος αυτός ο χώρος.
Δεν ξέρω αν θα στείλω το e-mail.)

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να ερμηνεύσεις την αδυναμία του ποιητικού υποκειμένου να επικοινωνήσει μέσω διαδικτύου. Ποιες σκέψεις σου προκαλεί η συναισθηματική του κατάσταση;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι αποδέκτης του ηλεκτρονικού μηνύματος. Να συντάξεις ένα απαντητικό e-mail λαμβάνοντας υπόψη τα συναισθήματα του πομπού και τη θέση στην οποία βρίσκεται.

73. ΘΕΜΑ 17319

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Διακοπές Wi-Fi

Το κείμενο του Κοσμά Βίδου δημοσιεύτηκε στο ΒΗmagazino στις 24.9.2013 στον ιστότοπο:

<https://www.tovima.gr/2013/09/24/opinions/diakopes-wi-fi/> και δίνεται συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Στην πισίνα ενός ξενοδοχείου, κάπου στην Πελοπόννησο. Ο σουηδός μπαμπάς, οριζοντιωμένος στην ξαπλώστρα, δεν σήκωσε το μάτι του από το iPad. Δίπλα του, στη δική της ξαπλώστρα, η σουηδή συμβία του διάβαζε στο Kindle της. Παραδίπλα, η έφηβη κόρη του ζεύγους φωτογράφιζε τα πόδια της με το iPhone της για να ανεβάσει, υποθέτω, το ντοκουμέντο των ελληνικών διακοπών της και του φροντισμένου πεντικιούρ της στον λογαριασμό της στο Facebook - τι παράδοση μόδα κι αυτή των φωτογραφημένων ανδρικών και γυναικείων ποδιών που κατακλύζει τα social media! Η οικογένεια είχε και τέταρτο μέλος, ένα εξάχρονο (πάνω-κάτω) αγοράκι, που αντί να παίζει με τα νερά και με τα άλλα παιδάκια (έτσι, θυμάμαι, κάναμε εμείς στην ηλικία του), έπαιζε ολομόναχο ηλεκτρονικά παιχνίδια στο smartphone της μαμάς. [...]

Η τεχνολογία ανατρέπει ανθρώπους που δεν μπορούν λεπτό μακριά της, ανίκανους να απολαύσουν ό,τι δεν περνάει μέσα από την οθόνη της ταμπλέτας ή του κινητού τους, σκέφτηκα, και αμέσως μετά βυθίστηκα στην οθόνη της δικής μου ταμπλέτας. Ένας από εκείνους και εγώ...[...]

Εκείνη τη στιγμή έκανε την εμφάνισή του στον χώρο της πισίνας ένα ηλικιωμένο ζευγάρι. Περιπατούσαν χέρι χέρι, στηρίζοντας ο ένας τον άλλον. Η γυναίκα έσκυψε και του είπε κάτι στο αφτί. Γέλασαν. Ο άνδρας τής χάιδεψε τα μαλλιά. Σκέφτηκα ότι αυτό είναι η πραγματική επαφή, η ουσιαστική σχέση δύο ανθρώπων που μπορούν να κοιτάζονται στα μάτια, να αγγίζονται, να μυρίζει ο ένας τον άλλον, να μιλάνε. Δύο ανθρώπων που δεν έχουν ανάγκη τα ηλεκτρονικά κυκλώματα για να υπάρχουν, για να επικοινωνούν, για να περνούν την ημέρα τους μαζί.

Αναρωτήθηκα αν η γενιά μου στην ηλικία τους θα είναι ικανή για αυτού του είδους την... παλιομοδίτικη, αλλά τόσο ουσιαστική επαφή, αυτού του είδους τη συντροφικότητα. Τους παρατηρούσα και έφτιαχνα σενάρια για την απλή, γοητευτική, ανεπιτήδευτη, συγκινητική καθημερινότητά τους. Ο παππούς και η γιαγιά έπιασαν από μια ξαπλώστρα, εμφάνισαν από ένα iPad, βυθίστηκαν καθένας στην οθόνη του και έκτοτε δεν ξαναμίλησαν ο ένας στον άλλον...

A3. «Η τεχνολογία ανατρέπει ανθρώπους που δεν μπορούν λεπτό μακριά της, ανίκανους να απολαύσουν ό,τι δεν περνάει μέσα από την οθόνη της ταμπλέτας ή του κινητού τους»: Με ποια επιχειρήματα θα δικαιολογούσες εσύ

προσωπικά την άποψη αυτή του αρθρογράφου; Να αναπτύξεις τις ιδέες σου σε άρθρο 200-250 λέξεων για το προσωπικό σου ιστολόγιο.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

[Παραμύθι για την τηλεόραση]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το αφήγημα του Τζιάννι Ροντάρι (1920-1980) «Περιπέτεια για την τηλεόραση» και αντλήθηκε από το διαδίκτυο.

Ένα βράδυ ο κύριος Βερούτσι γύρναγε από τη δουλειά του. Ο κύριος Βερούτσι μπορεί να 'τανε υπάλληλος του ταχυδρομείου, μπορεί όμως και οδοντογιατρός. Δεν μπορούμε να τον κάνουμε και ό,τι θέλουμε. Να του βάλουμε μουστάκια; Γένια; Άντε, ας έχει μουστάκια και γένια. Ας προσπαθήσουμε να φανταστούμε πώς είναι ντυμένος, πώς περπατάει, πώς μιλάει. Τώρα μιλάει με τον εαυτό του... Ας κρυφακούσουμε τι λέει.

- Επιτέλους, γυρνάω σπίτι... Σπίτι μου, σπιτάκι μου και σπιτοκαλυβάκι μου. Δεν μπορώ άλλο. Είμαι ψόφιος. Κόσμος... κυκλοφορία... Τώρα θα μπω στο σπίτι μου, θα κλειδώσω την πόρτα κι ο κόσμος ολόκληρος απέξω. Αυτό τουλάχιστον μπορώ να το κάνω. Να 'μαι, έφτασα... Επιτέλους μόνος... Τι καλά... Πρώτο, δρόμο η γραβάτα... Δεύτερο, οι παντούφλες μου... Τρίτο, ανάβω την τηλεόραση... Τέταρτο, η πολυθρόνα μου, το σκαμνάκι για τα πόδια, το τσιγάρο... Αχ, τώρα είμαι με το βασιλιά γενιά³⁹. Και, προπάντων, είμαι μόνος... μόνος... Μα συ ποια είσαι; Από πού ξεφύτρωσες;

Μια νόστιμη κοπέλα χαμογελούσε κι έσταζε μέλι⁴⁰ στον κύριο Βερούτσι. Πριν λίγο δεν υπήρχε, τώρα στεκότανε κει δα και διόρθωνε το κολιέ που φορούσε στο λαιμό της.

- Δε με γνωρίσατε, κύριε Βερούτσι; Είμαι εκφωνήτρια της τηλεόρασης. Την ανάψατε και να 'μαι. Θα σας πω τις τελευταίες ειδήσεις.

Ο κύριος Βερούτσι διαμαρτυρήθηκε:

- Ναι, μα σεις δεν είστε μέσα στην τηλεόραση αλλά στο σπίτι μου και κάθεστε στον καναπέ μου.
- Το ίδιο δεν κάνει; Κι όταν είμαι μέσα στην τηλεόραση, είμαι σπίτι σας και κουβεντιάζω μαζί σας.
- Μα πώς καταφέρατε και μπήκατε δω μέσα; Δε σας πήρα είδηση. Ή μήπως μπήκατε κρυφά;
- Αυτό είναι άλλη κουβέντα... Τώρα θέλετε ν' ακούσετε τα νέα ή όχι;
- Τέλος πάντων..., ας ακούσουμε τι θα πείτε.

Η όμορφη κοπέλα έβαλε την καλή της φωνή κι άρχισε:

- Σε ολόκληρο το βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας συνεχίζεται το ανθρωποκυνήγι για τη σύλληψη του φοβερού ληστή που δραπέτευσε από τις φυλακές του Ρίντινγκ. Ο αρχηγός της αστυνομίας ανακοίνωσε ότι ο ληστής κατά πάσαν πιθανότητα κρύβεται στα δάση...

Κείνη τη στιγμή ο κύριος Βερούτσι άκουσε μια φωνή που δεν ήτανε της εκφωνήτριας ούτε κι έβγαινε από την τηλεόραση, αλλά κάπου μέσα από το δωμάτιο. Έλεγε λοιπόν η φωνή:

- Παραμύθια!
- Ποιος είναι; πετάχτηκε ο κύριος Βερούτσι. Ποιος μίλησε;

³⁹ Με το βασιλιά γενιά: νιώθω άρχοντας

⁴⁰ έσταζε μέλι: ήταν πολύ γλυκομίλητη

- Ο ληστής, είπε η εκφωνήτρια, σαν να μη συνέβαινε τίποτα. Κοιτάζτε, θα 'χει κρυφτεί κάτω από τον καναπέ. [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο πρωταγωνιστής του αφηγήματος κατέφυγε στο σπίτι του, για να ξεκουραστεί και να ξενοιάσει. Πιστεύεις ότι το πέτυχε αυτό; Να στηρίξεις την απάντησή σου και σε χωρία του παραμυθιού.

ή

2. Εσύ προσωπικά ποιο τέλος θα διάλεγες να δώσεις στην ιστορία που αφηγείται ο Ροντάρι; Επινόησε μια συνέχεια σε 120-150 λέξεις.

74. ΘΕΜΑ 19468

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν «γεννούν» φίλους

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα αντλήθηκε από το ομότιτλο άρθρο του Άγγελου Γεραίουδάκη, που αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://www.reader.gr/> στις 2.2.2017.

Οι φιλίες αποτελούν σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μας. Δεν είναι μία εύκολη ή απλή υπόθεση. Σε μία γνήσια φιλία υπάρχει αμοιβαίος σεβασμός, ώστε να υπάρχει ώρα και χώρος για να εκφραστούν όλοι. Ταυτόχρονα, ο άλλος είναι έτοιμος να σεβαστεί τις επιλογές, τις ιδέες και τα «πιστεύω» μας, έστω κι αν διαφωνεί, χωρίς όμως να απομακρυνθεί από κοντά μας.

Στη σημερινή εποχή, που τα social media⁴¹ έχουν μπει δυναμικά στη καθημερινότητα μας, η αληθινή φιλία σπανίζει και δεν περισσεύει. Από μικρές ηλικίες μέχρι ηλικιωμένους ανθρώπους, τα accounts⁴² πολλαπλασιάζονται. Έχουμε προφίλ εμείς, οι φίλοι μας, οι συνάδελφοί μας, οι εργοδότες μας, οι γονείς μας, ο παππούς μας, μέχρι και ο σκύλος μας. Υπολογιστές, κινητά, tablets, ίντερνετ έχουν μπει για τα καλά στη ζωή μας και τα νιώθουμε πλέον ως αναγκαία αγαθά.

Υποστηρίζεται η άποψη ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλείνουν τους ανθρώπους στον εαυτό τους και τους απομακρύνουν από το περιβάλλον και τον έξω κόσμο. Πολλά άτομα κυρίως νέοι δημιουργούν λογαριασμούς στο Facebook, στο Twitter και στο Instagram⁴³, πιστεύοντας πως θα αποκτήσουν περισσότερους φίλους και θα γίνουν κοινωνικά αποδεκτοί. Αυτό, βέβαια, είναι μια μεγάλη απάτη. Οι δικτυακοί φίλοι σπάνια, έως και ποτέ, μπορούν να πάρουν θέση και να παίξουν καταλυτικό ρόλο σε θέματα συμπαράστασης και υποστήριξης, όπως ένας πραγματικός φίλος.

Μέσα από τα social media γνωρίζουμε νέα άτομα με τα οποία επικοινωνούμε, ανταλλάσσουμε φωτογραφικό υλικό και σχολιάζουμε διάφορα θέματα επικαιρότητας και μη. Αυτό δίνει το δικαίωμα σε αρκετούς να χαρακτηρίσουν φίλο έναν απλό γνωστό, αλλά και να αποποιηθούν μια φιλία με την ίδια ευκολία, υποβιβάζοντάς την σε απλή γνωριμία. Η εικονική πραγματικότητα έχει σχεδόν καταπιεί την ουσιαστική, επομένως η φιλία κρατάει όσο

⁴¹ Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

⁴² λογαριασμοί

⁴³ σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

κρατάει το post⁴⁴ που την αποδεικνύει.

Τα likes, τα pokes, τα shares και τα comments⁴⁵ έχουν αντικαταστήσει τον πατροπαράδοτο τρόπο επικοινωνίας, δηλαδή να βλέπεις τον άλλο στα μάτια και να ακούς τη φωνή του. Μαθαίνουμε να φοράμε μάσκα κρύβοντας τον πραγματικό μας εαυτό ώστε να αρέσουμε στους άλλους. Ο κάθε χρήστης διαμορφώνει το δικό του προφίλ εντάσσοντας μέσα σε αυτό προσωπικές του φωτογραφίες, σκέψεις, στάσεις, επιθυμίες, ενδιαφέροντα επαγγελματικά και μη, σχόλια για κάθε λογής θέμα και πολλές φορές τα στοιχεία επικοινωνίας του. Έχουμε καταλήξει στο σημείο όπου η «διαδικτυακή κοινωνία» είναι, για αρκετούς, εξίσου πραγματική και σημαντική με την υπαρκτή κοινωνία που ζούμε καθημερινά, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να επικοινωνούν χωρίς λόγια, με τον γραπτό λόγο και τις εικόνες να έχουν αντικαταστήσει τη λεκτική επικοινωνία και να θεωρούνται ισοδύναμό της.

Ελπίζω όλη αυτή η κατάσταση να μην είναι η αναπόφευκτη μοίρα μας, αλλά κάτι που, με τη βοήθεια κατάλληλων αντιδότην, να αποτελέσει μία επιπλέον δυνατότητα αυτοπραγμάτωσης, και όχι αυτοπαγίδευσης ή αυτοκαταστροφής. Δεν χρειάζεται να αποβλακωνόμαστε, ούτε να γινόμαστε «likeλάτρες». Λες κι αν θα πάρουμε 10 likes και όχι 100 θα αλλάξει κάτι στη πραγματική ζωή μας!

A3. Ο συντάκτης του άρθρου τοποθετείται σχετικά με τις φιλίες που διαμορφώνονται μέσω του διαδικτύου. Εσύ πιστεύεις ότι η παραδοσιακή μορφή φιλίας κινδυνεύει από τη διαδικτυακή φιλία; Σε προφορική εισήγηση (200-250 λέξεων) που απευθύνεις στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριά σου να παραθέσεις τις απόψεις και τους προβληματισμούς του αρθρογράφου και να διατυπώσεις τις δικές σου θέσεις.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΛΙΖΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ (1984 -)

[Στέλνω πρώτα μήνυμα και μετά αίτημα φιλίας]

Το απόσπασμα προέρχεται από το διήγημα της Ελίζας Παναγιωτάτου με τίτλο «ΤΕΣΣΕΡΑ», που εντάσσεται στη συλλογή «ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ» (εκδ. Αντίποδες, Αθήνα, 2021). Αναφέρεται στη γνωριμία του ήρωα-ταξιδιώτη με μια ηλικιωμένη κυρία, καθώς περιμένουν σε ένα διεθνές αεροδρόμιο να πραγματοποιηθεί η αναβληθείσα πτήση τους.

[...] Νιώθω σαν να αποκοιμιέμαι ή να πέφτω, όταν ακούω τη φωνή της γυναίκας. Νεαρέ μου, είστε καλά; Κάθεται σε αναπηρικό καροτσάκι, πίσω της στέκεται ο υπάλληλος που είναι υπεύθυνος για τη μετακίνησή της. Του δείχνει τον κενό χώρο δίπλα μου κι εκείνος την οδηγεί εκεί. Αμέσως αρχίζει να μιλάει. Είπαν δεν θα φύγει σήμερα, δεν έχει θέσεις. Αύριο πρωί, είπαν, και θα φτάσει αύριο το απόγευμα. Τα παιδιά όμως την περίμεναν σήμερα και θα ανησυχούσαν. Κρίμα να ταλαιπωρηθούν. Κρίμα.

[...] Βγάζω το κινητό μου από την τσέπη και της το δίνω να τους ειδοποιήσει. Δεν θυμάμαι το τηλέφωνό τους, μου λέει κάπως ντροπαλά. Δεν το έχω πάνω μου. Ανοησία. Έπρεπε να το έχω γράψει σε ένα χαρτί. Εσείς νεαρέ μου, ειδοποιήσατε αυτόν που θα έρθει να σας πάρει;

[...] Και τότε άρχισα να ρωτάω εγώ. Θα ερχόταν να την πάρει η κόρη της με τον γαμπρό της. Με το αυτοκίνητο. Μία ώρα δρόμος. Μετά τη δουλειά. Στο γραφείο του εκείνος. Σε μεγάλη εταιρεία. Καλό παιδί. Εργατικό. Εκείνη καθηγήτρια. Καλό παιδί κι αυτή. Τη ρωτάω αν θέλει να προσπαθήσω να βρω το τηλέφωνο της κόρης της.

⁴⁴ Ανάρτηση, δημοσίευση

⁴⁵ Ενδείξεις ψηφιακής επικοινωνίας που δηλώνουν (αντίστοιχα): ευαρέσκεια, ώθηση/παρακίνηση, διαμοιρασμό, σχόλιο

Με κοιτάζει. Γνωρίζετε την κόρη μου; Χαμογελάω. Στο ίντερνετ. Δεν απαντάει. Στο φέισμπουκ. Και μετά από μια παύση ακόμα μου λέει εντάξει και μου δίνει τα στοιχεία. Βρίσκω έξι γυναίκες με το ίδιο όνομα. Της δείχνω το κινητό. Η ξανθιά, μου λέει, αφού τις εξέτασε όλες μία μία, συγκεντρωμένη. Στέλνω πρώτα μήνυμα και μετά αίτημα φιλίας. Για να δούμε, λέω κάπως παιχνιδιάρικα.

Λίγα λεπτά αργότερα η κόρη της μου στέλνει ένα τυπικό και ευγενικό μήνυμα, με ευχαριστεί και μου ζητάει να επικοινωνήσω ξανά όταν θα έχω νεότερα. Το διαβάζω δυνατά, βλέπω πως είναι ικανοποιημένη. Τώρα η κόρη σας κι εγώ είμαστε φίλοι, της λέω, τονίζοντας τη λέξη φίλοι λίγο περισσότερο απ' ό,τι θα ήθελα. Τι είδους φίλοι; Της δείχνω το κινητό. Μπορώ, ας πούμε, να δω τις φωτογραφίες της κι αυτή μπορεί να δει τις δικές μου. Πατάω πάνω στο προφίλ μιας ξανθιάς πενηντάρας με μαύρα κοκάλινα γυαλιά.

Κι έτσι αρχίζουμε να κοιτάμε φωτογραφίες και να μου εξηγεί τι βλέπουμε βάζοντας επικεφαλίδες. Ο γαμπρός μου. Κάποιες φίλες της κόρης μου. Η Μαίρη, έχω χρόνια να τη δω, πάχυνε. Η Αρετή, καλό κορίτσι. Ο γαμπρός μου ξανά. Τα παιδιά στη γιορτή του σχολείου. Η κόρη μου και ο άντρας της μπροστά στο χριστουγεννιάτικο δέντρο. [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς διευκολύνει ο αφηγητής-ήρωας την ηλικιωμένη συνταξιδιώτισσά του; Ποια από τις δύο γνωριμίες που του προκύπτουν κατά την αναμονή της πτήσης (με την ηλικιωμένη κυρία ή με την κόρη της) θεωρείς πραγματικά «φιλική» και για ποιους λόγους;

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου διήγημα που θα έχει ως τίτλο τη φράση του κειμένου «Τι είδους φίλοι;».

75. ΘΕΜΑ 19493

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ο σκληρός καθρέφτης του Facebook

Το παρακάτω κείμενο έχει δημοσιευθεί από τη Μαρία Παπαπαναγιώτου την 1.4.2012 και αναφέρεται στις διατροφικές διαταραχές που χαρακτηρίζουν πολλούς εφήβους εξαιτίας της επιρροής του διαδικτύου.

Πηγή: www.lifo.gr.

Μπορεί τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης, η διαφήμιση και οι πασαρέλες να χρειάστηκαν τριάντα χρόνια, για να παραδεχθούν επίσημα ότι ευθύνονται για χιλιάδες κρούσματα ανορεξίας, βουλιμίας και διατροφικών διαταραχών, στην περίπτωση του facebook⁴⁶ όμως κάτι τέτοιο καταγράφηκε και αποδείχθηκε αυτόματα.

Αρκούν τα online⁴⁷ ερωτηματολόγια, τα profil⁴⁸ των χρηστών (των φίλων και των ιδίων) και τα comments⁴⁹, για να εντοπίσουν οι επιστήμονες στην κοινωνική δικτύωση τα σύνδρομα, όπως αποτυπώνονται και στον "αληθινό" κόσμο.

⁴⁶ πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης

⁴⁷ διαδικτυακά, σε σύνδεση

⁴⁸ χαρακτήρας, τρόπος συμπεριφοράς, φυσιογνωμία

⁴⁹ σχόλια

Το facebook, αν και φτιάχτηκε, για να κάνει τον κόσμο να νιώθει καλύτερα, όπως σχολιάζουν οι ειδικοί κοινωνικοί αναλυτές, ενεργοποιεί φαινόμενα σκληρού κοινωνικού ανταγωνισμού και καταποντίζει την προσωπική αυτοεκτίμηση, γιατί ηλεκτρονικά οι εικόνες όλων εκτίθενται στα μάτια όλων, και κυρίως οι προσωπικές τους εικόνες στα μάτια του καθενός. Οι χρήστες του facebook συγκρίνουν διαρκώς την εικόνα του εαυτού τους με των φίλων τους, αλλά και τις δικές τους, για το πώς δείχνουν τώρα και πώς έδειχναν επίσης ένα, δύο ή και περισσότερα χρόνια πριν.

Ερευνητές του Κέντρου Διατροφικών Διαταραχών του πανεπιστημίου του Μέριλαντ εξέτασαν χρήστες του facebook ηλικίας 16-40 ετών. Περισσότεροι από τους μισούς δήλωσαν ότι δεν εγκρίνουν τη σιλουέτα και το βάρος τους και έπρεπε οπωσδήποτε να χάσουν κιλά. Οι άνδρες μάλιστα της ομάδας που εξετάστηκε πρόσθεσαν ότι είχαν ανεβάσει οι ίδιοι αρνητικά σχόλια για την εμφάνισή τους στο προφίλ τους στο facebook, σε ποσοστό 45%, ενώ οι γυναίκες, αν και σε συχνότητα 78% δήλωσαν αποφασισμένες να αρχίσουν δίαιτα επειγόντως, απέφευγαν να σχολιάζουν αρνητικά τον εαυτό τους σε ποσοστό μεγαλύτερο του 75%.

Το facebook, όπως αποδεικνύεται, καλλιεργεί σε άσημους και διάσημους ένα υπερβολικό, σχεδόν ξιπασμένο σύνδρομο του «ψευδοστάρ». Άτομα που νιώθουν άσχημα συγκεκριμένες ημέρες, όπως απέδειξαν οι έρευνες, δεν είναι και πολύ «στις ομορφιές τους», για να βγούνε με τους φίλους τους και να πάνε σε ένα απλό μπαρ. Δεν το κάνουν μη τυχόν και τους τραβήξουν φωτογραφία οι φίλοι τους και εμφανιστούν, όπως δεν θα ήθελαν, στο facebook και με αυτό το τρόπο εκτεθούν. Σύνδρομο που μέχρι πρόσφατα αφορούσε περισσότερο ανθρώπους του θεάματος.

[...] Στην αληθινή ζωή μπορεί κανείς να αποφύγει τους καθρέφτες, αν δεν αισθάνεται καλά. Δε γλυτώνει όμως από το facebook, επισημαίνουν οι επιστήμονες, και προειδοποιούν: Σε ποσοστό 80% οι χρήστες του facebook συνδέονται τουλάχιστον μια φορά την ημέρα και άρα θυμούνται τις ανασφάλειές τους για την εικόνα και το image⁵⁰ τους. Αν δεν αντέχετε, αποσυνδεθείτε για λίγο, έως ότου νιώσετε σωματικά και νοητικά κάπως καλύτερα.

A3. Με αφορμή το κείμενο που διάβασες να γράψεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου με θέμα τη χαμηλή αυτοεκτίμηση που διακατέχει πολλούς συνομηλίκους σου. Να σε απασχολήσει αν το παραπάνω αίσθημα των νέων οφείλεται και σε άλλους παράγοντες, εκτός από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΒΑΦΗΣ (1863 – 1933)

Όσο μπορείς

Το ποίημα γράφτηκε το 1913 και ανήκει στην κατηγορία των διδακτικών ποιημάτων. Οι παραινέσεις που απευθύνει ο ποιητής αναφέρονται τόσο στον εαυτό του όσο και σε κάθε αποδέκτη του ποιήματος και υποδεικνύουν μια ηθική στάση και μια μετρημένη κοινωνική ζωή. Ποιήματα, τόμ.1, Ίκαρος.

Κι αν δεν μπορείς να κάμεις την ζωή σου όπως την θέλεις,
τούτο προσπάθησε τουλάχιστον
όσο μπορείς: μην την εξευτελίζεις

⁵⁰ προβολή δημόσιας εικόνας

μες στην πολλή συνάφεια του κόσμου,
μες στες πολλές κινήσεις κι ομιλίες.

Μην την εξευτελίζεις πηαίνοντάς την,
γυρίζοντας συχνά κι εκθέτοντάς την
στων σχέσεων και των συναναστροφών
την καθημερινήν ανοησία,
ως που να γίνει σα μια ξένη φορτική.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

3. Να εξηγήσεις την παραίνεση του ποιητικού υποκειμένου «όσο μπορείς». Ποιες σκέψεις σου προκαλεί;

ή

4. Να υποθέσεις ότι είσαι αποδέκτης του παραπάνω ποιήματος. Να συντάξεις ένα κείμενο στο οποίο θα απαντάς στην προτροπή του ποιητικού υποκειμένου.

76. ΘΕΜΑ 19506

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Από τον Φρανκενστάιν στην Κλάρα

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο άρθρο της Αγγέλας Καστρινάκη το οποίο δημοσιεύτηκε στον ιστοχώρο του περιοδικού TheBooks' Journal, στις 23/9/2021.

Δύο χρόνια τώρα, για να προσελκύσω το ενδιαφέρον φοιτητών και φοιτητριών, ξεκινώ τις παραδόσεις στο μάθημα «Εισαγωγή στη νεοελληνική φιλολογία» με ό,τι διαφημίζω ως «ειδήσεις από το μέλλον». Πρόκειται για τις πληροφορίες που έδωσε ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης για τη σχέση τεχνητής νοημοσύνης και τέχνης σε μια διάλεξη του τον Ιανουάριο του 2020. Τι έλεγε λοιπόν πριν ενάμιση χρόνο; Πρώτον ότι ένας αλγόριθμος μπορεί να αναπαράγει ικανοποιητικά μια τεχνοτροπία στη ζωγραφική. Αν τον εκπαιδύσουμε στο στυλ του Βαν Γκονγκ, π.χ., και έπειτα του δώσουμε μια φωτογραφία ενός τοπίου, θα είναι σε θέση να φτιάξει έναν αρκετά πιστό αλλά Βαν Γκονγκ πίνακα με βάση τη φωτογραφία. Η δεύτερη πληροφορία αφορά την παραγωγή κειμένου. Εκεί η απόδοση του αλγόριθμου είναι «μέτρια», έλεγε ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης. Τροφοδότησαν έναν αλγόριθμο με όλα τα έργα του Σαίξπηρ και έπειτα του ζήτησαν να γράψει μια τραγωδία: αυτός πήρε άριστα στο ύφος, το κείμενό του όμως δεν έβγαζε νόημα.

Γνωρίζετε ίσως ότι είναι πολύ δύσκολο να ορίσουμε θεωρητικά τι είναι η λογοτεχνία, επειδή τα όρια με τις άλλες μορφές λόγου είναι διαπερατά⁵¹. Αφού παρουσίαζα λοιπόν στους πρωτοετείς φοιτητές τις δυσκολίες του ορισμού, κατέληγα: «λογοτεχνία είναι αυτό που δεν μπορεί (ακόμα) να κάνει ο αλγόριθμος». Το «ακόμα», που το έβαζα σε παρένθεση, δήλωνε μια πιθανότητα να αλλάξουν τα δεδομένα – πιθανότητα στην οποία ωστόσο δεν πίστευα. Θεωρούσα ότι ο ανθρώπινος νους είναι αξεπέραστος, ότι η λογοτεχνία θα είναι πάντα το προϊόν μιας

⁵¹ Κάποιος ή κάτι που μπορεί να το διαπεράσει κάτι άλλο.

ιδιοφυΐας, μιας δημιουργικής φαντασίας που καμιά «μηχανή» δεν μπορεί να φτάσει. Η τέχνη, αυτό το τόσο ακριβό, το τόσο πολύτιμο προϊόν του ανθρώπινου μυαλού, θα μείνει πάντα ως όριο που θα σηματοδοτεί τον αμίμητο πυρήνα του ανθρώπου.

Τώρα έχω αρχίσει κάπως να κλονίζομαι, ύστερα από όσα έμαθα προετοιμάζοντας αυτή την εκδήλωση – ενδεχομένως και υπό την επήρεια των πολλών μυθιστορημάτων που διάβασα. Οι αλγόριθμοι μπορούν πάντως, αυτή τη στιγμή, να μας βοηθήσουν να συνθέσουμε ποιήματα (στα αγγλικά προς το παρόν), ενώ φτιάχνουν και οι ίδιοι χάικου, τα 17σύλλαβα τρίστιχα γιαπωνέζικα ποιήματα – δημιουργήματα για τα οποία Ιάπωνες ειδικοί λένε πως ορισμένα τουλάχιστον στέκουν. Οι αλγόριθμοι επίσης γράφουν μουσική, κομμάτια με τον τρόπο του Μπαχ, σε βαθμό που δεν μπορείς να ξεχωρίσεις ποιο είναι του Μπαχ και ποιο της «μηχανής» (εγώ τουλάχιστον απέτυχα). Έπειτα, πρόσφατα, ένας νεαρός ευρωπαίος ζωγράφος συνεργάστηκε με το ρομπότ Σοφία, τη γνωστή ανθρωπόμορφη τεχνητή νοημοσύνη, και ζωγράφισαν μαζί πορτρέτα – ο ζωγράφος μας ήταν μάλιστα ενθουσιασμένος από τη συνεργασία, ενώ έγινε και αρκετά πλουσιότερος, καθώς φαίνεται. [...]

Μένει να δούμε αν η φαντασία των καλλιτεχνών θα γίνει κάποτε πραγματικότητα και σε ποια εκδοχή της. Θα μπορέσουμε άραγε να ελέγξουμε τις δυνάμεις που εξαπολύουμε; Θα γίνουμε φίλοι και συνεργάτες της ΤΝ ή έρμαια της; Θα διατηρήσουμε έλεγχο επί της ζωής μας ή θα εκχωρήσουμε την ελευθερία μας; Προσωπικά χαίρομαι που ακόμα (να 'το πάλι το «ακόμα») η ΤΝ δεν με γνωρίζει πολύ καλά. Μπορεί να ξέρει το γούστο μου στην ένδυση και να μου στέλνει διαρκώς διαφημίσεις με λιμπιστικά ρουχαλάκια, μπορεί να εικάζει τι άρθρο θα ήθελα να διαβάσω μια δεδομένη στιγμή και να μου το προτείνει, φυσικά γνωρίζει τα γενέθλιά μου, αλλά δεν ξέρει πως με εκνευρίζει πολύ, όταν με βομβαρδίζει με ελιξίρια νεότητας. Χαίρομαι που κάνει λάθη, υπολογίζοντας ότι με πονάνε π.χ. οι αρθρώσεις μου. Σύντομα βέβαια θα της εκχωρήσω εγώ η ίδια περισσότερα στοιχεία για τον εαυτό μου, γιατί αυτό θα με συμφέρει...

A3. Η αρθρογράφος προβληματίζεται για τη θέση που αρχίζει να κατέχει η τεχνητή νοημοσύνη στην παραγωγή της τέχνης. Με ποιους τρόπους θεωρείς ότι μπορούν οι σύγχρονοι και οι μελλοντικοί καλλιτέχνες να δημιουργήσουν και να συνυπάρξουν με τις τεχνολογικές εξελίξεις; Πιστεύεις ότι θα υποβαθμιστεί το καλλιτεχνικό τους έργο στο μέλλον;

Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Γιάννης Κοντός (1943- 2015)

Η μνήμη των κομπιούτερς

Το ποίημα συμπεριλαμβάνεται στην ανθολογία «Πρόκες στα σύννεφα», εκδόσεις Κέδρος, 1999

Το χαδάκι στο λαιμό σου
δεν το πιάνει το πεδίο ενέργειας
του κομπιούτερ. Δεν μπαίνει
στο πρόγραμμά του. Αρνείται αυτές
τις λεπτομέρειες. Ούτε τις κάλτσες σου
πιάνει, γιατί τις έχει στο χέρι
κι ακουμπάει στον ώμο μου.

Τα φιλιά σου τα μεταγράφει
 ως θερμότητα. Δεν βλέπει τον
 αποχαιρετισμό, το φως που κάνει
 ρίγες στη φούστα σου. Ούτε το μολύβι
 που γράφει τις παραγγελίες
 για τον μπακάλη. Κάνει ένα μονότονο
 θόρυβο, σαν ανεμιστήρας, και βγάζει
 ταινίες με στοιχεία για πολύ σοβαρά πράγματα.
 Την τετραγωνική ρίζα της λύπης
 δεν θα τη βρει ποτέ. Ούτε
 το ενδιαφέρει. Θα ανακαλύψει
 πολλά και διάφορα, αλλά
 τα μικρά, τα μισοσβησμένα,
 θα τα έχει σε κενό στις καταγραφές
 με τα αθροίσματά του!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να σχολιάσεις, τεκμηριωμένα με χωρία του ποιήματος, τα ανθρώπινα στοιχεία που δεν κατανοεί ο υπολογιστής. Θεωρείς ότι θα είναι σε θέση οι υπολογιστές στο μέλλον να κατανοούν τον άνθρωπο ολοκληρωτικά;

ή

2. Να υποθέσεις ότι το ποιητικό υποκείμενο καταγράφει, σε μία σελίδα του ημερολογίου του, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που του δημιουργήθηκαν, όταν διαπίστωσε τις συναισθηματικές «ανεπάρκειες» των υπολογιστών. Γράψε αυτή τη σελίδα ημερολογίου, όπως φαντάζεσαι ότι θα είναι.

77. ΘΕΜΑ 26542

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Social Media. Κίνδυνος ή φίλος;

Το κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τη Μαρία Πετροπούλου, Μηχανικό Η/Υ και Πληροφορικής MSc και αντλήθηκε από τον ιστοχώρο <https://socialwelfare.upatras.gr>.

Σήμερα, όπου οι ώρες που δαπανούν οι χρήστες καθημερινά στο διαδίκτυο αυξάνονται διαρκώς, τα κοινωνικά δίκτυα καλύπτουν ολοένα και μεγαλύτερο μέρος του ημερήσιου χρόνου του μέσου χρήστη. Τόσο το Facebook, όσο και άλλα κοινωνικά μέσα, όπως το Instagram και το Youtube, έχουν εκατομμύρια φανατικούς χρήστες παγκοσμίως, και ο μέσος όρος ενασχόλησης των χρηστών για αρκετά μέσα ξεπερνάει τις 8 ώρες ημερησίως. Μας κρατάνε συντροφιά τις κενές μας ώρες ή ακόμη και τα λίγα τυχόν λεπτά που δεν έχουμε τι να κάνουμε, μας διασκεδάζουν με παιχνίδια και άλλες εφαρμογές, μας φέρνουν πιο κοντά, είτε με μηνύματα, είτε με τη

δημοσιοποίηση προσωπικών μας στιγμών, όπου αποφασίζουμε να μοιραστούμε με τους ψηφιακούς μας φίλους, ή ακόμη και με την αναπαραγωγή σκέψεων σχετικά με την καθημερινότητα αλλά και διαχρονικά ζητήματα.

[...]Συχνά όμως, ο όγκος της πληροφορίας είναι τόσοσ που οι χρήστες δεν μπορούν να αφομοιώσουν, ούτε καν να τον διαχειριστούν. Με βάση έρευνα του Forbes, με ποσοστό που αγγίζει το 59%, οι χρήστες των κοινωνικών δικτύων κοινοποιούν ένα άρθρο χωρίς να το έχουν διαβάσει. Βασιζόμενοι στον τίτλο μπορούν λοιπόν εύκολα να υιοθετήσουν απόψεις που αγνοούν, είτε γιατί η χρονική διάρκεια που αφιερώνει κανείς σε ένα συγκεκριμένο θέμα είναι πολύ μικρή για να προλάβει να κάνει το επίμαχο click που θα του επιτρέψει να διαβάσει το άρθρο που τον ενδιαφέρει, είτε γιατί δεν επιθυμεί να καταβάλει πνευματική προσπάθεια για αυτό. Στον κόσμο που επιδιώκεται η ταχύτητα σε κάθε εκδοχή της ζωής, δεν είναι καν ενοχική η αποφυγή ξοδέματος χρόνου αλλά και φαιάς ουσίας, αφού κάποιος άλλος την έχει ήδη καταναλώσει για εμάς. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, πληθώρα άρθρων να γράφονται στο διαδίκτυο με ψευδείς πληροφορίες και χωρίς επιστημονική βάση και να αναπαράγονται εξαιτίας του εντυπωσιακού τους τίτλου, τα λεγόμενα hoaxes. Είναι όμως χρέος του κάθε χρήστη να ελέγχει τις πληροφορίες που διαβάζει και κυρίως αυτές που αποφασίζει να αναπαράγει.[...]

Και κάπου εδώ έρχεται το ερώτημα. Μήπως το παρακάναμε; Και δεν εννοώ μόνο την περίοδο του εγκλεισμού, αλλά γενικότερα στον τρόπο ζωής μας. Αλλά ας είμαστε δίκαιοι και ρεαλιστές. Η γενιά μας είναι η πρώτη που ήρθε σε επαφή με τα κοινωνικά δίκτυα και άρα, μαθαίνει να τα εντάσσει στην καθημερινότητά της. Η χρήση είναι σίγουρα μεγάλη και ίσως και αλόγιστη για μερίδα του πληθυσμού παγκοσμίως. Οι διαδικτυακές επαφές εξασφαλίζουν ταχύτητα στην ασύγχρονη επικοινωνία αλλά ενίοτε λειτουργούν ως κακό υποκατάστατο των διαπροσωπικών σχέσεων και κρύβονται πίσω από την ασφάλεια της οθόνης. Η ενημέρωση γίνεται γρήγορα, όπως και η καθημερινότητα μας, χωρίς ουσία και χωρίς προσπάθεια. Σημασία έχει η κριτική ματιά και η έλλογη χρήση των κοινωνικών δικτύων, όπως και καθετί άλλο στη ζωή μας. Με την πάροδο των χρόνων, οι γενιές θα εκπαιδεύονται και ίσως να μην είναι ποτέ ίδια η ενημέρωση και ο τρόπος οπτικής των πραγμάτων, αλλά σίγουρα θα συνεχίσει να μετασχηματίζεται ο τρόπος αντιμετώπισης των κοινωνικών συνθηκών, καθώς το διαδίκτυο και τα κοινωνικά δίκτυα θα γίνονται ολοένα και πιο αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής πραγματικότητας.

A3. Ποια είναι η δική σου θέση για τον ρόλο των κοινωνικών δικτύων στη ζωή των νέων της ηλικίας σου; Να απαντήσεις σε ένα άρθρο(200 – 250 λέξεων) που θα δημοσιευθεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΗΒΟΡΙΑΣ (1973 -)

Ο καθρέφτης

Το τραγούδι ερμηνεύει ο Φοίβος Δεληβοριάς σε στίχους και μουσική του ίδιου και εμπεριέχεται στο ομώνυμο άλμπουμ που κυκλοφόρησε το 2003.

Έχω μπροστά μου συνεχώς έναν καθρέφτη
που μ' εμποδίζει ότι είναι πίσω του να δω
δεν έχω δει ποτέ μου πιο μεγάλο ψεύτη
και το χειρότερο, είναι όμοιος εγώ...

Δείχνει πολύ καλός ενώ εγώ δεν είμαι,

δείχνει κακός ενώ δεν είμαι ούτε αυτό
 Όσοι μου λένε «φίλε όπως είσαι μείνε»
 είναι όσοι χάσαν τον αντικατοπτρισμό

Έναν καθρέφτη συνεχώς έχω μπροστά μου
 πάνω του πέφτει και ραγίζεται η καρδιά μου
 πάνω του πέφτει και ραγίζεται η καρδιά μου,
 ένα καθρέφτη συνεχώς έχω μπροστά μου...

Αντανακλά αυτά που θέλουν οι γυναίκες
 κι έτσι τις πείθει ότι είμαι το άλλο τους μισό
 μπροστά του γδύνονται του λεν γλυκές κουβέντες,
 πίσω απ' το τζάμι εγώ ολομόναχος κοιτώ

Κάνει παιχνίδι ως και με τα πρότυπά μου
 τις θείες φωνές που μου μιλούσανε παιδί
 τις φέρνει απέναντι μου και στα κυβικά μου
 πάω να τις φτάσω και τσουγκρίζω στο γυαλί

Έναν καθρέφτη συνεχώς έχω μπροστά μου
 πάνω του πέφτει και ραγίζεται η καρδιά μου
 πάνω του πέφτει και ραγίζεται η καρδιά μου,
 ένα καθρέφτη συνεχώς έχω μπροστά μου...

Ξέρω πως όλοι πια πιστεύουν σε καθρέφτες
 σε οθόνες σε φωτοτυπίες και προβολείς
 μέχρι παιχνίδια έχουν βγάλει που οι παίκτες
 ζουν σε μια γυάλα και τους βλέπουμε όλοι εμείς

Μα εγώ θα κάνω τον καθρέφτη μου κομμάτια
 ξέρω ότι αυτό που κρύβει πίσω του είσαι εσύ
 εσύ που ψάχνεις μες στα μαύρα σου τα μάτια
 να καθρεφτίζεις μόνο εμένα στην ζωή

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια κατάσταση βιώνει το ποιητικό υποκείμενο σύμφωνα με το κείμενο; Ποιος ο ρόλος του καθρέφτη σε αυτή;

ή

2. Να γράψεις ένα γράμμα στον/στη φίλο/η σου στο οποίο θα εκφράζεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου δημιούργησαν η ανάγνωση του ποιήματος/τραγουδιού.

78. ΘΕΜΑ 26551

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Κινητές υπάρξεις

Το κείμενο αποτελεί άρθρο της Νίκης Λυμπεράκη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 10 Ιουλίου 2022 (διασκευή).

Πρώτη φορά πρέπει να είδα κινητό τηλέφωνο από κοντά στις αρχές της δεκαετίας του '90. Ο θείος μου, ναυτικός στο επάγγελμα, είχε, θυμάμαι, μια εντυπωσιακή «παντόφλα» με χοντρή κεραία, σαν αυτές που ως τότε μόνο στις ταινίες και στα αμερικανικά αστυνομικά σήριαλ είχα δει. Το κρατούσε, μάλλον για φιγούρα, στην τσέπη του πουκαμίσου του, που σιγά σιγά σκιζόταν από το βάρος. Τίποτε βέβαια δεν μπορούσε να με προϊδεάσει για όσα θα ακολουθούσαν. Ούτε τη διορατικότητα είχα ούτε και τη γνώση να φανταστώ ότι αυτή η συσκευή θα γινόταν, μέσα σε λίγα χρόνια, το πρώτο αντικείμενο που θα πιάναμε στα χέρια μας ξυπνώντας και το τελευταίο που θα κοιτούσαμε πριν κλείσουν τα μάτια μας τη νύχτα.

Εξακολουθούμε να τα λέμε τηλέφωνα, είναι όμως πολύ περισσότερα από αυτό: οι φωτογραφίες, τα μηνύματά μας, η οικογένεια, οι φίλοι, οι αναμνήσεις και οι σχέσεις μας. Οι σκέψεις και τα μυστικά μας. Εσχάτως και οι τραπεζικές μας συναλλαγές, το πορτοφόλι με τα χρήματα που ξοδεύουμε πια ... ανέπαφα. Και έπεται συνέχεια, αφού σε λίγο ακόμη και η ταυτότητά μας θα γίνει ψηφιακή και θα εμφανίζεται στην οθόνη του κινητού ... Η προαναγγελία με χαροποίησε ιδιαίτερα, γιατί η αλήθεια είναι πως η ταυτότητά μου είναι σε κακή κατάσταση. Ακόμη μεγαλύτερη χαρά ένιωσε φίλη, της οποίας το δίπλωμα οδήγησης κλάπηκε το μακρινό 2011 και έκτοτε δεν εδέησε να φροντίσει για την επανέκδοσή του.

Ζήτω λοιπόν για τη νέα μας ψηφιακή πιστοποίηση και καλώς να έλθει, εφόσον θα είναι μεγάλη διευκόλυνση. Άρα στη μία όψη του νομίσματος, η καθημερινότητά μας γίνεται όλο και πιο απλή. Κερδίζουμε χρόνο. Αποφεύγουμε άγχη και ταλαιπωρία. Χρειάζεται να κάνουμε και να έχουμε στο μυαλό μας λιγότερα. Στην άλλη όμως; Αν πριν από πέντε χρόνια μας προβλημάτιζε που σε κάθε παρέα το θέμα ήταν άνθρωποι χαμένοι στις οθόνες των κινητών τους, τώρα η εξάρτηση έχει περάσει πια σε άλλο επίπεδο, το οποίο δεν απέχει και τόσο πολύ από όσα προαναγγέλλουν οι εκκεντρικοί πρωτοπόροι των καιρών μας για ψηφιακή αποθήκευση της συνείδησής μας. Τώρα πια μένουμε από μπαταρία και αισθανόμαστε σαν να ναυαγούμε άφραγκοι και αταυτοποίητοι. Κι όταν βάζουμε τον φορτιστή στην πρίζα δεν φορτίζουμε απλά τα κινητά μας. Τις υπάρξεις μας κρατάμε αναμμένες.

- A3.** Να γράψεις μία ομιλία (200-250 λέξεων), στην οποία θα υποστηρίζεις ότι η υπερβολική χρήση των σύγχρονων «έξυπνων» κινητών τηλεφώνων περισσότερο βλάπτει τους νέους ανθρώπους παρά τους ωφελεί, επιστρατεύοντας και τα κατάλληλα παραδείγματα (μέχρι 2). Η ομιλία σου θα εκφωνηθεί στην τάξη, στο πλαίσιο διαλόγου που διοργανώθηκε από το 5μελές συμβούλιο του τμήματός σου, με αφορμή τον θεματικό άξονα «Γνωριμία με τον κόσμο της επιστήμης και της τεχνολογίας» του μαθήματος των Νέων Ελληνικών.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΛΙΝΑ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ(1958 - _)

Ακριβό μου διαθέσιο

Το κείμενο αποτελεί τραγούδι που τους στίχους του έγραψε η Λ. Νικολακοπούλου, τη μουσική ο Νίκος Αντύπας και το ερμήνευσε η Άλκηστις Πρωτογάλη. Περιλαμβάνεται στο άλμπουμ «Σαν ηφαίστειο που ξυπνά» (1997).

Ακριβό μου διαθέσιο	1
καλό μου αμάξι	
Που περνάς απ' τ' απαίσιο	
ξυστά	
Κινητήρα και πλαίσιο	5
στα `χω πειράξει	
Για να τη βγεις πιο μπροστά	
Τη στιγμή που σ' αγόραζα	
για να τριπάρω	
Το κενό μου εξαγόραζα	10
δειλά	
Την καρδούλα που χάρισα	
ίσως να πάρω	
Σ' άλλη ζωή πιο καλά	
Στο λευκό σου αερόσακο	15
θα ξαγρυπνήσω	
Μ' αφημένο το πρόσωπο	
σκοπιά	
Σ' ένα πάρκιγκ απρόσωπο	
θ' αποφασίσω	20
Ποιον εαυτό θα `χω πια	
Θα γυαλίζουν οι ζάντες σου	
με το φεγγάρι	
Δοκιμή στις αβάντες ⁵² σου	
μικρό	25
Το μηδέν στο διακόσα μας	
ποιος θα το πάρει	
Μ' όλη τη γη στο φτερό...	
Μη με πας απ' το σπίτι	
τ' ακούς, στο Θεό να με πας	30
Μυρωδιά καταλύτη	

⁵² Οφέλη, πλεονεκτήματα

εσύ μοναχά μ' αγαπάς
Α, ρε, χρόνε αλήτη
π' ανθρώπους κι αγάπες σκορπάς
Μη με φέρνετε σπίτι
τ' ακούς, κάπου αλλού να με πας

35

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Τι αντιπροσωπεύει για το ποιητικό υποκείμενο το ακριβό διαθέσιμο αυτοκίνητο που αγόρασε; Ποια συναισθήματα προκαλεί σε σένα η στάση του αυτή και γιατί;
2. Να μετατρέψεις το ποιητικό κείμενο σε θεατρικό μονόλογο, στον οποίο ένα πρόσωπο θα κάθεται μέσα στο παρκαρισμένο αυτοκίνητό του και θα κάνει τον απολογισμό της ζωής του.

79. ΘΕΜΑ 26583

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Εκπαιδευτική Ρομποτική]

Το κείμενο της Δέσποινας Αναργυρίδου αποτελεί την εισαγωγή της Θεματικής Ενότητας: Δημιουργώ και καινοτομώ – Δημιουργική σκέψη & πρωτοβουλία 1 STEM/ Εκπαιδευτική Ρομποτική στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων του ΙΕΠ. Δίνεται απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Μια καλή περιγραφή της τρισδιάστατης εκτύπωσης (3d printing), ή αλλιώς προσθετικής κατασκευής, είναι ότι αποτελεί τον τρόπο αποτύπωσης του σχεδιασμού ενός αντικειμένου σε έναν τρισδιάστατο εκτυπωτή χρησιμοποιώντας πολλαπλές στρώσεις ειδικής ταινίας. Το αντικείμενο σχεδιάζεται με τη βοήθεια λογισμικού τρισδιάστατης εκτύπωσης (Slicer). Η μέθοδος της τρισδιάστατης εκτύπωσης είναι μια τεχνολογία που στο μέλλον θα εφαρμόζεται σε διάφορα επαγγελματικά πεδία. Δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να έρθουν πιο κοντά με τις περισσότερες από τις επιστήμες που διδάσκονται, καθώς μπορούν να σχεδιάσουν αντικείμενα που διδάσκονται θεωρητικά και να τα εκτυπώσουν, ώστε να μπορούν να τα αγγίξουν και να καταλάβουν τις θεωρητικές έννοιες με παραστατικό τρόπο. Έτσι, τα μαθήματα διδάσκονται με έναν πιο ευχάριστο προς τους μαθητές τρόπο.

Μερικά από τα μαθήματα στα οποία βρίσκει εφαρμογή η τρισδιάστατη εκτύπωση είναι τα ακόλουθα: 1) Στη πληροφορική οι μαθητές μπορούν να εκτυπώσουν τμήματα από ένα ρομπότ που θέλουν να φτιάξουν και να προγραμματίσουν στη συνέχεια με ένα μηχανισμό Arduino. 2) Στα μαθηματικά οι μαθητές μπορούν να σχεδιάσουν και να εκτυπώσουν τρισδιάστατα γεωμετρικά σχήματα. 3) Στο μάθημα της ιστορίας μπορούν να σχεδιάσουν και να εκτυπώσουν αντίγραφα ιστορικών αντικειμένων. 4) Στα καλλιτεχνικά μπορούν να φτιάξουν ένα τρισδιάστατο έργο τους και να το εκτυπώσουν. Έτσι, μπορούν να παρατηρήσουν καλύτερα τα χαρακτηριστικά του αντικειμένου που σε μια φωτογραφία του βιβλίου δεν θα φαίνονταν. 5) Στο μάθημα της χημείας μπορούν να φτιάξουν τρισδιάστατα μοντέλα μορίων 6) Στη γεωγραφία θα μπορούσε να γίνει σχεδιασμός και εκτύπωση ενός τρισδιάστατου γεωλογικού χάρτη που να φαίνονται τα βουνά και τα ποτάμια. [...] Μπορούν επίσης να παρατηρήσουν τα αντικείμενα από διάφορες οπτικές γωνίες. Αυτή η δυνατότητα τρισδιάστατης απεικόνισης αντικειμένων που συναντούν οι μαθητές μέσα στα βιβλία τους επιταχύνει το χρόνο εκμάθησης των μαθητών.

Η ενασχόληση των μαθητών με την τρισδιάστατη εκτύπωση τους βοηθά να καλλιεργήσουν διάφορες δεξιότητες τους. Πρώτα από όλα καλλιεργείται η κριτική τους σκέψη και η δημιουργικότητά τους. Οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με ένα πρόβλημα σχεδίασης που πρέπει να αποφασίσουν ποια σχήματα θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν και πώς θα τα μετακινήσουν, ώστε να παραχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα. [...]

Αντιμετωπίζοντας πιθανά προβλήματα στο σχεδιασμό των αντικειμένων τους καλλιεργείται η οξυδέρκεια, η παρατηρητικότητα καθώς και η κρίση των μαθητών. Οι μαθητές μελετούν το σχέδιό τους πώς φαίνεται στο χώρο και αποφασίζουν πώς πρέπει να είναι το τελικό τους αντικείμενο. Προκειμένου να ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του αντικειμένου οι μαθητές είναι δόκιμο να συνεργάζονται σε ομάδες ώστε να συζητούν και να συσκέφτονται πώς μπορεί να αποτυπωθεί ορθότερα το αντικείμενο που κλήθηκαν να σχεδιάσουν. Έτσι, η ενασχόληση με την τρισδιάστατη εκτύπωση προάγει την ομαδικότητα μεταξύ των μαθητών.

A3. Στο κείμενο προβάλλεται μια σπουδαία δυνατότητα της επιστήμης και της τεχνολογίας. Σε μια ομιλία σου (200-250 λέξεις) προς τους εκπαιδευτικούς και τους συμμαθητές σου να εξηγήσεις για ποιους λόγους πιστεύεις πως η επιστήμη και η τεχνολογία κάνουν περήφανο τον άνθρωπο, αλλά και για ποιους λόγους τον προβληματίζουν.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ (1966-)

Πρωτομαγίες

Το ποίημα Πρωτομαγίες του Νίκου Γεωργόπουλου είναι δημοσιευμένο στο βιβλίο: Δεμένα Σώματα, εκδ. ΑΩ, 2019.

Οι μηχανές στις φάμπρικες βουβές
από καιρό οι βάρδιες έχουν πάψει
ανήσυχες στριμώνχονται οι ψυχές
μια φλόγα αναζητάνε να τις κάψει.

Μεσ' τα γρανάζια η Ιστορία αγκομαχά
δεν βλέπουνε τ' αστέρια οι ζωές μας
μα ένα παιδί ξεφεύγει στα κρυφά
κι ανθίζουνε ελπίδες στις στοές μας.

Φέρνουν ακόμα τα πουλιά πρωτομαγίες
μαζί τους και μια Άνοιξη προσμένει
-μεσ' τη Βαστίλη⁵³ την αφήσαμε δεμένη-
στα καλοκαίρια μας να βάλει πυρκαγιάς.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

⁵³ Φρούριο στο Παρίσι, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως κρατική φυλακή, το οποίο πυρπολήθηκε από τον γαλλικό λαό, γεγονός που αποτέλεσε την απαρχή της Γαλλικής Επανάστασης και έγινε σύμβολο δημοκρατίας.

1. Στο ποίημα κυριαρχούν δύο εικόνες, η εικόνα ενός εργοστασίου και η εικόνα της Άνοιξης. Ποια συναισθήματα θέλει να εκφράσει το ποιητικό υποκείμενο με αυτές τις εικόνες και τα επιμέρους σχόλια που διατυπώνει;

ή

2. Να φανταστείς πως είσαι ένας από τους εργάτες του εργοστασίου και γράφεις ένα γράμμα σε έναν φίλο σου για τη ζωή σου μέσα στο εργασιακό σου περιβάλλον.

80. ΘΕΜΑ 32971

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Chat GPT: Πώς μια εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης ξαναγράφει τους κανόνες στην εκπαίδευση

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί συντομευμένη μορφή του άρθρου της Kalley Huang που αναδημοσιεύτηκε από τους «The New York Times» στην «Καθημερινή» στις 17.01.2023 (ανακτήθηκε στις 24.01.2023)

Ενώ διόρθωνε εργασίες για το μάθημά του που αφορά τις παγκόσμιες θρησκείες, ο καθηγητής Φιλοσοφίας στο Northern Michigan University, Άντονι Άουμαν, διάβασε ένα γραπτό που ξεχώριζε ως το καλύτερο με διαφορά, αφορούσε το κατά πόσον είναι ηθική η απαγόρευση της μπούρκας, και ήταν δομημένο σε σαφείς παραγράφους, περιείχε εύστοχα παραδείγματα και επιχειρηματολογία. Αμέσως του κινήθηκαν υποψίες, και, όταν βρέθηκε πρόσωπο με πρόσωπο με τον φοιτητή του, τον ρώτησε κατά πόσον είχε γράψει μόνος του την εργασία, με εκείνον να εξομολογείται πως είχε χρησιμοποιήσει το GPT, μια ρομποτική εφαρμογή παραγωγής λόγου, η οποία παρέχει πληροφορίες, εξηγεί έννοιες και αναπτύσσει ιδέες σε απλές προτάσεις -και στην εν λόγω περίπτωση είχε συντάξει την εργασία. [...]

Παντού στις ΗΠΑ, πανεπιστημιακοί όπως ο Άουμαν, καθώς και οι προϊστάμενοί τους κοσμήτορες και πρυτάνεις, έχουν αρχίσει να μεταβάλλουν την εκπαιδευτική διαδικασία μετά την εμφάνιση του Chat GPT, γεγονός που ίσως αποτελεί την αρχή μιας τεράστιας αλλαγής στη διδασκαλία και την εκμάθηση. Ορισμένοι καθηγητές σχεδιάζουν εντελώς από την αρχή τα μαθήματα που διδάσκουν, προσθέτοντας περισσότερες προφορικές εξετάσεις, ομαδικές εργασίες και χειρόγραφα κείμενα στη θέση τυπωμένων.

Τέτοιες κινήσεις αποτελούν μέρος της μάχης που δίνεται σε πραγματικό χρόνο με ένα νέο κύμα εξέλιξης της τεχνολογίας, που έχει γίνει γνωστό ως «παραγωγική τεχνητή νοημοσύνη». Το Chat GPT, που κυκλοφόρησε μόλις τον περασμένο Νοέμβριο από το εργαστήριο OpenAI, είναι ανάμεσα στα πλέον πρωτοποριακά προγράμματα αυτού του κύματος, το οποίο προκαλεί μια τεράστια αλλαγή, καθώς συντάσσει κείμενα με σχεδόν ανθρώπινη διάρθρωση και λεπτές διαφοροποιήσεις, ανταποκρινόμενο σε σύντομα θέματα, και ήδη χρησιμοποιείται για ερωτικές επιστολές, ποίηση, λογοτεχνία, αλλά και σχολικές και ακαδημαϊκές εργασίες.

Γεγονός που έχει θορυβήσει ορισμένα γυμνάσια και λύκεια, με τους καθηγητές και τις διοικήσεις τους να προσπαθούν να ξεδιαλύνουν κάθε φορά κατά πόσον οι μαθητές τους χρησιμοποίησαν την εφαρμογή. Στο εκπαιδευτικό σύστημα ορισμένων αμερικανικών πολιτειών, μεταξύ των οποίων και η Νέα Υόρκη, έχει κιόλας απαγορευτεί η χρήση αυτού του εργαλείου στα δίκτυα Wi-Fi τους και τις σχολικές συσκευές ούτως ώστε να εμποδιστεί αυτή η μορφή αντιγραφής νέας γενιάς, παρ' όλο που φυσικά είναι εύκολο για τους μαθητές να βρουν παράτυπους τρόπους πρόσβασης στην εφαρμογή.

Στην ανώτατη εκπαίδευση, όμως, τα ιδρύματα είναι επιφυλακτικά ως προς την αποτελεσματικότητα μιας τυχόν απαγόρευσης, η οποία θέτει και το ζήτημα της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Γεγονός που συνεπάγεται πως εκείνο που πρέπει να αλλάξει είναι ο τρόπος διδασκαλίας.

A3. Η αρθρογράφος υποστηρίζει ότι δίνεται μάχη «σε πραγματικό χρόνο με ένα νέο κύμα εξέλιξης της τεχνολογίας, που έχει γίνει γνωστό ως “παραγωγική τεχνητή νοημοσύνη”». Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα αναρτηθεί στο σχολικό ιστολόγιο να εξηγήσεις, αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου, τους λόγους για τους οποίους θεωρείται ανεπιθύμητη αυτή η τεχνολογική εξέλιξη στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΤΑΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ (1954-)

Ποιητική Τεχνολογία

Το ποίημα προέρχεται από την ομώνυμη συλλογή Ποιητική Τεχνολογία (Αθήνα, Κέδρος, 1998)

Χαίρε, ω χαίρε

ποίημα

από τα σπλάχνα του υπολογιστή βγαλμένο

με δύο κλικ σε κατεδαφίζω

και σε τρεις μέρες σε χτίζω

σε κάνω κάθετο

σε οριζοντιώνω

σε επιλέγω

και σε ακυρώνω

σε ανατρέπω

και σε μετατρέπω

Αν θέλω, το στυλ σου αλλάζω

τόρα τα γράμματά σου πλαγιάζω

τα μεγαλώνω, τα κάνω δεκάρια

Τα μικραίνω, τα κάνω εφτάρια.

Εκδικούμαι για τους ποιητές που ικετέψαν

κι ένα νεύμα σου μάταια γυρέψαν.

Λοιπόν, τα άειδε και τα έννεπε τέλος.⁵⁴

Θα σε σβήσω απ' την μνήμη αν δεν θέλω.

Έχω επάνω σου μια εξουσία·

όσο ανθίστασαι, θ' αλλάζω στοιχεία.

Σωρό με πεσσούς⁵⁵ θα σε κάνω

⁵⁴ Η ποιήτρια αναφέρεται στον πρώτο στίχο της Ιλιάδας και της Οδύσσειας του Ομήρου.

⁵⁵ μεγάλες τετράγωνες κολόνες, στηρίγματα αρχαίων ναών.

Να σωριάσω τα κομμάτια μου επάνω.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στο ποίημα που γράφει; Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σου προκαλεί;

ή

2. Να γράψεις μία φιλική επιστολή στο ποιητικό υποκείμενο, εκφράζοντάς τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για την ποίηση και τους ποιητές.

81. ΘΕΜΑ 14789

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) είναι απόσπασμα από συνέντευξη του πρύτανη του Πανεπιστημίου Κρήτης, Γιώργου Γραμματικάκη, στην εφημερίδα «Τα Νέα» (1993).

Ερ.: Κύριε πρύτανη, 48 χρόνια μετά τη ρίψη της βόμβας στη Χιροσίμα, υποστηρίζεται ότι η πυρηνική ενέργεια αποτελεί την ύβριν⁵⁶ του ανθρώπινου γένους. Συμφωνείτε;

Απ.: Συμφωνώ και θα έλεγα ότι η λέξη ύβρις με την αρχαιοελληνική της έννοια είναι εντυπωσιακή και χαρακτηρίζει με ακρίβεια το θέμα. Γιατί η πυρηνική ενέργεια είναι πέρα από τα ανθρώπινα μέτρα.

Ερ.: Τι είναι για σας η φοβερή στιγμή της έκρηξης στη Χιροσίμα⁵⁷ και το Ναγκασάκι⁵⁸.

Απ.: Είναι η στιγμή που σφραγίζει ένα παρελθόν, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και μια μεγάλη προειδοποίηση για το μέλλον. Γιατί, όπως αποδείχθηκε, δεν είχε μόνο θύματα της γενιάς εκείνης, είχε θύματα και στις επερχόμενες γενιές(ακόμη γεννιούνται παιδιά με προβλήματα από τη ραδιενέργεια).

Ερ.: Ποια ήταν η στάση των επιστημόνων στην απόφαση χρήσης της βόμβας στη Χιροσίμα;

Απ.: Αυτό που έχει μείνει, ας πούμε συμβολικά, είναι η αντίρρηση του Αϊνστάιν⁵⁹, ο οποίος στο κάτω κάτω ήταν ο θεωρητικός εφευρέτης της βόμβας. Κράτησε την πιο σωστή και ηθική στάση.

Υπήρχε και μια δεύτερη κατηγορία που τους εκπροσωπεί ο Οπενχάιμερ⁶⁰. Συμμετείχαν στην κατασκευή και συμφώνησαν στη χρήση της βόμβας, αλλά έκτοτε – κι αυτό είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον – καταδιώκονται από τύψεις και μάλιστα ο Οπενχάιμερ, ένας από τους λαμπρότερους επιστήμονες, στην ουσία εγκαταλείπει την επιστημονική

⁵⁶ Η υπέρβαση του μέτρου, η αλαζονική στάση/συμπεριφορά.

⁵⁷ Πόλη της Ιαπωνίας, παγκοσμίως γνωστή ως η πρώτη πόλη στην Ιστορία που βομβαρδίστηκε με ατομική βόμβα κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο από τις ΗΠΑ.

⁵⁸ Η δεύτερη και τελευταία πόλη στην Ιστορία που βομβαρδίστηκε με ατομική βόμβα, τρεις μέρες μετά τη Χιροσίμα.

⁵⁹ Γερμανός φυσικός εβραϊκής καταγωγής, βραβευμένος με το Νόμπελ Φυσικής το 1921. Όπως αποδεικνύεται από τα χειρόγραφα του, έπαιξε ρόλο στη δημιουργία των ατομικών βομβών.

⁶⁰ Αμερικανός θεωρητικός φυσικός γερμανικής καταγωγής, γνωστός κυρίως για τη δουλειά του στην κατασκευή της πρώτης ατομικής βόμβας (ο «πατέρας» της ατομικής βόμβας).

έρευνα και κηρύσσει πλέον την ειρήνη και τη συναδέλφωση των λαών. Η τρίτη κατηγορία είναι οι κυνικοί⁶¹, με κυριότερο εκπρόσωπο τον Έντουαρντ Τέλερ⁶², οι οποίοι εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι αυτό ήταν τότε το καθήκον της Αμερικής και υπερασπίζονται σήμερα τη χρήση των πυρηνικών όπλων. Νομίζω ότι επικρατούσα είναι η τρίτη, αφού τα πυρηνικά όπλα εξακολουθούν να κατασκευάζονται και μάλιστα με καινούργιες τεχνικές.

Ερ.: Ας κάνουμε ένα μεγάλο άλμα. Ποια θα είναι η κατάσταση στη γη ύστερα από 100 – 200 χρόνια;

Απ.: Δε θα ξεφύγω από ένα δύσκολο ερώτημα, αλλά θα πω ότι υπάρχουν δυο εναλλακτικές λύσεις. Έχω πει πολλές φορές ότι αυτό που απαιτείται, για να σωθεί ο πλανήτης μας, είναι να αλλάξει η ίδια η ανθρωπότητα. Ορισμένοι νομίζουν ότι, αν περιορίσουμε τη ρύπανση ή τον υπερπληθυσμό και παύσουμε τα πυρηνικά όπλα, θα πάμε σε μια πρόοδο. Κατ' αρχήν η έννοια της προόδου αποδείχθηκε ότι δεν έχει και πολύ νόημα. Με την πρόοδο γίναμε καλύτεροι; Δε γίναμε. Αυτό σημαίνει ότι η αλλαγή πρέπει να είναι τελείως ριζική. Πράγμα που δεν μπορώ να το περιγράψω. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι χρειάζεται να φτάσουμε τα πράγματα στον αντίποδα του σημερινού τρόπου ζωής. Ο άνθρωπος θα «στερηθεί» όλα τα σημερινά αγαθά, πιθανόν και το αυτοκίνητο. Η Γη θα σωθεί με μια μεγάλη μεταστροφή που θα 'ρθει με την απόγνωση του ανθρώπου. Γιατί η εξάντληση των φυσικών αποθεμάτων μπορεί να μοιάζει αργή, αλλά κάποια στιγμή θα γίνει με ανεξέλεγκτο και επιταχυνόμενο τρόπο.

Τάσσομαι με την αισιόδοξη άποψη, ότι θα υπάρξει αντίστροφη πορεία και αναδημιουργία, θα ξαναθίσουν η φιλία, η συλλογικότητα, ο σεβασμός στη φύση, ο έρωτας, οι τέχνες.

[...]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Να χαρακτηρίσεις ως Σωστή (Σ) ή Λάθος (Λ) καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, σύμφωνα με το περιεχόμενο της συνέντευξης που διάβασες:
1. Τα αποτελέσματα της ρίψης βόμβας στη Χιροσίμα αφορούσαν αποκλειστικά τους ανθρώπους που ζούσαν την εποχή εκείνη.
  2. Η μετέπειτα στάση των επιστημόνων για τη χρήση βόμβας στη Χιροσίμα δεν ήταν κοινή.
  3. Κανείς από τους επιστήμονες που συμμετείχαν στην κατασκευή της βόμβας δεν τάχθηκε υπέρ της ειρήνης.
  4. Ο πρύτανης υποστηρίζει πως ο περιορισμός της ρύπανσης, του υπερπληθυσμού και η παύση των πυρηνικών όπλων είναι η λύση, για να σωθεί ο πλανήτης.
  5. Ο πρύτανης αμφισβητεί τη σημασία και τη συμβολή της υλικοτεχνικής προόδου στη σωτηρία του πλανήτη.
- A2.** «Γιατί η πυρηνική ενέργεια είναι πέρα από τα ανθρώπινα μέτρα»: Να εντοπίσεις τη μεταφορά στη συγκεκριμένη φράση του Γ. Γραμματικάκη και να την ερμηνεύσεις, με βάση τα κειμενικά συμφραζόμενα, όπως προκύπτουν από την απάντησή του στην πρώτη ερώτηση που του απευθύνεται.
- A3.** Έχει διατυπωθεί από πολλούς σύγχρονους στοχαστές η άποψη ότι η επιστημονική και τεχνολογική επανάσταση αποτελεί ευχή και κατάρα για τον άνθρωπο. Με αφετηρία την παραπάνω θέση και σε συνδυασμό με τη συνέντευξη που διάβασες, αλλά και τα προσωπικά σου βιώματα, να γράψεις ένα άρθρο 200 – 250 λέξεων για τη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα καταθέτεις την άποψή σου για το θέμα.

⁶¹ Κυνικός είναι αυτός που χαρακτηρίζεται από παντελή έλλειψη συναισθηματικής ή ηθικής ευαισθησίας.

⁶² Ουγγρο – Αμερικανός θεωρητικός φυσικός, γνωστός ως ο «πατέρας» της βόμβας υδρογόνου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΝΤΟΥΣ ΧΑΞΕΛΕΪ (1894 – 1963)

Θαυμαστός καινούργιος κόσμος

Ο Άλντους Χάξλεϋ στο βιβλίο του «Θαυμαστός καινούργιος κόσμος» (εκδ. Μέδουσα, 1991) μάς παρουσιάζει ένα εφιαλτικό μέλλον όπου η βιοεπιστήμη και η γενετική έχουν φτάσει σε τέτοιο σημείο που υποκαθιστούν τη φυσική εξέλιξη του ανθρώπινου είδους. Ο χαρακτήρας, η ευτυχία, η κοινωνική του θέση είναι προκαθορισμένα πολύ πριν από τη γέννησή του (από το οπισθόφυλλο του βιβλίου).

Το κτήριο: γκρίζο, τετράγωνο, τριάντα τέσσερα ολόκληρα πατώματα. Και στην είσοδο η επιγραφή: ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΩΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ. Στον θυρέο⁶³ το έμβλημα του Παγκόσμιου Κράτους: ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ, ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ.

Η πελώρια αίθουσα, στο ισόγειο, έβλεπε κατά τον Βορρά. Έξω ήταν καλοκαίρι. Μέσα στην αίθουσα η θερμοκρασία ήταν τροπική. Κι όμως, τι χειμώνας γύρω! Τι παγωνιά! Μια ηλιαχτίδα που ταξίδευε, απ' το μεγάλο παράθυρο, μάταια έψαχνε να βρει κάποια επιφάνεια που να την σκεπάζει κανένα βαρύ, σπλαχνικό υφαντό. Κάποιο ρίγος πνευματικότητας σ' ένα αχνό σχήμα.

Όλα γύρω, χειμωνιά στη χειμωνιά. Τζάμι και νίκελ, και η ζοφερά γυαλισμένη πορσελάνη των επιστημονικών εργαστηρίων. Άσπρες οι φόρμες των εργαζομένων, και τα χέρια τους ντυμένα με γάντια από καουτσούκ στο χρώμα των πτωμάτων. Φάντασμα το φως, παγωμένο λείψανο. Μόνο από τους μπρούντζινους σωλήνες των μικροσκοπίων δανειζότανε μια ουσία κάπως πλούσια και ζωντανή. [...]

«Κι αυτός», είπε ο Διευθυντής ανοίγοντας την πόρτα, «είναι ο Θάλαμος Γονιμοποίησης».

Την ώρα που ο Διευθυντής Επωαστηρίων⁶⁴ και Πληθυσμιακού Προγραμματισμού μπήκε στον θάλαμο, τριακόσιοι Γονιμοποιοί, σκυμμένοι πάνω στα όργανα της εργασίας τους, ήταν βυθισμένοι στη δουλειά τους, μέσα σε μια αποπνικτική, σχεδόν, σιγή, τη σιγή της απόλυτης προσήλωσης, που την διέκοπτε μόνον κάποιος ψίθυρος, ή έστω κι ένα μικρό μηχανικό σύριγμα⁶⁵. Μια ομάδα από νέους φοιτητές που μόλις είχαν φτάσει στο Κέντρο, νεαρά ροδομάγουλα ξεπεταρούδια, ακολουθούσαν τον Διευθυντή κατά πόδας, σχεδόν, σαν αυτόματα. Ο καθένας τους κρατούσε ένα σημειωματάριο όπου σημείωνε, με βιάση, τα όσα έλεγε ο διαπρεπέστατος άνδρας. Ναι, είχαν το προνόμιο να αντλούν τη γνώση από την πηγή. Και τι προνόμιο! Ο Διευθυντής Επωαστηρίων και Πληθυσμιακού Προγραμματισμού του Κεντρικού Λονδίνου πάντοτε φρόντιζε να οδηγεί προσωπικά τους νέους φοιτητές στην πρώτη επίσκεψη των διαφόρων τμημάτων.

[...]

«Αυτοί», εξήγησε, «είναι οι Εκκολαπτήρες». Άνοιξε μια μονωμένη πόρτα και τους έδειξε μια σειρά από αριθμημένους δοκιμαστικούς σωλήνες, τοποθετημένους σ' ατέλειωτα ράφια. «Ίδου το εβδομαδιαίο απόθεμα ωαρίων», είπε. «Διατηρούνται σε θερμοκρασία σώματος». Ύστερα άνοιξε μια άλλη πόρτα. «Ενώ οι αρσενικοί γαμέτες⁶⁶», συνέχισε, «πρέπει να τηρούνται σε θερμοκρασία 35 και όχι 37 βαθμών. Η πλήρης θερμοκρασία σώματος

⁶³ Έμβλημα κράτους, δυναστείας ή παλιάς αριστοκρατικής οικογένειας – συνήθως σε σχήμα ασπίδας και με διάφορες παραστάσεις (εικόνες).

⁶⁴ Εκκολαπτήριο, ο χώρος που γίνεται η εκκόλαψη των αβγών

⁶⁵ Ήχος σφυρίγματος

⁶⁶ Σπερματοζώαρια

προκαλεί στέρωση⁶⁷, διότι τα πειράματα απέδειξαν ότι ορισμένοι τράγοι, περιβεβλημένοι με απόλυτη θερμογένεια⁶⁸, είναι ανίκανοι να τεκνοποιήσουν».

[...]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Ποια εντύπωση δημιουργεί στον/στην αναγνώστη/-στρια η περιγραφή του «ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΩΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ» ως προς τον εξωτερικό, αλλά και εσωτερικό του χώρο; Να στηρίζεις την απάντησή σου με αναφορές σε χωρία του κειμένου.
- B2.** «Μια ομάδα από νέους ... Και τι προνόμιο!»: Να γράψεις δύο σημεία του αποσπάσματος από τα οποία φαίνεται το προσωπικό σχόλιο του αφηγητή σε σχέση με τα αφηγούμενα από μέρους του. Πώς διαμορφώνουν τα σημεία αυτά, κατά τη γνώμη σου, το ύφος του αποσπάσματος;
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.
1. Ο «Θαυμαστός καινούργιος κόσμος» δημοσιεύτηκε το 1932 και περιγράφει μια «δυστοπία», με την έννοια μιας εφιαλτικής μελλοντικής κοινωνίας. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, τα χαρακτηριστικά της; Λαμβάνοντας υπόψη τη χρονολογία έκδοσης του έργου, αλλά και με βάση τις γνώσεις σου για τη σύγχρονή σου πραγματικότητα, θεωρείς ότι μπορούμε να κάνουμε αισιόδοξες προβλέψεις για το μέλλον;
- ή
2. Να υποθέσεις πως είσαι ένας από τους φοιτητές του αποσπάσματος που διάβασες. Να γράψεις στο ημερολόγιό σου τα συναισθήματά σου από την ξενάγηση του Διευθυντή στον «Θάλαμο Γονιμοποίησης».

⁶⁷ Ιατρική μέθοδος περιορισμού γεννήσεων

⁶⁸ Αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Χρησιμοποιώντας τον παγετό ως ευκαιρία άρνησης της κλιματικής αλλαγής**

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευή ενός άρθρου που αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://www.iaropsi.gr>. Ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο στις 05-02-2021.

Είναι βλακεία ή στρατηγικός κυνισμός¹ ;

Για οποιονδήποτε κάτω των 50 ετών, μια κακοκαιρία ανάλογη αυτής που λαμβάνει χώρα σήμερα στις ΗΠΑ αποτελεί κάτι το πρωτοφανές. Τα τριάντα τελευταία χρόνια, η υπερθέρμανση του πλανήτη αποκτά όλο και μεγαλύτερη ένταση. Οι ωκεανοί θερμαίνονται, οι πάγοι λιώνουν και οι χώρες κοντά στον ισημερινό βρίσκονται αντιμέτωπες με ανυπόφορα υψηλές θερμοκρασίες. Φυσικά, η κλιματική αλλαγή, ακόμη κι αν μέχρι τώρα έχει κάνει αισθητή την παρουσία της στα θερμότερα κλίματα, προκαλεί αναταραχές και κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Συνεπώς, όχι μόνο η κλιματική επικαιρότητα δεν είναι καθησυχαστική, αλλά θα έπρεπε να μας ευαισθητοποιεί ακόμη περισσότερο.

Μια τέτοιου είδους μετατροπή των ακραίων καιρικών συνθηκών μπορεί να αξιοποιηθεί από εκείνους που θέλουν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής. Σε αυτό το πνεύμα, ο Donald Trump πρόσφατα υποστήριξε σε μια ανάρτησή του ότι «οι θερμοκρασίες και οι θυελλώδεις άνεμοι φθάνουν μείον 60 βαθμούς, το μεγαλύτερο κρύο που καταγράφηκε ποτέ». Πρόσθεσε: «Τι συμβαίνει με την υπερθέρμανση του πλανήτη; Να επιστρέψεις γρήγορα, σε χρειαζόμαστε!»

Ας παραβλέψουμε προς το παρόν ότι η υπερθέρμανση υφίσταται και ας συμφωνήσουμε με την άποψη του προέδρου των ΗΠΑ. Θα ήταν λογικό λοιπόν, εάν παρατηρούμε συχνότερα έντονη πτώση της θερμοκρασίας να καταρρίψουμε τις θεωρίες για υπερθέρμανση. Όχι.

Οι επιστήμονες πιστεύουν όλο και περισσότερο ότι η αλλαγή του κλίματος είναι ικανή να προκαλεί πιο συχνή διακοπή της «πολικής δίνης» του βόρειου ημισφαιρίου, της ζώνης ανέμων δηλαδή που «περιορίζουν» το πολικό ψύχος στη γεωγραφική περιοχή γύρω από τους πόλους και κυρίως το βόρειο. Αυτό θα οδηγή στην δημιουργία διαρροών που θα επηρεάζουν περιοχές όπως οι ΗΠΑ και η κεντρική Ευρώπη.

Ας επιστρέψουμε στην ανάρτηση του Trump, γιατί σίγουρα επιδέχεται περαιτέρω κριτική. Εδώ και πολλά χρόνια, ο συγκεκριμένος ανήκει στην κατηγορία ανθρώπων που με πάθος υπερασπίζονται την άποψη ότι οι επιστήμονες ψεύδονται και ότι η κλιματική αλλαγή δεν υφίσταται. Το άξιο αναφοράς είναι, όμως, ότι ο πρώην Πρόεδρος ξέρει πως η κλιματική αλλαγή είναι πραγματική. Το γνωρίζουμε αυτό, επειδή το ανέφερε ως λόγο, για να δοθεί ειδική άδεια για την κατασκευή ενός τείχους – το οποίο θα προστατεύσει το γήπεδο του γκολφ που έχει στην Ιρλανδία από τις επιζήμιες επιπτώσεις της αύξησης της στάθμης της θάλασσας.

Όπως και στην περίπτωση του Donald Trump, αρκετοί πολιτικοί διεθνώς πραγματοποιούν αντικρουόμενες δηλώσεις σχετικά με την κλιματική αλλαγή. Αδυνατώ να πειστώ πως η άρνηση της κλιματικής αλλαγής αποτελεί πραγματική άποψη και όχι κάποιου είδους στρατηγική κίνηση που ίσως στοχεύει στην παραπλάνηση του λαού.

A3. Στο προηγούμενο κείμενο αναφέρεται: «Συνεπώς, όχι μόνο η κλιματική επικαιρότητα δεν είναι καθησυχαστική, αλλά θα έπρεπε να μας ευαισθητοποιεί ακόμη περισσότερο». Με αφορμή το άρθρο που διάβασες και σε

¹ ωμή ειλικρίνεια

προβληματίσει, αποφασίζεις να εκφωνήσεις ομιλία στο σχολείο (200-250 λέξεων), στο πλαίσιο Ημερίδας που διοργανώνεται λόγω της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος. Στην ομιλία σου θα παρουσιάσεις παραδείγματα της κλιματικής αλλαγής και θα προσπαθήσεις με επιχειρήματα να ευαισθητοποιήσεις τους συμμαθητές σου για το θέμα αυτό.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

BRENDAN KENNELLY (1936-)

Η ελπίδα στα φτερά

Ο Brendan Kenelly είναι Ιρλανδός ποιητής. Το 2010 του απονεμήθηκε το ιρλανδικό βραβείο PEN για τη συνεισφορά του στην ιρλανδική λογοτεχνία.

Το κορίτσι ανοίγει το ράμφος του γλάρου μ' ένα
κουτάλι κι αρχίζει να ξύνει το πετρέλαιο να φύγει.
Αχαλίνωτα τ' ουρανού τα χρώματα, θρύλος και μύθος
συντηρούν την προσήλωση όσων κλείνονται σε
παραδοσιακές ανάγκες, όμως εγώ προμαντεύω τώρα
έναν άδειο από πουλιά ουρανό, στου κόσμου τις ακτές
σωρούς σκουπίδια, παχύ το μαύρο
πνιγηρό πετρέλαιο να σκοτώνει την ελπίδα στα φτερά.
Κι αυτό το κορίτσι –είναι δεν είναι στης ήβης το κατώφλι -
να περνάει τη ζωή του, αν είναι ένδειξη αυτό που κάνει τώρα,
ανασταίνοντας αυτά τα αποσβολωμένα πουλιά που
ρυπαίνουν τη θάλασσα, άψυχες πτώσεις ανάμεσα στα βράχια.
Θα στέλνει στους αιθέρες πλάσματα με λευκά φτερά
πριν μαύρες παλίρροιες πνίξουν τις απλές ανθρώπινες λέξεις.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο ποίημα αναφέρεται: «όμως εγώ προμαντεύω τώρα έναν άδειο από πουλιά ουρανό, στου κόσμου τις ακτές σωρούς σκουπίδια, παχύ το μαύρο πνιγηρό πετρέλαιο να σκοτώνει την ελπίδα στα φτερά». Ποια πρόβλεψη κάνει το ποιητικό υποκείμενο για τη μελλοντική κατάσταση του περιβάλλοντος στο σχετικό απόσπασμα; Πιστεύεις πως είναι δικαιολογημένη η απαισιοδοξία του;

ή

2. Με τους φίλους σου αποφασίζεις να κάνεις μια εκδρομή στη θάλασσα σε αγαπημένη παραλία που έχεις να επισκεφτείς ένα χρόνο. Γρήγορα, όμως, απογοητεύεσαι από την εγκατάλειψη και τα σκουπίδια που βλέπεις στον περιβάλλοντα χώρο. Σε μία σελίδα του ημερολογίου σου να συγγράψεις τις εντυπώσεις και τις σκέψεις που σου δημιουργούνται.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Η ελληνική φύση**

Το διασκευασμένο κείμενο «Η ελληνική φύση» προέρχεται από το έργο του Κωνσταντίνου Τσάτσου (1899-1987) «Πριν από το ξεκίνημα» και αντλήθηκε από την ενότητα «Οι ελληνικοί τόποι και τα μνημεία τους» του «Φωτόδεντρου²».

Η φύση έχει ποικίλες όψεις· όλες όμως συνοψίζονται σε δύο βασικούς τρόπους. Μια φορά, η φύση στέκεται απέναντί σου· σου αντιστέκεται. Κάποτε μάλιστα σου είναι και εχθρική. Είναι ό,τι εσύ δεν είσαι. Μια άλλη φορά η φύση σε αγκαλιάζει, σχεδόν συγχωνεύεται μαζί σου. Είναι λιγότερο απέναντί σου και περισσότερο μέσα σου. Αντί να τη φοβάσαι σαν μια ανίκητη τεράστια εχθρική δύναμη, συναδελφώνεται μαζί σου και συνομιλεί μαζί σου. Δεν είναι το «έτερον³» της ψυχής του ανθρώπου· είναι μια όψη του ανθρώπου του ίδιου.

Σε αυτή την τελευταία κατηγορία ανήκει και η ελληνική φύση, στα μέρη της τα πιο χαρακτηριστικά, σε αυτά ιδίως που την ξεχωρίζουν από κάθε άλλη φύση. Η ελληνική φύση γίνεται ένα στοιχείο της ψυχής μας. Γίνεται νόμος της ψυχής μας. Η ελληνική φύση είναι ελληνικός νόμος· ο βασικός νόμος της ελληνικής ψυχής. Από αυτόν τον νόμο προκύπτει το βασικό νόημα και κάθε ελληνικής ψυχής, γενικά της ελληνικής ζωής: το μέτρο· το μέτρο στα φυσικά μεγέθη, στις φυσικές δυνάμεις και στις ψυχικές εντάσεις. Ο νόμος αυτός κάνει τα πάντα στην ελληνική φύση εποπτεύσιμα⁴· το φέρνει στα μέτρα του ανθρώπου. Το τιτανικό, το γιγάντιο υπάρχει μόνο ως αντίθεση. Εδώ όλα τα συλλαμβάνει το μάτι, τα ελέγχει· γιατί όλα φαίνονται. Ο νόμος του μέτρου ανεβάζει την ελληνική φύση στο άπλετο φως. Η ελληνική φύση είναι από φως. Οι φωτισμοί της δημιουργούν το κάλλος της.

Τα γενικά αυτά γνωρίσματα τα αναγνωρίζεις διάσπαρτα παντού, όσο περιδιαβάζεις τον ελληνικό χώρο και όσο και αν έχει ο χώρος αυτός ποικίλες όψεις. Γιατί η Ελλάδα κάθε πενήντα μίλια είναι ένας άλλος κόσμος. Άλλες γραμμές βουνών, άλλα χρώματα, άλλη σύσταση της γης, άλλη πανίδα, άλλη ψυχή. Και ενώ αποτελείται από ένα πλήθος μικρόκοσμων, είναι και μια αδιαίρετη ενότητα, από όλους τους άλλους φυσικούς κόσμους ριζικά διαφορετική· ενιαία στην ποικιλία της. Και τούτη η ποικιλία πληθαίνει ακόμα περισσότερο, όταν σκεφτεί κανείς ότι η ελληνική φύση δεν είναι μόνο από γη, αλλά και από θάλασσα, ότι τα δύο αυτά στοιχεία είναι μέσα της σφιχτοδεμένα, έτσι που ορίζοντας ελληνικός δύσκολα νοείται χωρίς καμιά γαλάζια χαραμάδα θάλασσας, χωρίς ένα νησί, χωρίς ένα βράχο στημένο ενάντια στα κύματα, χωρίς κάποιο κομμάτι γης που να αγκαλιάζει το πέλαγος. Η ελληνική φύση είναι γη και θάλασσα, διότι είναι προπαντός αυτό που ενώνει τα δύο αυτά στοιχεία: ουρανός.

A3. Ο συγγραφέας υμνεί τη φυσική ομορφιά του ελληνικού τοπίου. Στην εποχή μας, όμως, διακρίνουμε σε διάφορα μέρη της Ελλάδας έλλειψη σεβασμού προς το περιβάλλον. Αυτό διαπιστώνεις κι εσύ, όταν έπειτα από αρκετά χρόνια επισκέπτεσαι ξανά έναν τόπο, τον οποίο θυμόσουν ως ονειρεμένο. Με λύπη σου βλέπεις ότι το τοπίο έχει καταστραφεί λόγω της άναρχης οικοδόμησης ή/και της βιομηχανοποίησης. Τους προβληματισμούς και τα συναισθήματά σου σχετικά με το φαινόμενο αυτό καταθέτεις σε επιστολή (200-250 λέξεις) που αποστέλλεις στον δήμαρχο, με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

² «Φωτόδεντρο»: επίσημη πλατφόρμα του Υπουργείου Παιδείας με ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό

³ έτερον: άλλο, διαφορετικό

⁴ εποπτεύσιμα: που μπορεί κάποιος να εποπτεύει/ να βλέπει, ελεγχόμενα

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΟΡΦΕΑΣ ΠΕΡΙΔΗΣ (1957-)

«Ο Ρομπέν των καμένων δασών»

Το τραγούδι «Ο Ρομπέν των καμένων δασών», σε στίχους και μουσική του τραγουδοποιού Ορφέα Περίδη, ανήκει στον πρώτο του δίσκο με τίτλο «Αχ, ψυχή μου φαντασμένη» (1993).

Γεννήθηκα μες στην κοιλιά του τσιμεντένιου δράκου,
που από το στόμα του ξερνάει τις φλόγες του θανάτου.
Στένεψε ο κόσμος, στένεψε, στένεψε το μυαλό μου
η πολιτεία πιο μικρή απ' το δωμάτιο μου.

Σπίτι, τους φίλους, τη δουλειά, όλους θα τους αφήσω,
δίχως βοήθεια καμιά, μόνος θα πολεμήσω.

Θα πάρω κράνος διχτυωτό απ' το Μοναστηράκι,
θα βάλω πάνω ένα φτερό μαύρο από κοράκι,
θα πάρω φτυάρι και κασμά και πετσετέ φουλάρι,
θα πάρω δρόμους και βουνά πάνω σ' ένα μουλάρι.

Είμ' ο Ρομπέν των καμένων δασών
και των πολυκατοικιών.

Γεννήθηκα μέσα στη γη μια ντάλα μεσημέρι
και σε πλατεία φύτερωσα, σ' ένα μικρό παρτέρι.
Στένεψε ο κόσμος, στένεψε, στέρεψε η έμπνευσή μου,
ο αέρας μου λιγότερος απ' την αναπνοή μου.
Είμ' ένα φαλακρό βουνό, γη καταπατημένη,
μπουλντόζα ακυβέρνητη, από κλωστή δεμένη.

Είμαι εδώ, δεν είμαι εδώ, δεν ξέρω, δεν κρατιέμαι,
θηρίο είμαι ακέφαλο, θηρίο που καταριέμαι.
Φτάνει ως εδώ, βγάλτε για μένα ένα νόμο,
βάλτε με να περνάω γέρους απ' το δρόμο...

Είμ' ο Ρομπέν των καμένων δασών
και των πολυκατοικιών.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς περιγράφει τις συνθήκες της ζωής του στην πόλη ο στιχουργός και ποια συναισθήματα του προκαλούν; Συμμερίζεσαι τις ιδέες του;

ή

2. Να υποθέσεις ότι παίρνεις συνέντευξη από τον Ορφέα Περίδη με αφορμή το τραγούδι του «Ο Ρομπέν των καμένων δασών». Να καταγράψεις τις ερωτήσεις που θα του έθετες και τις απαντήσεις που θεωρείς ότι θα σου έδινε.

84. ΘΕΜΑ 12752

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Σώσε τη γειτονιά σου» από τα σκουπίδια

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο στηρίχτηκε στο ρεπορτάζ της Ιφιγένειας Βιρβιδάκη, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 28. 02. 2021.

Η Ιωάννα, σαν αίλουρος, μπαίνει βαθιά στη σπηλιά. Ο Μανόλης, η Χρυσούλα, η Κέλλυ, ο μικρός Όθωνας και οι υπόλοιποι κάνουν αλυσίδα και τοποθετούν σε μαύρες σακούλες όσα κρύβει η σπηλιά: πολλά, μα πάρα πολλά πλαστικά μπουκάλια και ποτηράκια μιας χρήσης, ένα παλιό κλουβί, ποδήλατο χωρίς ρόδες, τσιστιέρα και... μια τηλεόραση μέσα στο κουτί της. Πάνω σε αυτό, μια ετικέτα από εταιρεία κούριερ. Οι εθελοντές του «Save Your Hood⁵» στου Φιλοπάππου ειδοποιούν τον παραλήπτη και η τηλεόραση παραδίδεται εκεί που πρέπει. Τα υπόλοιπα, δηλαδή 4.000 λίτρα (!) σε 25 μαύρες σακούλες, όσα δηλαδή συγκέντρωσαν οι 13 ενήλικοι και 2 παιδιά που «σάρωσαν» τον λόφο, μεταφέρονται στο πάρκιγκ του θεάτρου Δ. Στράτου, για να τα παραλάβει ο Δήμος Αθηναίων. Αντίστοιχες εξορμήσεις έγιναν και γίνονται σε τακτική βάση σε όλη την Ελλάδα.

Όλα ξεκίνησαν όταν ο Β. Σφακιανόπουλος, εμπνευστής των δράσεων, στην καθημερινή του βόλτα στα Τουρκοβούνια, είδε κάποιον να πετά το ποτηράκι του καφέ του σε έναν γκρεμό γεμάτο σκουπίδια. «Τι κάνεις;» του λέω. «Έχεις πρόβλημα; Κοίτα κάτω. Το δικό μου σε πείραξε;» μου απαντά. «Εκεί έγινε ένα κλικ μέσα μου!», διηγείται. «Ήταν μια λογική που δεν μπορούσα να χωνέψω. Αναζήτησα έναν τρόπο που οι καθαρισμοί μπορούν να έχουν αποτέλεσμα και συνέχεια. Και κυρίως έναν τρόπο ώστε ένας πολίτης θα μπορούσε να ευαισθητοποιήσει και άλλους μέσα από τη δράση του...». Αρχισε, λοιπόν, να οργανώνει με τη βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μια απλή ιδέα: «Καθαρίζουμε το μέρος, όπου μένουμε, σε μια καθημερινή μας βόλτα.», μια ιδέα που ένωσε πολλούς που ήδη, ως άτομα, φρόντιζαν να έχουν μαζί τους μια σακούλα για σκουπίδια.

[...] Η Μαριάνθη, από την περιοχή του ΣΕΦ, εξηγεί: «Ξεκινάμε μια δράση 12-14 άτομα και, καθώς εξελίσσεται, ο κόσμος που κάνει τη βόλτα του βάζει γάντια και μας βοηθά. Πολλές φορές καταλήγουμε περισσότεροι από 30. Αυτός είναι ο στόχος μας, η ευαισθητοποίηση!». Η Μαρία από την Πάτρα συμπληρώνει: «Είναι και θέμα προσωπικής ευθύνης. Το κάνουμε, εξάλλου, πρώτα απ' όλα για εμάς. Εμείς θα φάμε τα ψάρια που έχουν καταπιεί πλαστικά, εμείς θα βγούμε βόλτα στο πάρκο, εμείς θα ξαπλώνουμε στην παραλία με τις γόπες...». Η Χρ. Δρακοπούλου από τη Θεσσαλονίκη τονίζει: «Η συμμετοχή δείχνει κάτι σημαντικό: ότι είμαστε πολλοί που θέλουμε να κάνουμε κάτι, που έχουμε βαρεθεί να διαμαρτυρόμαστε, γιατί δεν καθαρίζουν οι άλλοι...». [...] Έπειτα από την ανταπόκριση του κόσμου, ο εμπνευστής της δράσης καταλήγει: «Όταν βλέπεις εθελοντές που δραστηριοποιούνται,

⁵ Save YourHood: Σώσε το δάσος σου (επωνυμία εθελοντικής οργάνωσης οικολογικού χαρακτήρα)

αλλά και τη δημοσιότητα που παίρνει αυτό, τότε είτε κινητοποιείσαι είτε ντρέπεσαι. Και τα δύο είναι προς θετική κατεύθυνση.».

A3. Η εθελοντική πρωτοβουλία που παρουσιάζεται στο άρθρο φαίνεται ότι εξαπλώνεται σε όλη την Ελλάδα σταδιακά. Αποφασίζετε μαζί με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σου να συμμετέχετε ενεργά σε αυτή τη δράση ως σχολείο. Να συντάξεις εκ μέρους της τάξης σου επιστολή 200-250 λέξεων προς τον Σύλλογο Διδασκόντων και τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, με σκοπό να τους πείσεις για την αξία της συμμετοχής όλων σε αυτή την πρωτοβουλία.

B. Λογοτεχνικό κείμενο
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ (1911-1996)

Αυτός ο αέρας που χαζεύει

Το ποίημα «Αυτός ο αέρας που χαζεύει» του νομπελίστα Οδυσσέα Ελύτη περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ο ήλιος ο πρώτος» (εκδ. Ίκαρος, 1989).

XIII

Αυτός ο αέρας που χαζεύει μες στις κυδωνιές
Το ζουζούνι αυτό που πιπιλάει τα κλήματα
Η πέτρα που ο σκορπιός φοράει κατάσαρκα
Κι αυτές οι θυμωνιές μέσα στ' αλώνια
Που καμώνονται το γίγα σε μωρά παιδιά ξυπόλυτα.

Οι ζωγραφιές τού ανάστα ο Θεός
Στον τοίχο που έξυσαν τα πεύκα με τα δάχτυλά τους
Ο ασβέστης που βαστάει στη ράχη του τα μεσημέρια
Και τα τζιτζίκια τα τζιτζίκια μες στ' αυτιά των δέντρων.

Μεγάλο καλοκαίρι από κιμωλία
Μεγάλο καλοκαίρι από φελλό
Τα κόκκινα πανιά λοξά στα σαγανάκια
Στον πάτο ζώα κατάξανθα σφουγγάρια
Των βράχων φουσαρμόνικες
Πέρκες από τις δαχτυλιές ακόμη του κακού ψαρά
Ξέρες περήφανες στις πετονιές του ήλιου.

Ένα και δυο: τη μοίρα μας δεν θα την πει κανένας
Ένα και δυο: τη μοίρα του ήλιου θα την πούμε εμείς.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Μέσα από ποιες εικόνες του καλοκαιριού αποδίδει ο ποιητής την ελληνική φύση; Εσύ με ποιες εικόνες συνδέεις τη σχέση σου με το φυσικό περιβάλλον;

ή

2. Να γράψεις ένα κείμενο που έχει τη μορφή ημερολογιακής σελίδας, στο οποίο εκθέτεις τις σκέψεις που σου προκαλούν οι δύο τελευταίοι στίχοι του ποιήματος για τον ρόλο που έχουν νέοι της ηλικίας σου στην οικοδόμηση μιας σωστής σχέσης με τη φύση.

85. ΘΕΜΑ 12779

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Ειδυλλιακός τουριστικός προορισμός ή ανοιχτή χωματερή;]

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο υπογράφεται από τον Θοδωρή Τσιμπίδη και δημοσιεύθηκε στις 22 Δεκεμβρίου 2020 στον ιστοχώρο «Αρχιπέλαγος». Αναφέρεται στα προβλήματα που δημιουργεί στις ελληνικές θάλασσες και την ευρύτερη επικράτεια η ανεπαρκής διαχείριση των απορριμάτων σε αντίθεση με άλλες χώρες της Ε.Ε.

Τα θραύσματα και οι ίνες των πλαστικών απορριμμάτων που βρίσκονται εκτεθειμένα στο περιβάλλον, έχουν ήδη εισχωρήσει σε όλα τα επίπεδα των οικοσυστημάτων και της τροφικής αλυσίδας των ελληνικών θαλασσών, σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας που διεξάγει το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Προστασίας «Αρχιπέλαγος».

Σε μια εποχή που συνεχώς αναφερόμαστε στην προστασία του περιβάλλοντος, η Ελλάδα που θα έπρεπε να αποτελεί ανταγωνιστικό και ειδυλλιακό τουριστικό προορισμό, συνεχίζει να παρουσιάζει σε τόσες πολλές περιοχές τη ντροπιαστική εικόνα της ανοιχτής χωματερής, τόσο κατά την τουριστική περίοδο, όσο και κατά το υπόλοιπο έτος. Διασκορπισμένα απορρίμματα εντοπίζονται στις άκρες των αστικών και επαρχιακών δρόμων, σε τουριστικές περιοχές, σε πλούσια οικοσυστήματα, δίπλα σε αρχαιολογικούς χώρους και στην πλειονότητά τους καταλήγουν στη θάλασσα.

Διάσπαρτες στην ελληνική επικράτεια είναι οι παράνομες ή ακατάλληλες χωματερές, αλλά και πολυάριθμες χωματερές παράνομης καύσης απορριμμάτων που συνεχίζουν να λειτουργούν από κάποιους δήμους ακόμα και σήμερα[...]. Όταν χώρες όπως η Γερμανία, η Δανία, η Φινλανδία, το Βέλγιο και η Ολλανδία διαχειρίζονται μέσω υγειονομικής ταφής μόνο το 1% των απορριμμάτων τους, ενώ η Σουηδία έχει ολοκληρωτικά καταργήσει την ταφή των απορριμμάτων, η Ελλάδα επιμένει να διατηρεί το αρνητικό της ρεκόρ στην Ε.Ε. θάβοντας περισσότερο από το 80% από τα «επίσημα» απορρίμματα.[...]

Και αν όλα αυτά είναι αποτέλεσμα της διαχρονικά ανεπαρκούς διαχείρισης των απορριμμάτων, τώρα που το πρόβλημα της πλαστικής ρύπανσης έγινε πλέον μόδα για κάποιους, πολίτες και πολιτεία κοιτάμε το δέντρο και χάνουμε το δάσος. Προσπαθούμε να λύσουμε το πρόβλημα της πλαστικής ρύπανσης με περιστασιακές, εποχικές δράσεις, ή ακόμα και με τη φετινή «καινοτομία» να αναρτούμε ψευδείς και παραπλανητικές αφίσες σε αεροδρόμια κλπ για plastic-free⁶ προορισμούς, αναφερόμενοι σε νησιά που δεν έχουν ούτε καν στοιχειώδη διαχείριση απορριμμάτων.[...]

⁶ χωρίς πλαστικό

Έχοντας λοιπόν σήμερα την υποχρέωση να καλύψουμε τόσο πολύ χαμένο έδαφος και χρόνο στην Ελλάδα (και) για το ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων, είναι πλέον επιτακτική ανάγκη να κινηθούμε με βήματα ταχύτατα και αποτελεσματικά. Το πώς μπορεί να γίνει η διαχείριση των απορριμμάτων είναι γνωστό και εφαρμόζεται εδώ και δεκαετίες στην πλειονότητα των χωρών της Ε.Ε.

A3. Το κείμενο προβάλλει ως μια από τις σημαντικότερες αιτίες της μόλυνσης του οικοσυστήματος τα πλαστικά απορρίμματα. Σε άρθρο έκτασης 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου σου να αναφερθείς με παραδείγματα στις συνέπειες αυτής της καταστροφής για τις ελληνικές θάλασσες και τον τουρισμό και να προτείνεις συγκεκριμένες ενέργειες για τη συμμετοχή ατόμων της ηλικίας σου σε δράσεις οικολογικού ενδιαφέροντος.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ (1912- 1991)

Αὐτοβιογραφία (ἀποσπάσματα)

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στον Νικηφόρο Βρεττάκο, έναν δημιουργό που ταυτίστηκε με την ποίηση της αγάπης, της ειρήνης, της ελληνικότητας και της ανθρωπιάς. Πηγή έμπνευσής του είναι η φύση.

«Μη μου σκοτώσετε το νερό.

Μη μου σκοτώσετε τα δέντρα.

Μη μου ξεσκίσετε αυτές τις θείες σελίδες

που τις γράψανε τ' ασύλληπτο φως

κι ο ασύλληπτος χρόνος

κι όπου σταθώ με περιβάλλουν.

Μη μου σκοτώσετε της γης το ποίημα!...

Επιστρατέψετε την αιωνιότητα,

ανάβοντας το άστρο: «Αγάπη».

Επιστρατέψετε την αιωνιότητα,

ανάβοντας ψηλότερα απ' όλα,

πάνω απ' το έτοιμο βάραθρο,

το άστρο: «Ανθρώπινο μέτωπο!».

Σας παρακαλούμε:

Αφήστε μας τα πράγματα.

Μη μας τα καίτε.

Αφήστε τα έντομα να βρίσκουνε τ' άνθη τους».

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια παράκληση/έκκληση απευθύνει ο ποιητής και ποια συναισθήματα τον κατακλύζουν; Συμμερίζεσαι την αγωνία του;

ή

2. Να υποθέσεις ότι τηρείς προσωπικό ημερολόγιο. Να γράψεις σκέψεις και επιθυμίες που σου δημιουργήθηκαν μετά την ανάγνωση του συγκεκριμένου ποιήματος, αξιοποιώντας λέξεις και φράσεις που μεταχειρίστηκε το ποιητικό υποκείμενο και άλλες που σχετίζονται με την οικολογική καταστροφή.

86. ΘΕΜΑ 14826

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Νέο πρωτοφανές κύμα καύσωνα στη χώρα: Τι λένε οι ειδικοί]

Ο Κωνσταντίνος Συνολάκης, καθηγητής Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών του Πανεπιστημίου Κρήτης και πρόεδρος της Εθνικής Ειδικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή σχολιάζει στο άρθρο που ακολουθεί το νέο κύμα καύσωνα που θα έφτανε στη χώρα μας εκείνη την εβδομάδα το καλοκαίρι του 2021. Πηγή: Protagon.gr

Το φαινόμενο των υψηλών θερμοκρασιών που παρατηρούνται το φετινό καλοκαίρι και ειδικά αυτό του δεκαήμερου καύσωνα που μας έρχεται από την Αφρική σχολίασε ο καθηγητής Διαχείρισης Φυσικών Καταστροφών του Πολυτεχνείου Κρήτης κύριος Συνολάκης «Προφανώς δεν είναι φυσιολογικό» σχολίασε επισημαίνοντας πως ενώ υπήρχε πρόβλεψη τα παραπάνω φαινόμενα να συμβούν το 2040, ξαφνικά τα βλέπουμε να συντελούνται το 2021. Έρχεται εφιαλτικός δεκαήμερος καύσωνας από την Αφρική!

Μιλώντας σε τηλεοπτικό σταθμό ο καθηγητής ανέφερε ότι «είναι κάτι το οποίο δυστυχώς είναι συμβατό με τις προβλέψεις που γίνονταν από τα κλιματολογικά μοντέλα, εδώ και 10 χρόνια, για τις επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη» και πρόσθεσε πως δυστυχώς φαινόμενα σαν κι αυτά, με 10 μέρες συνεχόμενου καύσωνα, για τα οποία υπήρχε η πρόβλεψη πως θα συμβούν το 2040, ξαφνικά τα βλέπουμε να συντελούνται ήδη από το 2021. «Κι αυτό πραγματικά είναι ανησυχητικό», τόνισε. Όπως εξήγησε, υπάρχουν πάρα πολλά κλιματολογικά μοντέλα, με τις προβλέψεις τους μάλιστα να είναι ακόμη πιο δυσοίωνες αφού εάν δεν κάνουμε απολύτως τίποτα, φαίνεται πως όταν αλλάξει ο 21ος αιώνας, θα έχουμε ακόμη περισσότερες ημέρες ακραίων καιρικών φαινομένων.

«Ακόμη και τέσσερις φορές περισσότερο» είπε συγκεκριμένα επισημαίνοντας πως το ζήτημα είναι πλέον πως θα σταθεροποιήσουμε το παγκόσμιο κλίμα και θα επιβραδύνουμε την τάση υπερθέρμανσης του πλανήτη ώστε να μην φτάσουμε σε αυτά τα πολύ δυσοίωνα σενάρια. «Εισπράττουμε ήδη τα αποτελέσματα της κλιματικής αλλαγής» τόνισε και εξήγησε πως στατιστικά αυτό που βλέπουμε είναι πως δυστυχώς τα μετεωρολογικά μοντέλα που έκαναν διάφορες εκτιμήσεις για τα ακραία φαινόμενα, την κλιματική αλλαγή και το πόσες μέρες καύσωνα θα έχουμε, αρχίζουν όχι μόνο να επαληθεύονται, αλλά επαληθεύονται νωρίτερα απ' ότι αναμενόταν.

- A3.** Συμμετέχεις σε ημερίδα που διοργανώνει το σχολείο σου με θέμα «Νέοι και κλιματική αλλαγή». Να γράψεις μία ομιλία 200-250 λέξεων με την οποία θα προσπαθείς να ευαισθητοποιήσεις το κοινό σου για την κλιματική αλλαγή, αλλά και να προτείνεις δράσεις με τις οποίες εσύ κι οι συμμαθητές σου μπορείτε να συμβάλλετε στην προστασία της φύσης.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Ν. ΒΕΛΙΩΤΗΣ (1970 -)

Ν' αγαπάς τα βουνά και τα πέλαγα

Το τραγούδι έχει ερμηνεύσει ο Παντελής Θαλασσινός στον δίσκο «Στης καρδιάς μου τ' ανοιχτά», που κυκλοφόρησε το 2010.

Ν' αγαπάς τα βουνά και τα πέλαγα,
τους γνωστούς και τους άγνωρους τόπους,
τα πουλιά, τα λουλούδια, τα σύννεφα,
και πολύ ν' αγαπάς τους ανθρώπους.
Τα θεριά ν' αγαπάς και τ' ανήμερα,
τα νησιά, τα ποτάμια, τ' αστέρια.
Κι αν ποτέ σε πληγώσουν κατάσταση
φίλοι, αγρίμια, λευκά περιστέρια .

Ν' αγαπάς τα βουνά και τα πέλαγα,
τους γνωστούς και τους άγνωρους τόπους,
τα πουλιά, τα λουλούδια, τα σύννεφα,
και πολύ ν' αγαπάς τους ανθρώπους.
Ν' αγαπάς, να ξεχνάς και να χαίρεσαι
τη δική σου γαλήνη και κείνα
που μ' αγάπη το νου μας φωτίζουνε,
και βλασταίνουν αμάραντα⁷ κρίνα.
Ν' αγαπάς τα βουνά και τα πέλαγα,
τους γνωστούς και τους άγνωρους τόπους,
τα πουλιά, τα λουλούδια, τα σύννεφα,
και πολύ ν' αγαπάς τους ανθρώπους.
Ν' αγαπάς τα βουνά και τα πέλαγα,
τους γνωστούς και τους άγνωρους τόπους,
τα πουλιά, τα λουλούδια, τα σύννεφα,
και πολύ ν' αγαπάς τους ανθρώπους.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο τραγουδοποιός προτρέπει κάθε άνθρωπο να αγαπά τη φύση γύρω του. Τι πιστεύεις πως είναι αυτό που τον ενέπνευσε; Πώς νιώθεις εσύ όταν βρίσκεσαι στη φύση;

ή

---

⁷ που δε μαραίνονται

2. Να γράψεις ένα πεζό κείμενο βασισμένο στους στίχους του Π. Θαλασσινού με το οποίο η υπεύθυνη / ο υπεύθυνος του πολιτιστικού προγράμματος του σχολείου σου θα προσκαλεί τους μαθητές να συμμετάσχουν στο πρόγραμμά της.

87. ΘΕΜΑ 14859

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Φύση και εξοχικά σπίτια στην Ελλάδα

Το κείμενο είναι (διασκευασμένο) άρθρο της Ελένης Φράγκου, που δημοσιεύτηκε στις 23.04.2009 στον ιστότοπο «Οδοδείκτες» (προσπέλαση 16.10.2021) με θέμα τη συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στο περιβάλλον.

Το βασικό επιχείρημα κρατών, επιχειρήσεων και ιδιωτών για την αργή εξάπλωση φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών και προϊόντων είναι –ή τουλάχιστον ήταν μέχρι πρότινος– ότι αυτά κοστίζουν πολύ περισσότερο συγκρινόμενα με τα καθιερωμένα συμβατικά. Και αν η επίσημη πολιτική έχει αρχίσει να στρέφεται, έστω και πολύ δειλά, σε πιο φιλικές προς το περιβάλλον επενδύσεις, ο μέσος Έλληνας καταναλωτής δεν φαίνεται ιδιαίτερα διατεθειμένος να «επενδύσει» κάτι από το εισόδημά του στο περιβάλλον. [...] Το βασικό επιχείρημα είναι συνήθως ότι οι μισθοί είναι χαμηλοί και «δεν βγαίνουμε».

Υπάρχουν, ωστόσο, σοβαρές ενδείξεις ότι δεν είναι οικονομικοί οι λόγοι που δεν ξοδεύουμε έστω και λίγα χρήματα για την προστασία του περιβάλλοντος. Μια χαρακτηριστική ένδειξη είναι τα πολλά νεόδομητα εξοχικά σπίτια [...] που έχουν κατακλύσει τα τελευταία χρόνια ακόμη περισσότερο την Ελλάδα [...] προσβάλλοντας συχνά (και) αισθητικά το τοπίο. [...] Βλέπουμε λοιπόν τα εξοχικά σπίτια να είναι συχνά μεγάλες μεζονέτες πολλών τετραγωνικών με μια μεγάλη πλακόστρωτη έκταση – για την κατασκευή της οποίας διαθέτουμε βεβαίως αρκετά χρήματα - ή (και) γκαζόν γύρω – γύρω [...]. Για να ποτίσουμε δε το γκαζόν και να πλύνουμε το πλακόστρωτο σπατάλαμε το καλοκαίρι πολύ νερό, το οποίο προέρχεται ενίοτε από παράνομες γεωτρήσεις, οι οποίες επίσης κοστίζουν. [...] Πολλές κατασκευές απλώς... βροντοφωνάζουν τη διάθεση των ιδιοκτητών για επίδειξη. [...] Αντί να κάνουμε, όμως, όλα αυτά τα έξοδα και τις σπατάλες για ένα εξοχικό, θα μπορούσαμε να επενδύσουμε σε τεχνολογίες και άλλα μέσα φιλικά προς το περιβάλλον. Το πρόβλημα δεν είναι τα χρήματα, αλλά οι προτεραιότητες. Και οι προτεραιότητές μας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη νοοτροπία μας. Ένα μικρό εξοχικό σπίτι, σωστά μελετημένο αρχιτεκτονικά, με έξυπνα διαρρυθμισμένους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους, ένα σπίτι στο οποίο θα χρησιμοποιούνταν φυσικά μέσα δροσισμού, που δεν θα απαιτούσε μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις, ένα σπίτι απλό, καλαίσθητο και λειτουργικό, χωρίς πισίνες, τεράστιες μάντρες και πολλές πλακοστρώσεις, θα κόστιζε πολύ λιγότερο. Οι ιδιοκτήτες του θα μπορούσαν επομένως να αξιοποιήσουν τα διαθέσιμα χρήματα για κάδους κομποστοποίησης⁸, φωτοβολταϊκά συστήματα παραγωγής ενέργειας, ακόμη και μικρούς βιολογικούς καθαρισμούς που θα παρήγαγαν νερό κατάλληλο για πότισμα και πλύσιμο αυλών κ.ά. [...]. Ένα πιο «οικολογικό» εξοχικό σπίτι θα ήταν ίσως κατασκευασμένο από ανθρώπους πιο απλούς, πιο ευαίσθητοποιημένους και πιο συμφιλωμένους με τον εαυτό τους - κατά συνέπεια και με το περιβάλλον τους. [...]

⁸ Η κομποστοποίηση είναι μια φυσική διαδικασία η οποία μετατρέπει τα οργανικά υλικά σε μια πλούσια σκούρα ουσία. Αυτή η ουσία λέγεται κομπόστ ή χούμος ή εδαφοβελτιωτικό. Η κομποστοποίηση είναι ένας πολύ άμεσος και σημαντικός τρόπος ανακύκλωσης.

A3. Στο κείμενο τονίζεται η αδιαφορία των ανθρώπων να προστατέψουν το φυσικό περιβάλλον. Οι διαπιστώσεις αυτές διατυπώθηκαν στο παρελθόν, το 2009. Σε ομιλία σου (200-250 λέξεις) που θα απευθύνεις στους συμμαθητές σου να αναφέρεις αν, κατά τη γνώμη σου, σήμερα έχει αλλάξει η συμπεριφορά των ανθρώπων και φροντίζουν το φυσικό περιβάλλον ή συνεχίζουν να αδιαφορούν. Να αναφέρεις παραδείγματα και να εξηγήσεις την συμπεριφορά που διαπιστώνεις.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ (1908-1941)

Άλλοτε η θάλασσα

Το ποίημα του Γιώργου Σαραντάρη ανήκει στη συλλογή «Στους φίλους μιας άλλης χαράς» (1939) και ανθολογείται στην Ποιητική Ανθολογία (βιβλίο όγδοο) του Λίνου Πολίτη (εκδ. Δωδώνη, 1977).

Άλλοτε η θάλασσα μάς είχε σηκώσει στα φτερά της
 Μαζί της κατεβαίναμε στον ύπνο
 Μαζί της ψαρεύαμε τα πουλιά στον αγέρα
 Τις ημέρες κολυμπούσαμε μέσα στις φωνές και τα χρώματα
 Τα βράδια ξαπλώναμε κάτω απ' τα δέντρα και τα σύννεφα
 Τις νύχτες ξυπνούσαμε για να τραγουδήσουμε
 Ήταν τότε ο καιρός τρικυμία χαλασμός κόσμου
 Και μονάχα ύστερα ησυχία
 Αλλά εμείς πηγαίναμε χωρίς να μας εμποδίζη⁹ κανείς
 Να σκορπάμε και να παίρνουμε χαρά
 Από τους βράχους ως τα βουνά μάς οδηγούσε ο Γαλαξίας
 Κι όταν έλειπε η θάλασσα ήταν μαζί μας ο Θεός.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες δραστηριότητες, στις οποίες συμμετέχει το ποιητικό υποκείμενο, συνδέονται με τη θάλασσα; Ποια συναισθήματα σου δημιουργούν οι δραστηριότητες αυτές;

ή

2. Μπορείς να περιγράψεις στο προσωπικό σου ιστολόγιο τις δραστηριότητες που σου αρέσει να κάνεις στη φύση και την ψυχική σου διάθεση χάρη σε αυτές;

⁹ Εμποδίζη (διατηρήθηκε η ορθογραφία του κειμένου): εμποδίζει.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Ο δικός μου Όλυμπος: Πουθενά στον κόσμο δεν μυρίζει έτσι**

Το κείμενο αποτελεί (διασκευασμένο) απόσπασμα από το ταξιδιωτικό αφιέρωμα της Βάσως Βλαχοπούλου στον τόπο καταγωγής της και δημοσιεύτηκε στον διαδικτυακό ιστότοπο <https://www.travel.gr/> στις 05.09.2021.

Κάθε φορά που κλείνω τα μάτια μου, για να βρεθώ στο μέρος που γαληνεύει την ψυχή μου, στο μέρος που με αγκαλιάζει κυριολεκτικά, στο μέρος όπου καταφεύγω, όταν νιώθω αδύναμη και γυρίζω πίσω άλλος άνθρωπος, βλέπω μπροστά μου τον Όλυμπο. **Ο Όλυμπος** για μένα είναι αυτός ο μαγικός τόπος που γιατρεύει τις πληγές, που γεμίζει δύναμη κάθε κύτταρο της ύπαρξής σου, που σε κάνει να σκέφτεσαι πως η ζωή είναι ωραία. Σε αυτό το μαγικό βουνό οι πρόγονοί μου έχτισαν το Λιτόχωρο, τη δεύτερη πατρίδα μου. **Στη Νέα Υόρκη υπάρχει Σύλλογος Λιτοχωριτών**, ο οποίος ιδρύθηκε το 1901, έναν αιώνα μετά την άφιξη των πρώτων εκεί ενεργός και καλά ριζωμένοι. Ανάμεσά τους και δικοί μου συγγενείς.

Στο Λιτόχωρο, η βρύση στην πλατεία Χοροστασούλι, δίπλα στο σπίτι μας, έχει το όνομα του παππού. Σ' αυτήν την πλατεία πέρασα τα πιο όμορφα καλοκαίρια της ζωής μου. Τα βράδια πηδούσαμε πάνω από φωτιές στη γιορτή του Σταυρού, σ' αυτήν τραγουδήσαμε και παίξαμε μέχρι τελικής πτώσης με τα παιδιά της γειτονιάς. Στις δεκαετίες του '80 και του '90 όλος ο νομός χόρευε και γλεντούσε στα beach bar¹⁰ στην πλάκα Λιτοχώρου μέχρι το άλλο πρωί. Παραδίπλα, οι ψαράδες μάζευαν μύδια. Άπειρες ήταν οι φορές που ο μπαμπάς μου μας πετύχαινε εκεί, ψαρεύοντας με τον κολλητό του. Μετά, επιστρέψαμε όλοι μαζί και καταλήγαμε να τρώμε για πρωινό μύδια και αχινοίς με τσίπουρα στην αυλή! Τουρίστες και ορειβάτες, για να ανέβουν στο βουνό περνάγανε έξω από την πόρτα του σπιτιού και μας έβγαζαν φωτογραφίες. Είμαι σε πολλές καρτ ποστάλ με νυχτικά ή με μαγιό, αυτό είναι σίγουρο!

Το μεγαλύτερο ατού της περιοχής είναι το απίθανο κλίμα της, που οφείλεται στον Όλυμπο. Δεν είναι, όμως, μόνο το κλίμα, είναι και η ενέργεια που εκπέμπει το βουνό. Δεν είναι τυχαίο που οι θεοί το διάλεξαν για σπίτι τους. Η μαγεία του θρυλικού βουνού δεν κρύβεται μόνο στις κορυφές του, αλλά και στους ανθρώπους που ζουν σε αυτό. Είναι ευθείς, έντονοι χαρακτήρες, με σπινθηροβόλο πνεύμα και διάθεση για περιπέτεια. Δεν είναι τυχαία και η φήμη που λέει ότι στα ίδια μέρη γεννήθηκε και ο Αλέξης Ζορμπάς¹¹.

Κι αν πας μια βόλτα ως το φαράγγι του Ενιπέα, θα πιστέψεις ότι υπάρχουν ξωτικά και νεράιδες, νύμφες και ημίθεοι. Ίσως, μάλιστα, ακούσεις ή δεις κάποιο από τα πλάσματα αυτά, όταν κλείσεις το κινητό και αφηθείς στην ομορφιά της φύσης. **Στον δρόμο προς τους Μύλους** πρέπει οπωσδήποτε να μαζέψεις άγρια βατόμουρα. Κι αν αποφασίσεις να ανέβεις το βουνό, ετοιμάσου να μυρίσεις την πιο αρωματική ρίγανη του κόσμου. **Φεύγοντας, πάρε μαζί σου οξυγόνο! Γέμισε τα πνευμόνια σου όσο μπορείς και κλείσε σ' ένα μπουκαλάκι τη μυρωδιά της γης μετά τη βροχή. Πουθενά στον κόσμο δεν μοσχοβολάει έτσι! Το υπογράφω.**

A3. Η κειμενογράφος μέσα από προσωπικές εμπειρίες και αναμνήσεις της παιδικής της ηλικίας ταξιδεύει τον αναγνώστη στον τόπο καταγωγής της. Η ιδέα της σου άρεσε και προτείνεις στο σχολείο σου να δημιουργήσετε ένα ιστολόγιο με σκοπό να προβάλλετε τον τόπο σας ως τουριστικό προορισμό. Με τον τίτλο «Για να σου γνωρίσω την πατρίδα μου...», γράφεις το πρώτο άρθρο (200-250 λέξεων) που θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο αυτό.

¹⁰ παραλιακά κέντρα διασκέδασης

¹¹ κεντρικός ήρωας διάσημου βιβλίου του Νίκου Καζαντζάκη

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΩΝΗΣ (1953 -)

Ο διάδρομος (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από τη συλλογή διηγημάτων του Γιώργου Σκαμπαρδώνη με τίτλο «ΠΡΟΣΟΧΗ: εποχιακή διέλευση βατράχων» (εκδ. Πατάκη, 2021).

Καθόμαστε με τον Γέροντα Ιωάννη στον εξώστη, στο ξύλινο μπαλκόνι του εβδόμου ορόφου της μονής - ουσιαστικά είναι σαν να βρισκόμαστε σε κάποιον εικοστό πέμπτο όροφο, εφόσον το μοναστήρι είναι χτισμένο στον βράχο και πάνω σε πυργωτή βάση ύψους οχτώ περίπου ορόφων. Από το σημείο αυτό λέγεται πως η θέα είναι από τις πέντε καλύτερες στον κόσμο. [...]

Απέναντι, αυτό το απόγευμα του Μαΐου που έχει διαφάνεια, βλέπουμε αφ' υψηλού και στο βάθος, αγνά, την Αλόνησο και τη Σκύρο, τη σταχτιά, τρεμίζουσα γραμμή του Πηλίου και δεξιά να λευκάζει η Μεγάλη Παναγιά του δεύτερου ποδιού της Χαλκιδικής. Είμαστε πολύ ψηλά, το μπαλκόνι είναι κρεμαστό κι έχω στιγμές την αίσθηση πως κάνω αλεξίπτωτο πλαγιάς. Με πιάνει κάτι σαν ίλιγγος. Από κάτω μας πετάνε πουλιά, χελιδόνια, δεκοχτούρες, κάργιες και λίγο, ελαφρώς, πιο ψηλά, ή στο ίδιο ύψος μ' εμάς, ζυγιάζονται αετογέρακα και κερκινέζια χωρίς να φτερουγίζουν, ολισθαίνοντας¹² μεγαλόπρεπα, κυκλικά, στα ανοδικά ρεύματα του αέρα. Από κάπου πλάγια και κάτω, έρχονται και φεύγουν σπαστές ριπές και φωνήεντα σπίνων και μακρινά, αποσπασματικά σχόλια αηδονιών.

Η συγκλονιστική ομορφιά του τοπίου με έχει αφήσει άναυδο -ακόμα και τον Γέροντα Ιωάννη που το έχει συνηθίσει, ή έτσι νομίζω.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες εικόνες του φυσικού τοπίου συγκλονίζουν τον αφηγητή; Ποια αίσθηση σου δημιουργούν οι περιγραφές του;

ή

2. Να γράψεις ένα μικρό διήγημα, αντλώντας από τις εμπειρίες σου, στο οποίο θα περιγράφεις ένα τοπίο φυσικής ομορφιάς που σε συγκινεί. Να δώσεις τίτλο στο διήγημα.

89. ΘΕΜΑ 14938

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η κακοποίηση των ζώων έχει πολλά πρόσωπα

Το κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) δημοσιεύθηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 11/10/2020 και υπογράφεται από τη Λίνα Γιάνναρου.

Ο Σάντου είναι ένας περήφανος μαύρος σκύλος με σηκωμένα αυτιά και ζωηρά μάτια. Είναι έξι χρόνων και όλη του τη ζωή –έξι ολόκληρα χρόνια– την έζησε δεμένος με αλυσίδα. Έχουν περάσει μόλις λίγες μέρες από τότε που τον έσωσε ο Τάκης Προεστάκης, γνωστός και ως «άγιος των σκύλων», που διατηρεί καταφύγιο για αδέσποτα στην

¹² γλιστρώντας

Ιεράπετρα. Από την πρώτη στιγμή παρατήρησε το σημάδι στον λαιμό του. Στο σημείο όπου ακουμπούσε το περιλαίμιο δεν υπήρχε πια τρίχωμα, τέτοια η τριβή, η επιθυμία για ελευθερία. Έξι χρόνια δεμένος.

Η ιστορία του Σάντου, που σήμερα χαίρεται την ελευθερία του στο καταφύγιο παρέα με πολλούς νέους φίλους, ήρθε να μας θυμίσει ότι η κακοποίηση των ζώων μπορεί να έχει πολλά πρόσωπα. Δεν είναι μόνο οι φρικιαστικές υποθέσεις ενεργητικής κακοποίησης, όπως η πρόσφατη με τον βασανισμό του σκύλου στα Χανιά, που έκανε το πανελλήνιο να ανατριχιάσει και όπως όλα δείχνουν θα οδηγήσει το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης στην επίσπευση των διαδικασιών για θέσπιση αυστηρότερου ποινικού πλαισίου για το συγκεκριμένο έγκλημα. Είναι και τα εξίσου τραυματικά για τα ζώα περιστατικά παθητικής κακοποίησης, με την παραμέληση, τη μόνιμη αλυσόδεση, τη μη χορήγηση τροφής, την έκθεση σε ακραίες καιρικές συνθήκες κ.ά. τα οποία επίσης επισείουν ποινές φυλάκισης και πρόστιμα. Αρκεί να καταγγεθούν.

Όπως αναφέρει ο υποδιευθυντής της Δ/σης Αστυνομίας Ηρακλείου Κρήτης κ. Χρυσάκης, ο οποίος πέρυσι συνέγραψε το εγχειρίδιο «Το νομικό status των ζώων στην ελληνική έννομη τάξη», έναν οδηγό για αστυνομικούς για την αποτελεσματική προστασία των ζώων συντροφιάς, οι καταγγελίες που φτάνουν στα αστυνομικά τμήματα είναι ένα μικρό ποσοστό των όσων πραγματικά διαπράττονται εις βάρος των ζώων σε κάθε γωνιά της χώρας. «Όμως το γεγονός ότι οι καταγγελίες συνεχώς αυξάνονται μας κάνει να αισιοδοξούμε, γιατί φαίνεται ότι η κακοποίηση των αδέσποτων και μη ζώων δεν είναι πια κοινωνικά αποδεκτή». [...]

Σύμφωνα με τον κ. Χρυσάκη, εξάλλου, αυτός που βλέπει ένα ζώο να κακοποιείται έχει πιάσει την άκρη του νήματος από κάτι μεγαλύτερο. «Αυτοί που κακοποιούν ένα ζώο θα κακοποιήσουν ξανά και ξανά το ίδιο ή άλλα ζώα. Η βία απέναντι στο ζώο είναι επαναλαμβανόμενη και κλιμακούμενη και μπορεί να στραφεί και σε έγκλημα κατά της ανθρώπινης ζωής». [...]

A3. Στον επίλογο του κειμένου διατυπώνεται η άποψη ότι «Αυτοί που κακοποιούν ένα ζώο θα κακοποιήσουν ξανά και ξανά το ίδιο ή άλλα ζώα. Η βία απέναντι στο ζώο είναι επαναλαμβανόμενη και κλιμακούμενη και μπορεί να στραφεί και σε έγκλημα κατά της ανθρώπινης ζωής». Σε άρθρο έκτασης 200-250 λέξεων που θα δημοσιεύσεις στην ιστοσελίδα του σχολείου σου να διατυπώσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου για το θέμα. Να παρουσιάσεις τεκμηριωμένα την άποψή σου για τη στάση των ανθρώπων απέναντι στα ζώα.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ (1932 -)

Ειδύλλιο

Το παρακάτω διήγημα ανήκει στη συλλογή διηγημάτων του Θανάση Βαλτινού «Επείγουσα ανάγκη ελέου» (εκδ. Εστία, 2015).

Δεν ήταν ακριβώς του δρόμου. Από κάπου πρέπει να το είχε σκάσει. Ήταν καθαρή και υγιής. Το τρίχωμά της γυάλιζε, εξαιρετικά νέα δηλαδή. Ενάμιση-δύο χρόνων.

Διασχίζοντας την Βασιλίσσης Σοφίας, από Πλουτάρχου προς Ριζάρη, με πήρε από πίσω. Ήταν χαρούμενη. Με προσπερνούσε, με την ουρά ορθωμένη, προχωρούσε τρέχοντας, ξαναγύριζε κοντά μου. Χαρούμενη. Με ακολούθησε έτσι ως την Βασιλέως Κωνσταντίνου. Την περάσαμε μαζί. Μπήκαμε στην Αντήνορος. Έφυγε πάλι

μπροστά. Πάντα τρέχοντας, πάντα με την ουρά ψηλά. Διαδήλωνε με αυτό τον τρόπο την ευφροσύνη της. Ευφροσύνη που ζούσε, που ξαναγύριζε πίσω και με κοίταζε στα μάτια, που μ' εμπιστευόταν.

Στην Αστυδάμαντος σταμάτησα. Έβγαλα τα κλειδιά μου. Είχε φτάσει η ώρα. Εκείνη έπαψε να τρέχει. Ακίνητη. Ήταν μια πρώτη ραγισματιά αμφιβολίας. Είχα ψηλά ένα μεγάλο μπαλκόνι, αυτό ήταν όλο. Να την κάνω τι; Έβαλα το κλειδί στην πόρτα προσπαθώντας να μην την κοιτάξω. Συμπεριφορά δειλού. Δεν τα κατάφερα. Το μάτι μου την αναζήτησε από μόνο του. Πάντα ασάλευτη με μια αξιοπρέπεια στην ακινησία της με παρακολουθούσε που την έκλεινα έξω.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να περιγράψεις το ψυχολογικό δίλημμα του αφηγητή, όπως αυτό διαφαίνεται στην τελευταία παράγραφο. Ποια θα ήταν η δική σου στάση σε αντίστοιχο περιστατικό;

ή

2. Να υποθέσεις ότι τηρείς προσωπικό ημερολόγιο. Να γράψεις σκέψεις και επιθυμίες που σου δημιουργήθηκαν μετά την ανάγνωση του συγκεκριμένου αποσπάσματος.

90. ΘΕΜΑ 14948

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ένας τρόπος για να ζούμε συνειδητά (και οικολογικά) χωρίς υπερβολές

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το ομώνυμο άρθρο των Μ. Hulot και Θοδωρή Αντωνόπουλου που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας *lifo* (<https://www.lifo.gr>) στις 06-09-2019.

Δεν ήταν μόνο οι τίτλοι των ειδήσεων που στοίχειωσαν το καλοκαίρι που περάσαμε –που μιλούσαν τρομακτικά για το πιο «θερμό καλοκαίρι της σύγχρονης ιστορίας», το «καλοκαίρι που κάηκαν μαζεμένα τα περισσότερα δάση του Αμαζονίου» ή για την «ανυπολόγιστη καταστροφή από τις πυρκαγιές της Σιβηρίας». Ήταν και η αίσθηση ότι δεν έχουμε και πολλά περιθώρια για επανόρθωση και ότι οι πιθανότητες να αυτοκαταστραφούμε δεν είναι πλέον επιστημονική φαντασία.

«Είναι πολύ σημαντικές οι αλλαγές που κάνουμε εγώ κι εσύ, γιατί εγώ κι εσύ είμαστε αυτοί που φτιάχνουμε, αυτό που λέγεται παγκόσμιος πληθυσμός» λέει ο Παύλος Γεωργιάδης, βιολόγος, ένας από τους ανθρώπους στους οποίους απευθυνθήκαμε, για να μας δώσουν πρακτικές συμβουλές για το πώς θα γίνουμε πιο συνειδητοί πολίτες. Δεν χρειάζεται η απόλυτη θυσία, για να σώσεις τον πλανήτη, ούτε χρειαζόμαστε ήρωες, χρειαζόμαστε λογικούς ανθρώπους, με διάθεση να συνεργαστούν με τους άλλους.

Στον τομέα της ενέργειας: Πολλά μπορεί να κάνει ο καθένας μας, για να μειώσει το ενεργειακό του αποτύπωμα στην καθημερινή ζωή. Από τα πιο απλά και προφανή, όπως να σβήνουμε τα φώτα, όταν δεν τα χρησιμοποιούμε, να επιλέγουμε ηλεκτρικές συσκευές βάσει αποδοτικότητας και να κινούμαστε όσο γίνεται με τα πόδια, με ποδήλατο ή μέσα μαζικής μεταφοράς, μέχρι να προτιμάμε τοπικά προϊόντα και να περιορίσουμε

το κρέας, καθώς η βιομηχανοποιημένη κτηνοτροφία συμβάλλει σημαντικά στην αποψίλωση¹³ των δασών και στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Στον τομέα της μετακίνησης: Το θέμα με τις μετακινήσεις μέσα στις πόλεις είναι πώς θα μειώσουμε τη χρήση του αυτοκινήτου, πώς θα χρησιμοποιούμε περισσότερο τα μέσα μεταφοράς και θα προτιμούμε τα πόδια και το ποδήλατο, τουλάχιστον για κοντινές αποστάσεις. Το πρόβλημα της Αθήνας είναι ότι είναι μεγάλη πόλη και είναι δύσκολο να την περπατήσει κανείς με ευκολία. Οι ρυθμοί ζωής της, επίσης, δεν είναι για ποδήλατο και, για να μπει ο πολίτης στη διαδικασία να το χρησιμοποιήσει, πρέπει να νιώθει ασφαλής. Επομένως, στην όλη υπόθεση σημαντική ευθύνη έχει και το κράτος, κυρίως ως προς τον τρόπο με τον οποίο επιτρέπει να οικοδομούνται οι πόλεις και χρειάζεται να δημιουργήσει τις απαραίτητες υποδομές.

Όσον αφορά στο νερό: Αποφεύγουμε τις πλαστικές συσκευασίες, γιατί η χρήση των πλαστικών στη χώρα μας είναι άνευ προηγουμένου. Προτιμούμε τις γυάλινες φιάλες – θα έπρεπε οι εταιρείες να κυκλοφορούν νερό και σε χάρτινα δοχεία. Το μεγαλύτερο πρόβλημα, γενικά, είναι ότι το πόσιμο νερό του πλανήτη μειώνεται και με την αποσταθεροποίηση των οικοσυστημάτων θα μειωθεί ακόμα περισσότερο. Σε κάποιες περιοχές του κόσμου, που ξεχνάμε πολύ εύκολα ότι υπάρχουν, κάποιος μπορεί να κάνει μέχρι και δέκα χιλιόμετρα την ημέρα, για να φέρει νερό, προκειμένου να μαγειρέψει ή να πιει. Οπότε, το νερό είναι είδος πολυτελείας πλέον για πάρα πολύ κόσμο. Το 1/5 των ανθρώπων της γης δεν έχει πρόσβαση σε καθαρό, πόσιμο νερό. Κι αυτό, όσο πάει, μειώνεται. Άρα, θα πρέπει να κάνουμε οικονομία στο νερό, ακόμα και αν ζούμε σε περιοχή όπου το νερό είναι άφθονο.

A3. Να γράφεις μία ομιλία (200-250 λέξεων) με θέμα τις καθημερινές πρακτικές, τις οποίες πρέπει να υιοθετήσουμε, για να επιβαρύνουμε λιγότερο το περιβάλλον και τη φύση. Η ομιλία σου θα εκφωνηθεί στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για την Προστασία της Φύσης.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΠΕΣΣΟΑ (1888-1935)

Λίμνη ατενίζω σιωπηλή

Το παρακάτω ποίημα παρατίθεται σε μετάφραση του Αθανάσιου Τσακνάκη. Ανήκει στην ανθολογία «Ποιήματα» (Βιβλιο-βάρδια 2011).

Λίμνη ατενίζω¹⁴ σιωπηλή,
ένα αεράκι την σαλεύει.

Άγνωστο αν σκέφτομαι τα πάντα
ή το παν στη λησμονιά φωλεύει.

Τίποτε η λίμνη δεν μου λέει,
άνεμο δεν νιώθω να ταραίζει,
Είμ' ευτυχισμένος; Δεν γνωρίζω.

¹³ Απογύμνωση από τη βλάστηση

¹⁴ ατενίζω: κοιτάζω

Εύχομαι να γίνω; Δεν με νοιάζει.

Τρέμουν οι πτυχές χαμογελώντας
πάνω στα νερά τα κοιμισμένα.
Πώς εγώ απ' όνειρα έχω φτιάξει
τη ζωή μου που 'ναι μια για μένα;

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς το στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος (η ακίνητη λίμνη) επηρεάζει τις σκέψεις και τα συναισθήματα που κάνει το ποιητικό υποκείμενο για τον εαυτό του και τη ζωή του; Εσύ έχεις νιώσει κάτι παρόμοιο, όταν βρίσκεσαι κοντά στη φύση;

ή

2. Να μετατρέψεις το ποίημα σε πεζό φροντίζοντας το κείμενό σου να έχει το ίδιο θέμα, δηλαδή την επίδραση του στοιχείου του φυσικού κόσμου στις σκέψεις και τα συναισθήματα του αφηγητή.

91. ΘΕΜΑ 14958

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το καλαμάκι αλλιώς

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τη δημοσιογραφική ομάδα Lifoteam. Δημοσιεύτηκε στη σελίδα της lifo στις 15.05.2019.

Το ζήτημα της προστασίας του πλανήτη μοιάζει με αυτοάνοσο¹⁵ που δημιούργησε ο ίδιος σου ο οργανισμός και πρέπει να ζήσεις, προσέχοντας πάντα όσα σε βλάπτουν. Αυτό το αυτοάνοσο το δημιουργήσαμε όλοι εμείς και τώρα, αν θέλουμε να επιβιώσουμε (και όχι απλώς να επιβιώσουμε, αλλά να ζήσουμε όσο πιο ποιοτικά γίνεται), θα πρέπει συνεχώς να αποφεύγουμε όσα βλάπτουν, επιδεινώνουν και απειλούν το περιβάλλον και κατ' επέκταση την ίδια μας τη ζωή.

Στην καθημερινότητά μας υπάρχουν δεκάδες πράγματα που υπονομεύουν την προστασία του πλανήτη και κάποια από αυτά ίσως δεν τα έχουμε συνειδητοποιήσει ακόμα. Κυρίως δεν έχουμε συνειδητοποιήσει ότι η προστασία του πλανήτη εξαρτάται από το παραμικρό, ακόμα και από εκείνο το ανυποψίαστο μικροσκοπικό καλαμάκι που χρησιμοποιούμε στον καφέ, στον χυμό του παιδιού μας και σε κάθε κρύο ρόφημα στη βόλτα μας. Αυτά τα εκατοντάδες πλαστικά αξεσουάρ που καθένας μας πετάει κάθε χρόνο στα σκουπίδια καταλήγουν στις θάλασσες, αφού δεν διασπώνται και μένουν να ρυπαίνουν τον πλανήτη σαν στίγματα¹⁶ του σύγχρονου (απολίτιστου) πολιτισμού.

¹⁵ νόσημα που αποδίδεται σε διαταραχές του ανοσοποιητικού, κατά τις οποίες για διάφορους λόγους ο οργανισμός αντιμετωπίζει δικά του στοιχεία ως ξένα και επιτίθεται ουσιαστικά στον εαυτό του

¹⁶ σημάδι

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια ελληνική εταιρία που ειδικεύεται στην παραγωγή προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον, αποτελώντας το μεγαλύτερο όνομα τους είδους της στην Ελλάδα και ένα από τα μεγαλύτερα στην Ευρώπη. Κάθε χρόνο επενδύει στο τμήμα της έρευνας και της ανάπτυξης, έτσι ώστε να βρίσκεται σε επαφή με τις εξελίξεις και τις πιο επικαιροποιημένες μελέτες¹⁷. Εδώ και τέσσερα χρόνια, πολύ πριν μας απασχολήσει το πλαστικό καλαμάκι ως υλικό μη φιλικό προς το περιβάλλον, άρχισε να επενδύει στην εξέλιξη και στη δημιουργία προϊόντων που συμβάλλουν στην προστασία του πλανήτη. Το αποτέλεσμα της επένδυσης και της συνεχούς έρευνας είναι η διάθεση στην ελληνική και ευρωπαϊκή αγορά οικολογικών προϊόντων φτιαγμένων από φυσικούς πόρους, τα οποία παράγονται αποκλειστικά στην Ελλάδα.

Η επένδυση που αφορά τα οικολογικά καλαμάκια της ελληνικής εταιρίας δεν σταματά στην παραγωγή των προϊόντων, αλλά σχετίζεται με μια ολόκληρη στάση απέναντι στο περιβάλλον, η οποία μας αφορά όλους. Άλλωστε, ό,τι κι αν πίνεις, είναι πιο γευστικό, όταν δεν επιβαρύνει το περιβάλλον.

A3. Με αφετηρία το περιεχόμενο του άρθρου και λαμβάνοντας υπόψη τις γνώσεις σου για το θέμα, να αναπτύξεις τον προβληματισμό που προκαλεί η χρήση πλαστικών προϊόντων στις μέρες μας. Ποια είναι η στάση σου απέναντι σε αυτή την κατάσταση; Να απαντήσεις με μια ομιλία (200–250 λέξεων) που θα συντάξεις, για να εκφωνήσεις στο πλαίσιο Ημερίδας που διοργανώνεται στο σχολείο σου για την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος με σκοπό την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης των συμμαθητών/-τριών σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΛΟΥΙΣ ΣΕΠΟΥΛΒΕΔΑ (1949 – 2020)

Το μαύρο κύμα

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το μυθιστόρημα του χιλιανού συγγραφέα Λουίς Σεπούλβεδα, «Η ιστορία του γάτου που έμαθε σ' ένα γλάρο να πετάει» (μετάφραση Αχιλλέας Κυριακίδης, Opera, 1998). Η υπόθεση εκτυλίσσεται στο λιμάνι του Αμβούργου. Ο γάτος Ζορμπάς υπόσχεται σε μια ετοιμοθάνατη από τη μόλυνση γλαροπούλα να κλωσήσει αυτός το αυγό της, να μεγαλώσει το γλαρόπουλο που θα γεννηθεί και να το μάθει να πετάει. Στο απόσπασμα παρακολουθούμε τον τρόπο με τον οποίο μολύνεται θανάσιμα η Κενγκά, η μάνα – γλάρος.

Η Κενγκά άνοιξε τις φτερούγες για να πετάξει, αλλά το κύμα ήταν πιο γρήγορο και την πήρε από κάτω. Όταν ξαναβγήκε στην επιφάνεια, το φως της μέρας είχε χαθεί, κι όταν κούνησε δυνατά το κεφάλι, κατάλαβε πως η κατάρα των θαλασσών την είχε τυφλώσει.

Η Κενγκά με τ' ασημιά φτερά βούτηξε πολλές φορές το κεφάλι της στο νερό, ώσπου κάποιες ακτίνες φως έφτασαν στις κόρες των ματιών της που 'χαν σκεπαστεί με πετρέλαιο. Η παχύρρευστη κηλίδα, η μαύρη μαστιγιά, της είχε κολλήσει τα φτερά στο σώμα, κι η Κενγκά έπιασε να κουνάει τα πόδια, με την ελπίδα να κολυμπήσει γρήγορα και να φύγει μακριά απ' το μαύρο κύμα.

Με όλους τους μυς της πιασμένους από την προσπάθεια, κατάφερε κάποτε να φτάσει στο τέλος της πετρελαιοκηλίδας και να 'ρθει σ' επαφή με το καθαρό νερό.

Όταν, βουτώντας το κεφάλι στο νερό κι ανοιγοκλείνοντας συνέχεια τα μάτια, κατάφερε να τα καθαρίσει, σήκωσε το κεφάλι και κοίταξε τον ουρανό· δεν είδε παρά κάτι σύννεφα ανάμεσα στη θάλασσα και στην

¹⁷ μελέτες που συμβαδίζουν με τα σύγχρονα δεδομένα

απεραντοσύνη του ουράνιου θόλου. Ήδη οι συντρόφισσές της απ' το σμήνος του Φάρου της Κόκκινης Άμμου πρέπει να 'χαν πετάξει μακριά — πολύ μακριά.

Έτσι ήταν ο νόμος. Είχε δει κι η ίδια άλλους γλάρους να μολύνονται από το θανάσιμο μαύρο κύμα, κι όσο δυνατή κι αν ήταν η λαχτάρα της να κατέβει για να βοηθήσει, είχε αναγκαστεί ν' απομακρυνθεί, υπακούοντας στο νόμο που απαγορεύει την παρουσία στο θάνατο των συντρόφων.

Με τα φτερά τους ακίνητα, κολλημένα στο σώμα τους, οι γλάροι αποτελούσαν εύκολη λεία για τα μεγάλα ψάρια, ή πέθαιναν αργά, από ασφυξία, καθώς το πετρέλαιο έφραζε όλους τους τους πόρους.

Αυτό το τέλος την περίμενε, κι η Κενγκά ευχήθηκε να την κατάπιναν αμέσως τα σαγόνια κάποιου κήτους.

Η μαύρη κηλίδα. Η μαύρη μαστίγα. Περιμένοντας το τέλος της, η Κενγκά έπιασε να καταριέται τους ανθρώπους.

«Όχι όμως όλους... Να μην είμαι και άδικη», έκρωξε αδύναμα.

Πολλές φορές, από ψηλά, είδε πώς κάτι μεγάλα πετρελαιοφόρα επωφελούνταν τις μέρες που 'χε στεριανή ομίχλη για να βγουν στη θάλασσα και να πλύνουν τις δεξαμενές τους. Σκόρπιζαν στη θάλασσα χιλιάδες λίτρα από μια ουσία παχύρρευστη και μολυσματική, που επέπλεε στο κύμα. Είδε όμως κι άλλες φορές που κάτι μικρά πλεύόμενα πλεύριζαν τα πετρελαιοφόρα κι απαιτούσαν απ' αυτά ν' αδειάσουν τις δεξαμενές τους. Δυστυχώς, όμως, αυτά τα πλεύόμενα, όπου κυμάτιζε η σημαία με τα χρώματα της ίριδος, δεν έφταναν πάντα εγκαίρως για ν' αποτρέψουν τη δηλητηρίαση των θαλασσών.

Η Κενγκά πέρασε τις πιο βασανιστικές ώρες της ζωής της καθισμένη πάνω στο νερό, με το τρομοκρατημένο της μυαλό να φαντάζεται τον πιο φριχτό θάνατο· χειρότερο απ' το να την κατασπαράξει ένα ψάρι, χειρότερο ακόμα κι απ' το να υποφέρει την αγωνία της ασφυξίας, ήταν το να πεθάνει από την πείνα.

Μπροστά στην εφιαλτική προοπτική ενός αργού θανάτου, κούνησε το σώμα της και διαπίστωσε με έκπληξη πως το πετρέλαιο δεν είχε πειράξει τις φτερούγες ως τη ρίζα τους. Μπορεί τα πούπουλά τους να 'χαν ποτίσει απ' αυτή την παχύρρευστη ουσία, τουλάχιστον, όμως, μπορούσε να τις ανοίξει.

«Μπορεί και να 'χω μια ελπίδα να βγω από δω», έκρωξε η Κενγκά, «εκεί ίσως, αν πετάξω ψηλά, πολύ ψηλά, ο ήλιος να λιώσει την κατάρα που 'χει κολλήσει στα φτερά μου».

[...]

Η Κενγκά χτύπησε τις φτερούγες, μάζεψε τα πόδια, σηκώθηκε δυο πόντους κι έπεσε με τα μούτρα στο νερό. Πριν δοκιμάσει άλλη μια φορά, βούτηξε ξανά και κούνησε τις φτερούγες κάτω απ' το νερό. Αυτή τη φορά, σηκώθηκε πάνω από ένα μέτρο, πριν ξαναπέσει.

[...]

Η Κενγκά κατάλαβε πως δε θα 'χε για πολύ ακόμα τη δύναμη να φτεροκοπάει, κι έψαξε να βρει ένα μέρος στην ενδοχώρα¹⁸ για να κατέβει, ακολουθώντας την πράσινη και φιδωτή γραμμή του Έλβα¹⁹.

Το φτερούγισμά της γινόταν όλο και πιο βαρύ, όλο και πιο αργό. Έχανε δυνάμεις. Έπεφτε.

Σε μιαν απέλπιδα προσπάθεια να ξανακερδίσει ύψος, έκλεισε τα μάτια και φτερούγισε με όσες δυνάμεις τής είχαν απομείνει. Δεν κατάλαβε πόση ώρα πέταξε με τα μάτια κλειστά, όταν όμως τα άνοιξε, πετούσε πάνω από έναν ψηλό πύργο μ' έναν χρυσαφένιο ανεμοδείκτη.

¹⁸ το εσωτερικό της χώρας

¹⁹ ποταμός της Γερμανίας

«Ο Άγιος Μιχαήλ!», έκρωξε, αναγνωρίζοντας το καμπαναριό της αμβουργιανής²⁰ εκκλησίας.

Τις φτερούγες της δεν μπορούσε πια ούτε να τις κουνήσει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100 – 150 λέξεων.

1. Το απόσπασμα του Σεπούλβεδα θίγει ένα από τα πιο σοβαρά οικολογικά προβλήματα της εποχής μας. Ποιο είναι αυτό; Λαμβάνοντας υπόψη **τη χρονολογία έκδοσης του έργου**, αλλά και με βάση τις γνώσεις που έχεις **σήμερα** για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, θεωρείς ότι πρέπει να κάνουμε αισιόδοξες προβλέψεις για το μέλλον;

ή

2. Η γλαροπούλα στο τέλος του αποσπάσματος πεθαίνει, ωστόσο έχει δώσει μια μεγάλη μάχη για να κρατηθεί στη ζωή. Να συνεχίσεις την ιστορία και να γράψεις έναν επίλογο, εστιάζοντας στην Κενγκά ως σύμβολο αγώνα για επιβίωση κάτω από αντίξοες συνθήκες.

92. ΘΕΜΑ 15144

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Η επέμβαση του ανθρώπου στη φύση]

Το κείμενο αποτελεί διασκευή από το βιβλίο των Νέων της Ευρώπης 2010-11.

Η απώλεια της βιοποικιλότητας²¹ είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο πλανήτης, καθώς όλο και περισσότερα είδη απειλούνται με εξαφάνιση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η καταστροφή του τροπικού δάσους του Αμαζονίου, ενός από τα πλουσιότερα οικοσυστήματα στον κόσμο. Βέβαια, υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις επιτυχούς διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος. Η συνολική εικόνα, ωστόσο, δεν είναι ρόδινη.

Οι άνθρωποι είναι υπεύθυνοι για την επιτάχυνση της εξαφάνισης των ειδών. Όσο αυξάνεται ο πληθυσμός, τόσο μεγαλύτερο είναι το τίμημα για το περιβάλλον: με την εντατική καλλιέργεια της γης, τις κατασκευές, τη μόλυνση, την κοπή των δέντρων και την υπερεκμετάλλευση των ωκεανών, βλάπτουμε το οικοσύστημα και καταστρέφουμε τους πιο πολύτιμους πόρους από τους οποίους εξαρτιόμαστε απόλυτα.

Αποτελούμε και εμείς μέρος της βιοποικιλότητας, αυτού του ιστού της ζωής, όπου οι άνθρωποι, τα ζώα, τα φυτά και άλλοι οργανισμοί εξαρτώνται ο ένας από τον άλλο. Χρειαζόμαστε τη φύση – μας προσφέρει καθαρό αέρα, καθαρό νερό και τροφή, ανακυκλώνει τα απορρίμματα και ρυθμίζει το κλίμα. Και όλα αυτά δωρεάν! Σύμφωνα με πρόσφατους υπολογισμούς, αν επρόκειτο να αντικαταστήσουμε αυτές τις υπηρεσίες που παρέχει η φύση με άλλες τεχνητές εναλλακτικές λύσεις, αυτό θα μάς κόστιζε δισεκατομμύρια ευρώ το χρόνο – και σε ορισμένες περιπτώσεις κάτι τέτοιο δεν θα ήταν καν εφικτό. Αν δεν αλλάξουμε τη συμπεριφορά μας, η ευχάριστη ζωή μας πρόκειται να αλλάξει.

²⁰ του Αμβούργου

²¹ βιοποικιλότητας: της ποικιλίας των ζωντανών οργανισμών που ανήκουν σε ένα περιβάλλον.

Θα έχετε ίσως δει κάποια λίμνη που είχε κρυστάλλινα καθαρά νερά να μετατρέπεται σε πράσινο βάλτο. Ο φαύλος κύκλος αρχίζει με τη μόλυνση που σκοτώνει τα ψάρια, τα οποία κανονικά θα έτρωγαν τα φύκια, μέχρι τελικά να καταρρεύσει όλο το οικοσύστημα. Μήπως αυτό είναι μόνο μια πρόγνωση από όσα μάς επιφυλάσσει το μέλλον;

Τα οικοσυστήματα επηρεάζονται, επίσης, από την κλιματική αλλαγή. Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τα ορυκτά καύσιμα και η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος – ιδιαίτερα των δασών και των υγροτόπων – έχουν οδηγήσει στην υπερθέρμανση του πλανήτη. Αν δεν μειώσουμε αυτές τις εκπομπές και δεν διατηρήσουμε υγιή τα οικοσυστήματα, η θερμοκρασία μπορεί να αυξηθεί κατά περίπου 1 έως 6 °C αυτόν τον αιώνα, με σοβαρές συνέπειες για όλους. Τα συχνότερα φαινόμενα ξηρασίας, κυμάτων καύσωνα, πλημμυρών και πυρκαγιών θα θέσουν σε κίνδυνο τα ζώα, τα φυτά και τους ανθρώπους.

Χρειαζόμαστε υγιή οικοσυστήματα για να αμβλύνουμε την κλιματική αλλαγή και να προσαρμοστούμε σε αυτήν, καθώς και για να αποφύγουμε τις πιο δυσμενείς της συνέπειες. Οι ωκεανοί, τα δάση και οι βάλτοι αποτελούν φυσικές «παγίδες άνθρακα». Τα παράκτια οικοσυστήματα, όπως οι υγρότοποι, τα δάση με μαγκρόβια δέντρα (=με ρίζες μέσα στην θάλασσα), οι κοραλλιογενείς ύφαλοι και οι παραλίες με φυσικά φράγματα, προσφέρουν φυσική προστασία στις ακτογραμμές.

Δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την απώλεια της βιοποικιλότητας, αν δεν αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή. Είναι, όμως, αντίστοιχα αδύνατο να αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή, χωρίς να διαχειριστούμε τη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα. Και τα δύο προϋποθέτουν συντονισμένη παγκόσμια δράση. Και πρέπει να ξεκινήσουμε από εμάς τους ίδιους!

A3. Η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα περιβάλλοντος είναι αναγκαία. Με αφορμήση το κείμενο, σε ένα άρθρο σου 200-250 λέξεων, που θα αναρτήσεις στο Διαδίκτυο, να επισημάνεις τους κινδύνους που απειλούν την υγεία του ανθρώπου εξαιτίας της αλόγιστης καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος και να υποδείξεις τρόπους/ δράσεις με τους οποίους το σχολείο μπορεί να καλλιεργήσει την οικολογική συνείδηση και συμπεριφορά των νέων.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ (1862-1924)

«Σκλαβιά»

Ο Ιωάννης Πολέμης είναι ποιητής των χαμηλών τόνων. Η ποίησή του χαρακτηρίζεται από ευαισθησία και καλοσύνη, στοιχεία άλλωστε που χαρακτήρισαν και την ίδια του τη ζωή.

Βλέπω στ' αντικρινό μου παραθύρι
όσες φορές το μάτι μου στραφεί
μια γλάστρα στο πλατύ του ακουμπιστήρι
κι ένα κλουβί ψηλά στην κορυφή.

Στη γλάστρα ανθοβολούν χιονάτοι κρίνοι
κι αργοσαλεύουν φύλλα σπαθωτά
και στο κλουβί κλεισμένο καναρίνι
γλυκολαλεί κι ανήσυχο πετά.

Βλέπω το καναρίνι και τους κρίνους
κι άθελα νιώθω λύπη στην καρδιά.
Παίρνω τα κελαδήματα για θρήνους,
παίρνω για στεναγμούς την ευωδιά.

Φαντάζομαι στους κήπους τ' άνθη τ' άλλα
ελεύθερα ν' ανθίζουν, να μαδούν,
τ' άλλα πουλιά στα δένδρα τα μεγάλα
ασκλάβωτα, τρελά να κελαδούν.

Φαντάζομαι και θλίβομαι κι ακόμα
νοιώθω, πως ειν' απάνθρωπη σκλαβιά
για τ' άνθη οι γλάστρες με το λίγο χώμα,
για τα πουλιά τα ολόκλειστα κλουβιά.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να ερμηνεύσεις τις σκέψεις και τα συναισθήματα τού ποιητικού υποκειμένου στο λογοτεχνικό κείμενο και να εκφράσεις παράλληλα τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου δημιούργησε η ανάγνωση του ποιήματος.

ή

2. Στο ποίημα με τίτλο «Σκλαβιά» περιγράφονται οι περιορισμοί τού χώρου δράσης των φυτών και των ζώων που αποκόπτονται από το φυσικό και κατάλληλο περιβάλλον ανάπτυξής τους. Υπάρχουν και για σένα πρόσωπα ή καταστάσεις που σε περιορίζουν ή σε δεσμεύουν στην καθημερινότητά σου; Να καταγράψεις τις απόψεις σου στο προσωπικό σου ιστολόγιο.

93. ΘΕΜΑ 15927

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ο Παράδεισος βυθίζεται...

Το παρακάτω ελαφρά διασκευασμένο και συντομευμένο κείμενο του Τάσου Καφαντάρη δημοσιεύτηκε στην ψηφιακή έκδοση της εφημερίδας «Το Βήμα»στις 24/11/2008.

«Τουβάλου» στα πολυνησιακά σημαίνει «οκτώ μαζί». Αυτό ήταν το όνομα που διάλεξαν τα εννέα Νησιά Έλις (οκτώ κατοικήσιμα), όταν το 1978 απέκτησαν την ανεξαρτησία τους από τους Βρετανούς. [...] Ένας ξένοιαστος ψαρότοπος του Νοτιοδυτικού Ειρηνικού κάπου ανάμεσα στην Αυστραλία και στη Χαβάη, όπου ο χρόνος κυλούσε πάντα αργά και χαλαρά. Τα τελευταία 12 χρόνια, όμως, ο χρόνος μοιάζει να τρέχει απελπιστικά γρήγορα. Ο λόγος είναι ότι οι 11.000 νησιώτες βλέπουν την ελάχιστη γη τους να χάνεται μέρα με τη μέρα κάτω από τα πόδια τους! Η θάλασσα ανέβηκε τα τελευταία 100 χρόνια κατά 20 πόντους, αλλά την τελευταία δεκαετία το φαινόμενο φαίνεται

ότι επιταχύνεται. Με το υψηλότερο σημείο των νησιών στα πέντε μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας, οι κάτοικοι είναι σίγουροι ότι ο τόπος όπου γεννήθηκαν καταβαρυνώνεται και μέσα στα επόμενα 50 χρόνια θα πάψει να είναι κατοικήσιμος. Το αίτιο το αποδίδουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, άρα και στις βιομηχανικές χώρες που συμβάλλουν σε αυτό. Έτσι αποφάσισαν να γίνουν το πρώτο κυρίαρχο κράτος που δήλωσε επίσημα ότι χάνεται, αλλά και το πρώτο που απειλεί να πάει στα δικαστήρια τις ΗΠΑ και την Αυστραλία, ως υπαίτιους του χαμού του! [...]

Τα εκπεμπόμενα αέρια-κατάλοιπα καύσεων, με πρωτοστατούν²² το διοξείδιο του άνθρακα, δημιουργούν ένα «ατμοσφαιρικό χαμάμ» για τον πλανήτη μας, θερμαίνουν αφύσικα την επιφάνειά του και οδηγούν στις απρόβλεπτες αλλαγές του κλίματος. Σύμφωνα με την έκθεση που παρουσίασε το 2001 ο IPCC (Διακυβερνητικό Παρατηρητήριο Κλιματικής Αλλαγής), στη διάρκεια του 21ου αιώνα αναμένεται αύξηση της θερμοκρασίας ως και κατά 10,8 βαθμούς, με δραματικές επιπτώσεις ανά τον κόσμο. Ξηρασία θα πλήξει τις περισσότερες περιοχές και 1,3 δις. άνθρωποι θα βρεθούν χωρίς πόσιμο νερό. Αντίστροφα το ένα τέταρτο του ανθρώπινου πληθυσμού – αυτό που ζει στα ποτάμια της Ασίας – θα βρεθεί να παλεύει με πλημμύρες, καθώς οι παγετώνες των Ιμαλαΐων λιώνουν ταχύτατα. Η μάλιστα της ελονοσίας θα εξαπλωθεί από τα πολλαπλασιασμένα κουνούπια και μυριάδες πεινασμένα έντομα θα φάνε τις σοδειές. Η θάλασσα θα ανεβεί μισό μέτρο – κατά μέσον όρο – αλλά ενδέχεται να φθάσει και στο ένα μέτρο.

Το χειρότερο είναι όχι το ύψος της στάθμης, αλλά το ότι αφότου αρχίσει το φαινόμενο δεν έχει σταματημό: οι ωκεανοί θα συνεχίσουν να φουσκώνουν και τους επόμενους αιώνες, ακόμη κι αν εμείς σταματήσουμε να εκπέμπουμε θερμο-αέρια. Οι όλο και θερμότερες, όλο και πιο φουσκωμένες θάλασσες θα φέρουν αναπόφευκτα όλο και πιο συχνές και απρόβλεπτες θύελλες, όπως αυτές που έπνιξαν την Πράγα και γερμανικές, γαλλικές, ιταλικές και αγγλικές πόλεις το προηγούμενο καλοκαίρι. Η Νέα Ορλεάνη, η Νέα Υόρκη, η Βενετία και το Ρότερνταμ θα κινδυνέψουν να έχουν την τύχη των Τουβάλου. [...] Πέρα από την τρομακτικού μεγέθους καταστροφή παραγωγικών πόρων, ένας απίστευτος μεταναστευτικός εφιάλτης δεκάδων εκατομμυρίων ανθρώπων είναι προ των πυλών!

A3. Στο κείμενο περιγράφεται το φαινόμενο του θερμοκηπίου και οι επιπτώσεις του στον πλανήτη. Ως μαθητής/τρια με αφορμή το κείμενο αυτό αποφασίζεις να γράψεις μια επιστολή (200-250 λέξεων) στους υπευθύνους της οργάνωσης για την προστασία του περιβάλλοντος Greenpeace, προκειμένου να τους ευαισθητοποιήσεις. Στην επιστολή σου αυτή, αφού εκθέσεις συνοπτικά κάποιες επιπτώσεις του φαινομένου του θερμοκηπίου, καταγράφεις τεκμηριωμένα μια πρωτοβουλία/δράση που, κατά τη γνώμη σου, θα μπορούσε να αναλάβει η οργάνωση, για να τις περιορίσει. Μπορείς να αξιοποιήσεις δημιουργικά πληροφορίες από το κείμενο.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ (1911-1996)

Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από την ομώνυμη ποιητική συλλογή του νομπελίστα Οδυσσέα Ελύτη, η οποία δημοσιεύτηκε το 1971 από τις εκδόσεις Ίκαρος.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

²² Πρωτοστατούν: επικρατέστερο

Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας
ο πετροπαιχνιδιάτορας
από την άκρη των ακρώ
κατηφοράει στο Ταίναρο
Φωτιά 'ναι το πηγούνι του
χρυσάφι το πιρούνι του.

Ο ΗΛΙΟΣ

Ε σεις στεριές και θάλασσες
τ' αμπέλια κι οι χρυσές ελιές
ακούτε τα χαμπέρια²³ μου
μέσα στα μεσημέρια μου
«Σ' όλους τους τόπους κι αν γυρνώ
μόνον ετούτον αγαπώ!»
Από τη μέση του εγκρεμού
στη μέση του αλλού πελάγου
κόκκινα κίτρινα σπαρτά
νερά πράσινα κι άπατα
«Σ' όλους τους τόπους κι αν γυρνώ
μόνον ετούτον αγαπώ!»
Με τα μικρά χαμίνια²⁴ του
καβάλα στα δελφίνια του
.....
με τους λοξάτους²⁵ πετεινούς
και με τα κουκουρίκου τους!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο, ο Ήλιος εκδηλώνει την αγάπη του για το ελληνικό φυσικό τοπίο. Ποιες εικόνες του ελληνικού τοπίου αναδεικνύει; Παρατηρώντας το σύγχρονο ελληνικό τοπίο συμφωνείς με την οπτική του Ήλιου;

ή

2. Να υποθέσεις ότι στο ημερολόγιό σου, με αφορμή το ποίημα που διάβασες, καταγράφεις την οπτική του Ήλιου για το ελληνικό φυσικό τοπίο. Παράλληλα, να εκθέσεις και τη δική σου οπτική (τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου) για το σύγχρονο ελληνικό φυσικό τοπίο.

²³ Χαμπέρια: τα νέα, οι ειδήσεις

²⁴ Χαμίνια: τα παιδιά που γυρίζουν στους δρόμους

²⁵ Λοξάτους: τους παράξενους

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Ορατά τα τραύματα της περιβαλλοντικής μας ασυνειδησίας στις θάλασσές μας**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από ανάρτηση του Γιώργου Γραμματικάκη στο Facebook με αφορμή την παρέμβασή του στις 04.09.2018 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Περιβάλλοντος για την κατάργηση ορισμένων πλαστικών μίας χρήσης. Ανακτήθηκε στις 30.12.2021 από τον ιστότοπο <https://grammatikakis.gr/gr/stin-euronouli/>.

Είναι λοιπόν γεγονός. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να απαγορευτούν ορισμένα πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης που ρυπαίνουν τις ευρωπαϊκές θάλασσες. Καλαμάκια, μπατονέτες, πλαστικά μαχαιροπίρουνα και πιάτα. Ας σημειωθεί ότι γι' αυτά τα είδη υπάρχουν εναλλακτικά προϊόντα, άμεσα διαθέσιμα και οικονομικά προσιτά. Παράλληλα, για κάποια άλλα προϊόντα, όπως τα πλαστικά κουτιά για τη μεταφορά τροφίμων, αλλά και τα ποτήρια, προτείνεται να καθοριστούν εθνικοί στόχοι μείωσης της χρήσης τους. Όλα μαζί αποτελούν -ούτε λίγο, ούτε πολύ!- το 70% των θαλάσσιων απορριμμάτων. Η επιτυχία που είχε, ακόμα και στην χώρα μας, η προσπάθεια περιορισμού της πλαστικής σακούλας μάς δίνει αισιοδοξία για τους νέους αυτούς στόχους.

Ενώ, όμως, οι κατευθύνσεις που χαράζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επεξεργάζεται ήδη η Επιτροπή Περιβάλλοντος είναι αναμφίβολα θετικές, στη δική μου παρέμβαση τόνισα ότι δεν αρκούν, και χρειάζεται μεγαλύτερη τόλμη. Ο λόγος είναι απλός: Έχουμε ήδη καθυστερήσει και ο πλανήτης μας, ιδιαίτερα όμως οι θάλασσές του, φέρουν ορατά τα τραύματα της περιβαλλοντικής μας ασυνειδησίας. Η πικρή αυτή αλήθεια είναι ιδιαίτερα οδυνηρή για μια χώρα που ευτύχησε να έχει ευλογημένες θάλασσες και απέραντες ακτές: την Ελλάδα. Στο βιβλίο μου «Ένας Αστρολάβος του Ουρανού και της Ζωής» έγραφα ήδη από παλιά: «Το θαύμα του Αιγαίου και το Ιόνιο πέλαγος, οι απέραντες ελληνικές ακτές και τα συμπλέγματα των νησιών βρίσκονται σε πολλαπλή ομηρεία. Απειλούνται από τα πετρέλαια και τους ρύπους των πλοίων, τη δυναμίτιδα και τις παράνομες τράτες, τα σκουπίδια στις ακτές και στις ψυχές μας. Στον βυθό των θαλασσών διακρίνονται μπουκάλια και πλαστικά, που χρειάζονται δεκαετίες για να αποδομηθούν· ενώ μια θολή αίσθηση δεσπόζει, εκεί που κάποτε έλαμπε το διάφανο νερό και τα μαγικά του χρώματα. Με ένα συμβολικό τρόπο, ο βυθός των ελληνικών θαλασσών απεικονίζει την ίδια την ελληνική πραγματικότητα.»

Είθε η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συναντήσει την ανταπόκριση που της αξίζει. Ιδιαίτερα για τη χώρα μας οι λέξεις περιβάλλον, οι θάλασσες και ο έμβιος κόσμος τους, ο δασικός μας πλούτος πρέπει να θεωρούνται ιερές. Όπως λέει και ο Ανδρέας Εμπειρικός «υψώνονται πίδακες στυλπνοί²⁶, ωρισμένοι λέξεις, λέξεις-χρησμοί, λέξεις ενώσεως αφιδωτής²⁷ και κορυφαίας, λέξεις με σημασίαν απροσμέτρητον δια το παρόν και δια το μέλλον». Ας τον ακούσουμε.

A3. Ο Γ. Γραμματικάκης χαιρετίζει με αισιοδοξία την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να απαγορευτούν ορισμένα πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης που ρυπαίνουν τις ευρωπαϊκές θάλασσες. Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα αναρτήσεις στο σχολικό ιστολόγιο:

- α)** εξηγείς τη σημασία της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας για την αποφυγή των κινδύνων που απειλούν τον θαλάσσιο πλούτο, αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου, και

²⁶ γυαλιστεροί, αστραφτεροί, λείοι σαν καθρέφτης

²⁷ που έχει σχήμα αφίδας, τοξοειδής, καμαρωτή

β) προτείνεις τρόπους με τους οποίους εσείς, οι νέοι, μπορείτε να βοηθήσετε στην προσπάθεια για την προστασία των θαλασσών.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ (1908-1941)

Άλλοτε η θάλασσα

Το ποίημα του Γιώργου Σαραντάρη «Άλλοτε η θάλασσα» γράφτηκε το 1939. Αντλήθηκε από τη συλλογή «Σαν Πνοή του Αέρα» (επιμ. Μαρία Ιατρού, εκδ. Ερμής, 1999).

Άλλοτε η θάλασσα μάς είχε σηκώσει στα φτερά της
Μαζί της κατεβαίναμε στον ύπνο
Μαζί της ψαρεύαμε τα πουλιά στον αγέρα
Τις ημέρες κολυμπούσαμε μέσα στις φωνές και τα χρώματα
Τα βράδια ξαπλώναμε κάτω απ' τα δέντρα και τα σύννεφα
Τις νύχτες ξυπνούσαμε για να τραγουδήσουμε
Είταν τότε ο καιρός τρικυμία χαλασμός κόσμου
Και μονάχα ύστερα ησυχία
Αλλά εμείς πηγαίναμε χωρίς να μας εμποδίζει κανείς
Να σκορπάμε και να παίρνουμε χαρά
Από τους βράχους ως τα βουνά μάς οδηγούσε ο Γαλαξίας
Και όταν έλειπε η θάλασσα είταν κοντά ο Θεός

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιος ήταν ο ρόλος της θάλασσας στη ζωή του ποιητικού υποκειμένου, όπως προκύπτει από τις εικόνες που ανακαλεί στη μνήμη του; Γιατί η θάλασσα δεν εξακολουθεί στις μέρες μας να είναι αφορμή μόνο για ευχάριστες και αμέριμνες σκέψεις;

ή

2. Σε μια σελίδα ημερολογίου να παρουσιάσεις (σε πεζό λόγο) τα νοήματα του ποιήματος ως μελλοντικά σχέδια του ποιητικού υποκειμένου για το επόμενο καλοκαίρι. Μπορείς να εμπλουτίσεις το κείμενό σου με περαιτέρω στοιχεία, τα οποία σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος (εικόνες ή/και συναισθήματα).

95. ΘΕΜΑ 15935

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η θάλασσα βάφτηκε κόκκινη

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στον διαδικτυακό ιστότοπο της εφημερίδας «Πρώτο Θέμα» στις 14.09.2021.

Μια μεγάλη σφαγή χιλιάδων **δελφινιών** σημειώθηκε για άλλη μια χρονιά στις ακτές των **Νησιών Φερόε**, στο πλαίσιο του ετήσιου αιματηρού εθίμου **Grindadrap**, το οποίο χρονολογείται από τον 9ο αιώνα, όταν οι Βίκινγκς άρχισαν να εγκαθίστανται σε νησιά του Βόρειου Ατλαντικού.

Φέτος, οι «κυνηγοί» στα Νησιά Φερόε έσφαξαν 1.428 δελφίνια μέσα στο Σαββατοκύριακο, σε μια από τις μεγαλύτερες ανάλογες σφαγές στην ιστορία, «βάφοντας» κόκκινη τη θάλασσα από το αίμα των θηλαστικών που είχαν παρατάξει στην παραλία. Συγκεκριμένα, αλιευτικά σκάφη οδήγησαν τα δελφίνια του Ατλαντικού προς την ακτή, όπου άνδρες τα περίμεναν στα ρηγά με γάντζους, μαχαίρια και λόγχες...

Το Grindadrap παραμένει η μόνη μορφή φαλαινοθηρίας που υπάρχει ακόμα στη Δυτική **Ευρώπη**, ενώ σύμφωνα με τη νομοθεσία των Νησιών Φερόε, οι κάτοικοι μπορούν, επίσης, να «κυνηγήσουν» συγκεκριμένα είδη φάλαινας και φώκιας. Το κρέας και το λίπος από τα σφαγμένα θαλάσσια θηλαστικά χρησιμοποιούνται για παρασκευή φαγητού.

Η φετινή μαζική **σφαγή** είναι η μεγαλύτερη που έχει καταγραφεί ποτέ στα Νησιά Φερόε, με συνέπεια να προκαλέσει τις αντιδράσεις οργανώσεων και ακτιβιστών για την προστασία των ζώων. Μάλιστα, η περιβαλλοντική φιλανθρωπική οργάνωση «Sea Shepherd» ανέφερε πως οι σφαγές αυτές έχουν ως αποτέλεσμα τον θάνατο περισσότερων των 8.000 φαλαινών και δελφινιών την τελευταία δεκαετία.

«Κανένα από τα προηγούμενα κυνήγια δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτό που συνέβη αυτό το Σαββατοκύριακο», καταγγέλλει από την πλευρά της η οργάνωση **Blue Planet Society** και προσθέτει: «η προηγούμενη μεγαλύτερη σφαγή είχε σημειωθεί το 2013, όταν θανατώθηκαν 430 δελφίνια».

A3. Στο κείμενο παρουσιάζεται η είδηση της μαζικής σφαγής δελφινιών. Η ανάγνωσή της σε συγκλόνισε και αποφασίζεις να καταγγείλεις τη συγκεκριμένη πρακτική ή άλλες ανάλογες σε άρθρο σου (200-250 λέξεων) στη σχολική εφημερίδα, με το οποίο επιδιώκεις να προβληματίσεις και να ευαισθητοποιήσεις τους αναγνώστες σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΤΟΡΙΣ ΛΕΣΙΝΓΚ (1919-2013)

[Η φώκια μου, η καημένη η φώκια...]

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της βραβευμένης με Νόμπελ Βρετανίδας συγγραφέως Ντόρις Λέσινγκ «Το καλοκαίρι πριν από το σκοτάδι» (εκδ. Καστανιώτη, 1990).

Αμέσως μόλις αποκοιμήθηκε είδε ένα όνειρο. Καθόταν στο σινεμά. Έβλεπε μια ταινία που είχε ξαναδεί - την είχε δει στον ξύπνο της, δύο φορές. Παρακολουθούσε τη σκηνή όπου η δύστυχη θαλάσσια χελώνα στο νησί του Ειρηνικού, όπου μόλις είχε γίνει η ατομική έκρηξη, χάνει την αίσθηση του προσανατολισμού κι αντί να επιστρέψει στη θάλασσα, αφού γέννησε τ' αυγά της, κατά τις επιταγές της φύσης, κατευθύνεται στην άνυδρη ενδοχώρα, όπου και πεθαίνει. Καθόταν στο σκοτεινό σινεμά και κοιτούσε το ταλαίπωρο ζωντανό ν' απομακρύνεται σιγά σιγά από τη θάλασσα, να βαδίζει προς το θάνατο και σκέφτηκε: Η φώκια μου, η καημένη η φώκια, είμαι υπεύθυνη γι' αυτή, να τι πρέπει να κάνω, πού είναι η φώκια; Μόλις το σκέφτηκε αυτό, κατάλαβε ότι ονειρεύεται και, στ' όνειρό της, έφαξε ολόγυρα, σαν να έβλεπε το άλλο όνειρο, το όνειρο με τη φώκια. Δεν μπορούσε να κάνει τίποτα για τη θαλάσσια χελώνα που ήταν καταδικασμένη να πεθάνει, αλλά έπρεπε να σώσει τη φώκια. Όμως, βρισκόταν σε λάθος όνειρο, όπως όταν βρίσκεσαι στο λάθος δωμάτιο ενός σπιτιού, και δεν μπορούσε ν' ανοίξει την πόρτα του σωστού...

Πού ήταν η φώκια; Κειτόταν εγκαταλειμμένη κάπου ανάμεσα στα στεγνά βράχια, προσμένοντάς την, αναζητώντας την με τα σκούρα της μάτια; [...]

Η φώκια ήταν ακίνητη στην αγκαλιά της, με το κεφάλι γερμένο στον ώμο της. Της γλιστρούσε καθώς περπατούσε, γιατί βρισκόταν σε κόμα, ψυχορραγούσε. Η Κέιτ άκουγε την ξερή, κοφτή, ακανόνιστη ανάσα της. Έπρεπε να ξαναβρέξει το δέρμα της. Αλλά ήταν όλα κρυσταλλιασμένα και το αφυδατωμένο δέρμα της φώκιας χρειαζόταν αλατόνερο. Απίθωσε το ζώο στο χιόνι και ψηλάφισε ολόγυρα το σκοτάδι ψάχνοντας κάτι να τη βοηθήσει. Βρήκε ένα μαύρο κοτρόνι που είχε κόκκους αλατιού στις ραγάδες του. Σε μια ρωγμή, ανάμεσα σε κείνο το κοτρόνι κι ένα άλλο, είδε πάγο κι έσπασε την επιφάνεια. Είχε λίγο κρυστάλλινο νεράκι εκεί πέρα. Διέλυσε τους κρυστάλλους στο νερό κι έφτιαξε αλατόνερο. Μετέφερε τη μισοπεθαμένη φώκια κοντά στη λιμνούλα που είχε αρχίσει ήδη να κρυσταλλιάζει, παρά το αλάτι, κι έβρεξε το ζώο με το διάλυμα, γρήγορα, ακόμα πιο γρήγορα και σπασμωδικά, καθώς η επιφάνεια της λιμνούλας πάγωνε και το νερό εξαφανιζόταν. Πριν προλάβει να δέσει ο πάγος, μπόρεσε να καταβρέξει την καημένη τη φώκια στο στεγνό δέρμα της, το πρόσωπο, τα βλέφαρα. Η φώκια άνοιξε τα μάτια και βόγγηξε σιγανά, σάμπως και να τη χαιρετούσε. Η Κέιτ ήξερε ότι η φώκια είχε ζωντανέψει, σώθηκε προς το παρόν. Έπρεπε να τη σηκώσει και να συνεχίσει το δρόμο της κατά το βορρά, πάντα το βορρά, μακριά από τον ήλιο που βρισκόταν πέρα στο νότο, στην αιώνια μέρα του. Πυκνό σκοτάδι βασίλευε ολόγυρα. Χιόνιζε πάλι. Σήκωσε τη φώκια, που δεν ήταν πια βαριά σαν μολύβι, γιατί ζωντάνεψε, ανάσαινε, και πήρε το δρόμο για το βορρά.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί η ηρωίδα αναλαμβάνει έναν αγωνιώδη αγώνα σωτηρίας της φώκιας στο όνειρό της; Τι θα έκανες εσύ, αν ήσουν στη θέση της, είτε σε πραγματικές συνθήκες είτε σε ένα όνειρο;

ή

2. Να αναδιηγηθείς σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση το όνειρο της ηρωίδας, όπως καταγράφεται στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου.

96. ΘΕΜΑ 15939

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Οι σύγχρονες συνήθειες και ανάγκες έχουν επιδεινώσει την κατάσταση του περιβάλλοντος»

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο είναι απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε η Εμμανουέλα Δούση, καθηγήτρια Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών και κάτοχος έδρας UNESCO στην κλιματική διπλωματία, στη Lifo. Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στις 22-2-2021.

— **Ποιο θεωρείτε ότι θα είναι το επόμενο στοίχημα στο θέμα του περιβάλλοντος και γιατί;**

Η καλύτερη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής, η οποία αποτελεί μια εξίσου σημαντική κρίση, είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει η διεθνής κοινότητα τα επόμενα χρόνια, γιατί το φαινόμενο απειλεί την επιβίωσή μας. Ενώ υπάρχει ένα διεθνές θεσμικό πλαίσιο εδώ και περίπου τρεις δεκαετίες, οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, που συμβάλλουν στο πρόβλημα, όχι μόνο δεν μειώθηκαν αλλά αυξήθηκαν, και μάλιστα ραγδαία. Το 2019 έφτασαν μάλιστα σε πρωτοφανή επίπεδα, και τούτο διότι το διοξείδιο του άνθρακα παραμένει για πολλά χρόνια στην ατμόσφαιρα.

Η διαχείριση της κλιματικής αλλαγής είναι, ωστόσο, μια πολύ μεγάλη πρόκληση για τις οικονομίες των κρατών. Και τούτο διότι τα επιβλαβή αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου προέρχονται από χιλιάδες διαφορετικές πηγές που συνδέονται με όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας, την ενέργεια, τις μεταφορές, τη γεωργία, την αστική ανάπτυξη, δηλαδή τον σύγχρονο τρόπο ανάπτυξης. Έτσι, η διαχείριση του προβλήματος προϋποθέτει τη ρύθμιση και τον έλεγχο πολλών δραστηριοτήτων. Απαιτεί δαπανηρά μέτρα για τα κράτη και τους πολίτες και δραστικές αλλαγές στην ενέργεια, στην οικονομία, αλλά και γενικότερα στην καθημερινή μας ζωή. Θα πρέπει να σταματήσουμε το συντομότερο την εξόρυξη και κατανάλωση των ορυκτών καυσίμων (δηλαδή άνθρακα, πετρέλαιο και φυσικό αέριο), να διαμορφώσουμε πόλεις που θα απαιτούν λιγότερες μετακινήσεις, να αλλάξουμε τις διατροφικές μας συνήθειες, με δυο λόγια να αλλάξουμε τον τρόπο ζωής μας, ώστε να μη στηρίζεται πλέον στην εντατική χρήση των ορυκτών καυσίμων.

Από την άλλη πλευρά, ενόσω θα λαμβάνουμε μέτρα για τη μετάβαση σε ένα βιώσιμο μοντέλο, θα πρέπει να θωρακιστούμε για να αντιμετωπίσουμε τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, τις πλημμύρες, τις πυρκαγιές, τη διάβρωση του εδάφους, την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, την απώλεια της βιοποικιλότητας, και να δημιουργήσουμε πιο ανθεκτικές κοινωνίες.

— **Πιστεύετε ότι ο κόσμος έχει πλέον κατανοήσει επαρκώς τη σοβαρότητα της κλιματικής αλλαγής; Και πώς χτίζεται η περιβαλλοντική μας συνείδηση;**

Οι πολίτες είναι καλά ενημερωμένοι για το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, αλλά δεν γνωρίζουν ποιο είναι το κόστος της αδράνειας. Νομίζουμε ότι το πρόβλημα είναι μακριά, αλλά είναι ήδη μπροστά μας. Δεν αντιλαμβανόμαστε τις άμεσες συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, τις οποίες συχνά βιώνουμε στην καθημερινότητά μας. Δεν αντιλαμβανόμαστε πως εμείς οι ίδιοι συμβάλλουμε στο πρόβλημα με τον σπάταλο τρόπο ζωής μας. Η περιβαλλοντική κουλτούρα αποτελεί τρόπο ζωής και χτίζεται από νωρίς, στο σπίτι και στο σχολείο.

A3. Στο πλαίσιο Ημερίδας για την Κλιματική αλλαγή, που διοργανώνει το σχολείο σου, αποφασίζεις να εκφωνήσεις ομιλία 200-250 λέξεων, στην οποία, με αφορμή την παραπάνω συνέντευξη, θα επιχειρηματολογείς τεκμηριωμένα στηρίζοντας την άποψη ότι «η περιβαλλοντική κουλτούρα αποτελεί τρόπο ζωής και χτίζεται από νωρίς, στο σπίτι και στο σχολείο».

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (1930-)

Ο Οβολός και άλλα διηγήματα

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από τη συλλογή «Ο Οβολός και άλλα διηγήματα» (εκδ. ΝΕΦΕΛΗ, 2004), στην οποία αποτυπώνεται μια ελληνική επαρχία ασφυκτική που προσπαθεί να μοιάσει στο κέντρο χάνοντας την ταυτότητά της. Στο απόσπασμα ο αφηγητής επιστρέφει στη γενέτειρά του για την κηδεία της μητέρας του.

Κατεβήκαμε όλοι στον Πύργο, όπου και ο οικογενειακός μας τάφος. Προηγείτο το φέρετρο, και ακολουθούσαμε εμείς. Μέχρις ότου έρθει η ώρα της κηδείας, άρχισα να τριγυρνά στα πέριξ του νεκροταφείου. Στις άκρες των ελαιώνων, δίπλα από τη σιδηροδρομική γραμμή, έβλεπα με έκπληξη κόκκινες ανεμώνες, που δεν θυμόμουν να υπήρχαν, όταν παιδιά ζούσαμε στο κοντινό χτήμα. Έφθασα και σε αυτό. Δεν είχε απομείνει, φυσικά, τίποτα. Το πουλήσαμε στην Κατοχή και τώρα είχε καταντήσει ένας οικισμός, εντός σχεδίου πια. Μια μπουλντόζα

άνοιγε έναν ακόμη δρόμο. Προχώρησα προς το μέρος όπου βρισκόταν το πατρικό μου. Ήταν μεσημεράκι, και επικρατούσε μια περίεργη ερημιά, ίσως γιατί όλοι κοιμόντουσαν, ή απουσίαζαν. Βρήκα το παλιό μου σπίτι αγνώριστο, με προσθήκες από τσιμεντόλιθους και αλουμιένιες πόρτες. Από τα δέντρα και τον κήπο δεν είχε μείνει ούτε δείγμα. Ξαφνικά είδα τη μανταρινιά!

Μέσα σε όλον αυτό το χαλασμό, είχε καταφέρει να επιβιώσει. Γέρικη, σχεδόν αιωνόβια, με καταφαγωμένον τον κορμό και τα κλαδιά της χωρίς φύλλα, διατηρούσε ακόμη αρκετούς καρπούς, κάτι πολύ μικρά μανταρινία, ίδια με εκείνα που έκανε και τότε, όταν σκαρφάλωνα επάνω της την άνοιξη κι έκοβα τα φρούτα της. Τα καλοκαίρια με τις ζέστες υπέφερε πολύ. Αγωνιζόμουν να την διατηρήσω στη ζωή: δεν είχαμε αρκετό νερό, αλλά όταν μπορούσα της κουβαλούσα έναν δύο τενεκέδες να ξεδιψάσει. Πλησίασα με συγκίνηση, ένιωθα σχεδόν τύψεις για τα χρόνια της δίψας της. Πώς επέζησε, έτσι εγκαταλελειμμένη, τόσα καλοκαίρια; Είχα να την δω μισόν αιώνα ακριβώς και ουδέποτε την είχα θυμηθεί. Έφαγα δυο τρία μανταρινία, έβαλα μερικά στη τσέπη μου, την χαϊδεύσα και έφυγα.

Έσπευσα στο νεκροταφείο, όπου ήδη χτυπούσε πένθιμα η καμπάνα. Κατά τη διάρκεια της ακολουθίας, παρατηρώντας το πρόσωπο της μητέρας μου, σκεφτόμουν όλα εκείνα τα παρελθόντα. Αφαιρέθηκα, κι ήταν η γυναίκα μου που με προέτρεψε: - Πήγαινε να φιλήσεις πρώτος τη μητέρα σου. Πλησίασα. Της άφησα το ματσάκι με τις κόκκινες ανεμώνες, της γλίστρησα στα χέρια τα τρία εισιτήρια του λεωφορείου και, χαϊδεύοντάς της το κρύο μάγουλο, της ψιθύρισα στο αυτί: - Μάνα, η μανταρινιά μας ζει!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Με βάση το παραπάνω απόσπασμα, ποιες σκέψεις και συναισθήματα προκλήθηκαν στον αφηγητή μόλις αντίκρισε τη μανταρινιά; Πώς αντιλαμβάνεσαι εσύ τη σχέση αυτή;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ο αφηγητής που εξιστορεί σε α΄ ενικό ρηματικό πρόσωπο στη γυναίκα του τις αναμνήσεις από τα παιδικά του χρόνια στο χωριό και τη σχέση του με τη φύση. Τι θα της έλεγε; Μπορείς να ξεκινήσεις λέγοντας «Όταν ήμουν παιδί ...»

97. ΘΕΜΑ 17255

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση

Το (διασκευασμένο) κείμενο του Μανόλη Βουτυράκη δημοσιεύτηκε στις 30.12.2004 στον ιστότοπο <http://www.ecocrete.gr/> (ανακτήθηκε στις 12.2.2022).

Τα τελευταία χρόνια ο άνθρωπος βρίσκεται συνεχώς σε ετοιμότητα για να αντιμετωπίσει τα ακραία καιρικά φαινόμενα, τα οποία σε καθημερινή βάση εκδηλώνονται σε κάποια σημεία του πλανήτη με καταστρεπτικές επιπτώσεις στον άνθρωπο και στα οικοσυστήματα ή είναι μόνιμα και επιβαρύνουν την βιόσφαιρα αθροιστικά (φαινόμενο θερμοκηπίου, τρύπα του όζοντος κ.ά.) και για τα οποία αποκλειστική ευθύνη έχει ο καθένας από εμάς.

Η γενική αντίληψη που κυριάρχησε σε πολλές κοινωνίες κατά το παρελθόν ήταν ότι η φύση αποτελούσε μια αμετάβλητη πραγματικότητα που καθόριζε τη ζωή του ανθρώπου. Μπροστά στην αξεπέραστη υπεροχή της, ο άνθρωπος δεν μπορούσε να επιδιώξει να την προσαρμόσει σε αξιόλογο βαθμό στις ανάγκες του, αλλά όφειλε ο ίδιος

να προσαρμοστεί σε αυτήν. Έτσι, ο άνθρωπος του 20ού αιώνα γινόταν διαρκώς πιο επιθετικός απέναντι στη φύση, θέλοντας να της αποσπάσει τα μυστικά της, να εκμεταλλευτεί τους πόρους της και να δαμάσει τις πιο επικίνδυνες εκδηλώσεις της.

Η νέα στάση του ανθρώπου απέναντι στη φύση έφερε ριζική αλλαγή στη στάση του απέναντι στο πεπρωμένο. Παλαιότερα, κάθε μεγάλη συμφορά, όπως η ξηρασία ή οι επιδημίες -καθώς και οποιαδήποτε δυστυχία από εκείνες που θα μπορούσαν σήμερα να αποφευχθούν- αποδιδόταν στην μοίρα, επάνω στην οποία δεν είχε καμιά εξουσία και εναντίον της οποίας ήταν ανώφελο να παλέψει. Όταν οι άνθρωποι έμαθαν ότι πράγματα που συνήθως τα φόρτωναν στο πεπρωμένο μπορούσαν να καταπολεμηθούν με ανθρώπινα μέσα, η πίστη στο πεπρωμένο υποχώρησε. Ωστόσο, αν η επιθετική στάση του ανθρώπου απέναντι στη φύση τού έδινε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του και απεριόριστη ελπίδα, από την άλλη δημιούργησε ηθικά προβλήματα που ήταν κάθε άλλο παρά ασήμαντα. Αν ο άνθρωπος κατείχε τα μέσα να θεραπεύει ή να προλαβαίνει τα ανθρώπινα δεινά, όφειλε επίσης να αναλάβει την ευθύνη για την αποτυχία του σ' αυτή τη προσπάθεια. Αφού δεν μπορούσε πια να παρουσιάσει τη δυστυχία του ως έργο του πεπρωμένου, έπαιρνε επάνω του το βάρος ενός καινούργιου συναισθήματος ενοχής για την αδυναμία του να χρησιμοποιήσει αποτελεσματικά τις νέες του δυνάμεις.

Η ανύψωση του ανθρώπου απέναντι στη φύση τον έκανε να αισθανθεί έντονα την δική του δύναμη, αλλά δεν του έδωσε και ένα πρότυπο ηθικής εξουσίας, για να μπορεί να καθορίζει πώς να τη χρησιμοποιεί. Με κάθε νέα ανακάλυψη και εφεύρεση ήταν σαν να ανέκυπταν νέοι, μεγαλύτεροι κίνδυνοι για την ανθρωπότητα και βασάνιζαν τον άνθρωπο αμφιβολίες για τα αποτελέσματα της ίδιας του της κυριαρχίας επάνω στη φύση. Ο κίνδυνος να μην υπάρξει πλέον μέλλον για τον άνθρωπο, εάν η ανθρωπότητα δεν αναλάβει με τρόπο αποφασιστικό το πεπρωμένο της, είναι πλέον ορατός.

Γιατί η «αρχή της υπευθυνότητας» σημαίνει ότι η ευθύνη μου αγκαλιάζει όχι μόνο τους ανθρώπους του «τώρα», αλλά κι εκείνους του «αύριο», εκείνους που δεν έχουν ακόμα γεννηθεί. Η ευθύνη μου είναι ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στην ελευθερία που έχω ως άνθρωπος και την εγγενή, δηλαδή την έμφυτη αξία, μιας πραγματικότητας που αξιώνει από εμένα να της επιτρέψω να συνεχίσει να υπάρχει.

A3. Ο συντάκτης του κειμένου εκτιμά ότι η ευθύνη του καθενός μας «αγκαλιάζει όχι μόνο τους ανθρώπους του “τώρα”, αλλά κι εκείνους του “αύριο”, εκείνους που δεν έχουν ακόμα γεννηθεί». Με αφορμή αυτή τη θέση, σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου, αναφέρεις ποια φαινόμενα αποδεικνύουν την αλαζονική συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στη φύση και προσδιορίζεις τι σημαίνει για σένα «υπεύθυνη και ηθική στάση προς το φυσικό περιβάλλον και το μέλλον της ανθρωπότητας».

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΛΙΖΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ (1984 -)

ΝΑΥΑΓΟΣ

Το διήγημα της Ελίζας Παναγιωτάτου αντλήθηκε από τη συλλογή «ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ» (εκδ. Αντίποδες, Αθήνα, 2021).

Η παραλία των Μάγια βρίσκεται σε ένα μικρό, ακατοίκητο νησί της Ταϊλάνδης. Έγινε γνωστή το 2000 χάρη στην ταινία Ο ναυαγός, στην οποία ο Τομ Χανκς υποδύεται έναν υπάλληλο μεταφορικής εταιρείας που έζησε για τέσσερα χρόνια απομονωμένος σε ένα νησί, καθώς το αεροπλάνο στο οποίο επέβαινε έπεσε στον Νότιο Ειρηνικό.

Προς το τέλος της ταινίας έχει μάθει να ψαρεύει με καμάκι και να ανάβει φωτιές. Έχει επίσης συνομιλίες και διαφωνίες με τον Γουίλσον, ένα πρόσωπο ζωγραφισμένο σε μια μπάλα του βόλβει, ο οποίος ήταν ο μόνος του φίλος στο νησί.

Μεγάλο μέρος της ταινίας γυρίστηκε σε αυτήν την παραλία. Πρόκειται για έναν μικρό κόλπο με άσπρη άμμο, γαλάζια νερά και κοράλλια. Η ταινία υπήρξε εμπορική επιτυχία. Μέσα στα πρώτα χρόνια μετά την προβολή της ο τουρισμός στην περιοχή αυξήθηκε ραγδαία και το 2018 είχε φτάσει τα 5.000 άτομα την ημέρα. Οι επισκέπτες είχαν καταστρέψει το 90% των κοραλλιών και μαζί τους έφυγαν και τα ψάρια και οι υπόλοιποι οργανισμοί που ζούσαν σε αυτόν τον βιότοπο.

Τον Ιούνιο του 2018 η Ταϊλάνδη απαγόρευσε την πρόσβαση στην παραλία. Από τότε ειδικοί περιβαλλοντολόγοι κολλάνε τα νεκρά κοράλλια πάνω σε βράχους. Μετά από μια βδομάδα, τα κοράλλια αναγεννώνται και με τον καιρό η κόλλα διαλύεται. Οι καρχαρίες, που είχαν εξαφανιστεί από την περιοχή, έχουν κάνει και πάλι την εμφάνισή τους.

Για την ταινία αυτή ο Τομ Χανκς πήρε 22 κιλά, τα οποία στη συνέχεια έχασε μέσα σε ένα χρόνο.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιους κινδύνους επεφύλαξε η δημοσιότητα που προέκυψε από την εμπορική επιτυχία της ταινίας Ο ναυαγός για το νησί όπου έγιναν τα γυρίσματα; Ποιες σκέψεις σου προκαλεί αυτή η εξέλιξη σε σχέση με τη συμπεριφορά του ανθρώπου απέναντι στη φύση;

ή

2. Να γράψεις ένα κείμενο που θα περιλαμβάνει τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου με αφορμή τη φυσική καταστροφή που διαπίστωσες σε έναν τόπο που αγαπούσες ιδιαίτερα. Να δώσεις τίτλο στο δημιούρημά σου.

98. ΘΕΜΑ 17292

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Κλιματική αλλαγή

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στον ιστότοπο <https://www.eea.europa.eu/el/themes/climate/intro>, στις 03.02.2017

Η κλιματική αλλαγή συντελείται ήδη: οι θερμοκρασίες αυξάνονται, τα χαρακτηριστικά των βροχοπτώσεων αλλάζουν, οι παγετώνες και το χιόνι λιώνουν, και η παγκόσμια μέση στάθμη της θάλασσας ανεβαίνει. Η αύξηση της θερμοκρασίας οφείλεται πιθανότατα κατά κύριο λόγο στην παρατηρούμενη αύξηση των ατμοσφαιρικών συγκεντρώσεων αερίων θερμοκηπίου ως αποτέλεσμα των εκπομπών που προέρχονται από ανθρώπινες δραστηριότητες. Για να μετριάσουμε τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, πρέπει να μειώσουμε αυτές τις εκπομπές ή να διασφαλίσουμε την πρόληψη της παραγωγής τους.

Για να διασφαλίσουν την πρόληψη της εκδήλωσης δυσμενέστερων συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, οι χώρες που υπέγραψαν τη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (σύμβαση UNFCCC) συμφώνησαν να περιορίσουν την παγκόσμια μέση αύξηση της επιφανειακής θερμοκρασίας από την προβιομηχανική εποχή σε λιγότερο από 2 °C. Οι παγκόσμιες εκπομπές θα πρέπει μέχρι το 2050 να μειωθούν κατά 50 % σε σύγκριση

με τα επίπεδα του 1990, προκειμένου να επιτευχθεί ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα πριν από το τέλος του αιώνα. Η ΕΕ στηρίζει τον στόχο της σύμβασης UNFCCC και επιδιώκει, μέχρι το 2050, να έχει μειώσει τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά 80 – 95 % σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990.

Τα αέρια του θερμοκηπίου εκπέμπονται μέσω φυσικών διεργασιών και ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Το σημαντικότερο φυσικό αέριο θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα είναι οι υδρατμοί. Ωστόσο, οι ανθρώπινες δραστηριότητες παράγουν μεγάλες ποσότητες και άλλων αερίων θερμοκηπίου, προκαλώντας αύξηση των συγκεντρώσεων αυτών των αερίων στην ατμόσφαιρα, τα οποία συντελούν με τη σειρά τους στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη.

Διάφορες πρωτοβουλίες της ΕΕ στοχεύουν στον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η ΕΕ έχει εκδώσει νομοθεσία για την ενίσχυση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως η αιολική, η ηλιακή, η υδροηλεκτρική και η ενέργεια από βιομάζα, καθώς και για τη βελτίωση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας μιας σειράς εξοπλισμών και οικιακών συσκευών. Στοχεύει επίσης στη στήριξη της ανάπτυξης των τεχνολογιών δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα για την παγίδευση και την αποθήκευση του CO₂ που εκπέμπεται από σταθμούς παραγωγής και άλλες μεγάλες εγκαταστάσεις.

Παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με την κλιματική αλλαγή στην Ευρώπη, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος στηρίζει την εφαρμογή της νομοθεσίας για την άμβλυνση της κλιματικής αλλαγής στην Ευρώπη, για την αξιολόγηση των πολιτικών της ΕΕ και για την ανάπτυξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών για τον μετριασμό του φαινομένου. Οι πληροφορίες του ΕΟΠ —δεδομένα, δείκτες, αξιολογήσεις και προβλέψεις— επικεντρώνονται στις τάσεις, στις προβλέψεις, στις πολιτικές και στα μέτρα για τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην Ευρώπη. Οι βασικές δραστηριότητες και τα προϊόντα του περιλαμβάνουν την ετήσια εκπόνηση και δημοσίευση της απογραφής αερίων θερμοκηπίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ετήσια αξιολόγηση της προόδου της ΕΕ και των ευρωπαϊκών χωρών προς την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια. Ο ΕΟΠ είναι το ευρωπαϊκό κέντρο δεδομένων για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Διατηρεί επίσης βάση δεδομένων για τις πολιτικές και τα μέτρα άμβλυνσης της κλιματικής αλλαγής.

A3. Αναλαμβάνεις να γράψεις μια επιστολή στον Δήμαρχο της πόλης σου, για να του επισημάνεις προβλήματα που επιβαρύνουν το περιβάλλον της περιοχής, όπου κατοικείς, και να τού προτείνεις μια δράση, ώστε να περιοριστούν αυτά τα περιβαλλοντικά προβλήματα. (200-250 λέξεις)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΟΥΝΤΟΡΑ ΓΟΥΕΛΤΥ (1909-2001)

Ένα παραπέτασμα από πράσινο

Το απόσπασμα είναι από την συλλογή διηγημάτων της Γιουντόρα Γουέλτυ «Το μεγάλο δίχτυ», μετάφραση Αθηνά Δημητριάδου, εκδ. Καστανιώτη, 2018.

Ο κήπος της κυρίας Λάρκιν ήταν μια τεράστια έκταση με πυκνή βλάστηση που κατηφόριζε στην πλαγιά του λόφου, πίσω από το μικρό λευκό σπίτι, όπου τώρα πια, από τότε που πέθανε ο άντρας της, ζούσε ολομόναχη. Ο ήλιος κι η βροχή που βαρούσαν ανελέητα τη γη ολόκληρο το καλοκαίρι δεν την είχαν εμποδίσει να καταγίνεται καθημερινά με τον κήπο της. Τώρα το εκτυφλωτικό φως τσάκωνε σαν την τσιμπίδα την ασουλούπωτη, μικροφτιαγμένη φιγούρα

με την παλιά ανδρική φόρμα, με διπλωμένα τα μανίκια και τα μπατζάκια, και την απομόνωνε από το πυκνό φύλλωμα κάνοντάς την να φαντάζει αλλόκοτη και κίτρινη εκεί που δούλευε με μια τσάπα ακάματη²⁸, ατημέλητη και ατρόμητη.

Κλεισμένος ολόγυρα από φυσικό φράκτη, ψηλό ίσα με έναν τοίχο, και ορατός μόνο από τα γειτονικά παράθυρα των επάνω ορόφων, τούτος ο κεκλιμένος κήπος, ζούγκλα κανονική, πρέπει να 'χε γίνει τόσο οικείος στην κυρία Λάρκιν, ώστε πολύ πιθανόν ούτε να της περνούσε από το μυαλό τόπος αλλού.

Δούλευε ασταμάτητα, σχεδόν αθέατη, βυθισμένη σε πυκνά, ακατάστατα, κατηφορικά παρτέρια. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η ακραία ευφορία του κήπου της ήταν εμμονή και πρόκληση για την κυρία Λάρκιν. Μόνο με την αδιάλειπτη ενασχόληση μπορούσε να τα βγάλει πέρα με τούτο το βαθύ μαύρο χρώμα. Μόνο κλαδεύοντας χωρίζοντας, αραιώνοντας και δένοντας σε συστάδες τα λουλούδια και τους θάμνους κατάφερνε να τα εμποδίσει να ξεφύγουν από τα όριά τους και να πολλαπλασιαστούν ανεξέλεγκτα. Εννοείται ότι η καθημερινή βροχή καλοκαιριάτικα ενέτεινε αναπόφευκτα την επαγρύπνησή της και την ήδη υπερεκχειλίζουσα δραστηριότητά της. Κι όμως η κυρία Λάρκιν σπάνια κλάδευε, αραιώνει, έδενε.... Έδινε ως ένα βαθμό την εντύπωση ότι δεν επεδίωκε τόσο να υπάρξει τάξη στα φυτά της, όσο το να επιτρέπει την ανεξέλεγκτη βλάστηση, θαρρείς κι ανέκαθεν αποτολμούσε συνειδητά το λίγο πιο πέρα, λίγο πιο βαθιά στις ζωής της τον κήπο .

Φύτευε ό,τι λογής λουλούδι έβρισκε ή μπορούσε να παραγγείλει από κάποιον κατάλογο – φύτευε μαζικά και βιαστικά, χωρίς να κάθεται να σκεφτεί τι θα ξεκούραζε το μάτι ή έστω και την αρμονία των χρωμάτων. Τι στόχο είχε όλη αυτή η κοπιαστική δουλειά που πατούσε η κυρία Λάρκιν στον κήπο της, ήταν αδύνατον να καταλάβουν οι γείτονές της. Είναι αλήθεια ότι ποτέ της και σε κανέναν τους δεν έστειλε έστω ένα από τα πανέμορφα λουλούδια της. Οι γείτονες αρρώσταιναν, πέθαιναν κι εκείνη να μην στέλνει ούτε ένα λουλουδάκι ....

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς παρουσιάζει την κυρία Λάρκιν ο αφηγητής στο κείμενο; Πώς αντιλαμβάνεσαι την ιδιαίτερη αυτή φροντίδα που έδειχνε η κυρία Λάρκιν στον κήπο της;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ένας/μια γείτονας/γειτόνισσα της κυρίας Λάρκιν και γράφεις στο ημερολόγιό σου τις σκέψεις και τους προβληματισμούς σου, καθώς βλέπεις την κυρία Λάρκιν να φροντίζει τον κήπο της.

99. ΘΕΜΑ 17296

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Παγκόσμια Ημέρα Τροφίμων]

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στον ιστότοπο <https://paideia-news.com/dimosia-mesi-geniki.28/12/2021>.

Με επιτυχία στέφθηκε η συμμετοχή του Γυμνασίου Αραδίππου [στην Κύπρο] στα πλαίσια του φετινού Παγκόσμιου Διαγωνισμού για τον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Τροφίμων με θέμα «Οι δράσεις μας είναι το μέλλον μας - Καλύτερη παραγωγή, καλύτερη διατροφή, καλύτερο περιβάλλον και καλύτερη ζωή». Η μαθήτρια Λεώνη Μπέλλα

²⁸ ακούραστη

Βασιλείου της Γ8 πήρε το 1^ο Παγκόσμιο Βραβείο στην κατηγορία 13-15 χρόνων. Μια πραγματικά πολύ τιμητική θέση για την Κύπρο μας, το Γυμνάσιο Αραδίππου και την οικογένεια της!

Μια Παγκόσμια πρωτιά κάνει περήφανο τον κλάδο της Οικιακής Οικονομίας, την εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και την κυπριακή κοινωνία γενικότερα. Μέσω του μαθήματος της Οικιακής Οικονομίας, προωθείται η ανάπτυξη υγιεινού τρόπου ζωής που στοχεύει στο να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες να διαμορφώσουν στάσεις υγιεινής διατροφής αλλά και να αποκτήσουν τις σχετικές γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να κάνουν επιλογές που βελτιώνουν την υγεία, να προάγουν την ευεξία και να προλαβαίνουν ασθένειες και προβλήματα.

Όπως εξηγεί η μαθήτρια στην αφίσα της:

«Στο κέντρο της αφίσας υπάρχει ένας σπόρος, αυτός ο μικρός σπόρος μάς συνδέει όλους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Καθώς είμαστε όλοι συνδεδεμένοι, μαζί μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά στη δημιουργία ενός βιώσιμου κόσμου. Εκπαιδεύστε τη γενιά μας να αγοράζει τοπικά φρέσκα προϊόντα, να μειώνει τα απόβλητα, να ανακυκλώνει, να κομποστοποιεί. Μαζί μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά».

Το σχολείο μας συγχαίρει θερμά την μαθήτρια μας Λεώνη Μπέλλα Βασιλείου, καθώς και την καθηγήτρια της Οικιακής Οικονομίας Χαρά Μάμα Ολυμπίου που καθοδήγησε τη μαθήτρια.

Διεύθυνση Γυμνασίου Αραδίππου

A3. Να υποθέσεις πως διάβασες την παραπάνω ανακοίνωση του Γυμνασίου Αραδίππου και ενθουσιάστηκες με την αφίσα που έστειλαν στον διαγωνισμό. Να απευθύνεις μια επιστολή στο Γυμνάσιο αυτό, στην οποία θα εκφράζεις τα συγχαρητήριά σου για την επιτυχία των μαθητών και θα εξηγείς πόσο σημαντικό είναι, κατά τη γνώμη σου, να ακολουθεί ο άνθρωπος υγιεινή διατροφή και να σέβεται το φυσικό περιβάλλον. (200-250 λέξεις)

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΖΩΗΣ ΜΠΕΝΑΡΔΟΣ (1966-)

[Οι αγροίκοι]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το αδημοσίευτο διήγημα του Ζώη Μπενάρδου (1966-) «Ξεχασμένος Θεός», στο βιβλίο «Ελληνική Λογοτεχνία, Πανόραμα Ελληνικού Διηγήματος», 2001, Αθήνα: Εκδόσεις «Αλέξανδρος».

Ριζωμένοι για αιώνες πάνω στο πετρόκτιστο χωριό τους οι Ζαρκαίοι, ζούσαν και πέθαιναν μαζί με την μοίρα τους...

Ξημέρωμα δεν τους είχε βρει ποτέ στο σπιτικό τους. Από τ' άγρια χαράματα ανηφόριζαν στα λαγκάδια και στα ρουμάνια του βουνού, για να κόψουν ξύλα, να συγκεντρώσουν πέτρες και να κτίσουν τα καμίνια. Δουλειά και άγιος ο Θεός... Τα ροζιασμένα χέρια τους δεν μπορούσαν την ηρεμία. Δεν δέχονταν αυτοί τη γλύκα του σπιτιού και της καθιστικής ζωής.

Ζωή και διασκέδασή τους, τα πελεκήματα των τσεκουριών και το γκρέμισμα των δέντρων. Φιγούρες λιγνές, γεμάτες νεύρο. Δύσκολα μπορεί να κατανοήσει κάποιος, πώς, από μικρά παιδιά ακόμη, μπορούσαν και άντεχαν το τόσο βάρος της ζωής.

Οι γυναίκες δούλευαν «σκυλίσια» και στο σπίτι και στο βουνό. Ανδρογυναίκες, γεμάτες μουστακόγενα, σαν άνδρες. Δεν ήξεραν τι πάει να πει, «σκόλη» και «καθημερινή». Γέλιο δεν είχε «καθίσει» ποτέ στα χείλη τους, όλο σκυθρωπές, με σφιγμένα δόντια και το τσεμπέρι κατεβασμένο μέχρι τα φρύδια! Πάλευαν στο μαγειρείο, στο φούρνο και στη συνέχεια στους λόγγους και στα βράχια, με βροχή και με ήλιο... Έκοβαν ξύλα, έβγαζαν πέτρες στα νταμάρια,

φόρτωναν τα ζώα!... Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, κάθε στεναχώρια, κάθε αναποδιά και ατυχία της ζωής, την δέχονταν με βρισιές και ξυλοφόρτωμα απ' τους άντρες τους!...

Αλλά ούτε και τα παιδιά ήξεραν από μητρικό χάδι. Είχαν μάθει, απ' τις φάσκιες ακόμα, στη σφαλιάρα και στην κλεψιά! Σπάνια πήγαιναν στο σχολείο του παπα-Γιάννη. Δεν ένοιαζε τους γονείς τους, αν δεν μάθουν γράμματα τα παιδιά τους. Τα πρόβατα και τα ζωντανά τους ας ήταν καλά, κι έχει ο Θεός!...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να παρουσιάσεις τον τρόπο ζωής και τη συμπεριφορά των ανθρώπων που ζουν και δουλεύουν στη φύση. Τι σημαίνει η φύση γι' αυτούς τους ανθρώπους, κατά τη γνώμη σου;

ή

2. Να υποθέσεις πως είσαι ένα από τα παιδιά μιας οικογένειας που δουλεύει σκληρά στις αγροτικές εργασίες. Να γράψεις στο ημερολόγιό σου τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για τη ζωή σου μέσα στο φυσικό περιβάλλον.

100. ΘΕΜΑ 17314

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Οικολογική κρίση ως «πνευματικό πρόβλημα» και η ανθρώπινη αξία

Το κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από τον Βασίλειο Κουδούνη και δημοσιεύθηκε στον ιστοχώρο:

<https://www.defence-point.gr/> στις 24/09/2017.

Πολλές φορές πληροφορούμαστε ή βιώνουμε πολύμορφα φαινόμενα λεηλασίας και καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και τις συνέπειες αυτής της ασύστολης κακοποίησης στην καθημερινή ζωή μας. Μια κακοδιαχείριση, η οποία εκδηλώνεται ποικιλότροπα στον αέρα, το έδαφος και το υπέδαφος με τη ρύπανση και μόλυνση της ατμόσφαιρας και των υδάτων, τη συσσώρευση βιομηχανικών υποπροϊόντων και εν γένει επιβλαβών απορριμμάτων, την υπερεκμετάλλευση και αφαίμαξη των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών...

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που συζητιέται εντατικά τα τελευταία χρόνια αλλά αναποτελεσματικά, αποτελούν και τα ακραία καιρικά φαινόμενα. Αυτό το γεγονός το διαπιστώνουμε και στη χώρα μας με μεγαλύτερη διαρκώς συχνότητα. Είναι φανερό πως κύρια αιτία είναι ο άνθρωπος — θύτης με τις αχαλίνωτες και ποικιλότροπες παρεμβάσεις του στο οικοσύστημα. Με τη στάση του αυτή αλλοιώνει και διαστρεβλώνει τους φυσικούς νόμους που το διέπουν. Έτσι, δικαιολογείται η κοινόχρηστη πια φράση «ο καιρός τρελάθηκε».

Μέσα σε αυτή την απογοητευτική πραγματικότητα παραβλέπεται η θεμελιώδης αλήθεια ότι το οικολογικό πρόβλημα αποτελεί πρωτίτως πνευματικό πρόβλημα. Εθελοτυφλούμε βέβαια και δεν ομολογούμε για διάφορους λόγους (επηρεασμένοι από την υλόφρονα²⁹-καταναλωτική νοοτροπία μας) ότι υπάρχει άμεση σχέση της πνευματικής κατάστασης του ανθρώπου με την κατάσταση του φυσικού κόσμου. Ειδικότερα, η συμπεριφορά καθενός μας επηρεάζει τη δομή και τη λειτουργία του φυσικού περιβάλλοντος, το οποίο ανάλογα προσαρμόζεται. Το φυσικό περιβάλλον εμφανίζεται τυπικά υπάκουο μπροστά σε έναν εσωτερικά ισορροπημένο άνθρωπο, αλλά εξεγείρεται

²⁹ αυτή που προσφέρει υλικά αγαθά

εναντίον του αλαζόνα ανθρώπου, ο οποίος έχει χάσει την πνευματική του ισορροπία, όπως συμβαίνει στη σύγχρονη καταναλωτική εποχή. [...]

Δυστυχώς, παρά ταύτα, όπως καθημερινά επιβεβαιώνεται, η οικολογική καταστροφή δεν αναστρέφεται. Μα πώς είναι δυνατή η ανάσχεση αυτή χωρίς τη ριζική αλλαγή νοοτροπίας από τον καθένα μας στην προσέγγιση του φυσικού κόσμου και τη διαχείριση των αγαθών του;

Ας είμαστε ρεαλιστές. Δεν υπάρχει αντίρρηση ότι ο άνθρωπος οφείλει να δραστηριοποιείται, για να καλύπτει ουσιαστικές ανάγκες. Όμως, η επιθυμία για υλική ευμάρεια γίνεται ανεξέλεγκτη, ακόρεστη και επικίνδυνη για την επιβίωση του οικοσυστήματος.

Άλλωστε, οι αρχαίοι Έλληνες πρόβαλλαν το «άριστον μέτρον», τη λιτότητα ως την αρετή που εγγυάται την εσωτερική ελευθερία του ανθρώπου. Ασφαλώς, απαιτείται, αδιάκοπος προσωπικός αγώνας, για να κατακτήσουμε την αρετή αυτή, ώστε να καλλιεργήσουμε και μια σχέση αρμονίας και σεβασμού προς το οικοσύστημα και συνετής διαχείρισης των αγαθών του. Η αφετηρία φυσικά δεν μπορεί να είναι μόνο η τεχνοκρατική και περιβαλλοντική εκπαίδευση, αλλά, γενικότερα, η γνήσια ανθρωπιστική παιδεία!

A3. Με αφορμή το παραπάνω κείμενο αποφασίζεις να δημοσιεύσεις μια επιστολή διαμαρτυρίας (200- 250 λέξεων) σε περιοδικό με θέματα οικολογίας, για να εκφράσεις τη δυσαρέσκειά σου για τις επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού προς το οικοσύστημα. Επιπλέον, προτείνεις τρόπους, ώστε να βελτιωθεί η σχέση των ατόμων της ηλικίας σου με τη φύση.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΠΛΙΑΤΣΙΚΑΣ(1967 -)

Χρωστάω Μια Συγγνώμη

Το τραγούδι σε στίχους και μουσική του Φίλιππου Πλιάτσικα κυκλοφόρησε το 2019 από την Heaven Art.

Ήτανε κάπου ένας μικρός που φάνταζε μεγάλος

Νόμιζε ήταν ο εκλεκτός όλης της γης πρωθυπουργός που δεν υπάρχει άλλος

Καίγανε γύρω του οι φωτιές Μα έκοβε ραδίκια

Η γη του μέτραγε πληγές παιδιά που χάνονταν στο χθες φορώντας σκουλαρίκια

Χρωστάω μία συγγνώμη για αυτούς που δεν γεννήθηκαν ακόμη

Στην κόρη μου χρωστάω μία συγγνώμη που θα χει και για μένα να πληρώνει

Έχει χαλάσει και ο καιρός μα εκείνον δεν τον νοιάζει

Το κλίμα βγάζει ένα ουρλιαχτό μα αφού θα τον ψηφίσω εγώ γιατί να τον πειράζει

Χρωστάω μία συγγνώμη σε αυτόν που δεν γεννήθηκε ακόμη

Στην κόρη μου χρωστάω μία συγγνώμη που θα έχει τα δικά μου να πληρώνει

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα

κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο τραγούδι ο δημιουργός έχει απολογητική διάθεση. Για ποιον λόγο βρίσκεται σε αυτή τη συναισθηματική κατάσταση; Συμμερίζεσαι την αγωνία του;

ή

2. Είσαι αποδέκτης του παραπάνω τραγουδιού και αποφασίζεις να πάρεις συνέντευξη από τον Φίλιππο Πλιάτσικα. Να καταγράψεις τις ερωτήσεις που θα έκανες και τις πιθανές απαντήσεις που θα έδινε.

101. ΘΕΜΑ 19463

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ο Καζαντζάκης, ο άνθρωπος και η φύση

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα ομιλίας σε παρουσίαση του βιβλίου του Θανάση Μασκαλέρη «Το Γήινο Ευαγγέλιο του Νίκου Καζαντζάκη» (Εκδόσεις Zorba Press, Νέα Υόρκη). Είναι δημοσιευμένο από τον Φώντα Λάδη στον ιστότοπο Ο Καζαντζάκης, ο άνθρωπος και η φύση | Η Εφημερίδα των Συντακτών (efsyn.gr) στις 10.12.2017 (διασκευή για τις ανάγκες της εξέτασης).

Ας δούμε τη σχέση ανθρώπου και φύσης στις σημερινές της διαστάσεις. Είμαστε σε μια περίοδο που ο άνθρωπος όχι μόνο φέρεται αλαζονικά και απόμακρα στην ίδια τη μητέρα του, τη φύση, όχι μόνο παραμελεί και αγνοεί τις ανάγκες της, αλλά επιπροσθέτως την απομυζά, την καταστρέφει, περιφρονώντας μια αναγκαία σχέση αμοιβαιότητας και ανταπόδοσης. [...]

Ο γνωστός φυσικός επιστήμονας Στίβεν Χόκινς έχει δηλώσει ότι η ανθρωπότητα πρέπει μέσα στα επόμενα 60 χρόνια να βρει νέο πλανήτη για να μετοικήσει, για να γλιτώσει από τα δεινά της καταστροφής του περιβάλλοντος και ίσως για να προλάβει να γλιτώσει και η ίδια η Γη, αν φυσικά υπάρχει ακόμα χρόνος να περισωθεί κάτι.

Όπου και να κοιτάζουμε πίσω μας, στο παρελθόν, θα βρούμε αυτή την καταστροφή, αυτή την περιφρόνηση και την εκδίωξη των «πρωτόγονων» αλλά σίγουρα σοφότερων από εμάς πολιτισμών. Ας θυμηθούμε τους Ινδιάνους στην Αμερική και τους Αμπορίτζινες στην Αυστραλία αλλά και τους ιθαγενείς της Νέας Ζηλανδίας. Είναι οι φυλές που ακόμα και τώρα εντοπίζουν οι ανθρωπολόγοι στον Αμαζόνιο και αλλού, και που οι πολυεθνικές τις οδηγούν στη μετάλλαξη και τον εγκλεισμό, προκειμένου να απομυζήσουν τον πλούτο του τεράστιου φυσικού πνεύμονα, του πλανήτη μας, που τις περιβάλλει. [...]

Η ιδιαιτερότητα του ανθρώπου και η ηγεμονία του μέσα στο γήινο περιβάλλον είναι αναμφισβήτητη. Ο άνθρωπος πρέπει και μπορεί να προχωράει σε διαρκώς νέα και θαυμαστά έργα. [...] Αρκεί τα δημιουργήματα αυτά να αναγνωρίζουν την πρωτοκαθεδρία της φύσης, τον αφετηριακό της ρόλο και να επιτρέπουν την αβίαστη αναπαραγωγή της, με στόχο την εξυπηρέτηση των ανθρώπινων αναγκών. Όχι των ακόρεστων, εξεζητημένων αναγκών των λίγων, αλλά των αναγκών των πολλών, με ένα πρόγραμμα στοχευμένο στις επείγουσες προτεραιότητες.

Η αγάπη και η αναγνώριση που προτείνει ο Καζαντζάκης ότι πρέπει να χαρακτηρίζει τον άνθρωπο προς τις καταβολές του, η υποταγή και η γαλήνια παράδοση του ανθρώπινου κορμιού και του ανθρώπινου μυαλού στην ανώτερη δύναμη που είναι η γη, η φύση, το τραγούδι της και η συμπεκνωμένη σοφία της είναι στοιχεία απαραίτητα για να ζήσουμε και μεταξύ μας αρμονικά. [...] Γιατί, αν δεν κάνει κανείς διάλογο με τη φύση και τα δημιουργήματά της, τότε δεν μπορεί να κάνει διάλογο και με τους άλλους ανθρώπους.

A3. Σε ένα άρθρο σου στην εφημερίδα του σχολείου σου να αναπτύξεις, με αφορμή το παραπάνω κείμενο, τις σκέψεις σου για την αλόγιστη εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο και τις προτάσεις σου για τον περιορισμό αυτής της επικίνδυνης εκμετάλλευσης. Μπορείς να αναφέρεις παραδείγματα από την εμπειρία σου. (200-250 λέξεις)

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΤΣΑ ΤΖΩΡΤΖΟΓΛΟΥ (1926-2009)

Με τ' άλογα στις λυγαριές

Το βιβλίο «Με τ' άλογα στις λυγαριές» αναφέρεται σε μια οικογένεια που περνά τις καλοκαιρινές διακοπές της μακριά από την Αθήνα σε έναν όμορφο παραθαλάσσιο τόπο κοντά στη φύση.

[...]

Κάποιο πρωινό τα παιδιά βγήκαν νωρίς στην πλαζ. Ένα θαλασσινός αγέρας όμως είχε γεμίσει νερό και αμμουδιά με σωρούς σκουπίδια. Και τι δεν έβρισκες! Εκτός από ξύλα και φύκια συνηθισμένα στις θάλασσες, το κύμα είχε κουβαλήσει από τ' ανοιχτά άδειες πλαστικές μπουκάλες, πεπονόφλουδες και καρπουζόφλουδες, γιαουρτοκεσέδες, παλιόχαρτα μουσκεμένα κι ακόμα βρωμιές από τ' αντικρινά εστιατόρια. Τα παιδιά έφριξαν.

-Τώρα πώς θα κολυμπήσουμε;

Στο μεταξύ κόσμος είχε αρχίσει να μαζεύεται στην πλαζ και να κοιτά με σιχασιά τις βρωμιές. Ένα-δυο ντόπιοι νεαροί συνηθισμένοι στο θέαμα είχαν ριχτεί στο νερό και ξεπερνώντας το φράγμα των σκουπιδιών είχαν ξανοιχτεί, οι παραθεριστές όμως μένανε δισταχτικοί κι αηδιασμένοι. Η Ρούλα με δύο πήδους βρέθηκε στο σπίτι.

-Μαμά, δώσε μου λίγα λεφτά!

-Και τι θα τα κάνεις πρωί-πρωί;

-Πάντως δεν θα αγοράσω γλειφιτζούρια απ' αυτά που τα τρώνε οι μύγες, κι η μικρούλα έτρεξε στον μπακάλη. Γύρισε με ένα δέμα σάκουσ απορριμμάτων κι είπε στα αδέρφια της:

-Μαζεύετε τώρα!

-Πώς δεν σιχαίνεστε! Τους είπε ένα μικρό κορίτσι βλέποντάς τους να μαζεύουν σκουπίδια.

-Πιο σιχαμένο είναι να τα πατάμε και να κολυμπάμε ανάμεσά τους παρά να τα καθαρίσουμε μια στιγμούλα.

Πάρε σακούλα κι άρχισε!

Τώρα όμως κι άλλα παιδιά φιλοτιμήθηκαν. Θεσ γιατί δεν τους άρεσε η βρωμιά, θεσ γιατί το πήραν για παιχνίδι, άρπαξε το καθένα από έναν σάκο και βάλθηκαν να μαζεύουν. Τα παιδιά του χωριού πήραν μέρος στη διασκέδαση και τα στοιχήματα ποιος θα πρωτογεμίσει έπαιρναν κι έδιναν. Σε λίγο οι σακούλες ήταν ξέχειλες και η πλαζ καμιά διακοσαριά μέτρα δεξιά και αριστερά πεντακάθαρη.

-Τι θα τα κάνουμε τα σκουπίδια;

-Περίμενε και θα δεις! Κι ο Αλέξης αράδιασε τα φουσκωμένα σακιά σε δυο σειρές. Έβαλε βοηθούς του στη γραμμή κι όλοι πέρασαν ανάμεσα με ξεφωνητά και γέλια σαν να κάνανε παρέλαση. [...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο κείμενο μια ομάδα παιδιών αντιμετωπίζει το πρόβλημα της βρώμικης θάλασσας με αποφασιστικό τρόπο. Ποιος είναι αυτός ο τρόπος; Ποια είναι η γνώμη σου για την πρωτοβουλία που παίρνουν τα παιδιά;
- ή
2. Να φανταστείς πως είσαι ένα από τα παιδιά που μάζεψαν τα σκουπίδια από την πλαζ. Τι θα πρότεινες ως απάντηση στην ερώτηση: -Τι θα τα κάνουμε τα σκουπίδια; Να γράψεις ένα δικό σου κείμενο.

102. ΘΕΜΑ 26586

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Φύση

Το κείμενο είναι δημοσιευμένο στον ιστότοπο του οργανισμού για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος WWFΦΥΣΗ | WWF (προσπέλαση στις 22/8/2022).

Δάση κοντά στη θάλασσα ή σε τεράστιους ορεινούς όγκους, λίμνες, ποτάμια, νησιωτικοί και χερσαίοι υγρότοποι και βέβαια οι μοναδικές καταγάλανες θάλασσές μας. Χώρα μικρή αλλά πλούσια, με 3.500 θαλάσσια, 23.000 χερσαία είδη ζώων και 5.800 καταγεγραμμένα είδη φυτών στη στεριά. Στις ελληνικές θάλασσες κολυμπούν σπάνια είδη, όπως ο φουσητήρας, με τον μεγαλύτερο εγκέφαλο στον κόσμο. Σε εθνικά πάρκα, όπως το πάρκο Δαδιάς-Σουφλίου-Λευκίμης στον Έβρο, ζουν 36 από τα 38 είδη αρπακτικών πουλιών της Ευρώπης. Στους νησιωτικούς υγροτόπους της χώρας μας εκατομμύρια μεταναστευτικά πουλιά σταματούν για να ξεδιψάσουν. Είμαστε τυχεροί, αφού πολλά από αυτά είναι ενδημικά, που σημαίνει πως δεν υπάρχουν πουθενά αλλού στον κόσμο.

Δυστυχώς όμως, η φύση στη χώρα μας δέχεται πολλές και διαφορετικές πιέσεις με αποτέλεσμα να απειλείται αυτό το εύθραυστο νήμα που αποτελεί τη βάση της ίδιας της ανθρώπινης ευημερίας και του οποίου είμαστε αναπόσπαστο μέρος. Η κλιματική κρίση αλλάζει δραματικά τα δεδομένα σε όλα τα οικοσυστήματα. Η ελληνική θάλασσα, ως κομμάτι της Μεσογείου, είναι από τις πιο «υπερφορτωμένες» θάλασσες στον κόσμο, με τεράστιο όγκο θαλάσσιων μεταφορών, μεγάλη εισροή τουριστών κάθε χρόνο, άναρχη ανάπτυξη ειδικά στον παράκτιο χώρο, αλλά και έντονη υπεραλίευση. Σαν να μην έφταναν αυτά, οι εξορυξείς υδρογονανθράκων που σχεδιάζονται σε στεριά και θάλασσα είναι ίσως μία από τις μεγαλύτερες απειλές που αντιμετώπισε ποτέ η ελληνική φύση. Ταυτόχρονα, η πλαστική ρύπανση αλλά και η ανεπαρκής θεσμική προστασία πολλών σημαντικών περιοχών είναι δύο ακόμα «μέτωπα» στη μάχη για την προστασία της φύσης.

Η τύχη να έχουμε στη χώρα μας μια τόσο πλούσια φυσική κληρονομιά είναι ταυτόχρονα και μια μεγάλη ευθύνη, προκειμένου να την προστατέψουμε και να την παραδώσουμε ακόμη καλύτερη στα παιδιά μας. Για να το καταφέρουμε όμως αυτό πρέπει να εστιάσουμε σωστά τις δυνάμεις μας, αναλόγως της σημασίας κάθε περιοχής και είδους και της σοβαρότητας των απειλών που αντιμετωπίζουν. Έτσι, από την άσκηση της πολιτικής πίεσης, την κατάθεση προτάσεων και την παρακολούθηση της νομοθεσίας, μέχρι τη δουλειά μας σε διάφορα σημεία σε όλη την Ελλάδα, επιδιώκουμε να διασφαλίσουμε βιώσιμη διαχείριση, αποτελεσματική προστασία αλλά και οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες. Γι' αυτό αναζητούμε και χτίζουμε συνέργειες, με κυριότερο όπλο την επιστήμη και πάντοτε με προσανατολισμό στις λύσεις. Η φύση είναι η ασπίδα μας και η βάση για την ίδια μας τη ζωή. Ας μην ξεχνάμε ότι όσα χρειαζόμαστε για να επιβιώσουμε προέρχονται από αυτήν, ενώ μια υγιής φύση είναι το μεγαλύτερο και πιο αποτελεσματικό ανάχωμα απέναντι στην κλιματική κρίση. [...]

Η δουλειά των ανθρώπων μας στο πεδίο δεν θα μπορούσε να μη συνυπάρχει με τη δουλειά πολιτικής όλα αυτά τα χρόνια, μέσα από την οποία προτείνουμε λύσεις και πιέζουμε για την πιο αποτελεσματική και συνεπή περιβαλλοντική νομοθεσία που αποτελεί άλλωστε και τη βάση για κάθε υγιή ανάπτυξη. Οι δράσεις μας δεν εξαντλούνται μόνο στο κλειστό πλαίσιο της χώρας μας αλλά επεκτείνονται σε όλη τη Μεσόγειο, προκειμένου να συμβάλλουμε στην προστασία του θαλάσσιου πλούτου και των ψαράδων της, των μεσογειακών δασών και των νησιωτικών υγροτόπων.

A3. Σε ομιλία σου προς τους καθηγητές και τους συμμαθητές σου για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος να παρουσιάσεις τα πιο σημαντικά, κατά τη γνώμη σου, στοιχεία - από όσα περιλαμβάνονται στο κείμενο- που συμβάλλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και να προτείνεις, στη συνέχεια, τις δικές σου ιδέες για το θέμα αυτό. (200-250 λέξεις)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (1930-)

Ελληνικό καλοκαίρι

Το κείμενο του Ηλία Παπαδημητρακόπουλου είναι δημοσιευμένο στο ΕΙΚΟΣΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ, Για τα δέκα χρόνια της γιορτής του βιβλίου στην Κηφισιά, Σύλλογος Εκδοτών –Βιβλιοπωλών Αθηνών, Αθήνα: 1987 (Ιούνιος).

Στο τέλος αγοράσαμε ένα πλαστικό βαρκάκι με δύο κουπιά, και με αυτό καταφέραμε να ξεγλιστρήσουμε από την παραλία με τα κάθε λογής σκουπίδια, τα περιττώματα και τους βόθρους των γειτονικών ξενοδοχείων, που κάθε βράδυ ξεχύνονται στη θάλασσα, την ώρα που ακμάζει η απόγειος αύρα και παραδέρνει προς τα μέσα τα ποικίλα λύματα της οικουμένης, έτσι που το πρωί επιπλέουν λίγα πράγματα, μαζί με κάποιο αδιάψευστο στρώμα γλίτσας.

Μας είχαν ταραξει και οι τσούχρες, όχι εκείνες οι δικές μας οι μεγάλες, που ξέραμε μέχρι τώρα, αυτές που έμοιαζαν σαν ένα αυγό μάτι μυθικό και, γαλάζιες ή διαφανείς, με τα ψαράκια, τα φύκια και τα κοχύλια στην κάτω τους επιφάνεια, καταφθάνανε τον Αύγουστο κυρίως με τα πρώτα μελτέμια –αλλά οι άλλες, ξένες κι αυτές, μικρές ίσαμε ένα άγριο γαρίφαλο, ομοιόμορφα ροζ και με κροσσούς ανά ζεύγη, πολλαπλάσιους σε μέγεθος από το κύριο σώμα, που άπαξ και σε αγγίζουν και παραλείψεις να βάλεις αμμωνία και αλοιφές, σε ρημάζουν στον πόνο, γεμίζεις φουσκάλες και ύστερα μένει ένα βαθύχρωμο σημάδι, σαν έγκαυμα, που κρατάει ως την επόμενη χρονιά.

Πάντως με το βαρκάκι σιγά σιγά ξεφύγαμε από όλα αυτά. Στα βαθιά, τα νερά ήταν διαυγή και γαλάζια, η θάλασσα ακύμαντη, ο ήλιος έκαιγε γλυκά.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο κείμενο, η θάλασσα παρουσιάζεται με διαφορετικές όψεις. Μπορείς να περιγράψεις αυτές τις όψεις και να φανταστείς τα συναισθήματα των ηρώων, όταν αντικρίζουν τη βρώμικη θάλασσα;

ή

2. Να φανταστείς πως είσαι ένας από τους ήρωες του κειμένου και περιγράφεις σε έναν φίλο σου με μία επιστολή τα δικά σου συναισθήματα, όταν αντικρίζεις τη βρώμικη θάλασσα.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Πάρκα Τσέπης: Μικρές οάσεις στις γειτονιές της Αθήνας**

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο άρθρο του Στάθη Κουσούνη, στον ιστοχώρο του travel.gr στις 27/4/2022 (ανακτήθηκε στις 10/7/2022).

Τα μεγάλα αστικά κέντρα, είναι ως επί το πλείστον πυκνοκατοικημένα και πολλές φορές άναρχα δομημένα, με αποτέλεσμα να πάσχουν από ανάσες πράσινου μεταξύ των αχανών εκτάσεων τσιμέντου και κτιρίων.

Το πρόβλημα αναγνωρίστηκε στις ΗΠΑ, ήδη από τις δεκαετίες του '50 και του '60. Ιδιαίτερα στις αρχές της δεκαετίας του 1960, η τοπική αυτοδιοίκηση κλήθηκε να επικεντρωθεί στις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων των μεγάλων πόλεων. Για παράδειγμα, στην προεκλογική εκστρατεία του γερουσιαστή John Lindsay στις αρχές του 1965, ο συνεργάτης του, Thomas P. F. Hoving, υπογράμμισε την ανάγκη δημιουργίας μικρών, ανοιχτών χώρων και χώρων πρασίνου, μεγέθους όσο είναι ένα οικόπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ιδέα της δημιουργίας μικρών πάρκων στη Νέα Υόρκη ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής από την Ένωση Πάρκων, Park Association με επικεφαλής τη Whitney North Seymour, τα έτη 1964 – 1965.

Όμως και στην Ευρώπη, πολλές χώρες, όπως είναι για παράδειγμα η Μεγάλη Βρετανία, χρησιμοποιούν εδώ και χρόνια τα rocket parks ως εργαλεία για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, την καταπολέμηση της απομόνωσης που συνήθως είναι φαινόμενο των πόλεων και, κυρίως, για την προστασία του περιβάλλοντος. Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι, στο Λονδίνο, από το 2013 έως και το 2015, υλοποιήθηκε πρόγραμμα προϋπολογισμού 2 εκατ. λιρών Αγγλίας, για τη δημιουργία περίπου 100 πάρκων τσέπης σε 26 γειτονιές της βρετανικής πρωτεύουσας.

Στη δική μας πρωτεύουσα, το πρόγραμμα «Υιοθέτησε την πόλη σου» του Δήμου Αθηναίων, καλεί κάθε ενδιαφερόμενο να υιοθετήσει έναν δρόμο, ένα δέντρο, ένα πάρκο, μια πλατεία, μια παιδική χαρά, ένα γήπεδο και μια γειτονιά, ώστε με τη συμβολή όλων και την κατάλληλη φροντίδα, να γίνει η πόλη πιο πράσινη και πιο φιλική για τους κατοίκους και τους επισκέπτες της. Το πρόγραμμα αφορά σε παρεμβάσεις κάθε κλίμακας σε όλη την έκταση του δήμου, όπου σε συνεργασία με την ιδιωτική πρωτοβουλία, μπορούν να δημιουργηθούν περαιτέρω θετικές συνθήκες τις οποίες θα καρπώνονται όλοι οι πολίτες.

Σε αυτό το πλαίσιο, το πρόγραμμα δημιουργίας πάρκων τσέπης, αφορά στην αξιοποίηση μικρών εκτάσεων μέσα στην πόλη, για τη διαμόρφωση υπαίθριων χώρων πρασίνου σε πυκνοδομημένες περιοχές της Αθήνας που βρίσκονται εκτός του ιστορικού κέντρου. Τα πάρκα τσέπης μπορούν να συμβάλλουν στην εξυγίανση των αστικών περιοχών και στην επανοργάνωση του αστικού και κοινωνικού ιστού σε επίπεδο γειτονιάς. Παράλληλα, αναβαθμίζονται μέσα από το πρόγραμμα και υφιστάμενα πάρκα και πλατείες της πόλης.

A3. Ο αρθρογράφος αναφέρεται στη σημασία που έχει η επαφή του ανθρώπου με τη φύση. Με ποιους τρόπους θεωρείς ότι μπορεί να αναπτυχθεί η σχέση αυτή, ειδικά για τους νέους; Ποια είναι η προσωπική σου στάση; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στο ιστολόγιο του σχολείου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Ηλίας Βενέζης (1904 - 1973)

Γαλήνη (Απόσπασμα)

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το μυθιστόρημα Γαλήνη, το οποίο εκδόθηκε πρώτη φορά το 1939. Εδώ από την έκδοση Βιβλιοπωλείον της Εστίας του 2003. Η Ελένη έχει έρθει μετά τη μικρασιατική καταστροφή ως πρόσφυγας στην Ανάβυσσο.

Πώς γέμισε άξαφνα τόσα σύννεφα ο ουρανός;

Καθώς είναι κλειστός ο ορίζοντας απ' τους λόφους, τα βουβά μαύρα τέρατα ξεπετιούνται πίσω από κει, το ένα ύστερα απ' το άλλο, σαν κινημένα απ' τα έγκατα της γης. Δεν έχει δέντρα εδώ στον κάμπο να σαλέψουν τα φύλλα με το προμήνυμα της θύελλας που έρχεται. Δεν αστράφτει, και δεν πέφτουν κεραυνοί. Είναι μια βουβή και σκοτεινή μάζα σαν το θάνατο. Τι τόπος είναι αυτός; Α, εκεί στην ακρογιαλιά της Ανατολής, πόσο όλα ήταν διαφορετικά! Η βροχή που ήταν να 'ρθει, και το κρύο, και οι ζεστές μέρες, όλα έρχονταν στην ώρα τους, στέλναν πρώτα ένα μήνυμα, ύστερα άλλο. Τίποτα δεν ήταν απότομο και βίαιο, κ' οι άνθρωποι προετοιμάζονταν, το σώμα ετοίμαζε τις δυνάμεις του ν' αντισταθεί.

Η Ελένη κάθεται έρημη στον ξένο τόπο και νιώθει σιγά-σιγά να την κυκλώνει ο σκοτεινός όγκος τ' ουρανού. Αισθάνεται πως είναι ολοένα απροστάτευτη και μονάχη πάνω απ' τον ανοιγμένο λάκκο. «Ο Θεός ας φυλάγει τους ανθρώπους»[...]

— Θε μου, τόσο νερό... Είναι πολύ. Δε θέλαμε τόσο...

Έτσι που η ατμόσφαιρα είναι θολή, κοιτάζοντας ολοένα μες στα πυκνά κύματα της νεροποντής, σιγά-σιγά τα μάτια της κουράζονται, καθώς κ' η δύναμή της ν' αντισταθεί σε ό,τι και να 'ναι. Τι καλά που θα ναι έτσι, να μην έχουν οι άνθρωποι να προσπαθήσουν για τίποτα, επειδή θα είναι μάταιο, γι' αυτό θα κάθονται βυθισμένοι μες σ' αυτή τη βεβαιότητα, με ξεκούραστα μέλη, ατυράνιστα. Πόσες φορές στη ζωή της έζησε πραγματικά, μπόρεσε να είναι ξεκούραστη, να δει γύρω της τα πράγματα του κόσμου; τόσα πράγματα: ένα λουλούδι, έναν άντρα, ένα άστρο, ένα άλογο. Πολλά φαίνεται να είναι όμορφα, στον κόσμο ετούτον. Μα κείνη πώς να το ξέρει; Αυτή κι όσοι είναι στη σειρά της μπορούν να ξέρουν μοναχά για το τι είναι χρήσιμο, και με το μέτρο τούτο μπορούν να μετρούν την αξία του: το σύννεφο που θα ρίξει στην ώρα του τη βροχή, η ξάστερη νύχτα που δεν έχει φόβο, η πράσινη γη που θα δώσει την τροφή της χρονιάς και το σπόρο της άλλης· το πεύκο είναι δέντρο καλό γιατί θα δώσει το ρετσίνι και τα ξύλα της φωτιάς. Είναι δεμένη αυτή και τα πράγματα με το ένστιχτο, που είναι βαθύτερο απ' το αίσθημα. Μα έτσι είναι το ίδιο σα να καταργεί τη μορφιά τους, γιατί τα όρια της μορφιάς αρχίζουν μετά την ανάγκη.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια στοιχεία χαρακτηρίζουν την σχέση της Ελένης με τη φύση, όπως παρουσιάζεται κατά τη διάρκεια της καταγίδας; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα με στοιχεία του κειμένου. Θεωρείς ότι θα μπορέσει να είναι διαφορετική στο μέλλον αυτή η σχέση;

ή

2. Να υποθέσεις ότι η Ελένη γράφει για τα συναισθήματα και τις σκέψεις που της δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της καταγίδας σε μία σελίδα του ημερολογίου της, το ίδιο βράδυ. Γράψε το κείμενο του ημερολογίου, όπως φαντάζεσαι ότι θα είναι.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο[Φυσικό περιβάλλον]

Το κείμενο είναι η Εισαγωγή της Μεταπτυχιακής εργασίας της Τσαγκούλη Φανής το 2016 με θέμα Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον που εκπονήθηκε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Στη σύγχρονη κοινωνία η κατανάλωση ενέργειας παρατηρείται πολύ μεγαλύτερη από αυτή του παρελθόντος και διαρκώς αυξανόμενη. Η θέρμανση κατοικιών και ενεργειακών χώρων, οι μεταφορές, η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και η παραγωγή αγαθών αποτελούν τους κυριότερους κλάδους κατανάλωσης και με την πρόοδο της οικονομίας και με την άνοδο του επιπέδου ευημερίας, η ενεργειακή κατανάλωση ολοένα αυξάνεται.

Σήμερα, το μεγαλύτερο ποσοστό ενέργειας που χρησιμοποιείται προέρχεται από ορυκτές, συμβατικές πηγές ενέργειας, που έχουν ως βάση τον άνθρακα. Ωστόσο, οι πόροι αυτοί (λιγνίτης και πετρέλαιο) έχουν συγκεκριμένα αποθέματα τα οποία σταδιακά εξαντλούνται. Όπως αναφέρεται από τον Καπλάνη (2003) «πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η παραγωγή και αλόγιστη χρήση αυτού του είδους ενέργειας έχουν δημιουργήσει και συνεχίζουν να δημιουργούν μία σειρά σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, τοπικής και παγκόσμιας κλίμακας (π.χ. ατμοσφαιρική ρύπανση πόλεων, φαινόμενο του θερμοκηπίου, κτλ)». Ως παραδοσιακές πηγές ενέργειας θεωρούνται τα ορυκτά καύσιμα όπως είναι: το πετρέλαιο και ο άνθρακας.

Με τον όρο «ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» ή «ήπιες μορφές ενέργειας» ή «πράσινη ενέργεια» χαρακτηρίζονται όλες οι πηγές που είναι εναλλακτικές των παραδοσιακών πηγών ενέργειας και που ανανεώνονται μέσω του κύκλου της φύσης, άρα, είναι πρακτικά ανεξάντλητες. Στις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας ανήκουν μεταξύ άλλων: η ηλιακή, η αιολική, η γεωθερμική, η βιομάζα, η υδραυλική και η υδροκινητική ενέργεια (Καπλάνης, 2003). Η αυξημένη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παράλληλα με τις πρωτοβουλίες για την ενεργειακή απόδοση, αναμένεται γενικά να θέσει τις χώρες και τις εταιρείες σε μια πορεία προς εκπλήρωση των δεσμεύσεων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου .

Ως αποτέλεσμα, τα τελευταία χρόνια, αρκετές πρωτοβουλίες για τη διαχείριση της ενέργειας έχουν επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό στη βιομηχανία, καθώς θεωρείται ότι έχουν ένα ρόλο στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και της ρύπανσης του περιβάλλοντος. Η διαχείριση της ενέργειας περιλαμβάνει συστηματοποιημένες μετρήσεις, παρακολούθηση, έλεγχο και βελτίωση των δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην εξοικονόμηση ενέργειας. Οι μεγάλες εγκαταστάσεις υδροηλεκτρικής ενέργειας προσφέρουν το 20% της ηλεκτρικής ενέργειας παγκοσμίως, ενώ η αιολική ενέργεια σε παράκτιες και άλλες περιοχές που χαρακτηρίζονται από ανέμους μεγάλων εντάσεων, είναι μια ελπιδοφόρα πηγή ενέργειας.

A3. Σε μια ομιλία σου στους συμμαθητές σου, με την έναρξη του περιβαλλοντικού προγράμματος στο σχολείο σου, να αναφέρεις περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής όπου ζεις και να διατυπώσεις τον προβληματισμό σου για την διαχείριση αυτών των προβλημάτων από τους υπεύθυνους. (250 λέξεις)

Απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα της Γρηγορίας Γρηγορίου – Αντωνάρακη, ηλεκτρονικό περιοδικό Fractal, 94ο τεύχος.

[...] Οι άντρες ήρθαν γρήγορα στο κέφι, μίλησαν για τις δουλειές και τα ταξίδια τους, την Αμερική και τη Γαλλία εν σχέση με τον επιχειρηματικό κόσμο και φυσικά για την όμορφη Γενεύη. «Τι κρίμα,» είπε ο Τζιμ, «που ο αδερφός μου λείπει εκτός Γενεύης και δεν θα μπορούσαμε να τον δούμε!» | «Ναι, κρίμα,» συμφώνησε ο Ζιπέ, «του είμαι κι εγώ ευγνώμων, γιατί ήταν υποδειγματικός θείος και έκανε τα πάντα για να μη λείψει τίποτα στο κοριτσάκι μου όλο το διάστημα που έμεινε μαζί του».

Αυτή η έκφραση «το κοριτσάκι μου,» κάπως στενοχώρησε τον Τζιμ, αλλά δεν είπε τίποτα. «Ε, όχι και κοριτσάκι του,» είπε μέσα του πειστωμένος, «σήμερα είναι αγαπητικός της κι αύριο δεν είναι. Η Λουτέσια είναι το δικό μου, το πολυαγαπημένο μου κοριτσάκι...» και για ν' αλλάξει κουβέντα άπλωσε το χέρι του και έπιασε ένα βιβλίο που ήταν ακουμπισμένο πάνω στο τραπεζάκι του σαλονιού. Στο εξώφυλλο δέσποζε η φωτογραφία ενός ηφαιστείου κι από πάνω ο τίτλος με μεγάλα μαύρα γράμματα: «Κρακατόα». Ο υπότιτλος έγραφε: «Η μέρα που ο κόσμος εξερράγη» του Σάιμον Γούντσεστερ.

«Εμβληματικό βιβλίο! Το αγόρασα μόλις την περασμένη εβδομάδα,» του εξήγησε ο Ζιπέ με περηφάνεια, «και με έχει εντυπωσιάσει. Πραγματεύεται το θέμα της έκρηξης του ηφαιστείου Κρακατόα στην Ινδονησία το καλοκαίρι του 1883. Τα κύματα θραύσης, όπως τα αποκαλούν οι επιστήμονες, έφτασαν τόσο μακριά, ως τη θάλασσα της Μάγχης, στη Γαλλία! Οι επιπτώσεις στην ατμόσφαιρα υπήρξαν άκρως καταστρεπτικές. Να φανταστείτε, ακόμη και το φεγγάρι άλλαξε χρώμα και βάφτηκε μπλε. Θα αναρωτιέστε, από που κι ως που, εγώ, ένας τεχνοκράτης ανέπτυξα τόσο μεγάλο ενδιαφέρον σε θέματα γεωλογίας. Από νέος με έχει απασχολήσει η έννοια του τραγικού και του αιφνίδιου στη ζωή μας, όχι μόνο στα γεωλογικά φαινόμενα, αλλά και σε οτιδήποτε απρόβλεπτο μπορεί να μας τύχει. Διαπιστώνω καθημερινά πως, παρόλη την παντοδυναμία του, ο άνθρωπος παραμένει τρομερά ευάλωτος μπροστά στο πεπρωμένο και μολονότι αυτή η αίσθηση με τρομάζει, νιώθω την ανάγκη να συμφιλιωθώ μαζί της».

«Αχ, αγάπη μου, σήμερα έχουμε χαρά. Σε παρακαλώ, μη μιλάς για τραγωδίες και καταστροφές,» τον μάλωσε γλυκά η Λουτέσια.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Σε ποια συμπεράσματα για τη φύση και τη ζωή οδηγείται ο Ζιπέ, με αφορμή το βιβλίο που ήταν ακουμπισμένο στο τραπεζάκι του σαλονιού (τρεις κειμενικές αναφορές); Συμφωνείς ή διαφωνείς με τις απόψεις του;

ή

2. Να υποθέσεις πως είσαι παρών/παρούσα στη συζήτηση και διατυπώνεις τη γνώμη σου για την παντοδυναμία της φύσης και την θέση του ανθρώπου σε αυτή.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Κλιματική αλλαγή – Πώς απειλεί 1 δισεκατομμύριο παιδιά**

Το ακόλουθο (διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης) άρθρο δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο της εφημερίδας «Το Βήμα» στις 21-8-2021.

Σύμφωνα με την Unicef, περισσότερα από τα μισά παιδιά του πλανήτη ζουν στις 33 χώρες με τον μεγαλύτερο κίνδυνο από την κλιματική κρίση, θέτοντας ένα δισεκατομμύριο από αυτά σε «εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο».

Εκτιμάται ότι περίπου ένα δισεκατομμύριο παιδιά σε όλο τον κόσμο διατρέχουν «εξαιρετικά υψηλό κίνδυνο» έκθεσης σε κλιματικά γεγονότα όπως κυκλώνες, καύσωνες ή πλημμύρες και ότι είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε αυτά τα γεγονότα λόγω των κακών βασικών υπηρεσιών, όπως το νερό, η αποχέτευση και πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Τα παιδιά που ζουν στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, το Τσαντ, τη Νιγηρία, τη Γουινέα και τη Γουινέα-Μπισάου κινδυνεύουν περισσότερο από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής παγκοσμίως, διαπιστώνει η έκθεση.

«Η κλιματική αλλαγή είναι βαθιά άνιση. Ενώ κανένα παιδί δεν ευθύνεται για την άνοδο της παγκόσμιας θερμοκρασίας, θα πληρώσει το υψηλότερο κόστος. Τα παιδιά από τις λιγότερο υπεύθυνες χώρες θα υποφέρουν περισσότερο από όλα », δήλωσε η Henrietta Fore, εκτελεστική διευθύντρια της Unicef. «Τα κλιματικά και περιβαλλοντικά σοκ υπονομεύουν το πλήρες φάσμα των δικαιωμάτων των παιδιών, από την πρόσβαση στον καθαρό αέρα, τα τρόφιμα και το ασφαλές νερό. Στην εκπαίδευση, τη στέγαση, την ελευθερία, ακόμη και το δικαίωμά τους να επιβιώσουν. Σχεδόν η ζωή κανενός παιδιού δεν θα μείνει ανεπηρέαστη»

Η Unicef προέτρεψε τον κόσμο να δράσει γρήγορα για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης και να δώσει προτεραιότητα σε ενέργειες για την προστασία των παιδιών από τις χειρότερες επιπτώσεις της. Οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο θα πρέπει να επενδύσουν σε δράσεις για την ανθεκτικότητα του κλίματος για τα παιδιά, να συμπεριλάβουν τα παιδιά στις κλιματικές αποφάσεις και να εκπαιδεύουν τα παιδιά να τα προετοιμάσουν να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή, ανέφερε. «Η βελτίωση της πρόσβασης των παιδιών σε βασικές υπηρεσίες, όπως το νερό και η αποχέτευση, η υγεία και η εκπαίδευση, μπορεί να αυξήσει σημαντικά την ικανότητά τους να επιβιώσουν από αυτούς τους κλιματικούς κινδύνους», πρόσθεσε η Fore.

Η έκθεση του οργανισμού του ΟΗΕ προειδοποίησε ότι κάθε περιοχή στη Γη έχει ήδη επηρεαστεί από την κλιματική αλλαγή και ότι ορισμένες κλιμακούμενες επιπτώσεις είναι ήδη μη αναστρέψιμες, όπως το λιώσιμο των πάγων και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας.

A3. Αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου αναφοράς να επισημάνεις σε ένα άρθρο (200-250 λέξεων) για το ιστολόγιο της τάξης σου τα βασικά δικαιώματα των παιδιών που κατά τη γνώμη σου απειλούνται από την κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική κρίση. Προσπάθησε να τεκμηριώσεις τις απόψεις σου σε μια προσπάθεια να ενημερώσεις τους συμμαθητές σου σχετικά με το θέμα αυτό.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Βακαλό Ελένη (1904-1968)

Το δάσος

Ακολουθεί απόσπασμα από το ποίημα της Ελένης Βακαλό Το δάσος, από τη συλλογή “Το άλλο του πράγματος”, Ποίηση, 1954-1994, εκδ. Νεφέλη, 1995.

Το σχήμα του δάσους έχει

Το σχήμα μιας μέδουσας

Που την πιάνεις στα χέρια σου και γλυστράει

Όταν τη βγάλει έξω

Το κύμα

Αυτό γίνεται ίσως

Γιατί

Σαλεύει

Χωρίς

Ν’ ανοίγει αμμουδιές

Που είναι άσπρες

Και

Γυαλίζουν οι φρέσκες

Ενώ οι άλλες

Ολάσπρες

Θα βρείς και κόκαλα από πνιγμένους

Τώρα θα βγάλω την καρδιά μου

Όχι όμως

Καθώς οι μέδουσες

Δεν έχουν αίμα

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο ποίημα περιγράφεται ένα δάσος. Να παρουσιάσεις με δικά σου λόγια τα χαρακτηριστικά του στηρίζοντας την απάντησή σου στις εικόνες του ποιήματος. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε αυτή η εικόνα του δάσους;

ή

2. Στο ποίημα το δάσος παρομοιάζεται με μέδουσα. Να επιχειρήσεις μια περιγραφή του δάσους που θα αποτυπώνει μια άλλη πλευρά του, διαφορετική από αυτή του ποιήματος.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**The kids are not alright³⁰ [= Τα παιδιά δεν είναι εντάξει]**

Το κείμενο αποτελεί άρθρο του Κοσμά Βίδου που δημοσιεύτηκε στο ΒΗΜΑgazino της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ στις 18 Οκτωβρίου 2020 (με ελάχιστες αλλαγές).

Ένα από τα τελευταία μπάνια της χρονιάς. Στην παραλία, την ώρα που πέφτει ο ήλιος και που ο ένας μετά τον άλλον οι κολυμβητές μαζεύουν τα πράγματά τους, παρακολουθώ μια χαρούμενη παρέα. Είναι περισσότερα από δέκα παιδιά, μαθητές των πρώτων τάξεων του γυμνασίου. Γιορτάζουν τα γενέθλια ενός εξ αυτών με πίτσες, αναψυκτικά, σουβλάκια, μουσική στη διαπασών. Η άμμος γύρω τους είναι γεμάτη χαρτοπόλεμο και κομφετί. Αυτά θα μπορούσαν να λείπουν, θα παιδευτούν πολύ για να τα μαζέψουν, σκέφτομαι. Σιγά που θα τα μάζευαν! Σηκώνονται, πάντα με τα γέλια και με τα πειράγματά τους, παίρνουν τα ποδήλατά τους και φεύγουν, αφήνοντας πίσω τους και τα κομφετί, και πέντε -έξι μεγάλα χαρτονένια κουτιά πίτσας, και τα τενεκεδάκια των αναψυκτικών τους. Μια κυρία - μαμά τους; γιαγιά τους; απλώς γνωστή ή φίλη; - σηκώνεται από την πετσέτα της και τους φωνάζει: «Από το πεζοδρόμιο να πηγαίνετε, προσεκτικά!». Και αρχίζει να μαζεύει τα σκουπίδια τους, ενώ τα θαλασσοπούλια έχουν ήδη αρχίσει να τσακώνονται πάνω από μια μπουκιά λιωμένης και κολλημένης στο χαρτόνι μοτσαρέλας. Τα παιδιά, ποδηλατώντας, απομακρύνονται.

Πώς να τα δικαιολογήσεις; Πώς να δικαιολογήσεις τα αδικαιολόγητα; Επικαλούμενος το μικρό της ηλικίας τους; «Παιδιά είναι ακόμα, όταν μεγαλώσουν θα στρώσουν». Ρίχνοντας το βάρος στους γονείς τους; «Αυτοί φταίνε που δεν τους έμαθαν τα απαραίτητα». Κατηγορώντας το σχολείο, που «θα έπρεπε να δίνει μεγαλύτερη βάση σε θέματα περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης»; Αν αυτά τα αγόρια και τα κορίτσια με τα αστραφτερά μυαλουδάκια, με τα πολλά προσόντα, με τις άπειρες ποιότητες στους χαρακτήρες τους, τα μάθαιναν κάποιοι πως, εκτός από δικαιώματα, έχουν και υποχρεώσεις, πως δεν περιστρέφεται όλος ο κόσμος γύρω τους, και πως δεν θα είμαστε διαρκώς δίπλα τους για να δικαιολογούμε τα σφάλματά τους και για να βρίσκουμε άλλοθι και για τις πιο απαράδεκτες συμπεριφορές τους, ίσως και να γίνονταν πιο ευτυχισμένοι άνθρωποι. Θα ήταν σίγουρα πιο οχρωμένα απέναντι στα προβλήματα που τα περιμένουν. Και πιο συνειδητοποιημένα ως πολίτες, κυρίως για το δικό τους καλό.

Δεν νοσταλγώ τις εποχές που η σωστή διαπαιδαγώγηση συνεπαγόταν μεγάλη αυστηρότητα και ελάχιστη τρυφερότητα, και που τα παιδιά μεγάλωσαν με υπερβολικούς περιορισμούς. Απλώς παρατηρώ πως, υπερπροστατευτικοί με τα δικά μας παιδιά, έτοιμοι να δικαιολογήσουμε κάθε παραπάτημά τους, κλείνοντας τα μάτια στις γαϊδουριές τους, έχουμε φτάσει στο άλλο άκρο. Σκουπίζουμε τον ιδρώτα τους πριν καν ιδρώσουν. Δεν στεκόμαστε κριτικά απέναντι τους, μόνο τα δικαιολογούμε, ό,τι και αν κάνουν. Τρέμουμε μην κουραστούν, μη στριμωχτούν, μη στενοχωρηθούν, μην παραπατήσουν και γρατζουνίσουν το γόνατό τους. Ξεχνώντας ότι, ακόμη κι αν το γρατζουνίσουν, «ώσπου να παντρευτούν θα γιάνει³¹». Το μόνο που δεν θα γιάνει, αν δεν το φροντίσουμε τώρα, είναι το υπερέγώ τους, ως κύριο συστατικό του χαρακτήρα τους. Και εμείς δεν θα είμαστε συνέχεια πίσω τους να μαζεύουμε τα «σπασμένα».

³⁰ Αγγλικά στο πρωτότυπο

³¹ Παροιμιακή έκφραση που σημαίνει ότι κάτι θα περάσει πολύ γρήγορα

A3. Να γράψεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων), στο οποίο θα προτείνεις συγκεκριμένες δράσεις για τους νέους της πόλης / της συνοικίας σου που θα στοχεύουν τόσο στη διαφύλαξη της οικολογικής ισορροπίας της περιοχής όσο και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων. Το άρθρο σου θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου, στο πλαίσιο εκστρατείας περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης με τίτλο: «προστατεύω το περιβάλλον – ζω καλύτερα».

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΚΟΡΤΩ (1979 - _)

[Το καταφύγιο «Άγιος Φραγκίσκος»]

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Σκυλίσια ψυχή» (Εκδ. Πατάκη, 2018), με ηρωίδα την Έστερ, μια νεαρή Εβραία, που επιβιώνει από τη ναζιστική Γερμανία χάρη στις ικανότητές της να φροντίζει και να περιθάλπει τα ζώα και ξαναρχίζει τη ζωή της στην Αμερική. Στο απόσπασμα η Έστερ με τον πατέρα της πάνε σε ένα καταφύγιο ζώων στο Βερολίνο, λίγο πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το καταφύγιο αδέσποτων ζώων «Άγιος Φραγκίσκος» βρισκόταν σ' ένα ερημικό σημείο του Πάνκο, ανατολικά του Βερολίνου. Ήταν δημιούργημα μιας Πρωσίδα³² κόμισσας που λάτρευε τα ζώα και είχε κληροδοτήσει την αρχοντική εξοχική κατοικία της -μαζί με τα δώδεκα σκυλιά, τις δεκαεφτά γάτες και τα λογής ζωντανά που είχαν βρεθεί στην αυλή του σπιτιού της και τα οποία συντηρούσε με αφοσίωση (ανάμεσά τους μέχρι κι ένα ελάφι που 'χε εξημερώσει πλήρως)- στο καταφύγιο και τους διαχειριστές του, με τον όρο η διόλου ευκαταφρόνητη περιουσία της να δαπανάται μόνο για τη συνέχιση της λειτουργίας του, και για τους μισθούς όσων θα εργαζόνταν εκεί και θα φρόντιζαν τα ζώα, όπως λέγεται ότι έκανε κι ο άγιος που είχε δώσει στο ίδρυμα το όνομά του. Με τα χρόνια, και ιδίως μετά τον πόλεμο³³, το καταφύγιο και το σπίτι όπου στεγαζόταν είχαν παρακμάσει ... Ωστόσο, παρ' όλη τη φθορά, τα χρήματα της κόμισσας, σε συνδυασμό με τις κατά καιρούς δωρεές από εύπορους φιλόζωους, κατόρθωναν να κρατούν ακόμα το καταφύγιο όρθιο κι ανοιχτό σε νέους τετράποδους και φτερωτούς επισκέπτες.

Ο πατέρας μου είχε πληροφορηθεί την ύπαρξη του σπάνιου αυτού ιδρύματος κάποια στιγμή στα τέλη του '36 από έναν συνάδελφό του χειρουργό, ο οποίος, καθότι Εβραίος κι ο ίδιος, είχε βρεθεί χωρίς δουλειά - και προκειμένου οι ιατρικές του δεξιότητες να περιπέσουν σε αχρηστία κι η οικογένεια του να πεινάσει, είχε αρχίσει να εργάζεται στο καταφύγιο, όπου, μελετώντας στην εξειδικευμένη βιβλιοθήκη που είχε συγκεντρώσει το ίδρυμα, είχε μάθει σύντομα τις βασικές αρχές της κτηνιατρικής χειρουργικής. «Και δεν είναι μόνο τα λεφτά» του είχε πει. Πάνω απ' όλα, ο «Άγιος Φραγκίσκος» είχε σταθεί καταφύγιο για τον ίδιο: σ' έναν κόσμο ολοένα και πιο άγριο, που τον είχε παραπετάξει και τον αντιμετώπιζε σαν σκουπίδι, είχε βρει ένα μέρος όπου ακόμα τον χρειάζονταν κι όπου μπορούσε ν' απαλύνει τον πόνο ζωντανών πλασμάτων που διέφεραν απ' τον ίδιο μόνο στη βαθιά τους καλοσύνη κι αθωότητα.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

³² Που κατάγεται από την Πρωσία (παλαιό γερμανικό βασίλειο, με ιστορία από το 1701 έως το 1918).

³³ Εννοείται εδώ ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918).

1. Τι αντιπροσωπεύει το καταφύγιο για τα ζώα, που προστατεύει, αλλά και για τους ανθρώπους, που εργάζονται σε αυτό; Ποια συναισθήματα προκάλεσε σε σένα η θέση του χειρουργού που εργάζεται στο καταφύγιο και γιατί;
2. Να συνεχίσεις την ιστορία, περιγράφοντας το καταφύγιο των ζώων «Άγιος Φραγκίσκος» και αναφέροντας ποια είδη ζώων περιθάλπει και γιατί.

107. ΘΕΜΑ 33131

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Υπάρχει μαγεία στη φύση. Περπάτησε κοντά της!

Το κείμενο είναι άρθρο της Μαρίας Σκαμπαρδώνη και αντλήθηκε από τον ιστότοπο www.eleonescamp.gr

Η γεμάτη άγχος και υποχρεώσεις ζωή στην πόλη μάς στέρησε ένα σπουδαίο αγαθό που είναι απαραίτητο για την ψυχική και σωματική μας υγεία: την επαφή μας με τη φύση, με το κομμάτι του εαυτού μας που έχει ανάγκη να έρθει σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον, με το ανόθευτο εκείνο κομμάτι του κόσμου που δεν έχει την τεχνητή επιρροή του ανθρώπου. Η φύση αναγεννά το εσωτερικό του ανθρώπου, τον εξημερώνει και τον γαληνεύει από τα άγχη της καθημερινότητας και την ασταμάτητη προσπάθεια να τα προλαβαίνουμε όλα.

Δεν υπάρχει, θεωρώ, σπουδαιότερη πρωτοβουλία από το να συμπεριλάβουμε στη ζωή μας την πεζοπορία στη φύση. Λίγη ώρα χωρίς κινητό, χωρίς υπολογιστή, χωρίς άγχος, χωρίς έγνοιες. Μόνο εμείς κοντά στον βαθύτερο εαυτό μας και κοντά στο λιτό και συνάμα αξεπέραστο μεγαλείο της φύσης που μπορεί να σου χαρίσει περισσότερα αγαθά από όσα πιστεύεις. Δεν είναι υπέροχο να μυρίζεις τον αέρα των δέντρων, τα λουλούδια και την ευωδία που αυτά αναβλύζουν, να παρατηρήσεις τα πουλιά; Δεν είναι υπέροχο να δροσιστείς στο ήρεμο νερό της λίμνης, να δοκιμάσεις τους αγνούς καρπούς της γης;

Η πεζοπορία στη φύση δεν είναι απαραίτητο να είναι μία μοναχική εμπειρία. Πάρε μαζί σου τους φίλους και την οικογένειά σου, ώστε να έχεις την ευκαιρία να έρθεις σε αληθινή και πραγματική επαφή με τους δικούς σου ανθρώπους. Θα είναι μία μοναδική ευκαιρία να μιλήσεις με τα άλλα πρόσωπα μέσα σε ένα περιβάλλον ηρεμίας και γαλήνης, θα έρθεις κοντά τους με ένα δέσιμο πιο δυνατό και αδιαπέραστο από τις ενοχλήσεις τις πόλεις.

Και όταν περπατάς στη φύση, μη συγκρατήσεις τον εαυτό σου. Τέντωσε το σώμα σου, κινήσου σαν αιλουροειδές. Μην πιέσεις τον εαυτό σου να περπατάει αρκετή ώρα αν δεν είσαι εκπαιδευμένος ή είσαι άπειρος· ξεκίνησε αργά και χαλαρά, το σώμα γνωρίζει μόνο του και θα συνηθίσει με τον καιρό.

Έλα κοντά στη φύση με μικρούς περιπάτους. Θα αγαλλιάσει όλος ο κόσμος σου, θα καθαρίσει η αναπνοή σου, θα γαληνέψει ο νους σου...

A3. Η συντάκτρια του κειμένου μάς προσκαλεί να ζήσουμε έστω και λίγο μια ζωή πλάι στη Φύση. Τι είδους χαρές αντλεί ο άνθρωπος των πόλεων από τη ζωντανή επαφή με το φυσικό περιβάλλον; Γιατί, ωστόσο, κατά τη γνώμη σου, πολλοί άνθρωποι αρνούνται, στους καιρούς που ζούμε, να ακολουθήσουν το «προσκλητήριο» της συντάκτριας του άρθρου; Ανάπτυξε τις σκέψεις σου σε άρθρο 200-250 λέξεων που πρόκειται να δημοσιευτεί στην εφημερίδα που εκδίδει η περιβαλλοντική ομάδα του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Κώστας Ουράνης (1890 – 1953)

Τους ναυτικούς τους γέρους συλλογίζουμαι

Ο Κώστας Ουράνης ήταν Έλληνας ποιητής, πεζογράφος, κριτικός λογοτεχνίας, μεταφραστής, δοκιμιογράφος και δημοσιογράφος. Το ποίημα που ακολουθεί προέρχεται από τη συλλογή Κώστας Ουράνης, Ποιήματα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1953.

Τους ναυτικούς τους γέρους συλλογίζουμαι,
που πια να ταξιδέψουν δε μπορούνε
κι αράξαν στο νησί τους — και τις μέρες τους
ανώφελι και άνεργοι περνούνε·

που είναι σαν ξένοι στη ζωή τη γύρω τους
και στο νησί τους σα φυλακισμένοι,
που σέρνονται σκυφτοί και λιγομίλητοι
κι ο νους τους στα ταξίδια τους πηγαίνει·

που πάντα τη φανέλλα με την κόκκινη
την άγκυρα στο στήθος τους φοράνε
και που, όταν περπατάν, σκαμπανεβάζουνε
σα μέσα σε καράβι ακόμα να 'ναι·

που, στεριανοί, δεν παύουνε να γνοιάζονται
για τον καιρό στη θάλασσα που κάνει,
που κι ούτε μιαν ημέρα δεν αφήνουνε
χωρίς να κατεβούνε στο λιμάνι·

και που, όταν ο χειμώνας μέσ' στο σπίτι τους
τούς κλείνει, μπρος στο τζάκι τους, τα βράδουα,
μ' υπομονή κι αγάπη —για τ' αγόνια τους
είτε γι' αυτούς — μικρά φτιάνουν καράβια...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

- 1.** Ο ποιητής χρησιμοποιεί τρεις (3) παραστατικές παρομοιώσεις στο κείμενό του, για να δείξει τη σχέση των γέρων ναυτικών με τον κοινωνικό περίγυρο και το φυσικό περιβάλλον του νησιού τους. Να τις εντοπίσεις, να τις καταγράψεις και να αποτυπώσεις με τη βοήθειά τους την ψυχική διάθεση των ηλικιωμένων πλέον ναυτικών απέναντι στις θάλασσες και στα ταξίδια που εγκατέλειψαν. Αν εσύ, προσωπικά, ήσουν στη θέση των ναυτικών αυτών, φαντάζεσαι ότι θα μοιραζόσουν μαζί τους παρόμοια συναισθήματα;

ή

2. Στην τελευταία στροφή του ποιήματος, το ποιητικό υποκείμενο δηλώνει έμμεσα την επιθυμία των γέρων ναυτικών να δουν κάποιο από τα νεότερα μέλη της οικογένειάς τους να συνεχίζει τη ναυτική παράδοση που εκείνοι ξεκίνησαν και / ή τίμησαν με τη ζωή τους. Σε κείμενό σου να υποδυθείς κάποιο από τα νεότερα αυτά μέλη («εγγόνι» προς «παππού») και να δηλώσεις πώς σκέφτεσαι να ανταποκριθείς στην επιθυμία του αγαπημένου σου προγόνου.

108. ΘΕΜΑ 33383

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Οικολογία και περιβαλλοντικά προβλήματα]

Το κείμενο του Λάζαρου Τσικριτζή «Πράσινη λύση στην κρίση», αποσπάσματα του οποίου παραθέτουμε εδώ, δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <https://www.oikologos.gr/> (διασκευή).

Ο όρος ecology, που βρίσκεται πλέον στην ημερήσια ατζέντα των κυβερνήσεων, των υπερεθνικών οργάνων, των ερευνητικών οργανισμών και των κινημάτων, είναι προφανώς ελληνικός (οικολογία). Αναφέρεται στην έλλογη διαχείριση του «οίκου» μας, που στην προκειμένη περίπτωση είναι το «κοινό μας σπίτι» (η Γη). Η οικολογία ως έννοια έλκει την καταγωγή της από την αρχαιοελληνική ρήση «μέτρον άριστον».

Η διαπίστωση αυτή περί της ελληνοκεντρικότητας της οικολογίας, ευρέως αποδεκτή στις μέρες μας, δεν απορρέει από κάποια έξαρση εθνικισμού και προγονολατρίας, αλλά από το γεγονός ότι οι αρχές της αειφορίας, της ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, της συνύπαρξης με τη φύση, της μέριμνας για τις επόμενες γενιές, έχουν μέσα τους ως βασική προϋπόθεση το «μέτρο».

Δυστυχώς στις μέρες μας το μέτρο έχει αντικατασταθεί από την υπερβολή με καταστροφικά αποτελέσματα. Οι κλιματικές αλλαγές έχουν δραματικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον (τήξη πάγων, άνοδος στάθμης θαλασσών, ερημοποίηση, διάβρωση εδαφών, λειψυδρία), καθώς και σε αυτόχθονες πληθυσμούς οι οποίοι απειλούνται με λιμοκτονία και εξαναγκάζονται σε μαζικές μεταναστεύσεις. Παράλληλα η βιοποικιλότητα συρρικνώνεται δραματικά, όπως και τα δάση, ενώ το πόσιμο νερό αποτελεί είδος πολυτελείας για το 1/5 του παγκόσμιου πληθυσμού.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση ανέδειξε το πρόβλημα της υπερβολής και της πλεονεξίας, αλλά δεν φώτισε πλήρως τις σημαντικότερες πλευρές του. Πράγματι όλος ο κόσμος εστίασε στο οικονομικό «κραχ»,³⁴ το οποίο όμως δεν αποτελεί παρά την κορυφή του παγόβουνου. Ελάχιστοι πήγαν πιο μακριά και μίλησαν για μια τρισευρότερη οικονομική κρίση, η οποία θα προέλθει ως συνέπεια της οικολογικής κρίσης. Ο διεθνούς φήμης οικονομολόγος Stern προέβλεψε ότι, αν η ανθρωπότητα δεν δαπανήσει σήμερα το 1% του παγκόσμιου ΑΕΠ για να μετριάσει τις κλιματικές αλλαγές, τότε σε δυο-τρεις δεκαετίες θα αναγκαστεί να διαθέσει μέχρι και 20% του ΑΕΠ (!) για την αντιμετώπιση των πολυδιάστατων καταστροφών σε φυσικούς πόρους, ανθρώπους και οικοσυστήματα. Αυτό ισοδυναμεί με παγκόσμια οικονομική κατάρρευση που μπροστά της η σημερινή κρίση ωχριά.

Τα περιβαλλοντικά θέματα έχουν γίνει πια διεθνή πολιτικά προβλήματα και απαιτούν ανάλογη διαχείριση, παγκόσμιες συνεργασίες και – προπαντός – νέο τρόπο σκέψης. Πέρα από την προσωπική ευαισθησία και την

³⁴ αφινίδια οικονομική κρίση

αναθεώρηση του καθημερινού τρόπου ζωής μας, είναι ανάγκη να γίνουν πολλά στο επίπεδο της κοινωνίας και της πολιτικής.

A3. Το σχολείο σου οργανώνει μία ενημερωτική εκδήλωση με θέμα «Οι νέοι μπροστά στον περιβαλλοντικό κίνδυνο» και εσύ είσαι ένας από τους ομιλητές. Στην ομιλία σου, έκτασης 200-250 λέξεων, να παρουσιάσεις τις προτάσεις σου για τη συμβολή των νέων στην αντιμετώπιση των κινδύνων που διατρέχει το φυσικό περιβάλλον σήμερα.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Η ελπίδα στα φτερά

Το ποίημα του Ιρλανδού ποιητή **Brendan Kennelly (1936-2021)**, σε μετάφραση Εύης Μανοπούλου, δημοσιεύτηκε στις 23.5.2015 στον ιστότοπο <https://www.poeticanet.gr/oikos-poiisi-a-1508.html>.

Το κορίτσι ανοίγει το ράμφος του γλάρου μ' ένα
Κουτάλι κι αρχίζει να ξύνει το πετρέλαιο να φύγει.
Αχαλίνωτα τ' ουρανού τα χρώματα, θρύλος και μύθος
Συντηρούν την προσήλωση όσων κλείνονται σε
Παραδοσιακές ανάγκες, όμως εγώ προμαντεύω τώρα
Έναν άδειο από πουλιά ουρανό, στου κόσμου τις ακτές
Σωρούς σκουπίδια, παχύ το μαύρο
Πνιγηρό πετρέλαιο να σκοτώνει την ελπίδα στα φτερά.
Κι αυτό το κορίτσι –είναι δεν είναι στις ήβης το κατώφλι –
Να περνάει τη ζωή του, αν είναι ένδειξη αυτό που κάνει τώρα,
Ανασταίνοντας αυτά τα αποσβολωμένα πουλιά που
Ρυπαίνουν τη θάλασσα, άψυχες πτώσεις ανάμεσα στα βράχια.
Θα στέλνει στους αιθέρες πλάσματα με λευκά φτερά
Πριν μαύρες παλίρροιες πνίξουν τις απλές ανθρώπινες λέξεις.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να παρουσιάσεις και να ερμηνεύσεις την στάση του ποιητικού υποκειμένου μπροστά στο θέμα του κοριτσιού με τον γλάρο. Πιστεύεις ότι είναι αισιόδοξη ή απαισιόδοξη και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι εσύ το ποιητικό υποκείμενο και βλέπεις το κορίτσι με τον γλάρο. Σε μια σελίδα του ημερολογίου σου να καταγράψεις την εντύπωση που σου προξενεί και να παρουσιάσεις πώς οραματίζεσαι εσύ τη σχέση φύσης-ανθρώπου στο μέλλον.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Το όραμα της αειφορίας**

Το κείμενο του Δημήτρη Θ. Καλαϊτζίδα δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο:

<http://www.aeiforum.eu/index.php/el/taftotita/to-orama-tis-aeiforias> (διασκευή)

Κανείς άνθρωπος στον κόσμο μας δεν αμφιβάλει πλέον: Η Γη δεν είναι πια όπως ήταν παλιότερα. Το κλίμα του πλανήτη αλλάζει με ταχύτατο ρυθμό προκαλώντας ασύλληπτες περιβαλλοντικές και ανθρωπιστικές καταστροφές (κλιματική αλλαγή).

Το κυρίαρχο μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης, η ασύδοτη οικονομία της ελεύθερης αγοράς και η επικράτηση του χρηματιστικού κεφαλαίου σε συνδυασμό με την οικονομική παγκοσμιοποίηση, έχουν φέρει και συνεχίζουν να φέρνουν βελτίωση της ποιότητας ζωής μιας μειοψηφίας και ταυτόχρονα, δραματική υποβάθμιση της ζωής της μεγάλης πλειοψηφίας των ανθρώπων.

Οι αλλαγές που έχουν προκληθεί στη Γη εξ αιτίας του κυρίαρχου μοντέλου παραγωγής-κατανάλωσης έχουν προκαλέσει σημαντική ζημιά στα οικοσυστήματα και στα λεγόμενα «συστήματα υποστήριξης της ζωής». Χιλιάδες μαρτυρίες στις καθημερινές ειδήσεις αποκαλύπτουν ότι αν συνεχιστεί αυτό το μοντέλο καταλήστευσης και καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος του πλανήτη, η επιβίωση του ανθρώπινου είδους βρίσκεται σε κίνδυνο.

Η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη προκάλεσε και αναμένεται να προκαλέσει μέσα στις επόμενες δεκαετίες πολύ σημαντικά προβλήματα όπως λιώσιμο των πάγων, ακραία καιρικά φαινόμενα, εξαφάνιση ειδών της χλωρίδας και της πανίδας, ραγδαία μείωση της βιοποικιλότητας, μεγάλη αύξηση των περιβαλλοντικών προσφύγων, οξίνιση των ωκεανών³⁵, λέπτυνση της στιβάδας του όζοντος, αποψίλωση των τροπικών δασών (αποθηκών γενετικού πλούτου), εμφάνιση νέων και χειρότερη κλιματικών ασθενειών, μεγάλη και παρατεταμένη οικονομική κρίση κ.ά.

Η παγκόσμια κοινότητα βρίσκεται μπροστά σε τεράστια διλήμματα τα οποία αφορούν τις κυρίαρχες κοινωνικές και ατομικές αξίες του σύγχρονου ανθρώπου, την κατανομή του πλούτου και της συνακόλουθης πολιτικής ισχύος, την πλήρη αποδυνάμωση της συντριπτικής πλειοψηφίας των κρατών-υπερδομών και την κυριαρχία του χρηματιστικού κεφαλαίου («αγορές») πάνω στην παραγωγή. Η ίδια η έννοια «πρόοδος» συνδέθηκε άμεσα με ψηλά επίπεδα της κατανάλωσης και με το μέγεθος της ατομικής ιδιοκτησίας. Μεγάλη κατανάλωση αγαθών, δηλαδή «κοινωνική καταξίωση», σημαίνει ουσιαστικά μεγάλη κατανάλωση ενέργειας, άρα χειρότερη του φαινομένου του θερμοκηπίου. Η τεράστια δίψα της βιομηχανίας για πετρέλαιο οδηγεί σε περιφερειακές συγκρούσεις και πολέμους, έχει θέσει σε κίνδυνο την Αρκτική και ίσως λίγο αργότερα την Ανταρκτική, ενώ οι αγωγοί πετρελαίου και φυσικού αερίου διατρέχουν δεκάδες χιλιάδες χιλιόμετρα στη στεριά και στη θάλασσα.

Η έννοια της αειφορίας που εμφανίζεται κατά τη δεκαετία του 1990, εστιάζει στις σχέσεις αλληλεπίδρασης ανάμεσα στον άνθρωπο, στην κοινωνία και τη φύση. Εμπεριέχει δηλαδή το περιβάλλον αλλά ταυτόχρονα δηλώνει τη σχέση του με ζητήματα που σχετίζονται με την κοινωνία, την οικονομία και την ανάπτυξη. Ο πιο γνωστός ορισμός της παραμένει εκείνος της Επιτροπής Brundtland για «Το Κοινό μας Μέλλον» (1987): Η αειφόρος ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

³⁵ η μείωση της τιμής του pH του θαλασσινού νερού με καταστροφικές συνέπειες για τους οργανισμούς

A3. Η εφημερίδα του σχολείου σου κάνει αφιέρωμα στην αειφορία. Συμμετέχεις με ένα άρθρο σου, έκτασης 200-250 λέξεων, όπου παρουσιάζεις τους λόγους για τους οποίους πρέπει να προστατεύσουμε το φυσικό περιβάλλον καθώς και ποιες ενέργειες πρέπει, κατά τη γνώμη σου, να κάνει η πολιτεία προς αυτή την κατεύθυνση.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Το νέο κλίμα

Το ποίημα της Ιταλίδας συγγραφέα **Biancamaria Frabotta (1946-2022)**, σε μετάφραση Λητούς Σεϊζάνη, δημοσιεύτηκε στις 23.5.2015 στον ιστότοπο: <https://www.poeticanet.gr/oikos-poiisi-a-1508.html>

Το καλοκαίρι τού δύο χιλιάδες τρία

όλα ξεράθηκαν σιωπηλά.

Ένα τρομερό γαλάζιο στραμμένο

πάνω μας σαν όπλο ακτινοβόλο

βάραινε τα πόδια στο έδαφος, πιτσιλαγε

με ασβέστη τους τοίχους, έμπαινε, χωρίς

ούτε καν μία σταγόνα βροχής

ακόμα και τις νύχτες

μες στα ορθάνοιχτα μάτια μας.

Απ' τον κορμό της μηλιάς έσταζε μαύρη πίσσα

και τον Φλεβάρη χρειάστηκε να κοπεί ολόκληρη.

Η συκιά σώθηκε τινάζοντας από πάνω της

το ελαφρύ ρούχο των διψασμένων φύλλων

και τον Ιούλιο μαζέψαμε ξερά σύκα

από τη γη, σαν να ήταν Χριστούγεννα.

Η ξηρασία πήρε μαζί της και δυο ροδακινιές

που είχαν σφιχταγκαλιάσει η μια με την άλλη

εν αγνοία όλων, σε ένα δέντρο για κάψιμο.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να παρουσιάσεις και να ερμηνεύσεις την στάση και τις πράξεις του ποιητικού υποκειμένου-ομάδας μπροστά στο «νέο κλίμα» που αντιμετωπίζει. Ποιες σκέψεις σου προκαλεί η παρουσίασή του;

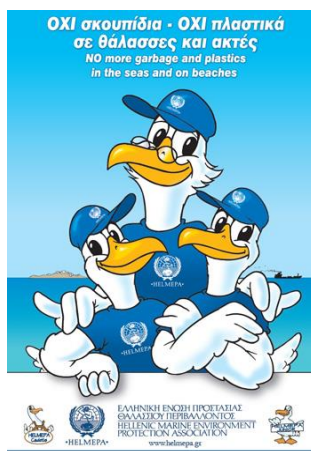
ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ένας από τους ανθρώπους που έζησαν την ξηρασία του καλοκαιριού του 2003 στη Ιταλία, όπως περιγράφεται στο ποίημα. Σε μια επιστολή σου σε φίλο/η σου που ζει στην Ελλάδα, να παρουσιάσεις, με αφορμή την ξηρασία, τις ανησυχίες σου για το μέλλον του πλανήτη.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Όχι σκουπίδια, όχι πλαστικά...»: Το σποτάκι³⁶ που έγινε σλόγκαν³⁷

Κείμενο της Ι. Αναστασιάδου, δημοσιευμένο το 2014 στο ηλεκτρονικό περιοδικό της Βέροιας arive.gr (διασκευασμένο).

«Ααααχ! Καλοκαίρι. Μας περιμένουν οι χαρές της θάλασσας. Της καθαρής θάλασσας. Γι' αυτό προσέξτε! Όχι σκουπίδια, όχι πλαστικά σε θάλασσες και ακτές. Για να μπορούμε να χαιρόμαστε όλοι μας την καθαρή θάλασσα κι αυτό το καλοκαίρι.»

Τα 31 του χρόνια κλείνει φέτος ο αγαπημένος μας Γλάρος που έχει αποτελέσει πλέον αναπόσπαστο στοιχείο του ελληνικού καλοκαιριού. Το ημερολόγιο έδειχνε 1983, όταν το συγκεκριμένο διαφημιστικό της Ελληνικής Ένωσης Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, κατά κόσμον HELMEPA, έκανε για πρώτη φορά την εμφάνισή του στην ελληνική τηλεόραση.

Στο πλαίσιο του εθελοντισμού ο ζωγράφος Σταύρος Γεωργιάδης δημιουργεί και χαρίζει στον οργανισμό τον Γλάρο, που από εκείνη τη στιγμή και μετά πρωταγωνιστεί σε κάθε καλοκαιρινή εκστρατεία. Το μήνυμα κάνει κάθε χρόνο πρεμιέρα στις αρχές Ιουνίου και αποδεικνύεται διαχρονικό. Οι Έλληνες πια, ακούγοντας τα λόγια του συμπαθητικού πτηνού, σκέφτονται πως «τέλος πια τα ψέματα, το καλοκαίρι είναι εδώ.»

Με το κύμα να σκάει στα βράχια και φόντο τον καταγάλανο ουρανό, ο Γλάρος στέλνει παντού το μήνυμα της εκστρατείας, το οποίο είναι ένα: κοιτάξτε να φροντίζετε τις παραλίες μας και να μην τις μολύνετε με σκουπίδια, γιατί πάλι εσείς θα τις επισκεφτείτε. Και όταν γίνει αυτό, καλό θα είναι, θα τις βρείτε καθαρές για να μπορέσετε και να τις χαρείτε. Αυτά τα τόσο απλά και μεστά λόγια έχουν ταξιδέψει ακόμη και στους ωκεανούς, πάνω στα 450 ποντοπόρα πλοία της HELMEPA, ενώ αντίτυπα έχουν σταλεί και στο εξωτερικό. Μέσα από τη δράση εθελοντικών ομάδων, οι αφίσες όπου ποζάρει ο Γλάρος αναρτώνται σε αμέτρητες γειτονιές, σχολεία και παραλίες. Δυστυχώς, όμως, για πολλούς ανθρώπους, το σποτ κατέληξε να είναι σαν ένα ελαφρό σουξέ. Όλοι το τραγουδάνε, αλλά κανένας δεν προσέχει τα λόγια.

Ο Γλάρος πια μεγάλωσε. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται με γυαλάκια και περιστοιχισμένος από μικρά γυαλάκια, τα οποία αναλαμβάνουν να συνεχίσουν το έργο του. Στα τόσα χρόνια προσπάθειας και ενημέρωσης των

³⁶ σποτάκι: σύντομο διαφημιστικό μήνυμα

³⁷ σλόγκαν: σύνθημα

πολιτών, θα έλεγε κανείς πως η εκστρατεία αποδείχθηκε πετυχημένη και ανεπιτυχής μαζί. Πετυχημένη γιατί κατάφερε να αντέξει στον χρόνο. Ανεπιτυχής γιατί, ανατρέχοντας στις πανέμορφες παραλίες της Ελλάδας, θα διαπιστώσουμε πως ακόμα και τώρα, μετά από τόσα χρόνια, την ομορφιά διακόπτουν μπουκάλια, σακουλάκια και κουτιά. Κοινώς, σκουπίδια και πλαστικά σε θάλασσες και ακτές. Ας ελπίσουμε μόνο ο Γλάρος μας και οι διάδοχοί του να έχουν κουράγιο για να συνεχίζουν να θυμίζουν στους ανθρώπους το καθήκον τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Το συγκεκριμένο διαφημιστικό μήνυμα πέτυχε τον σκοπό του μέσα στα χρόνια που πέρασαν από την πρώτη προβολή του, σύμφωνα με την συντάκτρια του άρθρου; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου σε μία παράγραφο 50 περίπου λέξεων.
- A2.** Να εντοπίσεις δύο σημεία του κειμένου στα οποία χρησιμοποιούνται εισαγωγικά και να εξηγήσεις τη χρήση τους σε κάθε περίπτωση.
- A3.** Είσαι μέλος μιας ομάδας εθελοντών για την προστασία του περιβάλλοντος και στέλνεις σε έναν φίλο ή μια φίλη σου μια καρτ-ποστάλ με τον Γλάρο της HELMEPA και μια επιστολή. Να συντάξεις το κείμενο (200-250 λέξεων) της επιστολής αυτής, στην οποία:
- α)** εξηγείς τα μηνύματα που στέλνει ο Γλάρος στους νέους ανθρώπους σχετικά με τους κινδύνους που απειλούν τις θάλασσες και τις ακτές και
- β)** του/της προτείνεις τρόπους με τους οποίους εσείς, οι νέοι, μπορείτε να βοηθήσετε στην προσπάθεια για την προστασία τους.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ (1911-1996)

Του Αιγαίου

Το παρακάτω ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 1935 και ανήκει στην ενότητα «Πρώτα ποιήματα» της συλλογής «Προσανατολισμοί» (1940). Έχει μελοποιηθεί.

I

Ο έρωτας
 Το αρχιπέλαγος
 Κι η πλώρα των αφρών του
 Κι οι γλάροι των ονείρων του
 Στο πιο ψηλό κατάρτι του ο ναύτης ανεμίζει
 Ένα τραγούδι

Ο έρωτας
 Το τραγούδι του
 Κι οι ορίζοντες του ταξιδιού του

Κι η ηχώ της νοσταλγίας του

Στον πιο βρεμένο βράχο της η αρραβωνιαστικιά προσμένει

Ένα καράβι

Ο έρωτας

Το καράβι του

Κι η αμεριμνησία των μελετημών του

Κι ο φλόκος³⁸ της ελπίδας του

Στον πιο ελαφρό κυματισμό του ένα νησί λικνίζει

Τον ερχομό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Να εντοπίσεις στο ποίημα τον τόπο και τα πρόσωπα. Πώς συνδέονται μεταξύ τους;
- B2.** Ποια στοιχεία (λέξεις ή φράσεις) του ποιήματος αναφέρονται στη φύση και ποια αναφέρονται στον άνθρωπο; Να καταγράψεις δύο στοιχεία για τη φύση και τρία για τον άνθρωπο.
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Ο Ελύτης χαρακτηρίστηκε από μελετητές ως «ποιητής της χαράς» και «ποιητής του Αιγαίου». Ποιες χαρούμενες και αμέριμνες εικόνες περιγράφει στο ποίημά του; Παραμένει στις μέρες μας, κατά τη γνώμη σου, το Αιγαίο μια θάλασσα χαράς και αισιοδοξίας;
- ή
2. Να υποθέσεις ότι η αρραβωνιαστικιά του ναύτη γράφει στο ημερολόγιό της σκέψεις και συναισθήματα για τον αγαπημένο της που περιμένει να γυρίσει απ' το ταξίδι του. Να καταγράψεις αυτή τη σελίδα του ημερολογίου της.

111. ΘΕΜΑ 14960

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Στα ύψη η παραγωγή πλαστικών παγκοσμίως

Το (διασκευασμένο) κείμενο του Γιώργου Λιάλιου δημοσιεύτηκε το 2016 στην εφημερίδα Καθημερινή

Τα προηγούμενα 50 χρόνια η παραγωγή πλαστικού 20πλασιάστηκε και μέσα στα επόμενα 50 χρόνια αναμένεται να διπλασιαστεί: «απογειώθηκε» από 15 εκατομμύρια τόνους το 1964 σε 311 εκατ. τόνους το 2014. Οι πλαστικές συσκευασίες αντιπροσωπεύουν το 26%. Όμως μόλις το 14% των πλαστικών συσκευασιών ανακυκλώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο, ακόμα ένα 14% οδηγείται σε καύση και το υπόλοιπο 72% χάνεται: το 40%

³⁸ φλόκος: μικρό τριγωνικό πανί πλήρης ιστοφόρου

θάβεται σε χωματερές και το 32% καταλήγει απευθείας στο περιβάλλον. Έως το 2025 οι ωκεανοί θα περιέχουν 1 τόνο πλαστικών ανά 3 τόνους ψαριών, ενώ το 2050 θα περιέχουν (κατά βάρος) περισσότερο πλαστικό από ψάρια! Η έκθεση του Ellen Mac Arthur Foundation με τίτλο «Η νέα οικονομία των πλαστικών» (The New Plastics Economy) παρουσιάζει αποκαρδιωτικά στοιχεία για τη διαχείριση των πλαστικών –εστιάζοντας στις συσκευασίες– στον πλανήτη, στοιχεία με μεγάλη σημασία δεδομένης της συνεχούς αύξησης της χρήσης τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της διείσδυσης των πλαστικών είναι ότι σήμερα το 15% (κατά βάρος) ενός αυτοκινήτου είναι από πλαστικό, όπως και περίπου το 50% του νέου αεροπλάνου Boeing Dreamliner. Η έκθεση καταλήγει στην ανάγκη μιας νέας παγκόσμιας πολιτικής για τον κύκλο ζωής των πλαστικών.

Πού καταλήγουν τα πλαστικά; Περίπου 40 χρόνια μετά την καθιέρωση του πρώτου παγκόσμιου συμβόλου ανακύκλωσης στα προϊόντα, μόλις το 14% των πλαστικών συσκευασιών ανακυκλώνεται. Κάπου 8 εκατομμύρια τόνοι πλαστικών καταλήγουν κάθε χρόνο στους ωκεανούς – περίπου ένα γεμάτο απορριμματοφόρο ανά λεπτό (...).

Με αυτά τα δεδομένα, λοιπόν, δημιουργείται η ανάγκη ενός νέου οράματος, μιας «νέας οικονομίας» για τα πλαστικά σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα βασικά σημεία της πρότασης στην οποία καταλήγει η έκθεση του ιδρύματος Ellen Mac Arthur είναι τα ακόλουθα:

- Ανάπτυξη ενός παγκόσμιου πρωτόκολλου για τα πλαστικά, το οποίο θα δώσει τις κατευθύνσεις για τον επανασχεδιασμό των υλικών (λ.χ. μείωση των πρόσθετων ουσιών, δημιουργία υπερ-πολυμερών) και την ανάπτυξη ενός συστήματος «επόμενης ημέρας» που θα βελτιώσει τη συλλογή, διαλογή και αξιοποίηση των πλαστικών, την απόδοση της παραγωγής, την ποιότητα των υλικών και τα οικονομικά του κλάδου.
- Διεύρυνση της επαναχρησιμοποίησης πλαστικών συσκευασιών (...).
- Προώθηση της χρήσης κομποστοποιήσιμου πλαστικού για συγκεκριμένες εφαρμογές, όπως η συσκευασία οργανικών (λ.χ. φρούτων), οι συσκευασίες έτοιμου φαγητού και άλλα.

Παράλληλα, πρέπει να ξεκινήσει μια προσπάθεια περιορισμού της «διαρροής» πλαστικών προς το φυσικό περιβάλλον. Αυτή θα μπορούσε να επιτευχθεί με βελτίωση των συστημάτων «επόμενης ημέρας» στις χώρες που έχουν τις χειρότερες επιδόσεις, αλλά και με οικονομικά εργαλεία, όπως τη βελτίωση της οικονομικής ελκυστικότητας των χρησιμοποιημένων πλαστικών (...). Τέλος, σημαντικές είναι η σταδιακή απεξάρτηση των πλαστικών από τη χρήση πετρελαίου και η μετακίνηση της βιομηχανίας σε παραγωγικές διαδικασίες με χαμηλό αποτύπωμα σε άνθρακα.

Το όραμα της «Νέας Οικονομίας Πλαστικών» είναι ότι τα πλαστικά δεν πρέπει ποτέ να γίνονται απορρίμματα. Αντ' αυτού να επανεισέρχονται στην οικονομία ως πολύτιμα τεχνικά ή βιολογικά συστατικά. Η φιλοδοξία της είναι να προσφέρει ένα καλύτερο σύστημα σε παγκόσμιο επίπεδο και καλύτερα περιβαλλοντικά αποτελέσματα, δημιουργώντας μια πιο αποδοτική οικονομία για το χρησιμοποιημένο πλαστικό, μειώνοντας την απώλεια πλαστικού προς το περιβάλλον και απεξαρτώντας το πλαστικό από το πετρέλαιο.

ΘΕΜΑΤΑ

- A1.** Παρουσίασε, στο πλαίσιο μιας συζήτησης που έχεις με τους συμμαθητές σου, τα κύρια σημεία της πρότασης που καταθέτει το ίδρυμα Ellen Mac Arthur, σε 50-60 λέξεις.
- A2.** Το κείμενο μπορεί να χωριστεί σε δύο βασικές νοηματικές ενότητες. Εντόπισέ τις και εξήγησε με ποιον τρόπο εξασφαλίζεται η ομαλή μετάβαση από τα νοήματα της 1ης στα νοήματα της 2ης.

A3. Στο πλαίσιο της εκστρατείας που οργανώνει το 15μελές του σχολείου σου για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των συμμαθητών σου, καλείσαι να ετοιμάσεις ένα κείμενο 200-250 λέξεων με το οποίο τους προτρέπεις να συμμετάσχουν σε δράσεις ανακύκλωσης. Ετοίμασε το κείμενο αυτό, το οποίο θα έχει μορφή επιστολής προς τους συμμαθητές σου, αντλώντας ιδέες και από το κείμενο που σου έχει δοθεί.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ (1859-1951)

Τα Πρωτοβρόγια

Το παρακάτω ποίημα του Γεωργίου Δροσίνη δημοσιεύθηκε το 1930 και ανήκει στη συλλογή «Θα βραδιάζει».

Με τα πρωτοβρόγια θα 'ρθουν τα μηνύματα
του χειμώνα: το ποτάμι θα θολώσει,
θα τριζοβολούν ξερά τα πλατανόφυλλα,
θα κρυώσει η νύχτα και θα μεγαλώσει.

Θα δροσοσταλάζουν κόκκινα τα κούμαρα,
κυκλαμές θ' ανθούν στο χώμα ταίρια ταίρια,
θα καπνίζουν σφαλιστά τα χωριατόσπιτα,
και θ' αρχίσουν τα σπιτιάτικα νυχτέρια.

Θα σωπάσει ο τζίτζικας, κι ετοιμοτάξιδα
γι' άλλων τόπων άνοιξη, μακριά απ' τα χιόνια,
βράδυ βράδυ ως τα μεσούρανα θα χύνονται
μαύροι φτερωτοί σταυροί, τα χελιδόνια.

Ω χαρά μας! το χειμώνα θα προσμένουμε,
δίχως πάγους και χιονιές να φοβηθούμε:
της ζωής μας το στερνό ταξίδι εκάναμε
και την άνοιξη άλλων τόπων δεν ποθούμε!

ΘΕΜΑΤΑ

- B1.** Ποιον προβληματισμό καταθέτει το κείμενο; Να στηρίξεις την απάντησή σου σε τρία σημεία του κειμένου.
- B2.** Στο κείμενο αντιτίθεται ο χειμώνας με το καλοκαίρι. Τι μπορεί να υποδηλώνει αυτή η αντίθεση;
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Θεωρείς ότι το κείμενο αποπνέει μian αισιόδοξη ή απαισιόδοξη στάση ζωής; Συμφωνείς με την οπτική του αυτή;
- ή
2. Προσπάθησε να αποδώσεις τις ιδέες που εκφράζει το ποίημα σε ένα πεζό κείμενο, το οποίο γράφεις προς ένα αγαπημένο πρόσωπο. Εστίασε στη στάση ζωής που διατυπώνεται από το ποιητικό υποκείμενο.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Η τέχνη της αφοσίωσης σε έναν σκοπό**

Το ακόλουθο διασκευασμένο κείμενο στηρίζεται σε άρθρο δημοσιευμένο στο περιοδικό GEO (Ιανουάριος 2021).

Πολλοί επιτυχημένοι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο είναι κυρίαρχοι μιας ικανότητας που έχουμε όλοι μας, αλλά που έχουμε ξεχάσει στον κόσμο των περισπασμών. Είναι σε θέση να συγκεντρωθούν βαθιά. Και, έτσι, να βελτιώσουν ένα από τα πιο σημαντικά προσόντα της εποχής μας: την προσοχή. Ένα πολύτιμο, σπάνιο αγαθό. Αμέτρητες εντυπώσεις ανταγωνίζονται την προσοχή μας κάθε στιγμή. Το αν θα επιτύχουμε τους στόχους μας εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από το πώς μπορούμε να απομακρύνουμε την προσοχή μας από αυτούς τους πειρασμούς –να επικεντρωθούμε σε ό,τι είναι πραγματικά σημαντικό για εμάς. Ή αν θα επιτρέψουμε να διασπαστεί η προσοχή μας από το συνεχόμενο χτύπημα του κινητού. Σε τι εστιάζουμε είναι αυτό που καθορίζει τη ζωή μας.

Αλλά πώς οι άνθρωποι καταφέρνουν να εστιάσουν ολόκληρη την ύπαρξή τους σε μια ενιαία δραστηριότητα για λίγες ώρες; Πώς ακονίζεται αυτή η ικανότητα, η οποία μας επιτρέπει να πραγματοποιούμε τόσο διαφορετικές δραστηριότητες, όπως να διευθύνουμε με μαεστρία μικροσκοπικά εργαλεία στο σώμα ενός ατόμου, να συνδυάζουμε τραγούδι, χορό και ηθοποιία σε μια σκηνή ταυτόχρονα ή να καταγράφουμε πολύπλοκα ερευνητικά αποτελέσματα με κατανοητό τρόπο; Κι αν σηκώσουμε το βλέμμα μας και κοιτάξουμε μακριά, πώς μπορούμε να καταφέρουμε έναν στόχο στο μέλλον χωρίς να απομακρυνθούμε από το μονοπάτι μας;

[...] Λίγοι άνθρωποι είναι αφοσιωμένοι σε ένα συγκεκριμένο έργο στη δουλειά τους. Αντιθέτως, είναι συχνά μέρος της καθημερινότητάς μας να εκτελούμε διάφορα καθήκοντα ταυτόχρονα: πρέπει να σχεδιάσουμε εργασίες, να κάνουμε τηλεφωνήματα, να απαντήσουμε αμέσως σε διάφορα μηνύματα. Και στο τέλος της ημέρας, όταν καθόμαστε μπροστά από την τηλεόραση, κρατάμε ακόμα τα κινητά μας, παίζουμε διαδικτυακά παιχνίδια ή σχεδιάζουμε τη συνάντηση για την επόμενη ημέρα.

Έρευνες αποκαλύπτουν τι συμβαίνει στον εγκέφαλό μας κατά τη διάρκεια της πολυδιεργασίας (διαδικασία κατά την οποία κάνουμε ταυτόχρονα πολλές ενέργειες). Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία: ο άνθρωπος δεν είναι σε θέση να εκτελεί πολλά πολύπλοκα καθήκοντα ταυτόχρονα. Αντιθέτως, «η προσοχή μας συνεχώς πηδάει πέρα-δώθε μεταξύ των δραστηριοτήτων, αλλά με ταχύτητα που δεν παρατηρούμε!». Όποιος αποσπάται συχνά ή εναλλάσσεται μεταξύ καθηκόντων χάνει την ικανότητα να επικεντρωθεί σε μία δουλειά και να ορίσει προτεραιότητες. Η πολυδιεργασία, λοιπόν, μας δίνει την αίσθηση της ολοκλήρωσης και για δουλειές που μπορούν να ολοκληρωθούν γρήγορα. Ο πιο σημαντικός κανόνας είναι να γνωρίζετε ποιοι είναι οι στόχοι για την καριέρα σας, τη ζωή σας ή ακόμα και για κάθε ημέρα. Διαγράψτε οποιεσδήποτε δραστηριότητες μπορούν να αποσπάσουν την προσοχή σας από αυτούς τους στόχους!

A3. Ποια νομίζεις ότι είναι η σημασία της προσήλωσης σε έναν σκοπό; Ποια εμπόδια προς αυτή την κατεύθυνση αντιμετωπίζουν οι νέοι της σύγχρονης ψηφιακής εποχής, για τους οποίους οι «οθόνες» αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας; Αξιοποιώντας και τις επισημάνσεις του κειμένου, να παρουσιάσεις τις σκέψεις σου σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις σε ημερίδα του σχολείου σου με θέμα «Εφηβεία και σύγχρονη εποχή: προκλήσεις και ευκαιρίες», στην οποία συμμετέχουν εκπαιδευτικοί, γονείς και μαθητές.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΠΑΟΥΛΟ ΚΟΕΛΙΟ (1947-)

[Το νόημα της ζωής]

Στο απόσπασμα από το βιβλίο του βραζιλιάνου συγγραφέα Π. Κοέλιο (Paulo Coelho) «Ο Αλχημιστής» (1988), κεντρικός ήρωας είναι ο Σαντιάγο, νεαρός βοσκός από την Ανδαλουσία.

Δυο χρόνια τώρα στις πεδιάδες της Ανδαλουσίας και ήξερε ήδη απ' έξω όλες τις πόλεις της περιοχής κι ήταν αυτό που έδινε νόημα στη ζωή του: να ταξιδεύει. [...] Κάποιο απόγευμα που είχε επισκεφτεί την οικογένειά του, είχε βρει το θάρρος να πει του πατέρα του ότι δεν ήθελε να γίνει παπάς. Να ταξιδεύει, αυτό ήθελε!

- Άνθρωποι απ' όλο τον κόσμο έχουν περάσει απ' αυτό το χωριό, γιε μου, είπε ο πατέρας. Αναζητούν καινούργια πράγματα, αλλά παραμένουν ίδιοι. Ανεβαίνουν στον λόφο για να επισκεφτούν το κάστρο και ανακαλύπτουν ότι το παρελθόν είναι καλύτερο κι απ' το παρόν. Έχουν μαλλιά ξανθά ή σκούρο δέρμα, όμως είναι ίδιοι με τους ανθρώπους του χωριού μας.

- Μα εγώ δεν γνωρίζω τα κάστρα των χωρών τους, αποκρίθηκε το αγόρι.

- Αυτοί οι άνθρωποι, όταν γνωρίζουν τους κάμπους και τις γυναίκες μας, λένε ότι θα ήθελαν να ζουν εδώ για πάντα, συνέχισε ο πατέρας.

- Θέλω να γνωρίσω τις γυναίκες και τις χώρες απ' όπου ήρθαν, είπε το αγόρι. Γιατί ποτέ δεν θα μείνουν εδώ μαζί μας.

- Οι άνθρωποι αυτοί έχουν επάνω τους ένα γεμάτο πορτοφόλι, είπε ξανά ο πατέρας. Από μας μόνο οι βοσκοί ταξιδεύουν.

- Τότε θα γίνω βοσκός.

Ο πατέρας δεν είπε τίποτε άλλο. Την επομένη τού έδωσε μια τσάντα με τρία παλιά χρυσά ισπανικά νομίσματα.

- Τα βρήκα κάποτε στον κάμπο. [...] Αγόρασε ένα κοπάδι και γύρισε τον κόσμο μέχρι να μάθεις ότι το κάστρο μας είναι το πιο σπουδαίο και οι γυναίκες μας οι πιο όμορφες.

Του έδωσε την ευχή του. Και στα μάτια του πατέρα του το αγόρι διάβασε την επιθυμία κι εκείνου να γνωρίσει τον κόσμο. Μια επιθυμία ακόμη ζωντανή, παρά τις δεκάδες χρόνια που είχε προσπαθήσει να τη θάψει καθώς συνέχιζε να πίνει, να τρώει και να κοιμάται στο ίδιο μέρος.

Ο ορίζοντας βάφτηκε κόκκινος και μετά βγήκε ο ήλιος. Το αγόρι θυμήθηκε τη συζήτηση με τον πατέρα του και αισθάνθηκε χαρούμενο: ήδη είχε γνωρίσει πολλά κάστρα και πολλές γυναίκες. [...] Το πιο σημαντικό, όμως, ήταν ότι κάθε μέρα πραγματοποιούσε το μεγάλο όνειρο της ζωής του: να ταξιδεύει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιο είναι το όνειρο του κεντρικού ήρωα και πώς αισθάνεται, όταν πια το έχει πραγματοποιήσει; Ποιο είναι το δικό σου όνειρο ζωής και πώς σκοπεύεις να το υλοποιήσεις;

ή

2. Να γράψεις τον διάλογο ανάμεσα στον πατέρα και στη μητέρα του αγοριού, το βράδυ πριν από την αναχώρησή του. Η μητέρα αναρωτιέται γι' αυτή την εξέλιξη και ο πατέρας της εξηγεί τους λόγους που τον οδήγησαν στην απόφαση να υποστηρίξει την επιθυμία του γιου τους, παρά τις διαφορετικές συνήθειες του τόπου τους.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενοΗ αξία του «ταξιδεύειν»

Το ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο της ψυχολόγου Ηλέκτρας Χατζηδημητρίου αναλύει πώς τα ταξίδια μπορούν να συμβάλουν στην ανθρώπινη ευτυχία (<https://inzone.gr/>, ανακτήθηκε στις 18-04-2021).

Πολλές φορές αναρωτιόμαστε ποιο είναι το πολυτιμότερο συστατικό της ευτυχίας, η ουσία της ζωής που αξίζει να παλέψουμε, για να κατακτήσουμε, έτσι ώστε να φτάσουμε έστω κι ένα βήμα πιο κοντά στην πολυπόθητη ευδαιμονία. Αν και η ευτυχία είναι κάτι εντελώς υποκειμενικό για τον κάθε άνθρωπο, οι περισσότεροι τουλάχιστον από εμάς θα συμφωνούσαμε πως ευτυχία είναι αδιαμφισβήτητα μια ευρεία συλλογή στιγμών, στιγμών ιδιαίτερων και ξεχωριστών για τον καθέναν μας. Πολύτιμες και ανεξίτηλες στη μνήμη στιγμές μπορούν να μας χαρίσουν πολλά και διαφορετικά πράγματα στη ζωή. Ένα από αυτά είναι και τα ταξίδια.

Η αξία των ταξιδιών είναι από κάθε άποψη ανεκτίμητη. Κι αυτό, γιατί τα ταξίδια έχουν το μοναδικό χάρισμα να συνδυάζουν όλα αυτά τα συστατικά στοιχεία που χρειάζεται πραγματικά ο άνθρωπος, προκειμένου να εξελιχθεί πνευματικά και ψυχικά και, επομένως, να ολοκληρωθεί και να ευτυχίσει. Πνευματικές κατακτήσεις, απεριόριστη ψυχαγωγία, ψυχική ισορροπία, αλλά και σωματική υγεία είναι λίγα μόνο από τα πολλαπλά οφέλη που μπορεί κανείς να αποκομίσει από ένα απλό ταξίδι.

Καλώς ή κακώς, η σύγχρονη εποχή απαιτεί από εμάς μεγάλα ποσοστά ενέργειας και ψυχικών αποθεμάτων, προκειμένου να αντεπεξέλθουμε επιτυχώς στους ταχείς και άκρως πιεστικούς ρυθμούς ζωής. Συχνά, λοιπόν, παρασυρόμαστε από τη ρουτίνα της απαιτητικής καθημερινότητας και λησμονούμε να προσφέρουμε στον εαυτό μας ένα πολύτιμο δώρο: στιγμές προσωπικής ηρεμίας και ικανοποίησης. Τα ταξίδια είναι μια ευκαιρία για φυγή από την πληκτική ή αγχογόνο¹ πραγματικότητα, αλλά και ένας τρόπος για καλύτερη γνωριμία με τον ίδιο σου τον εαυτό και τα «θέλω» σου. Η αλλαγή παραστάσεων, σε συνδυασμό με τη συσσώρευση νέων εμπειριών, καθιστά τα ταξίδια τον καταλληλότερο τρόπο ψυχικής εκτόνωσης και αναζωογόνησης.

Ακόμη, η επαφή με ανθρώπους άλλων εθνικοτήτων και διαφορετικούς πολιτισμούς συμβάλλει στην ευρύτερη μόρφωση του ανθρώπου, στη διεύρυνση των πνευματικών του οριζόντων, ακόμη και στην υιοθέτηση νέων τρόπων ζωής και σκέψης. Συμπερασματικά, διαφαίνεται πως τα ταξίδια δεν είναι κάτι απλό... Στην πραγματικότητα, αυτές οι μικρές αποδράσεις από την καθημερινότητα κρύβουν πολλά περισσότερα. Είναι από τις λίγες μορφές πραγματικής ψυχαγωγίας, που συνδυάζει με τον ωραιότερο δυνατό τρόπο τη γνώση με τη διασκέδαση και που αποτελεί πηγή αξέχαστων αναμνήσεων.

A3. Στο κείμενο γίνεται λόγος για «τα πολλαπλά οφέλη που μπορεί κανείς να αποκομίσει από ένα απλό ταξίδι». Σε άρθρο 200-250 λέξεων, που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα της πόλης σου με την έναρξη της τουριστικής περιόδου, αναπτύσσεις τις απόψεις σου για την αξία των ταξιδιών στη σύγχρονη εποχή.

¹ αυτός που προκαλεί άγχος

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ (1964-)

Η ψίχα εκείνου του καλοκαιριού (απόσπασμα)

Ο Ισίδωρος Ζουργός στο μυθιστόρημά του «Η ψίχα εκείνου του καλοκαιριού» (εκδόσεις Πατάκη, 2002) αφηγείται τις αναμνήσεις του εντεκάχρονου Νικόλα από το καλοκαίρι του 1974. Ο πρωταγωνιστής, μαζί με τη μητέρα του, Ευρυδίκη, και τον αδελφό του, Δήμο, περνούν τις διακοπές τους στο χωριό καταγωγής του πατέρα του.

Οι δρόμοι ήταν στενοί και στρωμένοι με πέτρα. Το χωριό ήταν παλιό, ιστορικό, όπως έλεγε ο μπαμπάς ο Ορέστης, και κάθε φορά που το ανέφερε, σόπαινε για λίγα λεπτά, με την ελπίδα ίσως να μεταδοθεί και στους γιους τους λίγο από αυτό το ρίγος περηφάνιας που τον συγκλόνιζε. Έρχονταν εδώ και χρόνια στην αρχή κάθε καλοκαιριού, ο Νικόλας δε θυμόταν από τότε ακριβώς, από τότε που θυμόταν τον κόσμο, από πάντα. Φεύγανε με τα πρωτοβρόχια, όταν η ζακέτα γινόταν απαραίτητη πρωί βράδυ και στο θερινό το σινεμά έμεναν καμιά χούφτα παιδιά, καθώς το κρύο караβόπανο στις πολυθρόνες τούς πάγωνε τα μπούτια και τραβούσαν ασυναίσθητα τα κοντά παντελόνια να μακρύνουν.

Ο Νικόλας πότε σήκωνε και πότε έσερνε τη βαριά τσάντα. Όταν τον έβλεπαν, τη σήκωνε, αλλιώς την άφηνε να σέρνεται και να κάνει καρούμπαλα στις λείες πέτρες.

«Καλώς τους! Καλώς τους! Καλώς ήρθατε!» [...]

Όλος ο κάτω μαχαλάς είχε βγει στις πόρτες. Το πιο δύσκολο σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι ότι πρέπει να κουβαλάς και ταυτόχρονα να χαμογελάς ευγενικά. Από μέσα του ο Νικόλας προσευχόταν να κοντοσταθεί η μάνα τους πολλές φορές να χαιρετήσει, για να παίρνουν ανάσες.

«Ευρυδίκη μου, καλώς ήρθατε!»

Ο Δήμος, ένα κεφάλι πιο ψηλός απ' τον Νικόλα, χασμουριόταν· κάτι ανάμεσα στο πρωινό ξύπνημα, από θερινή ραστώνη² και λίγη βαρεμάρα, είχε μείνει κι ο Λούκυ Λουκ στη μέση... Ο Νικόλας κοίταζε τη χούφτα του, που είχε κοκκινίσει από τα χερούλια της τσάντας.

Πήραν πάλι την ανηφόρα ανάμεσα από καλωσορίσματα και ευχές. Ήξερε από προηγούμενα καλοκαίρια πως σε μια στροφή θα βλέπανε επιτέλους το καμπαναριό της εκκλησίας, εκεί θα τελείωναν τα βάσανά τους.

«Όταν σας χαιρετάει ένας άνθρωπος, δεν ξέρω γιατί κάθεστε και οι δυο σαν νερόβραστοι», μουρμούριζε η μάνα του, λες κι αυτό ήταν το πρόβλημα και όχι η θεόβαρη βαλίτσα που κουβαλούσε. [...]

Το καλντερίμι μύριζε από τους ασβεστωμένους τοίχους των παλιών σπιτιών και τα φύλλα απ' τις συκιές που περνούσαν πάνω από πέτρινες μεσοτοιχίες και άπλωναν κλωνάρια καταμεσής στον δρόμο. Τα σύκα ακόμα μικρά και άγουρα, αν τα πατούσες έβγαζαν γάλα, τα φύλλα είχαν πάντα εκείνο του χνούδι που στο άγγισμά τους ανατρίχιαζες.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες είναι οι πρώτες εντυπώσεις και τα συναισθήματα του Νικόλα και του αδελφού του κατά την άφιξή τους στο χωριό; Εσύ πώς αισθάνεσαι και ποια σχέδια κάνεις την πρώτη μέρα των διακοπών σου;

² έλλειψη δραστηριότητας, τεμπελιά

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ο Νικόλας και γράφεις σ' έναν φίλο σου μια επιστολή. Μοιράζεσαι μαζί του εντυπώσεις από την άφιξή σου στο χωριό την πρώτη μέρα, τα σχέδιά σου για τις επόμενες μέρες των διακοπών, τις επιθυμίες και τα συναισθήματά σου για όσα έγιναν και όσα περιμένεις να συμβούν.

114. ΘΕΜΑ 12751

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Καλοκαίρι στη Ρόδο: Μεσαιωνικά κάστρα, μοναδικό παγωτό και πιταρούδια

Το ακόλουθο διασκευασμένο κείμενο στηρίχτηκε στο δημοσίευμα του Αλέξανδρου Διακοσάββα στον ιστότοπο: <https://www.lifo.gr/tropos-zois/travel>. Ανακτήθηκε στις 28. 04. 2021.

Όταν λείπεις από τον τόπο σου για πάνω από μια δεκαετία, παύεις να θεωρείσαι ντόπιος και «γνώστης». Ωστόσο, το νησί όπου μεγάλωσα πάντα θα με τραβάει πίσω, έστω και για λίγες μέρες κάθε χρόνο. Η Ρόδος (μπορεί να) είναι πολλά περισσότερα και όσα ακολουθούν, που αποτελούν ως επί το πλείστον κλασικές ροδίτικες αξίες, είναι μια σύνοψη αυτών που με συνδέουν με το νησί, από καθαρά υποκειμενική σκοπιά. **Ξεκινώ με τα τρία πράγματα που λαχταρώ να κάνω αμέσως, κάθε φορά που θα βρεθώ καλοκαίρι στη Ρόδο.**

Το πρώτο είναι μια βόλτα στο Κάστρο των Ιπποτών, στη Μεσαιωνική (Παλιά) Πόλη. Αυτό το δαιδαλώδες χωνευτήρι πολιτισμών, που αποτελεί Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO³, σε προκαλεί να το εξερευνήσεις και να χαθείς ανακαλύπτοντας νέα μονοπάτια και διαδρομές. Προτιμώ πάντα τις νυχτερινές ώρες, που η απόκοσμη ησυχία και τα κλειστά τουριστικά καταστήματα παραπέμπουν σε άλλες εποχές, μολονότι έχω σταματήσει προ πολλού να επισκέπτομαι τα δεκάδες μπαρ που ανανεώνονται συχνότατα και πάντα θα μου θυμίζουν την εφηβεία μου. Αν πετύχεις συναυλία ή θεατρική παράσταση, αξίζει να την παρακολουθήσεις σε αυτό το πανέμορφο και εξαιρετικά καλοδιατηρημένο μέρος με την τέλεια ακουστική.

Το δεύτερο είναι να απολαύσω βολτάροντας στη λιακάδα ένα «θεϊκό» παγωτό, το ωραιότερο που έχω δοκιμάσει ποτέ!

Το τρίτο είναι η επίσκεψη στις Πηγές Καλλιθέας. Αυτός ο μαγικός όρμος βρίσκεται κάτω από τα παλιά ιαματικά λουτρά της Καλλιθέας. Αποτελεί για μένα την πιο χαρακτηριστική εικόνα της Ρόδου και μου γεννά απίστευτη ευφορία. Συνήθως, προτιμώ τις βραδινές ώρες, αν και το μπάνιο σε έναν από τους όρμους της είναι, επίσης, κάτι που πάντα επιδιώκω, καθώς θεωρώ ότι είναι από τις πιο ενδιαφέρουσες παραλίες κοντά στην πόλη.

[...] **Για να πάρεις «γερή γεύση» Ρόδου, χρειάζεσαι μέρες.** Θα κολυμπήσεις σε όλη την τεράστια ακτογραμμή του Αφάντου, αν προτιμάς βότσαλο, στην πασίγνωστη Τσαμπίκα, αν θέλεις άμμο, στον όρμο του Αγίου Παύλου στη Λίνδο, σε Βλυχά, Γεννάδι, Πρασονήσι, αν θες να απομακρυνθείς από την πόλη –και πρέπει να απομακρυνθείς, για να ανακαλύψεις τις αντιθέσεις του νησιού–, και στα Μαντώματα, την επίσημη παραλία γυμνιστών στο Φαληράκι. Αυτές οι παραλίες είναι μόνο οι προσωπικές αγαπημένες, καθώς οι επιλογές είναι πράγματι ανεξάντλητες –κάθε Ροδίτης, εξάλλου, έχει διαφορετικές προτιμήσεις. Καθώς θα κάνεις τη διαδρομή της δυτικής, μη αναπτυγμένης τουριστικά πλευράς του νησιού, ξέχνα τις παραλίες για αρχή και επισκέψου τα γραφικά

³ UNESCO: διεθνής ειδικός οργανισμός του ΟΗΕ, με σκοπό την παγκόσμια ειρήνη μέσω της επικοινωνίας των λαών δια της εκπαίδευσης, των επιστημών και του πολιτισμού.

χωριά του. Καθώς προσεγγίζεις το νότιο άκρο του νησιού, χάζεψε το άγριο τοπίο που θυμίζει τις ακτές της Πορτογαλίας. Στην επιστροφή από την ανατολική πλευρά, κάνε μια στάση για βόλτα στα σοκάκια της Λίνδου, του μοναδικού κομματιού του νησιού που θυμίζει Κυκλάδες.

Όπου κι αν βρεθείς, δοκίμασε πιταρούδια: είναι οι ντόπιοι ρεβιθοκεφτέδες, που το κάθε μαγαζί και η κάθε νοικοκυρά φτιάχνουν με τον δικό τους τρόπο. Φεύγοντας από τη Ρόδο, μην ξεχάσεις να πάρεις μαζί σου μελεκούνια, το παραδοσιακό ροδίτικο γλύκισμα που μοιάζει με παστέλι με μυρωδικά και το δίνουν στους γάμους.

A3. Με αφορμή το παραπάνω άρθρο, να γράψεις επιστολή (200-250 λέξεων) στο περιοδικό δημοσίευσής του, όπου θα αναφέρεσαι στους τρόπους με τους οποίους απολαμβάνουν το καλοκαίρι οι νέοι της ηλικίας σου και θα κρίνεις τις επιλογές τους.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ (1859-1943)

Το πανηγύρι του ψαρά

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή του Κωστή Παλαμά «Οι καημοί της λιμνοθάλασσας» (1912). Ανακτήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.greek-language.gr> στις 28. 04. 2021.

Στον Αϊ-Συμιό⁴ στον πλάτανο, στο κρύο το πηγαδάκι
που πάνε τα κλεφτόπουλα και πίνουνε νερό,
στο πανηγύρι τ' Αϊ-Συμιού, ψαράς για το καμάκι,
το δρόμο δεν τον έμαθα που πάει προς το βουνό.

Δεν είμαι για το μακρινό λεβεντοπανηγύρι,
με φουστανέλα, με άρματα, με φέρμελη⁵ χρυσή·
πάντα ξαρμάτωτο, ψαρά, γυμνό, караβοκύρη,
σε ξέρει σκόλη⁶ και δουλειά στο ξερονήσι εκεί.

Δεν είναι για χαροκοπιές και για τα πανηγύρια
οι φουστανέλες, τ' άρματα, η φέρμελη η χρυσή.
Τ' άγιασε το αίμα κι η φωτιά· φέρτε λιβανιστήρια,
τάχτε τα στα κονίσματα κι ανάφτε τους κερι.

Μα όταν κοντά της Κλείσοβας το πανηγύρι βράζει
μες στην Αγια-Τριάδα της το χρόνο μια φορά,
μέσ' απ' το γλυκοχάραμα μιαν έγνοια με τινάζει
προς της γιορτής το βούισμα στην ακροθαλασσιά.

⁴ Στον Αϊ-Συμιό: στο μοναστήρι του Αγίου Συμεών στο Μεσολόγγι

⁵ φέρμελη: γιλέκο με χρυσό διάκοσμο, συνοδευτικό της φουστανέλας

⁶ σκόλη: ημέρα αργίας

Και μέσα στο πριάρι⁷ μου το καλοσκαρωμένο
γοργά ως τη νύχτα το λαό περνά το γιορταστή,
ψάρι αργυρό της χάρης της και μια λαμπάδα πααίνω,
κι ύστερα κάνω ολονυχτιά με το θιακό κρασί.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο αφηγητής-ψαράς στη λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου δεν συμμετέχει στο ξακουστό πανηγύρι του Αγίου Συμεών, αλλά με τον τρόπο του παίρνει μέρος στο πανηγύρι της Αγίας Τριάδας στην Κλείσοβα. Πώς γιορτάζει στο πανηγύρι της Αγίας Τριάδας; Εσύ με ποιον τρόπο συμμετέχεις στις γιορτές του τόπου σου;

ή

2. Να καταγράψεις την προσωπική σου εμπειρία από μια γιορτή ή ένα πανηγύρι που έζησες. Το κείμενό σου θα ενταχθεί σε τουριστικό οδηγό του τόπου καταγωγής σου ή ενός τόπου που αγαπάς ιδιαίτερα. Να λάβεις υπόψη σου ότι τον τουριστικό οδηγό θα εκδώσει το σχολείο σου με τίτλο «Για να σου γνωρίσω την πατρίδα μου...».

115. ΘΕΜΑ 12754

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Καταφύγια

Το διασκευασμένο άρθρο του Κώστα Μπαλάσκα, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ, τ. 176, 2021, αντλήθηκε στις 22-04-2021 από τον ιστότοπο <https://neapaideia-glossa.gr/articles>.

Καταφύγιο είναι ο «τόπος» (γενικά) ή ο κατάλληλα διαμορφωμένος και συνήθως υπόγειος χώρος (ειδικά), στον οποίο καταφεύγει κάποιος, προκειμένου να προφυλαχτεί από κινδύνους και απειλές, από δυσμενείς καιρικές συνθήκες, από διώκτες ή ενοχλητικούς, να κρυφτεί, να προστατευτεί, ή απλώς να ησυχάσει. Αυτά ως προς την κυριολεκτική σημασία, αλλά εδώ θα μας απασχολήσει η μεταφορική σημασία της λέξης, τα καταφύγια δηλαδή που σχετίζονται με τον ψυχικό βίο των ανθρώπων, σε σχέση βέβαια με την πραγματική ζωή τους. Τέτοιο καταφύγιο της ψυχής είναι πρώτα πρώτα το όνειρο, στο οποίο καταφεύγουμε, για να αποφύγουμε μια πεζή πραγματικότητα, που μας περιβάλλει.

Άλλες φορές η πραγματικότητα δεν μας χωράει, μας πιέζει, μας προκαλεί ανία, πλήξη, θλίψη, απογοήτευση, μας φέρνει δυσκολίες, εμπόδια, διαψεύσεις, ανατροπές, ασθένειες, μας υποχρεώνει σε ανώμαλες ή αναγκαστικές προσγειώσεις και άλλοτε πάλι μας μαυρίζει τη ζωή σε βαθμό που κάποιοι καταφεύγουν στην αυτοκτονία, αλλά δεν εννοούμε εδώ τέτοιο καταφύγιο. Εννοούμε τη νοερή καταφυγή σε μια άλλη, μια δεύτερη πραγματικότητα, που τη φτιάχνουμε εμείς μόνοι μας κατά το αίσθημα και την επιθυμία μας σαν μηχανισμό άμυνας, ένα ιδιωτικό καταφύγιο, όπου καταφεύγουμε, για να αντέξουμε και να αντισταθούμε. Ένα καταφύγιο-υποκατάστατο ζωής, που μας διαφυλάσσει, μας παρηγορεί, μας βοηθάει να υπομείνουμε τις δυσκολίες και τις αναποδιές τρέφοντας την ελπίδα

⁷ μικρό σκάφος (/σκαρί) με επίπεδο πυθμένα, κατάλληλο για λιμνοθάλασσες και ποτάμια

του άλλου και του καλύτερου, όπως είναι η Τέχνη. Αυτή η δεύτερη πραγματικότητα, του ονείρου και της φαντασίας, γίνεται συχνά δίχτυ προστασίας, σανίδα σωτηρίας, αλλά και κίνητρο δράσης.

[...] Διάφορα είναι και τα ιδεολογικά καταφύγια στα οποία συχνά προσφεύγουν πολλοί, όπως είναι οι οργανώσεις και ενώσεις με θρησκευτικό, πολιτικό, οικολογικό ή άλλο χαρακτήρα και με σκοπό τη δημιουργία πιστών οπαδών. Εδώ εντάσσονται και οι φανατικοί οπαδοί διαφόρων, ποδοσφαιρικών κυρίως, ομάδων, συνασπισμένοι σε «συνδέσμους». Αυτά τα ιδεολογικά καταφύγια θεωρούνται κοινωνικά αποδεκτά, εφόσον κινούνται σε πλαίσιο νομιμότητας και δεν εκτρέπονται σε αρνητικές ή βίαιες συμπεριφορές. Αντίθετα, υπάρχουν κάποια άλλα καταφύγια που θεωρούνται κακόφημα και η καταφυγή σ' αυτά αποβαίνει πάθος συχνά καταστροφικό, όπως είναι π.χ. η χαρτοπαιξία και ο τζόγος ή η συμμετοχή σε συμμορίες με δράση κοινωνικά απαράδεκτη και απαγορευμένη. Στο σημείο αυτό μπορούμε, τέλος, να αναφέρουμε και τα αρνητικά καταφύγια των αποκαλούμενων τεχνητών παραδείσων, όπως είναι το αλκοόλ και τα ποτά, τα ποικίλα ψυχοτρόπα φάρμακα και οι ναρκωτικές ουσίες, που συνήθως δημιουργούν εθισμό και είναι επικίνδυνα για την υγεία και για την ίδια τη ζωή, ένα είδος αργής αυτοκτονίας.

Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχουν ποικίλα καταφύγια, στα οποία οι άνθρωποι μπορούν να καταφύγουν είτε για να γεμίσουν τη ζωή τους είτε για να αντιμετωπίσουν δυσκολίες είτε για να ελαττώσουν τη μιζέρια της καθημερινότητας με κάποιο ελκυστικό υποκατάστατο, μιας και η δουλειά τους δεν τους δίνει συνήθως άλλη ικανοποίηση πέρα από την κάλυψη αναγκών βιοπορισμού. Ο καθένας ας βρει το καταφύγιό του.

A3. Ο αρθρογράφος αναφέρεται στην αξία των ονείρων, της Τέχνης και των ιδεολογικών οργανώσεων ως «θετικών καταφυγίων» για τον σύγχρονο άνθρωπο και ολοκληρώνει το άρθρο του με την προτροπή «Ο καθένας ας βρει το καταφύγιό του». Σε κείμενο 200-250 λέξεων που θα αναρτήσεις στο ιστολόγιο του σχολείου σου να σχολιάσεις τις απόψεις του και να αναδείξεις τη σημασία των «θετικών καταφυγίων» για τους εφήβους της ηλικίας σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ (1928-)

Ένα σημείωμα

Το ποίημα του Τίτου Πατρικίου «Ένα σημείωμα» περιλαμβάνεται στην ποιητική συλλογή «Αντικριστοί Καθρέφτες», εκδ. Στιγμή, 1988.

Καθώς τίποτα δεν πετάω
μα ούτε και τίποτα ταχτοποιώ
ανακυκλώνονται χαρτιά μες στα συρτάρια
σα λαχνοί μέσα σε κληρωτίδα.

Κατά καιρούς έρχεται στην επιφάνεια
εκείνο ακριβώς που δεν χρειάζομαι
όπως προχτές ένα σημείωμα γραμμένο
από συμμαθητή την ώρα των αρχαίων
στην τελευταία τάξη του γυμνασίου:

«Θέλω να ζήσω τόσο πλούσια

ώστε να πω ότι έζησα».

Πάνε τριάντα πέντε χρόνια

που δεν τον έχω ξαναδεί.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο ποιητής αφηγείται ένα προσωπικό του βίωμα. Γιατί έχει σημασία γι' αυτόν η τυχαία ανακάλυψη του παλιού σημειώματος; Εσύ ποια όνειρά σου θέλεις να πραγματοποιήσεις, ώστε μετά από τριάντα πέντε χρόνια να έχει για σένα νόημα η διατύπωση «Θέλω να ζήσω τόσο πλούσια ώστε να πω ότι έζησα»;

ή

2. Ο ποιητής αναφέρεται σε ένα σημείωμα που είχε γράψει ένας παλιός του συμμαθητής. Να υποθέσεις ότι τον «συναντά» μετά από τριάντα πέντε χρόνια σε κάποιο μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Να γράψεις το μήνυμα που θεωρείς ότι θα του έστελνε αξιοποιώντας στοιχεία που σου δίνονται στο ποίημα.

116. ΘΕΜΑ 12781

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η Ελληνίδα που μας έμαθε να ταξιδεύουμε

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο αποτελεί μέρος της συνέντευξης της δημοσιογράφου Μάγιας Τσόκλη στην Όλγα Χαραμή στις 18 Μαρτίου 2021 στον ιστοχώρο www.kathimerini.gr. Αναφέρεται στις εμπειρίες που απέκτησε από την πολύχρονη ταξιδιωτική εκπομπή της σε πολλά μέρη του κόσμου.

Αν μια Ελληνίδα είναι απόλυτα συνδεδεμένη στη συλλογική συνείδηση με το ταξίδι, αυτή είναι σίγουρα η Μάγια Τσόκλη. Δίκαια, όπως φαίνεται, όχι μόνο για τη μακρόχρονη ενασχόλησή της με το ταξιδιωτικό ρεπορτάζ, αλλά και γιατί, όπως λέει η ίδια, γεννήθηκε ταξιδεύοντας: «Γεννήθηκα στο Παρίσι και από μηνών ακόμη άρχισε το πηγαινέλα στην Ελλάδα με αεροπλάνα, τρένα και αυτοκίνητα. Πάντα λάτρευα να κοιτώ έξω από το παράθυρο, για τη μόνιμη εναλλαγή εικόνων, την αναζήτηση μιας λεπτομέρειας που κανείς άλλος δεν παρατήρησε ποτέ», θυμάται.

Για εκείνη, όσο περισσότερο ταξιδεύει κανείς τόσο πιο πλούσια σε αναμνήσεις και συγκινήσεις είναι η ζωή του: «Το ταξίδι είναι ίσως ο μοναδικός τρόπος –το λέω χρόνια και με χαρά βλέπω τη σκέψη μου να υιοθετείται και από νεόκοπους⁸ ταξιδιώτες– να επιμηκύνεις τη μοναδική ζωή που σου χαρίστηκε. Περνούν μέρες, εβδομάδες και μήνες καθημερινής ρουτίνας που απλώς εξατμίζονται, σαν να μην υπήρξαν ποτέ. Και έρχεται ένα μικρό, ταπεινό Σαββατοκύριακο στο Πάπιγκο, στην Ύδρα ή στο Παρίσι να καλύψει με τη λεπτομερή θύμησή της τη θολή πάχνη⁹ της καθημερινότητας», εξηγεί.

Καθώς ο κόσμος αλλάζει στο πέρασμα των χρόνων, παρατηρεί ότι αρκετοί προορισμοί που κάλυψε μέσα από την εκπομπή «Ταξιδεύοντας με τη Μάγια Τσόκλη» δεν υπάρχουν πια, όπως η Συρία, ή δεν είναι πλέον ασφαλείς, όπως πολλά μέρη του Πακιστάν, του Αφγανιστάν ή της Υεμένης: «Ακόμη και η Τουρκία, που τόσο αγαπήσαμε, σήμερα για πολιτικούς λόγους έχει απομακρυνθεί από την ψυχή μας», παρατηρεί. Ωστόσο, κάποια μέρη στα οποία

⁸ πρόσφατος, καινούριος

⁹ (μτφ) πρωινή δροσιά

αγαπά να επιστρέφει είναι «η Μαδαγασκάρη, η Αιθιοπία, το Αφγανιστάν, το Ιράν. Μέρη σκονισμένα αλλά και απαστράπτοντα. Μέρη που σε ταράζουν, σε εκπαιδεύουν, σε επιστρέφουν στην απαρχή του κόσμου μας».[...]

Προσόντα ενός ταξιδιώτη θεωρεί την ευελιξία, την περιέργεια, την ενσυναίσθηση¹⁰, την ευγένεια και το χιούμορ, κυριότερο όλων, όμως, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και στην προσπάθεια κατανόησής της. «Προφανώς και θα κρίνεις, προφανώς και θα συγκρίνεις, αλλά πάντα πρέπει να έχεις στο μυαλό σου ότι δεν έχεις όλες τις παραμέτρους, για να το κάνεις αντικειμενικά.

A3. Η Μάγια Τσόκλη στη συνέντευξή της αναφέρει ότι «το ταξίδι είναι ίσως ο μοναδικός τρόπος να επιμηκύνεις τη μοναδική ζωή που σου χαρίστηκε». Σε γνωστή σελίδα κοινωνικής δικτύωσης μερικοί/μερικές συνομήλικοί/συνομήλικές σου διαφώνησαν με την παραπάνω τοποθέτηση. Αποφασίζεις να αναρτήσεις επιστολή 200-250 λέξεων, προκειμένου να τους πείσεις για τα οφέλη (σωματικά– ψυχικά– πνευματικά– κοινωνικά)που θα αποκομίσουν από τις ταξιδιωτικές τους εμπειρίες και τη γνωριμία τους με άλλους λαούς.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ(1935 -)

Ο άνθρωπος που ετοιμάζε το αυτοκίνητό του(απόσπασμα)

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Νίκου Δήμου «Η Τέλεια Διαδρομή(Θεωρία και Ποίηση της Αυτοκίνησης)», που κυκλοφόρησε το 1996 από τις εκδόσεις Opera. Αναφέρεται στον πόθο ενός ανεκπλήρωτου ταξιδιού με αυτοκίνητο.

Ένιωθε την ανάγκη να είναι πάντα έτοιμος. Έβλεπε τη ζωή σαν προετοιμασία, προγύμναση, προπόνηση. Έπρεπε πάντα να είναι σε φόρμα. Σωματικά και ψυχικά. Για κάτι σημαντικό που θα συνέβαινε, για μια περιπέτεια που θα απαιτούσε τη μέγιστη απόδοση, για ένα μεγάλο πολύπλοκο ταξίδι στην άκρη των πάντων.

Όταν ήταν παιδί, διάβαζε και ξαναδιάβαζε Ιούλιο Βερν, επιστημονική φαντασία, εξερευνηήσεις, περιπέτειες. Μετά έκλεινε το βιβλίο και ξαναζούσε την πλοκή, βάζοντας τον εαυτό του στη θέση του ήρωα.[...]

Ώσπου μπήκε στη ζωή – από την πίσω πόρτα – κι άρχισε να κάνει αυτά που κάνουν όλοι. Δουλειά, σπίτι, παιδιά. Αλλά δεν έπαψε να ονειρεύεται. Και κάτι παραπάνω: Να ετοιμάζεται. Για τι πράγμα; Δεν ήξερε. Ήταν σίγουρος πως κάτι σημαντικό θα συνέβαινε ξαφνικά – και θα έπρεπε να ξεκινήσει. Να φύγει, να αλλάξει τόπο και ζωή. Παίρνοντας μαζί μόνο το αυτοκίνητό του.

Αυτό ήταν ο συνένοχος και ο σύντροφός του στα όνειρα. Γιατί, βέβαια, μόνος του δε θα έφτανε μακριά. Ενώ με τη βοήθεια του τετράτροχου φίλου, θα ταξίδευε σίγουρα τις μεγάλες αποστάσεις. Γι' αυτό συνεχώς ετοιμάζε το αυτοκίνητό του.

Πρώτα το είχε πάντοτε γεμάτο με βενζίνη, ξέχειλο. «Σκέψου» μονολογούσε «να ξεκινάς και να μη βρίσκεις πρατήριο». Μόλις λοιπόν κατέβαινε ο δείκτης στα τρία τέταρτα, πήγαινε και το γέμιζε ως επάνω.

Έπειτα το συντηρούσε σχολαστικά. Άλλαζε λάδια κάθε χίλια χιλιόμετρα. («Μπορεί να μη βρεις ΕΚΕΙ, σκεπτόταν, «και να πρέπει να κάνεις τρεις χιλιάδες χιλιόμετρα με παλιό λάδι!»)Που ήταν το ΕΚΕΙ, δεν ήξερε. Έπρεπε όμως να λάβει υπ' όψη του όλα τα ενδεχόμενα.[...]

¹⁰ η ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου

Όσο όμως λιγότερο ταξίδευε, τόσο περισσότερο φρόντιζε το αυτοκίνητό του. Το γυάλιζε, το καθάριζε, το πλούτιζε με χρήσιμα αξεσουάρ, το συντηρούσε, το ετοιμάζε. Κάθε τρεις μέρες μετρούσε τα λάδια, τις στάθμες των υγρών, τις πιέσεις των ελαστικών. «Δεν ξέρεις ποτέ ποια στιγμή θα χρειαστεί να ξεκινήσεις», συλλογιζόταν.

Να ξεκινήσει για πού; Αυτό δεν είχε σημασία. Φανταζόταν τον εαυτό του να τρέχει σε ανοιχτούς δρόμους, με βροχές, χιόνια, ανέμους δυνατούς – και να κυνηγάει κάποιον προορισμό που έμενε πάντα μακρινός.[...]

Αυτό ήταν το τρίτο του αμάξι. Τα προηγούμενα – που κι αυτά τα κρατούσε πάντα έτοιμα για μεγάλες αποδράσεις – δεν είχαν αξιωθεί να τις ζήσουν. Όταν γέρασαν, τα πούλησε – κυρίως διότι δεν θα επαρκούσαν πια στις ανάγκες του Ταξιδιού. Κι ένιωσε άσχημα, όταν τα αποχαιρετούσε, επειδή δεν εκπλήρωσε αυτό που κάθε μέρα τους υποσχόταν.[...]

Βλάβες, χτυπήματα, τον γέμιζαν άγχος. Όσο το αυτοκίνητο διανυκτέρευε στο συνεργείο – αυτός δεν έκλεινε μάτι. «Κι αν χρειαστεί τώρα να φύγω;» Όταν ξαναγύριζε σπίτι, το όνειρο συνεχιζόταν: «Το παίρνω και φεύγω, περνάω χώρες, βουνά, κάμπους...»

Ένιωθε έτοιμος. Αυτό ήταν το σημαντικό. Δεν ζούσε, αλλά περίμενε. Η αναμονή είχε αντικαταστήσει τη ζωή. Πάντοτε μέσα του αυτή η ένταση της ετοιμότητας, σαν τη χορδή του τόξου. Πάντοτε μέσα του η άλλη πραγματικότητα – σαν υπόσχεση. Και το αυτοκίνητό του, προέκταση και σύντροφος, έτοιμο, ρυθμισμένο, ανυπόμονο.[...]

Όταν, εντελώς ξαφνικά, έφυγε για την οριστική διαδρομή – (ελπίζω κι αυτή να είχε ωραίες στροφές κι ευθείες) βρήκανε το γέρικο αυτοκίνητο φορτωμένο ως επάνω εργαλεία, ανταλλακτικά, τρόφιμα... «Τι τα κουβάλαγε όλα αυτά ο μακαρίτης;», αναρωτήθηκαν.

Το αμάξι πουλήθηκε σε ένα συνταξιούχο. Ούτε αυτό έκανε το Ταξίδι.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιο ρόλο διαδραματίζει στη ζωή του ήρωα το αυτοκίνητο και γιατί, κατά τη γνώμη σου, συμβαίνει αυτό; Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η αφήγηση;

ή

2. Ο συγγραφέας αφηγείται ένα ταξίδι με το αυτοκίνητο που δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Να δώσεις στο τέλος της ιστορίας μια δική σου διαφορετική εκδοχή.

117. ΘΕΜΑ 12785

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Η επίδραση της κινηματογραφικής εικόνας στον τουρισμό]

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από την πτυχιακή εργασία της Μαρίας Πατούλα με τίτλο «Η επίδραση της κινηματογραφικής εικόνας στη δημιουργία τουριστικής ανάπτυξης» (σελ. 29-30). Δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2014.

Την περίοδο που στην Ευρώπη αναπτύσσονταν τόσο το σιδηροδρομικό δίκτυο όσο και οι ταξιδιωτικοί οδηγοί, ο ThomasCook το 1841 οργάνωσε το πρώτο ταξίδι με οδηγούς και λίγο αργότερα δημιούργησε και το πρώτο ταξιδιωτικό πρακτορείο «ThomasCookandSon» στο Λέισεστερ, το οποίο τα επόμενα χρόνια επεκτάθηκε σε όλο τον

κόσμο. Δεκαετίες μετά, το 1870, ο G. M. Pullman παρουσίασε τα πολυτελή ταξίδια με τρένο και ίδρυσε τη γνωστή σε όλους «Pullmancompany».

Στη συνέχεια, με τον ερχομό του 20ού αιώνα, ο τουρισμός μετατράπηκε από προνόμιο των «λίγων» σε μαζικό καταναλωτικό φαινόμενο, το οποίο φαινόμενο απέκτησε ακόμα μεγαλύτερη μαζικότητα μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Ο οργανωμένος αυτός μαζικός τουρισμός, που σαν στόχο έχει τη διασκέδαση και τη χαλάρωση, αποτέλεσε μια από τις βασικές του μορφές, η οποία κατέχει και τη μερίδα του λέοντος¹¹ όσον αφορά τον αριθμό τουριστών που τον πραγματοποιούν.

Οι λόγοι που πυροδότησαν αυτή τη ραγδαία ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού ήταν κυρίως η βελτίωση του ωραρίου εργασίας, η καλύτερη αμοιβή και η αύξηση του ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων, η εξέλιξη των μέσων μεταφοράς, η οργάνωση τουριστικών πακέτων προσφορών από ταξιδιωτικά πρακτορεία και τέλος η εξέλιξη της μαζικής τουριστικής παραγωγής, των τεχνολογιών πληροφόρησης και της διαφήμισης. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη εξέλιξη δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέα και η συνεισφορά της έμφυτης ανάγκης των ανθρώπων να ξεφύγουν από το άγχος και τη ρουτίνα της καθημερινότητας την οποία βιώνουν στους χώρους εργασίας και κατοικίας τους.

Στη πορεία, αυτή η τυποποιημένη μορφή τουρισμού που προκαλούσε φθορά στο φυσικό περιβάλλον και στην οικονομία του κάθε τόπου έχασε την αίγλη της και μεγάλο μέρος τουριστών στράφηκε σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η στροφή αυτή έθεσε ως δεδομένο ότι ο κόσμος αποζητούσε κάτι περισσότερο από απλή ξεκούραση, αποζητούσε την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων διαφορετικών από αυτές που βίωναν στην καθημερινότητά τους. Σε αυτό βοήθησε πολύ η αύξηση του χρόνου διακοπών των εργαζομένων, η οποία είχε ως αποτέλεσμα μια μεγαλύτερη τουριστική περίοδο για όλους.

Συνέπεια όλων των παραπάνω αλλαγών ήταν η εμφάνιση πολλαπλών μορφών εναλλακτικού τουρισμού όπως: γενικός τουρισμός, τουρισμός υγείας, μορφωτικός τουρισμός, τουρισμός άθλησης, αγροτικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, οικογενειακός τουρισμός, χειμερινός τουρισμός, θαλάσσιος τουρισμός, ορεινός τουρισμός κ.ά.

Όσο η βιομηχανία του τουρισμού ολοένα αυξάνεται, αλλά και συνδέεται με την εκάστοτε τεχνολογία της εποχής που διανύει, τόσο το τουριστικό φαινόμενο, αλλά και οι ανάγκες του κόσμου θα προσαρμόζονται με την ίδια τεχνολογία. Εν κατακλείδι, ο τουρισμός αποτελεί, όπως αναφέρθηκε σε αυτή τη μίνι ιστορική αναδρομή, την αρχαιότερη και ίσως σημαντικότερη οικονομική βιομηχανία στον κόσμο, η οποία τροφοδοτείται από τις ανάγκες των ανθρώπων για ελευθερία, εξερεύνηση νέων τόπων, αλλά και διαφοροποίηση της καθημερινότητάς τους.

A3. Στο κείμενο επισημαίνεται πως ο τουρισμός αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη οικονομική βιομηχανία στον κόσμο, η οποία τροφοδοτείται από τις ανάγκες των ανθρώπων για ελευθερία, εξερεύνηση νέων τόπων, αλλά και διαφοροποίηση της καθημερινότητάς τους. Ποιες δικές σου ανάγκες ικανοποιούνται με ένα ταξίδι; Θα τολμούσες ένα ταξίδι εναλλακτικού τουρισμού και ποια μορφή του θα ακολουθούσες από αυτές που αναφέρονται στο κείμενο; Να καταγράψεις τις απόψεις σου σε επιστολή 200-250 λέξεων που στέλνεις σε κάποιο φίλο/η σου.

¹¹ Μερίδα του λέοντος = το μεγαλύτερο μέρος/μερίδιο (μεταφορική χρήση της φράσης)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Είσαι για ένα ταξίδι στ' ανοιχτά;

Το παρακάτω ποίημα εντάσσεται στο έργο «Ξεφυλλίζοντας τη σιωπή» (εκδ. Καλέντης, 2004).

Είσαι για ένα ταξίδι στ' ανοιχτά;
Είσαι για ένα ρίσκο;
Θέλω να μου υποσχεθείς
πως δε θα πάρεις
μετεωρολογικό δελτίο.
Πως δε θα χεις μαζί σου
προμήθειες και αποσκευές.
Πως δε θα γεμίσεις
το πλεούμενο με σωσίβια.
Θα δέσουμε την άγκυρά μας
στα φτερά των γλάρων.
Και θα ορίσουμε τιμονιέρη μας
το πιο τρελό δελφίνι.
Θα σου χαρίσω
όλο το γαλάζιο του πελάγου.
Όλο το χρυσάφι του ήλιου.
Όλο το ροζ του δειλινού.
Να χεις χρώματα πολλά
να βάφεις τους πόθους και τις σκέψεις σου.
Θα γεμίσω τ' αμπάρι μας με όνειρα.
Να χεις πολλά.
Να μη φοβάσαι πως θα σου τελειώσουν.
Αν έχει λιακάδα θα απλώσουμε
τα δίχτυα της ζωής μας στην κουβέρτα
και θα μπαλώσουμε τις τρύπες
που μας άνοιξαν τα σκυλόψαρα.
Αν έχει βροχή θα βγάλουμε τη ψυχή μας
στ' άλμπουρο¹² να ξεπλυθεί.
Είσαι επιτέλους, για ένα ταξίδι στ' ανοιχτά;
Για ένα ρίσκο;

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

¹² ιστός, το κατάρτι του πλοίου

1. Το ποίημα αρχίζει και ολοκληρώνεται με την προτροπή: «Είσαι επιτέλους, για ένα ταξίδι στ' ανοιχτά; Για ένα ρίσκο;». Πώς το ποιητικό υποκείμενο φαντάζεται αυτό το ταξίδι; Πιστεύεις ότι τα ταξίδια δίνουν ένα ξεχωριστό περιεχόμενο στην ανθρώπινη ζωή;

ή

2. Πραγματοποίησες ένα ταξίδι που ήθελες από καιρό να κάνεις. Στο προσωπικό σου ιστολόγιο να καταγράψεις τις εμπειρίες που έζησες, τις στιγμές που διατηρούνται περισσότερο στη μνήμη σου και οτιδήποτε νομίζεις ότι κέρδισες από το ταξίδι αυτό.

118. ΘΕΜΑ 14832

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Διαφορές της καθημερινότητας σε Ελλάδα και Ιαπωνία

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από άρθρο του Θέμη Κατσιμίχα που δημοσιεύτηκε στο ιστολόγιο www.huffingtonpost.gr/themis-katsimichas/-_4511_b_9407868.html.

Η Ιαπωνία είναι ίσως η πιο «Δυτική» από τις χώρες της Ανατολικής Ασίας και κατά συνέπεια η καθημερινότητα των πολιτών της μοιάζει σε αρκετά σημεία με τη ζωή στη Δύση. Ωστόσο, όπως συμβαίνει με όλους τους πολιτισμούς, υπάρχουν πολλά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιαπωνικής καθημερινότητας που δεν τα βρίσκουμε εύκολα αλλού. Ειδικότερα, ο κατάλογος των διαφορών με την Ελλάδα είναι μακρύς, γεμάτος μικρές και μεγάλες, αστείες, περίεργες ή και εξοργιστικές διαφορές, άλλοτε προς το καλύτερο και άλλοτε προς το χειρότερο. Ιδού τα πιο τρανταχτά παραδείγματα:

Παρακαλώ βγάλτε τα παπούτσια σας! Στην Ιαπωνία κανείς μα κανείς δεν φοράει παπούτσια μέσα στο σπίτι και όλοι τα βγάζουν στην είσοδο. Πρόκειται για ένα μέτρο υγιεινής και καθαριότητας που τηρείται ευλαβικά και παντού. Τα περισσότερα ιαπωνικά σπίτια έχουν το πάτωμα υπερυψωμένο σε σχέση με τον χώρο μπροστά από την είσοδο, ώστε κάποιος να αφαιρεί τα παπούτσια του στον χώρο αυτό και στη συνέχεια να πατά με τις κάλτσες ή με παντόφλες στο εσωτερικό της οικίας. Το μέτρο αυτό τηρείται ακόμα και σε πολλά γραφεία, ιατρεία, εστιατόρια, καθώς και στα σχολεία, όπου οι μαθητές έχουν άλλα παπούτσια για να πηγαίνουν στο σχολείο και άλλα για να κυκλοφορούν μέσα σ' αυτό!

Καλώς ήλθατε, περάστε! Αν και η ευγένεια στην εξυπηρέτηση δεν λείπει -σε γενικές γραμμές- από τη χώρα μας, στην Ιαπωνία το επίπεδο εξυπηρέτησης σε υπηρεσίες και καταστήματα βρίσκεται σε δυσθεώρητα ύψη. Η ευγένεια ξεχειλίζει από παντού και απευθύνεται προς όλους ανεξαιρέτως: είτε μπει σ' ένα κατάστημα ο Κώστας από το Διακοφτό είτε η Βασίλισσα Ελισάβετ της Αγγλίας, η αντιμετώπιση είναι η ίδια. Οι υπάλληλοι θα σε καλωσορίσουν, θα χρησιμοποιήσουν την πιο ευγενική μορφή του προφορικού λόγου, για να σου μιλήσουν, και στο τέλος θα σου φέρουν τα προϊόντα που αγόρασες μέχρι την έξοδο, όπου θα στα παραδώσουν, θα σε ευχαριστήσουν για την επίσκεψή σου και θα υποκλιθούν μέχρι το πάτωμα ως ένδειξη ευγνωμοσύνης που προτίμησες το κατάστημά τους. Στα εστιατόρια, οι σερβιτόροι συνήθως γονατίζουν, για να πάρουν παραγγελία (ένδειξη σεβασμού στον πελάτη που κάθεται και βρίσκεται χαμηλότερα από τον όρθιο σερβιτόρο), πληρώνεις όχι στο τραπέζι, αλλά σε ταμείο δίπλα στην έξοδο και το φιλοδώρημα είναι άγνωστη λέξη, καθώς δεν υπάρχει τέτοιο έθιμο στη χώρα.

Μας συγχωρείτε, το τρένο θα αργήσει 17 δευτερόλεπτα. Τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς στις μεγάλες ιαπωνικές πόλεις είναι πεντακάθαρα, τελείως ακριβή στην ώρα τους και τα οδηγούν υπάλληλοι που φοράνε κοστούμι, γραβάτα (οι άντρες) και λευκά γάντια, οι οποίοι μιλάνε μέσω μικροφώνου στους επιβάτες, ανακοινώνοντας στάσεις ή δίνοντας διάφορες οδηγίες. Οι Ιάπωνες κινούνται κατ' εξοχήν με αυτά εντός των πόλεων, βασιζόμενοι στην ασφάλεια, την ευκολία πρόσβασης, την άνεση (εκτός των ωρών αιχμής) και την απόλυτη αξιοπιστία τους. Τις σπάνιες φορές που το τρένο θα αργήσει (π.χ. επειδή κάποιος έπεσε στις γραμμές από απροσεξία ή για να αυτοκτονήσει), οι υπάλληλοι στους σταθμούς και μέσα στο συρμό ενημερώνουν συνεχώς, ζητάνε εκατό φορές συγγνώμη για την τλαιπωρία και, όταν φτάσεις στον προορισμό σου, λαμβάνεις από το γραφείο του σταθμάρχη γραπτή βεβαίωση ότι η αργοπορία σου οφείλεται σε καθυστέρηση του τρένου. Αν η λειτουργία της γραμμής διακοπεί για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα, λαμβάνεις κουπόνι δωρεάν μετεπιβίβασης και μετακίνησης με τρένο άλλης εταιρείας.

Αυτές ήταν μερικές χαρακτηριστικές διαφορές στην καθημερινότητα Ελλάδας και Ιαπωνίας. Επιφυλασσόμαστε να επανέλθουμε στο μέλλον με κάμποσα παραδείγματα ακόμα.

A3. Ποιο από τα στιγμιότυπα της ιαπωνικής καθημερινότητας, όπως περιγράφονται στο κείμενο, σου έκανε περισσότερη εντύπωση και γιατί; Μπορείς να το συγκρίνεις με κάτι αντίστοιχο από τη ζωή στην Ελλάδα; Να γράψεις ένα σχετικό άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί σε ταξιδιωτικό περιοδικό.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ (1911-1996)

Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας

Το παρακάτω ποίημα αποτελεί απόσπασμα από την ομώνυμη ποιητική συλλογή (Ίκαρος, 2002)

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

Ο ήλιος ο ηλιάτορας 1

Ο πετροπαιχνιδιάτορας

από την άκρη των ακρώ

κατηφοράει στο Ταίναρο¹³

φωτιά 'ναι το πηγούνι του 5

χρυσάφι το πιρούνι του.

Ο ΗΛΙΟΣ

Ε σεις στεριές και θάλασσες

τ' αμπέλια και οι χρυσές ελιές

ακούτε τα χαμπέρια μου

μέσα στα μεσημέρια μου 10

«Σ' όλους τους τόπους κι αν γυρνώ

¹³Το ακρωτήριο στο άκρο της Πελοποννήσου

μόνον ετούτον αγαπώ!»

Από τη μέση του γκρεμού

στη μέση του άλλου πέλαγου

κόκκινα κίτρινα σπαρτά

15

νερά πράσινα κι άπατα¹⁴.

«Σ' όλους τους τόπους κι αν γυρνώ

μόνον ετούτον αγαπώ!»

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η πατρίδα του ήλιου στο ποίημα και με βάση ποια χαρακτηριστικά της δηλώνει ότι την αγαπάει; Εσύ ποια συναισθήματα τρέφεις απέναντι στη χώρα ή στον τόπο που θεωρείς πατρίδα σου;
2. Γράψε εσύ ένα δικό σου κείμενο (ποιητικό ή πεζό), στο οποίο ο πρωταγωνιστής (εσύ ή ένα φανταστικό πρόσωπο) να περιγράφει την πατρίδα του.

119. ΘΕΜΑ 14858

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τουρίστες ή ταξιδιώτες;

Το κείμενο είναι (διασκευασμένο) άρθρο της Ελένης Φράγκου, που δημοσιεύτηκε στις 25.06.2009 στον ιστότοπο «Οδοδείκτες» (προσπέλαση 16.10.2021) με θέμα τα ταξίδια και την νοοτροπία των ανθρώπων που ταξιδεύουν.

Από τους πρώτους Δυτικοευρωπαίους περιηγητές, οι οποίοι από τον 15ο αιώνα [...] ταξιδεύουν στην ανεξερεύνητη τότε Μεσόγειο από επιστημονικό ενδιαφέρον, αρχαιολατρία ή με σκοπό την αρχαιοκαπηλία, μέχρι τα εκατομμύρια των τουριστών που επισκέπτονται στη σύγχρονη εποχή τη Μεσόγειο [...] έχουν μεσολαβήσει πολλά: μεγάλες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές, επιστημονικές πρόοδοι, τεχνολογική επανάσταση, παγκοσμιοποίηση, κρίση θεσμών, εκδήλωση κρίσης στις προσωπικές σχέσεις των ανθρώπων, ανάδυση του υπαρξιακού αδιέξοδου ... και τόσα άλλα... Ο τουρισμός έγινε βιομηχανία που κινεί σε σημαντικό βαθμό τη διεθνή οικονομία, απασχολεί πάρα πολλούς εργαζόμενους και απευθύνεται σε εκατομμύρια πελατών διαφορετικού μορφωτικού και εισοδηματικού επιπέδου - όχι απαραίτητα σε κάποια ελίτ¹⁵. [...]

Η κυρίαρχη εικόνα που παρουσιάζει σήμερα ο τουρισμός διεθνώς, έτσι όπως αυτή παρατηρείται και βιώνεται στην πράξη, αλλά και αποτυπώνεται στις διαφημίσεις, είναι μια θορυβώδης, εσωτερικά και εξωτερικά, μαζική και σπασμωδική κίνηση και μετακίνηση με σκοπό την εκτόνωση από το στρες, την αλόγιστη κατανάλωση, που εκφράζεται συχνά και με... λυσσαλέες επιδρομές στα μαγαζιά, το άσκοπο ξενύχτι, το «άραγμα» και άλλα παρόμοια. [...] Αυτή η σφοδρή επιθυμία για εκτόνωση ερμηνεύεται εν μέρει, αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι το μεγαλύτερο διάστημα του έτους βιώνουμε έναν εγκλωβισμό μέσα στο επάγγελμά μας, που οι περισσότεροι δεν το αγαπάμε και

¹⁴ Πολύ βαθιά

¹⁵ είναι μια μικρή ομάδα ισχυρών ατόμων που κατέχουν ένα δυσανάλογο μερίδιο πλούτου, προνομίων, πολιτικής εξουσίας ή ικανότητας σε μια κοινωνία.

το βλέπουμε μάλλον σαν καταναγκαστικό έργο, καθώς δεν μας ικανοποιεί εσωτερικά. Κι αν ακόμη εξασκούμε κάποιο επάγγελμα που μας ταιριάζει, αυτό είναι ενταγμένο σε ένα ευρύτερο σύστημα λίγο-πολύ αρρωστημένο, που μας καταπονεί και πολλές φορές μας εξουθενώνει ψυχολογικά. Περιμένουμε, λοιπόν, τις διακοπές, για να ξεκουραστούμε, να χαρούμε, να χαλαρώσουμε. Μόνο που, έχοντας, όπως φαίνεται, εθιστεί στον εγκλωβισμό, βγαίνουμε από το καλούπι που λέγεται δουλειά και μπαίνουμε απλώς σε ένα άλλο: αυτό που λέγεται διακοπές, δηλαδή ταβέρνα, θάλασσα, ξαπλώστρα, βόλτα, μουσείο, μπαράκι... [...]

Η επιλογή δε του προορισμού μας γίνεται κατά κανόνα με κριτήρια εξωτερικά: περιέργεια για κάτι που ακούσαμε, διαθέσιμα χρήματα, επηρεασμός από διαφημίσεις, γενική τάση του περίγυρου ή της εποχής, ζήλιες κ.ά. Σπάνια επιλέγουμε κάτι βασιζόμενοι σε μια βαθύτερη ανάγκη του εαυτού μας –άλλωστε πόσο συχνά στεκόμαστε σιωπηλοί να ακούσουμε τη φωνή του; Σπάνια γίνονται οι επιλογές μας από γνήσια φιλομάθεια, από αληθινό ενδιαφέρον για κάποιον τόπο και τους ανθρώπους του. [...]

A3. Στο κείμενο παρουσιάζεται η συμπεριφορά των ανθρώπων που κάνουν τουρισμό. Να εκθέσεις σε 200-250 λέξεις με ποιες επιλογές, κατά τη γνώμη σου, οι τουρίστες θα ένιωθαν πραγματικά ευχαριστημένοι με το ταξίδι τους. Υπόθεσε ότι το κείμενό σου θα δημοσιευτεί ως άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ (1912-1991)

Επιστροφή από τους Δελφούς

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από την ποιητική συλλογή του βραβευμένου ποιητή και πεζογράφου Νικηφόρου Βρεττάκου με τίτλο «Ο χρόνος και το ποτάμι» (1957). Το ποίημα ανθολογείται στην Ποιητική Ανθολογία (βιβλίο όγδοο) του Λίνου Πολίτη, Δωδώνη, 1977.

Δίπλα μας πάνω στο άρμα του, ταξίδευε ο Ηνίοχος¹⁶.

Ακολουθούσαν πίσω μας οι Φαιδριάδες¹⁷.

Αντίλαλοι παράξενοι γύριζαν μες στη νύχτα,
 μια νύχτα που δεν έμοιαζε όπως τις άλλες νύχτες
 του κόσμου τόσο που, μπρος της, παραμέρισαν
 ακόμα κι οι βασιλικές νύχτες των παιδικών μου χρόνων.

[...]

Πάνω απ' τα ελάτια του βουνού, ολόχρυσο, παιχνιδίζοντας,
 έτρεχε ανάλαφρο μαζί μας το δρεπάνι του φεγγαριού,
 σαν ελαφάκι, ώσπου έδυσσε τέλος κι ο κόσμος άλλαξε
 σάμπως να γύρισε ό Θεός σελίδα. Σάμπως να 'γινε
 πάνω μας μια παράξενη άνοιξη, ο ουρανός
 έμοιαζε με κλαδί ανθισμένο.

[...]

¹⁶ το άγαλμα του Ηνίοχου βρίσκεται στο Αρχαιολογικό μουσείο των Δελφών

¹⁷ οι Φαιδριάδες πέτρες είναι δύο βραχώδη απότομα υψώματα πάνω από το Μαντείο των Δελφών.

Βλέπαμε ο ένας τον άλλο παραξευμεμένοι.

Δεν ξέραμε αν ήτανε νύχτα στη γη ή μέρα,
κάπου, σε κάποιον κόσμο άλλο. Και δεν ξέραμε
τι είχε συμβεί πάνω στη γη. Νιώθαμε την ψυχή μας
θησαυρισμένη μουσική. Φεύγαμε κι οι καρδιές μας
χτυπούσαν όπως το πρωί οι καμπάνες. Θα τελειώσει;

Μέσα μας ζούσαμε έναν φόβο. Τούτο το ταξίδι
μπορεί σε λίγο να τελειώσει; Θεέ μου, θα τελειώσει;
Και τι θα γίνει αυτό το φως όλο που αναδιπλώνεται
και ξεχειλίζει και κυλάει παντού, σε μιαν αδιάκοπη
άμπωτη¹⁸, σαν να μη χωράει; Τα πάντα έλαμπαν σάμπως
να βγήκανε όλες οι άνοιξες των αιώνων στο στερέωμα
και βάδιζαν σιγά -σιγά βαστάζοντας αστέρια
και λουλούδια στα χέρια
Ας μη τελειώσει!

[...]

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο ποίημα περιγράφεται ένα ταξίδι διαφορετικό από τα συνηθισμένα που γνωρίζουμε και έχουμε βιώσει. Ποιες εικόνες προβάλλει και αξιοποιεί το ποιητικό υποκείμενο, για να αποτυπώσει το ταξίδι του; Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σου προκαλούν οι εικόνες αυτές;

ή

2. Οι ταξιδιώτες στο ποίημα δεν θέλουν να τελειώσει το ταξίδι τους. Αν υποθέσεις ότι ταξίδευες μαζί τους, πώς θα περιέγραφες αυτή την ταξιδιωτική σου εμπειρία σε ένα κείμενο που θα ανεβάσεις στο προσωπικό σου ιστολόγιο;

120. ΘΕΜΑ 14863

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Αναφιώτικα: τι δεν ξέρατε για την ιστορική γειτονιά της Αθήνας

Το κείμενο αποτελεί (ελαφρώς διασκευασμένο) απόσπασμα από τουριστικό οδηγό που δημοσιεύτηκε στον διαδικτυακό ιστότοπο <https://www.news.gr/> στις 01.09.2021.

Είναι μια από τις πιο αγαπημένες γειτονιές της Αθήνας, με ιδιαίτερη ιστορία. Τα Αναφιώτικα εντυπωσιάζουν ντόπιους και ξένους με την ομορφιά τους. Εντυπωσιακή, όμως, είναι και η ιστορία τους. Το ίδιο συμβαίνει και με την Πλάκα, την πολύχρωμη και όμορφη γειτονιά της Αθήνας. Εκεί, για παράδειγμα, βρίσκεται η Οδός Τριπόδων, ο δρόμος που έχει το ίδιο όνομα εδώ και 25 αιώνες. Μια βόλτα εκεί θα σε ενθουσιάσει, ενώ πρόκειται για τον δρόμο

¹⁸ η πτώση της στάθμης της θάλασσας λόγω παλιρροϊκών φαινομένων

όπου βρισκόταν το κινηματογραφικό σπίτι του ζεύγους Κοκοβίκου από την ταινία «Η δε γυνή να φοβήται τον άνδρα».

Τα σπιτάκια στα Αναφιώτικα είναι συνολικά 45. Στην πραγματικότητα υπήρχαν πολλά περισσότερα, όμως πολλά από αυτά κατεδαφίστηκαν τη δεκαετία του '70, όταν ο οικισμός είχε κριθεί αυθαίρετος. Μια βόλτα στα στενά θα σε ταξιδέψει στο παρελθόν και θα θαυμάσεις τις ολάνθιστες και περιποιημένες αυλές. Τα δύο εκκλησιάκια που υπάρχουν στα Αναφιώτικα χώριζαν την περιοχή παλιότερα σε δύο ενορίες. Η μία εκκλησία είναι ο Άη-Γιώργης του Βράχου και ο Άγιος Συμεών στο δυτικό άκρο της γειτονιάς. Και οι δύο ναοί ανακατασκευάστηκαν από τους Αναφιώτες, που ήρθαν να μείνουν εδώ και τις βρήκαν μισοκατεστραμμένες.

Τα Αναφιώτικα παλιά λέγονταν «Μαύρες πέτρες». Την ονομασία αυτή είχαν κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, καθώς εκεί βρίσκονταν τα σπίτια των σκλάβων από την Αφρική. «Λίγες οικογένειες μαύρων, δούλοι από τον καιρό της Τουρκοκρατίας, ξετρύπωσαν από τα χαμηλά χωματένια σπίτια τους», γράφει για τη γειτονιά ο Χανς Κρίστιαν Άντερσεν στο «Οδοιπορικό στην Ελλάδα» το 1841. Υπάρχει ένα σημείο στα Αναφιώτικα που σου προσφέρει μια μοναδική θέα προς την Αθήνα και τον Λυκαβηττό. Είναι ένα πεζούλι που θα σου κλέψει την καρδιά, δίπλα από το σπίτι με τον αριθμό 34. Μπορεί να περπατάς σε γραφικά στενά, αλλά μην ψάχνεις για δρόμους με ονόματα. Το κάθε σπίτι έχει τον δικό του αριθμό και εύκολα μπορείς να βρεις αυτόν που θέλεις με βάση αυτό το στοιχείο.

- A3.** Να γράψεις μία επιστολή (200-250 λέξεων) σε έναν φίλο σου από το εξωτερικό, με την οποία τον προσκαλείς να έρθει για διακοπές στον τόπο σου. Προκειμένου να τον πείσεις να πραγματοποιήσει αυτό το ταξίδι, κάνεις μια σύντομη περιήγηση στις ομορφιές της ιδιαίτερης πατρίδας σου (την πόλη/ το χωριό/ τον δήμο σου).

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΚΗ ΖΕΗ (1923-2020)

Φεύγουμε για την εξοχή

Το απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη «Το καπλάκι της βιτρίνας» (εκδ. Μεταίχμιο, 2011).

Είχε αρχίσει η ζέστη για τα καλά. Η θάλασσα γέμισε βάρκες και βενζινακάτους. Τώρα πια δεν ήτανε καθόλου βαρετό, έστω κι αν καθόμασταν ολόκληρη την Κυριακή στη τζαμωτή.

Μπορούσαμε να βλέπουμε τις βάρκες να πηγαionoέρχονται -άλλες με τα κουπιά, άλλες μ' ολάνοιχα τα πανιά- και να παρακολουθούμε τις βενζινακάτους που παράβγαιναν η μια την άλλη, σηκώνοντας πίσω τους αφρό. Βέβαια, στην εξοχή ήτανε άλλο πράγμα: μπορούσαμε να μπούμε κι εμείς στις βάρκες και να καθόμαστε στην πλώρη, με τα πόδια κρεμασμένα στο νερό. Μετρούσα πως είχαμε ακόμα δέκα μέρες για να φύγουμε (γιατί κάθε χρόνο φεύγαμε την ίδια ημερομηνία), όταν άκουσα τη μαμά να λέει της θείας Δέσποινας:

- Δεν τις παίρνεις να φύγετε; Φέτος άρχισε πολύ νωρίς το καλοκαίρι.

Πέταξα από τη χαρά μου κι έτρεξα να το πω στη Μυρτώ.

- Σαχλαμάρες, λέει εκείνη. Κάθε χρόνο φεύγουμε στις 10 του Ιούνη.

- Η μαμά είπε πως έχει ζέστη και...

- Σαχλαμάρες, ξανάπε η Μυρτώ.

Έτρεξε, όμως, να ρωτήσει τη θεία Δέσποινα αν είναι αλήθεια.

Γύρισε φουριόζα και λαχανιασμένη από την τρεχάλα. [...]

Η εξοχή που πηγαίνουμε είναι απέναντι στη χώρα, στην άλλη μεριά της θάλασσας. Τη νύχτα μπορούμε να βλέπουμε αποκεί όλα τα φώτα της χώρας κι άμα έχει γαλήνη ακούγονται απόμακρα οι φωνές. Η εξοχή μας λεγόταν Λαμαγάρι, δεν είναι όμως καθαυτό χωριό. Εκεί ζούνε μονάχα όσοι δουλεύουνε σε κάτι στενόμακρα κτίρια, που τα λένε «αποθήκες», και φυλάγουν εκεί μέσα τα βαρέλια με τα κρασιά. Μένουνε σε κάτι μικρά χαμηλοτάβανα σπιτάκια, άλλα φτιαγμένα από πλίθες κι άλλα από πέτρα, που τα λένε «τσαρδάκια».

Είναι και μερικά πέτρινα δίπατα σπίτια, με βεράντες και αυλές, που τα λένε «Πύργους» κι ας έχουνε τρία δωμάτια μονάχα, όπως το δικό μας. Εκεί παραθερίζουνε όσοι έχουνε δικές τους τις αποθήκες. [...]

Φεύγουμε με τη θεία Δέσποινα και τον παππού. Ο μπαμπάς και η μαμά έρχονται μόνο τα Σαββατοκύριακα. Ευτυχώς, δηλαδή. Γιατί ο μπαμπάς, που δεν έχει γεννηθεί σε νησί, φοβάται τόσο πολύ τη θάλασσα, που δε μας αφήνει βήμα να κάνουμε μόνες μας. Και μας νομίζει τόσο κουτές, να πάμε να γλιστρήσουμε από το μουράγιο και να πέσουμε κατευθείαν με το κεφάλι στη θάλασσα, να πνιγούμε.

Η θεία Δέσποινα, πάλι, φτάνει να μη γεμίζουμε άμμους το σπίτι, να πλένουμε κάθε βράδυ τα πόδια μας πριν κοιμηθούμε -κι όσο για θάλασσα... «Καλό κάνει να ψηθεί το πετσί σας στο αλάτι». Κι ο παππούς το μόνο που ζητάει από μας είναι να θυμόμαστε το βράδυ το αρχαίο ρητό που μας μαθαίνει κάθε πρωί, την ώρα που τρώμε.

Ήμασταν πια έτοιμοι να ξεκινήσουμε για το Λαμαγάρι και την παραμονή το βράδυ ο μπαμπάς μάς φώναξε να μας πει τις «δέκα εντολές», όπως λέγαμε με τη Μυρτώ. Κάθε χρόνο μας έλεγε τα ίδια και τα είχαμε μάθει πια απέξω.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί η ηρωίδα περιμένει με τόση λαχτάρα τη στιγμή που θα έφευγαν μαζί με την αδελφή της για την εξοχή; Εσύ για ποιους λόγους περιμένεις κάθε χρόνο τις καλοκαιρινές διακοπές;

ή

2. Η ηρωίδα αναφέρει πως ο πατέρας της είναι αυστηρός και περιορίζει την ελευθερία κινήσεων σε εκείνη και στην αδελφή της κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Να γράψεις έναν διάλογο που φαντάζεσαι ότι θα μπορούσε να γίνει ανάμεσα στις δύο αδελφές και στον πατέρα τους την παραμονή της αναχώρησής τους για διακοπές.

121. ΘΕΜΑ 14939

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η αξία του «ταξιδεύειν»

Το άρθρο της Ηλέκτρας Χαζηδημητρίου δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα: inzone.gr στις 12/8/2016 και ανακτήθηκε στις 20/9/2021.

Πολλές φορές αναρωτιόμαστε ποιο είναι το πολυτιμότερο συστατικό της ευτυχίας, η πεμπουσία της ζωής που αξίζει να παλέψουμε για να κατακτήσουμε, έτσι ώστε να φτάσουμε έστω κι ένα βήμα πιο κοντά στην πολυπόθητη ευδαιμονία. Αν και η ευτυχία είναι κάτι εντελώς υποκειμενικό για τον κάθε άνθρωπο, οι περισσότεροι τουλάχιστον από εμάς θα συμφωνούσαμε πως ευτυχία είναι αδιαμφισβήτητα μια ευρεία συλλογή στιγμών, στιγμών ιδιαίτερων και ξεχωριστών για τον καθένα από εμάς.

Πολύτιμες και ανεξίτηλες στη μνήμη στιγμές μπορούν να μας χαρίσουν πολλά και διαφορετικά πράγματα στη ζωή. Ένα από αυτά είναι και τα ταξίδια. Η αξία των ταξιδιών είναι από κάθε άποψη ανεκτίμητη. Κι αυτό, γιατί τα ταξίδια έχουν το μοναδικό χάρισμα να συνδυάζουν όλα αυτά τα συστατικά στοιχεία που χρειάζεται πραγματικά ο άνθρωπος προκειμένου να εξελιχθεί πνευματικά και ψυχικά και ως αποτέλεσμα αυτού να ολοκληρωθεί και να ευτυχήσει.

Καλώς ή κακώς, ζούμε σε μια εποχή που η καθημερινότητα απαιτεί από εμάς μεγάλα ποσά ενέργειας και ψυχικών αποθεμάτων, προκειμένου να αντεπεξέλθουμε επιτυχώς στους ταχείς και άκρως πιεστικούς και απαιτητικούς ρυθμούς ζωής. Μέσα, λοιπόν, σ' αυτόν τον κυκεώνα των αλληπάλληλων υποχρεώσεων και δυσκολιών, συχνά παρασυρόμαστε από τη ρουτίνα της καθημερινότητας και λησμονούμε να προσφέρουμε στον εαυτό μας ένα πολύτιμο δώρο: στιγμές προσωπικής ηρεμίας και ικανοποίησης.

Τα ταξίδια είναι μια ευκαιρία για φυγή από την πολλές φορές πληκτική και αγχογόνο πραγματικότητα, αλλά και ένας τρόπος για μια καλύτερη γνωριμία με τον ίδιο σου τον εαυτό και τα “θέλω” του. Η αλλαγή παραστάσεων σε συνδυασμό με τη συσσώρευση καινούργιων εμπειριών και αναμνήσεων στην παρακαταθήκη του καθενός, καθιστά τα ταξίδια τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο ψυχικής εκτόνωσης και αναζωογόνησης του κάθε ανθρώπου.

Ακόμη, ο συγχρωτισμός ανθρώπων ενδεχομένως διαφορετικής εθνικής προέλευσης και κουλτούρας, σε συνδυασμό με την πνευματική μέθεξη με τον πολιτισμό του τόπου που επισκέπτεται κανείς, συμβάλλουν στην ευρύτερη μόρφωση του ανθρώπου, τη διεύρυνση των πνευματικών του οριζόντων, καθώς και τη γνώση και υιοθέτηση νέων τρόπων ζωής και σκέψης.

Επιπλέον, μέσα από τη διάδοση και ανταλλαγή ιδεών που παρέχουν τα ταξίδια, μπορεί να επιτευχθεί μια γόνιμη και υγιής επικοινωνία και γνωριμία διαφορετικών ανθρώπων και λαών. Το τελευταίο μπορεί να αποτελέσει σπουδαίο επίτευγμα στην προσπάθεια της ανθρωπότητας για την άρση των εθνικιστικών προκαταλήψεων, τον περιορισμό του ρατσισμού και την επικράτηση της διακρατικής ειρήνης και συνεργασίας.

Συμπερασματικά, διαφαίνεται πως τα ταξίδια δεν είναι κάτι απλό... Στην πραγματικότητα, αυτές οι μικρές αποδράσεις από την καθημερινότητα κρύβουν πολλά περισσότερα. Είναι μία από τις λίγες μορφές πραγματικής ψυχαγωγίας που συνδυάζει με τον ωραιότερο δυνατό τρόπο τη γνώση με τη διασκέδαση και που αποτελεί μια ακένωτη πηγή πολύτιμων και αξέχαστων αναμνήσεων και εμπειριών.

A3. Στο σχολείο σου έχει ληφθεί η απόφαση να μην πραγματοποιηθούν καθόλου ταξίδια αυτή τη χρονιά, εξαιτίας της ζοφερής συμπεριφοράς των συμμαθητών σου. Ως εκπρόσωπος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου ετοιμάζεις μία ομιλία (200-250 λέξεων) προς τον σύλλογο διδασκόντων με την οποία ζητάς την ακύρωση της απόφασης αυτής, παρουσιάζοντας τα οφέλη που έχουν τα ταξίδια στην πνευματική και ψυχοσυναισθηματική συγκρότηση των μαθητών.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ (1896-1928)

Τελευταίο ταξίδι

Το ποίημα δημοσιεύτηκε στην ποιητική συλλογή « Ελεγεία και Σάτιρες» το 1927 και αντλήθηκε από το βιβλίο: Άπαντα Καρυωτάκη (εκδόσεις: Πέλλα)

Καλό ταξίδι, αλαργινό¹⁹ καράβι μου, στου απείρου
και στις νυχτός την αγκαλιά, με τα χρυσά σου φώτα!
Να 'μουν στην πλώρη σου ήθελα, για να κοιτάζω γύρου
σε λιτανεία²⁰ να περνούν τα ονείρατα τα πρώτα.

Η τρικυμία στο πέλαγος και στη ζωή να παύει,
μακριά μαζί σου φεύγοντας πέτρα να ρίχνω πίσω,
να μου λικνίζεις²¹ την αιώνια θλίψη μου, καράβι,
δίχως να ξέρω πού με πας και δίχως να γυρίσω!

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Τι ζητάει το ποιητικό υποκείμενο από το καράβι και ποια βαθύτερη του επιθυμία υποδηλώνεται με αυτόν τον τρόπο; Πότε αισθάνθηκες τελευταία φορά την ανάγκη να φύγεις μακριά;

ή

2. Αν υπήρχε τρόπος να ταξιδέψεις στον τόπο των ονείρων σου, ποιος θα ήταν αυτός και τι θα επέλεγες να δεις και να ζήσεις; Μπορείς να αρχίσεις το κείμενό σου έτσι: « Αν μπορούσα να ταξιδέψω οπουδήποτε στη γη, θα επέλεγα να βρεθώ...»

122. ΘΕΜΑ 14941

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Στη ζωή αξίζει να ξοδεύεις μόνο για βιβλία και ταξίδια

Το (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο της Σταυρούλας Φωτιάδου αντλήθηκε από τον ιστότοπο:

<https://www.newside.gr/> στις 19.11.2021.

Έρχονται κάποιες στιγμές που κάνουμε τον απολογισμό μας. Ο απολογισμός δεν έχει μία μόνο μορφή. Μπορούμε να κάνουμε τον συναισθηματικό απολογισμό μας, τον οικονομικό, τον οικογενειακό· εξαρτάται κάθε φορά, αφού έχει πολλές όψεις. Από μία ηλικία και μετά κάθεσαι κι αναρωτιέσαι: «Εγώ τι έκανα σ' αυτή τη ζωή; Τι έδωσα; Τι πήρα; Τι απέκτησα; Τι μου έμεινε;». Λέω από μια ηλικία και μετά, γιατί κάτω απ' τα τριάντα, συνήθως, οι προτεραιότητες κι οι εκτιμήσεις έχουν άλλα κριτήρια. Τελικά, το συμπέρασμα είναι ένα. Ξέρετε πού πρέπει να ξοδεύουμε τα χρήματά μας; Σε ταξίδια και βιβλία, μόνο αυτά μένουν και μόνο αυτά τ' αξίζουν τα λεφτά τους.

Τα ταξίδια και τα βιβλία προσφέρουν αναμνήσεις, εικόνες, μυρωδιές, προβληματίζουν, ανοίγουν τους ορίζοντες, σε βάζουν να δεις κι άλλους κόσμους άγνωστους, φανταστικούς ή πραγματικούς, πηγαίνουν τη σκέψη ένα βήμα παραπέρα. Το κυριότερο είναι πως δεν χαλάνε, κανείς δεν μπορεί να τα καταστρέψει. Κι αν καούν οι φωτογραφίες του ταξιδιού κι αν σκιστούν οι σελίδες του βιβλίου, η μνήμη τα κρατάει ζωντανά έτσι κι αλλιώς. Ακόμη

¹⁹ αλαργινός: ο απόμακρος, που έρχεται από μακριά

²⁰ λιτανεία: θρησκευτική πομπή με συχνά με περιφορά εικόνας

²¹ λικνίζω: κουνώ ελαφρά πέρα δώθε

κι όταν ένας άνθρωπος νοσήσει από ασθένεια που του καταστρέφει τη μνήμη, έχει γίνει τόσο ξεχωριστός άνθρωπος, τόσο ανοιχτόμυαλος, τόσο χορτασμένος που κανένας δεν είναι σε θέση να αμφισβητήσει το ποιόν του.

Γιατί να ξοδεύουμε χρήματα μόνο σε υλικά αγαθά; Γιατί έχουμε γίνει τόσο άπληστοι κι αχόρταγοι και ταυτόχρονα ανικανοποίητοι; Όσα έχουμε, άλλα τόσα θέλουμε κι όσα χρήματα κι αν ξοδέψουμε, θέλουμε άλλα τόσα για να συνεχίσουμε να ξοδεύουμε. Θέλουμε σπίτια, αυτοκίνητα, ρούχα, κοσμήματα, καλλυντικά, παπούτσια, τσάντες, έπιπλα. Ανοίγουμε γεμάτες ντουλάπες και ως δια μαγείας δεν έχουμε τίποτα να φορέσουμε, μετά από πέντε χρόνια δε μας αρέσει ο καναπές και θέλουμε καινούργιο. Παθαίνουμε παράκρουση με τις ρυτίδες και τρέχουμε να τις γεμίσουμε, αν το παπούτσι δεν είναι φέτος στη μόδα ούτε γι' αστειό δεν μπαίνει στο πόδι μας, «χρειαζόμαστε» και κινητό και τάμπλετ και υπολογιστή, ξυπνάμε και κοιμόμαστε με «θέλω αυτό» και «πρέπει να πάρω εκείνο». Τελικά; Χάνουμε το νόημα, χάνουμε την ουσία. Ένα ζευγάρι παπούτσια, δυο μπλούζες, ένα κολιέ, μια κρέμα, ένα γκατζετάκι λιγότερα και θα μπορούσαμε να πάρουμε δέκα βιβλία ή να κάνουμε ένα ταξίδι. Δεν θέλει κόπο, τρόπο θέλει. Δεν μιλάω για υπερβολές, για μέτρο μιλάω και αξίες. Σαφώς και όλοι χρειαζόμαστε ποιότητα στην καθημερινότητά μας, δεν χρειαζόμαστε, όμως, τις υπερβολές και τις πολυτέλειες.

Διάβασε και ταξίδεψε και, όταν σε ρωτήσει κάποιος «Εσύ τι κέρδισες απ' τη ζωή σου;», θα έχεις ένα εκατομμύριο πράγματα να του πεις. «Γνώρισα χώρες, πόλεις, χωριά που μόνο όταν τα είδα κατάλαβα πόσο «μικροί» είμαστε, πόσο «τίποτα» μέσα σ' έναν πελώριο κόσμο. Είδα ανθρώπους διαφορετικούς, μ' άλλες συνήθειες. Δοκίμασα γεύσεις παράξενες για τον δικό μου ουρανίσκο, άκουσα πρωτόγνωρους ήχους, έφτασαν στη μύτη μου ξεχωριστές μυρωδιές. Μίλησα μ' ανθρώπους άλλων θρησκειών, άλλης φιλοσοφίας και διαπίστωσα την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης σκέψης. Έζησα για μερικές ώρες στην εποχή της Αναγέννησης, στην Κατοχή, στη γαλλική επανάσταση, στην αρχαία Ελλάδα, στη μεταπολίτευση. Για τετρακόσιες σελίδες ήμουν μια ζωγράφος, μια υπηρέτρια, μια καταζητούμενη, μια ηθοποιός, μια δημοσιογράφος, μια πολύτεκνη μητέρα. Στ' αλήθεια ή στα ψέματα ο κόσμος ανοίχτηκε μπροστά μου και δεν θα σταματήσει ν' ανοίγεται γιατί ο κόσμος είναι τεράστιος. Τα μέρη δεν τελειώνουν ποτέ και τα βιβλία είναι άπειρα!». Γι' αυτό, τα επόμενα χρήματα που θα φτάσουν στα χέρια σου, φρόντισε να τα επενδύσεις σωστά.

A3. Η κειμενογράφος υποστηρίζει πως μόνο τα βιβλία και τα ταξίδια «αξίζουν τα λεφτά τους». Οι απόψεις της σε εμπνέουν κι αποφασίζεις να τις αξιοποιήσεις, εμπλουτίζοντάς τες με δικές σου ιδέες, σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου σε ημερίδα με θέμα «Νέοι και ποιότητα ζωής», την οποία διοργανώνει η δημοτική βιβλιοθήκη της περιοχής σου. Στόχος σου είναι να προβάλεις στο ακροατήριό σου την ταξιδιωτική και αναγνωστική κουλτούρα ως στάσης ζωής.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

EMILY ELIZABETH DICKINSON (1830-1886)

Σαν το Βιβλίο καμιά Φρεγάτα δεν υπάρχει

Το ποίημα από τη συλλογή «Το ανεξάντλητα σημαίνον. 91 ποιήματα.» (μτφρ. Έλλη Συνοδινού, εκδ. Ιδεόγραμμα, 2006) γράφτηκε το 1873 από την Αμερικανίδα Έμιλι Ελίζαμπεθ Ντίκινσον, που, ως κόρη εύπορης, αλλά συντηρητικής οικογένειας, πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής της απομονωμένη στο δωμάτιό της.

Σαν το Βιβλίο καμιά Φρεγάτα²² δεν υπάρχει

Μακριά σε Χώρες να μας πάει

Ούτε της Κούρσας Άλογα που ορθώνονται

Σαν μια Σελίδα Ποίησης που ορμάει-

Ταξίδι σαν κι αυτό και πένητες²³ μπορούν να κάνουν

Χωρίς Διοδίων βάρη-

Πόσο το Άρμα είναι λιτό

Ψυχή όταν κουβαλάει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο παρουσιάζει το λογοτεχνικό βιβλίο ως ένα ιδανικό μέσο ταξιδιού. Γιατί ισχυρίζεται ότι είναι κατάλληλο για όλους τους ανθρώπους, ακόμη και τους φτωχούς; Για ποιους λόγους θεωρείς ότι όσοι διαβάζουν βιβλία ταξιδεύουν μέσα από την ανάγνωση;

ή

2. Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο, να γράψεις μια επιστολή που απευθύνει το ποιητικό υποκείμενο σε φιλικό του πρόσωπο, για να εξηγήσει την αξία που έχει στη ζωή του το βιβλίο.

123. ΘΕΜΑ 14944

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η αξία των ταξιδιών

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα προέρχεται από το κείμενο της Χρύσας Αγγελάκη που δημοσιεύτηκε στον διαδικτυακό ιστότοπο <https://www.maxmag.gr/> στις 14.04.2020 (ανάκτηση στις 13.10.2021).

Ο καθένας μας απολαμβάνει τα ταξίδια. Ακόμα και στην ιδέα τους πιάνουμε τον εαυτό μας να ονειροπολεί. Πέραν, όμως, της ευχαρίστησης, την ανακάλυψης νέων τόπων και των εμπειριών που μας προσφέρουν έχουν στην πραγματικότητα πολύ μεγαλύτερη αξία. Ας ξεφύγουμε για λίγο απ' ό,τι μοιάζει προφανές κι ας διερευνήσουμε πιο λεπτούς λόγους που αναδεικνύουν την αξία των ταξιδιών.

Φυσικά, ο τόπος που μεγαλώσαμε θα αντανακλάται πάντα στα μάτια μας σαν τη διεύρυνση του σπιτιού μας. Γνώριμος, «δικός μας», ο πιο όμορφος που θα υπάρξει. Θα σκεφτούμε διπλά και τριπλά, πριν τον εγκαταλείψουμε. Ακόμα κι ένα μακρύ στον χρόνο ταξίδι συχνά αποβαίνει αβάσταχτο και η σκέψη της επιστροφής μοιάζει μονόδρομος. Σαν αρχίσεις, όμως, να επισκέπτεσαι νέα μέρη, η αντίληψη αυτή σιγά σιγά ξεθωριάζει. Αναδύεται, έτσι, η αξία των ταξιδιών. Κάθε νέα για τα μάτια μας πόλη κλέβει την πρωτιά κάποιας άλλης στην καρδιά μας. Χωρίς να το καταλάβουμε, αφού πλέον έχουμε γυρίσει αρκετά τον κόσμο, βρίσκουμε τον εαυτό μας να αναρωτιέται: «Μπορούν να συγκριθούν ανόμοια πράγματα; Μπορούν να συγκριθούν οι πόλεις, όταν η καθεμία έχει τη δική της

²² μέσου μεγέθους γρήγορο πολεμικό πλοίο

²³ φτωχοί

ξεχωριστή ομορφιά;» Όχι μόνο μοιάζει αδύνατο, αλλά θα χρησιμοποιήσω τον τολμηρό όρο «είναι αδύνατο». Τότε καταλαβαίνουμε πως, όσα ταξίδια κι αν κάνουμε, πάντα θα υπάρχει απόθεμα περίσσιας ομορφιάς.

Άλλο ένα θετικό των ταξιδιών με ανεκτίμητη αξία είναι ότι δενόμαστε με τον συνταξιδιώτη μας. Επιλέγουμε προσεκτικά με ποιον θα ταξιδέψουμε, καθώς δεν πρόκειται για μια απλή απόφαση. Με αυτόν τον έναν ή με αυτήν την συγκεκριμένη παρέα που επιλέγουμε θα δημιουργήσουμε εμπειρίες που σίγουρα δεν θα ξεχαστούν. Μετά την ενθύμηση ενός ταξιδιού, οι στιγμές λησμονούνται. Η αμέσως επόμενη σκέψη πηγαία²⁴ στρέφεται στον άνθρωπο ή στην παρέα που μας συντρόφευε. Έτσι, λοιπόν, όπως δεν πρόκειται ποτέ να ξεχάσουμε ένα ταξίδι και σχεδόν ποτέ δεν θα κάνουμε κάποια αρνητική σκέψη για μια εκδρομή, το ίδιο ισχύει και για τον συνοδοιπόρο μας. Οι εμπειρίες μας θα είναι κοινές, οι φωτογραφίες θα θυμίζουν τις αναμνήσεις κι ο συνταξιδιώτης μας θα χαίρει πάντα θετικού προσήμου.

A3. Η κειμενογράφος παραθέτει τις απόψεις της για τα οφέλη των ταξιδιών. Αξιοποιώντας τα επιχειρήματά της και ενισχύοντάς τα με τις δικές σου θέσεις σχετικά με την αξία των ταξιδιών, να γράψεις επιστολή (200-250 λέξεων) προς τον Διευθυντή και τον Σύλλογο Διδασκόντων του σχολείου σου, με την οποία θα απευθύνεις αίτημα εκ μέρους της τάξης σου να διοργανωθεί μία ολιγοήμερη εκπαιδευτική εκδρομή στο πλαίσιο των σχολικών σας δραστηριοτήτων.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΙΣΙΔΩΡΟΣ ΖΟΥΡΓΟΣ (1964 -)

[Η κοινωνιομετρία του λεωφορείου]

Τα αποσπάσματα προέρχονται από το μυθιστόρημα «Φράουστ» του Ισίδωρου Ζουργού (εκδ. Πατάκη, 2014).

Τέντωσε το μεσαίο δάχτυλο και μ' αυτό αγκάλιασε το διχτάκι της μπροστινής θέσης. Το τράβηξε προς το μέρος του και το άφησε να χτυπήσει με ορμή στην πλάτης της θέσης με τον αριθμό είκοσι οχτώ. Δεν ήταν η πρώτη φορά που το έκανε· μετά από τη Θήβα συνέβαινε πιο συχνά, άλλωστε ο θόρυβος του λεωφορείου δεν άφηνε κανένα απ' τους επιβάτες να καταλάβει το παραμικρό. [...]

Άρχισε να κοιτάζει προσεκτικά όσα κεφάλια ξεχώριζαν πάνω από τις θέσεις· δεν του προκαλούσαν κανένα ενδιαφέρον. Τα ήξερε όλα πολύ καλά, τα είχε τακτοποιήσει σε μια σειρά στο μυαλό του, δεν είχε τίποτα καινούριο να προσθέσει· η κοινωνιομετρία του λεωφορείου ήταν έτοιμη από καιρό. [...]

Οι επιβάτες: όσοι κάθονται στις μπροστινές θέσεις χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

Αυτοί με τα προβλήματα ζάλης και ναυτίας, που αναγκάζονται να ταξιδεύουν πάντα μπροστά. Τους καταλαβαίνεις αμέσως, γιατί εκτελούν κινήσεις αργές και προσεχτικές, δε γελάνε, δε μιλάνε πολύ, μόνο χαμογελάνε διακριτικά στους διπλανούς. Το βλέμμα τους φτερουγίζει έξω απ' τα τζάμια, στον παράδεισο της ακινησίας, μακριά από κλειστές στροφές και τραντάγματα, στην Εδέμ των πεζοπόρων.

Δεύτερη κατηγορία είναι οι υπερβολικά αγχώδεις, οι κυριευμένοι απ' τη μεγάλη νεύρωση -γνωστή και ως φόβος του ορθίου· και αυτούς τους ξεχωρίζεις αμέσως. Το εισιτήριό τους έχει ημερομηνία δέκα μέρες πριν απ' το ταξίδι. Έρχονται στον σταθμό μία ώρα νωρίτερα από την αναχώρηση, και πριν επιβιβαστούν ρωτάνε πάντα τρία ή τέσσερα άτομα αν είναι αυτό το σωστό λεωφορείο και όχι κάποιο άλλο.

²⁴ αυθόρμητα

Τρίτη κατηγορία είναι αυτοί οι σχετικά δυσεύρετοι, αυτοί που απλά θέλουν να είναι μέσα στα πράγματα. Πιάνουν αμέσως φίλιες με τον οδηγό και τον εισπράκτορα, αποκόβονται από τους υπόλοιπους και κερνάνε κουλουράκια ή καραμέλες μέντα. Βέβαια, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ξεσπαθώνουν, προτείνουν συγκεκριμένο σταθμό στο ραδιόφωνο κι έχουν άποψη για το αν πρέπει να γίνουν παραπάνω στάσεις. Μπορεί να τους ξεχωρίσει κανείς από την κραυγαλέα κοινωνικότητά τους.

Στις μεσαίες θέσεις τα πράγματα είναι πιο απλά. Πρόκειται για ανθρώπους καθημερινούς, συνηθισμένους, που δεν περιμένουν τίποτα ιδιαίτερο από ένα ταξίδι, δε θέλουν να γνωρίσουν κανέναν και τίποτα μέσα απ' αυτό. Θέλουν απλά να φτάσουν.

Αρκετό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ένοικοι της γαλαρίας.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο ήρωας κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού με λεωφορείο περνά την ώρα του προσπαθώντας να κατατάξει τους επιβάτες σε κατηγορίες ανθρώπων. Ποιες είναι οι κατηγορίες αυτές; Ποιες σκέψεις γεννά σε σένα μια διαδρομή με (αστικό ή τουριστικό) λεωφορείο;

ή

2. Να δώσεις τη δική σου συνέχεια στο απόσπασμα, από το σημείο που διακόπτεται η αφήγηση έως την άφιξη του ήρωα στον προορισμό του, είτε ξεκινώντας από την περιγραφή των «ενοίκων της γαλαρίας» είτε γράφοντας έναν υποθετικό διάλογο με κάποιον συνεπιβάτη.

124. ΘΕΜΑ 14951

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Καλοκαιρινές διακοπές και απο-δράσεις»

Το ακόλουθο διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης άρθρο του Βασίλη Μανουσέλη δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών (www.efsyn.gr) στις 23-7-2016 .

Ο τόπος και ο τρόπος που επιλέγει κανείς να περάσει τις καλοκαιρινές διακοπές του μας αποκαλύπτουν πολλά όχι τόσο για τις οικονομικές δυνατότητες όσο για την προσωπικότητα και τις ψυχαγωγικές ανάγκες του παραθεριστή. Μια φορά τον χρόνο, οι εξαντλημένοι εργαζόμενοι ασκούν το δικαίωμα ή μήπως την κοινωνική «υποχρέωσή» τους να αφήσουν το σπίτι τους στην πόλη για να μετακομίσουν για λίγο σε κάποιο πολύ οικείο ή εξωτικό παραθεριστικό θέρετρο. Τελικά, με βάση ποια -προσωπικά και αντικειμενικά- κριτήρια επιλέγουν οι σημερινοί τουρίστες το πού και το πώς θα περάσουν τις διακοπές τους;

Τους δύο τελευταίους αιώνες η τουριστική νοοτροπία και πρακτική αλλάζει και διαφοροποιείται διαρκώς, δημιουργώντας όχι μόνο εντελώς διαφορετικά πρότυπα διακοπών, αλλά και εντελώς διαφορετικά πρότυπα τουριστών. Ανάμεσα στα υπάρχοντα σήμερα στιλ τουριστικής ζωής μπορεί κανείς εύκολα να ξεχωρίσει τουλάχιστον δύο: αυτό του φυγόπονου ή οκνηρού²⁵ τουρίστα και το «εναλλακτικό» -αλλά εξίσου νόμιμο- στιλ του

²⁵ τεμπέλης, νοθρός

αντισυμβατικού και ακαταπόνητου²⁶ τουρίστα, ο οποίος αναζητά στις διακοπές του ακραίες εμπειρίες φυγής από τη ασφυκτική ζωή των μεγαλουπόλεων.

Πάντως, το επικρατέστερο στιλ διακοπών είναι ο μαζικός τουρισμός: τα άτομα δηλαδή που επιλέγουν να μετακινηθούν από το σπίτι τους στο παραθεριστικό θέρετρο, το οποίο ενδέχεται να βρίσκεται στην άλλη άκρη του πλανήτη, για να βρουν και να αναπαραγάγουν τα πολύ οικεία κοινωνικά πρότυπα ζωής, διασκέδασης ή διατροφής που υιοθετούν στην καθημερινή τους ζωή στον τόπο τους.

Πράγματι, ο «τεμπέλης» τουρίστας αντιστέκεται σθεναρά²⁷ σε ό,τι μπορεί να ανατρέψει τα δήθεν «προσωπικά» τουριστικά του ήθη ή την κυρίαρχη στην εποχή του μόδα διακοπών. Και μολονότι βομβαρδίζεται διαρκώς από τα ΜΜΕ και τα σχετικά διαφημιστικά έντυπα για τη μεγάλη αναζωογονητική αξία των εναλλακτικών μορφών διακοπών, αυτός αρνείται πεισματικά και ενίοτε ηρωικά να υποκύψει στους δελεαστικούς πειρασμούς μιας λιγότερο μαζικής και πιο περιπετειώδους τουριστικής ζωής.

Μάταια οι πιο πρόσφατες επιστημονικές ανακαλύψεις του υπενθυμίζουν ότι το ανθρώπινο σώμα διαμορφώθηκε από την εξέλιξη για να μετακινείται διαρκώς και ότι ο ανθρώπινος εγκέφαλος έχει ζωτική ανάγκη από ανοίκειες²⁸ πολιτισμικές εμπειρίες και, κυριολεκτικά, «τρέφεται» και «ανθεί» από την επαφή του με διαφορετικά πρότυπα ζωής και σκέψης.

Απέναντι σε όλα αυτά τα επιχειρήματα, ο «τεμπέλης τουρίστας» είτε σφυρίζει αδιάφορα είτε προβάλλει τη μεγάλη ανάγκη του για «ανάπαυση», που μόνο η πλήρης ακινησία ή το πολύ η κοπιαστική μετακίνηση από το μπαρ στην παραλία και από εκεί στην ταβέρνα μπορούν να του την εξασφαλίσουν.

A3. Στα πλαίσια της οργάνωσης μιας πολυήμερης εκπαιδευτικής εκδρομής αναλαμβάνεις με ομιλία (200-250 λέξεων) σου στη μαθητική κοινότητα να πείσεις με επιχειρήματα τους συμμαθητές σου να αποφύγουν μια ακόμη εμπειρία «μαζικού τουρισμού», που τον χαρακτηρίζει «η πλήρης ακινησία ή το πολύ η κοπιαστική μετακίνηση από το μπαρ στην παραλία και από εκεί στην ταβέρνα», όπως ο αρθρογράφος επισημαίνει. Προσπάθησε να τους πείσεις να επιλέξουν μια διαφορετική περιπετειώδη ή εναλλακτική ταξιδιωτική εμπειρία, βασισμένος στην ιδέα ότι «ο ανθρώπινος εγκέφαλος έχει ζωτική ανάγκη από ανοίκειες πολιτισμικές εμπειρίες και, κυριολεκτικά, «τρέφεται» και «ανθεί» από την επαφή του με διαφορετικά πρότυπα ζωής και σκέψης».

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΣΗΜΙΝΑ ΞΗΡΟΓΙΑΝΝΗ (1975-)

Ταξίδια

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στη συλλογή «Λίγη φθορά για γούρι» (Γαβριηλίδης, 2017)

Τα ωραιότερα ταξίδια είναι του μυαλού.

Να σε πηγαίνει η σκέψη σε ό,τι αγαπάς και σου αρέσει.

Και να μην είναι ανάγκη να επιστρέψεις

²⁶ ακούραστος

²⁷ έντονα, δυνατά

²⁸ άγνωστες

Αυτά κοντά σου πάντα είναι

Μέσα σου εικόνες αληθινές

Σαν να πήγες...

Αναμνήσεις χωρίς χρονικότητα

Σα να πήγες...

Σα να γύρισες...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο προτείνει έναν διαφορετικό τρόπο ταξιδιού. Ποιος είναι αυτός και γιατί τον προτιμά; Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή την άποψη;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ξεκινάς κι εσύ ένα ταξίδι του μυαλού. Πού θα πήγαινες και τι θα ήθελες να ξαναζήσεις; Να καταγράψεις τις σκέψεις σου σ' ένα κείμενο με τη μορφή ημερολογίου.

125. ΘΕΜΑ 14952

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Χρ. Κουλούρη, Ο χρόνος της αναμενόμενης ευτυχίας (επιφυλλίδα)

Το κείμενο δίνεται συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Από την εποχή της Οδύσσειας το ταξίδι, νοητικό ή πραγματικό, μοιάζει να αποτελεί έκφραση της ανθρώπινης ελευθερίας και διαχρονική αναζήτηση της αυτο-πραγμάτωσης²⁹. Η επιθυμία της περιπέτειας και η γοητεία του αγνώστου αφενός ή η επιστροφή σε κάποιες ρίζες και η ασφάλεια του νόστου³⁰ αφετέρου σηματοδοτούν ακριβώς αυτή τη διάσταση. Εν τούτοις οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι ταξιδεύουν, τα μέσα του ταξιδιού, η κοινωνική σύνθεση των ταξιδιωτών, τα δρομολόγια, οι χρόνοι, το κόστος, οι πρακτικές, οι συμβολισμοί και οι αναπαραστάσεις του ταξιδιού, όλα υπόκεινται σε ιστορικούς προσδιορισμούς και διαφοροποιούνται μέσα στον ιστορικό χρόνο. Η αυτονόητη σήμερα και γενικευμένη ερώτηση «πού θα πας διακοπές φέτος;», οι προσφορές για φθηνά ταξίδια, η διόγκωση της τουριστικής βιομηχανίας, τα διαφημιστικά σλόγκαν για τις διακοπές γίνονται περισσότερο κατανοητά αν ανατρέξουμε στην ιστορική στιγμή της «εφεύρεσης των διακοπών». Και η «εφεύρεση» αυτή εξαρτάται, με τη σειρά της, από την «εφεύρεση του ελεύθερου χρόνου». [...]

[Κατά τον 19ο αιώνα] η επανάσταση των υλικών συνθηκών του ταξιδιού, με το σιδηρόδρομο και το ατμόπλοιο, δημιούργησε τους όρους για τον εκδημοκρατισμό των διακοπών. Οι γρήγορες και φθηνές μετακινήσεις μετέτρεψαν τον περιηγητή σε τουρίστα. Στη νέα κουλτούρα των διακοπών κυριαρχούν η μαζικότητα, τα τουριστικά πρακτορεία, οι οδηγοί και οι χάρτες. Ο διάσημος Thomas Cook οργάνωσε το πρώτο του τουριστικό ταξίδι το 1841, ίδρυσε την εταιρεία του το 1851 και την ίδια χρονιά μετέφερε 165.000 άτομα στην παγκόσμια έκθεση του Λονδίνου. Στις

²⁹ ενν. του τρόπου με τον οποίο οι ταξιδιώτες θα αισθανθούν ολοκληρωμένοι ως άνθρωποι

³⁰ του ταξιδιού της επιστροφής

δεκαετίες 1840-1860 εξάλλου δημοσιεύονται οι περίφημοι τουριστικοί οδηγοί Murray, Baedeker και Joanne. Το ταξίδι συνοψίζεται σε μια σειρά επισκέψεων, σχεδιασμένων λεπτομερώς από τον τουριστικό οδηγό, ο οποίος εκλαϊκεύει την εμπειρία της εξερεύνησης.

Μέσα στον 20ό αιώνα οι διακοπές αποκτούν μαζικό και διαταξικό³¹ χαρακτήρα και αναπτύσσονται στρατηγικές κατανάλωσης. Η «ανάγκη» για διακοπές γίνεται στη συνέχεια «δικαίωμα», έτσι ώστε η αδυναμία να πάει κάποιος διακοπές να παρουσιάζεται ως αδικία. Η προσδοκία των διακοπών δεν ταυτίζεται με την ξεκούραση. Οι παραθεριστές θέλουν, στη διάρκεια των διακοπών, να ξεφύγουν από τους κοινωνικούς τους ρόλους, να τοποθετήσουν σε παρένθεση τις πειθαρχίες που απορρέουν από την εργασία και την αστική ζωή. Οι διακοπές ορίζονται σε αντίθεση με την καθημερινότητα ενώ αναδεικνύονται ταυτόχρονα σε καθοριστικό στοιχείο για την κατασκευή ταυτοτήτων. Η τηλεοπτική διαφήμιση για την προώθηση του γαλλικού τουρισμού, με τον Γούντι Αλεν να προτρέπει τους συμπατριώτες του Αμερικανούς «Ας ερωτευτούμε πάλι», επιβεβαιώνει τις διακοπές και το ταξίδι ως χρόνο, και τόπο, της αναμενόμενης ευτυχίας.

A3. Αντλώντας ιδέες από την τελευταία παράγραφο του κειμένου, να αναπτύξεις σε άρθρο 200 – 250 λέξεων για τη σχολική εφημερίδα την άποψή σου σχετικά με τους στόχους τους οποίους επιδιώκει να πραγματοποιήσει ο σύγχρονος ταξιδιώτης / τουρίστας στο χρόνο των διακοπών του.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

N. KAZANTZAKΗΣ (1883-1957)

Ταξιδεύοντας: Ισπανία (εκδ. Καζαντζάκη, Αθήνα 2009)

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από ταξιδιωτικό αφήγημα του συγγραφέα, που αναφέρεται στην αραβική πόλη της Ισπανίας, τη Σεβίλλη.

«Βλογημένες νά 'ναι οι κλειδώσεις³² των χεριών μου – που δεν είναι όλο κόκαλο σαν των αλόγων – και μπορούν να σε χαδέψουν! – Βλογημένη κι η διάφανη επιδερμίδα των χεριών μου – γιατί έτσι το αίμα μου βρίσκεται πιο κοντά στο δικό σου, όταν σε φιλώ! – Βλογημένα και τα μακριά μαλλιά σου – γιατί όταν τα σηκώνω σα φτερούγα – ο σβέρκος σου νιώθει πιο απαλά την ανάσα μου – και πιο γλυκά αναπαύεται στο μπράτσο μου – στις μακριές μας ξεκούρασες!»

Χωρίς να το θέλω, τα ερωτικά τούτα λόγια ενός φίλου μου Ισπανού ποιητή, στρατάριζαν³³ στα χείλια μου, όταν έμπαينا στη Σεβίλια. Δεν ανιστορούμαι πια αν ήταν μέρα ή νύχτα, αν ήταν ήλιος ή αν έριχνε ψιλή βροχή· σα νά 'γινε ξάφνου ροδοβάβουλας³⁴ και δε θυμούμαι την πρώτη επαφή μου με τη Σεβίλια παρά μυρωδιές και χρώματα. Και χάρηκα που έλαχε να γεννηθώ σ' ένα τόσο φανταχτερό και μυρωδάτο κόσμο.

Πώς να μπορέσει ποτέ ο άνθρωπος να υμνήσει, χωρίς κραυγή, την ομορφιά της γης; Πότε θ' ανοίξουμε τα μάτια μας και να δούμε το λουλούδι, το χώμα, το νερό, τη γυναίκα; Να δούμε το σώμα μας που έγινε επίτηδες για τον κόσμο, να δούμε τον κόσμο που έγινε επίτηδες για το σώμα μας, και να πούμε μ' ευγνωμοσύνη: «Μου αρέσεις!»

³¹ αυτός που σχετίζεται με όλες τις κοινωνικές τάξεις.

³² Οι κλειδώσεις

³³ έρχονταν ασυναίσθητα

³⁴ έντομο που χώνεται στο τριαντάφυλλο

Συχνά, όταν γυρίζω μόνος σε ξένες πολιτείες, με δυσκολία κρατιούμαι να μη φωνάξω. Τι νά 'ναι ετούτη η τύχη, τι 'ναι το θάμα ετούτο να ζεις, νά 'σαι γερός, να διψάς, να πίνεις νερό και να δροσερεύεις ως τη φτέρνα, να πεινάς, να τρως ένα κομμάτι ψωμί και να νιώθεις τα κόκαλά σου να τρίζουν από αναγάλλια³⁵; Και πώς έλαχε νά 'ναι τόσο σφιχτοπλεγμένη, τόσο σοφίλιασμένη³⁶ η ηδονή με την ανάγκη;

Κάθουμαι σε μian πέτρα, απόξω από το αραβίτικο³⁷ παλάτι, το ξακουσμένο Αλκάθαρ. Ήλιος γλυκός, η Σεβίλια ξύπνησε, σβουρίζει σα μελισσοκόφινο³⁸, μυρίζουν τα περβόλια, είναι ακόμα πρωί κι οι πόρτες του παλατιού δεν άνοιξαν. Κοιτάζω τα χέρια μου πλημμυρισμένα πρωινό ήλιο – σα να κρατούν ένα χρυσό βιολί. Αγγίζω το κεφάλι μου, και μου φαίνεται σαν την κιβωτό που πλέει απάνω στο χάος και νά 'χουν καταφύγει μέσα της για να σωθούν όλα τα ζώα και τα πουλιά κι οι θεοί. Κι αμίλητα βλογούσα³⁹ και μακάριζα⁴⁰, το πρωί εκείνο, τις πέντε μου αίστησες⁴¹...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο Καζαντζάκης στο κείμενό του αποφεύγει την ακριβή περιγραφή του τόπου που επισκέπτεται και την αντικαθιστά με δικές του παρατηρήσεις και σκέψεις, σχετικές με την επίσκεψη αυτή. Ποιος ο στόχος της περιγραφής στην περίπτωση αυτή και ποια εντύπωση δημιουργεί στον αναγνώστη;

ή

2. Στο προσωπικό σου ιστολόγιο να γράψεις λόγους για τους οποίους, μετά την ανάγνωση του αποσπάσματος, θα πρότεινες στους αναγνώστες σου να επισκεφτούν τη Σεβίλλη στην Ισπανία. Μπορείς να αντλήσεις ιδέες από τις παρατηρήσεις και σκέψεις του συγγραφέα για την εντύπωση που αφήνει η πόλη στον επισκέπτη της.

126. ΘΕΜΑ 15119

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η επίδραση των διακοπών στην ψυχική υγεία

Το παρακάτω κείμενο (διασκευή) υπογράφεται από την ψυχολόγο Γιώτα Κοβάνη. Δημοσιεύτηκε στον επιστημονικό ιστότοπο psychology now στις 07.10.2016.

Οι διακοπές, θα λέγαμε, είναι η πραγματοποίηση ταξιδιών αναψυχής, έξω από το συνηθισμένο περιβάλλον του ατόμου και θεωρούνται από πολλούς αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής. Οι διακοπές δίνουν την ευκαιρία για απομάκρυνση από τον χώρο εργασίας και για ανακάλυψη καινούργιων δραστηριοτήτων και εμπειριών, χωρίς άγχος και ανάγκη τήρησης συγκεκριμένου προγράμματος.

³⁵ ανακούφιση, αγαλλίαση

³⁶ αζεδιάλυτα μπλεγμένη

³⁷ αραβικό

³⁸ κινείται ακατάπαυστα σαν τις μέλισσες στο κοφίνι

³⁹ ευλογούσα

⁴⁰ καλοτύχιζα

⁴¹ αισθήσεις

Τα ταξίδια φαίνεται ότι μπορούν να διευρύνουν το νου. Έχει βρεθεί ότι αυξάνουν τη δημιουργικότητα, ανακουφίζοντας τους εργαζομένους από το στρες, παρέχοντάς τους νέες και διαφορετικές εμπειρίες και ενισχύοντας τα θετικά συναισθήματα. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με βάση τα παραπάνω ότι οι διακοπές ενισχύουν τη δημιουργικότητα του ατόμου, κάτι που γίνεται εμφανές στην ευελιξία και την πρωτοτυπία των ιδεών μετά την επανέναρξη της εργασίας. Ωστόσο, σύμφωνα με τα ευρήματα μιας έρευνας, κατά τη διάρκεια των διακοπών δεν αυξάνεται η ευρηματικότητα των εργαζομένων και κατά συνέπεια οι πρωτότυπες ιδέες.

Μια πιθανή εξήγηση γι' αυτό το αποτέλεσμα, είναι ότι ο εργαζόμενος κατά τη διάρκεια των διακοπών αναφέρει υψηλά επίπεδα χαλάρωσης και λιγότερο δημιουργικές σκέψεις. Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί ότι οι εργαζόμενοι, οι οποίοι ταξίδεψαν στο εξωτερικό βίωσαν πιο έντονες εμπειρίες από εκείνους οι οποίοι παρέμειναν στο σπίτι τους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους, γεγονός που επέτρεψε στους πρώτους να ανανεώσουν και να ενδυναμώσουν τη δημιουργικότητά τους.

Η ψυχική αποστασιοποίηση από την εργασία και η χαλάρωση είναι γενικά σε υψηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια των διακοπών. Οι περισσότεροι εργαζόμενοι που «αποκολλήθηκαν» από την εργασία τους και χαλάρωσαν, επωφελήθηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό από εκείνους οι οποίοι ακόμα και κατά τη διάρκεια των διακοπών ασχολούνταν με την εργασία τους. Τα ευρήματα αυτά δείχνουν τη σημασία των εμπειριών ξεκούρασης και ανάκαμψης, οι οποίες επηρεάζουν θετικά και την επικοινωνία με τους υπόλοιπους με τους οποίους το άτομο έχει πάει διακοπές.

Ωστόσο, τις περισσότερες φορές οι διακοπές φαίνεται ότι έχουν ισχυρές, αλλά βραχυπρόθεσμες συνέπειες στη σωματική και ψυχική υγεία. Οι εργαζόμενοι, για παράδειγμα, που επιλέγουν μακράς διάρκειας διακοπές (περίπου 15 ημέρες), έχουν άμεση αύξηση των επιπέδων σωματικής και ψυχικής ευεξίας, τα οποία όμως την πρώτη εβδομάδα της επιστροφής στη δουλειά επανέρχονται στα αρχικά τους επίπεδα.

Εν κατακλείδι, οι διακοπές επηρεάζουν σημαντικά την ψυχική υγεία. Ιδιαίτερα στη σύγχρονη εποχή που οι ρυθμοί της καθημερινής ζωής είναι πιο στρεσογόνοι και τα εργασιακά περιβάλλοντα πιο απαιτητικά, ακόμα κι αν οι διακοπές φαντάζουν πολυτέλεια, οι μικρές, έστω, αποδράσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο, ανατροφοδοτώντας τα ψυχικά και σωματικά αποθέματα του ατόμου.

A3. Στο κείμενο επισημαίνονται τα πολλαπλά οφέλη από τις διακοπές για την ψυχική υγεία του ατόμου. Ποιες δικές σου ανάγκες ικανοποιούνται με ένα ταξίδι; Σε ένα άρθρο 200 – 250 λέξεων που θα αναρτήσεις στο ιστολόγιο του σχολείου σου, να αναδείξεις τη σημασία των ταξιδιών για τους εφήβους της ηλικίας σου.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ (1909 – 1990)

Εμβατήριο του Ωκεανού

Το ποίημα ανήκει στη συλλογική έκδοση «Ποιήματα» (Κέδρος, 1978) και γράφτηκε το 1940.

Οι γέροι ναυτικοί
που δεν έχουν πια καΐκια
που δεν έχουν πια δίχτυα
κάθονται στο βράχο

και καπνίζουν στην πίπα τους
ταξίδια σκιά και μετάνοια.

Όμως εμείς δεν ξέρουμε τίποτα
απ' τη στάχτη στη γεύση του ταξιδιού.
Ξέρουμε το ταξίδι
και το γλαυκό⁴² ημικόκλιο του ορίζοντα
πού 'ναι σαν τ' άγριο φρύδι
θαλασσινού θεού.

Πηδάμε στις βάρκες
λύνουμε τα σκοινιά
και τραγουδάμε τη θάλασσα
κοιτώντας το ασημένιο σύννεφο
πλάι στ' ανοιξιάτικο φεγγάρι.

Ποια διαμαντένια πολιτεία
κοιμάται πίσω απ' τα βουνά;
Ποια φώτα τρέμουν πέρα στη νύχτα
και μας φωνάζουν;

[...]

Ακούσαμε το τραγούδι της θάλασσας
και δε μπορούμε πια να κοιμηθούμε.

Μητέρα,
μη μου κρατάς το χέρι.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο ποίημα αντιπαραβάλλεται η γενιά των γέρων ναυτικών που νοσταλγεί παλιά ταξίδια με τη γενιά των εφήβων που οραματίζεται νέες περιπλανήσεις. Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, το ταξίδι των νέων στη θάλασσα; Ποιες αναζητήσεις και προσδοκίες σου ταυτίζονται με αυτές των νέων του ποιήματος;

ή

2. Να μεταγράψεις το ποίημα σε ένα μικρό διήγημα δίνοντας τη δική σου ερμηνεία στο ταξίδι των νέων που περιγράφει ο ποιητής. Μην ξεχάσεις να δώσεις έναν τίτλο στο διήγημά σου.

⁴² γαλανό

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**«Έξοδος» εναλλακτικού τουρισμού στις αγορές**

Το ακόλουθο διασκευασμένο άρθρο της Βασιλικής Χρυσοστομίδου δημοσιεύθηκε στις 16-4-2019 στην ηλεκτρονική σελίδα της εφημερίδας «Η Καθημερινή» με αφορμή μια διοργάνωση στη Χάγη της Ολλανδίας για την προώθηση του εναλλακτικού ελληνικού τουρισμού.

Καταδύσεις στην Πάτμο, αναρρίχηση στην Κάλυμνο, ράφτινγκ στον Άραχθο, wind surfing στην Πάρο, πεζοπορία στα μαστιχόδεντρα της Χίου. Και η λίστα μεγαλώνει. Ο εναλλακτικός τουρισμός στην Ελλάδα κερδίζει διαρκώς έδαφος. Γυρνώντας την πλάτη στο «βραχιολάκι» των all inclusive⁴³, η αναζήτηση μιας νέας διάστασης διακοπών καταγράφεται ως ισχυρή τάση στον διεθνή τουρισμό. Η έννοια του «εναλλακτικού», πολυδιάστατη: από αθλητικό, πολιτιστικό και προσκυνηματικό τουρισμό έως αγροτουρισμό, τουρισμό υγείας ή υπαίθρου – ενδεικτικά μόνο. Σύμφωνα με τους ειδικούς, αφορά «ό,τι δεν εμπίπτει στην απλή ξεκούραση».

Η Ελλάδα διευρύνει πλέον την τουριστική της «ταυτότητα». Πέρα από τον ήλιο και τη θάλασσα, καλύπτει την ανάγκη για ανθρώπινη επαφή, εγγύτητα⁴⁴ με το φυσικό περιβάλλον, περιπέτεια, σύνδεση με την κουλτούρα, αλλά και την πολιτιστική κληρονομιά. Κι όλα αυτά, σε ένα πλαίσιο άρτιων και οργανωμένων υποδομών, ανταγωνιστικών τιμών, ασφάλειας με αποκορύφωμα το εξαιρετικό κλίμα!

Σε ό,τι αφορά το προφίλ των επισκεπτών, η κ. Ουζούνη, υπεύθυνη Marketing της εκδήλωσης στη Χάγη θα πει: «Οι επισκέπτες του εναλλακτικού τουρισμού κάνουν προσεκτικές για το πορτοφόλι τους επιλογές, αγαπούν τη φύση και την περιπέτεια. Τους αρέσουν τα πολιτιστικά δρώμενα. Αφού απολαύσουν τον ήλιο και τη θάλασσα την πρώτη φορά –δεδομένου ότι ένα ποσοστό τουριστών είναι «repeaters», έρχονται δηλαδή ξανά και ξανά στη χώρα μας–, όταν επανέλθουν, θα διεισδύσουν στην τοπική κοινωνία, θα γνωρίσουν τα προϊόντα και τις γεύσεις. Η συμμετοχή σε μια δράση ίσως είναι το αρχικό κίνητρο. Όμως, όταν γνωρίσουν τον μπαρμπα-Τάσο ή την κυρα-Μαρία, συνδέονται συναισθηματικά –ο εναλλακτικός τουρισμός είναι προσωποκεντρικός. Ξεφεύγει από το πλαίσιο της ατομικής απόλαυσης και περνάει στην καλλιέργεια σχέσεων». Από την εμπειρία της στον χώρο του τουρισμού η κ. Ουζούνη διαπιστώνει: «Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού είναι μονόδρομος για τον μέσο Έλληνα.

A3. «Καταδύσεις στην Πάτμο, αναρρίχηση στην Κάλυμνο, ράφτινγκ στον Άραχθο, wind surfing στην Πάρο, πεζοπορία στα μαστιχόδεντρα της Χίου... «Η έννοια του «εναλλακτικού», πολυδιάστατη: από αθλητικό, πολιτιστικό και προσκυνηματικό τουρισμό έως αγροτουρισμό, τουρισμό υγείας ή υπαίθρου».

Το παραπάνω κείμενο τράβηξε την προσοχή σου και έτσι αποφάσισες να συντάξεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων) για το τελευταίο τεύχος της σχολικής εφημερίδας, στο οποίο παροτρύνεις τους συμμαθητές σου το φετινό καλοκαίρι να επιλέξουν κάποια/κάποιες από τις παραπάνω μορφές του εναλλακτικού τουρισμού, περιγράφοντάς τους τα οφέλη που θα αποκομίσουν από αυτήν την εμπειρία.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

⁴³ ταξιδιωτικό πακέτο που περιλαμβάνει διαμονή και διατροφή εντός του ξενοδοχείου

⁴⁴ επαφή, η αίσθηση του να είσαι κοντά σε κάτι

Ταξίδι στα Κύθηρα

Το παρακάτω ποίημα του Κώστα Ουράνη προέρχεται από τη συλλογή «Νοσταλγίες» (1920).

«Τ' ωραίο καράβι, έτοιμο στο χαρωπό λιμάνι
γιορταστικά με γιασεμιά και ρόδα στολισμένο
με τις παντιέρες του αλαφριές στην ανοιξιιάτικη αύρα
και τ' Όνειρό μας στο χρυσό πηδάλιο καθισμένο,
μας πήρε για τα Κύθηρα, τα θρυλικά, όπου μέσα
σε δέντρα και σε λούλουδα και γάργαρα νερά
υψώνεται ο μαρμάρινος ναός για τη λατρεία
της Αφροδίτης, – του έρωτα τη θριαμβική θεά.
Μα το ταξίδι ήταν μακρύ κι η χειμωνιά μας βρήκε!...
Οι φανταχτές κι ανάλαφρες παντιέρες μουσκευτήκαν,
τα χρώματα ξεβάψανε και τ' άνθη εμαραθήκαν
και κάτου απ τους άξενους τους ουρανούς, το πλοίο
απόμεινε ακυβέρνητο στο κύμα τ' αφρισμένο
με το φτωχό μας Όνειρο στην πρόμνη πεθαμένο.»

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο ποίημα ξετυλίγονται δύο αντίθετες εικόνες, η μια κατά την αναχώρηση του καραβιού και η άλλη κατά τη διάρκεια του ταξιδιού για τα Κύθηρα. Ποιες είναι αυτές οι εικόνες και ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η καθεμία;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι κι εσύ επιβάτης στο καράβι που αναχωρεί για τα Κύθηρα. Να δώσεις τη δική σου εκδοχή για τον τρόπο με τον οποίο ολοκληρώθηκε το ταξίδι.

128. ΘΕΜΑ 15930

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Το μέλλον του τουρισμού

Το (διασκευασμένο) κείμενο της Χρυσάνθης Λαΐου-Αντωνίου αντλήθηκε από τον ιστότοπο της εφημερίδας «Το Βήμα» (δημοσίευση: 01.09.1999, ανάκτηση: 31.12.2021).

Με τη σημερινή κινητικότητα των λαών ο τουρισμός αποκτά για την Ευρώπη μια νέα διάσταση, πέρα από το συμβατικό περιεχόμενό του ως πηγής εθνικού εισοδήματος για τις ελκυστικές τουριστικά χώρες και ως αγαθού ποιότητας ζωής για τους τουρίστες. Αποτελεί ευκαιρία προσέγγισης των κατοίκων, καθώς και των κοινωνιών που αναπτύσσονται στα πλαίσια της Ευρώπης με διαφορετικές πολιτισμικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

Ο μαζικός συμβατικός τουρισμός στην Ευρώπη ήταν και είναι, στο μεγαλύτερο ποσοστό του, τουρισμός επίσκεψης μουσείων, μνημείων, ιστορικών χώρων, φαγητού και διασκέδασης (πολλές φορές κακής ποιότητας), χωρίς να δίνεται η ευκαιρία επικοινωνίας των επισκεπτών με τους κατοίκους της χώρας που επισκέπτονται. Στις μέρες μας, αρχίζει να γίνεται συνείδηση ότι η ανάπτυξη των ήπιων μορφών τουρισμού, ο τουρισμός στον αγροτικό χώρο και ιδιαίτερα ο αγροτουρισμός, που χαρακτηρίζεται από τον σεβασμό στον άνθρωπο και στο περιβάλλον, είναι οι πλέον κατάλληλες μορφές τουρισμού που θα μπορούσαν να συμβάλουν: στην καλύτερη γνωριμία και επικοινωνία των κατοίκων της Ευρώπης που διευρύνεται και ανακατατάσσεται, στην καλύτερη γνωριμία και επαφή με τον φυσικό πλούτο της, στη συνειδητοποίηση ότι οι φυσικοί πόροι αυτής της ηπείρου πρέπει να προστατευθούν, όχι μόνο για τους σημερινούς κατοίκους, αλλά και για τις επόμενες γενιές, στη «διαπαιδαγώγηση» όλων των πολιτών στη διαφορετικότητα, είτε αυτή είναι πολιτισμική είτε θρησκευτική.

Σήμερα, αναδεικνύεται καθαρότερα η άποψη ότι ο «αγροτουρισμός» δεν πρέπει να συγχέεται με τον «αγροτικό τουρισμό» και τα «ενοικιαζόμενα δωμάτια». Και αυτό διότι ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται μεν στον αγροτικό χώρο, μπορεί, όμως, να προσφέρεται από «κάθε μορφής επιχείρηση» και μάλιστα χωρίς «ειδικές ποιοτικές προδιαγραφές». Η αγροτουριστική παραγωγή αποτελεί τελικά ένα σύνολο ήπιων μορφών τουρισμού, οι οποίες έχουν σκοπό να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες και προσδοκίες των τουριστών που επιθυμούν να μετατραπούν, με αυξητική τάση, σε περιηγητές. Οι υπηρεσίες αυτές σχετίζονται με: προσφορά καταλύματος, διατροφή, τοπικές πολιτιστικές δραστηριότητες, υπαίθριες δραστηριότητες, πληροφόρηση των περιηγητών και άλλες αναγκαίες υπηρεσίες.

Ο «αγροτικός τουρισμός» και ο «αγροτουρισμός» τα τελευταία 20 χρόνια συνιστούν για την Ευρώπη προσπάθεια να: συγκρατηθεί και αναχαιτισθεί η επιθετικότητα του «βιομηχανοποιημένου τουρισμού», ενταχθούν οι αγροτικές κοινωνίες σε έναν αναλογικότερο καταμερισμό του εθνικού τουριστικού εισοδήματος, εξασφαλίσουν οι αγρότες συμπληρωματικό εισόδημα, αναβιώσουν οι παραδοσιακοί οικισμοί, προταχθεί η πολιτιστική κληρονομιά στο τουριστικό αγαθό, μετατραπεί ο τουρίστας σε περιηγητή, οδοιπόρο και ταξιδιώτη, εξανθρωπιστούν οι σχέσεις του επισκέπτη με τους κατοίκους της χώρας, ευαισθητοποιηθούν όλοι στην αξία της φύσης και των πόρων της, ανεξάρτητα από εθνικότητα.

Ο τουρισμός γενικά, κυρίως, όμως, σε χώρες μικρές σαν την Ελλάδα, αποτελεί μια ανθρώπινη δραστηριότητα που εντάσσεται στις προσπάθειες οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Περιέχει, ωστόσο, πολλά στοιχεία αστάθειας ως προς τις σχέσεις ανθρώπου και περιβάλλοντος και περικλείει πολλούς κινδύνους. Αρκεί να θυμηθούμε ότι σε μικρές κοινωνίες (π.χ. νησιά) ο ανθρώπινος πληθυσμός στη διάρκεια της τουριστικής περιόδου μπορεί και να δεκαπλασιαστεί, με όλα τα επακόλουθα αυτής της αύξησης για τους τοπικούς φυσικούς πόρους, τους ρυθμούς ζωής της συγκεκριμένης κοινότητας και τον πολιτισμό της. Σε αυτή την κλίμακα του κοινωνικού φαινομένου της απότομης πληθυσμιακής επίθεσης, η συμβατική λύση που δίνει ο βιομηχανοποιημένος τουρισμός είναι κατ' ανάγκη επιθετική. Μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα βιάζουν πολλές φορές το περιβάλλον, ετοιμάζονται «πακέτα» για την καλύτερη «εκμετάλλευση» των τουριστών, παράγονται αγροτικά προϊόντα γεμάτα χημικά στοιχεία και προωθούνται κακότεχνα προϊόντα «δήθεν» λαϊκής τέχνης. Ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα δεν έχει μακρά παράδοση, συγκρινόμενος με άλλες χώρες της ΕΕ, έχει, όμως, τη μικρή, αλλά αξιοπρόσεκτη ιστορία του, που διδάσκει πώς μπορεί να υλοποιηθεί και να πετύχει ένα πρόγραμμα αγροτουρισμού σε μια νέα περιοχή.

A3. Η συντάκτρια του κειμένου προτάσσει την αξία του αγροτουρισμού, ως εναλλακτικής μορφής τουρισμού έναντι του μαζικού, βιομηχανοποιημένου τουρισμού. Αξιοποιώντας τα στοιχεία που παρουσιάζει, σε άρθρο (200-250

λέξεων) που θα αναρτήσεις στην ιστοσελίδα του σχολείου σου, αναδεικνύεις τα αδιέξοδα του συμβατικού τουρισμού και την αναγκαιότητα της ανάπτυξης του αγροτουρισμού.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ (1956 -)

Στριμωγμένη καρδιά (απόσπασμα)

Το απόσπασμα από το διήγημα «Στριμωγμένη καρδιά» προέρχεται από το βιβλίο του Νίκου Παπανδρέου «Δέκα μύθοι και μια ιστορία» (εκδ. Καστανιώτη, 1995, σελ. 13).

Για να σου γνωρίσω την Ελλάδα, θα μοιραζόμουν μαζί σου μια ντομάτα στις αμμουδιές της Σκοπέλου, θα σου άνοιγα με το σουγιά μου έναν αχινό και θα σου πρόσφερα τα κατακόκκινα αυγά του, καθώς η αλμύρα θα τέντωνε την επιδερμίδα στις πλάτες μας. Θα αφηνόμασταν πάνω στα λευκά κύματα και το βράδυ θα μουσκεύαμε στο φως του φεγγαριού. Θα σου ξέραινα έναν αστερία και θα τον κρεμούσα στον τοίχο για να μυρίζει Αιγαίο το δωμάτιό σου, θα σου έδινα να ανασάνεις το άρωμα της λυγαριάς, του αμμόχορτου και της πιπερόριζας. Θα σου μάθαινα να παίζεις Μουντζούρη και Μακριά Γαϊδούρα και πώς να κάθεσαι στην αγκαλιά μιας φραγκοσυκιάς χωρίς να σε τρυπήσουν τ' αγκάθια της, θα ακούγαμε βυζαντινούς ύμνους στην εκκλησία και θα ρουφούσαμε το μέλι από την κηρήθρα.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο κείμενο γίνεται ιδιαίτερη μνεία σε δύο δημοφιλή παιχνίδια (: στον Μουντζούρη και στη Μακριά Γαϊδούρα), ως χαρακτηριστικά, για τον αφηγητή, γνωρίσματα της Ελλάδας. Πώς συνδέεται αυτή η αναφορά με τις υπόλοιπες εικόνες που συνθέτουν την αφήγησή του; Εσύ με ποια παιχνίδια έχεις συνδέσει παιδικές ή πιο πρόσφατες αναμνήσεις της ζωής σου;

ή

2. Αποφασίζεις να στείλεις επιστολή προς τον συγγραφέα, με την οποία μοιράζεσαι τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε το παραπάνω απόσπασμα από το διήγημά του. Να συμπεριλάβεις στην επιστολή σου μια παράγραφο που να ξεκινά ως εξής: «Για να σας γνωρίσω τη δικιά μου Ελλάδα, ...».

129. ΘΕΜΑ 15933

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τριήμερο στη Μονεμβασιά, το «Γιβραλτάρ της Ανατολής»

Το (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από τουριστικό οδηγό δημοσιευμένο στον διαδικτυακό ιστότοπο <https://www.travel.gr/> στις 10.09.2021.

Θέλετε υπέροχες θάλασσες, βόλτα σε κάστρο, καλό φαγητό και δυνατότητα να κάνετε πολλά και διαφορετικά πράγματα σε ένα τριήμερο; **Η Μονεμβασιά** είναι το μέρος που θα εκπληρώσει όλες σας τις επιθυμίες. Χτισμένη σε ένα φανταστικό σημείο του νομού Λακωνίας, συνδυάζει φυσική ομορφιά, μεσαιωνική και σύγχρονη ιστορία, καλό φαγητό και μια πραγματικά ιδιαίτερη αύρα.

Ο βράχος της Μονεμβασιάς παρουσιάζει πολλές εξωτερικές ομοιότητες με τον **βράχο του Γιβραλτάρ** στην πύλη της Μεσογείου, γι' αυτό πολλοί τη χαρακτηρίζουν ως «μικρό Γιβραλτάρ» ή «Γιβραλτάρ της Ανατολής». Το όνομα «**Μονεμβασιά**» προέρχεται από τις δύο ελληνικές λέξεις: «Μόνη» και «Εμβασίς», δηλαδή, τη μοναδική είσοδο στο νησί πάνω από τη γέφυρα. Όταν πια περάσετε τη γέφυρα, μπορείτε να ξεκινήσετε ένα υπέροχο τριήμερο με βάση σας μια καστροπολιτεία που στέκει αγέρωχη στη θέση αυτή τουλάχιστον από τον 12ο αιώνα. Μπαίνοντας στην πόλη αριστερά βρίσκεται το σπίτι του **Γιάννη Ρίτσου**, καθώς η Μονεμβασιά ήταν η πατρίδα του μεγάλου ποιητή. Στη συνέχεια, υπάρχει κεντρικός δρόμος με το βυζαντινό καλντερίμι, ο δρόμος της αγοράς που οδηγεί στη Κεντρική Πλατεία με το παλιό κανόνι και την Εκκλησία του Ελκομένου Χριστού. Απέναντι, το ιστορικό διατηρητέο κτήριο του 16ου αιώνα (τζαμί), όπου στεγάζεται η Αρχαιολογική Συλλογή Μονεμβασιάς. Από εδώ διακλαδίζονται οι δρόμοι προς όλες τις γωνιές του Κάστρου.

Μετά από μια ανηφορική διαδρομή 15 λεπτών, ο επισκέπτης φτάνει στην Άνω Πόλη, αλλά η θέα σίγουρα τον ξεκουράζει. Στα πόδια του η Κάτω Πόλη, τα τείχη και η θάλασσα, ενώ λίγο πιο πάνω δεσπόζει η εκκλησία της Αγίας Σοφίας, χτισμένη στην άκρη του απόκρημνου βράχου. Το βράδυ μπορείτε να δειπνήσετε σε μία από τις πολλές ταβέρνες που συνδυάζουν τη ντόπια παράδοση με την καταπληκτική θέα.

A3. Με αφορμή το παραπάνω κείμενο αποφασίζετε με τους συμμαθητές σου να αναδείξετε τις ομορφιές του τόπου σας. Στο πλαίσιο αυτής της δράσης διαμορφώνετε ένα σχολικό ιστολόγιο με τίτλο «Ο τόπος μας: ένας ανεκτίμητος θησαυρός». Να γράψεις το κύριο άρθρο (200-250 λέξεων) του ιστολογίου, στο οποίο θα εξηγήεις τους λόγους που σας οδήγησαν σε αυτή την πρωτοβουλία και θα παρουσιάζεις συνοπτικά γιατί θεωρείτε τον τόπο σας έναν «ανεκτίμητο θησαυρό».

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ (1906-1966)

[«...πάντα έκλαιγε τη μέρα που έφευγε από την εξοχή...»]

Το απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοτοκά «Ο Λεωνής» (εκδ. Εστία, 1990). Το έργο εκδόθηκε το 1940 και στηρίχτηκε στα προσωπικά βιώματα του συγγραφέα, που ως έφηβος «έζησε κι αναπτύχθηκε κάτω από τη σκιά και τον ήχο του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου».

Είτανε πάλι ένα πολύ ωραίο απόγευμα. Είχε λίγο κόσμο στον Κήπο. Η μουσική έπαιζε μοναχή της, παραπονεμένη, κανείς δε σκοτιζότανε γι' αυτήν. Ο ουρανός είτανε φορτωμένος σύννεφα. Καθώς κατέβαινε το βράδυ απάνω στα φυλλώματα κι ο Βόσπορος άλλαζε χρώματα και γινότανε μουντός και το Σκούταρι, αντίκρυ, άστραφτε ολόκληρο μες σε φωτιές και σε χρυσάφια, ένιωθες πότε-πότε μια υγρή ψύχρα να σε διαπερνά. Είτανε σαν αρχή φθινοπώρου, σαν εκείνες τις μελαγχολικές μέρες που πλησιάζουν τα πρωτοβρόγια, που ερημώνονται οι εξοχές και πρόκειται να ανοίξουν τα σχολεία. Ο Λεωνής πάντα έκλαιγε τη μέρα που έφευγε από την εξοχή, όταν τελείωναν οι διακοπές. Είτανε γνωστό από πριν ότι, στο βαπόρι της Πριγκίπου ή των Θεραπειών, βλέποντας την εξοχή να χάνεται μες στην ομίχλη του βραδιού και τα μεγάλα γκρίζα σπίτια να πλησιάζουν, θα άρχιζε τα κλάματα. Όλοι το περίμεναν και, όταν προβάλλανε τα πρώτα δάκρυα στις άκρες των ματιών του, η συντροφιά άρχιζε τα γέλια και τα πειράγματα. Μισογελούσε κι αυτός γιατί καταλάβαινε ότι ήτανε αστείο αυτό που έκανε, μα δεν μπορούσε και να συγκρατήσει τους λυγμούς του, τόση θλίψη τον κυρίευε και τόση τρυφερότητα για τις αξέχαστες εκείνες μέρες στις ακρογιαλιές, στις βάρκες, στα δάση και στα περιβόλια, για τις ελεύθερες μέρες, τις γεμάτες ομορφιά, που πέρασαν για πάντα. Κι

είτανε κωμωδία αυτό που του συνέβαινε, να κλαίει και να γελά την ίδια στιγμή κι όλο το βαπόρι να γυρνά και να τον κοιτάζει. Έτσι κι εκείνο το βράδυ, στον Κήπο, θαρρείς και κάτι τέλειωνε, κάτι χανότανε, κάτι ωραίες μέρες έσβηναν μες στην άχνη και τα χρυσάφια των περασμένων καιρών.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς περιγράφει ο Λεωνής την ψυχική του κατάσταση την ημέρα που έφευγαν από την εξοχή; Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα προκαλούν σε σένα οι τελευταίες μέρες του καλοκαιριού κι ο ερχομός του φθινοπώρου;

ή

2. Να καταγράψεις τα συναισθήματα και τα σχέδιά σου για τους επόμενους μήνες σε μια ημερολογιακή σελίδα με ημερομηνία την πρώτη του Σεπτεμβρίου.

130. ΘΕΜΑ 17264

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ψυχογραφία του θερινού ταξιδιώτη

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομότιτλο δοκίμιο του Κώστα Τσιρόπουλου που περιλαμβάνεται στο βιβλίο «Παιδεία Ελευθερίας» (ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ, 1985).

Δεν έχω στον νου μου τον ταξιδιώτη που οι επαγγελματικές του ανάγκες τον υποχρεώνουν να μετακινείται χειμώνα-καλοκαίρι και να ταξιδεύει στο εσωτερικό της Ελλάδας ή στο εξωτερικό, για να ολοκληρώσει την επιτυχία της εργασίας του. Εδώ αναφέρομαι στον θερινό ταξιδιώτη που καρτερεί έναν ολόκληρο χρόνο να ξεφύγει από την πνιγηρή καθημερινότητα. Εκείνον που έναν ολόκληρο χρόνο, με χάρτη και βιβλία στο χέρι κάποτε, ονειρεύεται και σχεδιάζει την έξοδο αυτή. Που συλλέγει πληροφορίες, κάνει λογαριασμούς, επιχειρεί συνδυασμούς, ρωτάει εδώ κι εκεί, συνθέτει τη συντροφιά του και προετοιμάζεται. Αυτά όλα είναι σοβαρά, κρίσιμα έργα της ύπαρξής μας, διεκδικήσεις της μόνωσης του ανθρώπου. [...]

Προετοιμάζεται, λοιπόν, ο ταξιδιώτης και με το στήθος έμφορτο⁴⁵ ελπίδα ευτυχίας, φεύγει. Πού πηγαίνει; Σ' έναν τόπο που τον φαντάζεται γοητευτικό, σπαρμένο μ' ευχάριστα απρόοπτα, όπου υπάρχουν ωραία ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφενεία, μουσεία και παλάτια, καθεδρικές εκκλησίες, πλατείες με σιντριβάνια. Σε τόπο που άγνωστοι άνθρωποι τον περιμένουν να τον γνωρίσουν, να τον περιποιηθούν, να τον αγαπήσουν -κάποτε, για να του δώσουν σ' ένα μήνα όσα δεν του έδωσε ολόκληρη ζωή.

Έτσι όμως, το ταξίδι προετοιμάζεται και πραγματοποιείται σ' έναν χώρο που είναι σωστή σκηνογραφία ονείρων, όπου οι άλλοι ερμηνεύουν έναν ρόλο από πριν για μας προετοιμασμένο. Δεν συλλογίζομαστε ότι κι εκεί είναι φουντωμένη η αρρώστια, κι εκεί καιροφυλακτεί ο θάνατος. [...] Όμως, η ψυχολογία του θερινού ταξιδευτή βρίσκεται θαυμαστά προσαρμοσμένη στα πλαίσια του ανθρώπου - κι ας μην τον κατακρίνουμε. Ας τον αφήσουμε να ονειρευτεί τα τέλεια και, αποδιώχνοντας για λίγο την έγνοια και τον φόβο, να ζήσει έτσι που φαντάστηκε πως

⁴⁵ φορτωμένο

πρέπει να είναι ο άνθρωπος: καλός κι αγαπητός· έτσι που πρέπει να είναι η ζωή: ακηλίδωτη⁴⁶ από αρρώστια και θάνατο.

Κι αν δεν είναι, ποιος τον εμποδίζει να φανταστεί το αντίθετο, να ονειρευτεί την ευτυχία και να την κυνηγήσει ταξιδεύοντας; Το καλοκαίρι είναι ο καιρός του πάθους της ζωής, η ώρα που η ελευθερία σκιρτά και ρίχνει πάνω στο στυφό⁴⁷ πρόσωπο της καθημερινότητας το κάλυμμα της αγάπης, να κρύψει για λίγο το ζοφερό⁴⁸ εκείνο βλέμμα που στραγγίζει τη ζωή.

Κάποτε, όλοι οι άνθρωποι είχαν φτερά. Δεν θα 'ρθει ώρα να τα αφήσουν να ξαναφутρώσουν;

A3. Ο δοκιμογράφος αναφέρει ότι ο θερινός ταξιδευτής μπορεί «να ονειρευτεί την ευτυχία και να την κυνηγήσει ταξιδεύοντας». Με αφορμή αυτή τη διατύπωση, σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου, αναδεικνύεις τη σημασία των ταξιδιών για τους νέους ανθρώπους και προτρέπεις τους αναγνώστες σου να τα εντάξουν στη ζωή τους.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ANNA ΓΡΙΒΑ (1985 -)

Χωρίς

Το διήγημα της Άννας Γρίβα αντλήθηκε από τη συλλογή «Τα ζώα θεοί» (εκδ. Κίχλη, 2021).

Αν αργήσω ένα λεπτό, θα χάσω το πλοίο. Τρέχω φορτωμένη με τη βαλίτσα και ακούω τη σειρήνα να σφυρίζει. Πλησιάζω και βλέπω τον μαύρο καπνό που εκτοξεύει το φουγάρο. Θα προλάβω. Λίγα βήματα ακόμη. Η βαλίτσα μου ανοίγει και χύνονται έξω όλα μου τα πράγματα. Για μια στιγμή σκέφτομαι: να μαζέψω τα πράγματα και να χάσω το πλοίο ή το ανάποδο; Πετάω τη βαλίτσα κάτω. Θα φύγω χωρίς τίποτα. Το εισιτήριο είναι στην τσέπη μου. Χωρίς βάρος τρέχω γρηγορότερα. Μπαίνω στο λιμάνι και βλέπω την μπουκαπόρτα να κλείνει. Ψηλά, πάνω στο πλοίο, οι επιβάτες φαίνονται σαν μυρμηγκια καρφισωμένα στον ουρανό.

Γυρνάω πίσω. Λαχανιασμένη. Περιπατάω αργά. Θα μαζέψω τουλάχιστον τα πράγματά μου. Ωσπου να φτάσω όμως, τα έχουν πάρει όλα. Ύστερα περιπλανιέμαι στους γύρω δρόμους. Φτάνω στο παζάρι την ώρα που τελειώνει. Πρώτα βλέπω στηνπραμάτεια το κόκκινο μαντίλι μου, μετά τα καλά μου παπούτσια. «Αυτά είναι δικά μου!» φωνάζω, αλλά τότε αρχίζουν να μαζεύονται περίεργοι τύποι γύρω μου και φεύγω.

Στην άκρη του παζαριού, ένα κοριτσάκι καθισμένο στο πεζοδρόμιο μού κάνει νόημα να πάω κοντά του. Την ακολουθώ, αλλά όλο μου ξεφεύγει. Σαν υπνωτισμένη, συνεχίζω ξοπίσω της για ώρες. Σε ένα σκοτεινό στενό τη χάνω οριστικά.

Νιώθω σαν να βρίσκομαι μέσα σε όνειρο και δεν υπάρχει τρόπος να ξεγλιστρήσω. Τότε αρχίζει να χαράζει στην άκρη του ουρανού κι εγώ δεν έχω παρά να του χαρίσω τον εαυτό μου. Χωρίς αποσκευές. Χωρίς ταξίδι. Χωρίς κοριτσάκι.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

⁴⁶ καθαρή, χωρίς την κηλίδα/ το σημάδι

⁴⁷ Μεταφορικά: που προκαλεί δυσάρεστα συναισθήματα

⁴⁸ δυσοίωνα, απαισιόδοξο, που προκαλεί ανασφάλεια

1. Ποιες είναι οι καθοριστικές αποφάσεις και οι συναισθηματικές διακυμάνσεις της ηρωίδας που την οδηγούν σε μια ταξιδιωτική περιπέτεια; Εσύ πώς θα αντιδρούσες σε μια ανάλογη συνθήκη, αν ήσουν στη θέση της;

ή

2. Να γράψεις ένα διήγημα με ελεύθερο θέμα, που θα περιλαμβάνει την ακόλουθη περίοδο του λογοτεχνικού κειμένου: «...χαράζει στην άκρη του ουρανού κι εγώ δεν έχω παρά να του χαρίσω τον εαυτό μου». Να δώσεις τίτλο στο δημιούργημά σου.

131. ΘΕΜΑ 17270

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Βρίσκοντας την ευτυχία στον βούρκο αυτού του κόσμου

Ο Αλέξανδρος Τσούτης είναι φωτογράφος κι έχει πραγματοποιήσει 90 ταξίδια στα πιο απομακρυσμένα μέρη του πλανήτη, μακριά από τις δυτικές κοινωνίες. Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα της συνέντευξής του, που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Marathon Press τον Δεκέμβριος 2021 #80.

Δημοσιογράφος: Αλέξανδρε, δεν επηρεάζεσαι όταν βρίσκεσαι αντιμέτωπος με ακραίες συνθήκες διαβίωσης;

Α. Τσούτης: Οι προορισμοί μου είναι κατά βάση σε αναπτυσσόμενες χώρες, με βαθιά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα, διαφθορά, φτώχεια, ασθένειες, στέρηση, ίσως ακόμα και πείνα ή πόλεμο. Όπως είναι επόμενο, οι συνθήκες αυτές με επηρεάζουν βαθιά και έχουν σμιλέψει την ψυχосύνθεσή μου. Με ενδιαφέρει και αυτή η πλευρά του πλανήτη...όχι μόνο η αγγελικά πλασμένη. Επιλέγω να μην ταξιδεύω τόσο για αναψυχή, αλλά κυρίως για να γνωρίσω την ανθρώπινη πραγματικότητα, ειδικά σε τόπους που δοκιμάζονται.

Δημοσιογράφος: Με τι κριτήριο αποφασίζεις πού θα πας;

Α. Τσούτης: Γενικά οι ευρωπαϊκοί προορισμοί με ελκύουν λιγότερο. Αναζητώ ταξίδια με έναν παράγοντα πρόκλησης, περιπέτειας, εξερεύνησης αυθεντικών πολιτισμών και παραδόσεων που τείνουν να εξαφανιστούν από το κύμα του εκσυγχρονισμού. Γοητεύομαι από τις ζούγκλες, τις ερήμους, την αφρικανική σκόνη, τις χαοτικές πόλεις, την κολλώδη υγρασία των τροπικών, τις αυτόχθονες φυλές.

Δημοσιογράφος: Τι σε ενδιαφέρει περισσότερο σε ένα ταξίδι;

Α. Τσούτης: Προορισμός των ταξιδιών μου είναι ο Άνθρωπος. Επίσης η φωτογραφία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των ταξιδιών μου και ανάγκη καλλιτεχνικής μου έκφρασης, έτσι η θεματολογία των εικόνων που δημιουργώ είναι σχεδόν πάντα ανθρωποκεντρική.

Δημοσιογράφος: Αυτά θεωρούνται μη συμβατικά ταξίδια και μπορεί να κρύβουν και περισσότερους κινδύνους. Έχεις αισθανθεί ποτέ φόβο;

Α. Τσούτης: Ανησυχία έχω πριν από κάθε ταξίδι, δεν έχω άγνοια κινδύνου και θέλω να επιστρέφω ζωντανός και αρτιμελής. Σε πιο επικίνδυνους προορισμούς και εμπόλεμες περιοχές το άγχος μεγιστοποιείται. Τον κίνδυνο τον αισθάνομαι συχνά, λοιπόν, αλλά ευτυχώς δεν τον συνάντησα ποτέ ουσιαστικά, άλλωστε η κατάληξη θα ήταν πιθανόν μοιραία. Η μόνη φορά που κινδύνεψα πραγματικά, ήταν από έναν άγριο Αφρικανικό ελέφαντα, σε ένα εθνικό πάρκο της Ζιμπάμπουε στο οποίο επιπόλαια περιπλανιόμασταν πεζή, αναζητώντας τα άγρια ζώα. Στις περισσότερες περιπτώσεις όμως, με κοινή λογική ο κόσμος δεν είναι τόσο επικίνδυνος όσο νομίζουμε.

Δημοσιογράφος: Μέσα από τόσες παραστάσεις μπορείς να ξεχωρίσεις κάποιες στιγμές έντονης συγκίνησης;

A. Τσούτης: Είναι αμέτρητα τα συγκινητικά περιστατικά και οι αναμνήσεις. Στιγμές με πρωταγωνιστές ανθρώπους φτωχούς, ταπεινούς, που επέδειξαν ένα πρόσωπο πιο ανθρώπινο από αυτά που συναντάμε συνήθως στις δυτικές κοινωνίες. Που εκδήλωσαν ανεπιτήδευτη, ανιδιοτελή καλοσύνη και φιλοξενία. Ανθρώπους που πρόσφεραν απλόχερα απ' το μερτικό τους στον άγνωστο περαστικό. Σύροι πρόσφυγες που με υποδέχτηκαν στην παράγκα τους, προσφέροντας από το υστέρημά τους. Νομάδες καμηλιέρηδες στην έρημο του Σουδάν που πρόσφεραν το λιγοστό φαγητό τους. Μια κυρία στην Τουρκία κι ένα φούρναρης στο Ιράκ που με φίλεσαν ψωμί. Αλλά και στιγμές που σφίγγεται η καρδιά σου από την τραγική πραγματικότητα. Τα παιδιά που ζουν σε ανέχεια ανεπίτρεπτη για τον 21^ο αιώνα. Παιδιά στο Τσαντ και τον Νότιο Σουδάν, που τσακώνονται για μια μπουκιά φαγητό. Δυστυχώς, υπάρχει και αυτό...

A3. Μετά από την ανάγνωση της συνέντευξης του Αλέξανδρου Τσούτη γεννήθηκε μέσα σου η επιθυμία, όταν ενηλικιωθείς, να κάνεις πολλά ταξίδια σε όλον τον κόσμο. Να γράψεις ένα άρθρο 200 -250 λέξεων για το προσωπικό σου ιστολόγιο, στο οποίο θα παρουσιάζεις τους λόγους για τους οποίους θεωρείς ότι τα ταξίδια πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο της ζωής κάθε νέου ανθρώπου σήμερα.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΠΕΣΣΟΑ (1888- 1935)

Μ' αρέσει να ταξιδεύω, ν' αλλάζω χώρες

Από το βιβλίο: Fernando Pessoa: Ποιήματα, εκδόσεις Printa, σειρά Ποίηση για πάντα. Μετάφραση: Σουλιώτης Γιάννης.

Μ' αρέσει να ταξιδεύω, ν' αλλάζω χώρες

Να είμαι πάντα άλλος,

Ψυχή χωρίς ρίζες,

Να ζω έξω από αυτά που βλέπω.

Να μην ανήκω σε κανέναν. Ούτε στον εαυτό μου

Να πηγαίνω μπροστά, ξοπίσω να παίρνω

Την απουσία κάθε σκοπού

Και την επιθυμία μου να τον πετύχω.

Αυτό είναι για μένα το ταξίδι.

Αλλά εκτός από το όνειρο για το ταξίδι

Τίποτα από μένα δεν υπάρχει σ' αυτό

Όλα τα άλλα, γη κι ουρανός.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Η φωνή που ακούγεται στο ποίημα εκφράζει την μεγάλη αγάπη ενός ανθρώπου για τα ταξίδια. Πώς θα χαρακτήριζες έναν τέτοιο άνθρωπο; Θα ήθελες να συνδεθείς στενά μαζί του ή όχι; Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου.

ή

2. Γνώρισες πρόσφατα τον άνθρωπο που κρύβεται πίσω από τη φωνή που ακούγεται στο ποίημα. Να γράψεις μια σελίδα στο προσωπικό σου ημερολόγιο στην οποία θα διηγείσαι την εμπειρία σου μαζί του.

132. ΘΕΜΑ 17293

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τουριστικά

Το κείμενο βρίσκεται στο βιβλίο «Παιδεία ή Υποπαιδεία;» του Μανόλη Ανδρόνικου, Εκδόσεις Ίκαρος, Αθήνα, 1976.

Ο Ηρόδοτος διηγείται στο πρώτο βιβλίο της ιστορίας του πως ο Σόλων, αφού υποχρέωσε τους Αθηναίους με όρκο να κρατήσουν για δέκα χρόνια τους περίφημους νόμους του χωρίς να τους μετατρέψουν, έφυγε από την Αθήνα για δέκα χρόνια και έκανε ταξίδια σε μακρινές χώρες. Πήγε στην Αίγυπτο στο βασιλιά Άμασι και ύστερα έφτασε στις Σάρδεις, όπου τον φιλοξένησε ο περιλάλητος βασιλιάς της Λυδίας, ο Κροίσος. Στη συνέχεια μάς ιστορεί μια περίφημη συνομιλία του σοφού Αθηναίου με τον Ασιάτη βασιλιά: ο Κροίσος άρχισε τη συζήτηση μ' αυτά τα λόγια: «Ξένη Αθηναίε, μεγάλη είναι η φήμη που έφτασε ως εμάς και για τη σοφία σου και για τα ταξίδια σου, πως αγαπώντας τη μάθηση γύρισες χώρες πολλές μόνο και μόνο για να τις δεις».

Αυτή η περιήγηση του κόσμου με στόχο την άδολη γνώση, σε αντίθεση προς την «εμπορία», το ταξίδι για κέρδος, συνεχίστηκε και στάθηκε ακένωτη πηγή πνευματικών κατακτήσεων του ανθρώπου που «ορέγεται φύσει του ειδέναι» (επιθυμεί από τη φύση του να γνωρίζει). Άνθρωποι με δυνατή παρόρμηση και τόλμη, αποφασισμένοι να ταλαιπωρηθούν, ακόμα και να κινδυνέψουν, ξεκινούσαν από την πατρίδα τους για χώρες μακρινές, φημισμένες για την παράξενη φύση τους, τα ιδιόρρυθμα έθιμα τους ή τα θαυμαστά δημιουργήματα του πολιτισμού τους. Οι δυο τόμοι του Κυριάκου Σιμόπουλου που έχουν τον τίτλο «Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα» προσφέρουν συναρπαστικές πληροφορίες για το θέμα και συνθέτουν μια πλουσιότατη εικόνα της περιηγητικής έλξης που άσκησε η Ελλάδα ύστερα από τα ρωμαϊκά κιόλας χρόνια ως το 18ο μεταχριστιανικό αιώνα. [...]

Οι τουρίστες και ο τουρισμός είναι ουσιαστικά μεταπολεμικό φαινόμενο και δεν αποτελούν ποσοτική διαφοροποίηση του παλαιού ταξιδιώτη, ούτε μπορεί να θεωρηθούν μεταγλωττισμός του «περιηγητής» και «περιήγηση», που έχουν εντελώς διαφορετικό νόημα. Η διαφορά του τουρίστα από τον παλαιό ταξιδιώτη δεν είναι μονάχα ότι ανήκει σε μεγάλες ομάδες που κινούνται «οργανωμένα» και άβουλα: η διαφορά βρίσκεται στη στάση του απέναντι στον τόπο που επισκέπτεται και στο λαό που κατοικεί την περιοχή με το τουριστικό ενδιαφέρον.

Ο σύγχρονος τουρίστας θεάται τους χώρους και τους ανθρώπους της ξένης χώρας που επισκέπτεται με την όραση του θεατή μιας θεατρικής σκηνής, άλλοτε θαμπωμένος, άλλοτε αδιάφορος, άλλοτε γοητευμένος και άλλοτε αγανακτισμένος, ποτέ όμως με την πνευματική εκείνη μέθεξη (ψυχική συμμετοχή) που θα του επέτρεπε να ζήσει μέσα σ' αυτούς τους χώρους αληθινά και να συζητήσει με τους γηγενείς (ντόπιους) κατοίκους που θα μπορούσαν να του μεταδώσουν το πνεύμα και των κτισμάτων αλλά και των φυσικών ακόμα πραγμάτων, μιας ρεματιάς λ.χ. ή μιας ακρογιαλιάς.

Ο τουρίστας ταξιδεύει από τόπο σε τόπο με την απληστία να κορέσει⁴⁹ το κενό που του προκαλεί η καθημερινή του ζωή, άμοιρη τις πιο πολλές φορές από μόνιμα και ουσιαστικά ενδιαφέροντα. Θέλει να δει αξιοθέατα και να βρεθεί σε χώρες εξωτικές ή να απολαύσει σε μιαν άλλη βαθμίδα ή έστω και σε μιαν άλλη ποιότητα τις αισθησιακές ηδονές που μπορεί να του προσφέρει η οικονομική του δυνατότητα. Ο βόρειος κατεβαίνει στη Μεσόγειο να χαρεί τον ήλιο που τον στερείται και ο νότιος ανεβαίνει προς τον βορρά για να ζήσει μέσα στην «πολιτισμένη» ζωή της ευρωπαϊκής πόλης. Και ο ένας και ο άλλος όμως βρίσκονται, κατά κανόνα, μέσα σ' ένα περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί από τους ίδιους, στα ξενοδοχεία τα γεμάτα από τουρίστες, στα εστιατόρια που ξεφυτρώνουν με στόχο τους τουρίστες, στα θεάματα που προσφέρονται για τους τουρίστες, σιγά σιγά δημιουργούνται και οι καταυλισμοί οι ειδικοί για τους τουρίστες, αυτοί που δεν κατόρθωσαν ούτε να βαφτιστούν με όνομα του τόπου και κρατούν την ξένη τους φωνή: camping.

A3. Να γράψεις μια εισήγηση που θα εκφωνήσεις προς τους συμμαθητές/τριές σου, με τους οποίους οργανώνετε μια σχολική εκδρομή, στο πλαίσιο ωριαίας συνέλευσης του τμήματος. Σε αυτήν να παρουσιάσεις τις ιδέες σου για την οργάνωση αυτής της εκδρομής, ώστε να γίνει ενδιαφέρουσα και με εκπαιδευτικό χαρακτήρα. (200-250 λέξεις)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ (1961-)

Ο ΚΗΠΟΣ ΤΗΣ ΕΔΕΜ⁵⁰

Το ποίημα «Ο ΚΗΠΟΣ ΤΗΣ ΕΔΕΜ» ανθολογείται στην ποιητική συλλογή «Τέσσερα ποιήματα» του Αλέξανδρου Αραμπατζή, 2017.

ΣΤΟΝ Κήπο της ΕΔΕΜ ποια θα ήταν άραγε η τουριστική ατραξιόν;
 Φαντάζομαι η Εύα, το Φίδι και το Μήλο σαν σόου σε καμπαρέ
 Ο Αδάμ σε ρόλο κομπάρσου να καμαρώνει στα λαμπερά σκηνικά.
 Τα τουριστικά λεωφορεία να καταφθάνουν ασταμάτητα στη σειρά.
 Όλες οι περιέργες γλώσσες της γης ν' ακούγονται ζωντανά
 Μα και γκρίνια και βλαστήμιες για το κουραστικό ταξίδι.
 Και το χειρότερο απ' όλα όταν οι τουρίστες μαθαίνουν πως δεν υπάρχει
 Φαστφουντάδικο ή ρεστοράν και μόνο τα φρούτα αφθονούν
 Τα πιτσιρίκια τότε αρχίζουν να κλαίνε διαολεμένα, οι μαμάδες ταραάζονται
 Οι μπαμπάδες ψάχνουν απεγνωσμένα να βρουνε τον διευθυντή
 Αλλά διευθυντής στον Κήπο της Εδέμ είναι μονάχα ο Θεός
 Τότε απαιτούν να δουν τον ίδιο τον Θεό να του τα ψάλλουν ένα χεράκι
 Τα θηρία από τον θόρυβο τρομάζουν και τρέχουν μανιασμένα
 Κάποιοι ρίχνουν την ιδέα να τα πάρουν με τις καραμπίνες στο κυνήγι
 Δεν προλαβαίνουν γιατί καταφθάνουν κάτι περιέργοι τύποι ντυμένοι στα λευκά

⁴⁹ Να κορέσει: να χορτάσει.

⁵⁰ Ο κήπος της Εδέμ: ο επίγειος τόπος που παραχώρησε ο Θεός στους Πρωτόπλαστους, Αδάμ και Εύα, στη Μεσοποταμία.

Και σαν σεκουριτάδες τους πετάνε κλωτσηδόν έξω από τον κήπο και η πύλη κλείνει

Οι τουρίστες εξοργισμένοι απειλούν πως όλα αυτά δεν θα περάσουν έτσι

Θα βουίζουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από καταγγελίες κι αντεγκλήσεις

Ακούς εκεί αυτός ο περίφημος θεός που για χάρη του ξοδεύουν τόσα λεφτά

Σε κεριά, σε εικόνες, σ' εκκλησίες, σε θυμιατά, σε παπάδες και σε καμπαναριά

Αντί να τους προσφέρει άνετη φιλόξενη και παραδείσια διαμονή

Με βία κι αποκοτιά από δημόσιο κήπο να τολμήσει να τους κλωτσοπετάξει

Άλλωστε όλοι τους από τις διαφημίσεις κάπως αλλιώς τα είχαν φαντασθεί

Και από τα λόγια των τουριστικών πρακτόρων πάλι κάτι άλλο είχαν εννοήσει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς παρουσιάζει την συμπεριφορά των τουριστών στον Κήπο της Εδέμ το ποίημα; Για ποιο λόγο θεωρείς ότι έχουν αυτή τη συμπεριφορά οι τουρίστες;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι ένας τουρίστας και μετά το τέλος του ταξιδιού γράφεις μια επιστολή στο τουριστικό γραφείο για να διατυπώσεις τα παράπονά σου.

133. ΘΕΜΑ 17300

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Το ταξίδι ως αίνιγμα και η φωτογραφία]

Τα αποσπάσματα προέρχονται από το κείμενο του Φώτη Καγγελάρη «Το ταξίδι ως αίνιγμα» που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο <http://www.empealterity.com/index.php/keimena-taksidi/item/63-keimeno-to-taksidi>.

Όσο περισσότερο ταξιδεύω τόσο λιγότερο καταλαβαίνω το γιατί, τόσο λιγότερο μπορώ να μιλώ για το ταξίδι. Όταν ήμουν πιο νέος νόμιζα πως ήξερα: να γνωρίσω νέους τόπους, ανθρώπους, να έχω μια σφαιρική θεώρηση του κόσμου κλπ. Τότε ακόμη μου ήταν πιο εύκολο να μιλώ για ένα ταξίδι και στην κλασσική ερώτηση των αταξίδευτων: «πώς ήταν; πώς πέρασες;» δεν απέφευγα να γίνομαι βαρετός με τις ταξιδιωτικές μου αφηγήσεις, όπως θα' λεγε ο Μ. Ντεμπυρό.

Θα προσπαθήσω όμως ν' απαντήσω στο αίνιγμα «τι είναι το ταξίδι» κι έτσι να εξηγήσω κι αυτά που είπα μόλις τώρα για το ακατανόητο και άλεκτο⁵¹ του ταξιδιού.[...]

Και η φωτογραφία [...] τι μπορεί να μας πει για το ταξίδι; Ουσιαστικά τίποτα. Έχει όμως σημασία το πού μπορεί να οδηγήσει την σκέψη μας η ανάλυση της επιθυμίας της.

Η φωτογραφία απ' την ίδια της την φύση, δεν μπορεί να αποδώσει καμία πραγματικότητα, πόσο μάλλον την πολυσύνθετη δραματική πραγματικότητα, εσωτερική και εξωτερική του ταξιδιού. Η φωτογραφία ως εικόνα μπορεί να προσφέρει μόνο την πραγματικότητα του εαυτού της παρ' ότι έχει κάνει χρήση της περιρρέουσας πραγματικότητας για να υπάρξει.

⁵¹ Που δεν μπορεί να ειπωθεί

Οφείλουμε λοιπόν να δούμε την ταξιδιωτική φωτογραφία όχι ως το μέσο να πάρουμε λίγη από κείνη την πραγματικότητα μαζί μας, αφού καμιά φωτογραφία δεν μπορεί να αποδώσει την μαγεία εκείνη, της πραγματικότητας εκείνης, του συναισθήματος εκείνου, εκείνης της σκέψης. Αλλά σαν ένα «φυλαχτό» φτιαγμένο από το υλικό εκείνου του άλλου κόσμου που γνωρίσαμε στο ταξίδι, όπου δυνάμεις θεϊκές, δαιμονικές, ανθρώπινες συνενώθηκαν για το πέρασμα του ωκεανού, την διάσχιση της ερήμου, το πέρασμα των πάγων, την διάσχιση της ζούγκλας, των πόλεων, των ανθρώπων, του εαυτού μας.

Ένα φυλαχτό λοιπόν, που μιλά για μας, για την μοναδική εμπειρία που προσφέρει η καταβύθιση στη δίνη του ταξιδιού.

Ταυτόχρονα όμως η ταξιδιωτική φωτογραφία δεν είναι μόνον ένας τρόπος να πάρουμε κάτι από κείνο τον τόπο. Είναι επίσης ένας τρόπος να αφήσουμε κάτι. Ν' αφήσουμε το βλέμμα μας εκείνη την στιγμή του κλικ και μέσω του βλέμματός μας όλου του εαυτού που βρισκόταν εκεί. Αφήνουμε λοιπόν κάτι από εμάς, κάτι που θα υπάρχει κι όταν θα 'χουμε φύγει. Αυτός ο τόπος θα 'χει πια τα βήματά μας, το βλέμμα μας, το σώμα μας, τον εαυτό μας, ακόμα κι όταν θα 'χουμε φύγει, ακόμα κι όταν το ταξίδι μας, το ταξίδι της ζωής μας θα 'χει τελειώσει.

Μήπως η ταξιδιωτική φωτογραφία, τελικά, ως στιγμιαία πραγματικότητα που θα παραμείνει για πάντα αναλλοίωτη και ταυτόχρονα ως άφημα ίχνους του εαυτού μας σ' αυτήν την αναλλοίωτη πραγματικότητα, μήπως, λέω μήπως, η ταξιδιωτική φωτογραφία είναι ένας τρόπος να μην πεθάνουμε; [...]

Κλείνω αυτές τις σκέψεις παραφράζοντας τον Μπέκετ για την τέχνη: «Δεν υπάρχει λόγος που κάνουμε τέχνη – κάνουμε τέχνη γιατί δεν μπορούμε να κάνουμε αλλιώς». Και για το ταξίδι θα μπορούσε να ισχύει το ίδιο: ταξιδεύουμε γιατί δεν γίνεται αλλιώς.

A3. Μόλις επέστρεψες από ένα ταξίδι σου και τακτοποιείς τις φωτογραφίες που τράβηξες με το κινητό σου στη διάρκειά του. Παίρνοντας αφορμή από αυτή σου τη δραστηριότητα, γράφεις στο ημερολόγιό σου τις σκέψεις σου για την αξία των ταξιδιωτικών φωτογραφιών. Μπορείς να αντλήσεις στοιχεία και από το κείμενο, χωρίς όμως να κάνεις αντιγραφή τους (200-250 λέξεις).

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΠΕΣΣΟΑ (1888-1935)

[Μ' αρέσει να ταξιδεύω]

Το ποίημα είναι αναρτημένο στον ιστότοπο <https://homouniversalisgr.blogspot.com/2018/04/to.html> και προέρχεται από το ποιητικό έργο Η μάσκα πίσω από τις μάσκες. Ποιήματα του ορθώνυμου Φερνάντο Πεσσόα.

Μ' αρέσει να ταξιδεύω, ν' αλλάζω χώρες

Να είμαι πάντα άλλος,

Ψυχή χωρίς ρίζες,

Να ζω έξω από αυτά που βλέπω.

Να μην ανήκω σε κανέναν. Ούτε στον εαυτό μου.

Να πηγαίνω μπροστά, ξοπίσω να παίρνω

Την απουσία κάθε σκοπού.

Και την επιθυμία μου να τον πετύχω.

Αυτό είναι για μένα το ταξίδι.

Αλλά εκτός από το όνειρο για το ταξίδι

Τίποτα από μένα δεν υπάρχει σ' αυτό.

Όλα τα άλλα, γη κι ουρανός.

20-9-1933

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στο ταξίδι; Συμφωνείς ή διαφωνείς μαζί του; Πιστεύεις πως απηχεί την άποψη των σημερινών νέων για τα ταξίδια γενικά;

ή

2. Να υποθέσεις ότι είσαι το ποιητικό υποκείμενο. Να συνθέσεις μια επιστολή σε φίλο στην οποία θα γράφεις τι σημαίνει το ταξίδι για σένα, παραθέτοντας σκέψεις και συναισθήματα, αξιοποιώντας τα στοιχεία του ποιήματος και εμπλουτίζοντας το κείμενό σου με πρόσθετες αναφορές.

134. ΘΕΜΑ 19469

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τζουμέρκα: Επιβιώνοντας στο χιόνι

Το ακόλουθο συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο άρθρο του Άλκη Γαλδαδά δημοσιεύτηκε στο περιοδικό GEO για την εφημερίδα «Το Βήμα» τον Φεβρουάριο του 2022.

Ο καιρός μας είχε κάνει τη χάρη εκείνο το πρωινό του Σαββάτου. Ήταν ό,τι έπρεπε για να ξεκινήσουμε την ανάβαση προς το ορεινό καταφύγιο των δυτικών Τζουμέρκων «Μπάμπης Τσουπράς». Έχοντας μόλις ανοίξει, σε υψόμετρο 1.660 μέτρων, μας περίμενε να φτάσουμε. Και όταν λέμε «ο καιρός μας είχε κάνει τη χάρη», εννοούμε πως ήταν αρκετά κακός για να έχει νόημα το διήμερο που θα περνούσαμε, μαθαίνοντας διάφορα σχετικά με την επιβίωση στο χιόνι και στις χαμηλές θερμοκρασίες.

Ο ουρανός κλειστός παντού, ένας πολύ δυνατός άνεμος φυσούσε από διάφορες μεριές και εκτόξευε με δύναμη παγωμένους χιονοκρυστάλλους, τόσο που ένιωθες σαν εκτεθειμένος σε μια αδιάκοπη λευκή αμμοβολή. Το κρύο στα πόδια και στα χέρια επίμονο. Ο δρόμος ήταν σκεπασμένος με χιόνι και πάγο. Ο αέρας, κάποιες φορές, αλλάζοντας απότομα κατεύθυνση, σε έσπρωχνε ξαφνικά προς τον γκρεμό. Γι' αυτό και το να απολαμβάνεις τη θέα εκείνες τις στιγμές δεν ήταν στις προτεραιότητες.

Έπρεπε να ακούς τις συμβουλές του έμπειρου οδηγού του βουνού και δασκάλου για να προχωράς με ασφάλεια. Κάποια στιγμή, για παράδειγμα, η διάβαση από ένα σημείο ήταν εντελώς αδύνατη. Το παγωμένο χιόνι έφτανε μέχρι το χείλος του γκρεμού. Εκεί ο βασικός εξοπλισμός του ορειβάτη έκανε τη δουλειά του. Με τις κατάλληλες οδηγίες σκάφτηκε προσεκτικά ένα πέρασμα με τις μικρές αλλά αποτελεσματικές σκαπάνες,⁵² τα πισιόλε. Στη συνέχεια, κρατώντας τις ράβδους στήριξης, τα μπατόν, προς τη μεριά του γκρεμού, παρόλη την επιμονή του

⁵² σκαπτικό εργαλείο

αέρα πέρασαν όλοι εύκολα, μπήγοντας με το άλλο χέρι σε κάθε βήμα τα πιολέ στον πάγο ανάποδα (αφού υπάρχει στην κάτω άκρη τους ειδική απόληξη-σφήνα). Αν ήταν ακόμη πιο δύσκολα, όπως εξήγησε ο δάσκαλος, θα έπρεπε να αγκιστρωθεί καλά στον πάγο, με τη βοήθεια των πιολέ, ένα σχοινί κατά μήκος του περάσματος και οι ορειβάτες να περάσουν κρατημένοι από αυτό.

Φτάνοντας, όμως, στο καταφύγιο καταλαβαίνεις πως είσαι πλέον σε ένα ιδιαίτερο μέρος. Από τη μια η απρόσκοπτη θέα προς τα κάτω, ακόμη και σε μια τέτοια ημέρα, σταματάει μόνο συναντώντας τη θάλασσα του Ιονίου, ενώ γυρίζοντας προς την άλλη, το βλέμμα το υποδεχόταν μια πελώρια κατάλευκη πλαγιά, με αρκετές κορυφές στο βάθος μόλις να ξεχωρίζουν από τα σύννεφα.

Υπάρχει μια φράση που πρέπει να τη σκεφτείς και, σε τελική ανάλυση, να τη σεβαστείς. «Το κρύο μοιάζει στην ελονοσία –αν δεν σε σκοτώσει, θα σε βοηθήσει να χάσεις κιλά». Δεν χωρούν προχειρότητες με το κρύο. Θέλει προετοιμασία. Κανονικά, ο οδηγός του βουνού θα πρέπει να επιθεωρεί τους ορειβάτες της ομάδας του και τα εφόδιά τους πριν καν το ξεκίνημα, για να μην καταλήξει η εκδρομή σε τραγωδία.

A3. Ο αρθρογράφος αναφέρεται στις ομορφιές και στους κινδύνους της χειμερινής ανάβασης σε ένα ορεινό καταφύγιο. Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα να παρουσιάσεις, αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου, δύο δυσκολίες, που κρύβει ένα τέτοιο εγχείρημα για τον ορειβάτη, αλλά και τα οφέλη που προσφέρουν ανάλογες δραστηριότητες.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ (1883-1957)

[**Ιαπωνία**]

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο Ταξιδεύοντας, Ιαπωνία-Κίνα (Αθήνα: Εκδόσεις Ελ. Καζαντζάκη, 1964, σ. 44-45).

Μπαίνουμε πια στο μυρισμένο κόρφο⁵³ της Ιαπωνίας. Μια από τις ομορφότερες θάλασσες του κόσμου, η Μεσόγειος γιαπωνέζικη θάλασσα ανοίγεται μπροστά μας γελώντας στο ανοιξιάτικο φως. Στενή, ανάβαθη,⁵⁴ χαρούμενη, με ανείπωτη γοητεία. Εννιακόσια σαράντα νησιά μικρά και μεγάλα είναι σκορπισμένα από τη μια άκρη της ως την άλλη. Ψαροχώρια, σπιτάκια χαμηλά ξύλινα, που έχουν μαυρίσει από τις βροχές, βάρκες μακρουλές σα σαΐτες, ψαράδες με μυτερά σκιάδια, άσπρες αμμούδες, πεύκα σκούρα πράσινα με τις ρίζες μουσκεμένες στη θάλασσα. Ελλάδα μακρινή, καταγάλανη –και μια στιγμή τρομάζω, σα να γύρισα στην πατρίδα.

Το βαπόρι γλιστράει ήσυχα ήσυχα μέσα στο πρωινό γαλαζοπράσινο φως. Ξυπνούν οι γλάροι πεινασμένοι, ένας πελαργός με κρεμάμενα πόδια περνάει από πάνω μας και μια στιγμή λάμπει η κατάσπρη χνουδωτή κοιλιά του και νιώθω στη φούχτα μου τη μαλακάδα της και τη ζέστα.

Κάθε στιγμή αλλάζει τ' όραμα. Πότε πράσινα ειρηνικά νησάκια, πότε απότομοι γκρίζοι γρανίτες. Βαθιές σπηλιές γαλάζιες, και πιο πέρα, με την ανάγερτη⁵⁵ στέγη, με την κόκκινη πόρτα, ένας ναός μέσα σε ανθισμένα δέντρα. Και παντού σβησμένα ηφαίστεια: Τρομερές θα 'γιναν εδώ γεωλογικές ανατροπές, σκίστηκε η στεριά,

⁵³ αγκαλιά

⁵⁴ αβαθής, ρηχή

⁵⁵ που γέρνει ελαφρά

μπήκαν τα κύματα, και τώρα εννιακόσιες σαράντα κορυφές απομένουν απάνω από τον κατακλυσμό. Έσβησαν οι λάβες, απλώθηκε το χορτάρι, ήρθε το ανθρώπινο ζευγάρι και χώθηκε μέσα στην πρασινάδα.

Τούτη η θάλασσα που περνούμε σήμερα στάθηκε η γαλάζια κούνια της γιαπωνέζικης ψυχής. Εδώ γεννήθηκαν κι ηλιοψήθηκαν τα λιγνά θαλασσινά κορμιά που κυρίεψαν με μόχτο, πιθαμή με πιθαμή, την Ιαπωνία και διώξαν στα πιο βορινά ακρογιάλια τους άγριους Αινού. Από δω κινούσαν οι τολμηροί θαλασσομάχοι, μισό έμποροι, μισό κουρσάροι, και πιάναν τα πλούσια κινέζικα λιμάνια. Κι όταν γύριζαν πια στην πατρίδα, κουβαλούσαν μέσα στ' αμπάρια τους και μέσα στην καρδιά τους τις πολύτιμες κινέζικεςπραμάτειες –μεταξωτά, τέχνες, θεούς, ιδέες.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο αφηγητής περιγράφει «μια από τις ομορφότερες θάλασσες του κόσμου». Γιατί τη θεωρεί όμορφη; Ποιες σκέψεις σου προκαλούν οι ταξιδιωτικές του εντυπώσεις;

ή

2. Να γράψεις στο ημερολόγιό σου τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου, περιγράφοντας ένα ταξίδι σε κάποιον τόπο που σε γοήτευσε.

135. ΘΕΜΑ 19867

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Οι σχολικές, εκπαιδευτικές εκδρομές-επισκέψεις και η συμβολή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Το ελαφρώς τροποποιημένο κείμενο είναι της Βλασίας Δ. Κασκανιώτη, διδάκτορος Θεολογίας και εκπαιδευτικού Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αντλήθηκε από την ιστοσελίδα:

<https://ejournals.lib.auth.gr/religions/teaching/article/view/6024/5772>.

Οι μαθητές νιώθουν την ανάγκη να φύγουν από τον τόπο τους και αυτή η δυνατότητα για πολλούς λόγους μπορεί να είναι από σπάνια έως ανύπαρκτη. Γι' αυτό η εκδρομή είναι από μόνη της ένα γεγονός που προκαλεί μια ευδιαθεσία, μια χαρά. Αυτή η συναισθηματική χαλάρωση είναι το αντίδοτο της έντασης που δημιουργείται στην ψυχή του μαθητή από την προγραμματισμένη ενδοσχολική και εξωσχολική καθημερινότητα και η οποία από μια πλευρά συνδέεται και με την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς. Έτσι είναι διπλή η ωφέλεια, αφού αφενός σπάει η τετριμμένη καθημερινότητα και αφετέρου καταλαγιάζει η υπερένταση και αναστέλλεται η βία. Στην εκδρομή ενεργοποιείται όχι μόνο το προσωπικό συναίσθημα, αλλά γίνεται και το άνοιγμα στον άλλον, εξωτερικεύεται η προσωπική τους σκέψη και αναμένεται να ακουστεί ή και να εισακουστεί και η σκέψη τού άλλου.

Οι μαθητές μαθαίνουν να εκφράζουν τα προσωπικά τους βιώματα και να ακούν και μέσω αυτής της διαδικασίας να γνωρίζουν βαθύτερα τον άλλον, να τον πλησιάζουν, να τον συμπαθούν. Στην εκδρομή τα εγωκεντρικά «θέλω» δεν μπορούν να βρουν ικανοποίηση, γιατί ο αυτοματισμός της ομάδας λειτουργεί απαγορευτικά για αυτά, υπερβαίνει και προέχει του ατόμου, οπότε εκεί ο έφηβος μαθαίνει να αφογκράζεται και τα «θέλω» των άλλων και να προβαίνει σε υποχωρήσεις που προάγουν τη συνύπαρξη. Επιπλέον, μέσα από την αλληλεπίδραση με τους άλλους ο μαθητής καθρεπτίζει τον εαυτό του, κάνει συγκρίσεις, προφανώς διαβλέπει τις ελλείψεις του,

ενδεχομένως να είναι αναπόφευκτες κάποιες ψυχοπαθολογικές καταστάσεις απομόνωσης ή μειονεξίας, τις οποίες ο εκπαιδευτικός πρέπει να καταστέλλει άμεσα.

Βεβαίως, η συμφωνία και η τήρηση κανόνων είναι αναγκαιότατο στοιχείο που περιορίζει την αυθαιρεσία και δεν παρεμποδίζει τη λειτουργία της ομάδας και αυτό πρέπει να γίνει κατανοητό και αποδεκτό πριν ακόμη από την εκκίνηση της εκδρομής. Εκπαιδευτικός και μαθητές οφείλουν να αποδεχτούν ορισμένους κανόνες, οι οποίοι συμβάλλουν στη δημιουργία κλίματος πραγματικής ελευθερίας που βοηθάει γενικότερα στη διαδικασία της μάθησης, αλλά και στη σύσταση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων που στηρίζονται στην αλληλεπίδραση. Όταν οι μαθητές είναι συνεπείς σε αυτό, καταλαβαίνουν ότι ένας λόγος που η εκδρομή είναι επιτυχημένη οφείλεται και στη δική τους συμβολή ως προς αυτό το θέμα. Αυτό καλλιεργεί πνεύμα υπευθυνότητας και συνέπειας και συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας συγκροτημένης προσωπικότητας. Είναι σημαντικό, για παράδειγμα, να φροντίζουν να τηρούνται με ακρίβεια οι ώρες αναχώρησης από τους τόπους επίσκεψης, οι κανόνες ασφαλείας για τη μετακίνησή τους προς το μέσο μεταφοράς, η ασφάλεια των προσωπικών τους αντικειμένων, η προσωπική τους ασφάλεια σε πολυσύχναστους χώρους, η τήρηση μιας σειράς, η αθόρυβη παρουσία τους σε δημόσιους χώρους.

A3. Διάβασες το κείμενο και αποφασίζεις να αναρτήσεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων στο προσωπικό σου ιστολόγιο, στο οποίο αναφέρεσαι στους λόγους που σε ωθούν να συμμετάσχεις σε μια σχολική εκδρομή, καθώς και στους κανόνες που επιβάλλεται να τηρηθούν από μαθητές και καθηγητές στο πλαίσιο της, ώστε η εκδρομή να θεωρηθεί επιτυχημένη.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΑΓΓΕΛΑΚΗ-ΡΟΥΚ (1939-2020)

Η σχολική εκδρομή

Στα ποιήματα της Κατερίνας Αγγελάκη-Ρουκ είναι ευδιάκριτη η μελαγχολία, η οποία αγγίζει κάποτε τη θλίψη για τα χρόνια της εφηβείας και της νεότητας που έχουν περάσει ανεπιστρεπτί.

Μες στη βαριά ανία της τάξης
 όταν φέρναν δάκρυα τ' ανούσια δευτερόλεπτα
 μόνο η ιδέα της εκδρομής άνοιγε την καρδιά μου
 τα πούλμαν σαν να τά 'βλεπα έξω απ' την πόρτα της αυλής
 κι όπου νά 'ναι, σαν νά 'χανε φτερά,
 θά 'παιρναν το δρόμο τού βουνού ή της θάλασσας.
 Ένα σύννεφο-όνειρο τύλιγε τη μακρινή ημερομηνία,
 που έλαμπε όλο κι από πιο κοντά περνώντας οι εβδομάδες.
 Και, αχ, η ανυπομονησία αποβραδís, το καλαθάκι με τα σάντουιτς,
 το καινούριο παντελόνι κι η βελονιά της τελευταίας στιγμής...
 Όταν πια λες στον παράδεισο στρωνόμαστε να φάμε,
 όλες οι μικροπεριπέτειες της καρδιάς ανέβαιναν στα χείλια,
 ανταλλάσσαμε φρούτα, μπισκότα κι ήταν σαν ξαφνικά
 οι φανταστικές σκηνές του νου να παίζονταν στ' αλήθεια.
 Εξομολογήσεις στη φιλενάδα,

που, αν και δίπλα σου πάντα στο ίδιο θρανίο,
 εδώ στο γρήγορο φως περαστικών τοπίων
 λάμπει κεχριμπαρένια μες στο εκδρομικό της το μπλουζάκι.
 Ονόματα που τ' άγιαζε ο ψίθυρος,
 χάρτινα παιγνίδια με αρχικά «Α! σου 'πεσε το Μ,
 ποιος νά 'ναι;». Πρώτο τσιγάρο πίσω από το θάμνο.
 «Προσοχή! Οι καθηγητές περνάνε».
 Και μετά η επιστροφή σαν θάνατος,
 όπως η λίγη νύχτα μπερδεύει τα τελευταία δέντρα της εξοχής
 με τα πρώτα σπίτια της πόλης και μερικοί έχουν πια αποκοιμηθεί,
 ενώ άλλοι σε υπερένταση τραγουδούν ακόμη.
 Μαθαίνω ν' αντιστρέφω το κλάσμα της πρωινής χαράς
 με το δάχτυλο στο κουδούνι του σπιτιού.
 Τελείωσε, λέω' η μέρα αυτή,
 που στον ορίζοντα του μέλλοντος γυάλιζε κάποτε,
 πλησίασε, μεγάλωσε, ήρθε, τελείωσε.
 Έτσι θά 'ναι και με τη ζωή...
 Πώς πέρασες; Τι έγινε, πού είναι το πετσετάκι;
 Το 'χασες; Η μάνα μου ρωτάει.
 Αυτό ήταν... πάει.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. «Έτσι θά 'ναι και με τη ζωή...»: Με τον στίχο αυτό το ποιητικό υποκείμενο φαίνεται ότι κάνει μια σύγκριση της σχολικής εκδρομικής εμπειρίας της με τη ζωή. Ποια γεγονότα/βιώματα και συναισθήματα της εκδρομής και της ζωής θεωρείς ότι παραλληλίζει;

ή

2. Με αφορμή το ποίημα της Κατερίνας Αγγελάκη-Ρουκ δοκίμασε να αποδώσεις βιώματα και συναισθήματα από δικές σου σχολικές εκδρομές σ' ένα κείμενο που θα έχει τη μορφή σελίδας ημερολογίου.

136. ΘΕΜΑ 26528

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Νοσταλγική Αλεξάνδρεια: Επιστρέφοντας στην «πόλη των ξένων»

Το ακόλουθο συντομευμένο άρθρο του Αλέξανδρου Μασσαβέτα δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» στις 13.10.2022:

(<https://www.kathimerini.gr/k/travel/562089763/nostalgiki-alexandreia-epistrefontas-stin-poli-ton-xenon/>)

Η νοσταλγία και μόνο θα σπρώξει τον δυτικό επισκέπτη στην Αλεξάνδρεια. Νοσταλγία για ένα παρελθόν πρόσφατο, που τόσο εύγλωττα αποτύπωσαν στα μυθιστορήματά τους οι Ντάρελ και Τσίρκας και στην ποίησή του ο

Καβάφης. Τα έργα τους έκτισαν τον μύθο της σύγχρονης Αλεξάνδρειας, που διαμορφώθηκε στην Μπελ Επόκ και έσβησε, σαν πυροτέχνημα, τη δεκαετία του 1950.

Όποιος γαλουχήθηκε με τα διαβάσματα αυτά φτάνει ψάχνοντας ίχνη του κόσμου τους. Στην Ελλάδα, οι διηγήσεις των Αιγυπτιακών διέδωσαν τη νοσταλγία σε πολύ ευρύτερο κύκλο. Στους δρόμους της Αλεξάνδρειας, άλλοι ψάχνουν τα χνάρια υπαρκτών προσώπων –του Καβάφη, του Τσίρκα, της οικογένειάς τους– και άλλοι τα στέκια λογοτεχνικών ηρώων.

Το βάρος ενός παρελθόντος λαμπρότερου και, πολλοί θα συμφωνούσαν, ευτυχέστερου στοιχειώνει και άλλα λιμάνια της ανατολικής Μεσογείου –την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τη Βηρυτό. Με εκείνες, η Αλεξάνδρεια έχει μια βασική διαφορά: η σημερινή ζωή της έχει ελάχιστα να προσφέρει στον δυτικό επισκέπτη. Έτσι, το πέρασμά του δύσκολα ξεφεύγει από τον χαρακτήρα του μνημόσυνου. Γίνεται κυνήγι φαντασμάτων, πίσω από σκονισμένες προσόψεις και σοβάδες που καταρρέουν.

[...] Με τεσσεράμισι και πλέον εκατομμύρια κατοίκους, η Αλεξάνδρεια είναι μια μεγαλούπολη με κυκλοφοριακό πρόβλημα. Είναι πάντως πολύ πιο ήσυχη από το Κάιρο των είκοσι πέντε εκατομμυρίων. Καθώς δεν την κυκλώνει η έρημος, δεν έχει και τα σύννεφα σκόνης του Καΐρου. Ο αέρας φέρνει τη μυρωδιά της θάλασσας και η ατμόσφαιρα, μεσογειακή, δεν έχει σχέση με την αφρικανική της ενδοχώρας.

Στον πρώτο μου περίπατο θυμήθηκα τη ρήση «το παρελθόν είναι μια ξένη χώρα». Η εικόνα της –συχνά εξεζητημένης– κομψότητας και ευμάρειας, που διαίωνισαν λογοτεχνία και προσωπικές μαρτυρίες, είναι ασυμβίβαστη με το παρόν των σκονισμένων προσώπων και των συνεχών διακοπών ρεύματος. Στο κέντρο, τα κτίρια της Μπελ Επόκ και του μεσοπολέμου είναι μια νεκρόπολη από μνήμες, πολύ πρόσφατες ίσως για να χωνέψουμε πως ανήκουν, πια, σε άλλη πόλη. Ευτυχώς, εκείνη βρήκε τους υμνητές της και πέρασε στην αιωνιότητα.

Η Αλεξάνδρεια γεννήθηκε ως μια ανωμαλία στην Αίγυπτο, όχι μόνο επειδή την ίδρυσε ο Αλέξανδρος και σημαντικό μέρος των κατοίκων της παρέμεινε, την πρώτη χιλιετία, ελληνόφωνο. Οικοδομήθηκε σε μια στενή λωρίδα γης ανάμεσα στη θάλασσα και τη λίμνη Μαρεώτιδα (που σήμερα έχει εν πολλοίς αποξηρανθεί) και είχε το βλέμμα στραμμένο στη Μεσόγειο.

Οι ελληνόφωνοι κάτοικοί της μιλούσαν για «Αλεξάνδρεια παρ' Αιγύπτω», όχι εν Αιγύπτω. Η πόλη ανήκε στον ευρύτερο κόσμο της Μεσογείου, όχι σε εκείνον του Νείλου και των ερήμων. Για περίπου χίλια χρόνια χρημάτισε πρωτεύουσα μιας χώρας στην οποία είχε γυρισμένη την πλάτη.

A3. Ο αρθρογράφος υποστηρίζει ότι «η νοσταλγία και μόνο θα σπρώξει τον δυτικό επισκέπτη στην Αλεξάνδρεια». Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα να αναφερθείς, αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου, σε δύο λόγους για τους οποίους ένας Έλληνας πολίτης θα ήθελε να επισκεφθεί σήμερα την Αλεξάνδρεια.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΛΕΝΗ ΛΑΔΙΑ (1945-)

Στην ελληνόφωνη Καλημέρα

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο της πεζογράφου και δοκιμογράφου Ελένης Λαδιά, *Φυσιονομίες τόπων*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1992.

Ένα πολύ μικρό κομμάτι ξηράς μέσα στο πέλαγος διέγειρε τη συγκίνησή μου, καθώς το πλοίο άφηνε πίσω του την Κέρκυρα. Το σχήμα του θύμιζε κάθισμα όπου θα ξεκουραζόταν κάποιο πλάσμα μυθικό. Εντυπωσίαζε αυτό το χερσαίο τμήμα που αγωνιζόταν να επιβιώσει μέσα στην απέραντη θαλασσινή μονοτονία. Λιγοστοί θάμνοι, ίχνη πρασινάδας, μια κίνηση ζωής άλλου τύπου. Το έδειξα στον φίλο που μαζί αποφασίσαμε το πολυπόθητο ταξίδι να γνωρίσουμε τους ελληνόφωνους της Απουλίας.⁵⁶ Ένα ταξίδι ήδη φορτισμένο από προσδοκία, συγκίνηση και θεωρίες. Τι ήταν αυτοί οι ελληνόφωνοι; Απόγονοι των Ελλήνων του μεγάλου αποικισμού του 8ου αι. π.Χ. (όπως είναι και η επικρατέστερη θεωρία), βυζαντινά λείψανα ή παιδιά Ελλήνων αποίκων από την Πελοπόννησο και τα Ιόνια νησιά, που εγκαταστάθηκαν εκεί το 10ο αι. μ.Χ.; Οι θεωρίες αντιμάχονται, αλλά αυτό δεν έχει μεγάλη σημασία. Μας καλούσε κάτι βαθύτερο, μια δύναμη ελκτική, η ελληνική λαλιά που αιώνες τώρα πεισματικά διατηρείται, φυλάγοντας τύπους της αρχαίας προγονικής μας γλώσσας. [...]

Τόσο κοντά μας το Lecce, το αρχαίον Αλήτιον, μόλις τριανταπέντε χιλιόμετρα από το πολύβουο Μπρίντζεζι! [...] Περπατώντας στους δρόμους του Lecce, [...] αναπνέεις τον αέρα άλλων εποχών, που κρύβουν μέσα τους επιδράσεις πολλών λαών. Εδώ δεν ακούγεται λέξη ελληνική, μ' όλο που το Lecce έχει έδρα ελληνικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιό του και ενδιαφέρουσα συλλογή αττικών αγγείων στο μουσείο του. Δεκαπέντε όμως χιλιόμετρα από το Lecce, με το λεωφορείο της γραμμής, υπάρχει η ελληνόφωνη Καλημέρα. Οι πρώτες ελληνικές λέξεις ακούστηκαν μέσα στο λεωφορείο, όταν δυο γυναίκες από το Μάρτανο, το πλησιέστερο χωριό, προσπαθούσαν να μας εξηγήσουν. Εννέα χωριά στην περιοχή του Σαλέντο, κοντά στο Lecce, σχηματίζουν ένα ελληνόφωνο αστερισμό: Martano, Calimera, Martignano, Sternatia, Zollino, Soleto, Castrignano, Corigliano και Melpignano.

Μεγαλύτερη και πιο γνωστή από όλα η Καλημέρα, μια επίπεδη και ολοκάθαρη πολίχνη.⁵⁷ Στη «Μέσση», την πλατεία όπως την λένε στη διάλεκτό τους, η ωραία τους εκκλησία, το Κοινοτικό Μέγαρο και η Galeria Ellenika. Η τελευταία επιγραφή συγκίνησε την «καρδιά» μας. Οι ερωτήσεις γίνονταν στα ελληνικά με την ψυχική άνεση που θα μιλούσαμε σε μια λησμονημένη γειτονιά των παιδικών χρόνων, οι απαντήσεις έρχονταν αργά, διστακτικά, σαν να γίνονταν μνημονικά πειράματα, κι ας ήταν πρόθυμοι να επικοινωνήσουν με μια λαχτάρα που ξάφνιαζε και συγκινούσε.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, η αφηγήτρια μαζί με τον φίλο της αποφάσισαν να ταξιδέψουν στην Απουλία; Συμφωνείς ή διαφωνείς με την επιλογή τους;

ή

2. Να γράψεις μία φιλική επιστολή στην αφηγήτρια, εκφράζοντάς της τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για το ταξίδι της στην ελληνόφωνη Καλημέρα.

⁵⁶ περιφέρεια της νοτιοανατολικής Ιταλίας

⁵⁷ μικρή πόλη

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Οι νέοι επιλέγουν...πράσινα ταξίδια**

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) άρθρο δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο του Αθηναϊκού-Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ) στις 16-8-2022.

Η Δρακόλιμνη Τύμφης στην Ήπειρο, ο Μύτικας στον Όλυμπο και το Φαράγγι της Σαμαριάς στην Κρήτη αποτελούν τρεις από τους κορυφαίους προορισμούς για πεζοπορία που όλο και περισσότεροι νέοι επιλέγουν για να περάσουν τις διακοπές τους. Εκτός από το θέμα της προσωπικής προτίμησης για πολλούς τίθεται και το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος. Έτσι, αποφεύγουν τα ταξίδια με αεροπλάνο ή πλοίο και προσθέτουν ένα λιθαράκι στην προσπάθεια για μικρότερη επιβάρυνση του περιβάλλοντος.

«Η Ευρωπαϊκή Ένωση κάνει ενέργειες τα τελευταία χρόνια και λόγω της κλιματικής αλλαγής θέλει να εμπνεύσει τους Ευρωπαίους- νέους και μη- να αρχίσουν να ταξιδεύουν με πιο βιώσιμους και πιο πράσινους τρόπους ταξιδιού. Προτεραιότητα αποτελεί το ταξίδι με τρένο», αναφέρει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο δημιουργός ταξιδιωτικού περιεχομένου, Δημήτρης Καρβέλης και συνεχίζει: «Θέλω να μνήσω τον κόσμο να αγαπήσει τη φύση να κάνει πεζοπορία, καγιάκ, ράφτινγκ και ό,τι έχει να κάνει με τη φύση. Για όλη αυτή τη δραστηριότητα μου, τον Σεπτέμβριο του 2021 με κάλεσε η ΕΕ ως έναν από τους 12 Ευρωπαίους ταξιδιώτες που θα έπαιρναν μέρος και θα ταξίδευαν με το Connecting Europe Express, το ευρωπαϊκό τρένο που ξεκινούσε από τη Λισσαβόνα και κατέληγε στο Παρίσι, διασχίζοντας πολλές τις χώρες της Ευρώπης. Εκπροσωπώντας την Ελλάδα ταξίδεψα μέχρι το Ζάγκρεμπ και μοιράστηκα με το κοινό μου αυτό τον πιο βιώσιμο και πράσινο τρόπο ταξιδιού».

Ο 31χρονος Δήμητρης Καρβέλης έχει περισσότερους από 60 χιλιάδες ακόλουθους στο Instagram και το Tik Tok. Στο πλαίσιο του προγράμματος Discover EU, προετοιμάζει νέα βίντεο για τα κοινωνικά δίκτυα, τα οποία θα αναδεικνύουν εναλλακτικές μορφές τουρισμού της Ελλάδας και θα έχουν σκοπό να εμπνεύσουν τους νέους ώστε να έρθουν πιο κοντά στη φύση. Εκτός από τα λιγότερο τουριστικά ελληνικά νησιά, στα σχέδια του δημιουργού ταξιδιωτικού περιεχομένου είναι η ανάδειξη του εθνικού πάρκου της Πίνδου, αλλά και οι διαδρομές με τον οδοντωτό και το ιστορικό τρενάκι του Πηλίου.

Εκτός όμως από τα λιγότερο ρυπογόνα ταξίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει δράσεις οι οποίες επικοινωνούν ποια είναι τα προσβάσιμα μέρη για διακοπές, για άτομα με αναπηρία. Ο 34χρονος Καμίλ- ο οποίος είναι πολωνικής καταγωγής- γεννήθηκε στην Ελλάδα με νωτιαία μυϊκή ατροφία, αλλά αυτό δεν τον εμποδίζει να γυρίζει τον κόσμο με το αναπηρικό του αμαξίδιο, όπου φυσικά αυτό καθίσταται εφικτό. «Δεν έχω πάει στη Σαντορίνη και δεν ξέρω αν θα μπορέσω να πάω γιατί είναι ένα μέρος όπως και τα πιο πολλά νησιά, που είναι αρκετά δύσκολο να δεις ανάπηρο.

Δεν υπάρχουν προσβάσιμα μέσα μεταφοράς. Δυο ελληνικές πόλεις έχουν βραβευτεί πανευρωπαϊκά για την προσβασιμότητα τους είναι η Κομοτηνή και τα Χανιά. Υπάρχουν όμως και άλλα θετικά παραδείγματα, όπως η Σύρος. Υπάρχει πρόοδος και γίνονται πράγματα, όμως πρέπει να κάνουμε πολλή δουλειά», εξηγεί ο ακτιβιστής, ο οποίος αναρτά τις φωτογραφίες και τις εμπειρίες από τα ταξίδια του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

A3. Μετά την ανάγνωση του παραπάνω κειμένου αποφασίζεις να συντάξεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων) για το ιστολόγιο της τάξης σου στο οποίο θα διατυπώνεις τις προτάσεις σου σχετικά με εναλλακτικές μορφές τουρισμού ή δραστηριότητες που θα μπορούσαν να απολαύσουν άτομα με αναπηρία στη διάρκεια ενός ταξιδιού, επισημαίνοντας τα οφέλη ενός τέτοιου σχεδίου για τα άτομα αυτά αλλά και την ευρύτερη κοινωνία.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Γιαγιώργος Κίτσος(1904-1968)

Παλιά στην Φλώρινα. Μέρες νιότης

Ακολουθεί απόσπασμα από το έργο Μέρες νιότης, Αθήνα 1993, σ. 20-22, 28-34.

Δέκα χρονών ήταν ο Στάθης όταν για πρώτη φορά επισκέφτηκε την πόλη. Ήταν μήνας Σεπτέμβρης. Κάθε χρόνο τέτοια εποχή γίνονταν το πανηγύρι στην πόλη. Η γιαγιά το είχε καθιερώσει να κατεβαίνει στην πόλη κάθε χρόνο που γίνονταν το πανηγύρι. Τότε έκαμνε η ίδια κάτι βασικά ψώνια της χρονιάς.

Παρασκευή μέρα, πρωί, καβάλα η γιαγιά στο άλογο που είχαν νοικιάσει. Πίσω ο αγωγιάτης Μίχας πεζός και ο Στάθης, πεζός κι αυτός, ακολουθούσαν. Δίπλα τους το μουλάρι του Μίχα φορτωμένο ξύλα, καυσόξυλα, ακολουθούσε την συντροφιά. Τρεις ώρες κάνανε για να φθάσουν στην πόλη. Ο Στάθης αν και πεζός, ήταν όλο χαρά. Δεν καταλάβαινε από κούραση. Έβλεπε καινούρια μέρη. Τρία άλλα χωριά πέρασαν ως που να φτάσουν στην πόλη. Διαφορετικά χωριά αυτά. Δεν μοιάζαν με το δικό τους. Τα σπίτια κτισμένα με πέτρα ή με πλιθιά, ήταν σκεπασμένα με κόκκινα κεραμίδια. Στο χωριό όλα ήταν σκεπασμένα με πέτρινες πλάκες. Δίπλα στα σπίτια άλλα πλινθόκτιστα, μάλλον ήταν στάβλοι ή αχερώνες. Ήταν σκεπασμένα με καλάμια αχύρου. Στο χωριό δεν υπήρχε κτίσμα πλίθινο, ούτε αχυρένια σκεπή. Όλα τα κτίσματα ήταν πέτρινα κι όλες οι σκεπές με πέτρινες πλάκες, εκτός από την εκκλησία και το σχολείο που είχαν σκεπή από τσίγγο καλοφτιαγμένη. Ήταν πολύ μεγάλες αυτές οι δύο σκεπές και το χιόνι το χειμώνα που έφτανε στο ένα μέτρο κι ορισμένες φορές περνούσε το μέτρο, δεν θα μπορούσε να κρατήσουν όλο αυτό το βάρος.

Ο Στάθης για πρώτη φορά είδε κι ένα παράξενο ζώο να περπατάει στο δρόμο που περνούσαν. Τέτοιο ζώο δεν είχαν στο χωριό. Ήταν κάτι μεγάλες, μαύρες αργοκίνητες με μεγάλα κέρατα αγελάδες. Του είπαν πως ήταν βουβάλες.

Στην πόλη σαν φτάσαν, ξάφνιασε από τα ωραία μεγάλα καθαρά σπίτια και τους καθαρούς ασφαλτόστρωτους δρόμους. Μαγαζιά ωραία με βιτρίνες που μέσα φιγουράραν κάτι τεράστιες κούκλες καλοντυμένες, δείχναν την ομορφιά τους και τις όμορφες φορεσιές.

Οι γυναίκες εδώ στην πόλη ήταν ντυμένες με πολιτικά, όπως οι δασκάλες του χωριού. Είχε δίκιο ο Λίας, ο συμμαθητής του, που είχε επισκεφτεί την πόλη πρώτος απ' όλους τους συμμαθητές του Στάθη, όταν είπε στην τάξη πως, όλες οι γυναίκες στην πόλη είναι δασκάλες. Ο δάσκαλος του γέλασε με την αφέλεια του Λία. Ο Στάθης όμως χάζευε περισσότερο με τις κοπέλες της πόλης. Ντυμένες με όμορφα λεπτά φουστάνια, τα πολιτικά όπως λέγαν.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο απόσπασμα ο αφηγητής περιγράφει πώς βίωσε το πρώτο του ταξίδι στην πόλη. Να επισημάνεις ποια στοιχεία κατά τη γνώμη σου τον εντυπωσίασαν περισσότερο και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο Στάθης καταγράφει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του από το πρώτο του ταξίδι στην πόλη σε μια σελίδα ημερολογίου. Τί θα έγραφε;

138. ΘΕΜΑ 26588

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού

Το κείμενο είναι ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από επιστημονικό άρθρο του Κωνσταντίνου Ανδριώτη με τίτλο «Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του», δημοσιευμένο στο Academia.edu. (προσπέλαση στις 22/8/2022).

[...] Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί το ενδιαφέρον για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού από τουριστικούς επενδυτές και φορείς ανάπτυξης που δεν είναι ικανοποιημένοι από τη μαζικοποίηση της τουριστικής διακίνησης και τις επακόλουθες αρνητικές της συνέπειες.

[...] Οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού (και τουρίστα) επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής τουριστών, χωρίς όμως να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα, πραγματικότητα επιθυμητή από όλους όσους βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής καθώς και τον ντόπιο πληθυσμό. [...] Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δίνουν την ευκαιρία στις χώρες να αναπτύξουν τη δική τους υποδομή, ώστε να συμμετέχουν οι ίδιες στην ορθολογική ανάπτυξή τους – ουσιαστικά να κερδίσουν τη μάχη σε σημαντικά θέματα, αντί να τα παραχωρούν όλα σε ξένους επιχειρηματίες του τουριστικού χώρου.

Τι εννοούμε όμως όταν αναφερόμαστε στον εναλλακτικό τουρισμό και ποιες μορφές τουρισμού θεωρούνται εναλλακτικές συγκρινόμενες με ποιες άλλες; Μια εξέταση της έννοιας αποκαλύπτει ότι ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται εναλλαγή της τουριστικής μαζικοποίησης και ως εκ τούτου έχει διαφορετικές επιπτώσεις και πρακτικές ανάπτυξης. Συνεπώς, οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού είναι αυτοί που αντιτίθενται στις μέχρι τώρα παραδοσιακές μορφές μαζικής τουριστικής ανάπτυξης. [...]

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μικρής κλίμακας, μη συμβατικής φύσης, μη μαζικής εξειδίκευσης καθώς και κοινωνικά και περιβαλλοντολογικά ευαίσθητος και γεμάτος σεβασμό, σε αντίθεση με το συμβατικό τύπο μαζικού τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα. Συνεπώς, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού, φιλική προς το περιβάλλον, επιτρέποντας θετικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και από κοινού βιώματα μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών.

Από τα παραπάνω κατανοούμε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται ως διαμετρικά αντίθετος του μαζικού, με τον εναλλακτικό να εμφανίζεται ως καλός και ο μαζικός ως κακός. Όπως έχουν αποκαλύψει πολλοί μελετητές, [...] η πλειοψηφία των αρνητικών συνεπειών της τουριστικής ανάπτυξης προκύπτει από το μαζικό τουρισμό, για το λόγο ότι συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό τουριστών, απαιτεί επενδύσεις μεγάλης κλίμακας και λιγότερη συμμετοχή της ντόπιας κοινωνίας στην αναπτυξιακή διαδικασία. Οι αρνητικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού είναι πιο

έκδηλες για τους τουριστικούς προορισμούς, γιατί ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από συγκέντρωση υποδομής και τουριστών στον χρόνο και στον τόπο, με λιγότερη ευαισθησία στους εγχώριους πλουτοπαραγωγικούς πόρους εξαιτίας του εντατικού τύπου τουριστικής ανάπτυξης [...].

A3. Σε ένα άρθρο σου στην τοπική εφημερίδα της περιοχής όπου κατοικείς να παρουσιάσεις τα βασικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού που σου έκαναν εντύπωση στο παραπάνω κείμενο και να προτείνεις τρόπους για την τουριστική αξιοποίηση της περιοχής σου. (200-250 λέξεις)

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ (1940-2015)

Μια ιστορία του μακρού χειμώνα

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα του Νίκου Χουλιάρη, Αθήνα, Νεφέλη, 1990, σ.σ. 11-18.

Οι ταξιδιώτες που τυχαίνει να μπουν για πρώτη φορά σε ξένη πόλη, βλέπουν πάντα αυτά που φαίνονται με την πρώτη ματιά και πάντοτε απέξω. Τους δρόμους βλέπουν και τα σπίτια· το πώς είναι καμωμένα, τις ιδιομορφίες που έχουν και τα τέτοια.

Παρατηρούν και τους ανθρώπους: να μπαινοβγαίνουν στα μαγαζιά ή να περπατούν, έξω, στους δρόμους. Τους ακούνε κιόλας να μιλούν, να λένε τα δικά τους· γιατί η κάθε πόλη έχει το δικό της το ρυθμό, το ιδιαίτερό της ύφος κι αυτό είναι που τραβάει τον ταξιδιώτη. Αυτό είναι κιόλας που τον μελαγχολεί. Τη θέλει όμως, όπως φαίνεται, αυτού του είδους τη μελαγχολία, γιατί είναι κάτι που έρχεται απέξω, κι όσο να ‘ναι, δεν πρόκειται να κρατήσει για πάντα. Σε δύο –τρεις μέρες θα ‘χει φύγει από κει και στα δικά του θα γυρίσει πάλι· στο σπίτι του και στις συνήθειες τις δικές του· σε κείνη την καθημερινότητα που τον κρατάει σε κάποια ισορροπία.

Παρόλο όμως που οι ταξιδιώτες, όταν βρίσκονται σε ξένη πόλη, παρατηρούν τα πάντα, τους διαφεύγει κάθε φορά πως αυτό που βλέπουν δεν είναι άλλο παρά μονάχα το σκηνικό. Ένα σκηνικό όπου παίζεται μια παράσταση στα δικά τους τα μέτρα και με τη δική τους τη συμμετοχή, ενώ η πόλη παίζει αλλού και πάντα πίσω απ’ τις κουρτίνες: μια άλλη παράσταση δίνεται εκεί, που δεν πρόκειται ποτέ τους να τη δουν, αφού, έτσι κι αλλιώς, αυτοί δε βρίσκονται μέσα στα πρόσωπα του δράματος. Απόξω πάντα θα ‘ναι, μιας κι είναι μόνο θεατές: οι θεατές ενός μεγάλου σκηνικού, όσο μια πόλη ολόκληρη, με τις χιλιάδες της ψυχές: ψυχές που ξετυλίγουν μπρος στα μάτια τους ένα θέαμα όμοιο με κείνο που θα ‘βλεπαν και σ’ οποιαδήποτε άλλη πόλη, γιατί στην εξωτερική εικόνα μόνο να σταθούν κι αυτή είναι που θα κρατήσουν όταν φύγουν.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο κείμενο παρουσιάζονται εικόνες μιας πόλης, όπως τη βλέπουν οι ταξιδιώτες που την επισκέπτονται. Ποια σημεία αυτής της παρουσίασης της πόλης σου έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση και γιατί;

ή

2. Εάν ήσουν επισκέπτης-τουρίστας σε μια πόλη, σε ποια στοιχεία της θα εστίαζες την προσοχή σου; Να γράψεις τις σκέψεις και τις εντυπώσεις σου στο ημερολόγιό σου, αφού φανταστείς πως επισκέφτηκες μία πόλη.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Ταξιδιώτης ή τουρίστας;**

Τα ακόλουθα, ελαφρώς διασκευασμένα, αποσπάσματα είναι από το ομώνυμο άρθρο γνώμης του Κοσμά Βίδου, δημοσιευμένο στις 03/07/2017 στην εφημερίδα «Το Βήμα» (ανακτήθηκε 19/01/2023).

Κάθε χρόνο τα ταξίδια μου γίνονται όλο και πιο δύσκολη υπόθεση. Όχι επειδή δεν έχω τη διάθεση. Επειδή τα έσοδά μου διαρκώς μειώνονται – η κρίση συνεχίζεται στη γειτονιά μου, η πολυδιαφημισμένη ανάπτυξη που έρχεται/ήρθε δεν χτύπησε τη δική μου πόρτα! Επειδή οι τιμές στους περισσότερους προορισμούς που με ενδιαφέρουν είναι πλέον απαγορευτικές για το πορτοφόλι μου. Επειδή οι απευθείας πτήσεις από Αθήνα σε πολλές χώρες έχουν κοπεί ή περιοριστεί δραματικά και το πηγαινέλα με ανταποκρίσεις κάνει τη διαδικασία όχι μόνο αφόρητα ακριβή αλλά και αφόρητα κουραστική – άλλο να φτάνεις στη Λισαβόνα σε τεσσεράμισι ώρες και άλλο σε δεκαεννέα! Κάποτε όλα ήταν πιο εύκολα και απλά, τώρα θυσιάζω πολλά μέσα στον χρόνο, κάνω κόλπα ταχυδακτυλουργικά για να καταφέρω να μαζέψω τα χρήματα που χρειάζομαι για να ταξιδεύω. Αλλά, όσες θυσίες και αν χρειαστεί να κάνω, τα ίδια τα ταξίδια δεν είμαι διατεθειμένος να τα θυσιάσω.

Με επαναστατική διάθεση (λευτεριά στον μπαϊλντισμένο!) ξεκίνησα πριν από μερικές ημέρες να ψάχνω ποιος θα είναι ο επόμενος, θερινός, προορισμός μου. Με τη φιλοδοξία να εξερευνήσω την Παταγονία ή να χαθώ στους πολυπληθείς δρόμους του Τόκιο, ο αφελής και ονειροπόλος. Τελικά θα καταλήξω σε κάτι πολύ πιο κοντινό και βολικό, κάτι που να αντέχει η τσέπη μου. [...]

Γκουγκλάροντας χώρες και πόλεις, ψάχνοντας πτήσεις και ξενοδοχεία και διαβάζοντας ταυτοχρόνως τη «Χαμένη τέχνη του ταξιδιού⁵⁸», μπαίνοντας δηλαδή ξανά σε trip «βαλίτσα, διαβατήριο και άντε γεια» (ύψιστη απόλαυση!), ένιωσα να φεύγουν για λίγο από πάνω μου τα βάρη μιας δυσχερούς κατά τα τελευταία χρόνια καθημερινότητας, με πολλά προβλήματα στη δουλειά, απληρωσιές, ανασφάλειες, εκνευρισμούς κ.τ.λ. Αρχισα να αισθάνομαι τις θεραπευτικές ιδιότητες του ταξιδιού προτού καν το ταξίδι ξεκινήσει. Αν αυτό δεν είναι μαγεία, τότε τι είναι; Αντιπρότεινα σε έναν φίλο που θα δώσει έναν σκασμό λεφτά για δεκαπέντε ημέρες σε παραθαλάσσιο ξενοδοχείο «για να παίξουν τα παιδιά και να χαρούν τον ήλιο», να σπάσει στα δύο τις διακοπές (θα του στοιχίζει το ίδιο, πάνω κάτω): μία εβδομάδα στην παραλία και μία εβδομάδα κάπου στο εξωτερικό, για να δει η οικογένειά του επιτέλους κάτι περισσότερο από το ελληνικό απέραντο γαλάζιο. [...]

Δεν νομίζω πως με πήρε στα σοβαρά. Διαβάζοντας μια παράγραφο από τον πρόλογο του Βαρβαρέσου, σκέφτηκα ξανά πόσα χάνει, αφού το ταξίδι είναι: «Μαγικό ραβδί που χαρίζει στον άνθρωπο τη νιότη μεταμορφώνοντάς τον σε παιδί, τον βοηθά να βιώνει μυριάδες ανακαλύψεις και αποκαλύψεις και τον σπρώχνει να αναζητά το αληθινό, να προσπερνά το κάλπικο και το επιφανειακό. Το ταξίδι “ανοίγει” τα μάτια του ανθρώπου, του σμιλεύει και του εξευγενίζει την ψυχή, του καλλιεργεί την τέχνη της μνήμης, και σαν επιβράβευση του χαρίζει στο διάβα των τόπων και των εποχών τη γαλήνη, την εσωτερική πληρότητα, την ειρήνη». Δεν θα μπορούσα να το πω καλύτερα. Ταξιδέψτε! Με τα παιδιά σας!

A3. Ο αρθρογράφος επιθυμεί να ταξιδέψει με κάθε τρόπο, ακόμη και όταν οι αντικειμενικές συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές. Ποια χαρακτηριστικά, θεωρείς, ότι καθιστούν τα ταξίδια απαραίτητα για τον άνθρωπο; Ποια είναι η

⁵⁸ Βιβλίο του Στέλιου Βαρβαρέσου από τις εκδόσεις Παπαζήση

προσωπική σου στάση απέναντι σε αυτά; Αξιοποιώντας, δημιουργικά, τις ιδέες του κειμένου να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Φερνάντο Πεσσόα (1888 – 1935)

Μ' αρέσει να ταξιδεύω, ν' αλλάζω χώρες

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στη συλλογή «Ποιήματα» σε μετάφραση Γιάννη Σουλιώτη, εκδόσεις Printa (2008)

Μ' αρέσει να ταξιδεύω, ν' αλλάζω χώρες
 Να είμαι πάντα άλλος,
 Ψυχή χωρίς ρίζες,
 Να ζω έξω από αυτά που βλέπω.

Να μην ανήκω σε κανέναν. Ούτε στον εαυτό μου.
 Να πηγαίνω μπροστά, ξοπίσω να παίρνω
 Την απουσία κάθε σκοπού.
 Και την επιθυμία μου να τον πετύχω.

Αυτό είναι για μένα το ταξίδι.
 Αλλά εκτός από το όνειρο για το ταξίδι
 Τίποτα από μένα δεν υπάρχει σ' αυτό.
 Όλα τα άλλα, γη κι ουρανός.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η στάση του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στα ταξίδια, όπως αυτή διαμορφώνεται στο κείμενο; Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτήν και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι το ποιητικό υποκείμενο καταγράφει σε μία σελίδα του ημερολογίου του τις σκέψεις και τα συναισθήματά του για τα ταξίδια. Να γράψεις αυτήν τη σελίδα ημερολογίου, όπως φαντάζεσαι ότι θα ήταν.

140. ΘΕΜΑ 14792

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Κορίτσια μόνα γυρίζουν τον κόσμο

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) άρθρο της Ντέπυ Κουρέλλου δημοσιεύτηκε την 1/11/2021 στην εφημερίδα «Καθημερινή» (ανακτήθηκε στις 8/11/2021).

«Στα μοναχικά μου ταξίδια είχα τη δυνατότητα να κάνω ό,τι μου περνούσε από το μυαλό. Να περνάω ώρες μαζί με τους ντόπιους, ακόμη και αν ήμουν σιωπηλή. Να φωτογραφίζω, να σκέφτομαι και να γεμίζω ζωή και εικόνες.

Δεν είναι εύκολο να αντέξεις τον εαυτό σου. Αποδείχθηκε μεγάλη ανακάλυψη και βοήθεια συνολικά για τη ζωή μου». Η δημοσιογράφος Δώρα Μάστορα είναι μία από τις πολλές –πλέον– γυναίκες που τολμούν να ταξιδεύουν μόνες τους. Και τα μοναχικά ταξίδια, μία από τις πιο αναπτυσσόμενες τάσεις στον τουρισμό. Σύμφωνα με την Google, οι αναζητήσεις με τον όρο «solowomentravel» (γυναίκες ταξιδεύουν μόνες) αυξήθηκαν κατά 32% το 2017, κατά 59% το 2018 και κατά 230% (!) το 2019, πριν δηλαδή η πανδημία μάς κλείσει στα σπίτια μας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στοιχεία που έχει να επιδείξει η OverseasAdventureTravel, αμερικανικό ταξιδιωτικό πρακτορείο που ειδικεύεται σε εξατομικευμένα⁵⁹ ταξίδια για ηλικίες άνω των 50 ετών: από τους 71.000 ανθρώπους που έχουν προχωρήσει ήδη σε κρατήσεις μαζί του για το 2021 και το 2022, οι 38.000 είναι γυναίκες.

Η τάση αποτυπώνεται στα κοινωνικά δίκτυα, με τις γυναίκες να δημοσιοποιούν τα μοναχικά τους ταξίδια, συνοδεύοντας την εμπειρία με εικόνες ευτυχίας, ανακάλυψης, περιπέτειας και ηρεμίας. Πριν από κάποιες δεκαετίες, κάτι τέτοιο δεν ήταν απλώς περιέργο ή εκκεντρικό, αλλά σχεδόν ακατόρθωτο. Οι γυναίκες σήμερα έχουν περισσότερα μέσα και λιγότερες υποχρεώσεις από τις γυναίκες των προηγούμενων γενεών, ενώ την ίδια στιγμή τα ταξίδια είναι πιο εφικτά και πιο προσιτά από οικονομικής άποψης. Δεν είναι όμως μόνο αυτοί οι λόγοι που ωθούν τις γυναίκες να ταξιδέψουν μόνες τους, αλλά και η αντίληψη ότι τα ταξίδια είναι ένα είδος φροντίδας του εαυτού τους. Μια διαφορετική αντίληψη της ευεξίας,⁶⁰ που δεν βρίσκει καταφύγιο σε κάποιο ακριβό ξενοδοχείο. Μια κίνηση αυτοπραγμάτωσης, κατάκτησης, ελευθερίας. Μια, εν τέλει, φεμινιστική πράξη. «Για χρόνια, μας έλεγαν ότι είναι επικίνδυνο για τις γυναίκες να ταξιδεύουν μόνες. Και ναι, εξαιτίας και των ανδρών, αυτό εξακολουθεί να ενέχει ένα επιπλέον στοιχείο κινδύνου. Αλλά από εμάς εξαρτάται να το αμφισβητήσουμε, να είμαστε προετοιμασμένες, να μη φοβόμαστε να εξερευνήσουμε. Το να λένε στις γυναίκες ότι είναι επικίνδυνο να ταξιδεύουν μόνες είναι μία ακόμη μορφή ελέγχου, για να μένουν οι γυναίκες στο σπίτι.»[...]

Είναι όμως τελικά επικίνδυνο για μια γυναίκα να ταξιδεύει μόνη; Η Χρυσή Μπαγέρη, εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής, έκανε το πρώτο σόλο ταξίδι της στο Πόρτο της Πορτογαλίας [...] σε ηλικία 22 ετών. «Προσπαθώ πάντα να ακολουθώ τους άτυπους και τυπικούς κοινωνικούς κανόνες που ισχύουν στον εκάστοτε προορισμό. Ντύνομαι όπως οι γυναίκες της περιοχής και ακολουθώ τις συνήθειές τους, ώστε να αναμειχθώ με τους ντόπιους και να προσαρμοστώ όσο καλύτερα μπορώ. Για παράδειγμα, στην Κένυα και στην Τανζανία πήγα στην εκκλησία και παρακολούθησα τις γκόσπελ λειτουργίες τους, τις οποίες παρεμπιπτόντως απόλαυσα απίστευτα. Γενικά προσπαθώ να διαφέρω όσο γίνεται λιγότερο από τις γυναίκες της τοπικής κοινωνίας, και ας είμαι ενίοτε η μοναδική λευκή σε όλη την πόλη – έχω επισκεφθεί μέρη όπου κάποιοι έβλεπαν λευκό άνθρωπο, εμένα, για πρώτη φορά στη ζωή τους».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Να παρουσιάσεις σε μία παράγραφο 60 περίπου λέξεων τα στοιχεία που αποδεικνύουν, σύμφωνα με την αρθρογράφο, ότι τα μοναχικά ταξίδια των γυναικών ανά τον κόσμο έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.
- A2.** «Στα μοναχικά μου ταξίδια είχα τη δυνατότητα να κάνω ό,τι μου περνούσε από το μυαλό. Να περνάω ώρες μαζί με τους ντόπιους, ακόμη και αν ήμουν σιωπηλή.» Να μετασχηματίσεις το παραπάνω απόσπασμα,

⁵⁹ Σύμφωνα με τις ανάγκες ή/και επιθυμίες ενός ατόμου.

⁶⁰ Γενική αίσθηση πολύ καλής σωματικής κατάστασης, κυρίως υγείας, με συνέπεια τη δημιουργία ευχάριστης ψυχικής διάθεσης.

ξεκινώντας με τη φράση: Η δημοσιογράφος Δώρα Μάστορα αναφέρει ότι... . Ποια αλλαγή παρατηρείς στο ύφος του κειμένου που έγραψες;

A3. Η αρθρογράφος αναρωτιέται αν είναι επικίνδυνο για μια γυναίκα να ταξιδεύει μόνη. Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα να αναφερθείς, αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου, σε δύο δυσκολίες, που ίσως αυτή αντιμετωπίσει, και στους αντίστοιχους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να τις διαχειριστεί.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Ξεφυλλίζοντας τη σιωπή

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομότιτλο βιβλίο της Αλκυόνης Παπαδάκη (Αθήνα, Καλέντης, 2004, σ. 113-114).

Είσαι για ένα ταξίδι στ' ανοιχτά;

Είσαι για ένα ρίσκο;

Θέλω να μου υποσχεθείς πως δε θα πάρεις μετεωρολογικό δελτίο.

Πως δε θα 'χεις μαζί σου προμήθειες και αποσκευές.

Πως δε θα γεμίσεις το πλεούμενο με σωσίβια.

Θα δέσουμε την άγκυρά μας στα φτερά των γλάρων.

Και θα ορίσουμε τιμονιέρη μας το πιο τρελό δελφίνι.

Θα σου χαρίσω όλο το γαλάζιο του πελάγου.

Όλο το χρυσάφι του ήλιου.

Όλο το ροζ του δειλινού.

Να 'χεις χρώματα πολλά, να βάφεις τους πόθους και τις σκέψεις σου.

Θα γεμίσω τ' αμπάρι μας με όνειρα.

Να 'χεις πολλά. Να μη φοβάσαι πως θα σου τελειώσουν.

Αν έχει λιακάδα, θα απλώσουμε τα δίχτυα της ζωής μας

στην κουβέρτα⁶¹ και θα μπαλώσουμε τις τρύπες που

μας άνοιξαν τα σκυλόψαρα.

Αν έχει βροχή, θα βγάλουμε την ψυχή μας

στ' άλμπουρο⁶² να ξεπλυθεί.

Είσαι επιτέλους, για ένα ταξίδι στ' ανοιχτά;

Για ένα ρίσκο;

⁶¹ το κατάστρωμα πλοίου

⁶² ιστός πλοίου

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Να παρουσιάσεις σε μία παράγραφο τα χαρακτηριστικά του ταξιδιού για το οποίο γίνεται λόγος στο κείμενο.
- B2.** «Θα δέσουμε την άγκυρά μας στα φτερά των γλάρων.
Και θα ορίσουμε τιμονιέρη μας το πιο τρελό δελφίνι.
Θα σου χαρίσω όλο το γαλάζιο του πελάγου.
Όλο το χρυσάφι του ήλιου.
Όλο το ροζ του δειλινού.
Να 'χεις χρώματα πολλά, να βάφεις τους πόθους και τις σκέψεις σου.»
Στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσεις δύο σχήματα λόγου και να εξηγήσεις τη λειτουργία τους.
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Η φωνή που ακούγεται στο κείμενο απευθύνεται σε κάποιο αγαπημένο πρόσωπο, προσκαλώντας το σ' ένα μακρινό θαλάσσιο ταξίδι. Γιατί του το ζητάει; Ποια είναι τα δικά σου συναισθήματα για αυτό το ταξίδι;
  - ή
  2. Να γράψεις στο ημερολόγιό σου τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για ένα μακρινό θαλάσσιο ταξίδι που πάντα ονειρεύοσουν.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Η ενημέρωση, το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης**

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο δημοσιεύθηκε στις 9 Ιανουαρίου 2017 στον ιστότοπο της εφημερίδας “Καθημερινή” και υπογράφεται από τους Αντ. Καλογερόπουλο, τον Ν. Παναγιώτου και τη Δ. Δημητρακοπούλου. Παρουσιάζει τα ευρήματα έρευνας από 26 χώρες για την ενημέρωση των πολιτών.

Ο τρόπος με τον οποίο διαβάζουμε ειδήσεις αλλάζει διαρκώς, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του 5ου ετήσιου Digital News Report του Ινστιτούτου Reuters για τη Μελέτη της Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, που διενεργήθηκε σε 26 χώρες και σε δείγμα 50.000 ατόμων. Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα, η απήχηση των τηλεοπτικών ειδήσεων αρχίζει να μειώνεται, ιδιαίτερα στις νεαρές ηλικιακές ομάδες, ενώ σε κρίση φαίνεται να βρίσκονται τόσο ο έντυπος Τύπος όσο και τα υπόλοιπα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης σε αρκετές από τις χώρες που μελετώνται. Αντιθέτως, όλο και περισσότεροι ενημερώνονται από το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ειδικότερα, παρατηρούμε πολύ μεγάλη έλλειψη εμπιστοσύνης στις ειδήσεις και στους δημοσιογράφους, τους οποίους οι Έλληνες εμπιστεύονται σε μικρότερο βαθμό από ό,τι οι κάτοικοι όλων των άλλων χωρών. Ενημερώνονται από τα κοινωνικά δίκτυα σε μεγαλύτερο βαθμό, με πρώτη επιλογή το Facebook¹. Είναι ενδεικτικό πως είναι το κύριο σημείο πρόσβασης των Ελλήνων στις ειδήσεις στο Διαδίκτυο και όχι οι ενημερωτικοί ιστότοποι όπως σε αρκετές άλλες χώρες. Παράλληλα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επιθυμούν να αυξήσουν τον χρόνο παραμονής των χρηστών στις πλατφόρμες τους, όπως για παράδειγμα το Facebook, το οποίο προωθεί την ανάγνωση άρθρων (instant articles) και την παρακολούθηση βίντεο μέσα στην πλατφόρμα του.[...]

Τα ευρήματα αυτά είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά για τη βιωσιμότητα αλλά και την ποιότητα της ενημέρωσης στην Ελλάδα. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στις ειδήσεις, η πεποίθηση πως οι διαδικτυακές διαφημίσεις είναι ενοχλητικές, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που έχει πλήξει και τους πολίτες αλλά και τα ίδια τα μέσα ενημέρωσης, έχουν συμβάλει στην καθιέρωση της δωρεάν διαδικτυακής ενημέρωσης.

A3. Με αφορμή τη διαπίστωση πως οι Έλληνες «ενημερώνονται από τα κοινωνικά δίκτυα σε μεγαλύτερο βαθμό από τους κατοίκους άλλων χωρών, με πρώτη επιλογή το Facebook», σε ομιλία (200 – 250 λέξεων) σε μια ημερίδα του σχολείου σου να αναφερθείς στα εξής:

- α)** ποιες είναι οι πηγές πληροφόρησης των ατόμων της ηλικίας σου και γιατί κάνουν αυτές τις επιλογές;
- β)** θεωρείς ότι αυτή η μορφή ενημέρωσης είναι αντικειμενική και ποιοτική ή κρύβει κινδύνους που πρέπει να προσέξουν;

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΑΝΝΗΣ ΥΦΑΝΤΗΣ(1949 -)

Η τηλεόραση

Το παρακάτω ποίημα είναι από τη συλλογή «Ο καθρέφτης του Πρωτέα» (1986) του Γιάννη Υφαντή. Σε αυτό ο ποιητής ειρωνεύεται τη σχέση του Νεοέλληνα με την τηλεόραση.

¹ πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης

Το να 'χαμε τάρανδους μες στα σπίτια μας δεν πήγαινε. Θα μούγκριζαν
μέσα στον ύπνο μας, θα κόπριζαν
πάνω στα έπιπλά μας και προπάντων
μ' εκείνα τα πελώρια κέρατά τους θα ξεσχίζαν τις κουρτίνες μας, θα γκρέμιζαν
τ' αγάλματά μας, τα βιβλία μας, τα πιάτα μας. Δεν πήγαινε.

Όμως, η τηλεόραση, τι ζώο!

Έχει τα σιδερένια κέρατά της στην ταρατσα ενώ ήσυχη
κάθεται στο σαλόνι μας και μόνο
αν βάλουμε στην πρίζα τον ομφάλιο λώρο της ξυπνά.

Ήσυχο ζώο. Και τι όμορφο.

Μοιάζει με έντομο πελώριο, αστρικό.

Μοιάζει με τον πλανητικό προπάππο μας, τον Βεελζεβούλ²
που 'λεγε ιστορίες κι αποκοιμιόμασταν.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Με τι παρομοιάζει ο ποιητής την τηλεόραση και γιατί της αποδίδει αυτά τα χαρακτηριστικά; Ποιος ο ρόλος της στη ζωή των ανθρώπων και στη δική σου;

ή

2. Να συγγράψεις ένα μικρό πεζό κείμενο με τη μορφή σελίδας ημερολογίου, στο οποίο θα περιγράφεις τη σχέση σου με το αγαπημένο σου μέσο ενημέρωσης. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις και εσύ μία παρομοίωση, προκειμένου να αναδείξεις αυτή τη σχέση.

142. ΘΕΜΑ 12227

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Η διαφήμιση στη ζωή μας»

Το κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) αποτελεί την εισαγωγή μιας ερευνητικής εργασίας που εκπόνησαν μαθητές και μαθήτριες Α΄ τάξης του 3ου ΓΕΛ Σερρών (σχ. έτος 2012-13).

Ένα διαφημιστικό μήνυμα έχει ως κύρια λειτουργία να δώσει πληροφορίες, να ενημερώσει το κοινό, στο οποίο απευθύνεται σχετικά με το τι είναι το προϊόν και ποια η χρησιμότητά του. Ο διαφημιστής προσπαθεί να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού, την προσοχή του, αρχικά για να ενημερώσει και στη συνέχεια για να πείσει. Γίνεται προσπάθεια να αξιοποιηθούν τα καλύτερα χαρακτηριστικά του προϊόντος που διαφημίζεται, το ξεχωριστό εκείνο στοιχείο ή ιδιότητα, που θα αποτελέσει την κεντρική ιδέα για την ανάπτυξη του μηνύματος του διαφημιζόμενου προϊόντος. Κατά κανόνα, εμφανίζεται ένα πρόβλημα και στον αντίποδά³ του το προϊόν, ως λύση του προβλήματος

² Βεελζεβούλ: διάβολος, σατανάς

³ στον αντίποδα: στην αντίθετη θέση ή κατάσταση

αυτού. Για αυτό τον λόγο πρέπει να βρεθεί ένας κατάλληλος συνδυασμός λόγου και εικόνας. Επιλέγεται η κεντρική ιδέα του μηνύματος και κάποια αρνητικά σημεία, τα οποία ο καταναλωτής δεν έχει εντοπίσει.

Στην προβολή του διαφημιστικού μηνύματος η συνεργασία επαγγελματιών διαφόρων ειδικοτήτων είναι πολύ σημαντική: σημειολόγοι, γλωσσολόγοι και σκηνοθέτες. Το κείμενο, οι λέξεις που επιλέγουν, η συντακτική τους σειρά δημιουργούν διάφορα μηνύματα που δεν γίνονται εύκολα αντιληπτά. Αυτό σε συνδυασμό με την κινούμενη εικόνα, την ανάλυση της δράσης, τα χρώματα, τα πλάνα, το φωτισμό κατορθώνουν να διαφοροποιήσουν το ένα από το άλλο. Ο ήχος, επίσης, παίζει σημαντικό ρόλο: η σαγηνευτική φωνή μιας γυναίκας ή το θυμωμένο ύφος ενός παιδιού μπορεί να προσελκύσει την προσοχή του κοινού.

Η διαφήμιση προβάλλει και επιβάλλει αξίες. Σε κάθε εποχή, σε κάθε κοινωνία, σε κάθε πολιτισμό, οι φορείς κοινωνικοποίησης προβάλλουν κάποιες αξίες, οι οποίες γίνονται αποδεκτές από το κοινωνικό σύνολο, προβάλλουν μια «ιδεολογία» που επικρατεί. Οι αξίες αυτές καθορίζουν και τη συμπεριφορά των ατόμων σε κάποια δεδομένη στιγμή, για αυτό το λόγο η διαφήμιση συνδέεται άμεσα με τον πολιτισμό.

A3. Στο κείμενο αναφέρεται ότι η διαφήμιση «προβάλλει και επιβάλλει αξίες». Ποιες νομίζεις ότι είναι οι αξίες που προβάλλουν οι σύγχρονες διαφημίσεις και κατά πόσο καθορίζουν τις επιλογές και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων; Ποια θεωρείς ότι πρέπει να είναι η στάση των νέων απέναντι στη διαφήμιση; Τις απόψεις σου να καταγράψεις σε επιστολή (200-250 λέξεων) που απευθύνεις στη συντακτική ομάδα ενός νεανικού περιοδικού το οποίο διαβάζεις συχνά, επισημαίνοντας ότι το τελευταίο διάστημα έχει αλλοιωθεί η μορφή του από τις πολλές διαφημιστικές καταχωρίσεις.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΟΡΤΕΝ ΜΠΡΑΣΚ (1970-)

«Η τέλεια ζωή του Γουίλιαμ Σίντις» (απόσπασμα)

Ο Δανός συγγραφέας Μ. Μπρασκ στο μυθιστόρημά του «Η τέλεια ζωή του Γουίλιαμ Σίντις» (εκδ. Κέδρος, 2012) καταγράφει την άγνωστη ιστορία του ανθρώπου με το υψηλότερο IQ, που αναζήτησε την τελειότητα στη ζωή μένοντας μακριά από τη δημοσιότητα. Το απόσπασμα ακολουθεί τον ήρωα στην καθημερινή του πορεία μέσα στην πολυσύχναστη Βοστόνη του 1944.

Ο Γουίλιαμ φτάνει στη στάση του 104. [...] Στο κουβούκλιο της στάσης στέκονται επτά άνθρωποι και περιμένουν κοιτάζοντας τη Στέιτ Στριτ, που χάνεται στην ομίχλη. Ο Γουίλιαμ μπαίνει στο κουβούκλιο ελαφρώς λαχανιασμένος από το γρήγορο περπάτημα. Μια γυναίκα κάνει πιο πέρα χωρίς να τον κοιτάξει. Στον μεταλλικό τοίχο είναι κολλημένη μια πολύχρωμη αφίσα που διαφημίζει την ταινία «Όσα παίρνει ο άνεμος». Ο Κλαρκ Γκέιμπλ, με λευκό κουμπωμένο πουκάμισο, κρατά στα χέρια του τη Βίβιαν Λι, που φοράει ένα κόκκινο φόρεμα με μεγάλο ντεκολτέ, έχει φουσκωτό στήθος και στρέφει το πρόσωπό της στον Γκέιμπλ με τα χείλια προτεταμένα, έτοιμα να φιλήσουν. Ο Γουίλιαμ εξετάζει στην αφίσα τον τρόπο που ο καλλιτέχνης έχει αποδώσει τις πτυχές στο πουκάμισο του Γκέιμπλ και στη συνέχεια το πώς η Βίβιαν Λι αφήνεται παραδομένη, με το στόμα στραμμένο προς τα χείλη του Κλαρκ Γκέιμπλ. Έτοιμα να φιλήσουν. Προς τι αυτό το φιλή; Γιατί συρρέουν κατά χιλιάδες οι άνθρωποι στους κινηματογράφους για να δουν αυτό το φιλή; Γιατί πηγαίνουν και ξαναπηγαίνουν να δουν την ταινία, παρ' όλο που έχει περάσει τόσος καιρός από την πρεμιέρα, συλλογίζεται ο Γουίλιαμ. Κοιτάζει τη διπλανή αφίσα. Διαφημίζει τη σούπα Κάμπελ. Στην αφίσα υπάρχει μια ζωγραφιά ενός πιάτου σούπας και μια λεπτομερής απεικόνιση των

πολύαριθμων λαχανικών που περιέχει. Το κείμενο που είναι γραμμένο πάνω πάνω έχει το ίδιο χρώμα με τη σούπα: Σούπα λαχανικών! Τόσο δυναμωτική! Τόσο λαχταριστή! Τόσο νόστιμη!

Ο Γουίλιαμ γυρίζει από την άλλη και κοιτάζει την ομίχλη περιμένοντας όπως και οι άλλοι. Οι λέξεις στις αφίσες... Ποιος τις γράφει; Τι περνά απ' το μυαλό τους, όταν γράφουν αυτά τα λόγια στις αφίσες; Τι σκέφτονται, όταν πρέπει να γράψουν ένα κείμενο που να σου ανοίγει την όρεξη να αγοράσεις μια κονσέρβα σούπας Κάμπελ; Έχουν άραγε μια σειρά από λέξεις τις οποίες συνδυάζουν; Γιατί τις συνδυάζουν μ' αυτό τον τρόπο; Ενόσω περιμένει το τραμ, οι λέξεις από τις αφίσες απασχολούν το μυαλό του. Τις αφαιρεί από τα αρχικά τους συμφραζόμενα, τις ανακατεύει φτιάχνοντας καινούργιους συνδυασμούς: Όσα παίρνει η σούπα λαχανικών! Σούπα λαχανικών με άνεμο τόσο δυναμωτικό! Ένας άνεμος τόσο νόστιμα παίρνει! Λαχταριστή παίρνει σούπα λαχανικών! Ο δυναμωτικός λαχανικοσουπάνεμος! Τόσο λαχανικοσουπολαχταριστός! Τόσο παίρνει...

[...] Δε σκέφτεται, απλώς αφήνει τις λέξεις να δημιουργήσουν συνδυασμούς. Οι περισσότεροι δε βγάζουν νόημα: τόσο παίρνει σούπα λαχανικών, παίρνει νόστιμη, δυναμωτική τόσο άνεμος...

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Τι διαφημίζουν οι αφίσες που βλέπει ο ήρωας του κειμένου και ποια ερωτήματα τού προκαλούν; Εσύ ποιες σκέψεις κάνεις παρατηρώντας τις διαφημίσεις που υπάρχουν γύρω σου και πώς σε επηρεάζουν;

ή

2. Να δημιουργήσεις μια δική σου διαφημιστική αφίσα ή να παρουσιάσεις μια σύγχρονη διαφημιστική αφίσα που θεωρείς επιτυχημένη. Να περιγράψεις την εικονογράφησή της και το κείμενο που θα τη συνοδεύει, δηλαδή τις επιλογές που έκανες, έτσι ώστε να πείσεις το καταναλωτικό κοινό.

143. ΘΕΜΑ 12750

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Τηλεόραση, το ναρκωτικό της οικογένειας

Το ακόλουθο διασκευασμένο κείμενο στηρίχτηκε στο άρθρο του δημοσιογράφου Γιάννη Ελαφρού, που δημοσιεύθηκε στις 17-03-2002 στον διαδικτυακό ιστότοπο της εφημερίδας «Καθημερινή»:

<https://www.kathimerini.gr/society>

Μπαίνουμε στο σπίτι και η πρώτη μας κίνηση είναι να πατήσουμε το κουμπί του τηλεκοντρόλ. Συζητάμε με φίλους, αλλά το μάτι όλο ξεγλιστρά προς την πολύχρωμη οθόνη, οπότε δεν μπορούμε να συγκεντρωθούμε στη συζήτηση, αλλά δεν κλείνουμε και την τηλεόραση. Κατηγορούμε έντονα το περιεχόμενο των τηλεοπτικών προγραμμάτων, αλλά δεν παραλείπουμε να τα παρακολουθούμε.

Οι περισσότεροι έχουν με την τηλεόραση μια σχέση αγάπης - μίσους. «Χαζοκούτι» από τη μια, αλλά απαραίτητος σύντροφος στην καθημερινότητα. Τουλάχιστον τρεις ώρες την ημέρα περνούν, κατά μέσο όρο, οι κάτοικοι των αναπτυγμένων χωρών μπροστά στις τηλεοράσεις. Όταν ένα άτομο φτάσει στην ηλικία των 75 ετών, θα έχει περάσει τα εννιά χρόνια της ζωής του βλέποντας τηλεόραση. Πρόκειται πια για την τρίτη ανθρώπινη δραστηριότητα μετά την εργασία και τον ύπνο. Πολλοί άνθρωποι συμπεριφέρονται σαν να είναι εξαρτημένοι από τη μικρή οθόνη. Η μήπως είναι; Είναι τελικά η τηλεόραση «ναρκωτικό», που προκαλεί εθισμό;

Μια τέτοια υπόθεση δεν είχε απασχολήσει μέχρι τώρα τους ερευνητές, παρά μόνο με τη μεταφορική της έννοια. Όμως, ένα άρθρο σε αμερικανικό επιστημονικό περιοδικό θέτει ξανά το ερώτημα. Όσοι βλέπουν υπερβολικά τηλεόραση εμφανίζουν συμπτώματα ανάλογα με εκείνους που είναι χρήστες ναρκωτικών ουσιών, σημειώνει. Μάλιστα, οι συγκεκριμένοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι υπάρχει μια ενστικτώδης βιολογική αντίδραση του ανθρώπου, η «αντίδραση προσανατολισμού», που δημιουργεί έλξη προς μια συσκευή που εκπέμπει έντονα χρώματα και ήχους, με απότομες εναλλαγές σκηνών και ακουσμάτων, όπως η τηλεόραση. Θεμελιωτής της αντίδρασης προσανατολισμού είναι ο Ιβάν Παβλόφ, ο οποίος χρησιμοποιούσε στα πειράματά του σκυλάκια. Δυστυχώς, ο άνθρωπος-τηλεθεατής, ο homo-canapes⁴, μέσω της υπερβολικής κατανάλωσης «τηλε-ναρκωτικών», μοιάζει να συναγωνίζεται σε υποταγή και αβουλία τα μικρά σκυλιά, με τα οποία πειραματιζόταν ο Παβλόφ. [...]

Για πολλούς, οι πιο εμφανείς ομοιότητες μεταξύ εθισμού στην τηλεόραση και εξάρτησης από τα ναρκωτικά παρουσιάζονται σε όσους μειώσουν την τηλεθέαση. Πριν από σαράντα χρόνια, μελετήθηκαν στο Σικάγο οικογένειες των οποίων οι συσκευές χάλασαν. Τότε δεν υπήρχε παρά μόνο μια τηλεόραση σε κάθε σπίτι, έτσι η επαφή με τον μαγικό κόσμο της τηλεόρασης διακοπτόταν. «Η οικογένεια γυρνούσε γύρω γύρω, όπως μια κότα χωρίς κεφάλι. Συχνά ούρλιαζαν ο ένας στον άλλο, ενώ δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα άλλο, ούτε καν να παίξουν. Ήταν τρομερό. Η τηλεόραση ήταν κομμάτι του εαυτού τους!» Ήδη πριν από σαράντα χρόνια...

A3. Με αφορμή το παραπάνω άρθρο, που σε προβλημάτισε, αποφασίζεις να γράψεις επιστολή 200-250 λέξεων προς τον συντάκτη του, στην οποία διατυπώνεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με τις θέσεις του για τον ρόλο της τηλεόρασης στη ζωή των σύγχρονων οικογενειών και τις συνέπειες της τηλεθέασης.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

LOUISE HAY - WISE (1926-2017)

Αγάπης λόγος (απόσπασμα)

Το ποίημα της Louise Hay - Wise περιλαμβάνει στο βιβλίο του «Ν' αγαπάμε ο ένας τον άλλον» (εκδ. Γλάρος) ο Λέο Μπουσκάλια, καθηγητής Παιδαγωγικής και ψυχολόγος, ως αφορμή για να αναφερθεί στην αποξένωση των μελών της σύγχρονης οικογένειας λόγω της συστηματικής τηλεθέασης.

Τόσοι πολλοί γάμοι από την τηλεόραση
 ψεύτικοι πίσω από την καλωδίωση.
 Αντί δύο ζωές να γεμίζουν το δωμάτιο
 υπάρχουν οι δυο ζωές τους
 και οι βραδινές ειδήσεις των 11
 με σταθερές διακοπές εμπορικών διαφημίσεων.
 Αντί γι' αυτό που λες και γι' αυτό που λέω
 είναι αυτό που λένε ο Ντικ και ο Τζόννυ
 και οι καλεσμένοι τους.
 Δεν γελάς, όταν γελώ,

⁴ Ειρωνεία: ο άνθρωπος σήμερα παρακολουθεί τηλεόραση από τον καναπέ του, σε αντίθεση με τον όρο homo sapiens (σοφός άνθρωπος), που χαρακτηρίζει την εξελιγμένη μορφή του

δεν γελάω, όταν γελάς.

Όλη η σπирτάδα τρέχει έξω

από το καλώδιο.

Και γελάμε μαζί σε βάρος του.

Όσο πιο πολύ αποφεύγουμε τη συζήτηση,

τόσο πιο παθητική γίνεται η σχέση.

Η τηλεόραση μάς επιτρέπει να περπατάμε

στη ζωή

με μικρές στιγμές ομιλίας.

Κι όσο αποτυχαίνουμε να μιλήσουμε,

τόσο πιο δύσκολη γίνεται η ομιλία.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η επίδραση της τηλεθέασης στις σχέσεις των πρωταγωνιστών του ποιήματος; Ποια θεωρείς ότι είναι η επιρροή που ασκεί η τηλεόραση στην προσωπική ζωή των νέων της ηλικίας σου;

ή

2. Σε κείμενο που θα γράψεις για τις ανάγκες μιας ερευνητικής εργασίας με θέμα «Διαπροσωπικές σχέσεις σε κρίση», να παρουσιάσεις την καθημερινή ρουτίνα των πρωταγωνιστών του ποιήματος, αναδεικνύοντας ιδιαίτερα το νόημα των ακόλουθων στίχων: «Η τηλεόραση μάς επιτρέπει να περπατάμε στη ζωή με μικρές στιγμές ομιλίας.»

144. ΘΕΜΑ 14865

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Παιδί και τηλεόραση

Το (διασκευασμένο) απόσπασμα προέρχεται από το ομότιτλο κείμενο της Μαριάντζελας Κεφάλα και αντλήθηκε από τον διαδικτυακό ιστότοπο <https://24grammata.com/> (ανάκτηση 08.10.2021).

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ) πάντα αποτελούσαν πεδίο γόνιμων συζητήσεων και ανταλλαγής απόψεων. Με τη σύγχρονη μορφή και λειτουργία τους αποτελούν έναν από τους κύριους διαμορφωτές της προσωπικότητας των παιδιών, αφού ασκούν καταλυτικό ρόλο στη διαπαιδαγώγησή τους και συμβάλλουν στη γνωστική τους ανάπτυξη. Εντούτοις, έχουν ακουστεί πολλές αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με τον ρόλο που ασκούν τα ΜΜΕ ή τον ρόλο που θα έπρεπε να ασκούν, προκειμένου να συνεισφέρουν θετικά στην εξέλιξη του παιδιού. Στην πλειοψηφία τους πάντως οι γνώμες που ακούγονται έχουν αρνητική χροιά.

Ένα από τα ΜΜΕ που ασκούν καθοριστική επίδραση στη σύγχρονη κοινωνία είναι η τηλεόραση. Αποτελεί το πιο εύκολα προσβάσιμο μέσο ενημέρωσης, γιατί βρίσκεται σε κάθε σπίτι και πληροφορεί γρήγορα και έγκαιρα για οτιδήποτε συμβαίνει σε εθνική και παγκόσμια κλίμακα. Παρουσιάζει έκτακτα δελτία ειδήσεων, ανακοινώσεις, ανταποκρίσεις και ρεπορτάζ από όλα τα μέρη της γης. Συνδυάζει ήχο και εικόνα και γι' αυτό είναι άμεση, εντυπωσιακή και παραστατική. Επιπλέον, συνδυάζει, σε μεγαλύτερο βαθμό από τα άλλα μέσα, την ενημέρωση με

την ψυχαγωγία. Γι' αυτό και τα παιδιά εντυπωσιάζονται και ενθουσιάζονται από τα ψυχαγωγικά προγράμματα, ιδιαίτερα μάλιστα από τον συνδυασμό ήχου, εικόνας και κίνησης.

Ωστόσο, οι ειδικοί σήμερα ανησυχούν λόγω της χαμηλής ποιότητας των προγραμμάτων των τηλεοπτικών σταθμών. Τα παιδικά προγράμματα είναι συχνά αντιπαιδαγωγικά και φέρουν μια σφραγίδα προχειρότητας, γιατί η παραγωγή τους πραγματοποιείται από άτομα που δεν έχουν παιδαγωγικές γνώσεις. Αρκετά κανάλια προβάλλουν κινούμενα σχέδια, σίριαλ και παιδικές ταινίες που περιέχουν πλήθος σκηνών βίας και άλλες αντικοινωνικές εκδηλώσεις (εκβιασμούς, απάτες, ληστείες, φόνους). Εκτός από την επίδραση στον εγκέφαλο που προκαλούν τα αλληπάλληλα οπτικά ερεθίσματα και την κόπωση των ματιών λόγω της προσήλωσης στην ταχεία εναλλαγή των φωτεινών εικόνων, η τηλεόραση θεωρείται ότι αποχωνώνει τα παιδιά λόγω των πολλών μηνυμάτων και των καταγιστικών της ρυθμών. Αναντίρρητα, τα παιδιά της προσχολικής κυρίως ηλικίας, ως τηλεθεατές, δεν είναι ακόμη σε θέση να ξεχωρίσουν την αλήθεια από το ψέμα, το πραγματικό από το φανταστικό και το εικονικό. Δεδομένου ότι η τηλεόραση αποτελεί ένα σημαντικό μέσο προβολής προτύπων έχει ενοχοποιηθεί για την αύξηση της παιδικής επιθετικότητας τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτό το συμπέρασμα απορρέει από τη διαπίστωση ότι το παιδί έχει την τάση να ταυτίζεται με τους τηλεοπτικούς ήρωες και να τους μιμείται.

A3. Στο κείμενο τονίζονται οι αρνητικές επιπτώσεις της τηλεθέασης για τα παιδιά. Σε επιστολή (200-250 λέξεων) που θα απευθύνεις στον ιστότοπο δημοσίευσης του κειμένου, διατυπώνεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου για τον τρόπο προσέγγισης της επίδρασης που έχει η τηλεόραση στα παιδιά, επισημαίνοντας ταυτόχρονα και τις θετικές της όψεις.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΤΟΡΙΣ ΛΕΣΙΝΓΚ (1919-2013)

[«Και τώρα το δελτίο καιρού...»]

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της βραβευμένης με Νόμπελ Βρετανίδας συγγραφέως Ντόρις Λέσινγκ «Το καλοκαίρι πριν από το σκοτάδι» (εκδ. Καστανιώτη, 1990).

Η Μορίν είχε ανοίξει την τηλεόραση. Περίμεναν μαζί να δουν τις ειδήσεις. Κι άλλος σεισμός στην Τουρκία. Ένα συνέδριο για τη διάθεση των ατομικών αποβλήτων. Ένα ρεπορτάζ για τις διαβουλεύσεις μιας επιτροπής της Παγκόσμιας Οργάνωσης Διατροφής στη Χιλή. Μετά ένα σύντομο κομμάτι για τη διαδήλωση στο Ινμπάνκμεντ. Ο φακός κινήθηκε στις ουρές, αλλά μάλλον βιαστικά, δείχνοντας τα πανό και τις πικέτες⁵, κοντοστάθηκε λιγάκι στο: ΔΕ ΣΑΣ ΠΕΙΡΑΖΕΙ ΠΟΥ ΠΕΙΝΑΜΕ, ΑΡΚΕΙ ΝΑ ΜΗ ΜΑΣ ΒΛΕΠΕΤΕ. Ένα φορτηγάκι μοίραζε σούπα και ψωμί στους διαδηλωτές. Ένας ρήτορας -ο ίδιος άντρας με το κάτσηνο⁶ οργισμένο πρόσωπο- ωρούταν: «Μην παίρνετε, μην παίρνετε -μας τα δίνουν για να μας κλείσουν το στόμα!». Οι καλόγριες, όμως, έσκυβαν πάνω από τα παιδιά που τα έσπρωχναν στην ουρά οι γονείς τους και τους έδιναν πλαστικά κύπελλα με τη σούπα και ψωμί. Στη σκηνή εμφανίστηκε ένα άλλο κλειστό φορτηγάκι: ένα κρατικό όχημα διανομής συσσιτίου. Οι ομάδες των ανθρώπων διαλύονταν και μετασχηματίζονταν, δημιουργώντας ουρές για φαγητό. Δύο αστυνομικοί απομάκρυναν τον ρήτορα -ήταν μια σύλληψη ευγενική, ο φακός έδειξε τη συμπάθεια στα πρόσωπα των αστυνομικών που λύγισαν πίσω στην πλάτη τα χέρια του άντρα, ενώ εκείνος φώναζε: «Πρέπει να το τραβήξουμε ως το τέλος – καλύτερα να τα τινάξουμε

⁵ πλακάτ με συνθήματα, που συνήθως χρησιμοποιούν διαδηλωτές

⁶ πολύ αδύνατο

από την πείνα εδώ μπροστά τους παρά κλεισμένοι σαν ζώα σπίτια μας!»). Οι αστυφύλακες τον βοήθησαν ν' ανέβει τα σκαλοπάτια της κλούβας, έκλεισαν την πόρτα και το όχημα απομακρύνθηκε.

«Και τώρα το δελτίο καιρού...»

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Η αφήγηση καταγράφει ένα τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων, σχολιάζοντας παράλληλα πώς το ρεπορτάζ αναδεικνύει ορισμένες πλευρές της επικαιρότητας, ενώ παραλείπει ή προσπερνά βιαστικά κάποιες άλλες. Γιατί η συγγραφέας προβαίνει σε αυτή την επιλογή; Συμφωνείς ή διαφωνείς με την επιλογή της και γιατί;

ή

2. Να διαμορφώσεις ένα δικό σου δελτίο ειδήσεων, αντλώντας από τις εμπειρίες σου ή/και τη σύγχρονη επικαιρότητα, το οποίο θα περιλαμβάνει αποκλειστικά ειδήσεις που έχουν ενδιαφέρον για τους νέους της ηλικίας σου.

145. ΘΕΜΑ 15139

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Στη χώρα μας η ενημέρωση έχει γίνει δύσκολη πολύ

Άρθρο της Βίβιαν Στεργίου από την έντυπη LiFO. Παρατίθεται συντομευμένο και διασκευασμένο

Ένα «δείτε τι έγινε στην Αμερική» πλανάται⁷ εδώ και καιρό στον αέρα, αφότου μια ιδιωτική εταιρεία έσβησε το μικρόφωνο ενός επικίνδυνου, πλην φοβερά δημοφιλούς πολιτικού. Άνοιξε μια συζήτηση για το πόσο σημαντική είναι η αξιόπιστη πληροφόρηση⁸ ή πόσο επικίνδυνα είναι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ειδικά όταν γίνονται η βασική πηγή ενημέρωσης για κάποιους.

Εδώ, στη χώρα μας, πέρα απ' την κακή επίδραση των social⁹ στην πληροφόρηση και στη δημοκρατία, έχουμε και κάτι επιπλέον να αναλογιστούμε: τι συμβαίνει με τα («παραδοσιακά») μέσα ενημέρωσης; Έχουν αποτύχει παταγωδώς¹⁰ να μεταδώσουν ειδήσεις αξιόπιστα, αμερόληπτα¹¹ ή έστω επαρκώς σφαιρικά.

Μάλιστα, σε μια εντελώς κρίσιμη συγκυρία, με τις ανισότητες να βαθαίνουν, σπουδαίες δημοκρατίες να τρίζουν και την πανδημία να θερίζει, το πράγμα πήγε απ' το κακό στο χειρότερο. Η πληροφόρηση είναι τρομακτική, προσανατολισμένη προς τις εντυπώσεις και τις ειδήσεις που «τραβάνε». Μια δημοκρατία, όμως, χρειάζεται και ρεπορτάζ και δημοσιογράφους που ερευνούν – προφανώς δεν εννοώ τα εκτενή «ρεπορτάζ» για την κακοκαιρία.

Η ιδέα ότι τα μέσα ελέγχουν την εξουσία φαίνεται να έχει ξεχαστεί. Τα μέσα ενημέρωσης είναι προβλέψιμα, με συχνά εντελώς κουτσομπολίστικη στρατηγική. Εθίζουν τον κόσμο σε μια εντελώς αντιδημοκρατική λογική, όπου πρέπει να είσαι υπέρ ή κατά, με τον έναν πολιτικό ή με τον άλλον.

⁷ (εδώ) υπάρχει

⁸ μετάδοση αληθινών ειδήσεων, αποφυγή της παραπληροφόρησης

⁹ μέσα κοινωνικής δικτύωσης

¹⁰ τελείως

¹¹ χωρίς να παίρνουν το μέρος κάποιας πλευράς, αντικειμενικά

Αυτό δεν θα εξελιχθεί καλά. Πολύς κόσμος, αναγνωρίζοντας αυτή την κατάσταση, ενημερώνεται απ' τα social. Ούτε αυτό είναι ασφαλές, γιατί εκεί η κατάσταση θυμίζει αυτό το παιχνίδι στα λούνα παρκ με τους καθρέφτες, όπου ο καθένας βλέπει τον εαυτό του πιο μεγάλο ή πιο μικρό, παραμορφώσεις και φαντάσματα.

Η εμπιστοσύνη στη δημοσιογραφία χάνεται, οι απαιτήσεις των πολιτών λιγοστεύουν. Το σκεπτόμενο κομμάτι κάνει μια επιλογή πηγών (περιλαμβάνοντας πολλά ξένα δίκτυα), ένα μέρος των πολιτών απλώς αφήνεται και καταναλώνει παθητικά νέα, ενώ άλλοι χάνονται στα σκοτάδια του Ίντερνετ, σε ομάδες με σκληροπυρηνικές¹² απόψεις, αναζητώντας «αυτό που μας κρύβουν». Ο δημόσιος διάλογος θρυμματίζεται¹³. Οι πολίτες βάζουν καρδούλες σε γατιά στο Ίνσταγκραμ¹⁴. Οι εξουσίες απολαμβάνουν μια γαλήνη την οποία, στο πολίτευμά μας, δε δικαιούνται, ενώ, όσοι τρέφονται απ' το βούλιαγμα της δημοκρατίας, παραμονεύουν.

A3. Αποφασίζεις να γράψεις ένα άρθρο για το σχολικό περιοδικό, έχοντας ως αφορμή το μη λογοτεχνικό κείμενο. Στο δικό σου άρθρο να επικεντρωθείς στο ακόλουθο ερώτημα: Με ποιες τεχνικές ένας χρήστης μπορεί να προστατεύσει τον εαυτό του από την παραπληροφόρηση στο διαδίκτυο; (200- 250 λέξεις).

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

Στο παιδί μου

Ποίημα του Μ. Αναγνωστάκη από τη συλλογή «Ο στόχος» (1970)

«Στο παιδί μου δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια
Και του μιλούσανε για Δράκους και για το πιστό σκυλί
Για τα ταξίδια της Πεντάμορφης και για τον άγριο λύκο
Μα στο παιδί μου δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια
Τώρα, τα βράδια, κάθομαι και του μιλώ
Λέω το σκύλο σκύλο, το λύκο λύκο, το σκοτάδι σκοτάδι,
Του δείχνω με το χέρι τους κακούς, του μαθαίνω
Ονόματα σαν προσευχές, του τραγουδώ τους νεκρούς μας.
Α, φτάνει πια! Πρέπει να λέμε την αλήθεια στα παιδιά.»

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια είναι η προτροπή- συμβουλή του ποιητικού υποκειμένου; Σε βρίσκει σύμφωνο ή όχι και γιατί;

ή

2. Ακολουθώντας την ίδια τεχντροπία, γράψε ένα ποίημα, ίδιας περίπου έκτασης, με το οποίο θα δίνεις μία άλλη συμβουλή στους ενήλικες/ κηδεμόνες όσον αφορά τη συμπεριφορά τους απέναντι στους νέους/στα παιδιά τους. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις αυτούσιες ή παραλλαγμένες κάποιες φράσεις του ποιήματος, αν το επιθυμείς.

¹² ακραίες, φανατικές

¹³ κομματιάζεται

¹⁴ γνωστό μέσο κοινωνικής δικτύωσης

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Παραποιημένες ειδήσεις**

Το (διασκευασμένο) κείμενο προέρχεται από συνέντευξη του Γιώργου Πλειού στον Νικόλα Ζώη, με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του «Παραποιημένες ειδήσεις (Fake News): Ο μετασχηματισμός της προπαγάνδας στην κοινωνία της ενημέρωσης». Η συνέντευξη δημοσιεύτηκε στον διαδικτυακό ιστότοπο της εφημερίδας «Η Καθημερινή» στις 21.10.2021.

«Οι παραποιημένες ειδήσεις δεν αποτελούν ψευδείς ειδήσεις, δεν περιγράφουν δηλαδή ένα γεγονός που δεν έγινε, αλλά αλλοιώνουν πτυχές του τρόπου με τον οποίο συντελέστηκε», γράφει στην εισαγωγή του βιβλίου του ο καθηγητής και πρόεδρος του τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών και μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Ένα ερώτημα που προκύπτει, επομένως, δεν έχει να κάνει τόσο με τις τεχνικές διαφορές μεταξύ ψευδών και παραποιημένων ειδήσεων, όσο με το ειδικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι δεύτερες. Όχι ότι οι διαφορές είναι άνευ σημασίας. Όπως εξηγεί στην «Κ» ο Γιώργος Πλειός, μια ψευδής είδηση περιγράφει κάτι που δεν έγινε –για παράδειγμα, μια διάρρηξη– ή το αποδίδει σε αθώο πρόσωπο, ενώ παραποιημένη είναι μια είδηση, όταν έχει αλλοιωθεί έστω μία πτυχή του γεγονότος, με αποτέλεσμα να αναφέρεται ως πρόσφατο ενώ δεν είναι, να εντοπίζεται στην Ελλάδα, ενώ συνέβη αλλού, να αποδίδεται σε μετανάστη, ενώ ο δράστης δεν έχει εντοπιστεί ή είναι από δεκαετίες πολίτης της χώρας κ.λπ.

«Πιο σημαντικό όμως», συνεχίζει, «είναι αυτό που ρωτάτε. Οι σύγχρονες, δυτικές τουλάχιστον, κοινωνίες είναι “κοινωνίες της ενημέρωσης”. Η μορφή της πληροφορίας που καταναλώνουν οι περισσότεροι στον ελεύθερο χρόνο τους είναι οι ειδήσεις και η ενημέρωση. Γι’ αυτό, αρκετοί από όσους κάνουν προπαγάνδα, δηλαδή επιδιώκουν να μετατοπίσουν άμεσα, προς ορισμένη κατεύθυνση την πολιτική, καταναλωτική κ.λπ. συμπεριφορά ενός κοινού, χρησιμοποιούν τη φόρμα των ειδήσεων. Οι παραποιημένες ειδήσεις μοιάζουν με την γκρίζα προπαγάνδα, ενώ οι ψευδείς με τη μαύρη, αλλά διαφέρουν απ’ αυτές, λιγότερο ή περισσότερο».

Θα είχε άραγε αποτέλεσμα μια νομοθεσία που θα επιβάλλει πρόστιμα και ποινές; «Η νομοθεσία για τις ψευδείς ειδήσεις υπάρχει και πρέπει να εφαρμόζεται», καταλήγει ο καθηγητής. «Όμως, με τις παραποιημένες τα πράγματα διαφέρουν. Κατ’ αρχάς, ποια παραποίηση θα τιμωρείται; Ο ετεροτοπισμός, ο ετεροχρονισμός, η αλλαγή σκηνικού του γεγονότος, η χρήση τμήματός του που εξυπηρετεί την οπτική του γράφοντος, η μεταφυσική ερμηνεία κοσμικών γεγονότων, η χρήση της φόρμας των ειδήσεων για επινοημένα ψυχαγωγικά περιεχόμενα; Ποιος, με ποια νομιμοποίηση θα το κάνει αυτό; Επιπλέον, στον βαθμό που οι παραποιημένες ειδήσεις είναι δομικό φαινόμενο, μπορεί να το αντιμετωπίσει ο νόμος; Ποιο δομικό κοινωνικό φαινόμενο αντιμετώπισε ποτέ επιτυχώς ο νόμος; Τη διαφθορά, τον καθημερινό ρατσισμό, κάποιο άλλο; Φοβάμαι πως η ποινικοποίηση των παραποιημένων ειδήσεων μόνο σε περιορισμό της ελευθερίας του Τύπου μπορεί να οδηγήσει, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.».

A3. Αξιοποιώντας στοιχεία από τη συνέντευξη και εμπλουτίζοντάς τα με τις προσωπικές σου εκτιμήσεις, σε ομιλία (200-250 λέξεων) που θα εκφωνήσεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου σε Ημερίδα με θέμα «ΜΜΕ και σύγχρονη εποχή», την οποία διοργανώνει η τοπική εφημερίδα της περιοχής σου, αναφέρεσαι στο φαινόμενο των παραποιημένων ειδήσεων και προτείνεις τρόπους προστασίας των πολιτών.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ (1945 -)

Μη χάσουν την πρωτιά

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή μικρών πεζών της Μαρίας Στασινοπούλου «Ασκήσεις αντοχής στον χρόνο» (εκδ. Κίχλη, 2021).

Όταν ο γνωστός ακαδημαϊκός και ποιητής Γεώργιος Δεληκώστας χαροπάλευε διασωληνωμένος σε περιώνυμο ιδιωτικό θεραπευτήριο της πρωτεύουσας, ο πρόεδρος της Εταιρείας Δημιουργών Λόγου και συντάκτης μεγάλης εφημερίδας τηλεφώνησε στη γραμματέα του λίγο πριν τα μεσάνυχτα. «Μάθαμε ότι πέθανε ο ποιητής, είναι αλήθεια;» ρώτησε. «Μέχρι πριν από τρεις ώρες, που μίλησα με τον θεράποντα, ζούσε», απάντησε εκείνη. Στη συνέχεια η γραμματέας, παρά το προχωρημένο της ώρας και εμφανώς ταραγμένη, επικοινωνήσε με την κλινική. «Η κατάσταση παραμένει ίδια», της είπαν. Ευσυνείδητη, όπως πάντα, πήρε τον πρόεδρο να του επιβεβαιώσει ό,τι πριν λίγο του είχε πει, για να λάβει την απρόσμενη απάντηση: «Στην πραγματικότητα δεν είχαμε ακούσει τίποτα, αλλά σε πήρα, γιατί θέλαμε να κλείσουμε το αυριανό φύλλο της εφημερίδας».

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια εικόνα του δημοσιογραφικού κόσμου σου δημιουργήθηκε μετά από την ανάγνωση του κειμένου; Πιστεύεις ότι το περιστατικό αυτό θα μπορούσε να είναι αληθινό ή υπηρετεί απλώς τις ανάγκες της μυθοπλασίας (αφήγησης) και γιατί;

ή

2. Αποφασίζεις να στείλεις επιστολή προς τη συγγραφέα, για να μοιραστείς μαζί της τους προβληματισμούς και τα συναισθήματα που σου προκάλεσε το διήγημά της.

147. ΘΕΜΑ 15984

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Διαδίκτυο vs¹⁵ έντυπα μέσα στην ενημέρωση

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί ηλεκτρονικό άρθρο της Ευανθίας Νικολάου και του Άρη Αλεξίου που δημοσιεύτηκε στο ιστολόγιο <https://citycampus.gr/> (διασκευή)

Η ενημέρωση αφορά όλους μας. Είναι κομμάτι της καθημερινότητας του ανθρώπου, ο οποίος είναι μέλος μιας κοινωνίας. Οφείλουμε να ενημερωνόμαστε για τις εξελίξεις της, για να έχουμε ενεργό ρόλο μέσα σε αυτήν. Τα μέσα που συμβάλλουν στην ενημέρωση των πολιτών ποικίλλουν. Το Διαδίκτυο, από τη μια, έχει κάνει την «επαναστατική» του εμφάνιση στον τομέα της ενημέρωσης, ενώ από την άλλη τα έντυπα μέσα αποτελούν διαχρονικές ενημερωτικές αξίες. Το ερώτημα, όμως, είναι: για ποιους λόγους θα έπρεπε κάποιος να επιλέξει το Διαδίκτυο για την ενημέρωσή του και για ποιους, αντίστοιχα, τα έντυπα μέσα;

Υπέρ του Διαδικτύου. Πολύ βασικό στοιχείο του Διαδικτύου είναι ότι είναι πιο οικονομικό από τα έντυπα μέσα και ότι, φυσικά, σε αυτό έχουν πρόσβαση οι περισσότεροι σήμερα. Παράλληλα, στο Διαδίκτυο μπορεί να

¹⁵ Συντομογραφία της λατινικής λέξης versus = αντίθετα, σε αντίθεση.

αναρτήσει ο καθένας την είδηση που θέλει να διαδώσει, σε αντίθεση με την εφημερίδα, στην οποία οι φορείς εξουσίας (π.χ. μία κυβέρνηση) μπορούν να ασκήσουν ιδιαίτερη επίδραση. Επιπλέον, ο χρήστης του Διαδικτύου μπορεί να εξακριβώσει τις πληροφορίες που του δίνονται, διότι μπορεί να ανατρέξει σε πολλές πηγές. Αυτό του παρέχει τη δυνατότητα να σιγουρέψει αν η πληροφορία που διάβασε ήταν έγκυρη και, επιπλέον, να μάθει περισσότερες λεπτομέρειες για αυτήν μέσω κάποιας άλλης ιστοσελίδας. Με αυτόν τον τρόπο δεν είναι μονόπλευρη η ενημέρωσή του. Και μην ξεχνάμε ότι στο Διαδίκτυο μπορείς να παρακολουθήσεις και να διαβάσεις ειδήσεις και από άλλα μέσα ενημέρωσης, όπως είναι η τηλεόραση, αλλά και η ίδια η εφημερίδα σε ηλεκτρονική έκδοση.

Υπέρ των Έντυπων Μέσων. Κατ' αρχάς τις περισσότερες φορές η έντυπη ενημέρωση «φιλτράρει» τα θέματα της και διασταυρώνει τις πηγές, προτού προχωρήσει στη συγγραφή και δημοσίευση των άρθρων, η οποία γίνεται επώνυμα. Αντίθετα, το διαδίκτυο επιτρέπει στον καθένα να προωθεί περιεχόμενο και να παραθέτει την άποψή του, χωρίς να βασίζεται σε αξιόπιστες πηγές και σε αληθινά γεγονότα. Έπειτα, όταν ενημερώνεσαι από μια εφημερίδα ή ένα περιοδικό, διαχειρίζεσαι ένα συγκεκριμένο αριθμό σελίδων και έχεις την όρεξη και την περιέργεια να ανακαλύψεις κάθε μια από αυτές, ενώ το διαδίκτυο είναι απλά χαοτικό. Τέλος, όταν παίρνεις στα χέρια σου την εφημερίδα ή το περιοδικό είσαι εσύ και το χαρτί. Για όσο διαρκέσει η ανάγνωση, το έντυπο σε έχει αιχμαλωτίσει χωρίς να το καταλάβεις και δεν σου επιτρέπει να φύγεις χωρίς να κάνεις φύλλο και φτερό κάθε του σελίδα. Αντίθετα, όταν «σερφάρεις» στους διάφορους ενημερωτικούς ιστότοπους, χάνεται η μαγεία της αποκλειστικότητας. Με ένα κλικ μπορείς να ακούσεις ξαφνικά μουσική ή να χαζέψεις κάποιο βίντεο, χάνοντας έτσι, μαζί με τη συγκέντρωσή σου, και την πληροφορία που αναζητούσες.

A3. Να γράψεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων), στο οποίο θα εξηγείς τα πιο σημαντικά, κατά τη γνώμη σου, χαρακτηριστικά της ενημέρωσης μέσω του διαδικτύου. Το άρθρο σου προορίζεται για ανάρτηση στην ενημερωτική ιστοσελίδα που επισκέπτεσαι συχνότερα.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ (1945 -)

[Οι εμμονές]

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Οδυσσέας και Μπλουζ» (εκδ. Καστανιώτη 2010), στο οποίο οι ομώνυμοι κεντρικοί ήρωες διαλέγονται και δίνουν πληροφορίες ο ένας στον άλλον για τον εαυτό τους και τη ζωή τους.

Η Μπλουζ του είπε ότι τις εμμονές της τις είχε κάνει τέχνη.

«Ενδιαφέρον, πολύ ενδιαφέρον. Γίνε πιο αναλυτική, παρακαλώ» την προέτρεψε ο Οδυσσέας, που θεώρησε προκλητική την τελευταία φράση της.

Εκείνη του είπε ότι την ενδιέφεραν οι απόκληροι της ζωής. Οι άστεγοι, οι παράνομοι μετανάστες, οι περιθωριακοί, όσοι τέλος πάντων δεν είχαν στον ήλιο μοίρα, κι ότι είχε γυρίσει δύο ημίωρα ντοκιμαντέρ. Του είπε ότι είχε περάσει μέρες και νύχτες με τους ξένους που κοιμούνται σε χαρτόκουτα, στα μέρη γύρω από το Βρεφοκομείο της Αθήνας, διαιωνίζοντας έτσι την παράδοση των «πεταγμένων» -τότε βρεφών τώρα ενηλίκων.

«Δεν ήταν επικίνδυνο; Πώς σε δέχτηκαν;» ρώτησε ο Οδυσσέας, που το ενδιαφέρον του για την κοπέλα είχε μεγιστοποιηθεί. Ήθελε δύναμη και αντοχή, για να καταφέρει κάτι παρόμοιο. Σωστά λοιπόν είχε διαγνώσει πείσμα και σθένος στο βλέμμα της.

Η Μπλουζ του εξήγησε ότι δεν κερδίζεται η εμπιστοσύνη από τη μια μέρα στην άλλη. Κι ούτε βγάζεις την κάμερα απροειδοποίητα. Πρέπει να περάσεις μέρες μαζί τους, μόνο με συζητήσεις, να τους εξηγήσεις ότι θέλεις να προβάλεις τη δική τους οπτική, ότι είναι μια ευκαιρία ν' αρθρώσουν τον δικό τους λόγο, χωρίς τον σχολιασμό κάποιου τρίτου. Και ότι αυτό που την ενδιέφερε ήταν να καταγράψει την πραγματικότητα όπως ήταν, κι όχι να φτιάξει μια ταινία μυθοπλασίας, όπου θα κατασκεύαζε μια άλλη πραγματικότητα.

«Μα πάλι θα υπάρχει η προσωπική οπτική. Νομίζω ότι δεν υφίσταται¹⁶ αυτό που λέμε αντικειμενικότητα», σχολίασε ο Οδυσσεάς.

Η Μπλουζ συμφώνησε και του είπε ότι ακόμα και η γωνία λήψης, ο φωτισμός ή η επιλογή του ενός προσώπου και όχι του άλλου, παρουσιάζουν ΜΙΑ πραγματικότητα και όχι ΤΗΝ πραγματικότητα.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις την απάντησή σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Πώς αντιλαμβάνονται οι δύο ήρωες τη σχέση ανάμεσα στα δεδομένα της πραγματικής ζωής και την κινηματογραφική καταγραφή τους; Να ερμηνεύσεις τη στάση τους με βάση στοιχεία του κειμένου και να γράψεις αν εσύ συμφωνείς μαζί τους ή όχι, και γιατί.

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου πεζό κείμενο, το οποίο θα αποτελέσει τον γλωσσικό σχολιασμό ενός μέρους από το ντοκιμαντέρ της Μπλουζ. Σε αυτό να αναφερθείς κυρίως στη δύσκολη καθημερινότητα ενός άστεγου στους δρόμους της Αθήνας.

148. ΘΕΜΑ 17231

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η αρρωστημένη υπερβολή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στην Ελλάδα

Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο της Κωνσταντίνας Γογγάκη, στη στήλη «Απόψεις» του Έθνους, που δημοσιεύτηκε στις 28.4.2020.

Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, απανταχού της γης, είναι ίδιος. Η αντικειμενική κοινωνική πληροφόρηση. Αυτό που γίνεται, όμως, στην Ελλάδα ξεπερνάει κάθε όριο και κάθε λογική. Κάποτε μάλιστα φθάνει σε αρρωστημένες καταστάσεις. Τα ΜΜΕ, αντί για μια λελογισμένη ενημέρωση, προβαίνουν σχεδόν πάντα σε μια καθ' ολοκληρία υπέρβαση του ρόλου τους, μετατρέποντα σε απολύτως υποκειμενικές «οντότητες». Το αποτέλεσμα είναι άλλοτε να παραπληροφορούν, και άλλοτε να υπερ-πληροφορούν, με ασήμαντες φαινομενικά λεπτομέρειες, που όμως είναι σημαντικές για την αρνητική επίδραση που μπορούν να ασκήσουν.

Η εξονυχιστική περιγραφή των λεπτομερειών ενός αρνητικού γεγονότος, όχι μόνο δεν προσφέρει στην ενημέρωση, αλλά, αντίθετα, διογκώνει το περιστατικό στη συνείδηση του κόσμου, με αποτέλεσμα ή την άρνησή του προς αυτό λόγω της αποστροφής και της συναισθηματικής έντασης που προξενεί, ή την ταύτισή του με αυτό λόγω της ασυνείδητης εκμάθησης και άσκησης στη βία. Το τελευταίο οφείλεται στο γεγονός της εξοικείωσης με την αποκρουστικότητα, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να εξομαλύνεται η εντύπωση που προκαλεί και να θεωρείται αποδεκτό.

¹⁶ Δεν υπάρχει

Όταν ο θεατής, αναπαυόμενος, και απολαμβάνοντας τη χαλαρότητα του ελεύθερου χρόνου του, ακούει να περιγράφουν με απόλυτες λεπτομέρειες την κακοποίηση ενός ανθρώπου ή την αρρωστημένη διάπραξη ενός εγκλήματος, ή την σταδιακή διάλυση ενός ανθρώπου λόγω ασθένειας λειτουργεί ασυνείδητα ως αυτόπτης μάρτυς μιας αποκρουστικής πράξης. Αν αυτή η περιγραφή επανέλθει με παρόμοιο τρόπο, η συνείδηση εξοικειώνεται με αυτό, σταματάει να ταράζεται ή να εντυπωσιάζεται, θεωρώντας το πλέον κάτι φυσικό ή -χειρότερα- αδιάφορο.

Υπάρχουν περιπτώσεις, που η περιγραφή γίνεται με τόση ενάργεια και πάθος, που σε συνδυασμό με την εντυπωσιακά ατημέλητη έως απαράδεκτη εμφάνιση του ανταποκριτή, μοιάζει ο τελευταίος σαν να απολαμβάνει πρωτίστως ο ίδιος αυτή την σκηνή. Επειδή του δόθηκε η ευκαιρία να παρουσιάσει κάτι τόσο σοκαριστικό; Επειδή αισθάνεται πως είναι τόσο διεγερτικές του θυμικού οι περιγραφές της αγριότητας; Όλοι, πάντως και όλες δείχνουν πως θεωρούν συναρπαστικές τις αποκαλύψεις του μήκους του μαχαιριού, της μανίας του δράστη, των κρυφών μυστικών μιας ακραίας πράξης ή της αποσύνθεσης ενός ανθρώπου. Και έχουν εθιστεί στην μετατροπή ενός γεγονότος, σε μελόδραμα ολκής.¹⁷

A3. Στο κείμενο της Κωνσταντίνας Γογγάκη εκφράζεται η άποψη ότι τα ΜΜΕ «άλλοτε παραπληροφορούν, και άλλοτε υπερ-πληροφορούν, με ασήμαντες φαινομενικά λεπτομέρειες». Να γράψεις ένα άρθρο (200-250 λέξεων), που θα αναρτηθεί στον ιστότοπο του σχολείου σου, στο οποίο θα αναπτύσσεις τεκμηριωμένα τις απόψεις σου για την αρνητική επίδραση της παραπληροφόρησης και της υπερ-πληροφόρησης. Μπορείς να αξιοποιήσεις παραδείγματα και πληροφορίες από το κείμενο.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ (1936-)

Ραδιόφωνο

Το ποίημα «Ραδιόφωνο» προέρχεται από τη συγκεντρωτική έκδοση του ποιητή, δοκιμογράφου και μεταφραστή, Γεράσιμου Λυκιαρδόπουλου, Ποιήματα (1962-2018), Θεσσαλονίκη, Πανοπτικόν, 2020:

<https://exitirion.wordpress.com/2020/09/16/gerasimos-lykiardopoylos-5poems/>

Δεν θέλω άλλες ειδήσεις δώσε μου μόνο μουσική
 ειρήνη πόλεμος ειρήνη πόλεμος ειρήνη
 -τι να τις κάνω τόσες λέξεις μεσοπέλαγα
 με δέκα μίλια φεύγοντας το καλοκαίρι μας αφήνει.

Πες μου γι' αυτούς που χάσανε τη βασιλεία των ουρανών
 τον νέγρο πρίγκιπα που κλαίει για τσιγάρο
 τραγουδά μου το παρελθόν το παρελθόν το παρελθόν
 τον επικήδειο των δασών και τον σβησμένο φάρο.

Δεν θέλω άλλες ειδήσεις δώσε μου μόνο μουσική
 μη μου μιλάς για το Διάστημα ξέρω τη Μοζαμβίκη

¹⁷ σημαντικό μελόδραμα

τραγούδα μου τη στάχτη τραγούδα μου τη λευτεριά
τραγούδα μου τα δάκρυα σ' όλα τα πλάτη και τα μήκη.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, το ποιητικό υποκείμενο δεν επιθυμεί να ακούσει άλλες ειδήσεις από το ραδιόφωνο; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τις αξίες που προβάλλει;

ή

2. Να γράψεις μια φιλική επιστολή στο ποιητικό υποκείμενο, εκφράζοντάς του τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για τα ενημερωτικά και μουσικά προγράμματα των ραδιοφωνικών σταθμών.

149. ΘΕΜΑ 17295

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η αρρωστημένη υπερβολή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στην Ελλάδα

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο της Κωνσταντίνας Γογγάκη, δημοσιευμένο στη στήλη «Απόψεις» του Έθνους στις 28.4.2020.

Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας απανταχού της γης είναι ίδιος. Η αντικειμενική κοινωνική πληροφόρηση. Αυτό που γίνεται, όμως, στην Ελλάδα ξεπερνάει κάθε όριο και κάθε λογική. Κάποτε μάλιστα φθάνει σε αρρωστημένες καταστάσεις. Τα ΜΜΕ, αντί για μια λελογισμένη ενημέρωση, προβαίνουν σχεδόν πάντα σε μια καθ' ολοκληρία υπέρβαση του ρόλου τους, μετατρέπόμενα σε απολύτως υποκειμενικές «οντότητες». Το αποτέλεσμα είναι άλλοτε να παραπληροφορούν και άλλοτε να υπερ-πληροφορούν, με ασήμαντες φαινομενικά λεπτομέρειες, που όμως είναι σημαντικές για την αρνητική επίδραση που μπορούν να ασκήσουν.

Η εξονυχιστική περιγραφή των λεπτομερειών ενός αρνητικού γεγονότος, όχι μόνο δεν προσφέρει στην ενημέρωση, αλλά, αντίθετα, διογκώνει το περιστατικό στη συνείδηση του κόσμου, με αποτέλεσμα ή την άρνησή του προς αυτό λόγω της αποστροφής και της συναισθηματικής έντασης που προξενεί ή την ταύτισή του με αυτό, λόγω της ασυνείδητης εκμάθησης και άσκησης στη βία. Το τελευταίο οφείλεται στο γεγονός της εξοικείωσης με την αποκρουστικότητα, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να εξομαλύνεται η εντύπωση που προκαλεί και να θεωρείται αποδεκτό.

Όταν ο θεατής, αναπαυόμενος, και απολαμβάνοντας τη χαλαρότητα του ελεύθερου χρόνου του, ακούει να περιγράφουν με απόλυτες λεπτομέρειες την κακοποίηση ενός ανθρώπου ή την αρρωστημένη διάπραξη ενός εγκλήματος, ή την σταδιακή διάλυση ενός ανθρώπου λόγω ασθένειας λειτουργεί ασυνείδητα ως αυτόπτης μάρτυς μιας αποκρουστικής πράξης. Αν αυτή η περιγραφή επανέλθει με παρόμοιο τρόπο, η συνείδηση εξοικειώνεται με αυτό, σταματάει να ταραάζεται ή να εντυπωσιάζεται, θεωρώντας το πλέον κάτι φυσικό ή -χειρότερα- αδιάφορο.

Υπάρχουν περιπτώσεις, που η περιγραφή γίνεται με τόση ενάργεια και πάθος, που σε συνδυασμό με την εντυπωσιακά ατημέλητη έως απαράδεκτη εμφάνιση του ανταποκριτή, μοιάζει ο τελευταίος σαν να απολαμβάνει πρωτίστως ο ίδιος αυτή την σκηνή. Επειδή του δόθηκε η ευκαιρία να παρουσιάσει κάτι τόσο σοκαριστικό; Επειδή αισθάνεται πως είναι τόσο διεγερτικές του θυμικού οι περιγραφές της αγριότητας; Όλοι, πάντως, και όλες δείχνουν πως θεωρούν συναρπαστικές τις αποκαλύψεις του μήκους του μαχαιριού, της μανίας του δράστη, των κρυφών

μυστικών μιας ακραίας πράξης ή της αποσύνθεσης ενός ανθρώπου. Και έχουν εθιστεί στην μετατροπή ενός γεγονότος, σε μελόδραμα ολκής.

A3. Σε ένα άρθρο σου στην εφημερίδα του σχολείου σου γράφεις την άποψή σου τεκμηριωμένα για την ποιότητα της σύγχρονης ενημέρωσης από τα Μέσα Ενημέρωσης. Πιο συγκεκριμένα, μπορείς να αναφέρεις τι είδους θέματα ανακοινώνονται συχνότερα και τι είδους θέματα θα ήθελες εσύ να αναπτύσσονται. (200-250 λέξεις)

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ (1923-2021)

Η Θεία Αθανασία

Το απόσπασμα είναι από το διήγημα του Τάκη Χατζηαναγνώστου «Η Θεία Αθανασία», από το βιβλίο του «Ψαρόγιαννος, Διηγήματα», 1982, Αθήνα: Εκδ. Φιλιππότη, σ.σ. 97 - 105. Η σκηνική ενότητα που ακολουθεί εκτυλίσσεται σε γηροκομείο, στο οποίο βρίσκεται η θεία Αθανασία.

[...] Την πήγα. Την κάθισα σε μια πολυθρόνα απέναντι απ' την τηλεόραση όπως μου υπέδειξε. Τα μάτια της πεταλούδισαν ανυπόμονα, καρφωμένα στη συσκευή. Ήταν η ώρα των ειδήσεων. Ο σταθμός έδειξε το σήμα του. Κι αμέσως κατόπιν εμφανίστηκε ο εκφωνητής, ωραίος, νέος, ευγενικός, γλυκομίλητος. Η θεία Αθανασία έλαμψε, το πρόσωπό της ακτινοβόλυνε ολόκληρο. Ο εκφωνητής την κοίταζε κι έλεγε, έλεγε. Εκείνη τον αγκάλιαζε με το βλέμμα της, τον τύλιγε από παντού, θαρρείς τον έφερνε κοντά της, στην αγκαλιά της, τον έσφιγγε πάνω της τόσο τρυφερά, τον φιλούσε στο μέτωπο, στα μαλλιά, του χάιδευε το μάγουλο. Αναστατώθηκα. Κάτι τέτοιο δε θα μπορούσα ποτέ να το φανταστώ. Την κοίταζα με την κόχη του ματιού, να μη με αντιληφθεί ότι την πρόσεχα. Η θεία Αθανασία ξαναζούσε μια άνοιξη. Αυτό το ρόδινο χρώμα στα μάγουλα, αυτή η σπίθα μέσα στα μάτια της, αυτό το σκίρτημα στο μέτωπο, το ανάλαφρο τρέμισμα στα χείλη, η ζεστή αναπνοή που φούσκωνε το στήθος της ...-ναι, ήταν μια άνοιξη, που άργησε τόσο να 'ρθει, κι επιτέλους βρήκε το δρόμο της, κι ο κόσμος ολόγυρα άνθιζε κι ο χρόνος έχανε την καθημερινή του διάσταση κι η χαμένη συνείδηση ξανάβγαινε στο φως... Ένα караβάκι έπλεε στα νερά, ένα σμάρι πουλιά πετούσαν σαν τρελά στον ουρανό, χαλούσαν με τις φωνές τους τον κόσμο...

Κρατούσα και την αναπνοή μου ακόμα, να μη χαλάσω την εξαισία ώρα της θείας. Όμως τη χάλασε απερίσκεπτα το τέλος της εκπομπής. Πέρασε ο χρόνος, οι ειδήσεις τέλειωσαν. Η θεία Αθανασία μελαγχόλησε. Γύρισε και με κοίταζε σιωπηλά και παραπονεμένα.

- Σου άρεσε; τη ρώτησα.

Αναστέναξε.

- Κρατάει τόσο λίγο, είπε. Σώπασε κάμποσο. Ύστερα: Μόνο τ' όνομά του δε μου είπε ποτέ... Αλλά εγώ είμαι σίγουρη ότι είναι αυτός... Ο Αντώνης... Μην ακούς όσα λέει για τον κόσμο, για τις βόμβες, για τις Περσίες, για τους σκοτωμούς... Αυτά είναι για τους άλλους, να μη μας καταλαβαίνουν... Εμένα μου μιλά για τη Βεσσαραβία, για τα ποτάμια που είχε η χώρα αυτή, για τα θεόρατα δέντρα... Σ' έναν κορμό είχε χαράξει τ' όνομά μου: Αθανασία... Το ψιθυρίζει κάθε μέρα... Και με θυμάται... Κι ετοιμάζεται να 'ρθει... Δεν μπορεί πια, λέει, να κάθεται μακριά μου ... Κι εγώ τον περιμένω... Δε θα με γελάσει αυτή τη φορά –έτσι δεν είναι;

- Ναι θεία, έτσι...

Την βοήθησα πάλι να πάει στο δωμάτιό της. Η καρδιά μου έτρεμε σαν φύλλο να μην καταλάβει τον οίκο μου, να μην καταλάβει πως της έλεγα ψέματα. Ήταν ευτυχισμένη, έστω και τόσο αργά.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να παρουσιάσεις τις αντιδράσεις της Αθανασίας, όταν παρακολουθεί τις ειδήσεις. Πού οφείλεται αυτή η συμπεριφορά της; Ποια συναισθήματα σού προκάλεσε η ανάγνωση του κειμένου και γιατί;

ή

2. Να φανταστείς ότι είσαι ο ανιψιός της Αθανασίας και γράφεις στο ημερολόγιό σου τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου, μετά τη συνάντησή σου με την θεία σου.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο[Συνέπειες του πολέμου]

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί διασκευή ενός άρθρου που δημοσιεύτηκε στις 19-06-2017 στην ηλεκτρονική σελίδα www.unhcr.org/gr, τον ιστότοπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR).

Ο πόλεμος, η βία και οι διώξεις παγκοσμίως αναγκάζουν περισσότερους ανθρώπους από ποτέ να εκτοπιστούν από τις εστίες τους, σύμφωνα με έκθεση που δημοσιεύει σήμερα η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.). Σύμφωνα με τη νέα ετήσια έκθεση της Υ.Α. «Παγκόσμιες Τάσεις», που αποτελεί τη μεγαλύτερη ετήσια έρευνα του οργανισμού για το φαινόμενο του εκτοπισμού, υπήρχαν 65,6 εκατομμύρια αναγκαστικά εκτοπισμένοι παγκοσμίως στα τέλη του 2016. Ο συνολικός αυτός αριθμός αντιστοιχεί σε έναν τεράστιο αριθμό ανθρώπων που χρήζουν προστασίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο αριθμός των 65,6 εκατομμυρίων περιλαμβάνει τρεις σημαντικές κατηγορίες. Πρώτον, περιλαμβάνονται οι πρόσφυγες, στα 22,5 εκατομμύρια, τον υψηλότερο αριθμό που έχει σημειωθεί ποτέ. Η Συρία, εξαιτίας του πολέμου, εξακολουθεί να αποτελεί τη μεγαλύτερη χώρα προέλευσης προσφύγων. Δεύτερον, περιλαμβάνονται οι εσωτερικά εκτοπισμένοι, που έφτασαν τα 40,3 εκατομμύρια στα τέλη του 2016. Οι μεγαλύτερες καταστάσεις εσωτερικού εκτοπισμού σημειώθηκαν στη Συρία, το Ιράκ, αλλά και μέσα στην Κολομβία. Παρ' όλα αυτά, το πρόβλημα του εσωτερικού εκτοπισμού είναι παγκόσμιο. Τρίτον, περιλαμβάνονται οι άνθρωποι που ζητούν άσυλο, οι οποίοι εγκατέλειψαν την πατρίδα τους και αναζητούν διεθνή προστασία ως πρόσφυγες.

Όλα αυτά συνθέτουν το τεράστιο ανθρώπινο κόστος που επιφέρουν ο πόλεμος και οι διώξεις παγκοσμίως. Τα παιδιά, που αποτελούν τους μισούς πρόσφυγες στον κόσμο, εξακολουθούν να φέρουν ένα δυσανάλογο βάρος των δεινών του ξεριζωμού, κυρίως λόγω της αυξημένης ευαλωτότητάς¹ τους. Είναι τραγικό ότι 75.000 αιτήματα ασύλου έχουν υποβληθεί από παιδιά που ταξίδευαν μόνα τους ή ήταν χωρισμένα από την οικογένειά τους.

“Από κάθε άποψη, πρόκειται για έναν απαράδεκτα υψηλό αριθμό, και καταδεικνύει με τρόπο ηχηρό την μεγάλη ανάγκη που υπάρχει για αλληλεγγύη και για έναν κοινό σκοπό, την πρόληψη και την επίλυση κρίσεων”, δήλωσε ο Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες Filippo Grandi.

A3. Στο κείμενο αναφέρεται πως στον σύγχρονο κόσμο υπάρχει μεγάλη ανάγκη για αλληλεγγύη και για έναν κοινό σκοπό, την πρόληψη και την επίλυση κρίσεων. Με αφορμή τη φράση αυτή που σου δημιούργησε προβληματισμό, αποφασίζεις να εκφωνήσεις ομιλία (200-250 λέξεων) στο σχολείο, στο πλαίσιο Ημερίδας για την Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης, στην οποία θα παρουσιάζεις τις συνέπειες του πολέμου, ιδιαίτερα στα παιδιά, και θα τονίσεις τη σημασία της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών.

¹ η ιδιότητα του ευάλωτου, αυτού που δεν μπορεί να αντιμετωπίσει μία κρίση ή έναν κίνδυνο

Β. Λογοτεχνικό Κείμενο

ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ (1928-)

ΚΑΜΠΑΝΙΑ² ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ

Το ποίημα του Τίτου Πατρικίου, «ΚΑΜΠΑΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ», προέρχεται από την ποιητική συλλογή του με τίτλο «Η Νέα Χάραξη», η οποία δημοσιεύθηκε το 2007 (εκδόσεις Κέδρος).

Παίρνω από χάμω ένα κομμάτι ψωμί
ακόμα φρέσκο, από κάποιον χορτάτο πεταμένο
το φιλώ όπως έκανα παιδί, το σταυρώνω
προσέχοντας να μη με δει κανείς
το ακουμπώ ψηλά σ' ένα περβάζι.
Είχα καιρό να θυμηθώ
πώς φώλιαζε στα σωθικά η πείνα
πώς άπλωνε σαν αχόρταγο χταπόδι
σ' όλα τα σπλάχνα τα πλοκάμια της.
Παίρνω από χάμω ένα κομμάτι ψωμί
από κάποιον χορτάτο πεταμένο
κι εγώ χορτάτος από χρόνια τώρα.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο μαζεύει από τον δρόμο ένα πεταμένο κομμάτι φρέσκο ψωμί, αν και ο ίδιος είναι «χορτάτος». Γιατί, κατά τη γνώμη σου, προβαίνει σ' αυτή την ενέργεια; Ποια θα ήταν η δική σου στάση σε παρόμοια περίπτωση και γιατί;

ή

2. Η πείνα και η σπατάλη τροφίμων είναι συχνή στον πόλεμο, αλλά και σε περίοδο ειρήνης, αντίστοιχα. Αποφασίζετε με τους συμμαθητές σου να οργανώσετε «ΚΑΜΠΑΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΠΑΤΑΛΗΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ». Να συντάξεις ένα κείμενο που θα εκφωνήσεις σε ραδιοφωνική εκπομπή.

151. ΘΕΜΑ 12239

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Μετανάστευση

Ο Yuval Noah Harari (1976-) θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους συγγραφείς του 21ου αιώνα. Το ακόλουθο κείμενο (ελαφρώς διασκευασμένο) αντλήθηκε από το βιβλίο του «21 μαθήματα για τον 21ο αιώνα» (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2018).

² εκστρατεία, οργανωμένη προσπάθεια ενημέρωσης του κοινού (πχ. προεκλογική/διαφημιστική κ.λπ.)

Παρότι η παγκοσμιοποίηση έχει μειώσει σημαντικά τις πολιτισμικές διαφορές σε όλο τον πλανήτη, έχει συγχρόνως κάνει πολύ ευκολότερο το να συναντηθεί κανείς με ξένους. [...] Καθώς ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι διασχίζουν ολοένα και περισσότερα σύνορα αναζητώντας εργασία, ασφάλεια κι ένα καλύτερο μέλλον, η ανάγκη να αντιμετωπιστούν, να αφομοιωθούν ή να εκδιωχθούν οι ξένοι ασκεί πιέσεις στα πολιτικά συστήματα και τις συλλογικές ταυτότητες που είχαν διαμορφωθεί σε άλλες εποχές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε με την υπόσχεση να υπερβεί τις πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στους λαούς της, δυσκολεύεται να συμπεριλάβει τις πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στους Ευρωπαίους και τους μετανάστες από την Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Η ειρωνεία είναι πως το επιτυχημένο πολυπολιτισμικό σύστημα που κατάφερε να δημιουργήσει η Ευρώπη ήταν αυτό ακριβώς που τράβηξε τόσους μετανάστες.

Το κύμα προσφύγων και μεταναστών προκαλεί ανάμεικτες αντιδράσεις στους Ευρωπαίους και προκαλεί συζητήσεις για την ταυτότητα και το μέλλον της Ευρώπης. Ορισμένοι Ευρωπαίοι απαιτούν να κλείσει η Ευρώπη τις πύλες της: προδίδουν άραγε τα ευρωπαϊκά ιδεώδη της πολυπολιτισμικότητας και της ανεκτικότητας ή κάνουν απλώς κάποια λογικά βήματα για να αποφευχθεί η καταστροφή; Άλλοι ζητούν να ανοίξουν οι πύλες περισσότερο: είναι άραγε πιστοί στις βασικές ευρωπαϊκές αξίες ή μήπως φορτώνουν το ευρωπαϊκό εγχείρημα με προσδοκίες που είναι αδύνατο να εκπληρωθούν; Αυτή η συζήτηση σχετικά με τη μετανάστευση καταλήγει συχνά σε διαγωνισμό φωνών, κατά τον οποίο καμία από τις δύο πλευρές δεν ακούει την άλλη. [...]

Εκείνοι που είναι υπέρ της μετανάστευσης έχουν άδικο να παρουσιάζουν όλους τους αντιπάλους τους σαν ανήθικους ρατσιστές, ενώ εκείνοι που είναι κατά της μετανάστευσης, έχουν άδικο να απεικονίζουν όλους τους αντιπάλους τους σαν παράλογους προδότες. Η συζήτηση για τη μετανάστευση γίνεται ανάμεσα σε δύο θεμιτές απόψεις και πρέπει να καταλήξει μέσα από την καθορισμένη δημοκρατική διαδικασία. Γι' αυτό είναι η δημοκρατία.

A3. Το κείμενο αναδεικνύει τις συζητήσεις των σύγχρονων Ευρωπαίων με αφορμή το φαινόμενο της μετανάστευσης. Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου αναφέρεσαι στις λόγους που προκαλούν τις διάφορες μορφές μετανάστευσης και προσπαθείς να ευαισθητοποιήσεις το ακροατήριό σου για την ανάγκη να αντιμετωπίσουμε τους μετανάστες με σεβασμό.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΑΓΚΟΤΑ ΚΡΙΣΤΟΦ (1935-2011)

Η αναλφάβητη (απόσπασμα)

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το αυτοβιογραφικό αφήγημα «Η Αναλφάβητη» (εκδ. Άγρα, 2008) της Άγκοτα Κριστόφ, που γεννήθηκε στην Ουγγαρία και έζησε στην Ελβετία.

Μια μέρα, η γειτόνισσα και φίλη μου μού λέει:

– Είδα μιαν εκπομπή στην τηλεόραση για τις αλλοδαπές εργάτριες. Δουλεύουν όλη την ημέρα στο εργοστάσιο και το βράδυ ασχολούνται με το νοικοκυριό τους με τα παιδιά τους.

Λέω:

– Αυτό έκανα φτάνοντας στην Ελβετία.

Λέει:

– Επιπλέον, δεν ξέρουν ούτε γαλλικά.

– Ούτε κι εγώ ήξερα.

Η φίλη μου ενοχλείται. Δεν μπορεί να μου διηγηθεί την εντυπωσιακή ιστορία των αλλοδαπών γυναικών που είδε στην τηλεόραση. Ξέχασε τόσο πολύ το παρελθόν μου, που δεν μπορεί να διανοηθεί ότι ανήκα σε αυτή τη φυλή των γυναικών που δεν ξέρουν τη γλώσσα της χώρας, που δουλεύουν στο εργοστάσιο και ασχολούνται με την οικογένειά τους το βράδυ.

Εγώ το θυμάμαι. Το εργοστάσιο, τα ψώνια, το παιδί, το μαγείρεμα. Και την άγνωστη γλώσσα. [...] Η κορούλα μου με κοιτάζει με ορθάνοιχτα μάτια όταν της μιλώ ουγγρικά. Μια φορά πατάει τα κλάματα γιατί δεν την καταλαβαίνω, μιαν άλλη φορά επειδή εκείνη δεν με καταλαβαίνει.

Πέντε χρόνια αφότου έφτασα στην Ελβετία, μιλώ τα γαλλικά, όμως δεν τα διαβάζω. Έγινα πάλι αναλφάβητη. Εγώ που ήξερα να διαβάζω από τεσσάρων χρονών.

Ξέρω τις λέξεις. Όταν τις διαβάζω, δεν τις αναγνωρίζω. Τα γράμματα δεν αντιστοιχούν σε τίποτα. Τα ουγγρικά είναι φωνητική γλώσσα, τα γαλλικά είναι εντελώς το αντίθετο. [...]

Το παιδί μου θα είναι σε λίγο έξι χρονών θα αρχίσει σχολείο.

Αρχίζω και εγώ, ξαναρχίζω το σχολείο. Σε ηλικία εικοσιέξι ετών γράφομαι στα θερινά τμήματα του Πανεπιστημίου του Νεσατέλ, για να μάθω να διαβάζω. Είναι μαθήματα γαλλικών για αλλοδαπούς φοιτητές. Έχω συμμαθητές Άγγλους, Αμερικάνους, Γερμανούς, Ιάπωνες, γερμανόφωνους Ελβετούς. Η εισαγωγική εξέταση είναι γραπτή. Είμαι εντελώς ανίδη, βρίσκομαι με τους αρχάριους.

Έπειτα από ορισμένα μαθήματα ο καθηγητής μου λέει:

- Μιλάτε πολύ καλά γαλλικά. Γιατί βρίσκεστε στο τμήμα των αρχαρίων;
- Δεν ξέρω ούτε να διαβάζω, ούτε να γράφω. Είμαι αναλφάβητη.

Γελάει:

– Θα τα δούμε όλα αυτά.

Δύο χρόνια μετά παίρνω το πιστοποιητικό εκμάθησης της γαλλικής γλώσσας με εύφημο μνεία³.

Ξέρω να διαβάζω, ξέρω πάλι να διαβάζω. Μπορώ να διαβάσω Βικτόρ Ουγκώ, Ρουσσώ, Βολταίρο, Σαρτρ, Καμύ, Μισώ, Φρανσίσ Πονζ, Σαντ⁴, όλα όσα θέλω να διαβάσω στα γαλλικά και, επίσης, συγγραφείς μη γαλλόφωνους σε μετάφραση Φώκνερ, Στάινμπεκ, Χέμινγκουεϊ. Υπάρχουν πάρα πολλά βιβλία, βιβλία κατανοητά, επιτέλους και για μένα.

Θα κάνω άλλα δύο παιδιά. Με εκείνα θα εξασκηθώ στο διάβασμα, στην ορθογραφία, στις κλίσεις. Όταν θα με ρωτούν τη σημασία μιας λέξης ή την ορθογραφία της δεν θα ξαναπώ ποτέ:

– Δεν ξέρω.

Θα πω:

– Θα κοιτάξω.

Και πάω να κοιτάξω στο λεξικό ακούραστα, πάω να κοιτάξω. Γίνομαι μανιώδης αναγνώστρια του λεξικού.

Ξέρω ότι τα γαλλικά δεν θα τα γράψω ποτέ όπως τα γράφουν οι εκ γενετής γαλλόφωνοι συγγραφείς, αλλά θα τα γράφω όπως μπορώ, όσα καλύτερα μπορώ.

Αυτή τη γλώσσα δεν την επέλεξα. Μου την επέβαλαν η τύχη, η μοίρα, οι συγκυρίες.

Να γράφω στα γαλλικά, είμαι υποχρεωμένη. Είναι ένα στοίχημα.

Το στοίχημα μιας αναλφάβητης.

³ εύφημος μνεία: τιμητική/ επαινετική διάκριση

⁴ Σπουδαίοι λογοτέχνες που έγραψαν τα έργα τους στη γαλλική γλώσσα

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Η ηρωίδα αποφάσισε να “ξαναρχίσει το σχολείο” σε ηλικία εικοσιέξι ετών. Ποιοι παράγοντες την οδήγησαν στην επιλογή αυτή; Ποιο μήνυμα περνά για σένα η ιστορία της;

ή

2. Να αφηγηθείς την ιστορία της ηρωίδας, όπως θα την παρουσίαζε η κόρη της, στο δικό της αυτοβιογραφικό κείμενο.

152. ΘΕΜΑ 12747

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η UNICEF κρούει τον κώδωνα του κινδύνου: Δεκάδες χιλιάδες τα παιδιά στρατιώτες

Το ακόλουθο διασκευασμένο άρθρο δημοσιεύτηκε στις 11-02-2019 στον ενημερωτικό ιστότοπο <https://www.cnn.gr/> και προσπελάστηκε στις 29-04-2021).

Η UNICEF⁵ καταγγέλλει πως **δεκάδες χιλιάδες παιδιά** συνεχίζουν να υφίστανται **κακομεταχείριση**, αφού έχουν μετατραπεί, παρά τη θέλησή τους, σε **στρατιώτες** και παίρνουν μέρος σε ένοπλες συγκρούσεις σε όλο τον κόσμο. Παιδιά που ζουν σε περιοχές όπου υπάρχουν μακρόχρονες ένοπλες συρράξεις —Συρία, Σομαλία, Νότιο Σουδάν, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, ΛΔ Κονγκό, Υεμένη και αλλού— **στρατολογούνται συχνά από τα αντιμαχόμενα μέρη**. Αγόρια και κορίτσια χρησιμοποιούνται ως στρατιώτες ή βοηθητικοί από ένοπλες οργανώσεις στο Αφγανιστάν, στο Μαλί, στη Μιανμάρ, θυμίζει η οργάνωση του ΟΗΕ. Όταν δεν αναγκάζονται να εμπλέκονται σε μάχες, τα **παιδιά αυτά ασκούν χρέη ανιχνευτών, μαγείρων ή στέλνονται να μαζέψουν ξύλα**. Ορισμένα κορίτσια εξαναγκάζονται να «παντρευτούν» μαχητές, ενώ αγόρια και κορίτσια αδιακρίτως υφίστανται σεξουαλική κακοποίηση, υπογραμμίζει η UNICEF. Σε ακραίες περιπτώσεις, παιδιά χρησιμοποιούνται σαν «**ανθρώπινες ασπίδες**» ή μετατρέπονται σε **βομβιστές-καμικάζι**, στέλνονται να ανατιναχθούν ανάμεσα σε πλήθη. Είναι δύσκολο να εξακριβωθεί ο ακριβής αριθμός τους, κατά εκτιμήσεις, πάντως, που επικαλείται η UNICEF, υπάρχουν περίπου 250.000 παιδιά-στρατιώτες σε όλο τον πλανήτη.

Η Ημέρα της Ερυθράς Χειρός ή Ημέρα του Κόκκινου Χεριού γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 12 Φεβρουαρίου, με σκοπό να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες του κόσμου για τα παιδιά που στρατεύονται παρά τη θέλησή τους σε πολέμους και ένοπλες συγκρούσεις. Με την ευκαιρία της σημερινής **Ημέρας του Κόκκινου Χεριού**, η οποία έχει σκοπό να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην εκμετάλλευση και την κακομεταχείριση παιδιών από ένοπλες οργανώσεις, η UNICEF απευθύνει έκκληση προς όλες τις κυβερνήσεις να εμπλακούν ενεργότερα στον αγώνα εναντίον αυτών των παραβιάσεων των πιο θεμελιωδών δικαιωμάτων των παιδιών.

A3. Το άρθρο σε προβληματίσε έντονα και αποφασίζεις να γνωστοποιήσεις τα ζητήματα που αναδεικνύει. Να συντάξεις σχετικό άρθρο 200-250 λέξεων που θα αναρτηθεί στην ηλεκτρονική σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα παρουσιάζεις τις πληροφορίες που κρίνεις αναγκαίες, ώστε να ευαισθητοποιήσεις τους αναγνώστες σου για τα σύγχρονα προβλήματα των παιδιών σε περίοδο πολέμου.

⁵ Η UNICEF ιδρύθηκε το 1946 για να οικοδομήσει έναν κόσμο όπου τα δικαιώματα των παιδιών καλύπτονται πλήρως.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ (1911-1996)

Ο γλάρος

Το ποίημα «Ο γλάρος» του νομπελίστα Οδ. Ελύτη περιλαμβάνεται στη συλλογή «Τα ρω του έρωτα», εκδ. Ύψιλον/Βιβλία, 1986.

Στο κύμα πάει να κοιμηθεί
δεν έχει τι να φοβηθεί
Μήνας μπαίνει μήνας βγαίνει
γλάρος είναι και πηγαίνει

Από πόλεμο δεν ξέρει
ούτε τι θα πει μαχαίρι
Ο Θεός του `δωκε φύκια
και χρωματιστά χαλίκια

Αχ αλί κι αλίμονό μας
μες στον κόσμο το δικό μας
Δε μυρίζουνε τα φύκια
δε γυαλίζουν τα χαλίκια

Χίλιοι δυο παραφυλάνε
σε κοιτάν και δε μιλάνε
Είσαι σήμερα μονάρχης
κι όσαμ' αύριο δεν υπάρχουν

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποια χαρακτηριστικά αποδίδει ο ποιητής στη ζωή του γλάρου; Γιατί, κατά τη γνώμη σου, η παντοδυναμία του ανθρώπου συνιστά απειλή για τον ίδιο;

ή

2. Ο ποιητής εμπνέεται από τη ζωή του γλάρου και τη συγκρίνει με τη ζωή των ανθρώπων. Με αφορμή το ποίημα αποφασίζεις να γράψεις μια σελίδα στο ημερολόγιό σου με τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου για τους σοβαρότερους κινδύνους που απειλούν τον σύγχρονο άνθρωπο.

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο[Η σημασία της αλληλεγγύης]

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο αντλήθηκε από συνέντευξη του Τίτου Πατρίκιου, δημοσιευμένη στο περιοδικό του ΚΕΘΕΑ ΑΡΙΑΔΗΝΗ «Σπείρα», τ. 7, Δεκέμβριος 2013. Ανακτήθηκε στις 25. 04. 2021 από τον ιστότοπο: <https://www.kethea.gr/Portals>

- Κύριε Πατρίκιε, πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την έννοια «αλληλεγγύη»;

«Για την αλληλεγγύη όλοι μιλάμε· και σήμερα ακόμα πιο πολύ. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να την εφαρμόσεις. Γιατί στα λόγια είναι καλή, αλλά στην πράξη έχει δυσκολίες. Και πρώτα πρώτα αλληλεγγύη με ποιον; Μόνο με τους γνωστούς; Μόνο με τους φίλους; Μόνο με τους συγγενείς; Ή ακόμα και μ' έναν άγνωστο; Ίσως η δυσκολότερη πραγμάτωση της αλληλεγγύης είναι με κάποιον που δεν ξέρεις. Διότι, όταν είσαι αλληλέγγυος με έναν γνωστό, ίσως έστω και ασυνείδητα, περιμένεις και κάποια ανταπόδοση ή τουλάχιστον κάποια αναγνώριση. Ενώ, όταν δείξεις αλληλεγγύη προς έναν άγνωστο, δεν περιμένεις τίποτα από εκείνον και αυτό πιθανότατα να είναι η πιο ουσιαστική της μορφή. Λοιπόν, είναι καλό να μιλάμε για αλληλεγγύη, αλλά, για να την πραγματώνουμε, χρειάζεται περισσότερη προσπάθεια απ' ό,τι συνήθως νομίζουμε. Και πηγαίνοντας αυτή τη σκέψη λίγο πιο πέρα, αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος.»

- Η αλληλεγγύη χρειάζεται προσπάθεια. Εσείς στη ζωή σας πώς έχετε βιώσει αλληλεγγύη; Ποιοι σας βοήθησαν;

«Εγώ βίωσα αλληλεγγύη σε μεγάλες δυσκολίες, ιδίως έξω από την Ελλάδα. Είδα ξένους φίλους να μου προσφέρουν στέγη και τροφή, όταν τα χρειάστηκα, και είναι πράγματα που δεν ξεχνώ, είναι πράγματα που όχι μόνο με βοήθησαν να τα βγάλω πέρα στη ζωή μου, αλλά με εμπλούτισαν στον τρόπο που μπορώ να επικοινωνώ με τους ανθρώπους. Πλούτισαν την ίδια μου τη ζωή και από αυτή την άποψη διατηρώ φιλίες που κρατάνε, πάνω από μισό αιώνα τώρα.»

- Πιστεύετε ότι μπορούμε οι άνθρωποι να περάσουμε από το «εγώ» στο «εμείς»; «Μπορούμε, μπορούμε. Αλλά, όταν έχουμε καταλάβει και το «εγώ», και κυρίως, όταν έχουμε καταλάβει ότι πολλές φορές χρησιμοποιούμε το «εμείς» ως ψευδώνυμο και ότι δεν ενδιαφερόμαστε πραγματικά για τους άλλους, αλλά για τον εαυτό μας. Λοιπόν, γι' αυτό να το προσέχουμε το «εμείς» και να διακρίνουμε πότε είναι αυθεντικό και πότε είναι ψευδώνυμο του “εγώ”»

A3. Ο Τίτος Πατρίκιος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «αλληλεγγύη δεν είναι μόνο η συμπαράσταση σε έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη και το ζητάει, αλλά πολλές φορές και σ' έναν άνθρωπο που έχει ανάγκη, αλλά δεν τη δείχνει και πρέπει να το ανακαλύψεις εσύ ο ίδιος». Ποιοι άνθρωποι έχουν ανάγκη από συμπαράσταση στις μέρες μας; Με ποιες δράσεις μπορεί η σχολική κοινότητα (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές) να τους υποστηρίξουν; Να καταγράψεις τις σκέψεις σου σε άρθρο 200-250 λέξεων που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΤΑΣΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ (1922-1988)

Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος (απόσπασμα)

Ο Τάσος Λειβαδίτης ήταν ένας από τους σημαντικότερους ποιητές της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το ποίημα «Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος» αντλήθηκε από το βιβλίο «Τάσος Λειβαδίτης, Ποίηση», εκδ. Κέδρος, 1979.

Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος
δεν θα πάψεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι για την ειρήνη και για το δίκιο.
Θα βγεις στους δρόμους, θα φωνάζεις, τα χείλια σου θα
ματώσουν απ' τις φωνές
το πρόσωπό σου θα ματώσει από τις σφαίρες — μα ούτε βήμα πίσω.
Κάθε κραυγή σου μια πετριά στα τζάμια των πολεμοκάπηλων
Κάθε χειρονομία σου σα να γκρεμίζεις την αδικία.
Και πρόσεξε: μη ξεχαστείς ούτε στιγμή.
Έτσι λίγο να θυμηθείς τα παιδικά σου χρόνια
αφήνεις χιλιάδες παιδιά να κομματιάζονται την ώρα που παίζουν ανύποπτα στις πολιτείες
μια στιγμή αν κοιτάξεις το ηλιοβασίλεμα
αύριο οι άνθρωποι θα χάνονται στη νύχτα του πολέμου
έτσι και σταματήσεις μια στιγμή να ονειρευτείς
εκατομμύρια ανθρώπινα όνειρα θα γίνουν στάχτη κάτω απ' τις οβίδες.
Δεν έχεις καιρό
δεν έχεις καιρό για τον εαυτό σου
αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο ποιητής προσπαθεί να εμπνεύσει στον αναγνώστη αίσθημα ευθύνης απέναντι στην ανθρωπότητα. Πώς θα προστατευθεί, σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο, η ανθρωπότητα από τους κινδύνους που διατρέχει; Ποιος είναι, κατά την άποψή σου, ο ρόλος των νέων ανθρώπων σ' αυτόν τον αγώνα;

ή

2. Να γράψεις σε ελεύθερο στίχο ή σε πεζό κείμενο έναν «δεκάλογο» για την προστασία της ανθρωπότητας, ξεκινώντας ως εξής: «Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος...».

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**Προκλήσεις για την ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική ευεξία των μεταναστών**

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το Διυπηρεσιακό Καθοδηγητικό Σημείωμα που αναρτήθηκε στην επίσημη ιστοσελίδα του eody.gov.gr, το Δεκέμβριο του 2015, για την ενίσχυση των μεταναστών.

Οι πρόσφυγες και οι μετανάστες που έρχονται στην Ευρώπη έχουν συχνά αντιμετωπίσει πόλεμο, δίωξη και εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες στις χώρες προέλευσής τους. Πολλοί βίωσαν εξαναγκαστικό εκτοπισμό και δυσχέρειες στις χώρες διέλευσης και πραγματοποίησαν επικίνδυνα ταξίδια. Η έλλειψη ενημέρωσης, η αβεβαιότητα σχετικά με το μεταναστευτικό καθεστώς, η εχθρότητα με την οποία πολλές φορές μπορεί να αντιμετωπίζονται, οι πολιτικές που αλλάζουν συνεχώς, η αναξιοπρεπής και παρατεταμένη κράτηση, όλα αυτά προσθέτουν επιπλέον άγχος.

Η εξαναγκαστική μετανάστευση απαιτεί πολλαπλές προσαρμογές μέσα σε σύντομα χρονικά διαστήματα. Τα άτομα, ιδιαίτερα τα παιδιά - αν και όχι μόνο - καθίστανται πιο ευάλωτα στην κακοποίηση και στην εγκατάλειψη. Προϋπάρχοντα προβλήματα κοινωνικής και ψυχικής υγείας μπορεί να επιδεινωθούν. Ιδιαίτερα, η υποδοχή που συναντούν τα άτομα και ο τρόπος με τον οποίο παρέχεται η προστασία και η βοήθεια μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα ή να χειροτερεύσουν ήδη υφιστάμενα προβλήματα, εάν για παράδειγμα υπονομεύεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, αποθαρρύνεται η αμοιβαία στήριξη και δημιουργείται εξάρτηση.

Όλοι, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των ομάδων μειονοτήτων, έχουν το δικαίωμα ισότιμης αντιμετώπισης χωρίς διακρίσεις. Όπου είναι δυνατόν, η στήριξη θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε τα άτομα να μπορούν να επιλέγουν πώς θα ήθελαν να ενεργήσουν, προκειμένου να διατηρείται η αίσθηση του προσωπικού ελέγχου. Αυτό περιλαμβάνει, πρωτίστως, τη διαβούλευση⁶ με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, ώστε οι ανάγκες και οι δυνατότητές τους να εντοπίζονται και η βοήθεια να οικοδομείται με βάση τις προτάσεις τους. Αυτό είναι ένα προαπαιτούμενο για την καλή ψυχοκοινωνική στήριξη, αλλά είναι δύσκολο να υλοποιηθεί, όταν τα άτομα δεν παραμένουν για μεγάλο διάστημα σε ένα μέρος.

Η παροχή έγκυρης και επικαιροποιημένης ενημέρωσης για το πού και το πώς μπορεί να ληφθεί βοήθεια, είναι δυνατό να μειώσει κατά πολύ την ψυχική δυσφορία σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη κατάσταση. Αυτού του είδους η ενημέρωση μπορεί να προσφερθεί μέσω φυσικών σημείων πρόσβασης, φυλλαδίων, ραδιοφώνου, τηλεόρασης και μέσω του τηλεφώνου και του διαδικτύου. Οι πληροφορίες πρέπει να είναι κατανοητές για όλες τις διαφορετικές μετακινούμενες ομάδες, όπως τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρίες, τους αναλφάβητους ή τα πιο ηλικιωμένα άτομα.

A3. Στο κείμενο αναφέρεται πως η έγκυρη πληροφόρηση των μεταναστών μπορεί να μειώσει κατά πολύ την ψυχική τους δυσφορία. Με αφορμή τη φράση αυτή που σου δημιούργησε προβληματισμό, αποφασίζεις να γράψεις ένα άρθρο (200-250 λέξεις) στο ιστολόγιο του σχολείου σου, στο οποίο θα εξηγήεις στους συμμαθητές σου την ανάγκη παροχής βοήθειας σε πρόσφυγες και μετανάστες και θα προτείνεις πρακτικές λύσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

⁶ συνάθροιση ατόμων για την παραγωγή πρωτότυπων ιδεών μετά από σκέψη και ανταλλαγή ιδεών

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΜΠΟΡΧΕΡΤ (1921-1947)

Το ρολόι της κουζίνας

Ο Γερμανός θεατρικός συγγραφέας Βόλφγκανγκ Μπόρχερτ αντίκρισε την φρίκη του πολέμου και φυλακίστηκε για αντικαθεστωτικές τάσεις. Τα έργα του είναι αντιναζιστικά. Το διήγημα που ακολουθεί ανήκει στη λεγόμενη «Λογοτεχνία των ερειπίων» και αναφέρεται στο δράμα όσων γύρισαν από τον πόλεμο σε μια ερειπωμένη χώρα και ζουν με την φρίκη των αναμνήσεων και την αγωνία για το αύριο.

Τον πρόσεξαν που ερχόταν από μακριά προς το μέρος τους, γιατί τους έκανε εντύπωση. Είχε ένα πολύ γερασμένο πρόσωπο, αλλά από το περπάτημά του έβλεπε κανείς πως δεν ήταν περισσότερο από είκοσι χρονών. Κάθισε στο παγκάκι με το γερασμένο του πρόσωπο στραμμένο σ' αυτούς. Και τότε τους έδειξε τι κράταγε στα χέρια του.

Αυτό ήταν το ρολόι μας, είπε, και τους κοίταξε όλους στη σειρά, που κάθονταν στο παγκάκι και λιάζονταν. Ναι, το βρήκα. Αυτό απόμεινε.

Τότε είπε κάποιος:

Τα έχετε χάσει λοιπόν όλα;

Ναι, ναι, είπε σχεδόν χαρούμενα, για σκεφθείτε, πραγματικά όλα! Εκτός από τούτο εδώ, αυτό γλίτωσε.

Όμως τώρα δε δουλεύει πια, είπε η γυναίκα.

Όχι, όχι. Είναι χαλασμένο, αυτό το ξέρω καλά. Κατά τα άλλα όμως είναι ακόμα όπως ήταν πάντοτε: άσπρο και μπλε. Το πιο ωραίο δεν το μάθατε ακόμη: σκεφθείτε πως έχει σταματήσει στις δυόμισι. Ακριβώς στις δυόμισι, για σκεφθείτε.

Σίγουρα λοιπόν το σπίτι σας θα βομβαρδίστηκε στις δυόμισι, είπε ο άντρας σφίγγοντας τα χείλη του με σοβαρότητα. Το έχω ακούσει πολλές φορές. Όταν πέφτει η βόμβα, τα ρολόγια σταματούν. Αυτό οφείλεται στην πίεση.

Κοίταξε το ρολόι του και κούνησε στοχαστικά το κεφάλι του. Όχι, αγαπητέ κύριε, όχι, σ' αυτό κάνετε λάθος. Δεν έχει καμιά σχέση με τις βόμβες. Δεν πρέπει να μιλάτε όλο για τις βόμβες. Όχι. Στις δυόμισι ήταν κάτι εντελώς άλλο, που εσείς όμως δεν το ξέρετε. Στις δυόμισι ήταν η ώρα που ερχόμουν πάντοτε στο σπίτι. Τη νύχτα εννοώ. Σχεδόν πάντοτε στις δυόμισι.

Κοίταξε τους άλλους, αυτοί όμως είχαν τραβήξει τα μάτια τους από πάνω του. Έσκυψε πάλι στο ρολόι του: και φυσικά πείναγα τότε, δεν είναι έτσι; Κι ήταν σχεδόν πάντα δυόμισι. Και τότε, τότε ερχόταν η μητέρα μου. Όσο σιγά κι αν άνοιγα την πόρτα, πάντοτε με άκουγε. Πάλι τέτοια ώρα, έλεγε μετά. Τίποτε άλλο. Μόνο: πάλι τέτοια ώρα. Και μου ζέσταινε τότε το φαγητό και με έβλεπε καθώς έτρωγα. Και καθόταν τόσην ώρα δίπλα μου· ώσπου να φάω. Αυτό γινόταν κάθε νύχτα. Και τις πιο πολλές φορές στις δυόμισι. Ήταν εντελώς αυτονόητο, έτσι πίστευα, να μου ετοιμάζει στις δυόμισι τη νύχτα στην κουζίνα το φαγητό. Το εύρισκα εντελώς αυτονόητο. Το έκανε άλλωστε πάντοτε.

Για μια στιγμή έγινε στο παγκάκι απόλυτη ησυχία. Έπειτα είπε σιγά: τώρα πια το ξέρω, πως αυτός ήταν ο Παράδεισος, ο αληθινός Παράδεισος.

Στο παγκάκι βασίλευε ακόμα απόλυτη ησυχία. Τότε η γυναίκα ρώτησε: Και η οικογένεια σας;

Της χαμογέλασε, ταραγμένος κάπως: Α, εννοείτε τους γονείς μου; Ναι, χάθηκαν κι αυτοί. Όλα χάθηκαν. Όλα, για φανταστείτε, όλα χάθηκαν.

Δεν ξαναείπε πια τίποτα. Είχε όμως ένα ολότελα γερασμένο πρόσωπο. Κι ο άντρας που καθόταν δίπλα του κοίταγε τα παπούτσια του. Το μυαλό του ήταν ακόμα στη λέξη Παράδεισος.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο αφηγητής δίνει μεγάλη σημασία στο γεγονός πως του απέμεινε το ρολόι. Με ποιο γεγονός της προσωπικής του ζωής το έχει συνδέσει; Πώς συσχετίζει στη σκέψη του το ρολόι και τον Παράδεισο;

ή

2. Στο κείμενο αναφέρεται πως όλα χάθηκαν και απέμεινε το ρολόι. Να υποθέσεις ότι είσαι φίλος /φίλη του κεντρικού ήρωα της ιστορίας. Να γράψεις μία σύντομη επιστολή προς τον φίλο σου, με την οποία τον προτρέπει να κάνει μία νέα αρχή. Να προσπαθήσεις να του δώσεις δύναμη και αισιοδοξία, εφόσον τελείωσε ο πόλεμος.

155. ΘΕΜΑ 15940

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

«Τα παιδιά του πολέμου - Τα παιδιά μιας άλλης πραγματικότητας»

Το ακόλουθο (ελαφρώς διασκευασμένο) κείμενο είναι της Κλινικής Ψυχολόγου Έλσας Μπάρδα, που δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.protothema.gr στις 28-04-2018.

Τα ψυχικά τραύματα της παιδικής ηλικίας χαράζονται για πάντα στη μνήμη...

Σε περίπτωση πολέμου γεννιούνται παιδιά που:

- Δεν γνωρίζουν τι θα πει ειρήνη...
- Δεν γνωρίζουν πώς είναι να παίζεις στην αυλή του σπιτιού, χωρίς φόβο...
- Δεν γνωρίζουν την παιδική ανεμελιά...

Η απώλεια έγινε η νέα πραγματικότητα...

Εκείνα τα παιδιά που γνώρισαν την ασφάλεια της ειρήνης, έρχονται αντιμέτωπα με την απώλεια, σε πολλαπλές διαστάσεις π.χ. σχολικό περιβάλλον, φίλοι, ασφάλεια, σταθερότητα, πένθος. Σε έκθεση της UNICEF αναφέρεται ότι τα παιδιά που γεννιούνται σε εμπόλεμη κατάσταση μεγαλώνουν πρόωρα, καθώς ένα στα δέκα αναγκάζεται να εργαστεί, ενώ το 40% των παιδιών στερούνται της βασικής εκπαίδευσης.

Ο φόβος έχει τραγικές συνέπειες...

Σύμφωνα με τους ψυχολόγους ερευνητές, η συνεχόμενη κατάσταση φόβου και αγωνίας που επικρατεί π.χ. με τους βομβαρδισμούς κατά την διάρκεια ενός πολέμου, δημιουργεί την αντίδραση «μάχης ή φυγής», που αποτελεί άμυνα του ανθρώπινου οργανισμού, προκειμένου να προστατευτεί από μια απειλή.

Στην περίπτωση του πολέμου, φτάνει στο σημείο να εξελίσσεται ως τοξικό στρες, που ενδεχομένως να έχει μακροπρόθεσμες επιπλοκές σε θέματα υγείας. Σύμφωνα με την Dr Marcia Brophy, ψυχολόγο της φιλανθρωπικής οργάνωσης Save the Children⁷, τα παιδιά της Συρίας έρχονται αντιμέτωπα με μία πέραν του φυσιολογικού «στρεσογόνο συνθήκη».

⁷ Save the Children : Σώστε τα παιδιά

Περισσότερα από 70% των παιδιών, στην έρευνα που διεξήχθη από την οργάνωση Save the Children, εκδήλωσαν τοξικό στρες, ή μετά-τραυματική διαταραχή άγχους, καθώς και διαταραχή ενούρησης, ενώ κάποια παιδιά έγιναν πιο επιθετικά.

Τα ψυχικά τραύματα κατά την διάρκεια της παιδικής ηλικίας σημαδεύουν στον πυρήνα της ανθρώπινης προσωπικότητας και δύσκολα επουλώνονται επαρκώς, χωρίς την βοήθεια ειδικού...

Αλήθεια, ποιος είναι αυτός που μπορεί να δώσει εξηγήσεις στις αθώες ψυχές που σημαδεύτηκαν για πάντα, στο τι εστί δίκαιο και τι άδικο και στο γιατί βιώνουν την φρικαλεότητα του πολέμου;

A3. Μετά την ανάγνωση του παραπάνω κειμένου αποφασίζεις να γράψεις ένα άρθρο 200-250 λέξεων για το ιστολόγιο της τάξης σου στο οποίο επισημαίνεις τις συνέπειες που πιστεύεις ότι έχει ο πόλεμος στους συνομηλίκους σου ανά τον κόσμο, που βιώνουν ή βίωσαν μια εμπόλεμη κατάσταση.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΕΡΑΤΗΣ (1904-1968)

Το πλατύ ποτάμι

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το πολεμικό αφήγημα του Γιάννη Μπεράτη «Το πλατύ ποτάμι» (εκδ. ΕΡΜΗΣ, 1992), που αναφέρεται στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940, στον οποίο ο συγγραφέας υπηρέτησε ως εθελοντής.

Κοντεύαμε, φτάναμε πια στην κορφή. Είχαμε αραιώσει και προχωρούσαμε τώρα πιο σιγανά κι όλο σκυφτοί στα δυο. Μα μόλις το πρώτο μουλάρι ξεπρόβαλε, μισό σχεδόν, άρχισε εκείνο το κακό, που δεν ήξερες τι να κάνεις.

Ήταν τυχαίο ή μας είχανε αντιληφθεί; Πέσαμε όλοι μας αμέσως μπρούμυτα χάμω, χώνοντας το κεφάλι μας με την κάσκα όπου βρίσκαμε. Το 'να μουλάρι τρόμαξε, τινάχτηκε κι έριξε κάτω όλο το φορτίο του. Οι οβίδες συνεχώς σκάγανε μπροστά μας, πλάι μας, και μας γιομίζανε χώματα και πέτρες, που κουδουνίζανε σφυριχτά πάνω στο κράνος. Σουρθήκαμε με την κοιλιά λίγο πιο κάτω, ξεφορτώσαμε όπως-όπως τα μουλάρια για να μην πάρουν δρόμο και ξαναριχτήκαμε χάμω. Είχα κουβαριαστεί πίσω απ' έναν διάφανο αγκαθωτό θάμνο, έτσι σαν για κάποια παρηγοριά. Το χειρότερο είναι που κανένας μας δεν ήξερε πού θα είναι το λίγο πιο απυρόβλητο μέρος και δεν τολμούσαμε να κουνηθούμε από τη θέση μας, ξέροντας ταυτόχρονα πως ίσως είναι η χειρότερη που μπορούσαμε να διαλέξουμε. Σκάγανε εκεί στην κορφή, κι ύστερα πιο κάτω, κι όλα τα πράματα, όπου και να 'πεφτε, υψωνόντουσαν σαν ένας βίαιος μαυροκόκκινος αναποδογυρισμένος κώνος.

Ήμουν κάπως βέβαιος (όσο και μ' όλη τη δύναμη της ελπίδας που προσπαθούσα να επιστρατέψω ν' αντιστέκουμαι) πως αυτή τη φορά δεν υπάρχει σωτηρία. Κι ύστερα μ' έπιανε μια νάρκη, μια τόσο παράξενη νάρκη, έτσι, μου φαίνεται, όπως όταν πρόκειται να πεθάνεις από ψύξη. Είχα κουβαριαστεί, είχα μαζέψει τα γόνατά μου κοντά στο πηγούνι μου και δεν ήθελα τίποτα, μα τίποτ' άλλο, παρά να κοιμηθώ. Όχι, δε σκέφτεσαι τίποτα τη στιγμή του θανάτου, του επερχομένου θανάτου, παρά αυτόν τον ίδιο που όλο πλησιάζει· ούτε καμιά πικρία, ούτε καμιά νοσταλγία νιώθεις για τους άλλους που θα εγκαταλείψεις, έστω και τους πιο αγαπητούς· ούτε καν τους σκέφτεσαι καθόλου - κι είσαι κουβαριασμένος μόνο ΕΣΥ κι απέναντί σου ΕΚΕΙΝΟΣ, που κι αυτόν δεν τον σκέφτεσαι ίσως καθόλου με το μυαλό, αλλά τον νιώθεις μ' όλο το δόλιο το κορμί σου που δε θέλει, που αρνιέται, πάση θυσία, να παραδοθεί.

Ο καταδικασμένος σε θάνατο, λέει ο Δοστογιέβσκυ⁸, σκέφτεται ακριβώς εκείνη τη στιγμή όλα του τ' αγαπητά. Ίσως επειδή ξέρει πως γι' αυτόν δεν υπάρχει πια ελπίδα, ενώ σε σένα, παρ' όλ' αυτά, ως την τελευταία στιγμή, διαφαίνεται κάποια αμυδρή; Δεν ξέρω.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο θέματα που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Στο απόσπασμα ο αφηγητής περιγράφει το πώς βίωσε τη στιγμή του βομβαρδισμού στο μέτωπο. Ποιες ήταν οι σκέψεις και τα συναισθήματά του εκείνη τη δύσκολη ώρα; Στην περιγραφή αυτή, τι σου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση και γιατί;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ήσουν μαζί με τον αφηγητή στο μέτωπο την ώρα του βομβαρδισμού. Ποιες θα ήταν οι σκέψεις σου εκείνη την ώρα; Να τις καταγράψεις σε μια σελίδα ημερολογίου.

156. ΘΕΜΑ 15961

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Ο Νόαμ Τσόμσκι μιλά για την προσφυγική κρίση

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από συνέντευξη του Νόαμ Τσόμσκι, καθηγητή Γλωσσολογίας και Φιλοσοφίας, σχετικά με την προσφυγική κρίση. Ανακτήθηκε την 09-07-2019 από τον ιστότοπο diem25.org.

Σε ορισμένες χώρες υπάρχει μια πραγματική προσφυγική κρίση. Στο Λίβανο, για παράδειγμα, όπου ίσως το 1/4 του πληθυσμού αποτελείται από πρόσφυγες από τη Συρία, από την Παλαιστίνη και το Ιράκ. Υπάρχουν και άλλες φτωχές χώρες αλλά και χώρες που μαστίζονται από συγκρούσεις στην ευρύτερη ζώνη που επίσης έχουν απορροφήσει πολύ μεγάλο αριθμό προσφύγων, ανάμεσά τους η Ιορδανία αλλά και η ίδια η Συρία πριν κατακυλήσει στην ομαδική αυτοκτονία. Οι χώρες που υπομένουν την προσφυγική κρίση δεν φέρουν ευθύνες για τη δημιουργία της. Συνήθως ευθύνες για την παραγωγή προσφύγων έχουν οι πλούσιες χώρες που έχουν δύναμη, που αυτή τη στιγμή ακούγεται το βογκητό τους κάτω από το βάρος μιας σταλιάς θλιβερών θυμάτων, στα οποία με ευκολία μπορούν να δώσουν καταφύγιο.

Μόνο η εισβολή των Αμερικανών και των Βρετανών στο Ιράκ ήταν αιτία να μετακινηθούν βίαια 4 εκατομμύρια άνθρωποι, οι μισοί εκ των οποίων κατέφυγαν σε γείτονες χώρες. Οι Ιρακινοί εξακολουθούν να διαφεύγουν από τη χώρα τους που αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε θλιβερότατες συνθήκες μετά από μια δεκαετία δολοφονικών κυρώσεων που ακολούθησε τα βαριά χτυπήματα των πλούσιων και των ισχυρών που την ερήμωσαν και θέριασαν τις θρησκευτικές συγκρούσεις που τώρα σκίζουν σε κομμάτια και τη χώρα και την ευρύτερη γεωγραφική περιοχή.

Δεν υπάρχει ανάγκη να ξαναθυμηθούμε το ρόλο της Ευρώπης στην Αφρική, που αποτελεί πηγή ακόμα περισσότερων προσφύγων, που τώρα περνάνε μέσα από το χωνί που δημιούργησαν οι Αμερικανο - Γαλλο - Βρετανικοί βομβαρδισμοί στη Λιβύη, που πρακτικά κατέστρεψαν τη χώρα και την άφησαν στα χέρια αντιμαχόμενων

⁸ Ντοστογιέφσκι, Ρώσος συγγραφέας

πολιτοφυλακών. [...] Η αντίδραση των πλουσίων και ισχυρών χωρών της Ε.Ε. είναι να δωροδοκήσουν και να πιέσουν έτσι την Τουρκία να κρατήσει τους αξιολύπητους επιζώντες μακριά από τα Ευρωπαϊκά σύνορα και να συγκεντρώσει, όσους καταφέρουν και διαφεύγουν, σε βάρβαρα στρατόπεδα. Μεταξύ των πολιτών υπάρχουν τιμητικές εξαιρέσεις. Όμως η αντίδραση των κρατών αποτελεί μια ηθική ντροπή, ακόμα κι αν βάλουμε στην άκρη τις ευθύνες που έχουν για τις συνθήκες που ανάγκασαν τους ανθρώπους να διαφύγουν μπας και σωθούν. [...]

Η ντροπή είναι βαθύτατη και στέκεται επίμονα. Έχει έρθει η στιγμή να μπει τέλος και να προσπαθήσουμε να διασώσουμε κάποιο αξιοπρεπές επίπεδο πολιτισμού.

A3. Στο κείμενο αναφέρεται πως «Οι χώρες που υπομένουν την προσφυγική κρίση δεν φέρουν ευθύνες για τη δημιουργία της. Συνήθως ευθύνες για την παραγωγή προσφύγων έχουν οι πλούσιες χώρες που έχουν δύναμη». Με αφορμή τη φράση αυτή που σου δημιούργησε προβληματισμό, αποφασίζεις να γράψεις ένα άρθρο (200-250 λέξεις) στο ιστολόγιο του σχολείου σου, στο οποίο θα παρουσιάζεις στους συμμαθητές σου τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου για την ευθύνη των πλούσιων κρατών, τεκμηριώνοντας την άποψή σου.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΧΑΨΙΑΔΗΣ (1953-)

Πρόσφυγες κυνηγημένοι

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί τραγούδι, σε στίχους του Λευτέρη Χαψιάδη και μουσική του Θεόδωρου Καμπουρίδη. Το ανέδειξε με τη φωνή του ο Στέλιος Καζαντζίδης. Κυκλοφόρησε σε άλμπουμ το 1987.

Απ' της Σμύρνης τ' ακρογιάλια
κι απ' του Πόντου τις αυλές,
φτάσαμε ξεριζωμένοι
μες στις φτωχογειτονιές.

Πρόσφυγες κυνηγημένοι,
μια ζωή αδικημένοι.
Στοιβαγμένοι σε παράγκες,
να μας πνίγουν οι ανάγκες.
Πρόσφυγες κυνηγημένοι,
μια ζωή αδικημένοι.
Τους καημούς μας τραγουδάω,
υποφέρω και πονάω.

Απ' τα σπίτια μας διωγμένοι,
στην πικρή την προσφυγιά.
Και στο αίμα βουτηγμένη
η μισή μας η γενιά.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο αναφέρει τα βάσανα των προσφύγων και τις συνθήκες διαβίωσής τους στη χώρα εγκατάστασης. Να τα παρουσιάσεις με συντομία και να εξηγήσεις γιατί, κατά την άποψή σου, οι πρόσφυγες είναι «μια ζωή αδικημένοι... και στο αίμα βουτηγμένη η μισή μας η γενιά».

ή

2. Στο τραγούδι παρουσιάζονται οι δυσχέρειες της ζωής των προσφύγων. Να υποθέσεις ότι ζεις κοντά σε έναν καταυλισμό προσφύγων και σε μία σελίδα του ημερολογίου σου καταγράφεις τον τρόπο ζωής τους, καθώς και τα συναισθήματα που σου γεννούν οι δυσκολίες που έχουν να αντιμετωπίσουν στην καθημερινότητά τους.

157. ΘΕΜΑ 15970

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Μια εφηβεία όχι σαν όλες τις άλλες

Το παρακάτω κείμενο δημοσιεύτηκε στις 4/7/2019 στην ιστοσελίδα της Unicef και αντλήθηκε από τον ιστότοπο <https://schoolpress.sch.gr/>.

Η ιστορία της μικρής Μαλάλα είναι λίγο πολύ γνωστή.

Το 2009 η Μαλάλα, κόρη ενός Πακιστανού διευθυντή ιδιωτικού σχολείου, επιλέχθηκε να συμμετάσχει σε ένα αφιέρωμα του BBC με θέμα την ζωή των κοριτσιών στο Πακιστάν των Ταλιμπάν. Η Μαλάλα ήταν 11 ετών, όταν άρχισε να γράφει τις καθημερινές της εμπειρίες σε ένα μπλογκ στην ιστοσελίδα του βρετανικού δικτύου με το ψευδώνυμο Γκιουλ Μακάι. Μέσα από την παιδική αλλά ώριμη γραφή της έκανε λόγο για τις διακρίσεις σε βάρος των νεαρών γυναικών, για τον αποκλεισμό τους από την εκπαιδευτική διαδικασία, για την απαγόρευση των μαθημάτων μουσικής και χορού στα κορίτσια.

Σύντομα το μπλογκ της Μαλάλα έγινε παγκοσμίως γνωστό. Το 2011 προτάθηκε για το παιδικό Νομπέλ Ειρήνης, οπότε και αποκάλυψε το πραγματικό της όνομα. Το γεγονός αυτό όμως δεν μπορούσε να μείνει ατιμώρητο από τους Ταλιμπάν. Στις 9 Οκτωβρίου 2012 ισλαμιστές τρομοκράτες μπήκαν στο σχολικό λεωφορείο όπου βρισκόταν η Μαλάλα και τη χτύπησαν βαριά στο κεφάλι. Η Μαλάλα μεταφέρθηκε σε βρετανικό νοσοκομείο, όπου υπεβλήθη σε επέμβαση. Έτσι σώθηκε.

Η απόπειρα δολοφονίας της όμως τη δυνάμωσε ακόμη περισσότερο. Το 2012 ίδρυσε μία ΜΚΟ⁹ για το δικαίωμα των κοριτσιών στο Πακιστάν στη μόρφωση. Έπειτα έγραψε βιβλίο, ταξίδεψε στο εξωτερικό και συναντήθηκε ακόμη και με τον Μπαράκ Ομπάμα. Τιμήθηκε με το παιδικό βραβείο Νομπέλ Ειρήνης, αλλά και το βραβείο Ζαχάρωφ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Ελευθερία της Σκέψης.

Η κορυφαία όμως στιγμή ήρθε το 2014, όταν έλαβε το Νομπέλ Ειρήνης μαζί με τον Ινδό συγγραφέα και ακτιβιστή Κάιλας Σατιάρτι. Έκτοτε ζει στη Μεγάλη Βρετανία, ωστόσο αυτό που λέει πάντα είναι ότι θέλει να επιστρέψει κάποια στιγμή στο Πακιστάν.

⁹ Μη Κυβερνητική Οργάνωση

A3. Με αφορμή την ιστορία της Μαλάλα να συντάξεις ένα άρθρο (200 – 250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στο ηλεκτρονικό περιοδικό του σχολείου σου στο οποίο θα αναφέρεις περιπτώσεις στις οποίες το δικαίωμα της εκπαίδευσης καταπατάται για παιδιά της ηλικίας σου και θα εξηγήεις τους λόγους που όλοι και όλες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αυτήν.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

Με λένε Μαλάλα

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τον πρόλογο του βιβλίου της Μαλάλα Γιουσαφζάι «Με λένε Μαλάλα», μτφρ. Αύγουστος Κορτώ, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2013.

Κατάγομαι από μια χώρα που δημιουργήθηκε τα μεσάνυχτα. Όταν κόντεψα να πεθάνω ήταν μεσημεράκι.

Έναν χρόνο πριν άφησα το σπίτι μου, για να πάω σχολείο, και δεν επέστρεψα ποτέ. Με βρήκε μια σφαίρα των Ταλιμπάν και διακομίστηκα με αεροπλάνο από το Πακιστάν έχοντας χάσει τις αισθήσεις μου. Ορισμένοι λένε πως δε θα γυρίσω ποτέ στην πατρίδα μου, μα εγώ πιστεύω μ' όλη μου την καρδιά πως θα γυρίσω. Το να ξεριζώνεσαι απ' τη χώρα που αγαπάς δεν το εύχομαι ούτε στον χειρότερο εχθρό μου.[...]

Η μέρα όπου όλα άλλαξαν ήταν μια Τρίτη: η 9η Οκτωβρίου του 2012. Δεν ήταν και η καλύτερη μέρα του χρόνου έτσι κι αλλιώς, καθώς βρισκόμασταν στα μισά των εξετάσεων του σχολείου, αν κι εμένα ως διαβαστερό κορίτσι δε με πείραζε τόσο όσο άλλες συμμαθήτριάς μου.

Το πρωί εκείνο φτάσαμε στον στενό λασπωμένο χωματόδρομο στο τέρμα της οδού Χάτζι Μπάμπα, σε μια συνήθη πομπή από ζωηρόχρωμα βαμμένα ρίκσο¹⁰ που ξέρναγαν σύννεφα πετρελαίου, και στο καθένα τους στριμώνχονταν από πεντέξι κορίτσια. Από τότε που οι Ταλιμπάν ανέλαβαν την εξουσία, το σχολείο μας δεν έχει πλέον επιγραφή στην είσοδό του, και η περίτεχνη μπρούντζινη πόρτα στη μέση του άσπρου τοίχου απέναντι απ' τη μάντρα του ξυλοκόπου δε δίνει το παραμικρό στοιχείο για το τι κρύβεται πίσω της.

Για μας τα κορίτσια, η πόρτα εκείνη ήταν σαν μια μαγική είσοδος στον δικό μας, ξεχωριστό κόσμο. Καθώς τη διαβαίναμε χοροπηδώντας, πετούσαμε τις μαντίλες μας στον αέρα σαν τον άνεμο που φυσά τα σύννεφα πέρα για να βγει ο ήλιος, κι έπειτα ανεβαίναμε τρέχοντας μπουλούκι τα σκαλιά. Στο πλατύσκαλο βρισκόταν μια ανοιχτή αυλή με πόρτες που οδηγούσαν σ' όλες τις τάξεις. Ρίχναμε τα σακιδιά μας στις τάξεις κι έπειτα μαζευόμασταν για την πρωινή συγκέντρωση κάτω απ' τον ουρανό, με τα νώτα στραμμένα στα βουνά καθώς στέκαμε προσοχή.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Από πού διαφαίνεται η αγάπη της ηρωίδας για το σχολείο; Ο αγώνας της για μόρφωση σε εμπνέει και με ποιον τρόπο;

ή

2. Να γράψεις ένα γράμμα σ' έναν συμμαθητή/μια συμμαθήτριά σου που θέλει να σταματήσει το σχολείο, αξιοποιώντας την τραυματική εμπειρία της Μαλάλα, για να τον/την πείσεις να συνεχίσει τις σπουδές του.

¹⁰ δίτροχο ή τρίτροχο καλάθι μεταφοράς

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[«Θα κάνεις κι εσύ ένα βήμα με τους πρόσφυγες;»]

Το κείμενο υπογράφεται από τον Κυριάκο Καρυώτη και δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο www.ert.gr αφορμή την Παγκόσμια ημέρα Προσφύγων. Ανακτήθηκε την 9/7/2019.

Τον ανθρωπισμό των χωρών που φιλοξενούν τους πρόσφυγες ακόμη και όταν παλεύουν με τις δικές τους οικονομικές προκλήσεις και τις ανησυχίες τους για ζητήματα ασφάλειας», αναγνωρίζει σε μήνυμά του για την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων ο γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες. Υπογραμμίζει μάλιστα πως αυτό που χρειάζονται περισσότερο και επειγόντως οι πρόσφυγες είναι η ειρήνη.

«Αυτή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων, οι σκέψεις μου είναι με τους πάνω από 70 εκατομμύρια γυναίκες, παιδιά και άνδρες – πρόσφυγες και εσωτερικά εκτοπισμένους – που αναγκάστηκαν να δραπετεύσουν από τον πόλεμο, τις συγκρούσεις και τις διώξεις. Αυτός είναι ένας εντυπωσιακός αριθμός, διπλάσιος απ' ό,τι πριν από 20 χρόνια» σημειώνει ο Αντόνιο Γκουτέρες.

Σύμφωνα με τον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, οι περισσότεροι από τους βίβια εκτοπισμένους προέρχονται από λίγες μόνο χώρες: Συρία, Αφγανιστάν, Νότιο Σουδάν, Μυανμάρ και Σομαλία. Τους τελευταίους 18 μήνες, εκατομμύρια άλλοι έχουν τραπεί σε φυγή από τη Βενεζουέλα.

Σε αυτό το πλαίσιο, τόνισε την ανάγκη σύνδεσης της φιλοξενίας τους με την ανάπτυξη και τις επενδύσεις και παρατήρησε πως είναι λυπηρό το ότι δεν ακολουθούν όλοι αυτό το παράδειγμα. «Πρέπει να αποκαταστήσουμε την ακεραιότητα του καθεστώτος διεθνούς προστασίας» διαμήνυσε.

Ο κ. Γκουτέρες αναφέρει ακόμη πως το Παγκόσμιο Σύμφωνο για τους Πρόσφυγες, που εγκρίθηκε τον περασμένο Δεκέμβριο, προσφέρει ένα σχέδιο για μία σύγχρονη απάντηση στο προσφυγικό ζήτημα και προσθέτει ότι εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο συμμετέχουν στην εκστρατεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων και κάνουν βήματα, μεγάλα και μικρά, με ομοθυμία με τους πρόσφυγες.

«Θα κάνεις κι εσύ ένα βήμα με τους πρόσφυγες;» καταλήγει το μήνυμα του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ.

A3. Στο πλαίσιο ημερίδας του δήμου σου με θέμα το προσφυγικό ζήτημα παίρνεις τον λόγο ως εκπρόσωπος του Λυκείου σου. Στην εισήγησή σου (200-250 λέξεων) καλείσαι να απαντήσεις στο ερώτημα που θέτει στο μήνυμά του ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ «Θα κάνεις κι εσύ ένα βήμα με τους πρόσφυγες;» προτείνοντας μέτρα που οφείλει να πάρει η τοπική κοινότητα, για να βελτιωθούν οι συνθήκες της ζωής τους στη χώρα ένταξης.

B. Λογοτεχνικό κείμενο**ΑΛΕΒ ΑΝΤΙΑ****ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ: ΑΠΟΣΚΕΥΕΣ**

Το ποίημα ανήκει στην Τουρκοκύπρια ποιήτρια Αλέβ Αντίλ. Έχει αντληθεί από το διαδίκτυο.

Ξυπνάς ακόμη τις νύχτες
και σκέφτεσαι τι θα 'παιρνες μαζί σου
αν έπρεπε να φύγεις

άλλη μια φορά
 κι άλλη μια φορά να ξαναρχίσεις;
 Ο κανόνας του πρόσφυγα:
 μια βαλίτσα για τον καθένα,
 δυο για την οικογένεια.
 Μήπως θα πάρεις τα σημειωματάρια σου,
 τις φωτογραφίες;
 Ποια από τα αγαπημένα σου παπούτσια;
 Το καλό χειμερινό σακάκι, βέβαια.
 Ίσως ένα απ' τα περσικά χαλιά
 – μα τότε δεν παίρνεις τίποτε άλλο.
 Τι θα διέσωζες;
 Μήπως σε ταραάζει ακόμη
 η αντίθεση ανάμεσα στη νοοτροπία
 του πολιορκημένου που αποθηκεύει τα πάντα
 για κάθε απρόβλεπτη έλλειψη,
 ακόμη και απομεινάρια παλιών κεριών
 για την περίπτωση που θα κοπεί ξαφνικά
 το ηλεκτρικό ρεύμα
 και τη λογική του πρόσφυγα
 ότι μπορεί να κατέχει στ' αλήθεια
 μόνο μια βαλίτσα με αντικείμενα;
 Όλα τ' άλλα είναι τυχαία.
 Δεν είναι στ' αλήθεια δικά σου.
 Όλα τ' άλλα πρέπει να τ' αφήσεις πίσω.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες σκέψεις κάνει το ποιητικό υποκείμενο αναφορικά με το περιεχόμενο της βαλίτσας του πρόσφυγα και σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει; Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή τη σκέψη;

ή

2. Στο προσωπικό σου ιστολόγιο δημοσιεύεις ένα κείμενο για το περιεχόμενο της δικής σου βαλίτσας σε περίπτωση που έπρεπε να φύγεις από την πατρίδα σου.

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο**[Ελληνοτουρκική φιλία]**

Το κείμενο δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο <http://www.peace-cyprus.org/PeaceCenter/5g.html> και αναφέρεται στη φιλία ανάμεσα στην 12χρονη Ελληνοκύπρια Ρωμίνα Λαούρη και στη συνομήλική της Τουρκοκύπρια Aydil. Δίνεται συντομευμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Η δωδεκάχρονη Ρωμίνα Λαούρη είναι από τα λίγα παιδιά της Κύπρου που κατάφεραν να δημιουργήσουν μια τρυφερή φιλία με μια συνομήλική της Τουρκοκυπρία, την Aydil. Η πιο κάτω έκθεση της Ρωμίνας μιλά για την προσπάθεια των δυο φίλων να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν την κατάσταση που επικρατεί στον τόπο μας.

Τη φίλη μου που κατοικεί στη Λευκωσία, στη Λευκωσία που ποτέ δεν μπορούμε να την επισκεφτούμε, στη Λευκωσία που ο πατέρας μου έχει το σπίτι του, που φύτεψε τριανταφυλλιές όταν ήταν 12 χρονών, αυτή μου τη φίλη, που μόνο σε φωτογραφία την είδα, τη λένε Aydil. Η Aydil είναι Τουρκοκυπρία. Ο πατέρας της γεννήθηκε, μεγάλωσε και ζούσε μέχρι το 1974 στη Λεμεσό. Ο πατέρας του, ο παππούς της Aydil, εργαζόταν στο Λανίτη. Της φίλης μου και του πατέρα της, αρέσει πολύ η λεμονάδα Λανίτη και όταν βρω καμιά φορά ευκαιρία, τους στέλνω μέσα από τα συρματοπλέγματα της μοιρασμένης Λευκωσίας ένα μπουκάλι. Η ιστορία της Aydil και η δικιά μου είναι πολύ μεγάλη. Θα σας την πω ίσως μια άλλη φορά.

Τώρα θέλω να σας μιλήσω για τον πόνο που νιώθουμε και οι δυο μας γιατί δεν μπορούμε να παίξουμε μαζί, θέλω να σας εξηγήσω το θυμό μας, γιατί υπάρχουν ακόμα σύνορα, συρματοπλέγματα και στρατιώτες. Υπάρχει όμως και φόβος, πολύς φόβος, πως είναι δυνατό αυτή η ησυχία που υπάρχει να σταματήσει και οι πατεράδες μας να πάρουν τα όπλα. Γι' αυτό υπάρχει και θυμός, θυμός για όλους τους μεγάλους που κατάφεραν να μοιράσουν την Κύπρο.

Η Aydil κι εγώ δε μοιραζόμαστε μόνο το θυμό μας, μα και την ιστορία των γονιών μας, της Κύπρου, την ιστορία πολλών γενιών.

Όταν μιλώ για τη φίλη μου, για το ότι η μητέρα μου είναι πρόσφυγας, μου λέει και εκείνη για το δικό της πατέρα που είναι πρόσφυγας και ήταν αιχμάλωτος στη Λεμεσό. Όταν της λέω για τους αγνοουμένους που οι μητέρες τους ακόμα περιμένουν, μου μιλά κι εκείνη για τη μητέρα της που φοβάται να ζήσει με Ελληνοκυπρίους, γιατί στις ταραχές του 1963 κάποιοι Ελληνοκύπριοι σκότωσαν τον παππού της, σε ένα χωριό της Πάφου.

Ξέρετε, εκείνες τις στιγμές καταλαβαίνω πόσο δύσκολο είναι να έχουμε ο ένας στον άλλο εμπιστοσύνη, να ζούμε μαζί ειρηνικά και να μην αρχίσουμε να σκοτώνουμε ο ένας τον άλλο.

Για να μπορούμε να ζήσουμε μαζί θα πρέπει να σεβαστούμε ότι μιλούμε διαφορετικές γλώσσες και ότι έχουμε διαφορετική θρησκεία. Η Aydil μού έστειλε κάρτα για την Πρωτοχρονιά και όχι για τα Χριστούγεννα και χάρηκα που έχω να μοιραστώ μια γιορτή μαζί της. Θέλω να μάθει να σέβεται τα ήθη και τα έθιμά μας, τις γιορτές μας, μα και το θυμό και πόνο μας για την τουρκική εισβολή, όπως πρέπει να μάθω κι εγώ για το δικό της φόβο και πόνο.[...]

Με την Aydil σκεφτήκαμε πολλές λύσεις. Εκείνη έδειξε τη φωτογραφία μου στην τάξη της και όλοι είπαν ότι δεν φαίνομαι για εχθρός. Αν μπορούσαν οι τάξεις μας να βρεθούν, να πάμε εκδρομή, θα ήταν τόσο ωραία.[...]

A3. Στο κείμενο παρουσιάζεται η δυσκολία της φιλίας σε άτομα από χώρες με παρελθόν πολέμου. Σε άρθρο (200 – 250 λέξεων) που θα αναρτήσεις στην ιστοσελίδα του σχολείου σου να αναδείξεις αυτή τη διαπίστωση και να προτείνεις τρόπους να ξεπεραστούν τα εμπόδια που υπάρχουν.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ (1909-1990)

Ειρήνη

Το παρακάτω ποίημα είναι απόσπασμα από τη συλλογή του Γιάννη Ρίτσου Αργύπνια (1941-1953), Ποιήματα 1930-1960, Β' τόμος, Εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1961.

Τ' όνειρο τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἡ εἰρήνη
Τ' όνειρο τῆς μάνας εἶναι ἡ εἰρήνη
Τὰ λόγια τῆς ἀγάπης κάτω ἀπ' τὰ δέντρα
εἶναι ἡ εἰρήνη.

Ὁ πατέρας πού γυρνάει τ' ἀπόβραδο
μ' ἓνα φαρδὸ χαμόγελο στὰ μάτια
μ' ἓνα ζεμπίλι στὰ χέρια του γεμάτο φρούτα
καὶ οἱ σταγόνες τοῦ ἰδρώτα στὸ μέτωπό του
εἶναι ὅπως οἱ σταγόνες τοῦ σταμιοῦ
πού παγώνει τὸ νερὸ στὸ παράθυρο,
εἶναι ἡ εἰρήνη.[...]

Εἰρήνη εἶναι ἡ μυρουδιά τοῦ φαγητοῦ τὸ βράδυ,
τότε πού τὸ σταμάτημα τοῦ αὐτοκινήτου στὸ δρόμο
δὲν εἶναι φόβος,
τότε πού τὸ χτύπημα στὴν πόρτα
σημαίνει φίλος,
καὶ τὸ ἄνοιγμα τοῦ παραθύρου κάθε ὥρα
σημαίνει οὐρανός,
γιορτάζοντας τὰ μάτια μας
μὲ τὶς μακρινὲς καμπάνες τῶν χρωμάτων του,
εἶναι εἰρήνη.

Εἰρήνη εἶναι ἓνα ποτήρι ζεστὸ γάλα
κι ἓνα βιβλίο μπροστὰ στὸ παιδί πού ξυπνάει,
τότε πού τὰ στάχια γέρνουν τό 'να στ' ἄλλο λέγοντας:
τὸ φῶς, τὸ φῶς
καὶ ξεχειλάει ἡ στεφάνη τοῦ ὀρίζοντα φῶς,
εἶναι ἡ εἰρήνη.

Τότε πού οἱ φυλακὲς ἐπισκευάζονται νὰ γίνουν βιβλιοθήκες,
τότε πού ἓνα τραγοῦδι ἀνεβαίνει ἀπὸ κατώφλι σὲ κατώφλι τὴ νύχτα,
τότε πού τ' ἀνοιξιὰτικο φεγγάρι βγαίνει ἀπ' τὸ σύγνεφο
ὅπως βγαίνει ἀπ' τὸ κουρεῖο τῆς συνοικίας
φρεσκοξυρισμένος ὁ ἐργάτης τὸ Σαββατόβραδο,
εἶναι ἡ εἰρήνη.[...]

Ὅταν λές: ἀδελφές μου, - ὅταν λέμε: αὔριο θὰ χτίσουμε.

όταν χτίζουμε και τραγουδάμε,
 είναι ή ειρήνη.
 Ή ειρήνη είναι τὰ σφιγμένα χέρια τῶν ἀνθρώπων
 είναι τὸ ζεστὸ ψωμὶ στὸ τραπέζι τοῦ κόσμου
 είναι τὸ χαμόγελο τῆς μάνας
 Τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι ἡ ειρήνη.
 Καὶ τ' ἀλέτρια ποὺ χαράζουν βαθιὲς ἀυλακιὲς σ' ὅλη τὴ γῆ,
 ἓνα ὄνομα μονάχα γράφουν:
 Εἰρήνη.
 Τίποτ' ἄλλο. Εἰρήνη.[...]
 Ἀδέρφια,
 μὲς στὴν εἰρήνη διάπλατα ἀνασαίνει ὅλος ὁ κόσμος
 μὲ ὅλα τὰ ὄνειρά μας
 Δώστε τὰ χέρια ἀδέρφια μου,
 αὐτὸ ἔναι ἡ ειρήνη.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Να ερμηνεύσεις το περιεχόμενο της ειρήνης αξιοποιώντας τις εικόνες του ποιήματος. Ποια πιστεύεις ότι είναι η επιδίωξη του ποιητικού υποκειμένου;

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου κείμενο (πεζό ή ποιητικό) με αφορμή το ποίημα περιγράφοντας τι δεν είναι ειρήνη.

160. ΘΕΜΑ 17290

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Η αξία της ειρήνης]

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί απόσπασμα από την Ομιλία του Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο, Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Όσλο, με αφορμή τη βράβευση το 2012 της Ε.Ε. με το Νόμπελ Ειρήνης. Πηγή: <https://europa.eu>, αντλήθηκε στις 25.6.2017.

Αυτών Μεγαλειότητες, Εξοχότατοι, Κυρίες και κύριοι,

«Ειρήνη δεν είναι απλώς η απουσία πολέμου, η ειρήνη είναι μια αρετή», έγραψε ο Σπινόζα. Και πρόσθεσε ότι η ειρήνη είναι «μια διανοητική κατάσταση, η διάθεση να πράττεις το καλό, η εμπιστοσύνη, η δικαιοσύνη». Πράγματι, αληθινή ειρήνη μπορεί να υπάρξει μόνον όταν οι άνθρωποι νιώθουν εμπιστοσύνη. Όταν βρίσκονται σε ειρήνη με το πολιτικό τους σύστημα. Όταν δεν ανησυχούν για τον σεβασμό των βασικών τους δικαιωμάτων.

Θυμάμαι σαν να 'ταν χθες το 1974 στην πόλη μου τη Λισαβόνα, στην Πορτογαλία, τότε που συμμετείχα στο συλλαλητήριο, μέσα στη λαοθάλασσα που ξεχύθηκε στους δρόμους για να πανηγυρίσει τη δημοκρατική επανάσταση και την ελευθερία. Πολλές γενιές Ευρωπαίων επιβεβαίωσαν ξανά και ξανά ότι η επιλογή τους υπέρ της Ευρώπης ήταν συγχρόνως επιλογή υπέρ της ελευθερίας. Η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για

την εδραίωση της δημοκρατίας στις χώρες μας. Κι αυτό διότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βάζει στο κέντρο τον άνθρωπο και τον σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. [...]

Η ειρήνη δεν μπορεί να επαφίεται μόνο στην καλή μας διάθεση. Πρέπει να στηρίζεται σε ένα σύνολο νόμων, σε κοινά συμφέροντα και σε ένα βαθύ αίσθημα κοινότητας πεπρωμένου. [...] Η μοναδικότητα του ευρωπαϊκού εγχειρήματος έγκειται στο γεγονός ότι συνδύασε τη νομιμότητα των δημοκρατικών χωρών με τη νομιμότητα υπερεθνικών οργάνων, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. [...]

Ως μια κοινότητα εθνών που ξεπέρασαν τον πόλεμο και αγωνίστηκαν κατά του ολοκληρωτισμού, θα είμαστε πάντα στο πλευρό όλων όσοι επιδιώκουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Και ας το αναφέρω σήμερα από εδώ: η σημερινή κατάσταση στη Συρία αποτελεί μια κηλίδα στην παγκόσμια συνείδηση. Η διεθνής κοινότητα έχει ηθικό καθήκον να την αντιμετωπίσει. [...]

Αυτών Μεγαλειότητες, Βασιλικές Υψηλότητες, Αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, Μέλη της Νορβηγικής Επιτροπής Νόμπελ, Εξοχότατοι, Κυρίες και κύριοι,

Σήμερα το μήνυμά μου είναι το εξής: μπορείτε να στηριχθείτε στις προσπάθειές μας για διαρκή ειρήνη, ελευθερία και δικαιοσύνη στην Ευρώπη και στον κόσμο. Τα τελευταία εξήντα χρόνια, το ευρωπαϊκό εγχείρημα έδειξε ότι οι λαοί και οι χώρες μπορούν να συνυπάρχουν χωρίς σύνορα. Ότι είναι δυνατό να ξεπεράσουμε τις διαφορές ανάμεσα σ' «αυτούς» και σ' «εμάς».

Σας ευχαριστώ.

A3. Με αφορμή την «Παγκόσμια Ημέρα υπέρ της Ειρήνης», το σχολείο σου διοργανώνει εκδήλωση, στην οποία αποφασίζεις να εκφωνήσεις ομιλία (200-250 λέξεις). Στην ομιλία σου εκθέτεις τα θετικά αποτελέσματα της ειρήνης στην ευημερία των κρατών και τη συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διατήρηση της ειρήνης.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ (1928-)

«Οφειλή»

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή *Μαθητεία*, που περιέχει ποιήματα της περιόδου 1952-1962. Τα δεινά που αναφέρει ο ποιητής είναι χαρακτηριστικά της ταραγμένης εποχής που ακολούθησε στον τόπο μας μετά τον πόλεμο του '40 (Κατοχή - Εμφύλιος).

Μέσα από τόσο θάνατο που έπεσε και πέφτει,
πολέμους, εκτελέσεις, δίκες, θάνατο κι άλλο θάνατο
αρρώστεια, πείνα, τυχαία δυστυχήματα,
δολοφονίες από πληρωμένους εχθρών και φίλων,
συστηματική υπόσκαψη κ' έτοιμες νεκρολογίες
είναι σα να μου χαρίστηκε η ζωή που ζω.
Δώρο της τύχης, αν όχι κλοπή απ' τη ζωή άλλων,
γιατί η σφαίρα που της γλύτωσα δε χάθηκε
μα χτύπησε το άλλο κορμί που βρέθηκε στη θέση μου.
Έτσι σα δώρο που δεν άξιζα μου δόθηκε η ζωή
κι όσος καιρός μου μένει

σαν οι νεκροί να μου τον χάρισαν
για να τους ιστορήσω.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου που σου δίνονται. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο αναφέρει ότι η ζωή του «δώρο της τύχης, αν όχι κλοπή απ' τη ζωή άλλων». Ποια εξήγηση δίνει σε αυτό; Να ερμηνεύσεις, τεκμηριώνοντας με στοιχεία του ποιήματος, γιατί το ποιητικό υποκείμενο αισθάνεται οφειλή απέναντι στους νεκρούς των πολέμων.

ή

2. Στο σχολείο σου, στο πλαίσιο εκδήλωσης, παρευρέθησαν απόμαχοι αξιωματικοί στρατού, οι οποίοι διηγήθηκαν τις δυσχέρειες που έζησαν κατά τη διάρκεια των πολέμων. Σε μια σελίδα του ημερολογίου σου καταγράφεις όσα περιέγραψαν και σου δημιούργησαν δέος, καθώς και τα συναισθήματα που σου προκάλεσαν οι δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν καθημερινά στον πόλεμο.

161. ΘΕΜΑ 17294

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Συμβόλαιο ανάπτυξης Βορρά και Νότου]

Το κείμενο είναι του Φρανσουά Μιτεράν, πρώην Προέδρου της Γαλλικής Δημοκρατίας, δημοσιευμένο στην εφημερίδα «Το ΒΗΜΑ», στις 10-7-1994.

Πώς μπορούμε να δεχτούμε ότι εκατομμύρια άνδρες, γυναίκες και παιδιά στις φτωχές χώρες του Νότου συνεχίζουν να πεθαίνουν μπροστά στις τηλεοπτικές κάμερες; Αν αυτές οι φοβερές σκηνές μάς κάνουν να αισθανόμαστε συμπόνια, τότε έχει καλώς. Αλλά οι αντιδράσεις μας τελευταία υπήρξαν συχνά ιδιότροπες.

Φοβούμαι ότι εμείς στις πλουσιότερες χώρες του Βορρά έχουμε μετακινηθεί τελευταία από μια ενοχλητική αδιαφορία σε μια μακάρια αδιαφορία για όλα αυτά. Φαίνεται ότι η κάθε χώρα τώρα ενδιαφέρεται μόνο για τον ίδιο της το χώρο. Κάθε ενδιαφέρον για την ανάπτυξη έχει εκλείψει. Μερικές κυβερνήσεις, μάλιστα, λένε ότι αν οι φτωχές χώρες δεν μπορούν να βγουν από την κρίση τους, τότε αυτό είναι δικό τους πρόβλημα και ίσως από δικό τους σφάλμα, επειδή δεν κάνουν καμιά προσπάθεια. Πρόκειται για τραγωδία.

Η αλήθεια είναι ότι ολόκληρος ο πλανήτης μας θα καταστεί ακατοίκητος, αν προσχωρήσουμε στην ψευδαισθηση ότι θα πρέπει να τον κάνουμε κατοικήσιμο για λίγους. Κάθε άλλη σκέψη είναι ανόητη. Πρώτα από όλα, έχει νόημα, από την άποψη της επέκτασης του εμπορίου, να εντάξουμε όλους στην παγκόσμια οικονομία. Και αν δημιουργήσουμε μια παγκόσμια εξωτερική τάξη αποκλείοντας ολόκληρες περιοχές από την ανάπτυξη, τότε ασθένειες όπως το AIDS, η κυκλοφορία των ναρκωτικών και η περιβαλλοντική καταστροφή που προκαλούνται από τη φτώχεια θα απαιτήσουν το τίμημά τους από τους μακάριους στο μέλλον. Γι αυτές τις αιτίες πρέπει να βεβαιωθούμε ότι οι φτωχές χώρες δεν θα μείνουν στο περιθώριο.

Οι ανισότητες συνεχίζουν να διευρύνονται παρά την άποψη ότι η παγκόσμια αγορά αποτελεί πανάκεια για κάθε ατυχία. Το να βασιστούμε στην ανθρωπιστική βοήθεια και στους κανόνες της αγοράς είναι ανεπαρκές για να ανταποκριθούμε σε μια κατάσταση όπου το ένα τρίτο της ανθρωπότητας ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Αντίθετα, αυτό που χρειαζόμαστε είναι το «συμβόλαιο ανάπτυξης» μεταξύ του Βορρά και του Νότου. Έχουμε

ανάγκη μιας ενιαίας παγκόσμιας άποψης για την ανάπτυξη, όπως έχουμε ανάγκη μιας ενιαίας παγκόσμιας άποψης για το περιβάλλον. Ένα τέτοιο συμβόλαιο θα πρέπει να βασίζεται σε έναν διεθνή κώδικα ηθικής. Αν δεν υπάρξει ανάπτυξη, τότε δεν μπορεί να υπάρξει μόνιμη εσωτερική ειρήνη σε αυτές τις χώρες που σπαράσσονται από διαμάχες. Στο μέσο της φτώχειας και της διαμάχης είναι αδύνατον να καθιερώσει κανείς ένα κράτος νόμου και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αν η ανάπτυξη αντιμετωπιστεί μόνο στις χρηματικές της διαστάσεις, μόνο και μόνο για να μπορέσει μια χώρα να ενταχθεί σε έναν κόσμο όπου κυριαρχούν οι δυνάμεις της αγοράς, τότε η κοινωνική ισορροπία και η ισότητα θα συνεχιστούν να ξεσπούν.

A3. Με αφορμή το κείμενο του Φρανσουά Μιτεράν, να γράψεις ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σου, με το οποίο θα ενημερώσεις τους συμμαθητές σου για τα θέματα που απειλούν την ανθρωπότητα, κατά τη γνώμη σου. (200-250 λέξεις)

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΝΑΖΙΜ ΧΙΚΜΕΤ (1902-1963)

Μικρόκοσμος

Το ποίημα «Μικρόκοσμος» είναι του Ναζίμ Χικμέτ, μεταφρασμένο από τον ποιητή Γιάννη Ρίτσο και μελοποιημένο από τον μουσικοσυνθέτη Θάνο Μικρούτσικο.

Όταν ετούτο τ' άστρο που το φως του 1
 Πέφτει τώρα στα μάτια μου σα μια χρυσή σταγόνα Όταν ετούτο τ'
 άστρο πρώτη του φορά
 Έσκισε τα σκοτάδια του κενού
 Πάνου στη γης δεν υπήρχε μήτε ένα πανδοχείο 5
 Τ' αστέρια ήτανε γέρικα Κι η γης
 ήτανε βρέφος.
 Είναι μακριά από εμάς τ' αστέρια Μακριά-
 μακριά, πολύ πολύ μακριά
 Ανάμεσα στ' αστέρια η γη μας είναι μια κουκκίδα 10
 Μια τόση δα κουκκίδα
 Κι η Ασία το 'να πέμπτο είναι της γης μας. Μια χώρα
 της Ασίας είναι οι Ινδίες.
 Μεσ στις Ινδίες μια πόλη είναι η Καλκούτα
 Ο Μπενερτζή δεν είναι παρά μοναχά ένας άνθρωπος μεσ στην Καλκούτα. 15

Και να, τι θέλω τώρα να σας πω
 Μεσ στις Ινδίες, μέσα στην πόλη της Καλκούτας, φράζαν το
 δρόμο σ' έναν άνθρωπο.
 Αλυσοδέσαν έναν άνθρωπο 'κει που εβιάδιζε.
 Να το λοιπόν γιατί δεν καταδέχουμαι 20
 να υψώσω το κεφάλι στ' αστροφώτιστα διαστήματα.

Θα πείτε, τ' άστρα είναι μακριά κι η γη μας
τόση δα μικρή.

Ε, το λοιπόν, ό,τι και να είναι τ' άστρα,
εγώ τη γλώσσα μου τους βγάζω.

25

Για μένα, το λοιπόν, το πιο εκπληκτικό,
πιο επιβλητικό, πιο μυστηριακό και πιο μεγάλο,
είναι ένας άνθρωπος που τονμποδίζουν να βαδίζει, είναι ένας
άνθρωπος που τον αλυσοδέουνε.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Το ποιητικό υποκείμενο αδιαφορεί για τ' άστρα. Τι είναι αυτό που τον συγκινεί; Πώς αντιλαμβάνεσαι το γεγονός ότι αυτό που πραγματικά τον ενδιαφέρει είναι «ένας άνθρωπος που τονμποδίζουν να βαδίζει, είναι ένας άνθρωπος που τον αλυσοδέουνε»;

ή

2. Να υποθέσεις ότι ο ποιητής ζει στην εποχή μας και αποφασίζει να εκφράσει τις σκέψεις του στο προσωπικό του ιστολόγιο, σε πεζό κείμενο. Γράψε πώς φαντάζεσαι ότι θα είναι το κείμενο της ανάρτησής του.

162. ΘΕΜΑ 26593

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

[Πολυπολιτισμικές κοινωνίες]

Το κείμενο της Ειρήνης Τζιφέρη είναι απόσπασμα επιστημονικού άρθρου που εκπονήθηκε για τις ανάγκες επιμορφωτικού προγράμματος της Ε.Ε.Π.Ε.Κ. σε συνεργασία με το Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. (ελαφρώς διασκευασμένο)

Στη σύγχρονη εποχή, η τεχνολογία φέρνει ανθρώπους από όλο τον κόσμο σε επαφή σε πολύ σύντομο χρόνο ενώ οι μεταφορές είναι πιο γρήγορες και προσιτές για τον μέσο πολίτη από ποτέ. Αναπόφευκτο αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης και της εκτεταμένης ανταλλαγής πληθυσμών, αλλά και πολιτισμικών στοιχείων είναι η δημιουργία κοινωνιών οι οποίες συγκεντρώνουν πολίτες από όλο τον κόσμο, με διαφορετική εθνότητα, θρησκεία και χρώμα.

[...] Οι κοινωνίες αυτές χαρακτηρίζονται από τους κοινωνιολόγους σήμερα ως πολυπολιτισμικές, αφού σε αυτές συγκεντρώνονται άνθρωποι από διαφορετικό μεταξύ τους πολιτισμικό, γλωσσικό και θρησκευτικό υπόβαθρο. Σύμφωνα με τα παραπάνω, με τον όρο πολυπολιτισμικότητα εννοούμε την συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών στον ίδιο γεωγραφικό χώρο. [...]

Αν και οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες δεν είναι καινούριο φαινόμενο, εντούτοις υπάρχουν βασικά χαρακτηριστικά που τις διαφοροποιούν από τις παλαιότερες. Πιο συγκεκριμένα, στις παλαιότερες πολυπολιτισμικές κοινωνίες οι μειονοτικές ομάδες είχαν αποδεχτεί ότι ήταν κοινωνικά και σε ακραίες περιπτώσεις βιολογικά

υποδεέστερες¹¹. Για το λόγο αυτό παρέμεναν περιορισμένες στις γεωγραφικές περιοχές που τους δόθηκαν από την κυρίαρχη ομάδα. Ωστόσο, οι σημερινές κοινωνίες είναι διαφορετικές. Από τη μια μεριά, οι μειονοτικές ομάδες απαιτούν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες να συμμετέχουν και να διαμορφώνουν την πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου διαμονής τους. Από την άλλη, η ίδια η πολιτεία έχει θεσπίσει νόμους που, τουλάχιστον, έως ένα βαθμό, ικανοποιεί τις ανάγκες και προστατεύει τα δικαιώματα των μειονοτήτων.

Η τεχνολογία, η τεχνογνωσία και τα μέσα της παγκοσμιοποίησης προσφέρουν σήμερα στον κάθε πολίτη την δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις του, να καταγγείλει εγκλήματα ή πράξεις ξеноφοβίας και γενικότερα να επηρεάσει σε έναν σημαντικό βαθμό την κοινή γνώμη. Ταυτόχρονα, οι ανάγκες της σύγχρονης αγοράς επιβάλλουν σε όλες τις κοινωνίες να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και στα νέα περίπλοκα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα της παγκοσμιοποίησης.

Έτσι, είναι πλέον αδύνατο για οποιαδήποτε κοινωνία να παραμείνει αυτοδύναμη και απομονωμένη, αντίθετα οφείλει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ενεργή οικονομική ανέλιξη. Αυτά τα δύο σε συνδυασμό καθιστούν αδύνατη την διατήρηση της πολιτισμικής ακεραιότητας, αλλά αντίθετα ο πολιτισμός εξελίσσεται μέσω των ξένων επιρροών, δηλαδή των ιδεών που εισάγονται σε μία κοινωνία καθημερινά μέσω του τουρισμού, της μετανάστευσης και του εμπορίου.

A3. Στο κείμενο διαπιστώνεται πως έχει σημειωθεί πρόοδος στη συμβίωση των ανθρώπων στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Μπορείς να επισημάνεις κάποια σημαντικά χαρακτηριστικά αυτής της προόδου και να προτείνεις τι άλλο θα μπορούσε να επιδιώξει η σύγχρονη κοινωνία, ώστε να προοδεύσει στις νέες πολυπολιτισμικές συνθήκες; Να αναπτύξεις τις απόψεις σου σε μία ομιλία στο σχολείο σου (200-250 λέξεις).

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΤΙΤΟΣ ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ (1928-)

ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Το ποίημα του Τίτου Πατρικίου ανήκει στη συλλογή «Αντικριστοί καθρέφτες» (1988), βρίσκεται στο βιβλίο Ποιήματα IV (1988– 2002), εκδ. Κέδρος, Αθήνα: 2007.

Μεγάλωσα σε μια πόλη
 με κατοίκους Έλληνες 100%.
 Χρειάστηκε καιρός να καταλάβω
 τι σήμαινε ακριβώς
 πως ο συμμαθητής μου Κάννερ
 ήταν Εβραίος
 κι ο συναγωνιστής Γρηγόρης στου Ψυρρή
 ήταν Αρμένης.

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

¹¹ κατώτερες

1. Το ποιητικό υποκείμενο θυμάται παλαιότερες εποχές και διαβεβαιώνει πως και τότε οι κοινωνίες ήταν πολυπολιτισμικές. Ποια ήταν η αντίληψή του για τους συμπολίτες του, δηλαδή τους έβλεπε ως «Ελληνες» ή ως «ξένους»; Πώς καταλαβαίνεις τους στίχους: «Χρειάστηκε καιρός να καταλάβω... Αρμένης»;

ή

2. Να γράψεις ένα δικό σου κείμενο (ποιητικό ή πεζό) στο οποίο θα αποτυπώνεις τη δική σου εμπειρία από τη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία μας.

163. ΘΕΜΑ 14796

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Διαπολιτισμική εκπαίδευση: μια εισαγωγή

Το (διασκευασμένο) κείμενο είναι άρθρο της Αναστασίας Κεσίδου, δημοσιευμένο στον Οδηγό επιμόρφωσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ. «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (γυμνάσιο)», Δ. Κ. Μαυροσκούφης (Επιμ.), Θεσσαλονίκη, 2008.

Από το τέλος της δεκαετίας του 1980 και τις αρχές της δεκαετίας του 1990 αρχίζει να γίνεται σταδιακά όλο και περισσότερο συνείδηση ότι η ελληνική κοινωνία έχει έναν έντονο πολυπολιτισμικό¹² χαρακτήρα. Σε αυτό συμβάλλει η μαζική μετακίνηση κατά το συγκεκριμένο διάστημα στην Ελλάδα παλιννοστούντων (Ελληνοποντίων από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και Βορειοηπειρωτών από την Αλβανία) και αλλοδαπών (κυρίως οικονομικών και πολιτικών μεταναστών από τα Βαλκάνια, χώρες της ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, τη Μέση και Άπω Ανατολή και την Αφρική). [...] Βέβαια, σε όλες τις δυτικές κοινωνίες διαπιστώνουμε πληθυσμιακές μετακινήσεις που προκύπτουν από τη μετανάστευση ή την παρουσία των παραδοσιακών μειονοτήτων μέσα στα όρια των εθνών-κρατών.

[...] Είναι σημαντικό να ληφθεί, πάντως, υπόψη το γεγονός ότι η ετερότητα αφορά και τις σχετικά ομοιογενείς κοινωνίες και ομάδες: αρκεί να αναλογιστούμε, ότι ο καθένας από εμάς αποτελεί μια διαφορετική προσωπικότητα, άρα είναι «διαφορετικός». Τα παραπάνω καθιστούν σαφές ότι ο μέχρι σήμερα μονοπολιτισμικός¹³ προσανατολισμός της εκπαίδευσης [...] αποτελεί πλέον ένα αναχρονιστικό στοιχείο μέσα στο διαφοροποιημένο πλαίσιο που διαμορφώνεται. Υπάρχει πράγματι μια αντίφαση ανάμεσα στην επικρατούσα μονοπολιτισμική και εθνικά προσανατολισμένη εκπαίδευση και αγωγή και την πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική πραγματικότητα, στην οποία ζει και θα ζήσει στο μέλλον η νέα γενιά. Η μονοπολιτισμική εκπαίδευση αναδεικνύεται όχι μόνο ως αναχρονιστικός, αλλά και δυσλειτουργικός¹⁴ παράγοντας. Αυτό συμβαίνει, καθώς η εκπαίδευση και το σχολείο σήμερα δεν παρακολουθούν τις κοινωνικές αλλαγές και δεν προσαρμόζονται στις νέες, κοινωνικές συνθήκες. Υπάρχει, συνεπώς, μια αναντιστοιχία μεταξύ κοινωνικών απαιτήσεων και εκπαίδευσης, πράγμα που σημαίνει ότι η τελευταία δεν προετοιμάζει επιτυχώς τους μαθητές να ανταποκριθούν στις διαφορετικές συνθήκες και απαιτήσεις που θέτει η πολυπολιτισμική κοινωνία. [...] Καθώς, όμως, η συνύπαρξη πολλών πολιτισμών αποτελεί μια κατάσταση που όχι

¹² συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών στον ίδιο γεωγραφικό χώρο.

¹³ η ύπαρξη ενός μόνο πολιτισμού σε έναν γεωγραφικό χώρο.

¹⁴ αυτός που δεν λειτουργεί σωστά και αποτελεσματικά.

μόνο θα διατηρηθεί, αλλά και θα ενισχυθεί μελλοντικά, προκύπτει ότι θα πρέπει να υπάρξουν αντίστοιχες αλλαγές τόσο στον ιδεολογικό προσανατολισμό, όσο και στους θεσμούς της δεδομένης κοινωνίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A1.** Για ποιον λόγο, κατά τη συγγραφέα του κειμένου, η ελληνική κοινωνία κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990 είχε «έναν έντονο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα» και γιατί η μονοπολιτισμική εκπαίδευση υπήρξε «δυσλειτουργικός παράγοντας»; (περίπου 50 λέξεις)
- A2.** «Η μονοπολιτισμική εκπαίδευση αναδεικνύεται όχι μόνο ως αναχρονιστικός, αλλά και δυσλειτουργικός παράγοντας. Αυτό συμβαίνει, καθώς η εκπαίδευση και το σχολείο σήμερα δεν παρακολουθούν τις κοινωνικές αλλαγές και δεν προσαρμόζονται στις νέες, κοινωνικές συνθήκες». Να καταγράψετε τη μέθοδο με την οποία οργανώνεται ο λόγος στο απόσπασμα της 2^{ης} παραγράφου του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
- A3.** Στο κείμενο διατυπώνεται ένα πρόβλημα της εκπαίδευσης, ότι δηλαδή «δεν προετοιμάζει επιτυχώς τους μαθητές να ανταποκριθούν στις διαφορετικές συνθήκες και απαιτήσεις που θέτει η πολυπολιτισμική κοινωνία». Σε ομιλία (200-250 λέξεις) που θα εκφωνήσεις στο σχολείο σου στο πλαίσιο Ημερίδας με θέμα «Νέες πολιτισμικές συνθήκες», εκθέτεις τεκμηριωμένα τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με την παραπάνω θέση. Μπορείς να αναφέρεις παραδείγματα από την εμπειρία σου στη σχολική ζωή και να αξιοποιήσεις πληροφορίες από το κείμενο.

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ (1945-)

[Για μια καινούρια ζωή]

Η Ευγενία Φακίνου έχει ασχοληθεί με το κουκλοθέατρο, το λεύκωμα και το διήγημα. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος του έργου της απαρτίζεται από μυθιστορήματα. Το απόσπασμα προέρχεται από το πρώτο της μυθιστόρημα «Αστραδενή» (Αθήνα, Κέδρος, 1982).

[...] Στο τραπέζι ο πατέρας μού είπε ότι αύριο ξεκινάει δουλειά. Σ' ένα μηχανουργείο στον Πειραιά. Τα λεφτά δεν είναι καλά. Το ξέρει. Τον πληρώνουν, λέει, κάτω απ' το βασικό. Αλλά τι να κάνει... Δε γίνεται αλλιώς. Δεν μπορεί να περιμένει άλλο για μια καλύτερη δουλειά.

Αν όμως κάνουμε οικονομίες, και μ' αυτά τα λεφτά που θα παίρνει, μπορεί σε έξι μήνες... σ' ένα χρόνο, το πολύ, να μαζέψουμε εκατό χιλιάδες¹⁵!... τόσα του χρειάζονται για να πάρει ένα μεταχειρισμένο τórνο¹⁶ μικρό. Μετά θα γυρίσουμε στη Σύμη. Θ' ανοίξει ένα μηχανουργείο. Θα 'χει πολλή δουλειά, γιατί τώρα με τα караβάκια, με τα τουριστικά μαγαζιά, το χρειάζεται η Σύμη ένα μηχανουργείο. Θα φτιάχνει βίδες, παξιμάδια, καρφιά, τέτοια... έξι μήνες θα στριμωχτούμε... το πολύ ένα χρόνο... και μετά ποιος μας πιάνει!

¹⁵ Ενν. δραχμές, το ελληνικό νόμισμα, πριν την νομισματική ενοποίηση της ΕΕ (1 ευρώ = 340 δραχμές).

¹⁶ μηχανή που χρησιμοποιείται για τη μορφοποίηση ξύλου, μετάλλου κ.ά.

«Γιατί εδώ στην Αθήνα, λέει ο πατέρας, δεν μπορείς να δεις προκοπή. Σε τρώνε τα έξοδα. Νοίκι, φώτα, εισιτήρια για να πας και να ῥθεις στη δουλειά σου, καλύτερο ντύσιμο, πετρέλαιο, κοινόχρηστα... άσε το φαγητό που είναι ακριβότερο... Ενώ στη Σύμη... το σπίτι μας το ῥχουμε, το μποστανάκι μας το ῥχουμε, καμιά κοτούλα μπορεί να ξαναβάλουμε (εδώ, κοίταξε με τρόπο τη μάνα μου), μπορείς να κατέβεις με τα παλιόρουχα της δουλειάς απ' το σπίτι στο Γιαλό. Όλοι έτσι γυρίζουν... Εισιτήρια δε χρειάζεσαι, πετρέλαιο δε χρειάζεσαι... Άρα η ζωή είναι φτηνότερη...»

«Και καλύτερη», είπε η μάνα μου, που δε λέει πολλά.

Εγώ δε μιλάω. Τι να πω κιόλας; Ούτε ξέρω πια αν θέλω να μείνω στην Αθήνα ή να γυρίσω στη Σύμη... Βέβαια, στεναχωριέμαι λίγο στην Αθήνα, αλλά επειδή είναι αρχή... Μετά... δεν μπορεί να ῥναι έτσι η ζωή στην Αθήνα! Δεν μπορεί!... Γιατί τότε, γιατί όλο να έρχονται απ' τα νησιά και τα χωριά στην Αθήνα κι όλο να μένουν;... Δεν μπορεί, και σε καλύτερα σπίτια από του Σταύρου θα μένουν και θα γλεντάνε και ωραία θα ντύνονται και σε ωραία σχολεία θα πηγαίνουν. Γιατί, αλλιώς, γιατί θα μέινανε;... Γιατί;... Μπορεί τώρα που θα πιάσει δουλειά ο πατέρας ν' αλλάξει η ζωή μας και σιγά σιγά ν' αλλάξει κι αυτό και να θέλει να μείνει...

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- B1.** Ποια είναι η γνώμη του πατέρα, της μητέρας και της αφηγήτριας για τη ζωή στην Αθήνα; Να την παρουσιάσεις συνοπτικά με αναφορές στο απόσπασμα.
- B2.** Η αφηγήτρια προβληματίζεται για τη νέα της ζωή στην Αθήνα. Να εντοπίσεις δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες διατυπώνεται ο προβληματισμός της.
- B3.** Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.
1. Η ηρωίδα του μυθιστορήματος, η Ασπραδενή, ακούει από τον πατέρα της στο απόσπασμα, που διάβασες, τα σχέδια που ο ίδιος κάνει για το μέλλον της οικογένειάς τους. Ποια είναι αυτά τα σχέδια; Πιστεύεις ότι η Ασπραδενή θέλει να μείνει στην Αθήνα ή να επιστρέψει στην ιδιαίτερη πατρίδα της;
- ή
2. Να φανταστείς πως επιχειρείς να απαντήσεις στην Ασπραδενή, όταν κάνει την ερώτηση «Γιατί τότε, γιατί όλο να έρχονται απ' τα νησιά και τα χωριά στην Αθήνα κι όλο να μένουν;». Να γράψεις το κείμενό σου με μορφή επιστολής προς την Ασπραδενή, υιοθετώντας τη φωνή κάποιου ή κάποιας που ήρθε αναγκαστικά στην Αθήνα πριν από χρόνια και επέλεξε να μείνει σε αυτή.